

วิถีมุสลิมในงานศิลปะร่วมสมัยไทย

โดย

นางสาวชุตติมา พรหมเดชะ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต

สาขาวิชาทฤษฎีศิลป์ แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญามหาบัณฑิต

ภาควิชาทฤษฎีศิลป์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

วิธีมุสลิมในงานศิลปะร่วมสมัยไทย

โดย
นางสาวชุตติมา พรหมเดชะ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต

สาขาวิชาทฤษฎีศิลป์ แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญามหาบัณฑิต

ภาควิชาทฤษฎีศิลป์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

MUSLIM WAY IN THAI CONTEMPORARY ART

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for Master of Fine Arts (Art Theory)

Department of Art Theory

Graduate School, Silpakorn University

Academic Year 2017

Copyright of Graduate School, Silpakorn University

หัวข้อ	วิถีมุสลิมในงานศิลปะร่วมสมัยไทย
โดย	ชุติมา พรหมเดชะ
สาขาวิชา	ทฤษฎีศิลป์ แผนก ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโท
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชัยยศ อิชฎีวรพันธุ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.จุไรรัตน์ นันทานิช)

พิจารณาเห็นชอบโดย

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ สุธี คุณาวิชยานนท์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชัยยศ อิชฎีวรพันธุ์)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.พิเชษฐ เป็ยร์กลีน)

56005204 : ทฤษฎีศิลป์ แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโท

คำสำคัญ : วิถีมุสลิม, ศิลปะร่วมสมัยไทย, แรงจูงใจ, รูปแบบการนำเสนอ, เนื้อหา

นางสาว ชุติมา พรหมเดชะ: วิถีมุสลิมในงานศิลปะร่วมสมัยไทย อาจารย์ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชัยยศ อิชฎีวรพันธุ์

ในช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมาวิถีมุสลิมได้เข้ามามีส่วนร่วมในวงการศิลปะร่วมสมัยไทย เป็นชุดความสำเร็จที่เกิดขึ้นและเติบโตอย่างรวดเร็ว การศึกษาค้นคว้าวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมา แรงจูงใจในการสร้างสรรค์ของศิลปิน จำแนกรูปแบบในการนำเสนอ และจำแนกประเภทของเนื้อหา โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกศิลปิน จำนวน 10 ท่าน และวิเคราะห์วิถีมุสลิมที่ปรากฏศิลปะร่วมสมัยไทย จำนวน 50 ผลงาน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า

1. วิถีมุสลิมในศิลปะร่วมสมัยไทย ปรากฏเด่นชัดเมื่อมีการก่อตั้งคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
2. ผลงานศิลปะร่วมสมัยไทยที่ปรากฏวิถีมุสลิม ถูกสร้างสรรค์โดยมีที่มาจาก “แรงจูงใจภายใน”
3. ผลงานศิลปะร่วมสมัยไทยที่ปรากฏวิถีมุสลิม มีรูปแบบในการนำเสนอที่หลากหลาย ทั้งการนำเสนอผ่านรูปแบบเหมือนจริง รูปแบบกึ่งนามธรรม และรูปแบบนามธรรม
4. ผลงานศิลปะร่วมสมัยไทยที่ปรากฏวิถีมุสลิม ได้ถูกนำเสนอผ่านทั้งมุมมองส่วนบุคคล และมุมมองจากสังคม
5. ผู้วิจัยได้คาดการณ์เนื้อหาเรื่องราวที่ปรากฏผลงานศิลปะวิถีมุสลิมในศิลปะร่วมสมัยไทยเบื้องต้นออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1. ปรัชญาศาสนา 2. เพศสถานะ 3. เหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ 4. วิถีชีวิต จากการศึกษาพบว่าเนื้อหาแท้จริงที่ศิลปินต้องการนำเสนอ นั้น ล้วนผสมผสาน ไม่สามารถแบ่งออกเป็นกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้ชัดเจน โดยมากมักเป็นการผสมผสานเนื้อหา 2 กลุ่ม ได้แก่ 1. การผสมผสานระหว่างปรัชญาศาสนาและเพศสถานะ 2. การผสมผสานระหว่างเพศสถานะและเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ 3. การผสมผสานระหว่างเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้และวิถีชีวิต 4. การผสมผสานระหว่างวิถีชีวิตและปรัชญาศาสนา

56005204 : Major (Art Theory)

Keyword : MUSLIM WAY, THAI CONTEMPORARY ART, MOTIVATION, PRESENTATION, CONTENT

MISS CHUTIMA PROMDECHA : MUSLIM WAY IN THAI CONTEMPORARY ART
THESIS ADVISOR : ASSISTANT PROFESSOR CHAIYOSH ISAVORAPANT, D.Arch.

Over the past decade, the Muslim way has involved the Thai contemporary arts as a series of the apparent and rapidly-grown achievements. The aim of this study is to examine the background and motivation in creating the artists by the forms of the presentation and the content types of the artworks. In this study, ten important players were selected with a number of 50 apparent Thai contemporary artworks. The results showed as follows.

1. Muslim way in Thai contemporary arts was remarkably apparent in the period of the establishment of the Faculty of Fine Arts, the Prince of Songkla University Pattani Campus. 2. the creative of artworks were inspired by the "inner motives" 3. The remarkable Thai contemporary arts in the Muslim way include various forms of the presentation; the presentation through the realism, semi-abstract, and abstract. 4. the works of the artists are represented through the 2 ways, which are the personal viewpoint of the artist and through social point of view. 5. According to the researcher, the story content could be divided into four groups basically, 1) Religious philosophy 2) Gender 3) The South Thailand Insurgency 4) Way of life. According to the research, it is found that the contents that the artists intend to represent are a combination of two groups of content, namely 1) Integration between religious philosophy and gender 2) Integration between gender and The South Thailand Insurgency 3) Integration between The South Thailand Insurgency and way of life 4) Integration between way of life and religious philosophy.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่อง วิถีมุสลิมในงานศิลปะร่วมสมัยไทย ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยยศ อิชฎีวรพันธุ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จนกระทั่งสำเร็จจุล่งไปด้วยดี ผู้วิจัยจึงกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

กราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.พิเชษฐ เปี้ยร์กลีน กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ สำหรับความกรุณาและการเอื้อเฟื้อทุกประการ

กราบขอบพระคุณศิลปินทุกท่านสำหรับการอนุเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย รวมถึงความเมตตามิตรภาพที่มอบให้ ผู้วิจัยซาบซึ้งในพระคุณเป็นอย่างมาก

ขอขอบพระคุณป้า นางสาวสุตารัตน์ พรหมเดชะ ผู้ซึ่งทำหน้าที่แม่ให้แก่ผู้วิจัยได้อย่างสมบูรณ์พร้อมและสุดความสามารถ ยากจะหาผู้ใดเทียบ

ขอขอบคุณฝาแฝด นางสาวญาณิ พรหมเดชะ ผู้ซึ่งคอยอยู่เคียงข้าง และให้กำลังใจ พร้อมสนับสนุนสิ่งต่าง ๆ ในทุก ๆ ด้านแก่ผู้วิจัยเสมอมา

ขอขอบคุณน้องสาวคนเล็ก นางสาวพันธิสา พรหมเดชะ ผู้ซึ่งคอยให้กำลังใจ ด้วยเสียงหัวเราะและรอยยิ้มอันสดใสแก่ผู้วิจัยเสมอมา

ขอขอบคุณเพื่อนสนิท นายสุรวุฒิ พันทวีศักดิ์ นางพนิตนาฏ โพธิศิริ เฮกีนโบแทม และนางสาวพลอย ศิริประเสริฐ สำหรับกำลังใจ ความห่วงใย และมิตรภาพอันยาวนานที่มอบให้ผู้วิจัยจวบจนปัจจุบัน

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ ทฤษฎีศิลป์ รุ่น 8 ทุกท่าน สำหรับการเรียนรู้ที่สนุกสนาน ก่อเกิดเป็นความทรงจำแห่งความรักและมิตรภาพที่งดงาม

ขอขอบคุณ Mr.Yasui Junichiro สำหรับมิตรภาพ ความห่วงใย และความจริงใจอันมีค่ายิ่ง

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขออุทิศแด่ ปู่ นายเจียรนัย พรหมเดชะ ผู้ซึ่งเห็นความสำคัญของการศึกษา และคอยสนับสนุน อบรม สั่งสอน ปลูกฝังความรักและความสนใจในศิลปะและวัฒนธรรมทุกแขนงให้แก่ผู้วิจัยตั้งแต่ผู้วิจัยยังเยาว์จวบจนวาระสุดท้ายของชีวิตท่าน

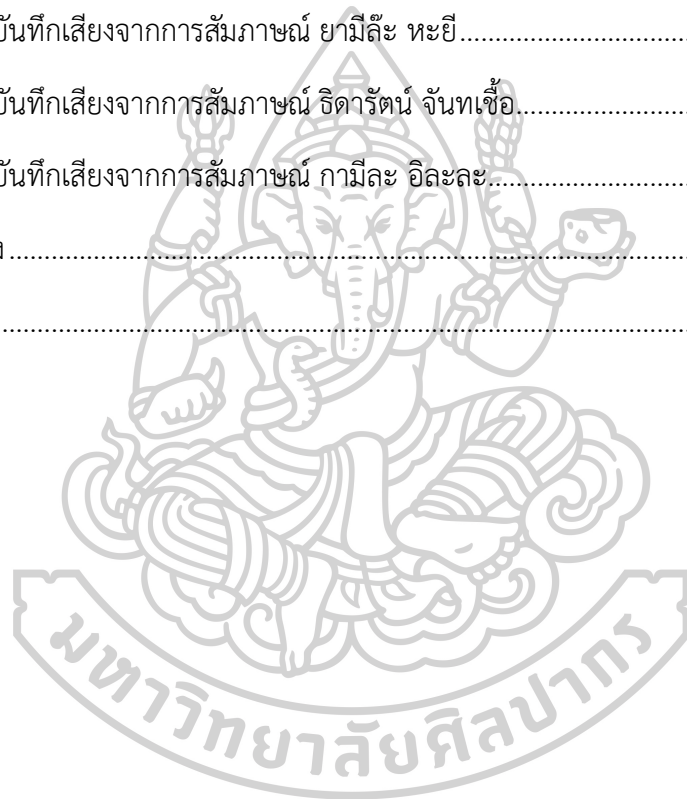
ชุตีมา พรหมเดชะ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ	24
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	24
ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา	31
ขอบเขตการศึกษา	31
ขั้นตอนของการศึกษา.....	31
วิธีการศึกษา	32
แหล่งข้อมูล.....	32
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	33
1. วิถีมุสลิม.....	33
1.1 ศาสนาอิสลาม และมุสลิม	33
1.2 ความหมายของวิถีมุสลิม.....	40
1.3 วิถีมุสลิมในประเทศไทย.....	42
2. วิถีมุสลิมในศิลปะร่วมสมัย.....	47
2.1 ความหมายของศิลปะร่วมสมัย.....	47
2.2 วิถีมุสลิมในศิลปะร่วมสมัยสากล.....	47
2.3 วิถีมุสลิมในศิลปะร่วมสมัยไทย	86

3. แรงจูงใจ.....	105
3.1 ความหมายของแรงจูงใจ.....	105
3.2 ที่มาของแรงจูงใจ.....	107
3.3 ความสำคัญของแรงจูงใจ.....	111
3.4 ประเภทของแรงจูงใจ.....	111
4. รูปแบบการนำเสนอ.....	114
5. เนื้อหา.....	117
5.1 ความหมายของเนื้อหาในงานทัศนศิลป์.....	117
5.2 ประเภทของเนื้อหาในงานทัศนศิลป์.....	118
บทที่ 3 ประวัติและผลงานของศิลปิน.....	120
1. นิแอ นิแต.....	120
2. เจออับลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ.....	126
3. ศิริชัย พุ่มมาก.....	147
4. อำพรณี สะเตาะ.....	156
5. นุรัตนา หะแวง.....	170
6. ปรัชญ์ พิमानแมน.....	177
7. คีร์ตา อิสร์น.....	184
8. ยามีล๊ะ หะยี.....	189
9. อิศารัตน์ จันทเชื้อ.....	195
10. กามีละ อิลละ.....	199
บทที่ 4 วิถีมุสลิมในงานศิลปะร่วมสมัยไทย.....	204
บทที่ 5 สรุปลผลการศึกษา.....	338
ภาคผนวก.....	341
ถอดความบันทึกเสียงจากการสัมภาษณ์ นิแอ นิแต.....	342

ถอดความบันทึกเสียงจากการสัมภาษณ์ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ	346
ถอดความบันทึกเสียงจากการสัมภาษณ์ ศิริชัย พุ่มมาก	355
ถอดความบันทึกเสียงจากการสัมภาษณ์ อำพรณี สะเตาะ	361
ถอดความบันทึกเสียงจากการสัมภาษณ์ นุรัตนา ทะแวง	374
ถอดความบันทึกเสียงจากการสัมภาษณ์ ประชัญ พิमानแมน	380
ถอดความบันทึกเสียงจากการสัมภาษณ์ คีร์ตา อีสัน	386
ถอดความบันทึกเสียงจากการสัมภาษณ์ ยามีละ หะยี	393
ถอดความบันทึกเสียงจากการสัมภาษณ์ ธิดารัตน์ จันทเชื้อ	402
ถอดความบันทึกเสียงจากการสัมภาษณ์ กามีละ อีละละ	413
รายการอ้างอิง	419
ประวัติผู้เขียน	422

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 ไช อาเหม็ด ซาดีเกวน นักวี.....	49
ภาพที่ 2 จิตรกรรมฝาผนังโดยซาดีเกวน ณ อาคารห้องสมุดรัฐปัญญา ประเทศปากีสถาน	49
ภาพที่ 3 ผลงานจิตรกรรมของซาดีเกวน Bull in Artists Studio, 2493.....	49
ภาพที่ 4 ผลงานศิลปะการเขียนตัวอักษรภาษาอาหรับของซาดีเกวน, พิพิธภัณฑท์กรุงลาฮอร์ แคว้น ปัญจาบ ประเทศปากีสถาน.....	50
ภาพที่ 5 กวีนิพนธ์ภาษาอาหรับของซาดีเกวน	50
ภาพที่ 6 เอ็ม เอฟ ฮุเซนและผลงาน.....	51
ภาพที่ 7 เอ็ม เอฟ ฮุเซนในวัยหนุ่มและผลงาน.....	52
ภาพที่ 8 เอ็ม เอฟ ฮุเซน, Traditional Indian Festivals, 2551-2554.....	52
ภาพที่ 9 เอ็ม เอฟ ฮุเซน, Dreams, 2522, สีอะครีลิคบนผ้าใบ, 107.9 x 217.1 เซนติเมตร.....	52
ภาพที่ 10 เอ็ม เอฟ ฮุเซน, ไม่มีชื่อ, 2522, สีน้ำมันและสีอะครีลิคบนผ้าใบ, 107.9 x 217.1 เซนติเมตร.....	53
ภาพที่ 11 เอ็ม เอฟ ฮุเซน, Dabs and Wounds, 2541, สีน้ำบนกระดาษ, 54.6 x 38.1 เซนติเมตร	53
ภาพที่ 12 อิศมาอิล กัลจี.....	55
ภาพที่ 13 อิศมาอิล กัลจี, Untitled, 2544.....	55
ภาพที่ 14 อิศมาอิล กัลจี และผลงาน.....	55
ภาพที่ 15 ผลงานของอิสมาอิล กัลจี.....	56
ภาพที่ 16 อิศมาอิล กัลจี ขณะสร้างสรรค์ผลงาน.....	56
ภาพที่ 17 อับดัวร์ รามัน ฮูเต	57
ภาพที่ 18 อับดัวร์ รามัน ฮูเต, Arjuna as a Victor, 2473, สีน้ำบนกระดาษ, 56.8 x 45.4 เซนติเมตร.....	57

ภาพที่ 19	อับดัวร์ รามัน ชูเต, For a Song, 2479, ภาพพิมพ์วัสดุปะติด, 76.2 x 63.5 เซนติเมตร	58
ภาพที่ 20	อับดัวร์ รามัน ชูเต, The Patient Vigil, สีน้ำและดินสอบนกระดาษ, 50.8 x 74.3 เซนติเมตร	58
ภาพที่ 21	ผลงานของอับดัวร์ รามัน ชูเต	58
ภาพที่ 22	อับดัวร์ รามัน ชูเต, Pigeons on a mosque roof, 2479, สีน้ำบนกระดาษ, 44.7 x 38 เซนติเมตร	59
ภาพที่ 23	อับดัวร์ รามัน ชูเต, The extinguished flame, สีน้ำบนกระดาษ, 61 x 41 เซนติเมตร	59
ภาพที่ 24	ลُبนา อากา	61
ภาพที่ 25	ลُبนา อากา, 2 Bowls, 87.6 x 48.2 เซนติเมตร	61
ภาพที่ 26	ลُبนา อากา, Blue Bowl, 55.8 x 55.8 เซนติเมตร	61
ภาพที่ 27	ลُبนา อากา, Rehel 3	62
ภาพที่ 28	ลُبนา อากา, Star 1, สีอะครีลิคบนไม้, 101 x 101 เซนติเมตร	62
ภาพที่ 29	ลُبนา อากา, Incense Burner, สีอะครีลิคบนไม้, 30 x 30 เซนติเมตร	62
ภาพที่ 30	ซีริน เนสซาท	63
ภาพที่ 31	ซีริน เนสซาท, Rapture Series, 2542, ภาพถ่ายโดย แลรี บาร์นส์	64
ภาพที่ 32	ซีริน เนสซาท, Rapture Series, 2542	64
ภาพที่ 33	ซีริน เนสซาท, Speechless, 2539, ภาพถ่ายโดย แลรี บาร์นส์	64
ภาพที่ 34	ซีริน เนสซาท, Rebellious Silence, 2537, ภาพวาดดำ อาร์ ซี ปรีนซ์ และหมึก, ภาพถ่ายโดย ซินเจีย เพรสตัน	65
ภาพที่ 35	ซีริน เนสซาท, Turbulent , 2541, วิดีโอขาวดำ	65
ภาพที่ 36	ซีริน เนสซาท, Stories of Martyrdom, 2537	65
ภาพที่ 37	ซีริน เนสซาท, Tooba Series, 2544	66
ภาพที่ 38	ซาร์ห์เซีย ซิแคนเดอร์	67
ภาพที่ 39	ซาร์ห์เซีย ซิแคนเดอร์, Motif as Transition II, 2557, สีน้ำผสมกาวบนกระดาษทำมือ, 173x 203 x 20 เซนติเมตร	67

ภาพที่ 40 ซาห์เซีย ชิแคนเดอร์, The Resurgence of Islam, 2542, สีจากผักธรรมชาติ สีน้ำ สีน้ำ แบบที่วอช (Tea Wash) บนกระดาษวาสลิ (Wasli) ทำมือ, 40 x 50.2 เซนติเมตร.....	68
ภาพที่ 41 ซาห์เซีย ชิแคนเดอร์, ไม่มีชื่อ, ส่วนหนึ่งจากวิดีโอดิจิทัล ความยาว 4 นาที โดย Deitch Projects	68
ภาพที่ 42 ซาห์เซีย ชิแคนเดอร์, SpiNN, ส่วนหนึ่งจากภาพยนตร์อนิเมชัน ปรากฏภาพทรงผมของ หญิงสาวกลายเป็นนกสีดาบุกเข้าไปในศาลโมกุล.....	68
ภาพที่ 43 ซาห์เซีย ชิแคนเดอร์, The Scroll, ผลงานศิลปะป็นพินท์ของซาห์เซีย ชิแคนเดอร์ แสดงภาพ วิถีชีวิตของหญิงสาวชาวปากีสถานในยุคสมัยใหม่.....	69
ภาพที่ 44 ซาห์เซีย ชิแคนเดอร์, Parallax, ผลงานภาพยนตร์ของซาห์เซีย ชิแคนเดอร์ ที่สร้างขึ้นเพื่อ การสำรวจลำดับชั้นของประวัติศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงที่กำลังสร้างขึ้นใหม่ของตะวันออก กลางและเอเชียใต้.....	69
ภาพที่ 45 อิมราน เครซี	71
ภาพที่ 46 อิมราน เครซี, Act of Balance, 2560, สีอะครีลิคบนผ้าใบ, 168 x 121.5 เซนติเมตร (ต่อ 1 ชั้น).....	71
ภาพที่ 47 อิมราน เครซี, This Leprous Brightness, 2553, สีน้ำทึบ, 26 x 34 เซนติเมตร.....	71
ภาพที่ 48 อิมราน เครซี, Untitled, 2556, หมึกและกาวบนกระดาษ, 38 x 29 เซนติเมตร.....	72
ภาพที่ 49 อิมราน เครซี, Untitled #2, 2557, สีอะครีลิค ทองคำเปลวบนกระดาษ, 76.2 x 55.9 เซนติเมตร.....	72
ภาพที่ 50 อิมราน เครซี ขณะสร้างสรรค์ผลงาน.....	72
ภาพที่ 51 อิมราน เครซี, Blessing Upon the Land of my Love, 2554, สีอะครีลิคบนทางเท้า ขนาดตามพื้นที่.....	73
ภาพที่ 52 อิมราน เครซี ขณะสร้างสรรค์ผลงาน.....	73
ภาพที่ 53 อิมราน เครซี และผลงานชื่อ And They Still Seek The Traces Of Blood	73
ภาพที่ 54 ฮอนดะ โคอิจิ	75
ภาพที่ 55 ฮอนดะ โคอิจิ ขณะสร้างสรรค์ผลงาน.....	75
ภาพที่ 56 ฮอนดะ โคอิจิ, Blue Desert	75

ภาพที่ 57 ฮอนตะ โคอิจิ, Blue Arc.....	76
ภาพที่ 58 ฮอนตะ โคอิจิ, Red Desert.....	76
ภาพที่ 59 ผลงานโดยฮอนตะ โคอิจิ.....	76
ภาพที่ 60 ผลงานโดยฮอนตะ โคอิจิ.....	77
ภาพที่ 61 ผลงานโดยฮอนตะ โคอิจิ.....	77
ภาพที่ 62 จาโลนี อาบู ฮัซซาน.....	78
ภาพที่ 63 จาโลนี อาบู ฮัซซาน, TALES OF THE HEROES, 2553, สีอะครีลิคบนผ้าใบ,.....	79
ภาพที่ 64 จาโลนี อาบู ฮัซซาน, Sia Boey Banana, 2543, สีอะครีลิคบนผ้าใบ, 122 x 122 เซนติเมตร.....	79
ภาพที่ 65 จาโลนี อาบู ฮัซซาน, Sia Boey Banana, 2554, สีผสมบนกระดาษ, 137 x 137 เซนติเมตร.....	79
ภาพที่ 66 จาโลนี อาบู ฮัซซาน, Tebiat Awang Petai, 2554, สีผสมบนผ้าใบ, 152 x 152 เซนติเมตร.....	80
ภาพที่ 67 จาโลนี อาบู ฮัซซาน, The painter's daughter, 2553, สีผสมบนผ้าใบ, 122 x 213.5 เซนติเมตร.....	80
ภาพที่ 68 จาโลนี อาบู ฮัซซาน, Halal, 2550, สีผสมบนผ้าใบ, 152 x 152 เซนติเมตร.....	80
ภาพที่ 69 ตัวอย่างหน้าเว็บไซต์ IslamicArtsMagazine.com ในวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ.2561.....	82
ภาพที่ 70 บรรยากาศนิทรรศการ Islamic Art Now : Contemporary Art of the Middle East ครั้งที่ 1 ภาพที่ 71 บรรยากาศนิทรรศการ Islamic Art Now : Contemporary Art of the Middle East ครั้งที่ 1.....	83
ภาพที่ 72 บรรยากาศนิทรรศการ Islamic Art Now : Contemporary Art of the Middle East : Part II.....	83
ภาพที่ 73 บรรยากาศนิทรรศการ Islamic Art Now : Contemporary Art of the Middle East : Part II.....	83
ภาพที่ 74 ภาพบรรยากาศยามเย็น หน้าพิพิธภัณฑ์ลูฟ อาบูดาบี.....	85
ภาพที่ 75 ภาพบรรยากาศภายใน พิพิธภัณฑ์ลูฟ อาบูดาบี.....	85

ภาพที่ 76 นิแอ นิแต	121
ภาพที่ 77 มวลพลังแห่งศรัทธาในครอบครัวข้าพเจ้า, 2550 เทคนิค ประกอบไม้และกระดาษอัด ขนาด 180 x 120 x 160 เซนติเมตร.....	121
ภาพที่ 78 นิแอ นิแต ขณะกำลังสาธิตการสร้างสรรค์ในช่วงโครงการเรียนการสอน.....	122
ภาพที่ 79 มวลพลังแห่งความรักในครอบครัวข้าพเจ้า 2550, เทคนิค ประกอบไม้และกระดาษอัด	123
ภาพที่ 80 มวลพลังแห่งความรักในครอบครัวข้าพเจ้า 2550, เทคนิค ประกอบไม้และกระดาษอัด	123
ภาพที่ 81 มวลพลังแห่งความรักในครอบครัวข้าพเจ้า 2550, เทคนิค ประกอบไม้และกระดาษอัด	123
ภาพที่ 82 ประตูลูกช้อย, 2555, เทคนิค เชื่อมโลหะ ขนาด 190 x 158 x 43 เซนติเมตร	124
ภาพที่ 83 มิงบา, 2555, เทคนิค เชื่อมโลหะ ขนาด 215 x 135 x 95 เซนติเมตร	125
ภาพที่ 84 โดม, 2555, เทคนิค เชื่อมโลหะ ขนาด 185 x 140 x 140 เซนติเมตร.....	125
ภาพที่ 85 นิแอขณะกำลังสร้างสรรค์ผลงาน	126
ภาพที่ 86 เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอหะ.....	127
ภาพที่ 87 ผลงานสร้างสรรค์ระดับปริญญาตรี Life Style Muslim 2005.....	128
ภาพที่ 88 วิถีชีวิตมุสลิม 1, 2548,เทคนิค สีฝุ่น, 144 x 122 เซนติเมตร	128
ภาพที่ 89 ผลงานสร้างสรรค์อินสตอลเลชั่นระดับปริญญาตรี 2547.....	129
ภาพที่ 90 ผลงานสร้างสรรค์อินสตอลเลชั่นระดับปริญญาตรี 2547.....	130
ภาพที่ 91 แรงบันดาลใจจากธรรมชาติ, 2547-2548, สีอะครีลิคบนกระดาษทำมือ, ขนาด 60 x 160 เซนติเมตร	131
ภาพที่ 92 แรงบันดาลใจจากธรรมชาติ, 2547-2548, สีอะครีลิคบนกระดาษทำมือ, ขนาด 60 x 160 เซนติเมตร	131
ภาพที่ 93 แรงบันดาลใจจากจากกลดลายเรือกอและ, 2549, สีอะครีลิคบนกระดาษทำมือ, ขนาด 100 x 79 เซนติเมตร	132
ภาพที่ 94 แรงบันดาลใจจากจากกลดลายเรือกอและ, 2549, สีอะครีลิคบนกระดาษทำมือ, ขนาด 70 x 200 เซนติเมตร.....	132

ภาพที่ 95 รูปลักษณะจากห้องถื่นปัตตานี, 2550, สีอะครีลิคบนกระดาษทำมือ, ขนาด 108 x 97 เซนติเมตร	133
ภาพที่ 96 รูปลักษณะจากห้องถื่นปัตตานี, 2550, สีอะครีลิคบนกระดาษทำมือ, ขนาด 65 x 40 เซนติเมตร	133
ภาพที่ 97 สีเส้นจากห้องถื่น, 2550, สีอะครีลิคบนกระดาษทำมือ, ขนาด 60 x 49 เซนติเมตร.....	134
ภาพที่ 98 สีเส้นจากห้องถื่น, 2550, สีอะครีลิคบนกระดาษทำมือ, ขนาด 60 x 49 เซนติเมตร.....	134
ภาพที่ 99 พระจันทร์ยิ้มที่ปัตตานี, 2551-2552, สีอะครีลิคบนกระดาษทำมือ, ขนาด 184 x 201 เซนติเมตร	135
ภาพที่ 100 พระจันทร์ยิ้มที่ปัตตานี, 2551-2552, สีอะครีลิคบนกระดาษทำมือ, ขนาด 150 x 150 เซนติเมตร	135
ภาพที่ 101 รูปลักษณะของห้องถื่นปัตตานี, 2551-2553, สีอะครีลิคบนกระดาษทำมือ, ขนาด 150 x 200 เซนติเมตร	136
ภาพที่ 102 รูปลักษณะของห้องถื่นปัตตานี, 2551-2553, สีอะครีลิคบนกระดาษทำมือ, ขนาด 250 x 300 เซนติเมตร	136
ภาพที่ 103 รูปลักษณะของห้องถื่นปัตตานี, 2553, สีอะครีลิคบนกระดาษทำมือ, ขนาด 150 x 150 เซนติเมตร.....	136
ภาพที่ 104 รูปลักษณะของห้องถื่นปัตตานี, 2553, สีอะครีลิคบนกระดาษทำมือ, ขนาด 200 x 150 เซนติเมตร	137
ภาพที่ 105 ดอกไม้งามที่ถูกซ่อนเร้นในปัตตานี, 2554, สีอะครีลิคบนกระดาษทำมือ, ขนาด 140 x 100 เซนติเมตร	138
ภาพที่ 106 ดอกไม้งามที่ถูกซ่อนเร้นในปัตตานี, 2554, สีอะครีลิคบนกระดาษทำมือ, ขนาด 200 x 150 เซนติเมตร	138
ภาพที่ 107 ความงามในความมืดที่ปัตตานี, 2555, สีอะครีลิคบนกระดาษทำมือ, ขนาด 180 x 150 เซนติเมตร.....	139
ภาพที่ 108 ความงามในความมืดที่ปัตตานี, 2555, สีอะครีลิคบนกระดาษทำมือ, ขนาด 113 x 79 เซนติเมตร	139
ภาพที่ 109 เจาะอับดุลเกาะขณะกำลังสร้างสรรค์ผลงาน	139

ภาพที่ 110	เจาะอับดุลเลาะขณะกำลังสร้างสรรค์ผลงาน	140
ภาพที่ 111	บรรยากาศพิธีเปิดนิทรรศการ.....	140
ภาพที่ 112	บรรยากาศภายในนิทรรศการ.....	140
ภาพที่ 113	สูจิบัตรนิทรรศการ.....	141
ภาพที่ 114	Birth and Death, 2556, สีอะครีลิคบนผ้าใบ	141
ภาพที่ 115	Birth and Death, 2556, สีอะครีลิคบนผ้าใบ	142
ภาพที่ 116	My Home at Pattani, 2556-2557, สีอะครีลิคบนผ้าใบ.....	142
ภาพที่ 117	My Home at Pattani, 2556-2557, สีอะครีลิคบนผ้าใบ.....	143
ภาพที่ 118	Pattani My Home, 2557-2558, สีอะครีลิคบนผ้าใบ	144
ภาพที่ 119	Pattani My Home, 2557-2558, สีอะครีลิคบนผ้าใบ	144
ภาพที่ 120	หนึ่งในผลงานชุดที่กำลังสร้างสรรค์, 2558-2559, สีอะครีลิคบนผ้าใบ.....	145
ภาพที่ 121	หนึ่งในผลงานชุดที่กำลังสร้างสรรค์, 2558-2559, หมึกบนกระดาษ.....	145
ภาพที่ 122	หนึ่งในผลงานชุดที่กำลังสร้างสรรค์, 2558-2559, หมึกบนกระดาษ	146
ภาพที่ 123	หนึ่งในผลงานชุดที่กำลังสร้างสรรค์, 2558-2559, หมึกบนกระดาษ	146
ภาพที่ 124	Born into the War, 2558-2559, สีอะครีลิคบนผ้าใบ	146
ภาพที่ 125	ศิริชัย พุ่มมาก.....	147
ภาพที่ 126	ศิริชัย พุ่มมาก ขณะกำลังสร้างสรรค์ผลงาน.....	148
ภาพที่ 127	ศิริชัย พุ่มมาก ขณะกำลังสร้างสรรค์ผลงาน.....	148
ภาพที่ 128	เทียบท่ารูสะมิแล, เทคนิคสีอะครีลิคบนดินสอพอง, ขนาด 150 x 200 เซนติเมตร.....	149
ภาพที่ 129	บังชายผ้า, เทคนิคสีอะครีลิคบนดินสอพอง, ขนาด 200 x 150 เซนติเมตร.....	149
ภาพที่ 130	ตกปลา 8, เทคนิคสีอะครีลิคบนดินสอพอง, ขนาด 80 x 100 เซนติเมตร.....	151
ภาพที่ 131	ใต้ต้นโหนด, เทคนิคสีอะครีลิคบนดินสอพอง, ขนาด 30 x 30 เซนติเมตร	151
ภาพที่ 132	แม่ค้าผักสด, 2549, เทคนิค สีอะครีลิคบนดินสอพอง, ขนาด 200 x 150 เซนติเมตร. 153	

ภาพที่ 133 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้แผ่นดินไทย, 2550, เทคนิค สีอะครีลิคบนดินสอพอง, ขนาด 200 x 180 เซนติเมตร.....	153
ภาพที่ 134 เรือกอและเทียบท่าที่ตลาดรูสะมิแล, 2551, เทคนิค สีอะครีลิคบนดินสอพอง, ขนาด 200x150 เซนติเมตร.....	154
ภาพที่ 135 พี่น้องไทยในชายแดนใต้, 2554, เทคนิค สีอะครีลิคบนดินสอพอง, ขนาด 200 x 190 เซนติเมตร.....	154
ภาพที่ 136 บรรยายภาพพิธีเปิดนิทรรศการ.....	155
ภาพที่ 137 บรรยายภาพนิทรรศการ.....	155
ภาพที่ 138 บรรยายภาพนิทรรศการ.....	155
ภาพที่ 139 อำพรณี สะเตาะ.....	157
ภาพที่ 140 ส่วนหนึ่งของผลงานชุด “ภายใต้ฮีญาบ”.....	158
ภาพที่ 141 ส่วนหนึ่งของผลงานชุด “ภายใต้ฮีญาบ”.....	158
ภาพที่ 142 ส่วนหนึ่งของผลงานชุด “ภายใต้ฮีญาบ”.....	159
ภาพที่ 143 อำพรณี และรางวัลยุวศิลปินไทย ประจำปี 2550 สาขาภาพถ่าย (Young Thai Artist Award 2007).....	159
ภาพที่ 144 มุสลิมะฮ์, 2551, เทคนิค เจลาตินซิลเวอร์ปรีนท์, ขนาด 20 x 24 เซนติเมตร.....	160
ภาพที่ 145 มุสลิมะฮ์, 2551, เทคนิค เจลาตินซิลเวอร์ปรีนท์, ขนาด 20 x 24 เซนติเมตร.....	161
ภาพที่ 146 มุสลิมะฮ์, 2551, เทคนิค เจลาตินซิลเวอร์ปรีนท์, ขนาด 20 x 24 เซนติเมตร.....	161
ภาพที่ 147 อีสภาพที่ถูกขโมย, 2553, เทคนิค ภาพถ่าย.....	162
ภาพที่ 148 อีสภาพที่ถูกขโมย, 2553, เทคนิค ภาพถ่าย.....	163
ภาพที่ 149 อีสภาพที่ถูกขโมย, 2553, เทคนิค ภาพถ่าย.....	163
ภาพที่ 150 24:31 (แสงสว่าง) 01, 2556, เทคนิค ภาพถ่ายสตูดิโอ, ขนาด 100 x 150 เซนติเมตร.....	165
ภาพที่ 151 24:31 (แสงสว่าง) 02, 2556, เทคนิค ภาพถ่ายสตูดิโอ, ขนาด 150 x 100 เซนติเมตร.....	165

ภาพที่ 152 24:31 (แสงสว่าง) 06, 2556, เทคนิค ภาพถ่ายสตูดิโอ, ขนาด 150 x 100 เซนติเมตร	165
ภาพที่ 153 ส่วนหนึ่งของผลงานชุด Truth of the Unrest in Deep South.....	166
ภาพที่ 154 ส่วนหนึ่งของผลงานชุด Truth of the Unrest in Deep South.....	167
ภาพที่ 155 ส่วนหนึ่งของผลงานชุด Truth of the Unrest in Deep South.....	167
ภาพที่ 156 Lost Motherland, 2559, เทคนิค ภาพถ่าย.....	168
ภาพที่ 157 Lost Motherland, 2559, เทคนิค ภาพถ่าย.....	169
ภาพที่ 158 Lost Motherland, 2559, เทคนิค ภาพถ่าย.....	169
ภาพที่ 159 นุรัตนา หะแวง.....	170
ภาพที่ 160 นุรัตนา หะแวง ขณะกำลังสร้างสรรค์ผลงาน.....	171
ภาพที่ 161 นุรัตนา หะแวง ขณะกำลังสร้างสรรค์ผลงาน.....	172
ภาพที่ 162 นุรัตนา หะแวง ขณะกำลังสร้างสรรค์ผลงาน.....	173
ภาพที่ 163 นุรัตนา หะแวง ขณะกำลังนำเสนอผลงานศิลปะให้เด็ก ๆ ได้รับชม.....	174
ภาพที่ 164 ภาพบรรยากาศนิทรรศการ.....	175
ภาพที่ 165 ภาพบรรยากาศนิทรรศการ.....	175
ภาพที่ 166 ภาพบรรยากาศนิทรรศการ.....	176
ภาพที่ 167 นุรัตนาในบทบาทการเป็นอาจารย์ ขณะกำลังตรวจงานนักศึกษา.....	176
ภาพที่ 168 ปรัชญ์ พิมานแมน และผลงาน.....	177
ภาพที่ 169 ปรัชญ์ พิมานแมนขณะกำลังสร้างสรรค์ผลงาน.....	178
ภาพที่ 170 ปรัชญ์ พิมานแมนขณะกำลังสร้างสรรค์ผลงาน.....	179
ภาพที่ 171 บ้านและสตูดิโอของศิลปิน.....	180
ภาพที่ 172 ปรัชญ์ในพิธีเปิดนิทรรศการ ฉันทพูดถึงเขา เป็นความจริงหรือการหลอกลวง (I SAID TO YOU was true or deception).....	180
ภาพที่ 173 บรรยากาศนิทรรศการ ฉันทพูดถึงเขา เป็นความจริงหรือการหลอกลวง (I SAID TO YOU was true or deception).....	181

ภาพที่ 174	ปรัชญ์ พิมานแมน ในบทบาทของการเป็นอาจารย์	183
ภาพที่ 175	ปรัชญ์ พิมานแมนขณะกำลังควบคุมดูแลการก่อสร้าง De'Laepa Art space Narathiwat (เดอ ลา แป อาร์ตสเปซ นราธิวาส).....	184
ภาพที่ 176	De'Laepa Art space Narathiwat (เดอ ลา แป อาร์ตสเปซ นราธิวาส) ในปัจจุบัน..	184
ภาพที่ 177	คีตดา อีสรัน	185
ภาพที่ 178	คีตดา อีสรันขณะกำลังสร้างสรรค์ผลงาน.....	185
ภาพที่ 179	คีตดา อีสรันขณะกำลังสร้างสรรค์ผลงาน.....	186
ภาพที่ 180	คีตดา อีสรันและผลงาน.....	187
ภาพที่ 181	คีตดา อีสรันและลูกน้อยผู้เป็นแรงบันดาลใจสำคัญ.....	188
ภาพที่ 182	คีตดา อีสรัน ภายในนิทรรศการ “SO HOPE ความหวัง”.....	189
ภาพที่ 183	ยามี่ละ หะยี	189
ภาพที่ 184	ยามี่ละ หะยี ขณะกำลังสร้างสรรค์ผลงาน	190
ภาพที่ 185	ผลงานของศิลปินยามี่ละขณะร่างภาพเตรียมเย็บปัก.....	191
ภาพที่ 186	ผลงานของยามี่ละ กำลังอยู่ในระหว่างการสร้างสรรค์ ระยะใกล้.....	193
ภาพที่ 187	ภาพบรรยากาศการเรียนการสอน บันทึกโดยยามี่ละ หะยี.....	194
ภาพที่ 188	ยามี่ละกับบทบาทการเป็นครูผู้สอน สาระทัศนศิลป์	194
ภาพที่ 189	ฉิดารัตน์ จันทเชื้อ.....	195
ภาพที่ 190	ฉิดารัตน์ กับผลงานสร้างสรรค์.....	196
ภาพที่ 191	ภาพฉิดารัตน์ปรากฏในสื่อสิ่งพิมพ์ประเทศญี่ปุ่น	197
ภาพที่ 192	ฉิดารัตน์กับพิธีกร ในการบันทึกเทปรายการโทรทัศน์.....	198
ภาพที่ 193	กามีละ อิละละ	200
ภาพที่ 194	ภาพผลงานชุด “เจ้าสาว” ของกามีละ อิละละ	200
ภาพที่ 195	กามีละขณะกำลังสร้างสรรค์ผลงาน	201
ภาพที่ 196	กามีละและผู้เป็นแบบในการสร้างผลงาน.....	202

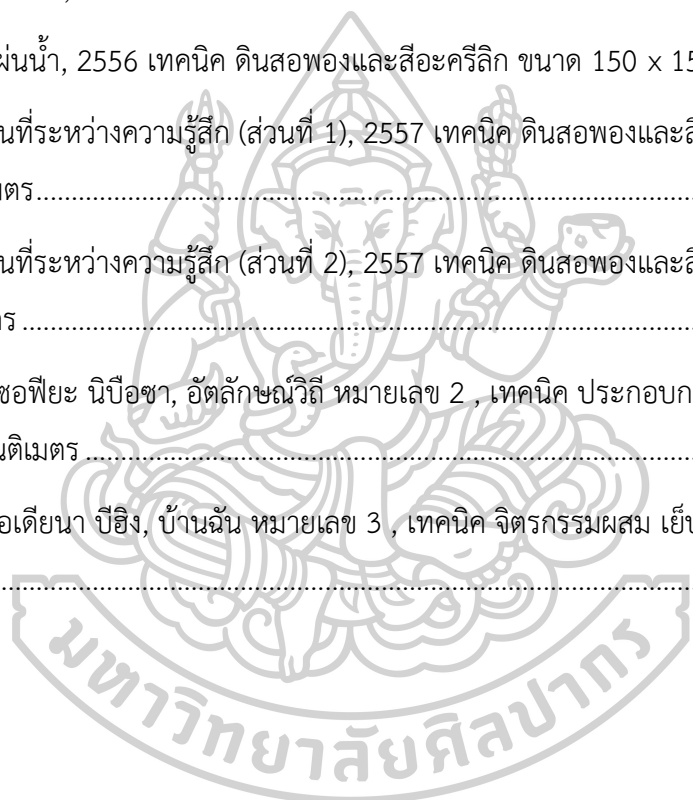

ภาพที่ 197 กามีละกับการปรากฏตัวในรายการโทรทัศน์.....	203
ภาพที่ 198 ผลงาน โดย มุฮัมหมัดซุริยี่ มะซู.....	208
ภาพที่ 199 อิมรอน ยูนู, รูปลักษณะแห่งศรัทธา, เทคนิค สีอะคริลิกบนผ้าใบ, ขนาด 200 x 145 เซนติเมตร	209
ภาพที่ 200 มวลพลังแห่งศรัทธาในครอบครัวข้าพเจ้า, 2550, เทคนิค ประกอบไม้และกระดาษอัด, ขนาด 180 x 120 x 160 เซนติเมตร.....	210
ภาพที่ 201 มวลพลังแห่งศรัทธาในครอบครัวข้าพเจ้า หมายเลข 2, 2550, เทคนิค ประกอบไม้และกระดาษอัด, ขนาด 120 x 100 x 120 เซนติเมตร	210
ภาพที่ 202 ประตูดุซัย, 2555, เทคนิค เชื่อมเหล็ก, ขนาด 190 x 158 x 43 เซนติเมตร	211
ภาพที่ 203 มิงบา, 2555, เทคนิค เชื่อมเหล็ก, ขนาด 215x135x95 ซม.	211
ภาพที่ 204 โดม, 2555, เทคนิค เชื่อมเหล็ก, ขนาด 185 x 140 x 140 เซนติเมตร.....	212
ภาพที่ 205 Prostrate oneself 4, เทคนิค เย็บปัก, ขนาด 170 x 115 เซนติเมตร	218
ภาพที่ 206 Jamaah 2, เทคนิค เย็บปัก, ขนาด 120x 180 เซนติเมตร.....	219
ภาพที่ 207 Takbir, เทคนิค เย็บปัก, ขนาด 180 x 120 เซนติเมตร.....	219
ภาพที่ 208 Pray 5, เทคนิค เย็บปัก, ขนาด 190 x 135 เซนติเมตร	220
ภาพที่ 209 Prostrate oneself 3, เทคนิค เย็บปัก, ขนาด 135 x 190 เซนติเมตร	220
ภาพที่ 210 มุสลิมะห์, 2551 เทคนิค ภาพถ่าย Gelatin Silver Print.....	228
ภาพที่ 211 อีสรภาพที่ถูกขโมย 1, 2553, เทคนิค ภาพถ่าย	229
ภาพที่ 212 The Light (24:31) 01, 2555, เทคนิค ภาพถ่ายสตูดิโอ,ขนาด 100 x 150 เซนติเมตร	229
ภาพที่ 213 ส่วนหนึ่งของผลงานชุด Truth of the Unrest in Deep South.....	229
ภาพที่ 214 Lost Motherland, 2559, เทคนิค ภาพถ่าย.....	230
ภาพที่ 215 ดุนยา (โลกปัจจุบัน) & อาคีเราะฮฺ (ปรโลก), เทคนิค เย็บปัก ขนาด 200 x 250 เซนติเมตร	237
ภาพที่ 216 หมายเลข 1 , เทคนิค เย็บปัก ขนาด 280 x 190 เซนติเมตร	238

ภาพที่ 217 โลกของสตรีมุสลิม หมายเลข 2 , 2558 เทคนิค เย็บปัก ขนาด 200 x 150 เซนติเมตร	238
ภาพที่ 218 โลกของสตรีมุสลิม , 2558 เทคนิค เย็บปัก ขนาด 200 x 280 เซนติเมตร	239
ภาพที่ 219 เธอ คือ ความหวัง หมายเลข 2 , 2559 เทคนิค เย็บปัก ขนาด 200 x 150 เซนติเมตร	239
ภาพที่ 220 ปวีณา กล่อมนก (รักรหัสศาสนา), In the room, เทคนิค เย็บปักบนผืนผ้า, 37 x 50 เซนติเมตร	249
ภาพที่ 221 มุฮัมหมัด โตรอยี แวกือจิ, แม่หม้ายสามจังหวัดชายชายแดนภาคใต้, เทคนิค สีอะคริลิก สี น้ำมัน สีน้ำ และหมึกจีนบนผ้าใบ, 200 x 100 เซนติเมตร.....	249
ภาพที่ 222 ความสูญเสียและความหวัง, เทคนิค เย็บมือ ปะติด วัสดุบนผืนผ้า, 2555.....	253
ภาพที่ 223 เมาะ / ตีนอ, เทคนิค เย็บมือ ปะติด วัสดุบนผืนผ้า, 2556, 185 x 165 เซนติเมตร....	253
ภาพที่ 224 บันทึกภาพร่าง (กาย) 3, เทคนิค วัสดุผสม, 2555-2558, 65 x 45 เซนติเมตร.....	254
ภาพที่ 225 บันทึกจากความหวัง, เทคนิค วาดเส้นวัสดุผสม, 2554-2558, 57 x 75 เซนติเมตร....	254
ภาพที่ 226 บันทึกภาพร่างกายและใจ ชุดที่ 1, เทคนิค วาดเส้น วัสดุผสม, 2554-2558	254
ภาพที่ 227 เจ้าสาว, เทคนิค เกรยองและชุดบนดินสอพอง, 2558, ขนาด 120 x 150 เซนติเมตร	263
ภาพที่ 228 เจ้าสาว หมายเลข 1, เทคนิค เกรยองและชุดบนดินสอพอง, 2556, ขนาด 200 x 150 เซนติเมตร	263
ภาพที่ 229 เจ้าสาว หมายเลข 4, เทคนิค เกรยองและชุดบนดินสอพอง, 2556, ขนาด 200 x 150 เซนติเมตร	264
ภาพที่ 230 เจ้าสาว หมายเลข 9, เทคนิค เกรยองและชุดบนดินสอพอง, 2556, ขนาด 79 x 110 เซนติเมตร	264
ภาพที่ 231 ความปรารถนา, เทคนิค เกรยองและชุดบนดินสอพอง, 2556, ขนาด 200 x 150 เซนติเมตร	265
ภาพที่ 232 นูรียา วาจิ, เหตุการณ์นั้น...ฉันรู้สึก , เทคนิค วาดเส้นบนผ้าบาติก, ขนาด 200 x 130 เซนติเมตร.....	274

ภาพที่ 233 อนิส นาคเสวี, คนที่เหลือ หมายเลข 1 , เทคนิค ภาพพิมพ์แกะไม้, ขนาด 108.5 x 151 เซนติเมตร.....	275
ภาพที่ 234 ดอกไม้งามที่ถูกซ่อนเร้นที่ปัตตานี, 2555 เทคนิค สีอะครีลิคบนกระดาษทำมือ ขนาด 140 x 100 เซนติเมตร.....	281
ภาพที่ 235 ความงามในม่านมืดที่ปัตตานี, 2555 เทคนิค สีอะครีลิคบนกระดาษทำมือ ขนาด 200 x 150 เซนติเมตร.....	281
ภาพที่ 236 Born into the war, 2557 เทคนิค สีอะครีลิคบนกระดาษทำมือ ขนาด 120 x 100 เซนติเมตร.....	282
ภาพที่ 237 Patani My Home (1), 2558 เทคนิค สีอะครีลิคบนกระดาษทำมือ ขนาด 100 x 120 เซนติเมตร.....	282
ภาพที่ 238 Patani My Home (2), 2559 เทคนิค สีอะครีลิคบนกระดาษทำมือ ขนาด 120 x 100 เซนติเมตร.....	283
ภาพที่ 239 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้แผ่นดินไทย, เทคนิค สีอะครีลิคบนดินสอพอง ขนาด 200 x 180 เซนติเมตร.....	295
ภาพที่ 240 พื้นที่ร่วมที่บ้านตะโละมาเนาะ, เทคนิค สีอะครีลิคบนดินสอพอง ขนาด 150 x 200 เซนติเมตร.....	295
ภาพที่ 241 พี่น้องไทยในชายแดนใต้, เทคนิค สีอะครีลิคบนดินสอพอง ขนาด 220 x 190 เซนติเมตร.....	296
ภาพที่ 242 สองฝั่งคลอง, เทคนิค สีอะครีลิคบนดินสอพอง ขนาด 180 x 210 เซนติเมตร.....	296
ภาพที่ 243 สุนทรียะในความมืด, เทคนิค สีอะครีลิคบนดินสอพอง ขนาด 120 x 240 เซนติเมตร.....	297
ภาพที่ 244 Damp 1, 2555, เทคนิค สีผสม ขนาด 60 x 80 เซนติเมตร.....	307
ภาพที่ 245 Damp 3, 2555, เทคนิค สีผสม ขนาด 60 x 80 เซนติเมตร.....	307
ภาพที่ 246 Damp 11, 2555, เทคนิค สีผสม ขนาด 60 x 80 เซนติเมตร.....	308
ภาพที่ 247 Damp 12, 2555, เทคนิค สีผสม ขนาด 60 x 80 เซนติเมตร.....	308
ภาพที่ 248 Damp 13, 2555, เทคนิค สีผสม ขนาด 60 x 80 เซนติเมตร.....	309

ภาพที่ 249 Black House and Red House, 2556 เทคนิค ภาพพิมพ์พื้นราบและวาดเส้นปากกา บนกระดาษ ขนาด 37 x 55 เซนติเมตร	317
ภาพที่ 250 พื้นที่ระหว่างความทรงจำ หมายเลข 1, 2556 เทคนิค การเชื่อมต่อวัสดุบนรูปทรง, ขนาด แผ่นแปะ.....	317
ภาพที่ 251 พื้นที่ระหว่างความทรงจำ หมายเลข 1 (ระยะใกล้), 2556 เทคนิค การเชื่อมต่อวัสดุบน รูปทรง, ขนาด แผ่นแปะ	317
ภาพที่ 252 แผ่นดิน, 2556 เทคนิค ดินสอพองและสีอะครีลิค ขนาด 15 0x 150 เซนติเมตร.....	318
ภาพที่ 253 แผ่นน้ำ, 2556 เทคนิค ดินสอพองและสีอะครีลิค ขนาด 150 x 150 เซนติเมตร.....	318
ภาพที่ 254 พื้นที่ระหว่างความรู้สึก (ส่วนที่ 1), 2557 เทคนิค ดินสอพองและสีอะครีลิค ขนาด 100 x 400) เซนติเมตร.....	319
ภาพที่ 255 พื้นที่ระหว่างความรู้สึก (ส่วนที่ 2), 2557 เทคนิค ดินสอพองและสีอะครีลิค ขนาด 100 x 400 เซนติเมตร	319
ภาพที่ 256 กุชอพิยะ นิปือซา, อัตลักษณ์วิถี หมายเลข 2 , เทคนิค ประกอบกระดาษ, ขนาด 127 x 200 x 16 เซนติเมตร	327
ภาพที่ 257 นอเดียนา ปีอิง, บ้านฉัน หมายเลข 3 , เทคนิค จิตรกรรมผสม เย็บปัก, ขนาด 180 x 130 เซนติเมตร.....	327

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการรวบรวมข้อมูลงานศิลปะร่วมสมัยวิถีมุสลิมโดยศิลปินไทยจำนวน 10 ท่าน เพื่อศึกษาแนวความคิด และแรงจูงใจของศิลปิน พร้อมทั้งวิเคราะห์จำแนกรูปแบบ และประเภทของเนื้อหาในการนำเสนอ

“มุสลิม” เป็นภาษาอาหรับ หมายถึง ผู้นอบน้อมและยอมจำนนต่อบัญญัติของพระเจ้า และผู้ที่ยอมรับนับถือศาสนาอิสลาม โดย “อิสลาม” เป็นภาษาอาหรับเช่นกัน แปลว่า การยอมจำนน การปฏิบัติตาม และการนอบน้อม ศาสนาอิสลามจึงมีความหมายว่า ศาสนาแห่งการยอมจำนนนอบน้อมต่อพระเจ้า คือ อัลลอฮ์¹ มี 2 นิกายหลัก ได้แก่ นิกายชีอะฮ์ และซุนนี โดยชาวมุสลิมทุกคนจะยึดถือใน “หลักศัทธิ 6 ประการ” และ “หลักปฏิบัติศาสนกิจ 5 ประการ” อันเป็นบัญญัติพื้นฐานที่ชาวมุสลิมทุกคนจะต้องปฏิบัติ เป็นโครงสร้างพื้นฐานของชีวิตก่อให้เกิด วิถีแห่งการดำรงตนของมุสลิม และถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของอิสลาม ศาสนาอิสลามมีจุดเริ่มต้นการเผยแพร่จากคาบสมุทรอาหรับ และได้ขยายเข้าสู่ดินแดนต่าง ๆ ของโลก รวมทั้งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมถึงตอนใต้ของประเทศไทย โดยพ่อค้าชาวอาหรับที่เข้ามาค้าขาย พร้อมนำหลักศาสนาอิสลามเข้ามาเผยแพร่² ปัจจุบัน จากการศึกษาของกระทรวงการต่างประเทศชี้ว่า ชาวมุสลิมร้อยละ 18 อาศัยอยู่ในพื้นที่สามจังหวัด ได้แก่ จังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาส ส่วนที่เหลืออาศัยอยู่กระจายไปทั่วประเทศ โดยส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร และตลอดพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย³

วิถีชีวิตของชาวมุสลิมทางภาคใต้ มีความแตกต่างชาวมุสลิมที่อาศัยอยู่ทางภาคเหนือ หรือทางภาคกลางอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็น สภาพความเป็นอยู่ วิถีชีวิต สังคม ประเพณี และวัฒนธรรมต่าง ๆ ซึ่งแม้จะยึดตามหลักศาสนาอิสลามเช่นเดียวกัน แต่จะมีลักษณะพิเศษเฉพาะท้องถิ่น รวมถึงภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร

ในช่วงเวลา 10 ปีที่ผ่านมา ผู้วิจัยสังเกตเห็นได้ว่าผลงานศิลปะที่ปรากฏวิถีมุสลิมที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยศิลปินที่เป็นมุสลิมและไม่ใช่มุสลิมเข้ามามีการเคลื่อนไหวในวงการศิลปะร่วมสมัยไทยอย่างเห็นได้ชัด โดยมากมาจากศิลปินที่มีภูมิลำเนาทางภาคใต้ การปรากฏตัวดังกล่าวไม่ได้เกิดขึ้นด้วยความบังเอิญ

¹ กรมสารนิเทศ, *ศัพท์น่ารู้ที่เกี่ยวข้องกับชาวไทยมุสลิม*, (กรุงเทพฯ : ออฟเซ็ท จำกัด, 2553),94.

*คำศัพท์ภาษาอาหรับที่เกี่ยวข้องกับชาวมุสลิมที่ปรากฏในวิจัยนี้ ผู้วิจัยยึดถือจากรายการอ้างอิงนี้ทั้งหมด

² กรมศาสนา, *ความรู้ศาสนาเบื้องต้น*, (กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2554),43.

³ *ศาสนาอิสลามในประเทศไทย*,เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก, เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/ศาสนาอิสลามในประเทศไทย>

ศิลปินพยายามถ่ายทอดและสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ โดยมีแนวทาง และวิธีคิดในการสร้างสรรค์ที่มาจาก “ศาสนา” อย่างชัดเจน นับเป็นการเคลื่อนไหวที่น่าสนใจและเป็นมิติใหม่แห่งวงการศิลปะร่วมสมัยไทย โดยจะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ จิตรกรรมมุสลิม ได้ให้ความเห็นกับปรากฏการดังกล่าวว่า “ตั้งแต่ราวปี พ.ศ. 2545 ได้เกิดความเปลี่ยนแปลงของงานศิลปะร่วมสมัยไทยในหลายด้าน อาทิ ในด้านตัวศิลปิน สังเกตได้ว่าเยาวชนไทย หันมาสนใจศึกษาด้านศิลปะมากขึ้น ในด้านผลงานศิลปะพบว่า ผลงานศิลปะก็มีความเป็นอัตลักษณ์ โดดเด่น มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ สังเกตได้จากผลงานการประกวดศิลปกรรมในระดับประเทศ ซึ่งมีศิลปินถิ่นใต้ได้รับรางวัลต่าง ๆ มากมาย และมีอัตราการเข้าศึกษาเรียนต่อด้านศิลปะในระดับที่สูงขึ้นในสถาบันการศึกษาในส่วนกลาง”⁴

ศิลปินไทยกับการสร้างสรรค์งานศิลปะร่วมสมัยวิถีมุสลิม

1. นิแอ นิแด

ศิลปินชาวจังหวัดสงขลา จบการศึกษาระดับปริญญาตรี (สาขาประติมากรรม) และปริญญาโทจากคณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ผลงานประติมากรรมของนิแด นำเสนอให้เห็นพลังแห่งความรักและความผูกพันอย่างใกล้ชิดในครอบครัว ซึ่งศิลปินถือว่าเป็นความสุขของชีวิต โดยกล่าวถึงลักษณะครอบครัวไทยมุสลิมที่เน้นถึง ความสัมพันธ์ระหว่าง อาชีพ ครอบครัว วัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา และปรัชญาความเชื่อ ในชีวิตประจำวัน

2. เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ

เจ๊ะอับดุลเลาะ เดิมโตมา ท่ามกลางสภาพแวดล้อมและศิลปวัฒนธรรมที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตัว บิดาประกอบอาชีพเป็นช่างต่อเรือกอลและ มารดาเป็นช่างเย็บปักถักร้อย มีพี่เป็นช่างเขียนป้าย มีศาสนาอิสลามเป็นที่ยึดเหนี่ยวใจ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ มีอิทธิพลต่อการนำเสนอเรื่องราวในงานศิลปะของเจ๊ะอับดุลเลาะ นอกจากนี้เหตุการณ์ความไม่สงบใน สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้ศิลปินเลือกใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือในการสื่อสารกับคนนอกพื้นที่อีกด้วย

3. ศิริชัย พุ่มมาก

ศิลปินรุ่นใหม่ นิสิตรุ่นแรกของคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ผลงานศิลปะของศิริชัย ตั้งอยู่บนแนวความคิดว่า วิถีแห่งมุสลิมในจังหวัดชายแดนใต้ยังขาดการนำมาใช้ในการสร้างสรรค์งานศิลปะ เพราะโดยมากงานศิลปะที่เกี่ยวข้องกับภาคใต้ของประเทศไทย มักนำเสนอเรื่องราวและรูปลักษณะเกี่ยวกับ หนึ่งทะเลลูก มโนราห์ วัดพระมหาธาตุ สะตอ ฯลฯ

⁴ บุญสืบ ขลิบเพ็ง, “คนในวันธรรม-หนุ่มมุสลิม “เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ” ศิลปินถิ่นชายแดนใต้, เข้าถึงเมื่อ 24 มกราคม 2559, เข้าถึงได้จาก <http://www.siamrath.co.th/web/?q=node/54734>

เพื่อให้เกิดความแตกต่างและแปลกใหม่ในวงการศิลปะร่วมสมัยไทย ศิริชัยจึงนำเอาเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิมมาสร้างผลงาน และยึดแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานที่เกี่ยวข้องกับวิถีมุสลิมมาโดยตลอดแม้ว่า ศิริชัย จะไม่ใช่มุสลิมก็ตาม และยังมีความปรารถนาให้สังคมได้รับรู้เรื่องราวของมุสลิมในแง่มุมที่เป็น ความงาม ความสงบ และ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม

4. อำพรณี สะเตาะ

ช่างภาพหญิงชาวยะรัง จบการศึกษาระดับปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยรังสิต คณะศิลปะและการออกแบบ สาขาศิลปะภาพถ่าย และได้ไปศึกษาต่อในระดับปริญญาโทจากมหาวิทยาลัย L'École Nationale Supérieure de la Photographie เมืองอาร์ลส์ (Arles) ประเทศฝรั่งเศส สาขาศิลปะภาพถ่าย ผลงานภาพถ่ายของอำพรณีแสดงออกในหลากหลายรูปแบบและเนื้อหา เช่น แสดงออกถึงความคับข้องใจ การเรียกร้องในสิทธิของสตรีมุสลิม การบอกเล่าถึงเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งในทุกผลงานสร้างสรรค์ล้วนแสดงออกผ่านวิถีความเป็นมุสลิมทั้งสิ้น โดยศิลปินมีแนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงานว่า สิ่งที่ทำทั้งหมด คือการสร้างความเข้าใจในอิสลามกับคนในสังคม และสิทธิต่าง ๆ ที่ทุกคนควรได้รับ สิ่งที่ชอบ คือการถ่ายภาพ สิ่งที่ชอบเป็นคือมุสลิม สิ่งที่ชอบทำคือสร้างความเข้าใจในมุสลิมให้กับคนอื่น

5. นุรัตนา หะแว

ศิลปินรุ่นใหม่จากจังหวัดปัตตานี ผลงานสร้างสรรค์ของนุรัตนา นำเสนอรูปทรงและบรรยากาศแห่งความหม่นหมอง อันเกิดจากความรู้สึกหวาดระแวงจากเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ แสดงให้เห็นว่าเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นนั้น ได้บั่นทอนความสุขของคนในพื้นที่ สะท้อนให้เห็นถึงสภาวะจิตใจของผู้คนที่ต้องอาศัยอยู่ท่ามกลางความไม่มั่นคงทั้งทางชีวิต ทรัพย์สิน รวมถึงอารมณ์และความรู้สึก

6. ปรัชญ์ พิมานแมน

อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ผลงานของปรัชญ์มีความเป็นนามธรรม โดยนำเสนอเรื่องราว เนื้อหา และสัญลักษณ์ของรูปทรงเพื่อสื่อความหมายในเชิงความรู้สึกจากประสบการณ์ใกล้ตัว จากเหตุการณ์จริงในพื้นที่ สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ศิลปินได้ประสบและได้รับผลกระทบ ก่อให้เกิดคำถามระหว่าง ผู้กระทำ และ ผู้ถูกกระทำ

7. คีร์ตา อีสรัน

ศิลปินชาวไทยมุสลิม ได้สร้างสรรค์ผลงานที่นำเสนอชีวิตของผู้คน โดยเฉพาะสตรี ที่ยังคงดำเนินอยู่ด้วยความหวังท่ามกลางเหตุการณ์ความไม่สงบ มุ่งถ่ายทอดวิถีชีวิตของคนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผ่านเรื่องเล่า จากบันทึก ประสบการณ์ และเหตุการณ์ในพื้นที่ซึ่งเต็มไปด้วย

สถานการณ์ความสูญเสีย ความทรงจำที่แสนเจ็บปวด ที่ทุกคนต่างรอคอยให้เกิดความสงบ สันติสุข และความสุข และศิลปินได้นำเสนอผลงานผ่านศิลปะสื่อผสม

8. ยามีลี๊ะ ะยะยี

ศิลปินจากจังหวัดนราธิวาส ครอบครัวของยามีลี๊ะเป็นชาวมุสลิมที่มีฐานะยากจน โดยศิลปินเกิดมาพร้อมกับความพิการ มีนิ้วมือไม่ครบทั้งสองข้าง และได้รับความช่วยเหลือให้ได้รับทุนจากโครงการทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้เข้าศึกษาต่อที่ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ในการสร้างสรรค์ผลงาน ศิลปินมีแรงบันดาลใจมาจากศาสนาอิสลาม เพราะเชื่อว่า ในฐานะที่ตนเองเป็นมุสลิม ต้องเก็บเกี่ยวความรู้เกี่ยวกับศาสนาของตัวเองให้มากที่สุด นอกจากนี้ ยะมีลี๊ะยังให้ความสนใจในเรื่องบทบาท และหลักปฏิบัติของสตรีมุสลิม โดยเฉพาะเรื่องการแต่งกาย จึงนำมาเป็นส่วนหนึ่งของแรงบันดาลใจในการสร้างงาน ดังวลีที่ศิลปินประทับใจว่า “บรรดาสตรีอุปมาดังเสาของประเทศ ถ้าสตรีในประเทศหนึ่ง ๆ นั้นดี มีความประเสริฐ ประเทศนั้นก็ดีขึ้นไปด้วย ถ้าหากว่าสตรีในประเทศหนึ่ง ๆ นั้นไม่ดี ประเทศนั้นก็เสียหายไปด้วย” และ “สตรีคือเบื้องหลังความสำเร็จของสังคม ถ้าเราปลูกฝังให้มีสตรีที่ดี ถ้าเกิดวันหนึ่งเขามีลูก เขาจะได้อบรมลูก ๆ เขาให้เป็นคนดีต่อไปเช่นกัน”

9. ธีรรัตน์ จันทเชื้อ

ศิลปินหญิงมุสลิม บัณฑิตจากคณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ผลงานของธีรรัตน์สะท้อนให้เห็นถึงความเคร่งครัดและปฏิบัติตนตามหลักศาสนาของชาวมุสลิม โดยเชื่อว่าการปฏิบัติตนที่สำคัญที่สุดสำหรับมุสลิม คือการละหมาด เพราะไม่เพียงเป็นการแสดงออกถึงความเคารพพระเจ้าเท่านั้น แต่ยังแสดงออกถึงความศรัทธาและความมั่นคงในศาสนาที่นับถืออยู่ เมื่อละหมาดแล้วมุสลิมทุกคนจะได้รับพร ผลบุญจะเพิ่มพูนหากมุสลิมกระทำร่วมกัน นับเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดี ส่งผลให้ชุมชน และสังคมเป็นไปด้วยดี นอกจากนี้ผลงานของธีรรัตน์ยังเป็นการแสดงจุดยืนของตัวเองและสามารถเผยแพร่ศาสนาในทางอ้อมได้อีกด้วย

10. กามีละ อิลละละ

ศิลปินชาวโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา บัณฑิตจากคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ผู้คว่ำรางวัลดาวเด่นบัวหลวงยอดเยี่ยม ในโครงการประกวดศิลปิน “ดาวเด่นบัวหลวง 101” ปี 2557 ผลงานศิลปะกรรมของกามีละ สร้างสรรค์ขึ้นด้วยเทคนิคภาพเขียนด้วยเกรยองบนดินสอพอง ที่โดยมีแรงบันดาลใจมาจากเหตุการณ์ความสูญเสีย ที่เจ้าสาวคนหนึ่งต้องสูญเสียเจ้าบ่าวในวันแต่งงานของตัวเอง ที่อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี เหตุการณ์ที่ ทำให้ศิลปินคิดถึงสถานภาพของความเป็นเจ้าสาวในอีกมุมหนึ่ง ประกอบกับความคิดส่วนตัวว่า การใช้ชีวิตคู่ในปัจจุบันหาความสุขได้ยาก ผู้หญิงเกิดความกลัว หวาดระแวงในคู่ครองของตนเอง และคาดหวังความสุขความสมบูรณ์

จากการสำรวจเบื้องต้น พบว่า เนื้อหา ในการนำเสนอผลงานสร้างสรรค์ที่ปรากฏวิถีอิสลาม อาจแบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. ปรัชญาศาสนาอิสลาม

อิสลามเชื่อว่า พระเจ้า หรือ พระอัลลอฮ์มีจริง ทรงเป็นผู้สร้างทุกสิ่งทุกอย่างในเอกภพ ทรงเป็นอยู่ตลอดเวลา ไม่มีการเริ่มต้นและไม่มีการสลายไป และยังเชื่อว่า สารัตถะที่แท้จริงของมนุษย์ คือ วิญญาณ มนุษย์ประกอบขึ้นด้วยเรือนร่างและวิญญาณ วิญญาณดังกล่าวมีอยู่จริง และมีอยู่นิรันดร์ และในด้านทฤษฎีความรู้ อิสลามเชื่อว่า ความรู้จริงเกิดได้ 2 ทางคือ ความรู้ที่เกิดขึ้นโดยตรงจากการวิวรณ์ (Revelation) ของพระเจ้า และความรู้ที่ต้องอาศัยการศึกษาเล่าเรียน และปฏิบัติ⁵ อิสลามเชื่อมั่นในการศึกษาหาความรู้ ไม่จำกัดเฉพาะความรู้ด้านศาสนา มุสลิมควรจะเรียนรู้ให้ครบรอบด้าน จนสามารถนำความรู้ไปประพจน์ทางด้านศาสนาได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังมีหลักการอันเกี่ยวข้องกับ ความประพฤติ มารยาท และจิตใจที่ดีงาม ซึ่งความประพฤติอันดีงาม ทั้งการกระทำต่อพระเจ้า และการกระทำต่อเพื่อนมนุษย์ ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดสันติสุข และสันติภาพถาวรขึ้นบนโลกใบนี้

จากความเชื่อและความศรัทธาในศาสนาที่ตนนับถือ ทำให้ศิลปินมุสลิมไม่น้อย เลือกรับมุมมองในด้านปรัชญา การศึกษาถึงแก่นแท้ของอิสลาม มานำเสนอในผลงานศิลปะของตน นอกจากการสร้างสรรค์ผลงานดังกล่าวจะถือเป็นการขัดเกลาตนเองให้งดงามยิ่งขึ้นแล้ว ยังถือได้ว่าผลงานศิลปะที่ได้นำเสนอออกไป คือการส่งสานสื่ออย่างหนึ่ง ถือเป็นการเผยแพร่ศาสนาซึ่งเป็นหน้าที่อันพึงปฏิบัติของมุสลิมทุกคน

2. วิถีชีวิตของมุสลิม

วิถีวัฒนธรรม หรือวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันของชาวมุสลิม มีความเรียบง่าย ชัดเจน และถือเอาหลักศาสนาเป็นสำคัญในการดำรงตน อาทิ การแต่งกายที่มีอัตลักษณ์ชัดเจน อาหารที่ถูกต้องตามหลักอานามัย ด้วยเหตุนี้จึงมีข้อห้ามเกี่ยวกับการบริโภคสัตว์ของมุสลิม และสุกรถือว่าเป็นสัตว์สกปรกไม่เหมาะแก่การบริโภค ถือว่าไม่ถูกหลักอานามัย พิธีกรรม อิสลามเป็นศาสนาที่ไม่มีนักบวช มุสลิมทุกคนถือเป็นทั้งฆราวาสและนักบวชที่ถือหลักการของศาสนาเป็นธรรมนุญสูงสุดในการดำรงพิธีกรรมที่สำคัญ พิธีกรรมสำคัญของอิสลาม เช่น พิธีฮัจญ์ พิธีสุกฮันต์วันประสูติพระศาสดา พิธีสุหนัต พิธีการเชือดกุรบัน เป็นต้น ชื่อ ชาวมุสลิมส่วนใหญ่จะใช้ชื่อที่มาจากภาษาอาหรับ โดยบิดามารดาจะเลือกชื่ออันงดงามเป็นมงคลให้แก่ลูก เช่น ชื่อของบรรดาศาสนทูต หรือบรรดาอิมาม และ

⁵ อิสมาอีล ลุตฟี จะปะกียา, ความรู้ตามทัศนะอัลกุรอาน [เอกสาร PDF], เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก <https://islamhouse.com/th/articles/337796/>

แม้ว่าชื่อนั้นจะไม่ใช่ภาษาอาหรับแต่ถ้ามีความหมายที่ดี ก็ถือว่าเป็นชื่อที่ดี และภาษา ภาษาประจำศาสนาอิสลาม คือภาษาอาหรับ ซึ่งจะถูกนำมาใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ ตำราเรียน และคัมภีร์ต่าง ๆ และสำหรับชาวมุสลิมทางภาคใต้ของประเทศไทย ภาษาที่มุสลิมในพื้นที่ใช้สื่อสารคือ ภาษามลายู หรือที่รู้จักกันในนาม ภาษายาวี

ด้วยเอกลักษณ์ของการดำรงชีวิตของชาวมุสลิม ทำให้ศิลปินส่วนหนึ่งมองเห็นความงดงามของความเรียบง่ายในชีวิตประจำวัน จึงได้นำเสนอผลงานศิลปะที่ปรากฏให้เห็นถึงการดำเนินชีวิต รูปแบบความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียม ประเพณีปฏิบัติของชาวมุสลิม ซึ่งเป็นสิ่งที่คนทั่วไป ผู้ที่นับถือศาสนาอื่น หรือผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนอื่นอาจไม่เคยได้สัมผัสมาก่อน นับเป็นผลงานศิลปะที่ได้เปิดมุมมองใหม่ให้กับผู้ชม และยังเป็นผลงานที่ให้ความรู้กับผู้ชมได้อีกด้วย

3. เพศสถานะในศาสนาอิสลาม

พระอัลลอฮ์ ทรงสร้างมนุษย์ทั้งชายและหญิง และพระองค์ทรงให้ผู้ชายที่นับถือศาสนาเรียกว่ามุสลิม สำหรับสตรีเรียกว่ามุสลิมฮฺ บทบาทชายหญิงในอิสลามมีทั้งเหมือนกัน แตกต่างกัน และหนุนเสริมซึ่งกันและกัน โดยบุคคลทั่วไปที่ไม่มีความเข้าใจในอิสลาม มักเข้าใจว่า อิสลามเป็นศาสนาที่ลิดรอนสิทธิของสตรี โดยแก่นแท้แล้ว ไม่ได้เป็นเช่นนั้น อัลลอฮ์ได้สร้างผู้ชายและผู้หญิง เพื่อใช้ให้ดำรงบทบาทอันสูงส่ง ในขอบเขตของกิจกรรมและหน้าที่ของแต่ละคน ดังคำรายงานที่ปรากฏ ดังนี้

รายงานว่า นบี (ซ.ล.) กล่าวไว้ว่า “มนุษย์ทุกคนต่างมีความเท่าเทียมกัน (ท่านเปรียบเทียบความเท่าเทียมดังกล่าวตั้งก้านของหวี) คนอาหรับไม่ได้ดีกว่าคนที่ไม่ใช่อาหรับ คนผิวขาวไม่ได้ดีกว่าคนผิวดำ และผู้ชายไม่ได้ดีกว่าผู้หญิง ผู้ที่เป็นที่ชื่นชอบ ณ ที่อัลลอฮ์ (ซ.บ.) นั้นได้แก่ผู้ที่เกรงกลัวพระองค์และประกอบในคุณความดี”⁶

ในบรรดาศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่ปรากฏวิถีมุสลิมนั้น มีจำนวนไม่น้อยที่เป็นศิลปินหญิง จากความเข้าใจของคนบางกลุ่มเกี่ยวกับการลิดรอนสิทธิของสตรีเพศในศาสนาอิสลาม ทำให้ศิลปินเลือกนำเสนอผลงานที่สื่อให้เห็นถึงการเห็นความสำคัญของสตรีเพศในศาสนาอิสลาม หรือบ้างก็เลือกนำเสนอให้เห็นถึงความภาคภูมิใจที่ได้เป็นสตรีในร่มเงาของอิสลาม นอกจากผลงานที่สร้างสรรค์เพื่อให้เกิดความเข้าใจแล้ว วิธีคิดและการได้มาซึ่งความประทับใจดังกล่าวของศิลปิน นับเป็นสิ่งที่น่าศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

⁶ สุชาติ เศรษฐมาลินี, อัครลักษณ์ผู้หญิงมุสลิม ผู้หญิงมุสลิมข้อห้าม การแต่งกายผู้หญิงมุสลิม, ส่วนหนึ่งของบทความเรื่อง “บทบาทมุสลิมะฮ์ในโลกที่เปลี่ยนแปลงและสังคมที่เปลี่ยนไป”, เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก <http://islamhouse.muslimthai.com/main/index.php?page=sub&category=46&id=18338>

4. เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

พื้นที่ สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาสได้เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ โดยปัจจุบันยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสาเหตุที่ทำให้เกิดความขัดแย้งรุนแรงนั้นไม่สามารถบ่งชี้ได้ชัดเจน จากสาเหตุที่ไม่อาจทราบได้นี้ส่งผลให้เกิดช่องว่างระหว่างผู้คนในพื้นที่ ทั้งระหว่างผู้คนที่ต่างเชื้อชาติ ดินแดน ศาสนา และระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ไม่ว่าสาเหตุที่แท้จริงจะเป็นอย่างไร สิ่งหนึ่งที่เห็นได้ชัด คือผลกระทบรุนแรงทางจิตใจที่มุสลิมทุกคนในพื้นที่ต้องเผชิญ หลากหลายความรู้สึกที่ส่งผลให้ชีวิตของมุสลิมใน สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ห่างไกลจากคำว่าสันติภาพและความสงบ เกิดความหวาดระแวง ความกลัว ความกังวลใจ ความเศร้าโศก ความสูญเสีย ทำให้ความเป็นอยู่ ความมั่นคงในศาสนา ความสัมพันธ์ของคนในพื้นที่ และสภาพจิตใจของผู้คน ยังคงเป็นสิ่งที่น่ากังวลทั้งในปัจจุบันและอนาคต

เหตุการณ์ดังกล่าวปรากฏบนหน้าหนังสือพิมพ์และในสื่อโทรทัศน์อย่างสม่ำเสมอโดยไม่มีทีท่าว่าจะเกิดการยุติในเร็ววัน หลากหลายความรู้สึกที่ผู้คนต้องเผชิญในแต่ละวันทำให้ศิลปินจำนวนมากน้อยนำความรู้สึกที่มีต่อเหตุการณ์และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้เผชิญมาสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะชิ้น ทั้งเพื่อสื่อสารให้คนนอกเหตุการณ์เข้าใจถึงความรู้สึกของคนในพื้นที่ และอาจเพื่อให้ผู้คนได้ตระหนักถึงภัยของการสู้รบระหว่างมนุษย์ด้วยกันเอง

สำหรับวิถีมุสลิมในศิลปะร่วมสมัยไทย มีความน่าสนใจตรงที่ผลงานศิลปะกรรมในช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา ได้มีการนำเสนอวิถีมุสลิมมากขึ้น ทั้งนี้ผู้วิจัยคาดการณ์ว่าจะมีแนวโน้มต่อเนื่องและเพิ่มจำนวนมากขึ้นในอนาคต ทั้งโดยศิลปินชาวมุสลิมและไม่ใช่มุสลิม และยังพบว่าแนวคิด แรงบันดาลใจ รูปแบบ และเนื้อหาในการนำเสนอผลงานศิลปะดังกล่าวมีความหลากหลาย มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวสูง และยังมีเทคนิคในการสร้างสรรค์ใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับเนื้อหาในการนำเสนอ

เมื่อได้สำรวจผลงานศิลปะร่วมสมัยไทยที่ปรากฏวิถีมุสลิมพบว่า ยังไม่มีผู้ใดนำมาประเด็นดังกล่าวมาทำการวิเคราะห์ศึกษาอย่างจริงจัง ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญต่อการศึกษา วิถีมุสลิมในงานศิลปะร่วมสมัยไทย ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ต้องการศึกษา และผู้ที่มีความสนใจในงานศิลปะได้เข้าใจถึงแรงจูงใจ ที่มาในการสร้างสรรค์ของศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานวิถีมุสลิมในงานศิลปะร่วมสมัยไทย

ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษาแนวความคิด แรงจูงใจของศิลปินในการนำเสนอวิถีมุสลิมในผลงานศิลปะร่วมสมัยไทย
2. วิเคราะห์จำแนกประเภทผลงานที่นำเสนอวิถีมุสลิมในงานศิลปะร่วมสมัยไทยตามรูปแบบในการนำเสนอ
3. วิเคราะห์จำแนกประเภทผลงานที่นำเสนอวิถีมุสลิมในงานศิลปะร่วมสมัยไทยตามเนื้อหาในการนำเสนอ

ขอบเขตการศึกษา

1. ศึกษาผลงานศิลปะร่วมสมัยของศิลปินไทยที่มีการนำเสนอวิถีมุสลิม ทั้งหมด 10 ท่าน ได้แก่
  1. นิแอ นิแด
  2. เจอ अबดุลเลาะ เจอ สอเหาะ
  3. ศิริชัย พุ่มมาก
  4. อำพรณี สะเตาะ
  5. นุรัตนา ทะแวง
  6. ปรัชญ์ พิมาแมน
  7. ศิศักดิ์ อีสร์น
  8. ยามีลี๊ะ หะยี
  9. ธิดารัตน์ จันทร์เชื้อ
  10. กามีละ อิลละละ
2. ศึกษาผลงานของศิลปินที่ได้รับคัดเลือกเข้าร่วมแสดง และได้รับรางวัลจากเวทีประกวดที่ได้รับการยอมรับ รวมถึงผลงานที่สร้างสรรค์ที่ได้ทำการจัดแสดงเผยแพร่ออกสู่สาธารณชน

ขั้นตอนของการศึกษา

1. ศึกษาโดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร
2. ศึกษาโดยเก็บข้อมูลภาคสนาม
3. วิเคราะห์ข้อมูล
4. สรุปผลการศึกษา
5. เขียนรายงานการศึกษา
6. จัดทำเอกสารต้นฉบับรูปเล่มสำหรับนำเสนอและเผยแพร่

วิธีการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การศึกษาวิเคราะห์จากผลงานศิลปะ แบบร่าง เอกสาร การสัมภาษณ์ศิลปิน และผู้ที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับศิลปิน พร้อมกับประมวลผลและประเมินอิทธิพลของวัฒนธรรมไทย และประเทศไทยที่มีผลต่อการสร้างสรรค์ผลงานของศิลปินกลุ่มตัวอย่าง

แหล่งข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ ได้จากการสอบถาม สัมภาษณ์ศิลปินและผู้ที่เกี่ยวข้องกับศิลปิน
2. ข้อมูลทุติยภูมิ ได้จากผลงานสร้างสรรค์ของศิลปิน ข้อเขียน บทความ บทวิเคราะห์ งานวิจารณ์ ชีวประวัติ ผลงานและภาพประกอบ จากหนังสือวิชาการ ตำราเรียนด้านศิลปะ ข้อมูลทางสถิติ งานวิจัย และสูจิบัตรที่เกี่ยวข้องที่อยู่ในหอสมุด ห้องวารสาร และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. วิถีมุสลิม

1.1 ศาสนาอิสลาม และมุสลิม

ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาเอกเทวนิยม⁷ คำว่า “อิสลาม” เป็นภาษาอาหรับ แปลว่า การยอมจำนน การปฏิบัติตาม และการนอบน้อม เมื่อนำคำว่าอิสลามมาเป็นชื่อของศาสนา จึงมีความหมายว่า เป็นศาสนาแห่งการยอมนอบน้อมจำนนต่อพระเจ้า คือ อัลลอฮ์

มุสลิม เป็นภาษาอาหรับเช่นกัน หมายถึง ผู้ที่นอบน้อมและยอมจำนนต่อข้อบัญญัติของอัลลอฮ์ และหมายถึงผู้ที่ยอมรับนับถือศาสนาอิสลาม⁸ โดยหลักการพื้นฐานของอิสลามคือ หลักทางด้านศาสนา อันประกอบด้วย หลักศรัทธา (อัครกานูลอ์มาน) หลักปฏิบัติศาสนกิจ (อัครกานูลอิสลาม) และหลักศีลธรรม (เอี้ยะห์ซาน)

หลักศรัทธา (อัครกานูลอ์มาน) มี 6 ประการ ประกอบด้วย

1. ศรัทธาในพระเจ้าองค์เดียว คือ อัลลอฮ์

อิสลามถือว่าในสากลจักรวาลทั้งหลายมีพระเจ้าที่เที่ยงแท้เพียงองค์เดียว เป็นผู้สร้างสากลจักรวาลและเป็นผู้บริหารควบคุม โลกนี้มีไข่เกิดมาด้วยความบังเอิญ ถ้าเกิดมาโดยบังเอิญ มันจะมีระบบระเบียบแบบแผนในการโคจรไม่ได้ หากไม่มีผู้บริหาร และผู้ควบคุมมัน

2. ศรัทธาในบรรดามลาอิกะฮ์ของพระองค์

มลาอิกะฮ์ คือ ผู้ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของ กับ ศาสดาทั้งหลาย เพื่อจะได้ให้ศาสดาดังกล่าวได้รับวิวรรณ์จากอัลลอฮ์ มนุษย์เราแม้จะมีปัญญาสักปานใดก็ตาม ก็ต้องอาศัยสื่อภายนอกด้วยเหมือนกัน เช่น มนุษย์นั้น แม้จะมีสายตาดีสักเพียงใดก็ตาม เขาก็ไม่สามารถมองเห็นวัตถุใด ๆ ได้เลย ถ้าหากไม่มีแสงสว่างเป็นสื่อ

คำว่า มลาอิกะฮ์ หากคำศัพท์แปลเป็นภาษาไทยไม่ได้ มลาอิกะฮ์เป็นนามธรรม ไม่ใช่เทวทูต เทวดา หรือทูตสวรรค์ แต่ในศาสนาอิสลามถือว่า มลาอิกะฮ์ไม่มีเพศ ไม่ขัดขึ้นคำสั่งของอัลลอฮ์ ไม่กิน ไม่ดื่ม ไม่หลับ ไม่นอน มลาอิกะฮ์ คืออำนาจแห่งความดี ส่วนอำนาจแห่งความชั่วนั้น คือ ชัยฏอน หรือ ซาตาน หรือ มาร

⁷ ศาสนาอิสลาม, เข้าถึงเมื่อ 24 มกราคม 2559, เข้าถึงได้จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/ศาสนาอิสลาม>

⁸ กรมศาสนา, ความรู้ศาสนาเบื้องต้น.(กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2554), 42.

3. ศรัทธาในบรรดาคัมภีร์ทั้งหลายของพระองค์

มุสลิมต้องเชื่อถือต้นฉบับดั้งเดิมของ คัมภีร์ทั้งหลายทุก ๆ เล่มในอดีต รวมทั้งอัลกุรอานด้วย ทั้งนี้โดยมีเงื่อนไขว่า คัมภีร์เหล่านั้นต้องเป็นวะฮยู (ได้รับการดลใจ) มาจากอัลลอฮ์ และต้องมีเนื้อหาสาระตรงกับอัลกุรอาน มุสลิมต้องเชื่อถือในส่วนบริสุทธิของคัมภีร์เท่านั้น อิสลามถือว่าคัมภีร์ที่สมบูรณ์ที่สุด และเป็นคัมภีร์สุดท้ายคือ อัลกุรอาน ซึ่งได้ถูกประกาศใช้ต่อมวลมนุษยชาติทั้งหลายเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม และ ความสันติสุขแก่มวลมนุษยทุกคน

4. ศรัทธาในบรรดานบี (ศาสดา) ทั้งหมด

มุสลิมทุกคนต้องยอมรับนับถือศาสดาทั้งหลายที่มาเทศนาก่อน นบีมุหัมมัดคือลัลลลอฮ์อะลยฮิวะสสลัม ไม่ว่าศาสดาเหล่านั้นจะปรากฏชื่ออยู่ในคัมภีร์อัลกุรอานหรือไม่ก็ตาม ไม่ว่าศาสดาเหล่านั้นจะเป็นชนชาติใด อยู่ที่ใด พูดภาษาอะไร ก็ตาม มุสลิมต้องให้เกียรติยกย่องศาสดาเหล่านั้นอย่างเท่าเทียมกันหมด นบีมุหัมมัดคือลัลลลอฮ์อะลยฮิวะสสลัม เป็นศาสดาสุดท้ายของโลกที่มารับภารกิจต่อจากศาสดาก่อน ๆ ที่เชิญชวนมนุษย์ให้รู้จักพระเจ้า และดำเนินชีวิตตามคำสอนของพระองค์ ท่านนบีมุหัมมัดคือลัลลลอฮ์อะลยฮิวะสสลัม ได้กล่าวว่า หลังจากท่านแล้ว จะไม่มีศาสดาเกิดขึ้นมาอีก เพราะถือว่าท่านได้นำคำสอน หรือ แนวทางแห่งการดำเนินชีวิตที่สมบูรณ์มาสู่มนุษย์ชาติแล้ว

5. ศรัทธาในวันสุดท้าย และการเกิดใหม่ในวันปรโลก

อิสลามถือว่าโลกที่เราอาศัยอยู่นี้เป็นเพียงวัตถุธาตุชิ้นหนึ่งซึ่งต้องมีการแตกสลายเหมือนกับวัตถุหรือสิ่งอื่น ๆ แน่นอนโลกของเราต้องถึงจุดจบไม่วันใดก็วันหนึ่ง เมื่อโลกแตกสลายแล้ว ทุกสิ่งทุกอย่างก็ดับสิ้นเว้นแต่อัลลอฮ์เท่านั้นที่ยังดำรงอยู่ และมนุษย์ทั้งหลายก็จะไปฟื้นคืนชีพใหม่อีกครั้งในโลกหน้า แต่จะไปเกิดในสภาพใดนั้นไม่มีมนุษย์ผู้ใดรู้ได้

6. ศรัทธาในกฎกำหนดสภาวะของพระองค์

ต้องศรัทธาว่าสรรพสิ่งทั้งหลายในสากลจักรวาลนี้ล้วนเกิดขึ้นมาและดำเนินไป ตามกฎเกณฑ์ของอัลลอฮ์ทั้งสิ้น เช่น ไฟมีคุณสมบัติร้อน น้ำไหลจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำ ทุก ๆ ชีวิตต้องตาย นี่คือกฎกำหนดสภาวะของอัลลอฮ์ หมายความว่า กฎธรรมชาติทั้งหลายนั้นอัลลอฮ์เป็นผู้ทรงสร้าง และควบคุมมัน ส่วนการกำหนดสภาวะในหลัก

4. การถือศีลอด

การถือศีลอดหรือการถือบวช ภาษาอาหรับใช้คำว่า “อัสเซอัม” หรือ “อัสศิยาม” ความหมายเดิมหมายถึง การงดเว้น การระงับ การหักห้ามตัวเอง ในศาสนบัญญัติหมายถึง การงดเว้นสิ่งที่จะทำให้การถือศีลอดเป็นโมฆะ ตามศาสนบัญญัติ โดยเริ่มตั้งแต่เวลาแสงอรุณขึ้น จวบถึงตะวันตกดิน โดยการถือศีลอดที่บังคับให้กระทำนั้นมีเฉพาะในเดือนรอมฎอนเท่านั้น ส่วนในวาระอื่น ๆ ไม่ได้บังคับแต่ประการใด

5. การประกอบพิธีฮัจญ์

การประกอบพิธีฮัจญ์ ครั้งหนึ่งในชีวิตของมุสลิมที่มีความสามารถพร้อมทั้งร่างกาย จิตใจ และการเงินจะเดินทางไปทำพิธีที่บัยตุลลอฮ์ นครมักกะฮ์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย โดยพิธีฮัจญ์เป็นศาสนกิจที่สรุปไว้ซึ่งอุดมการณ์ทางสังคมอย่างครบบริบูรณ์¹²

คำว่า “ฮัจญ์” หมายถึง การมุ่งไปสู่ ในทางศาสนบัญญัติหมายถึง การมุ่งไปสู่อัลกะอ์บะฮ์ หรือสถานที่ทำพิธี เพื่อปฏิบัติศาสนกิจในเดือนซุลฮิจญะฮ์ คือเดือน 12 ตามปฏิทินอิสลาม¹³

หลักศีลธรรม (เอี้ยะห์ซาน) คือ ความดีต่าง ๆ ที่ต้องประพฤติอยู่เสมอ อันได้แก่ หน้าที่และมารยาทที่ต้องแสดงออก และคุณสมบัติที่ดีทางจิตใต้ ประกอบด้วย

1. หน้าที่ของบุคคลต่อพระเจ้า ต้องระลึกเสมอว่าตัวเองอยู่ต่อหน้าพระเจ้า เป็นเจ้า พระองค์ทรงมองเห็นอยู่ตลอด ต้องทำแต่ความดี มีมารยาท ละเว้นการกระทำผิด
2. หน้าที่ของผู้รู้ ครูและผู้รู้จะต้องสำนึกอยู่เสมอว่าความรู้ที่ตนได้มานั้น เป็นไปโดยความเมตตาของพระเจ้า พระองค์ทรงประทานให้ ดังนั้นจึงต้องเผยแพร่ต่อให้ผู้อื่นโดยไม่มุ่งหวังสินจ้าง
3. หน้าที่ของผู้ไม่รู้ ผู้ไม่รู้จะต้องศึกษาเพื่อจะได้มีความรู้ ความรู้มีได้จำกัด แต่เฉพาะความรู้ทางด้านสามัญหรือศาสนาใดด้านหนึ่ง มุสลิมจะต้องเรียนรู้ทั้งสองด้าน จนสามารถนำความรู้ความสามารถไปประพฤติทางด้านศาสนาอย่างดี และนำความรู้สามัญไปประกอบวิชาชีพต่อไป

¹² กรมศาสนา, ความรู้ศาสนาเบื้องต้น, (กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2554), 63.

¹³ กรมศาสนา, วิธีชีวิต 5 ศาสนิกในประเทศไทย, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุฒวิทยาลัย, 2556), 94.

4. หน้าที่ของลูก ลูกทุกคนต้องมีหน้าที่ระลึกถึงพระคุณอันยิ่งใหญ่ของพ่อแม่ ต้องมีความกตัญญูกตเวทีต่อท่านทั้งสอง ต้องคิดอุปการะท่านทั้งสอง ต้องปรนนิบัติท่านทั้งสองเป็นอย่างดีที่สุด

5. หน้าที่ของพ่อแม่ ต้องเลี้ยงดูลูกอย่างดี ให้การดูแล ให้ความสุข ให้การศึกษา คอยอบรมบ่มนิสัยให้เป็นคนดี ไม่ปล่อยปละละเลย ต้องสร้างสถาบันครอบครัวให้เป็นสวรรค์ของลูก

6. หน้าที่ของเพื่อน ต้องหวังดีต่อกัน ประพฤติดีต่อกัน ไม่ดูถูก ไม่เกลียด ไม่อาฆาตแค้น ต่างคิดที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

7. หน้าที่ของสามี ต้องรับผิดชอบในด้านการปกครองครอบครัวและการหารายได้เลี้ยงดูครอบครัว และสามีจะต้องเป็นที่พึ่งของครอบครัว มีความประพฤติดีงาม เป็นแบบอย่างที่ดี

8. หน้าที่ของภรรยา ภรรยาทำหน้าที่คอยช่วยเหลือสามีในด้านต่าง ๆ ดูแลให้กำลังใจ ให้ความสุข หากสามีทำผิดก็เตือนด้วยความหวังดี ครองสติไม่โมโห ให้เกียรติและอยู่ในโอวาท

9. หน้าที่ของผู้นำ ต้องปฏิบัติต่อผู้ตามด้วยความเมตตา ด้วยความอ่อนน้อม ไม่ถือตน ใช้อำนาจด้วยความยุติธรรม กล่าวหาญ กล่าวตัดสินใจ ไม่ลังเล ไม่อ่อนแอ ไม่ขลาดกลัว เสียสละ

10. หน้าที่ของประชาชน ต้องเคารพผู้นำ เคารพกฎต่าง ๆ แต่ควรกล้าที่ตักเตือนผู้นำถ้าผู้นำทำผิด ให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ละเมิดสิทธิของผู้นำ และประชาชนด้วยกัน¹⁴

ข้อปฏิบัติในช่วงเปลี่ยนผ่านของชีวิตของมุสลิม

ในเวลาของชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย มนุษย์ดำเนินชีวิต เต็มโตผ่านช่วงวัย และเหตุการณ์ต่าง ๆ มากมาย อิสลามได้วางข้อปฏิบัติให้แก่มุสลิมทั้งที่เป็นลักษณะครอบคลุมตลอดชีวิต และที่เป็นลักษณะเฉพาะวัย และเฉพาะเหตุการณ์ที่มุสลิมประสบ

1. การเกิด เมื่อทารกถือกำเนิดจากครรภ์มารดา สิ่งส่งเสริมให้ปฏิบัติก่อนคือการให้ผู้ปกครองเด็ก หรือผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ กล่าวต้อนรับทารกด้วยการกล่าวอะซาน ที่หูขวา และอีกอิมะฮ์ ที่หูซ้ายของทารก และ 7 วันหลังคลอดให้ผู้ปกครองตั้งชื่อที่ดีแก่ทารก และทำการ “อะกีเกาะห์” คือการเชือดสัตว์พลีทาน

¹⁴ กรมศาสนา, ความรู้ศาสนาเบื้องต้น, (กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2554), 65-67

นำมาทำอาหาร อาจเป็นแพะหรือแกะ 2 ตัวในกรณีเด็กชาย และ 1 ตัวในกรณีเด็กหญิง

2. คีตัน หรือ การขลิบหนังหุ้มปลายอวัยวะเพศ คำว่า คีตัน เป็นภาษาอาหรับ มักเรียกว่า เข้าสูหนัต ตัดสูหนัต หรือเป็นแขก ในภาษาไทย โดยตามหลักการอิสลาม เมื่อเด็กชายเกิดมาให้ขลิบหนังหุ้มปลายอวัยวะเพศเพื่อเป็นไปตามสุนนะฮ์(จริยวัตร)ของท่านپیغمبر ﷺ นอกจากจะมีความสำคัญต่อวัฒนธรรมศาสนาแล้ว ยังมีประโยชน์ต่อครอบครัว ความสะอาด ป้องกันโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ

3. การศึกษา เป็นสิ่งสำคัญพื้นฐานสำหรับมุสลิมทุกคน โดยอิสลามเชื่อว่าความรู้เป็นพื้นฐานของความดีและค่าของมนุษย์ ท่านนบีﷺแนะนำให้มุสลิมมีการศึกษาตั้งแต่แปลไปจนถึงหลุมศพ โดยการศึกษาจะครอบคลุมไปถึงเรื่องศาสนาและวิชาการสามัญ¹⁵

4. การแต่งงาน การแต่งงานตามศาสนบัญญัติเรียกว่า นิกาค์ ไม่ได้หมายถึงการอยู่ร่วมกันระหว่างหญิงชายเท่านั้น แต่จะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ประการอย่างครบถ้วน จะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้ คือ ผู้ปกครองของหญิงที่แต่งงาน พยานไม่น้อยกว่า 2 คน ชายผู้จะเป็นสามี หญิงผู้จะเป็นภรรยา ค่าตกลงนิกาค์ จากฝ่ายผู้ปกครองและชายผู้จะเป็นสามี โดยมี “มะฮัร” หรือทรัพย์สินที่ตกลงกันว่าจะมอบแก่ผู้เป็นเจ้าสาว และทรัพย์สินนี้เป็นของเจ้าสาวโดยตรง¹⁶

5. การครองเรือน คือการใช้ชีวิตครอบครัวของชายหญิงคู่สมรสซึ่งรวมไปถึงทายาท และเครือญาติ ซึ่งอิสลามได้บัญญัติสิทธิ หน้าที่ ความรับผิดชอบระหว่างกัน ทลคคนมีสถานภาพเท่ากันในฐานะศรัทธาชนที่สามารถบรรลุเป้าหมายสูงสุดของชีวิต แต่มีบทบาท หน้าที่บางอย่างต่างกัน

6. การเจ็บป่วย โรคภัยไข้เจ็บเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งที่อัลลอฮ์ทรงให้มีขึ้นเมื่อร่างกายเจ็บป่วย บุคคลผู้เป็นเจ้าของร่างกายมีหน้าที่รักษา และขอความช่วยเหลือให้อัลลอฮ์ให้หายจากโรค จะปล่อยปละละเลยมิได้ นอกจากนี้ยังเน้นย้ำเรื่องการช่วยเหลือดูแล เยี่ยมเยียน ขออุมมร และให้กำลังใจกันยามเจ็บป่วย

7. การตาย ผู้เสียชีวิต หรือศพ เรียกว่า มัยยิต หรือ ญะนาซะฮ์ มุสลิมจะต้องให้ความเคารพกับศพไม่ว่าผู้เสียชีวิตจะเป็นมุสลิมหรือไม่ สำหรับผู้เสียชีวิตที่เป็นมุสลิม มีบัญญัติให้ทำพิธีศพโดยเร็วภายใน 24 ชั่วโมง ข้อปฏิบัติสำคัญของงานศพ คือ การประกอบพิธีละหมาดอุมมรให้แก่ผู้เสียชีวิต มักกระทำที่มัสยิด และการ

¹⁵ กรมศาสนา, วิถีชีวิต 5 ศาสนิกในประเทศไทย, (กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2556), 83-84.

¹⁶ กรมศาสนา, ความรู้ศาสนาเบื้องต้น, (กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2554), 65-67

นำไปฝังในหลุมที่กุบูร (กุโบร์ หรือ สุสาน) ก่อนการฝังต้องมีการชำระ อาบน้ำศพ และห่อศพด้วยหลักเกณฑ์มรรยาทและจริยธรรมต่าง ๆ

วันสำคัญทางศาสนา

1. วันศุกร์ เรียกว่าในภาษาอาหรับว่า เยามุลมูอะฮ์ ประเทศมุสลิมจะให้วันนี้เป็นวันหยุด เป็นวันที่มุสลิมจะละจากการทำงานปกติไปประกอบศาสนกิจร่วมกันที่มีสยิด ได้แก่ การกล่าวสุนทรพจน์ (คุฏบะฮ์) และละหมาดวันศุกร์ ในการไปรวมตัวกันมุสลิมจะต้องแต่งกายสะอาด ตั้งใจรับฟังคำสอนและนำมาปฏิบัติ

2. เดือนรอมฎอน เป็นเดือนแห่งการถือศีลอดของมุสลิม จัดเป็นเดือนที่ 9 ทางจันทรคติของอิสลาม เนื่องจากเดือนนี้เป็นเดือนแรกที่คัมภีร์อัลกุรอานประทานมา มุสลิมทุกคนทั้งชายหญิงที่บรรลุนิติภาวะตามศาสนบัญญัติแล้วต้องถือศีลอดด้วยการงดกิน งดดื่ม และเพศสัมพันธ์ นับตั้งแต่วะลาอ์รุ่ง เมื่อแสงตะวันปรากฏจนย่ำค่ำเมื่ออาทิตย์ลับขอบฟ้า

3. วันอีด โดย อีด แปลว่า ที่เวียนกลับมา นั่นคือวันที่เวียนมาสู่การเฉลิมฉลองเพื่อความรื่นเริง ในแต่ละปีจะมี 2 วัน คือ อีดิลฟิตรี ตรงกับวันที่ 1 เดือนชวาวัล (เดือนที่ 10 ถัดจากรอมฎอน) มุสลิมภาคกลางและภาคใต้ตอนบนเรียกว่า วันออกบวช หรือวันอีดเล็ก มุสลิมทางชายแดนภาคใต้จะเรียกว่า วันรายา หรือวันฮารีรายอ และอีดิลอฎฮา ตรงกับวันที่ 10 ของเดือนชุลฮิจยะฮ์ (เดือนที่ 12) เป็นวันที่ผู้ประกอบพิธีฮัจญ์เดินทางกลับมาจากการวุฎีฟ (พัก) ที่ทุ่งอะรอฟะฮ์ มุสลิมภาคกลางจะเรียกว่า วันออกฮะยี หรือวันอีดใหญ่¹⁷

ปัจจุบันมีผู้นับถือศาสนาอิสลามราว 1,500 ล้านคน หรือประมาณ ¼ ของพลโลกนับเป็นจำนวนมากกว่าคริสตศาสนา¹⁸ มุสลิมส่วนใหญ่เป็นนิกายซุนนี คิดเป็น 75-90 % ของมุสลิมทั้งหมด นิกายใหญ่ที่สุดอันดับสอง คือ ชีอะฮ์ คิดเป็น 10-20% ประเทศมุสลิมใหญ่ที่สุด คือ ประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งมีชาวมุสลิม 12.7% ของโลก ตามมาด้วยปากีสถาน (11.0%) อินเดีย (10.9%) และบังกลาเทศ (9.2%) นอกจากนี้ ยังพบชุมชนขนาดใหญ่ในจีน รัสเซียและยุโรปบางส่วน ด้วยสาวกกว่า 1,500 ล้านคน หรือ 22% ของประชากรโลก อิสลามจึงเป็นศาสนาใหญ่ที่สุดอันดับสองและศาสนาหลักที่เติบโตเร็วที่สุดในโลกศาสนาหนึ่ง¹⁹

¹⁷ กรมศาสนา, วิถีชีวิต 5 ศาสนิกในประเทศไทย, (กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556), 88-93.

¹⁸ เรื่องเดียวกัน 86.

¹⁹ ศาสนาอิสลาม, เข้าถึงเมื่อ 24 มกราคม 2559, เข้าถึงได้จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/ศาสนาอิสลาม>

ศาสนาอิสลามในประเทศไทย

ศาสนาอิสลามเข้ามาประเทศไทยทางทิศตะวันตก ผ่านบังคลาเทศ พม่า จากทิศเหนือเข้ามาทางภาคใต้ของจีน และทางทิศใต้ผ่านมาเลเซีย โดยเฉพาะในสมัยกรุงศรีอยุธยา และเข้ามาอีกจำนวนมาก ตั้งแต่ยุคต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ที่กรุงเทพฯ พระนครศรีอยุธยา ฉะเชิงเทรา นครนายก และปทุมธานี ที่ทราบกันดีว่า เป็นเขตที่มีชาวมุสลิมมากที่สุดคือ สี่จังหวัดทางภาคใต้ คือ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล นอกนั้นส่วนหนึ่งอยู่ในจังหวัดใกล้เคียง คือ สงขลา นครศรีธรรมราช และภูเก็ต เป็นต้น

ชาวมุสลิมส่วนใหญ่ในประเทศไทยนับถือศาสนาอิสลามนิกายซุนนีย์ ประมุขสูงสุดของชาวมุสลิมในประเทศไทยเรียกว่า จุฬาราชมนตรี ซึ่งรัฐบาลเป็นผู้แต่งตั้ง ในชุมชนชาวมุสลิมจะมีผู้นำศาสนา มีโรงเรียนสอนศาสนาสำหรับเด็ก มีสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนา เรียกว่า สุเหร่า หรือมัสยิด²⁰

1.2 ความหมายของวิถีมุสลิม

ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของ วิถี ไว้ว่า หมายถึง สาย แนว ถนน หนทาง มักใช้ประกอบกับคำอื่น เช่น วิถีทาง วิถีชีวิต²¹ โดยยังได้ให้ความหมายเพิ่มเติมของ วิถีชีวิตไว้ว่า ทางดำเนินชีวิต ส่วนคำว่า มุสลิม หมายถึง ผู้นับถือศาสนาอิสลาม²² ฉะนั้น จึงกล่าวได้คร่าว ๆ ว่า วิถีมุสลิม หมายถึง การดำเนินชีวิตของผู้นับถือศาสนาอิสลาม นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ความหมายของวิถีมุสลิมไว้หลากหลายดังนี้

นิแอ นิแด ได้ให้ความหมายของวิถีมุสลิมไว้ว่า วิถีชีวิตความเป็นอยู่ แบบเรียบง่ายอย่างสันติ ประกอบไปด้วย ปรัชญาความเชื่อ ศาสนา ครอบครัว อาชีพการงาน วิถีชีวิตประจำวันที่สะท้อนให้เกิด วัฒนธรรม ประเพณี สุขุมชนมุสลิมในสังคมไทย²³

อัปดุลสุโก ดินอะ ได้ให้ความหมายของวิถีมุสลิมไว้ว่า วิถีมุสลิม คือ วิถีที่ยึดโยงกับแก่นแกนของอิสลาม 3 ประการ อันได้แก่หลักศรัทธา หลักศาสนบัญญัติ ตลอดจนหลักคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่ถือว่าเป็นหน้าที่ของมุสลิมที่ต้องทำความเข้าใจ การมีศรัทธาในอิสลามนอกจากจะต้องได้รับการยืนยันด้วยวาจา โดยการกล่าวปฏิญาณตนและโดยการปฏิบัติด้วยการนมาซ(ละหมาด) ถือศีลอด จ่ายซะกาต(การจ่ายทานบังคับ) และไปทำฮัจญ์

²⁰ โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, **ศาสนาอิสลาม**, เข้าถึงเมื่อ 24 มกราคม 2559, เข้าถึงได้จาก <http://kanchanapisek.or.th/kp6/sub/book/book.php?book=20&chap=1&page=t20-1-infodetail05.html>

²¹ ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**, (กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน, 2556), 1119.

²² เรื่องเดียวกัน 916.

²³ นิแอ นิแด, “รูปลักษณ์ภายใต้วิถีมุสลิม” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2555), 5.

แล้ว ยังต้องแสดงออกในชีวิตประจำวันตามแบบอย่างที่ท่านศาสดามุฮัมมัดปฏิบัติไว้ให้เป็นแบบอย่างด้วย²⁴

ฟาฏินา วงศ์เลขา ได้ให้ความหมายของวิถีมุสลิมไว้ว่า คือวิถีที่มุสลิมทุกคนจะต้องเรียนรู้และถือปฏิบัติตามหลักคำสอนอย่างเคร่งครัดด้วยความศรัทธามั่น ซึ่งเป็นบ่อเกิดแห่งคุณธรรม จริยธรรม คุณงามความดีทั้งปวง อันจะนำไปสู่การสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมที่เข้มแข็งและสามารถอยู่ร่วมกันด้วยความสันติสุขอย่างยั่งยืน²⁵

อับดุลกอเดร์ สะมานะอะ ได้ให้ความหมายของวิถีมุสลิมไว้ว่า พฤติกรรมและการปฏิบัติในชีวิตแต่ละวันของคนที่นับถือศาสนาอิสลามภายใต้บทบัญญัติของคัมภีร์อันกุรอาน และยึดถือการปฏิบัติของศาสดามุฮัมมัดเป็นแบบอย่าง ซึ่งครอบคลุมทั้งด้านพิธีกรรมทางศาสนา การประกอบอาชีพ การศึกษา แม้กระทั่งการกิน การนอน และอื่น ๆ ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งเสียชีวิต²⁶

นอกจากนี้ หากพิจารณาจากสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันทั้งในประเทศไทย และสถานการณ์โลก จะเห็นว่า ข่าวสารในสื่อต่าง ๆ ได้มีการนำเสนอเหตุการณ์ความรุนแรง การก่อการร้าย สถานการณ์ความไม่สงบที่มีมีการกล่าวถึง ศาสนาอิสลามและชาวมุสลิม อยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นจะเป็นการปฏิบัติการณ์ก่อการร้ายทั่วโลกโดยกลุ่มรัฐอิสลามในอิรักและซีเรีย (ISIS) หรือเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในประเทศไทยที่ไม่ทราบแน่ชัดว่าความขัดแย้งนี้เกิดขึ้นได้อย่างไร ความแตกต่างศาสนามีส่วนเกี่ยวข้องหรือไม่ แต่เป็นที่ประจักษ์ชัดว่า เกิดความเคลือบแคลงและหวาดระแวงในความคิดและความเป็นอยู่ของชาวมุสลิมที่ทุกหมู่เหล่า รวมถึงส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต และจิตใจของชาวมุสลิมในพื้นที่ที่ประสบเหตุดังกล่าวอย่างสาหัส

วิสุทธิ์ บิลล่าเต๊ะ นักวิชาการสำนักจุฬาราชมนตรี ได้กล่าวว่า วิถีชีวิตมุสลิมผูกพันกับศาสนาอิสลามอย่างเป็นทางการหลัก และควรทราบวาทบัญญัติต่าง ๆ ของอิสลามมุ่งปกป้องสิ่งสำคัญสูงสุดในชีวิตมนุษย์ 6 ประการ เรียกว่า “มะกอซิด อัจชะรียะฮ์” ได้แก่ ชีวิต ศาสนา สติปัญญา ทรัพย์สิน เผ่าพันธุ์ และเกียรติยศชื่อเสียง การทำลายชีวิตและทรัพย์สิน

²⁴ อับดุลสุโก ดินอะ, วิถีมุสลิม: อิสลามกับวัฒนธรรมมลายู, เข้าถึงเมื่อ 20 สิงหาคม 2559, เข้าถึงได้จาก <http://prachatai.com/journal/2015/03/58625>

²⁵ ฟาฏินา วงศ์เลขา, อิสลามศึกษา วิถีชีวิตที่มุสลิมทุกคนต้องเรียนรู้, เข้าถึงเมื่อ 20 สิงหาคม 2559, เข้าถึงได้จาก <https://sites.google.com/site/krumouymp/article/withichiwitmuslimkabkarreynrutlxchiwit>

²⁶ อับดุลกอเดร์ สะมานะอะ, วันวาน...วันนี้...กับวิถีมุสลิมได้, เข้าถึงเมื่อ 12 กรกฎาคม 2559, เข้าถึงได้จาก <http://www.southpeace.go.th/Article/news-551111-2.html>

ผู้อื่นอย่างง่ายตายและปราศจากความเมตตาตาสงสาร ย่อมขัดแย้งกับเจตนารมณ์แห่งอิสลาม²⁷ จึงเป็นที่ประจักษ์ชัดว่า ทุกความรุนแรงที่เกิดขึ้นไม่ได้มีสาเหตุมาจากศาสนาเป็นที่แน่นอน เกิดจากเพียงกลุ่มคนที่นำศาสนามากล่าวอ้างเพื่อรองรับความผิดที่ตนได้กระทำเท่านั้น ชาวมุสลิมที่แท้จริง นอกจากจะไม่เคยยินดีกับการกระทำดังกล่าวแล้ว ยังเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบต่่วิถีและการดำเนินชีวิตโดยตรงมากที่สุดอีกด้วย

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า วิถีมุสลิม หมายถึง วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวมุสลิม ที่ยึดโยงกับแก่นแกนของอิสลาม 3 ประการ อันได้แก่หลักศรัทธา หลักศาสนบัญญัติ ตลอดจนหลักคุณธรรมจริยธรรม อันเป็นสิ่งที่ถือว่า เป็นหน้าที่ของมุสลิมทุกคนที่ต้องทำความเข้าใจ เรียนรู้ และถือปฏิบัติตามหลักคำสอนอย่างเคร่งครัดด้วยความศรัทธามั่น ประกอบกับการดำรงตน ประครองครอบครัว การมีอาชีพการงาน อันสะท้อนให้เกิด วัฒนธรรม ขนบความเชื่อ ประเพณี นอกจากนี้ยังรวมถึงเหตุการณ์หรือสถานการณ์อันเป็นปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของชาวมุสลิม และ เสาวนีย์ จิตต์หมวด ยังได้กล่าวไว้ว่า อิสลาม เป็นวิถีการดำเนินชีวิตที่ครอบคลุมกิจกรรมของมนุษย์ในทุก ๆ ด้าน ซึ่งจะแยกจากกันไม่ได้ เพราะกิจกรรมในแต่ละส่วนนั้น เมื่อนำมาประกอบเข้าด้วยกันแล้ว มันก็จะทำให้ระบอบอิสลามเป็นระบอบการดำเนินชีวิตที่สมบูรณ์²⁸

จะเห็นได้ว่า การจำแนกและกล่าวถึงของนักวิชาการทั้งหลาย ทำให้ทราบว่า ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวมุสลิมมีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับศาสนาจนไม่สามารถแยกออกจากกันได้ โดยมีพื้นฐานจากหลักความเชื่อทางศาสนาอิสลามเป็นตัวกำหนด อันแสดงความเป็นอัตลักษณ์มุสลิมอย่างชัดเจน²⁹

1.3 วิถีมุสลิมในประเทศไทย

ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาสากล และนับว่าเป็นศาสนาที่มีผู้คนทั่วโลกเคารพยึดถือเป็นจำนวนมาก แม้จะต่างนิกาย เชื่อชาติ หรือถิ่นที่อยู่ แต่หลักศรัทธา หลักปฏิบัติ และความเชื่อพื้นฐานนั้น ล้วนเหมือนกัน มีการปฏิบัติตรงกันทั้งหมด โดยพิรพงษ์ บรรจงสว่าง ได้กล่าวถึง วิถีมุสลิมในประเทศไทยว่า ชาวไทยมุสลิมผู้นับถือศาสนาอิสลาม จะดำเนินชีวิตตามหลักศาสนาอิสลาม โดยวิถีชีวิตของชาวมุสลิมในภาคใต้ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพด้านการเกษตร ด้วยการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ และทำการประมง ซึ่งส่วนใหญ่จะมีฐานะปานกลาง

²⁷ วิสุทธิ์ บิลลาเต๊ะ, รากเหง้าของความคิดตกขอบในสังคมมุสลิม, เข้าถึงเมื่อ 20 สิงหาคม 2559, เข้าถึงได้จาก

<http://www.islammore.com/view/3139>

²⁸ เสาวนีย์ จิตต์หมวด, วัฒนธรรมอิสลาม, (2529) 423.

²⁹ อับดุลสุโก ดินอะ, วิถีมุสลิม: อิสลามกับวัฒนธรรมมลายู, เข้าถึงเมื่อ 20 สิงหาคม 2559, เข้าถึงได้จาก

<http://prachatai.com/journal/2015/03/58625>

พอมีพอกิน และค่อนข้างยากจนส่วนหนึ่ง ส่วนมุสลิมในภาคอื่น ๆ ส่วนใหญ่จะมีฐานะค่อนข้างดี เช่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ ที่โดยส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเป็นพ่อค้าเนื้อเป็นหลัก ในภาคกลางและในกรุงเทพมหานครชาวมุสลิมจะมีฐานะดี เป็นเจ้าของที่ดินที่มีราคาสูง และชาวมุสลิมส่วนใหญ่จะเลือกที่อยู่ติดกับแม่น้ำคลอง

ประเพณีของอิสลาม เมื่อมีคนเสียชีวิตชาวบ้านก็จะช่วยกันขุดหลุมศพ บั้นลูกดินขนาดใหญ่เพื่อใส่ในหลุม จะมีผู้คนไปร่วมหลับนอนในบ้านที่มีคนเสียชีวิตและจะมีการจุดไฟสว่างไสวเพื่อให้เกียรติแก่ผู้เสียชีวิตไปแล้ว ในการอาบน้ำศพผู้เสียชีวิตญาติที่เป็นชายหรือบุตรผู้ตายจะเข้าไปช่วยอาบน้ำศพให้พ่อ ส่วนบุตรสาวหรือญาติที่เป็นสตรีจะเป็นผู้อาบน้ำศพให้แม่ ผู้ชายเมื่อเสียชีวิตจะห่อด้วยผ้าขาว 3 ผืน ส่วนผู้หญิงจะห่อด้วยผ้าขาว 5 ผืน ลักษณะเช่นนี้ไม่ว่าจะเป็นภาคใต้ ภาคกลาง ภาคเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือ

ในส่วนของ การปฏิบัติตามหลักศาสนาจะเหมือนกันหมดสำหรับมุสลิมในประเทศไทย เช่น การถือศีลอด การไปประกอบพิธีฮัจญ์ที่นครเมกกะ ประเทศซาอุดีอาระเบีย การออกทานบัจคับหรือชะกาตร้อยละ 2.5 ในสังคมมุสลิมถือว่ามัศยิดเป็นศูนย์รวมของจิตใจ ฉะนั้นมัศยิดจึงเป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญเป็นสถานที่รวมตัวกัน ฉะนั้นจึงมีคำสอนของอิสลามว่าเวลาละหมาดไปทำที่มัศยิด ความมุ่งหมายเพื่อให้คนได้มารวมตัวกันให้รู้จักกันและอิสลามนั้นไม่มีการแบ่งสีผิวเผ่าพันธุ์ ไม่มีการแบ่งชั้นวรรณะ ลักษณะเช่นนี้ทำให้ศาสนาอิสลามมีความเรียบง่ายและการสักการะบูชานั้นจะสักการะเฉพาะพระเจ้าผู้เป็นเจ้าขององค์เดียว

การแต่งกายของชาวมุสลิม การแต่งกายได้ตามหลักศาสนาอิสลามที่เรียกว่า ฮิญาบ (Hijab) ผู้หญิงจะต้องปกปิดทุกส่วนในร่างกายยกเว้นใบหน้าและฝ่ามือที่สามารถเปิดได้ ส่วนการแต่งกายของผู้ชายจะต้องปิดตั้งแต่สะดือถึงหัวเข่า สำหรับการตั้งชื่อของชาวไทยมุสลิมนั้นสามารถตั้งชื่อเป็นภาษาอาหรับอันเป็นภาษาศาสนาได้ซึ่งรัฐธรรมนูญได้ให้โอกาสของความเท่าเทียมกันในการใช้ชื่อที่มาจากภาษาอาหรับอันเป็นภาษาของศาสนาอิสลาม³⁰

ด้าน ขำเลียง วุฒิจันทร์และคณะ ได้จำแนกขนบธรรมเนียมประเพณีอันเป็นส่วนหนึ่งของวิถีของชาวไทยมุสลิม ดังนี้

1. อาหาร และเครื่องดื่ม มุสลิมจะไม่รับประทานและไม่แตะต้องเนื้อสุกร ไม่รับประทานเนื้อสัตว์บางชนิดที่ไม่ได้เชือดตามหลักศาสนา ไม่รับประทานเนื้อสัตว์ต้องห้ามที่ระบุไว้ในพระคัมภีร์ ไม่ดื่มสุรา สิ่งมีนเมา อันรวมถึงสิ่งเสพติดทั้งหลายด้วย

2. ภาษา ชาวไทยมุสลิมส่วนใหญ่ติดต่อสื่อวารภาษาไทย แต่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาท้องถิ่นเป็นภาษามลายูซึ่งได้รับถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ควบคู่

³⁰ พิรพงษ์ บรรจงสว่าง ,วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวมุสลิม, เข้าถึงเมื่อ 12 กรกฎาคม 2559, เข้าถึงได้จาก

กันไป นอกจากนี้ชาวไทยมุสลิมบางกลุ่มยังสามารถอ่านเขียน ภาษาอาหรับได้ อันเนื่องมาจากการเรียนรู้พระคัมภีร์ที่เขียนเป็นภาษาอาหรับอย่างเคร่งครัด ส่วนตำราเรียนทั่วไปที่ใช้ในการสอนวิชาการทางศาสนานั้นมีทั้งภาษาอาหรับและภาษาอาวี (ภาษามาเลย์ที่เป็นภาษาเขียนในตำรา)

3. การแต่งกาย ตามหลักศาสนาอิสลาม สตรีแต่งกายมิดชิด โดยสตรีไทยมุสลิมในสมัยก่อนนิยมนุ่งผ้าโสร่งหรือปาเต๊ะกรอมเท้า สวมเสื้อดอก พร้อมมีผ้าคลุมศีรษะ ในปัจจุบันเปลี่ยนมาเป็นผ้าธรรมดา ผ้านุ่งยาว หรือกระโปรงยาวตามสมัยนิยม ส่วนผู้ชายในนิยมนุ่งโสร่ง กางเกงขายาว สวมหมวกหนึบ หรือหมวกทรงมะนาวตัด หรือใช้ผ้าโพกศีรษะ สำหรับผู้หญิงการคลุมศีรษะเป็นการแต่งกายตามศาสนานิยมจะไม่มีกรอดแม้จะเข้าไปในร้านอาหาร

4. การไปมาหาสู่ ชาวไทยมุสลิมมีการเยี่ยมเยียนเมื่อมีการเกิด การเจ็บ การตาย โดยเฉพาะการเจ็บและการตาย สังเกตได้ว่า เมื่อมีคนเจ็บที่โรงพยาบาล จะมีผู้ไปเยี่ยมเยียนมากกว่าศาสนาอื่น ส่วนการตายจะไม่มีกรไ้ทุกข์ด้วยสีดำ แต่แต่งการสุภาพเรียบร้อย

5. การเข้าไปในบ้านของมุสลิม เมื่อพบกันครั้งแรกจะกล่าวให้พรก่อน ซึ่งมีความหมายว่า “ขอความสันติสุขจงมีแก่ท่าน” ผู้ที่ได้ยินจะต้องกล่าวตอบด้วยพรอย่างเดียวกัน ผู้นับถือศาสนาอื่นจะกล่าวว่า “สวัสดี” ก็ใช้ได้ ก่อนขึ้นบ้านต้องถอดรองเท้าล้างเท้าเสียก่อน เพราะมุสลิมจะต้องรักษาความสะอาด และในบริเวณบ้านมุสลิมจะไม่เลี้ยงสุนัข เพราะน้ำลายของสุนัขสกปรก

6. การทำความเคารพ ชาวไทยมุสลิมจะใช้การสัมผัสมือทั้งสองข้างด้วยกัน สำหรับหญิงต่อหญิงหรือชายต่อชาย ระหว่างหญิงกับชายต้องรองมือด้วยฝ่ามือเพื่อไม่ให้เนื้อสัมผัสกัน ชาวไทยศาสนาอื่นจะใช้การไหว้ก็ได้ แต่การกราบลงพื้นนั้น มุสลิมทำไม่ได้ เนื่องจากการกราบจะใช้กับพระเจ้าองค์เดียวเท่านั้น

7. ศาสนสถาน ในชุมชนของชาวไทยมุสลิมจะมีมัสยิดหรือสุเหร่า เป็นศาสนสถานหลัก เพื่อใช้เป็นสถานที่สักการะพระผู้เป็นเจ้า หรือทำละหมาดร่วมกันทุกเวลา มีขนาดใหญ่เล็ก สวยงามตามฐานะของมุสลิมโดยส่วนรวมในชุมชนนั้น³¹ โดย अबดุลสุโก ดินอะ ได้กล่าวเสริมในส่วนนี้ว่า นอกจากจะใช้สำหรับการละหมาดและสักการะพระเจ้าแล้ว บทบาทที่สำคัญอีกประการหนึ่งของมัสยิด คือการบริการการศึกษาแก่สมาชิกในชุมชนทั้งระดับพื้นฐาน วิทยาการอิสลามขั้นสูง และการจัดการเผยแพร่องค์ความรู้ต่าง ๆ ในทัศนะอิสลาม ที่เป็น

³¹ ชำเลียง วุฒิจันทร์และคณะ, ศาสนาและวัฒนธรรมไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้, (กรุงเทพฯ : สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2523) 57-60.

ประโยชน์ให้กับส่วนบุคคล ครอบครัว และสังคม อันเป็นสิ่งจำเป็นที่มุสลิมทุกคนต้องไขว่คว้า และเรียนรู้ โดยกิจกรรมที่เป็นบทบาทสำคัญของมัสยิดมีดังนี้

7.1 ทุกสัปดาห์จะมีการละหมาดวันศุกร์ มีการกล่าวหรืออ่านคุตบะฮฺ (คล้าย เทศนาธรรม) โดย "อิหม่ามหรือคอบเต็บ" (ผู้นำของมัสยิด) เป็นการให้ความรู้ทางด้าน ศาสนาและการแจ้งข่าวสารความเคลื่อนไหวของชุมชนประจำสัปดาห์

7.2 การสอนศาสนาพื้นฐาน (ฟิรดูอิน) แก่เยาวชนในช่วงอายุ 5-12 ปี (นักเรียนระดับประถมศึกษา) ส่วนใหญ่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้จะมีการจัด การศึกษาประเภทนี้เกือบทุกมัสยิดและเรียกสถานศึกษานี้ว่า "โรงเรียนตาดีกา"

7.3 การสอนอัลกุรอานแก่เยาวชนและผู้อาวุโสที่ต้องการทบทวนความถูกต้อง และความคล่องในการอ่านคัมภีร์อัลกุรอานเพื่อใช้ในการปฏิบัติศาสนกิจ

7.4 การเรียนตำราศาสนา "กีตาบยาวิ" คือการสอนให้เข้าใจหลักปฏิบัติ ศาสนกิจที่ถูกต้อง ซึ่งเป็นภารกิจที่มัสยิดจะบริการสอนเป็นประจำหรือตามโอกาสที่ เหมาะสม

7.5 บางมัสยิดมีการจัดการศึกษา "การท่องจำคัมภีร์อัลกุรอาน" (ฮาฟิซอัลกุ รอาน) ซึ่งเป็นการสอนเทคนิคการท่องจำอัลกุรอานทั้งเล่มเพื่อจะได้เป็นประโยชน์ใน การปฏิบัติศาสนกิจทั้งตนเอง ครอบครัว และชุมชน โดยผู้ที่มีความสามารถในการ ท่องจำจะได้รับการยกย่องและให้เป็นผู้ให้การละหมาดโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วง เดือนการถือศีลอด ปัจจุบันชุมชนมุสลิมทั่วโลกต้องการเยาวชนหรือบุคคลที่สามารถ ท่องจำอัลกุรอานเพื่อทำหน้าที่เป็นผู้นำการละหมาดตารอเวฮฺในเดือนรอมฎอน เป็นจำนวนมาก ประเทศไทยมีสถานศึกษาประเภทนี้หลายแห่งและสามารถผลิตผู้มี ความสามารถด้านนี้ค่อนข้างจะกว้างขวางประเทศหนึ่งของโลกมุสลิม³²

นอกจากนี้ अबดุลสุโก ดินอะ ยังได้กล่าวถึงประเด็นเกี่ยวกับวิถีมุสลิมในประเทศไทยเพิ่มเติม จากข้อมูลข้างต้นดังนี้

1. สถาบันการสอนศาสนาเชิงลึกระบบ "ปอเนาะ" สถานศึกษาปอเนาะ มีการเรียน การสอนในวิชาที่เกี่ยวกับหลักศาสนา ความเชื่อ ความศรัทธา และแนวทางการปฏิบัติตาม หลักศาสนาต่าง ๆ ตามรูปแบบที่เคยปฏิบัติมาเมื่อกว่า 500 ปีที่ผ่านมา และเป็นที่น่า สังเกตว่าในระบบการศึกษาของชุมชนมุสลิมเป็นการศึกษาที่มีการเคลื่อนไหวเป็นพลวัต "ตลอดชีวิต" มุ่งเน้นการศึกษาเพื่อรักษาพื้นฐานความมั่นคงด้าน "จริยธรรมและคุณธรรมทาง ศาสนา" เป็นหลักและเดินคู่ขนานกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านอื่น ๆ

³² अबดุลสุโก ดินอะ, *เข้าใจวัฒนธรรมมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้*, เข้าถึงเมื่อ 10 สิงหาคม 2559, เข้าถึงได้จาก

2. การใช้สรรพนาม ชาวไทยมุสลิมจะมีคำเรียกบุคคลต่าง ๆ ดังนี้

พี่ชาย	เรียกว่า	อาแบ (แบ), อาบัง (บัง)
พี่สาว	เรียกว่า	กา กะ , กะ
น้องสาว-น้องชาย	เรียกว่า	อ่า เต๊ะ , เต๊ะ
คนรุ่นแม่	เรียกว่า	เมมา มะ มะ
คนรุ่นพ่อ	เรียกว่า	เปมา มะ มะ
ผู้นำศาสนา	เรียกว่า	بابอ, โต๊ะครู

3. การวางตัว ผู้ชายต่างศาสนิก สามารถพูดคุยกับสตรีมุสลิมได้ แต่ต้องอยู่ในกรอบของความถูกต้อง และถูกกาลเทศะ (ไม่อยู่ในที่รโหฐาน และสองต่อสอง) และไม่ควรถอดเสื้อ การวางตัวของมุสลิมเป็นแบบง่าย ๆ มีความเสมอภาค ไม่นับถือสิ่งอื่นใดนอกจาก อัลลอฮ์ การคุกเข่าหรือคลาน เข้าหามุสลิม ทำไม่ได้

4. การนัดหมาย ทำกิจกรรมต่าง ๆ ควรคำนึงถึงช่วงเวลาที่เหมาะสมในการพูดคุยหรือทำกิจกรรม คือเวลากลางวันควรหลีกเลี่ยงการเยี่ยมเยียนในช่วงเวลา ตั้งแต่ 18.00 น. เป็นต้นไป (ละหมาดมัฆริบ) และในเดือนรอมฎอน (ถือศีลอด) ไม่ควรจัดกิจกรรม เพราะเดือนนี้เป็นเดือนแห่งการแสวงบุญ ต้องทำบุญทั้งกายและใจ ต้องละกิเลสทั้งหมด

5. การร่วมกิจกรรมทางสังคมและศาสนาของศาสนิกอื่น ๆ มุสลิมสามารถทำได้ หากเป็นกิจกรรมที่ร่วมกันสร้างสรรค์ในภารกิจที่เกี่ยวข้องกับสังคม เช่น พัฒนาโรงเรียนสะพาน รักษาความสงบ ป้องกันโจรผู้ร้าย ฯลฯ แต่อย่าให้กระทบกับการปฏิบัติศาสนากิจ เช่น การละหมาด การถือศีลอด ส่วนกิจกรรมทางศาสนาไม่สามารถร่วมได้

6. งานบุญและการละเล่น ในบางกิจกรรมเป็นวิถีดั้งเดิมที่ตกทอดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมเก่าที่มีอิทธิพลพื้นฐานเป็นของวิถีฮินดู พราหมณ์ และค่านิยมในสังคม ได้แก่

6.1 งานบุญ ในงานแต่งงานมีกิจกรรมบางประการที่เป็นลักษณะอิทธิพลของ ฮินดู-พราหมณ์ เช่น

การทำบายศรี (bungochi reas) การป้อนข้าวเหนียวสี (ขาว แดง เหลือง ที่เรียกว่า Jemput Semangat หรือ Makan Semangat) การแห่ขบวนช้างการตกแต่งประดับประดาสถานที่ด้วยดอกไม้และสีส่นอย่างสวยงาม ตลอดจนการนั่งเก้าอี้คู่กัน เหมือนกับการนั่งบัลลังก์ (เกอราญางัน) ของบ่าวสาวในพิธีแต่งงาน งานจัดเลี้ยงเนื่องในวันเข้าสู่หน้หรือมาชกยาวี (ขริบปลายหน้งอวัยวะเพศชาย) นอกจากนี้ ยังมีงานกินน้ำชา (มาแกแต) เพื่อการกุศลหรือช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนเนื่องในโอกาสต่าง ๆ เช่น สร้างศาสนสถาน โรงเรียน สถานสาธารณณะ หรือการช่วยเหลือความเดือดร้อนเฉพาะบุคคล

6.2 การละเล่นและการแสดง บางประเภทเป็นการละเล่นที่ผสมผสานของวัฒนธรรมหลาย ๆ วัฒนธรรมมาประยุกต์เป็นของท้องถิ่น เช่น บาดิเกฮูลู (ดิเกฮูลู) มโนราห์ มะโย่ง ตตือรี (การแสดงเพื่อการรักษาโรค) การแห่กในวรรณคดี หนังสืใหญ่ (ว้ายังชวา ว้ายังมลายู) หนังสืตะลุง (ว้ายังกูเล็ด) ฯลฯ ปัจจุบันจะยังคงมีการแสดงบ้างแต่ค่อนข้างจะหาชมได้ยากขึ้น การละเล่นหรือการแสดงใดที่ล่อแหลมหรือขัดกับหลักการศาสนาจะถูกละทิ้งไป เช่น มีสตรีแสดงร่วมกับบุรุษ การร้องรำทำเพลงในที่สาธารณะผู้ชมผู้ร่วมที่ไม่แบ่งสถานที่ระหว่างชายหญิง เนื้อหาที่นำเสนอเป็นเรื่องที่เชิดชวนในเรื่องชู้สาว ไม่สุภาพ อัจฉริยยา ดุฎกศาสนา กล่าวหาใส่ร้ายผู้อื่น ฯลฯ ในหลักการศาสนาต้องการจะปกป้องและป้องกันเรื่องความผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้นจากการแสดงหรือการละเล่นจึงได้กำหนดกรอบให้ปฏิบัติให้ชัดเจน³³

2. วิถีมุสลิมในศิลปะร่วมสมัย

2.1 ความหมายของศิลปะร่วมสมัย

ศิลปะร่วมสมัย หมายถึง ศิลปะที่สร้างขึ้นในปัจจุบัน ในช่วงเวลา 20 ปีโดยประมาณ โดยศิลปินปัจจุบันซึ่งอยู่ร่วมยุคร่วมสมัยกับเรา อาจจะร่วมสังคมเดียวกัน ประเทศเดียวกัน หรือต่างสังคม ต่างชาติออกไปก็ตาม ซึ่งผลงานศิลปะเหล่านั้น สะท้อนความรู้สึกนึกคิดของศิลปินที่มีต่อสภาพโลกปัจจุบัน³⁴

2.2 วิถีมุสลิมในศิลปะร่วมสมัยสากล

ศิลปะอิสลาม (Islamic Art) ที่โดดเด่นและสามารถพบเห็นได้ทั่วไป ประกอบด้วย สถาปัตยกรรม ศิลปะการเขียนตัวอักษร (Calligraphy) จิตรกรรมขนาดเล็ก (Miniature Paintings) และงานเครื่องเคลือบดินเผา (Ceramics) โดยปัจจุบันศิลปินที่สร้างสรรค์งานศิลปะร่วมสมัยที่เป็นมุสลิมและไม่ใช่มุสลิมได้หันมาให้ความสนใจกับการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ด้วยกลวิธีดั้งเดิมและได้มีการผสมผสานความก้าวหน้า แนวคิด และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ตามยุคสมัยปัจจุบันเข้าไป จนก่อให้เกิดศิลปะร่วมสมัยแบบอิสลามที่น่าสนใจมากมาย จากการศึกษาความเคลื่อนไหวของศิลปะอิสลาม หรือศิลปะของชาวมุสลิมในศิลปะร่วมสมัยสากล ผู้วิจัยสามารถรวบรวมศิลปินผู้มีความโดดเด่น น่าสนใจ รวมถึงมีบทบาทสำคัญ ได้ดังนี้

2.2.1 ซาดิเกวาน (Sadequain)

2.2.2 เอ็ม เอฟ ฮุเซน (M.F.Husain)

³³ เรื่องเดียวกัน

³⁴ วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, *สาระน่ารู้ในศิลปะ*, (กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พริ้นท์ติ้งเฮ้าส์, 2531), 17.

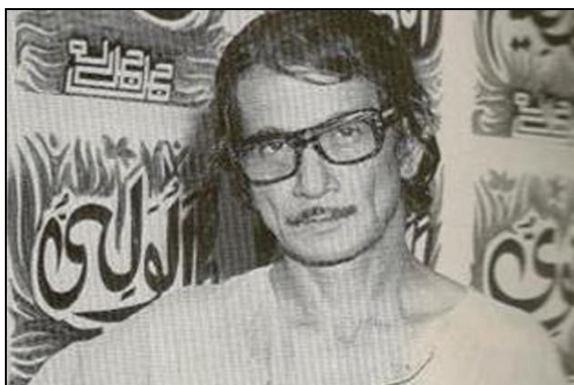
- 2.2.3 อิสมาอิล กัลจี (Ismail Gulgee)
- 2.2.4 अब्दुर्व รัมมัน चुते (Abdur Rahman Chughtai)
- 2.2.5 लुबना आका (Lubna Agha)
- 2.2.6 शिरिन नेसशात (Shirin Neshat)
- 2.2.7 शाह्शिया शिकन्देर (Shahzia Sikander)
- 2.2.8 इमरान कुरेशी (Imran Qureshi)
- 2.2.9 हणदะ कोइजि (Honda Koichi)
- 2.2.10 जालीनी आबु अहसान (Jalaini Abu Hassan)

2.2.1 ซาดี้เกวน (Sadequain 2466-2530) ปากีสถาน

ไซ ซาดี้เกวน อาเหม็ด นัควี (Syed Sadequain Ahmed Naqvi) ศิลปินผู้มีชื่อเสียงชาวปากีสถาน ผลงานที่โดดเด่นของซาดี้เกวน คือ ศิลปะการเขียนตัวอักษรในภาษาอาหรับ โดยศิลปินนักเขียนตัวอักษรคนอื่น ๆ ได้ยกย่องว่า ซาดี้เกวนคือจิตรกรผู้เขียนศิลปะการเขียนตัวอักษรภาษาอาหรับที่ยอดเยี่ยมที่สุด

ซาดี้เกวนเกิดในเดือนมิถุนายน ปี พ.ศ.2466 ณ เมืองอัมโรฮา ประเทศอินเดีย ในครอบครัวของนักเขียนศิลปะตัวอักษรภาษาอาหรับ ซาดี้เกวนเป็นเพียงศิลปินชาวปากีสถานไม่กี่คนที่สามารถสร้างสรรค์ผลงานได้ยาวนานและต่อเนื่องหลายทศวรรษ ศิลปินมีความสนใจในการสร้างสรรค์ศิลปะหลายแขนง ไม่ว่าจะเป็นการเขียนบทกวี งานจิตรกรรม งานวาดเส้น ศิลปะการเขียนตัวอักษรภาษาอาหรับ และงานจิตรกรรมฝาผนัง โดยงานจิตรกรรมฝาผนังของซาดี้เกวน ได้ประดับอยู่ในสถานที่สำคัญหลายแห่ง เช่น อาคารพิพิธภัณฑสถานเมืองลาฮอร์ ประเทศปากีสถาน อาคารห้องสมุดประจำแคว้นปัญจาบ เมืองลาฮอร์ ประเทศปากีสถาน อาคารเฟรียฮอล นครการาจี ประเทศปากีสถาน งานจิตรกรรมของซาดี้เกวนโดดเด่นด้วยการเขียนสีที่ทันสมัย เน้นการประยุกต์การเขียนตัวอักษรภาษาอาหรับให้มีรูปทรงและรูปร่างที่เป็นสากล มีรูปแบบที่โดดเด่นชัดเจน³⁵

³⁵ Sadequain, เข้าถึงเมื่อ 15 เมษายน 2559, เข้าถึงได้จาก <https://en.wikipedia.org/wiki/Sadequain>

ภาพที่ 1 ไช อาเหม็ด ซาดีเกวน นัควี

ที่มา Sadequain, เข้าถึงเมื่อ 15 เมษายน 2559, เข้าถึงได้จาก

<https://en.wikipedia.org/wiki/Sadequain>.

ภาพที่ 2 จิตรกรรมฝาผนังโดยซาดีเกวน ณ อาคารห้องสมุดรัฐบัญญัติ ประเทศปากีสถาน

ที่มา Sadequain Foundation, เข้าถึงเมื่อ 15 เมษายน 2559, เข้าถึงได้จาก

<http://www.sadequainfoundation.com/murals/>

ภาพที่ 3 ผลงานจิตรกรรมของซาดีเกวน Bull in Artists Studio, 2493.

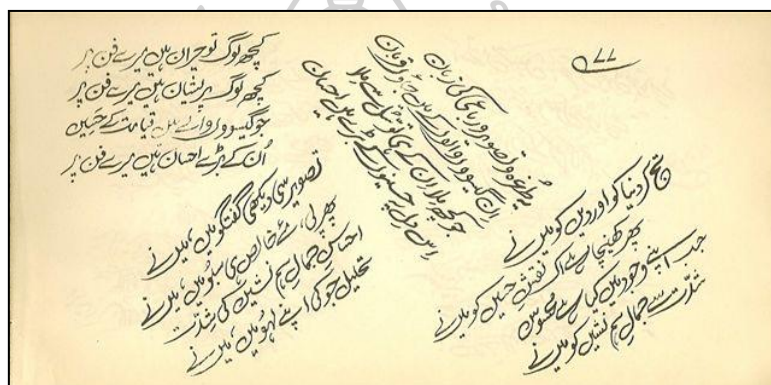
ที่มา Sadequain Foundation, เข้าถึงเมื่อ 15 เมษายน 2559, เข้าถึงได้จาก

<http://www.sadequainfoundation.com/paintings/>

ภาพที่ 4 ผลงานศิลปะการเขียนตัวอักษรภาษาอาหรับของชาติเกวน, พิพิธภัณฑ์กรุงลาฮอร์ แคว้นปัญจาบ ประเทศปากีสถาน.

ที่มา SADEQUAIN'S Calligraphy, เข้าถึงเมื่อ 15 เมษายน 2559, เข้าถึงได้จาก <http://islamic-arts.org/2011/sadequain%E2%80%99s-islamic-calligraphy/>

ภาพที่ 5 กวีนิพนธ์ภาษาอาหรับของชาติเกวน
ที่มา Sadequain Foundation, เข้าถึงเมื่อ 15 เมษายน 2559, เข้าถึงได้จาก <http://www.sadequainfoundation.com/poetry/>

2.2.2 เอ็ม เอฟ ฮุเซน (M.F.Husain 2458-2554) อินเดีย

มัคบูล ฟิดา ฮุเซน (Maqbool Fida Husain) ศิลปินมุสลิม ชาวอินเดีย ผู้สร้างสรรค์ผลงานที่ได้รับอิทธิพลมาจากยุคโมเดิร์นได้อย่างโดดเด่นด้วยการประยุกต์และบูรณาการเข้ากับความประทับใจในวัฒนธรรมเฉพาะถิ่นของตนเอง จนได้รับการขนานนามว่าเป็น “ปิกัสโซแห่งอินเดีย”

เอ็ม เอฟ ฮุเซน เกิดเมื่อวันที่ 17 กันยายน พ.ศ.2458 ในครอบครัวชาวมุสลิม ในช่วงเริ่มแรกของการเป็นศิลปิน เอ็ม เอฟ ฮุเซนหาเลี้ยงชีพด้วยการเขียนโปสเตอร์ภาพยนตร์ให้กับโรงภาพยนตร์ในนครมุมไบ นอกจากนี้ศิลปินยังมุ่งมั่นกับการหารายได้พิเศษโดยการทำงานในบริษัทผลิตของเล่นอีกด้วย ในช่วงชีวิตของการเป็นจิตรกร เอ็ม เอฟ ฮุเซน มีความสุขกับการบรรยายถึงชีวิตและจิตวิญญาณอันอิสระของม้า ที่ได้ปรากฏอยู่ในผลงานของเขาหลายชิ้น การมุ่งมั่นสร้างสรรค์ผลงานอย่าง

ต่อเนื่องทำให้ศิลปินมีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับในระดับสากลในช่วงศตวรรษที่ 20 เอ็ม เอฟ ฮุเซน ได้จัดนิทรรศการเดี่ยวครั้งแรกในปี พ.ศ. 2495 ณ นครซูริค ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ และนิทรรศการเดี่ยวครั้งแรกในประเทศสหรัฐอเมริกาได้จัดขึ้นที่ อินเดีย เอฮาส์ ณ มหานครนิวยอร์ก และในปี พ.ศ. 2509 เอ็มเอฟ ฮุเซน ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ปัทมาศรี (Padma Shri) จากรัฐบาลอินเดีย ซึ่งนับว่าเป็นหนึ่งในเครื่องอิสริยาภรณ์ที่สูงที่สุดเป็นลำดับที่ 4 ของอินเดีย ฮุเซนนอกจากนี้เอ็ม เอฟ ฮุเซน ยังได้ตกเป็นประเด็นของสังคมอินเดียในปี พ.ศ. 2549 โดยศิลปินได้ถูกตั้งข้อหา “ทำร้ายความรู้สึกของผู้คน” จากการสร้างสรรค์งานจิตรกรรมที่ปรากฏภาพเปลือยของเทพเจ้าฮินดู และในปี พ.ศ.2551 เอ็ม เอฟ ฮุเซนได้รับการบันทึกว่าเป็นศิลปินชาวอินเดียที่ผลงานมีมูลค่าสูงที่สุด โดยในการประมูลที่จัดโดยคริสตี้ (Christie’s Auction House) ห้องประมูลชื่อดังของประเทศอังกฤษผลงานของเอ็ม เอฟ ฮุเซน ได้รับการประมูลไปในราคา 1.6 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งแม้ว่าผู้คนจะรู้จัก เอ็ม เอฟ ฮุเซนในฐานะจิตรกร แต่ศิลปินยังให้ความสนใจในศาสตร์ของภาพพิมพ์ ภาพถ่าย และภาพยนตร์อีกด้วย ผลงานที่มีชื่อเสียงได้แก่ ภาพยนตร์เรื่อง Through the Eyes of a Painter สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2510 อันเป็นผลงานภายใต้การสนับสนุนของรัฐบาลอินเดีย ได้รับการเข้าฉายในเทศกาลหนังนานาชาติเบอร์ลิน และได้รับรางวัลยอดเยี่ยมในเทศกาลหนังสั้นโกลเดน แบร์

ในปี พ.ศ. 2514 เอ็มเอฟ ฮุเซน ได้รับเชิญในฐานะแขกพิเศษของ ปาโบล ปีกัสโซ ณ เทศกาลศิลปะนานาชาติเซาเปาโล ประเทศบราซิล (Sao Paulo Biennial) และยังได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ปัทมาภุชัน ในปี พ. ศ. 2516 และเครื่องราชอิสริยาภรณ์ปัทมาวิภูษัน ในปี พ.ศ. 2534³⁶

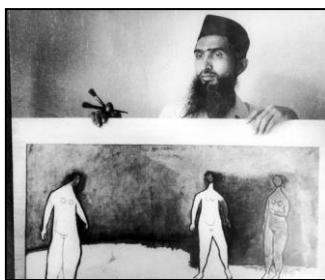

ภาพที่ 6 เอ็ม เอฟ ฮุเซนและผลงาน

ที่มา MF Husain's famous paintings, เข้าถึงเมื่อ 15 เมษายน 2559, เข้าถึงได้จาก <http://indiatoday.intoday.in/gallery/famous-paintings-by-mf-husains-famous-paintings/19/4846.html>

³⁶ M.F.Husain, เข้าถึงเมื่อ 15 เมษายน 2559, เข้าถึงได้จาก https://en.wikipedia.org/wiki/M._F._Husain

ภาพที่ 7 เอ็ม เอฟ ฮุเซนในวัยหนุ่มและผลงาน

ที่มา MF Husain's famous paintings, เข้าถึงเมื่อ 15 เมษายน 2559, เข้าถึงได้จาก

<http://indiatoday.intoday.in/gallery/famous-paintings-by-mf-husains-famous-paintings/19/4846.html>

ภาพที่ 8 เอ็ม เอฟ ฮุเซน, Traditional Indian Festivals, 2551-2554.

(เจ้าของภาพ Usha Mittal, © Victoria and Albert Museum, London)

ที่มา M.F. Husain: Master of Modern Indian Painting, เข้าถึงเมื่อ 15 เมษายน 2559, เข้าถึงได้จาก <http://www.vam.ac.uk/content/exhibitions/mfhusain/about-the-exhibition/>

ภาพที่ 9 เอ็ม เอฟ ฮุเซน, Dreams, 2522, สีอะครีติกบนผ้าใบ, 107.9 x 217.1 เซนติเมตร

ที่มา All forms of art are born from one's roots – M.F.Husain, เข้าถึงเมื่อ 15 เมษายน 2559, เข้าถึงได้จาก <http://www.saffronart.com/artists/m-f-husain>

ภาพที่ 10 เอ็ม เอฟ ฮุเซน, ไม่มีชื่อ, 2522, สีน้ำมันและสีอะครีลิคบนผ้าใบ, 107.9 x 217.1 เซนติเมตร

ที่มา All forms of art are born from one's roots – M.F.Husain, เข้าถึงเมื่อ 15 เมษายน 2559, เข้าถึงได้จาก <http://www.saffronart.com/artists/m-f-husain>

ภาพที่ 11 เอ็ม เอฟ ฮุเซน, Dabs and Wounds, 2541, สีน้ำบนกระดาษ, 54.6 x 38.1 เซนติเมตร
ที่มา All forms of art are born from one's roots – M.F.Husain, เข้าถึงเมื่อ 15 เมษายน 2559, เข้าถึงได้จาก <http://www.saffronart.com/artists/m-f-husain>

2.2.3 อิสมาอิล กัลจี (Ismail Gulgee 2496-2550) ปากีสถาน

อิสมาอิล กัลจี เป็นจิตรกรและประติมากรชาวปากีสถานที่มีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักกันดีในผลงานสร้างสรรค์รูปบุคคลและจิตรกรรมนามธรรมที่ได้รับอิทธิพลมาจากจิตรกรรมสำแดงอารมณ์และการประดิษฐ์ตัวอักษรอิสลาม (Abstract Expressionism and Islamic calligraphy) ผลงานของอิสมาอิล กัลจีโดดเด่นด้วยการปาดป้ายให้เห็นฝีแปรงซ้ำ ๆ อย่างอิสระ รวมถึงการจัดขนาดในภาพที่น่าสนใจ³⁷

อิสมาอิล กัลจี เกิดวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2469 ณ เมืองเปศวาร์ ประเทศปากีสถาน ศิลปินไม่ได้รับ ศิลปินไม่ได้รับการศึกษาเกี่ยวกับศิลปะหรือการวาดภาพ

³⁷ Ismail Gulgee, เข้าถึงเมื่อ 29 เมษายน 2559, เข้าถึงได้จาก www.artnet.com/artists/ismail-gulgee/

อย่างเป็นทางการ ทักษะของอิสมาอิลเกิดขึ้นจากการทดลองและหมั่นเพียรของตนเอง ศิลปินจบการศึกษาเกี่ยวกับวิศวกรรมโยธา จากมหาวิทยาลัยอลิการ์ หลังจากนั้นอิสมาอิล กัลจีก็ได้มุ่งหน้าไปประเทศสหรัฐอเมริกาเพื่อการศึกษาที่สูงขึ้น และได้เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยโคลัมเบียและมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ในระหว่างการฝึกอบรมในฐานะวิศวกรของมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย อิสมาอิลได้เริ่มวาดภาพ และเมื่อได้เข้าเรียนที่มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ศิลปินได้ใช้ช่วงกิจกรรมวาดภาพเป็นงานอดิเรก และเริ่มให้ความสนใจกับการสร้างสรรค์งานจิตรกรรมอย่างจริงจัง

หลังจากจบการศึกษา อิสมาอิล กัลจีได้เข้าทำงานที่สถานทูตประเทศปากีสถานประจำประเทศแคนาดา ณ กรุงออตตาวา การทำงานนี้ ทำให้ศิลปินเขามีเวลาในการพัฒนางานศิลปะของตนเอง นิทรรศการครั้งแรกของอิสมาอิล กัลจี จัดขึ้นเมื่อ ปี พ. ศ. 2493 หลังจากนั้นก็ได้ยึดการเป็นศิลปินในการหาเลี้ยงชีพ โดยผลงานของอิสมาอิล กัลจีได้รับความนิยมทั่วโลก รัฐบาลประเทศอัฟกานิสถานได้ร้องขอให้ศิลปินวาดภาพกษัตริย์ซาฮีร์ซาห์ รวมถึงพระราชวงศ์ทั้งหมด นอกจากนี้อิสมาอิล กัลจียังได้สร้างสรรค์ภาพบุคคลสำคัญอีกมากมาย เช่น Karim Agha Khan, Queen Farah, Zhou Enlai, President Ayub Khan, Muhammad Iqbal, Sir Sultan Muhammed Shah, Muhammad Ali Jinnah

จนกระทั่งปี พ.ศ.2510 อิสมาอิล กัลจี ได้จัดจ่ออยู่กับสร้างสรรค์งานจิตรกรรมควบคู่ไปกับงานประติมากรรม ในปีพ. ศ. 2513 ศิลปินได้จัดนิทรรศการแสดงผลงานที่กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น และยังสามารถสร้างดวงดาวสีทองขนาดใหญ่สำหรับติดตั้งให้กับมัสยิดเฟซอล ณ กรุงอิสลามาบัต ประเทศปากีสถานอีกด้วย และจากการสร้างสรรค์งานศิลปะอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงสร้างชื่อเสียงให้กับประเทศชาติ อิสมาอิล กัลจีได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ The pride of Performance, Hilal-e-Imtiaz และ Sitara-e-Imtiaz มอบโดยรัฐบาลปากีสถาน³⁸

³⁸ Syeda Masooma, **Ismail Gulgee**, เข้าถึงเมื่อ 29 เมษายน 2559, เข้าถึงได้จาก www.dostpakistan.pk/ismail-gulgee/

ภาพที่ 12 อิสมาอิล กัลจี

ที่มา ISMAIL GULGEE - A TOWERING ARTIST FROM THE SUBCONTINENT, เข้าถึงเมื่อ 29 เมษายน 2559, เข้าถึงได้จาก <http://autarmota.blogspot.com/2016/06/ismail-gulgee-towering-artist-from.html>

ภาพที่ 13 อิสมาอิล กัลจี, Untitled, 2544

ที่มา ISMAIL GULGEE, เข้าถึงเมื่อ 29 เมษายน 2559, เข้าถึงได้จาก <http://infopak.gov.pk/IsmailGulgee.aspx>

ภาพที่ 14 อิสมาอิล กัลจี และผลงาน

ที่มา ISMAIL GULGEE, เข้าถึงเมื่อ 29 เมษายน 2559, เข้าถึงได้จาก <http://infopak.gov.pk/IsmailGulgee.aspx>

ภาพที่ 15 ผลงานของอิสมาอิล กัลจี

ที่มา Ismail Gul Gee (1926-2007), เข้าถึงเมื่อ 29 เมษายน 2559, เข้าถึงได้จาก

http://pakistanpaedia.com/other_paint/paint_6.htm

ภาพที่ 16 อิสมาอิล กัลจี ขณะสร้างสรรค์ผลงาน

ที่มา ISMAIL GULGEE, เข้าถึงเมื่อ 29 เมษายน 2559, เข้าถึงได้จาก

<http://infopak.gov.pk/ismailGulgee.aspx>

2.2.4 อับดัวร์ รามัน ชูเต (Abdur Rahman Chughtai 2437-2518)

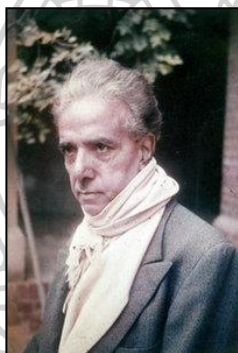
ปากีสถาน

อับดัวร์ รามัน ชูเต จิตรกรชาวปากีสถาน ผู้สร้างสรรค์ผลงานที่ความอ่อนหวาน นุ่มนวลได้อย่างโดดเด่น โดยได้รับแรงบันดาลใจมาจากลัทธิธรรมแบบโมกุลของอินเดีย พร้อมทำการผสมผสานกับศิลปะแบบดั้งเดิมตามแบบอิสลาม

อับดัวร์ รามัน ชูเต เกิดเมื่อวันที่ 21 กันยายน พ.ศ.2437 ณ กรุงลาฮอร์ ประเทศปากีสถาน ในครอบครัวที่สืบเชื้อสายของช่างฝีมือ ช่างตักแต่ง และสถาปนิก ศิลปินเริ่มต้นใกล้ชิดกับศิลปะเมื่อครั้งได้เริ่มศึกษาศาสตร์ของจิตรกรรมตกแต่งเครื่องกระเบื้องที่เรียกว่า Naqqashi จากลุง ณ มัสยิดใกล้บ้าน โดยหลังจบการศึกษาจากโรงเรียนการรถไฟในปี พ.ศ. 2454 อับดัวร์ รามัน ชูเต ได้เข้าศึกษาต่อ ณ โรงเรียนศิลปะเมโย เมื่อจบการศึกษา ศิลปินได้ดำรงชีพด้วยการเป็นครูสอนวาดภาพ ณ สถาบันนั้น และเป็นช่างภาพ จนกระทั่งได้ดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้าภาควิชาภาพพิมพ์หิน

อับดัวร์ รามัน ชูเต ได้จัดนิทรรศการเดี่ยวแสดงผลงานจิตรกรรมของตนเองครั้งแรกเมื่อ ปีพ.ศ.2463 ณ สถาบันวิจิตรศิลป์แห่งปัญจาบ ส่งผลให้ศิลปินมีชื่อเสียงเป็นอย่างมาก โดยอับดัวร์ รามัน ชูเต ได้พิมพ์หนังสือเกี่ยวกับผลงานของตนเองออกเผยแพร่ทั้งหมด 3 เล่มด้วยกัน ได้แก่ The Muraqqai-i-Chughtai (พ.ศ.2471), Naqsh-i-Chughtai (พ.ศ.2478) และ Chughtai's Paintings (พ.ศ.2483)

ตลอดระยะเวลาการสร้างสรรคงานศิลปะของ อับดัวร์ รามัน ชูเต ศิลปินได้สร้างสรรค์ภาพสีน้ำมันมากถึง 2,000 ภาพ ภาพร่างด้วยดินสอหลายพันชิ้น นอกจากนี้ อับดัวร์ รามัน ชูเต ยังได้เขียนบทความเกี่ยวกับศิลปะไว้มากมาย รวมถึงการออกแบบสมุดแม่เหล็ก เครื่องราชอิสริยาภรณ์ และปกหนังสือ โดยงานอดิเรกของศิลปินนั้นยังได้เป็นนักสะสมศิลปะขนาดจิ๋วอีกด้วย³⁹

ภาพที่ 17 อับดัวร์ รามัน ชูเต

ที่มา Abdur Rahman Chughtai, เข้าถึงเมื่อ 29 เมษายน 2559, เข้าถึงได้จาก https://en.wikipedia.org/wiki/Abdur_Rahman_Chughtai

ภาพที่ 18 อับดัวร์ รามัน ชูเต, Arjuna as a Victor, 2473, สีน้ำมันกระดาษ, 56.8 x 45.4 เซนติเมตร

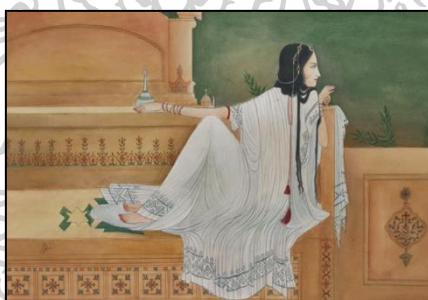
ที่มา Abdur Rahman Chughtai, เข้าถึงเมื่อ 29 เมษายน 2559, เข้าถึงได้จาก <http://artist.christies.com/Abdur-Rahman-Chughtai-15961-bio.aspx>

³⁹Abdur Rahman Chughtai, เข้าถึงเมื่อ 29 เมษายน 2559, เข้าถึงได้จาก https://en.wikipedia.org/wiki/Abdur_Rahman_Chughtai

ภาพที่ 19 อับดัวร์ รามัน ชูเต, For a Song, 2479, ภาพพิมพ์วัสดุปะติด, 76.2 x 63.5 เซนติเมตร
 ที่มา Abdur Rahman Chughtai, เข้าถึงเมื่อ 29 เมษายน 2559, เข้าถึงได้จาก
<http://www.artnet.com/artists/abdur-rahman-chughtai/for-a-song-SoCUveXGw2CKBhOwM2QENw2>

ภาพที่ 20 อับดัวร์ รามัน ชูเต, The Patient Vigil, สีน้ำและดินสอบนกระดาษ, 50.8 x 74.3
 เซนติเมตร
 ที่มา Abdur Rahman Chughtai, เข้าถึงเมื่อ 29 เมษายน 2559, เข้าถึงได้จาก
http://www.artnet.com/artists/abdur-rahman-chughtai/the-patient-vigil-kFz_xPVnvLY_7rzRs_hzDw2

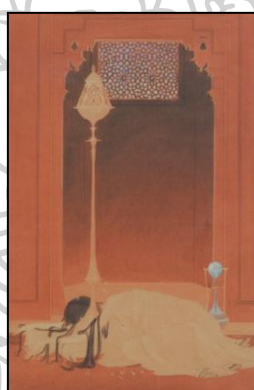
ภาพที่ 21 ผลงานของอับดัวร์ รามัน ชูเต
 ที่มา Abdur Rehman Chughtai – عبدالرحمن چغتای, เข้าถึงเมื่อ 29 เมษายน 2559, เข้าถึงได้
 จาก <https://farzana.wordpress.com/2010/10/12/m-a-rahman-chughtai-1937/>

ภาพที่ 22 อับดัวร์ รามัน ชูเต, Pigeons on a mosque roof, 2479, สีน้ำบนกระดาษ, 44.7 x 38 เซนติเมตร

ที่มา Abdur Rahman Chughtai, เข้าถึงเมื่อ 29 เมษายน 2559, เข้าถึงได้จาก

<http://www.artnet.com/artists/abdur-rahman-chughtai/pigeons-on-a-mosque-roof-F-Z6hnykam1R7DUfz86ofw2>

ภาพที่ 23 อับดัวร์ รามัน ชูเต, The extinguished flame, สีน้ำบนกระดาษ, 61 x 41 เซนติเมตร

ที่มา Abdur Rahman Chughtai, เข้าถึงเมื่อ 29 เมษายน 2559, เข้าถึงได้จาก

<http://www.artnet.com/artists/abdur-rahman-chughtai/the-extinguished-flame-JWeEQtLLGdWPFdtjwuKTjg2>

2.2.5 ลุบนา อากา (Lubna Agha 2492-2555) อเมริกัน-ปากีสถาน

ลุบนา อากา เกิดที่เมืองแคททา ประเทศปากีสถาน เป็นศิลปินชาวอเมริกันเชื้อสายปากีสถาน ผู้สร้างสรรค์ผลงานนามธรรมที่มีความน่าสนใจในเรื่องของแนวความคิดที่ทันสมัยอันผสมผสานกับรูปแบบศิลปะแบบดั้งเดิมของอิสลามได้อย่างลงตัว โดยผลงานของศิลปินมักสร้างขึ้นบนผืนผ้าใบและไม้ เน้นการจุดภาพ (Pixels) จำนวนมากให้ก่อเกิดจังหวะที่เอนไพล เป็นระเบียบ และเมื่อได้ประกอบเข้ากับ

รูปทรงอินทรีอย่างอิสระนั้น ทำให้ผลงานของลুবนา อากาเกิดเป็นเอกลักษณ์ที่งดงามโดดเด่น⁴⁰

ลুবนา อากาจบการศึกษาจากสถาบันศิลปะแห่งเมืองการาจี และได้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะอย่างต่อเนื่องพร้อมด้วยการหมั่นพัฒนาศักยภาพของตนเอง ทำให้ในปี พ.ศ.2513 ศิลปินได้กลายเป็นที่รู้จักด้วยผลงานชุดที่มีชื่อเสียง ได้แก่ “White” และยังสามารถชนะเลิศรางวัลรองชนะเลิศจากการจัดแสดงศิลปกรรมแห่งชาติของปากีสถานในวัยเพียง 20 ปี และเมื่อลুবนามีอายุครบ 22 ปีนั้น ศิลปินก็ได้เป็นศิลปินหญิงคนแรกของปากีสถานที่ได้จัดนิทรรศการแสดงผลงานนามธรรม ซึ่งเป็นนิทรรศการเดี่ยวของตนเอง ณ สภาแห่งศิลปะแห่งปากีสถาน โดยภายหลังลুবนา อากาก็ยังได้เข้าศึกษาต่อ ณ มหาวิทยาลัยประจำรัฐชาคราเมนโต เมืองแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ทำให้ผลงานของศิลปินเป็นที่รู้จักในวงกว้าง รวมถึงโลกศิลปะร่วมสมัยสากล⁴¹

หลังจากการเยี่ยมชมโมร็อกโกและตุรกีในปีพ.ศ. 2547-2548 ลুবนาที่ได้รับแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์งานศิลปะจากสถาปัตยกรรมอิสลามอันแสนสวยงาม และตระการตาที่ศิลปินได้ไปพบเห็น ในดารเดินทางครั้งนั้นศิลปินได้ถ่ายภาพเก็บไว้มากถึงหลายร้อยภาพ ทำให้ลুবนาเริ่มพัฒนาแนวทางในการสร้างสรรค์ของตนเอง ศิลปินมีความรู้สึกหลงใหลในโครงสร้างของอาคาร สถาปัตยกรรมที่ทำมาจากไม้ ศาสนาสถานโบราณที่อายุมาก ด้วยลักษณะของโค้งแหลมของหน้าต่าง เพดานที่โค้งเว้าและลวดลายระยิบระยับประดับประดา ได้ส่งผลให้เกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานนามธรรมที่มีความซับซ้อน ซ้อนทับ และเหลื่อมล้ำกันของทัศนธาตุ และรูปเรขาคณิตอันเต็มไปด้วยมีเอกภาพ⁴²

⁴⁰ Lubna Agha, เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก https://en.wikipedia.org/wiki/Lubna_Agha

⁴¹ Najwa Abdullah, Lubna Agha: creator of Islamic art with meditative precision, เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก <https://www.aquila-style.com/focus-points/mightymuslimah/lubna-gha/88170/>

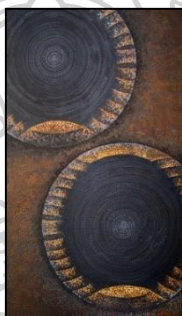
⁴² Dr. Marcella Sirhandi, In memoriam : Lubna Agha - Artist in white, เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก http://islamicartsmagazine.com/magazine/view/in_memoriam_lubna_gha_artist_in_white/

ภาพที่ 24 ลูบนา อากา

ที่มา Dr. Marcella Sirhandi, In Memoriam: Lubna Agha – Artist in White, เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก

http://islamicartsmagazine.com/magazine/view/in_memoriam_lubna_gha_artist_in_white/

ภาพที่ 25 ลูบนา อากา, 2 Bowls, 87.6 x 48.2 เซนติเมตร

ที่มา Dr. Marcella Sirhandi, In Memoriam: Lubna Agha – Artist in White, เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก

http://islamicartsmagazine.com/magazine/view/in_memoriam_lubna_gha_artist_in_white/

ภาพที่ 26 ลูบนา อากา, Blue Bowl, 55.8 x 55.8 เซนติเมตร

ที่มา Dr. Marcella Sirhandi, In Memoriam: Lubna Agha – Artist in White, เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก

http://islamicartsmagazine.com/magazine/view/in_memoriam_lubna_gha_artist_in_white/

ภาพที่ 27 ลูบนา อากา, Rehel 3

ที่มา Dr. Marcella Sirhandi, In Memoriam: Lubna Agha – Artist in White, เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก

http://islamicartsmagazine.com/magazine/view/in_memoriam_lubna_gha_artist_in_w_hite/

ภาพที่ 28 ลูบนา อากา, Star 1, สีอะครีลิคบนไม้, 101 x 101 เซนติเมตร

ที่มา Lubna Agha, เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก <http://www.lubnaagha.com>

ภาพที่ 29 ลูบนา อากา, Incense Burner, สีอะครีลิคบนไม้, 30 x 30 เซนติเมตร

ที่มา Lubna Agha, เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก <http://www.lubnaagha.com>

2.2.6 Shirin Neshat (Shirin Neshat , 2500) อิหร่าน

Shirin Neshat เกิดเมื่อปี พ.ศ. 2500 ณ เมืองกาซวิน ประเทศอิหร่าน ศิลปินหญิงผู้โด่งดังท่านนี้ โดดเด่นด้วยการสร้างสรรค์ผลงานวิดีโอและภาพถ่ายที่เน้นการถ่ายทอดเรื่องของสตรีในกรอบของศาสนาและสังคมผู้นับถือศาสนาอิสลาม รวมถึงการเมืองการปกครองได้อย่างเผ็ดร้อนและดุเดือด

ในปี พ.ศ.2518 Shirin Neshat ได้เดินทางออกจากอิหร่านและเข้าศึกษาศิลปะ ที่มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย เบิร์กลีย์ และจบการศึกษาในระดับชั้นปริญญาตรีและปริญญาโทในปี พ.ศ. 2526 ในไม่ช้าศิลปินก็ได้ย้ายไปพำนักที่นครนิวยอร์ก โดยในช่วงแรกศิลปินยังไม่ได้ให้ความทุ่มเทไปกับการสร้างสรรค์งานศิลปะมากนัก จนกระทั่ง Shirin Neshat ได้พบกับสามี เจ้าของกิจการร้านวัสดุและอุปกรณ์ทางศิลปะ และสถาปัตยกรรม รวมถึงกิจการพื้นที่ทางเลือกในเมืองแมนฮัตตัน หลังจากการทำงานร่วมกันกว่า 10 ปี แนวทางการสร้างสรรค์ของศิลปินก็ปรากฏเด่นชัดขึ้น⁴³

ตลอดเวลา 15 ปีของการสร้างสรรค์งานศิลปะ Shirin Neshat ได้นำประสบการณ์และแนวคิดของตนเอง เเทลงไปในผลงานอย่างเต็มเหนี่ยว ตั้งแต่ประสบการณ์การหนีออกนอกประเทศ (ปัจจุบันศิลปินพำนักอยู่ ณ นครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา) การนำเอาประเด็นและอุดมการณ์ทางการเมืองของประเทศบ้านเกิดมาวิพากษ์วิจารณ์ รวมถึงการปะทะทางความคิดของแนวคิดตะวันตกและตะวันออกกลาง โดยผ่านศิลปะภาพถ่ายและภาพเคลื่อนไหวเป็นหลัก⁴⁴

ภาพที่ 30 Shirin Neshat

ที่มา Shirin Neshat, เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก

http://viamontenapoleone.org/eng/people_events.php?id=117

⁴³ Shirin Neshat, เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก https://en.wikipedia.org/wiki/Shirin_Neshat

⁴⁴ House RCA , Shirin Neshat ผู้กำกับ Women without Men ผู้สร้างศิลปะแทนกระบอกเสียงของเพศแม่, เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก <https://www.facebook.com/notes/house-rca/ชิริน-เนซาท-ผู้กำกับwomen-without-men-ผู้สร้างศิลปะแทนกระบอกเสียงของเพศแม่/10150367492430660/>

ภาพที่ 31 Shirin Neshat, **Rapture Series**, 2542, ภาพถ่ายโดย แลรี่ บาร์นส์
ที่มา Shirin Neshat, เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก
http://viamontenapoleone.org/eng/people_events.php?id=117

ภาพที่ 32 Shirin Neshat, **Rapture Series**, 2542
ที่มา Shirin Neshat, เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก
<http://www.widewalls.ch/artist/shirin-neshat/>

ภาพที่ 33 Shirin Neshat, **Speechless**, 2539, ภาพถ่ายโดย แลรี่ บาร์นส์
ที่มา Shirin Neshat, เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก
http://viamontenapoleone.org/eng/people_events.php?id=117

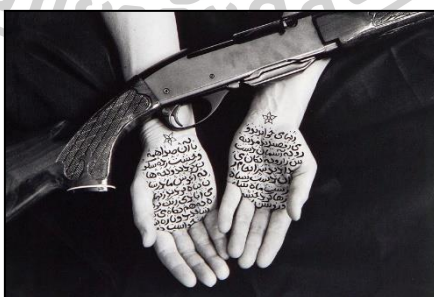

ภาพที่ 34 Shirin Neshat, **Rebellious Silence**, 2537, ภาพขาวดำ อาร์ ซี ปรีนท์ และหมึก,
ภาพถ่ายโดย ซินเธีย เพรสตัน

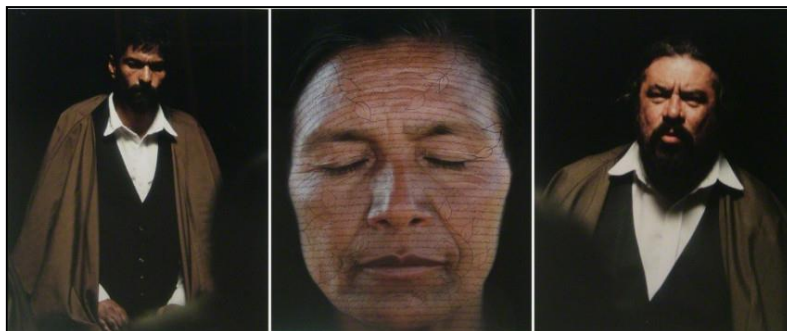
ที่มา Shirin Neshat, เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก
<http://signsjournal.org/shirin-neshat/>

ภาพที่ 35 Shirin Neshat, **Turbulent**, 2541, วิดีโอขาวดำ
ที่มา Turbulent by Shirin Neshat, เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก
<https://www.youtube.com/watch?v=VCAssCuOGls>

ภาพที่ 36 Shirin Neshat, **Stories of Martyrdom**, 2537
ที่มา Shirin Neshat, เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก
<http://www.widewalls.ch/artist/shirin-neshat/>

ภาพที่ 37 Shirin Neshat, Tooba Series, 2544

ที่มา Shirin Neshat , เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก

<http://www.widewalls.ch/artist/shirin-neshat/>

2.2.7 ซาห์เซีย ชิแคนเดอร์ (Shahzia Sikander, 2512) อเมริกัน-ปากีสถาน

ซาห์เซีย ชิแคนเดอร์ ศิลปินหญิงชาวอเมริกันเชื้อสายปากีสถาน เกิดที่กรุงลอสแอนเจลิส ประเทศปากีสถาน ปัจจุบันพำนักอยู่ ณ นครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยศิลปินได้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะในหลากหลายสื่อมาก ไม่ว่าจะเป็น ภาพวาด, ภาพวาด, ภาพพิมพ์, ภาพเคลื่อนไหว, ภาพถ่ายและวิดีโอ

ซาห์เซีย ชิแคนเดอร์ จบการศึกษาระดับปริญญาตรีจากวิทยาลัยศิลปะแห่งชาติประจำกรุงลอสแอนเจลิส ประเทศปากีสถาน และจบการศึกษาระดับปริญญาโทจากสถาบันการออกแบบไรต์ไอส์แลนด์ ประเทศสหรัฐอเมริกา⁴⁵ ศิลปินมีความสนใจในเทคนิคทางจิตรกรรมแบบดั้งเดิมของเปอร์เซีย รวมถึงการสร้างสรรค์จิตรกรรมของศิลปะแบบโมกุลอันเป็นรูปแบบของอิสลาม และศิลปะแบบราชปุต์อันเป็นรูปแบบของฮินดู⁴⁶

จากการถูกเลี้ยงดูในฐานชาวมุสลิม ประกอบกับความสนใจวัฒนธรรมฮินดู ซาห์เซีย ชิแคนเดอร์ ได้มุ่งสร้างสรรค์ผลงานศิลปะอันมีนัยยะถึงการสำรวจ ขอบรอบ หรือ บริเวณชายแดนระหว่างวัฒนธรรมทั้งสอง ผ่านการสังเกต สืบค้น และวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ทางด้านวัฒนธรรมในหลากหลายด้าน โดยศิลปินได้กล่าวไว้ว่า

⁴⁵ Shahzia Sikander, เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก

<http://www.shahziasikander.com/about.html>

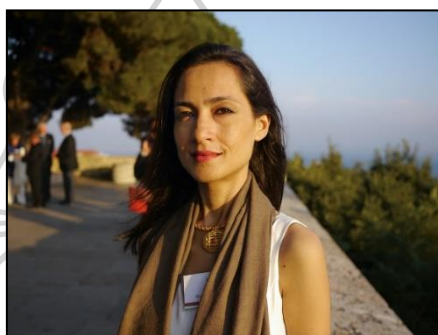
⁴⁶ Shahzia Sikander, เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก

https://en.wikipedia.org/wiki/Shahzia_Sikander

“จากการตำแหน่งที่ใกล้เคียงกันและการผสมผสานระหว่างศาสนาฮินดูกับศาสนาอิสลามเป็นสิ่งที่มีความคู่ขนานกันทางประวัติศาสตร์ของอินเดียและปากีสถาน”

(Such juxtaposing and mixing of Hindu and Muslim iconography is a parallel to the entanglement of histories of India and Pakistan)

จากแนวคิดดังกล่าว ทำให้ศิลปินเลือกใช้สื่อที่มีหลากหลายสมรรถนะ เพื่อตอบสนองและตรวจสอบแนวความคิดดังกล่าว และจากการสร้างสรรค์ผลงานที่ต่อเนื่องและหลากหลาย ซาห์เซีย ชิแคนเดอร์ จึงได้รับรางวัลมากมายและได้รับรางวัลศิลปินกิตติมศักดิ์จากกระทรวงวัฒนธรรม และสภาศิลปะแห่งชาติปากีสถาน⁴⁷

ภาพที่ 38 ซาห์เซีย ชิแคนเดอร์

ที่มา Art : Shahzia Sikander, เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก <http://www.baccarat-magazine.com/art-shahzia-sikander/>

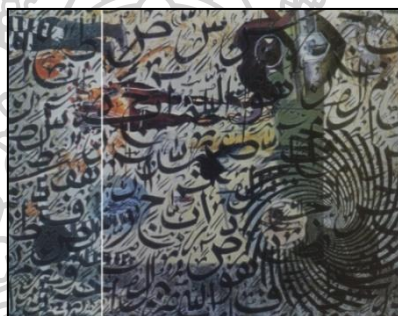
ภาพที่ 39 ซาห์เซีย ชิแคนเดอร์, Motif as Transition II, 2557, สีน้าผสมกาวบนกระดาษทำมือ, 173x 203 x 20 เซนติเมตร

ที่มา Shahzia Sikander, เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก <http://www.pilarcorrias.com/artists/shahzia-sikander/>

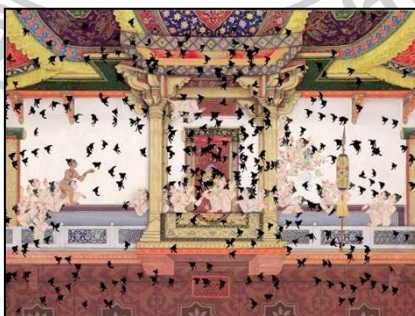
⁴⁷ Shahzia Sikander, เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก <https://art21.org/artist/shahzia-sikander/>

ภาพที่ 40 ชาห์เซีย ชิแคนเดอร์, **The Resurgence of Islam**, 2542, สืบจากผักธรรมชาติ สีน้ำ สีน้ำ
แบบทีวอช (Tea Wash) บนกระดาษวาสลี (Wasli) ทำมือ, 40 x 50.2 เซนติเมตร
ที่มา เดวิด ฮันท์, Shahzia Sikander by David Hunt, เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้
จาก <http://bombmagazine.org/article/2403/shahzia-sikander>

ภาพที่ 41 ชาห์เซีย ชิแคนเดอร์, **ไม่มีชื่อ**, ส่วนหนึ่งจากวิดีโอดิจิทัล ความยาว 4 นาที โดย Deitch
Projects
ที่มา เดวิด ฮันท์, Shahzia Sikander by David Hunt, เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้
จาก <http://bombmagazine.org/article/2403/shahzia-sikander>

ภาพที่ 42 ชาห์เซีย ชิแคนเดอร์, **SpiNN**, ส่วนหนึ่งจากภาพยนตร์อนิเมชัน ปราบกฏภาพทรงผมของ
หญิงสาวกลายเป็นนกสีดำบุกเข้าไปในศาลโมกุล
ที่มา อิลลารี เอ็ม ซีท, Shahzia Sikander : Maximalist Miniatures, เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม
2559, เข้าถึงได้จาก <http://www.artnews.com/2013/04/15/shahzia-sikander-maximalist-miniatures/>

ภาพที่ 43 ซาห์เซีย ชิแคนเดอร์, **The Scroll**, ผลงานศิลปะนิพนธ์ของซาห์เซีย ชิแคนเดอร์ แสดงภาพวิถีชีวิตของหญิงสาวชาวปากีสถานในยุคสมัยใหม่

ที่มา บิลาล เครซี, Breaking The Mold: Artist's Modern Miniatures Remix Islamic Art, เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก

<http://www.npr.org/2015/10/02/445291163/breaking-the-mold-artists-modern-miniatures-remix-islamic-art>

ภาพที่ 44 ซาห์เซีย ชิแคนเดอร์, **Parallax**, ผลงานภาพยนตร์ของซาห์เซีย ชิแคนเดอร์ ที่สร้างขึ้นเพื่อการสำรวจลำดับชั้นของประวัติศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงที่กำลังสร้างขึ้นใหม่ของตะวันออกกลางและเอเชียใต้

ที่มา บิลาล เครซี, Breaking The Mold: Artist's Modern Miniatures Remix Islamic Art, เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก

<http://www.npr.org/2015/10/02/445291163/breaking-the-mold-artists-modern-miniatures-remix-islamic-art>

2.2.8 อิมราน เครชี (Imran Qureshi, 2515) ปากีสถาน

อิมราน เครชี จิตรกรชาวปากีสถานและศิลปินผู้สร้างสรรค์ศิลปะแนวจัดวาง เกิดเมื่อวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ.2515 อาศัยอยู่ ณ กรุงลาฮอร์ ประเทศปากีสถาน ปัจจุบันเป็นอาจารย์ผู้สอนอยู่ที่วิทยาลัยศิลปะแห่งชาติ

อิมราน เครชี ได้เข้าศึกษา ณ วิทยาลัยศิลปะแห่งชาติ ในปี พ.ศ.2535 โดยเน้นศึกษาด้านจิตรกรรมแบบโบราณของศิลปะอิสลาม ซึ่งอิมราน เครชี เป็นศิลปินผู้มีความหลงใหลในเทคนิคและวิธีการจิตรกรรมแบบโบราณของรูปแบบศิลปะโมกุล ผลงานส่วนใหญ่ของศิลปินเกิดจากการสังเคราะห์ความประทับใจความชอบส่วนตัวในลวดลายและเทคนิคดั้งเดิมอันมีเอกลักษณ์นี้ เมื่อผ่านระยะเวลาช่วงหนึ่ง องค์ประกอบเหล่านี้ได้ผสมผสานและผ่านสกัดจนเกิดผลงานสร้างสรรค์ร่วมสมัยแบบนามธรรมที่ได้ส่งเสริมสุนทรียภาพแก่ผู้พบเห็นเป็นอย่างมาก⁴⁸

โดยในผลงานของอิมราน เครชีนั้นมักโดดเด่นด้วยการใช้สีแดง ซึ่งในช่วงแรกเป็นการใช้เลือดจริงมาสร้างสรรค์ ศิลปินต้องการสื่อสารถึงความตาย อันมีที่มาจากสถานการณ์ความไม่สงบและความรุนแรงในพื้นที่บ้านเกิดของศิลปิน หรือประเทศปากีสถานนั่นเอง

แต่อย่างไรเสีย ผู้คนยังคงมีความหวัง
ดอกไม้ที่เกิดจากสีแดงของผม เป็นตัวแทนของความหวัง แม้ว่าทุก ๆ อย่าง
จะเป็นไปนั้น แต่ผู้คนยังมีความหวังถึงอนาคตที่ดีกว่า
(But somehow, people still have hope
hence the flowers that emerge from the red paint in my work
represent the hope that—despite everything—the people sustain
somehow, their hope for a better future)

อิมราน เครชี ได้สร้างสรรค์ผลงานเพื่อถ่ายทอดแนวความคิดดังกล่าวด้วยสื่อที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็น ภาพวาดขนาดเล็ก จิตรกรรมนามธรรม ศิลปะแนวจัดวางขนาดใหญ่ จิตรกรรมบนกระดาษ และวิดีโอ⁴⁹

⁴⁸ Imran Qureshi, เข้าถึงเมื่อ 16 มีนาคม 2561, เข้าถึงได้จาก https://de.wikipedia.org/wiki/Imran_Qureshi

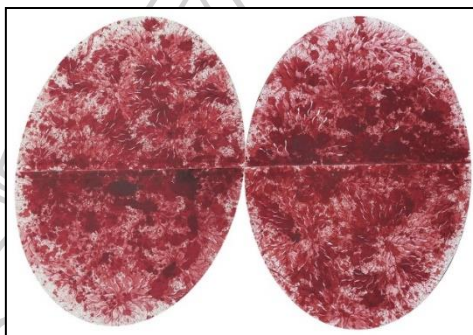
⁴⁹ Imran Qureshi, เข้าถึงเมื่อ 16 มีนาคม 2561, เข้าถึงได้จาก <https://www.ropac.net/artist/imran-qureshi>

ภาพที่ 45 อิมราน เครชี

ที่มา Imran Qureshi, เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก

<https://www.ropac.net/artist/imran-qureshi>

ภาพที่ 46 อิมราน เครชี, **Act of Balance**, 2560, สีอะครีลิคบนผ้าใบ, 168 x 121.5 เซนติเมตร
(ต่อ 1 ชั้น)

ที่มา Imran Qureshi, เข้าถึงเมื่อ 16 มีนาคม 2561, เข้าถึงได้จาก

https://www.ropac.net/selected_works/imran-qureshi

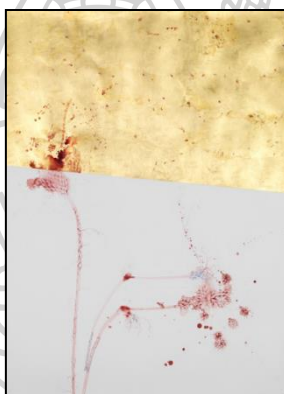
ภาพที่ 47 อิมราน เครชี, **This Leprous Brightness**, 2553, สีน้ำทึบ, 26 x 34 เซนติเมตร

ที่มา คอร์วี มอรา, Imran Qureshi, เข้าถึงเมื่อ 16 มีนาคม 2561, เข้าถึงได้จาก

<https://www.artsy.net/artwork/imran-qureshi-this-leprous-brightness-5>

ภาพที่ 48 อิมราน เครซี่, **Untitled**, 2556, หมึกและกาวบนกระดาษ, 38 x 29 เซนติเมตร
 ที่มา คอร์วี มอรา, Imran Qureshi, เข้าถึงเมื่อ 16 มีนาคม 2561, เข้าถึงได้จาก
<https://www.artsy.net/artwork/imran-qureshi-untitled-7>

ภาพที่ 49 อิมราน เครซี่, **Untitled #2**, 2557, สีอะครีลิค ทองคำเปลวบนกระดาษ, 76.2 x 55.9
 เซนติเมตร
 ที่มา เนเจอร์ มอร์ต, Imran Qureshi, เข้าถึงเมื่อ 16 มีนาคม 2561, เข้าถึงได้จาก
<https://www.artsy.net/artwork/imran-qureshi-untitled-number-2>

ภาพที่ 50 อิมราน เครซี่ ขณะสร้างสรรค์ผลงาน
 ที่มา Imran Qureshi, เข้าถึงเมื่อ 16 มีนาคม 2561, เข้าถึงได้จาก
<http://coolculturegram.org/post/166793058083/contemporary-art-blog-imran-qureshi-imran>

ภาพที่ 51 อิมราน เครชี, *Blessing Upon the Land of my Love*, 2554, สีอะครีลิคบนทางเท้า
ขนาดตามพื้นที่

ที่มา Imran Qureshi, เข้าถึงเมื่อ 16 มีนาคม 2561, เข้าถึงได้จาก

<http://coolculturegram.org/post/166793058083/contemporary-art-blog-imran-qureshi-imran>

ภาพที่ 52 อิมราน เครชี ขณะสร้างสรรค์ผลงาน

ที่มา Sindhi Dunya, *Imran Qureshi: The Brilliant Artist of Sindh*, เข้าถึงเมื่อ 16 มีนาคม

2561, เข้าถึงได้จาก <https://www.sindhidunya.com/imran-qureshi-brilliant-artist-sindh/>

ภาพที่ 53 อิมราน เครชี และผลงานชื่อ *And They Still Seek The Traces Of Blood*

ที่มา Group Show at M HKA, เข้าถึงเมื่อ 16 มีนาคม 2561,

เข้าถึงได้จาก <http://www.contemporaryartdaily.com/2014/09/group-show-at-m-hka/>

2.2.9 ฮอนตะ โคอิจิ (Honda Koichi, 2489) ญี่ปุ่น

ฮอนตะ โคอิจิ ศิลปินชาวญี่ปุ่น เกิดที่จังหวัดคานางาวะ เป็นประธานประจำสมาคมนักประดิษฐ์อักษรอาหรับประจำประเทศญี่ปุ่น และยังคงดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ประจำภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มหาวิทยาลัยโตเกียว จังหวัดไซตามะอีกด้วย

ฮอนตะ โคอิจิ จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยโตเกียว อันเป็นแหล่งศึกษาภาษาอาหรับที่สำคัญของศิลปิน โดยฮอนตะ โคอิจิ ได้ใช้เวลาช่วงปี พ.ศ.2519- พ.ศ. 2524 ในประเทศแถบตะวันออกกลาง ทำให้ศิลปินได้เรียนรู้วัฒนธรรมของโลกอาหรับอย่างเข้มข้นรวมถึงพื้นฐานเกี่ยวกับการประดิษฐ์ตัวอักษรของอาหรับ และยังคงศึกษาอย่างต่อเนื่องแม้ว่าจะกลับมายังประเทศญี่ปุ่นแล้วก็ตาม⁵⁰

นอกจากการดำรงอาชีพเป็นผู้สอนในร่วมมหาวิทยาลัยแล้ว ฮอนตะ โคอิจียังสอนการประดิษฐ์อักษรอาหรับให้กับผู้ที่สนใจด้วย โดยเขาได้รับใบอนุญาตทำการสอนวิชาประดิษฐ์อักษรอาหรับจากฮัสซาน เชลบี (Hassan Chelby) ในปี พ.ศ. 2543 ซึ่งผู้ที่เข้ามาศึกษากับฮอนตะ โคอิจินั้นมีหลากหลายช่วงวัย อาชีพ รวมถึงหลากหลายศาสนา ซึ่งศิลปินก็มีความยินดีเป็นอย่างยิ่งในการที่จะถ่ายทอดวิชาให้ แม้ว่าบุคคลเหล่านั้นจะไม่รู้ภาษาอาหรับก็ตาม

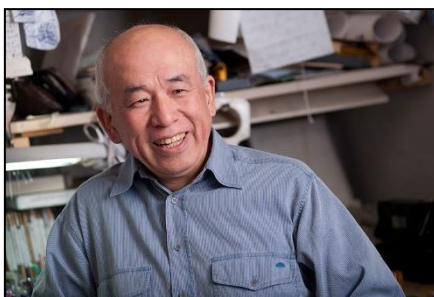
คุณไม่จำเป็นต้องเป็นชาวมุสลิมหรือผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอาหรับเพื่อผลิตเพลินกับงานศิลปะคนญี่ปุ่นมีภูมิหลังในด้านการประดิษฐ์ตัวอักษรด้วยประสบการณ์การเรียนรู้เรื่อง shodo (การประดิษฐ์ตัวอักษรญี่ปุ่น)

แม้ว่าคุณจะไม่สามารถเข้าใจภาษาอาหรับได้ แต่คุณก็สามารถชื่นชมความงดงามของรูปแบบการเขียนได้⁵¹

⁵⁰ Leaving His Mark on an Ancient Art: Arabic Calligrapher Honda Koichi, เข้าถึงเมื่อ 16 มีนาคม 2561, เข้าถึงได้จาก <https://www.nippon.com/en/people/e00028/>

⁵¹ Tomoko Otake, Japan's master of an ancient Muslim art, เข้าถึงเมื่อ 16 มีนาคม 2561, เข้าถึงได้จาก <https://www.japantimes.co.jp/life/2007/06/17/general/japans-master-of-an-ancient-muslim-art/#.Wqz9W0xuLIU>

ภาพที่ 54 ฮอนดะ โคอิจิ

ที่มา Leaving His Mark on an Ancient Art: Arabic Calligrapher Honda Koichi, เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก <https://www.nippon.com/en/people/e00028/>

ภาพที่ 55 ฮอนดะ โคอิจิ ขณะสร้างสรรค์ผลงาน

ที่มา Leaving His Mark on an Ancient Art: Arabic Calligrapher Honda Koichi, เข้าถึงเมื่อ 16 มีนาคม 2561, เข้าถึงได้จาก <https://www.nippon.com/en/people/e00028/>

ภาพที่ 56 ฮอนดะ โคอิจิ, Blue Desert

ที่มา Leaving His Mark on an Ancient Art: Arabic Calligrapher Honda Koichi, เข้าถึงเมื่อ 16 มีนาคม 2561, เข้าถึงได้จาก <https://www.nippon.com/en/people/e00028/>

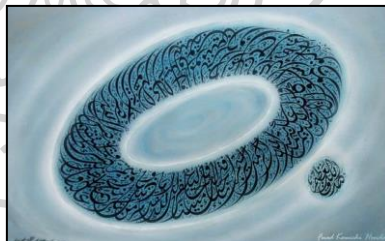
ภาพที่ 57 ฮอนดะ โคอิจิ, Blue Arc

ที่มา Leaving His Mark on an Ancient Art: Arabic Calligrapher Honda Koichi, เข้าถึงเมื่อ 16 มีนาคม 2561, เข้าถึงได้จาก <https://www.nippon.com/en/people/e00028/>

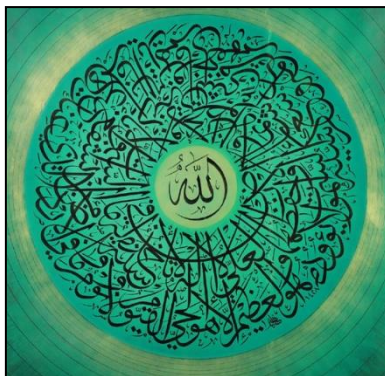
ภาพที่ 58 ฮอนดะ โคอิจิ, Red Desert

ที่มา Leaving His Mark on an Ancient Art: Arabic Calligrapher Honda Koichi, เข้าถึงเมื่อ 16 มีนาคม 2561, เข้าถึงได้จาก <https://www.nippon.com/en/people/e00028/>

ภาพที่ 59 ผลงานโดยฮอนดะ โคอิจิ

ที่มา Calligraphy, เข้าถึงเมื่อ 17 มีนาคม 2561, เข้าถึงได้จาก <https://www.pinterest.com/pin/318277898641360216/?lp=true>

ภาพที่ 60 ผลงานโดยฮอนตะ โคอิจิ

ที่มา เคียวโต, \$50,000 for Islamic Calligraphy, เข้าถึงเมื่อ 17 มีนาคม 2561, เข้าถึงได้จาก <https://www.japantimes.co.jp/news/2010/12/18/national/50000-for-islamic-calligraphy/#.Wq1RFkxuLIU>

ภาพที่ 61 ผลงานโดยฮอนตะ โคอิจิ

ที่มา คอสโมส เดซี, Arabic calligraphy: artist Fuad Koichi Honda, เข้าถึงเมื่อ 17 มีนาคม 2561, เข้าถึงได้จาก <https://www.pinterest.co.uk/CosmosDaisies/arabic-calligraphy-artist-fuad-koichi-honda/>

2.2.10 จาไลนี อาบู ฮัสซัน (Jalaini Abu Hassan, 2506) มาเลเซีย

จาไลนี อาบู ฮัสซัน หรือ “ใจ” ศิลปินชาวมาเลเซีย เกิดที่เมืองเซอโลงอร์ ประเทศมาเลเซีย ผลงานของใจ ได้รับแรงบันดาลใจมาจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ในปัจจุบัน อันมีที่มาจากความคืบชินต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของชาวมุสลิม โดยบางครั้งศิลปินได้สอดแทรกประเด็นของแนวความคิดในด้านต่าง ๆ รวมถึงประวัติศาสตร์ของชาติและศาสนาลงไปในผลงานด้วย

ใจจบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมารา และได้เข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ณ สถาบันวิจิตรศิลป์สเลต กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ และสถาบันแพรตต์ นครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา

ในการสร้างสรรค์ผลงานของศิลปิน ใจมักมีแรงผลักดันในการค้นหาสิ่งใหม่ และทำลายขอบเขตเดิมในการสร้างสรรค์ด้วยการนำเสนอภาพลักษณ์ของมาเลเซีย ในแบบของตนเอง โดยเน้นการสื่อถึงตัวตนของตัวศิลปินเอง และวัฒนธรรมถิ่นที่อยู่อาศัยอันเป็นสิ่งแวดล้อมรอบตัว⁵²

ใจให้ความสำคัญและมีความมุ่งมั่นเป็นพิเศษในการสร้างงานจิตรกรรมโดยเลือกวัสดุด้วยความประณีต เพื่อค้นหาความเป็นไปได้ในการขยายเทคนิคและวิธีการสร้างสรรค์ ทำให้ผลงานของใจมีทั้งแบบการใช้เทคนิคและวิธีการดั้งเดิม รวมถึงผลงานที่เป็นการทดลองใหม่ ๆ

ปัจจุบันใจได้รับตำแหน่งทางวิชาการเป็น ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และเป็นอาจารย์ประจำภาควิชาวิจิตรศิลป์ คณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมารา⁵³

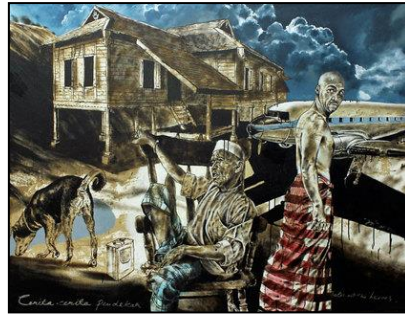

ภาพที่ 62 จาไลนี อาบู ฮัสซัน
ที่มา Where are the new Malaysian artists?, เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก <http://www.arts.com.my/art-news/malaysian-art-news/where-are-the-new-malaysian-artists>

⁵² Jalaini Abu Hassan, เข้าถึงเมื่อ 17 มีนาคม 2561, เข้าถึงได้จาก <https://theartling.com/en/artists/jalaini-abu-hassan/>

⁵³ Kathy Zhang, *Bangsawan Kebangsaan Jalaini Abu Hassan*, เข้าถึงเมื่อ 17 มีนาคม 2561, เข้าถึงได้จาก <http://artasiapacific.com/Magazine/WebExclusives/BangsawanKebangsaanJalainiAbuHassan>

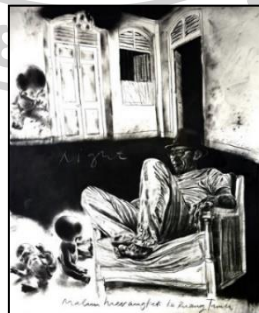
ภาพที่ 63 จาไลนี อาบู ฮัสซัน, TALES OF THE HEROES, 2553, สีอะครีลิคบนผ้าใบ,
137 x 183 เซนติเมตร

ที่มา เคธี ฉาง, Bangsawan Kebangsaan Jalaini Abu Hassan, เข้าถึงเมื่อ 17 มีนาคม 2561,
เข้าถึงได้จาก <http://artasiapacific.com/Magazine/WebExclusives/BangsawanKebangsaanJalainiAbuHassan>

ภาพที่ 64 จาไลนี อาบู ฮัสซัน, Sia Boey Banana, 2543, สีอะครีลิคบนผ้าใบ, 122 x 122
เซนติเมตร

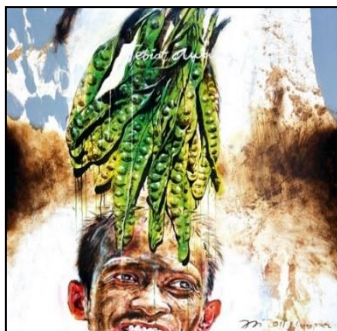
ที่มา Jalaini Abu Hassan, เข้าถึงเมื่อ 17 มีนาคม 2561, เข้าถึงได้จาก
<https://www.mutualart.com/Artwork/Sia-Boey-Banana/3A1D931291A2ED61>

ภาพที่ 65 จาไลนี อาบู ฮัสซัน, Sia Boey Banana, 2554, สีผสมบนกระดาษ, 137 x 137
เซนติเมตร

ที่มา Jalaini Abu Hassan, เข้าถึงเมื่อ 17 มีนาคม 2561, เข้าถึงได้จาก
<https://www.mutualart.com/Artist/Jalaini-Abu-Hassan/2BBB495D94E575CD/AuctionResults>

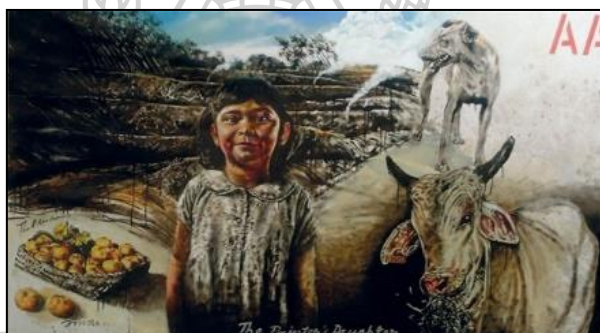

ภาพที่ 66 จาไลนี อาบู ฮัสซัน, Tebiat Awang Petai, 2554, สีสผสมบนผ้าใบ, 152 x 152 เซนติเมตร

ที่มา Jalaini Abu Hassan, เข้าถึงเมื่อ 17 มีนาคม 2561, เข้าถึงได้จาก

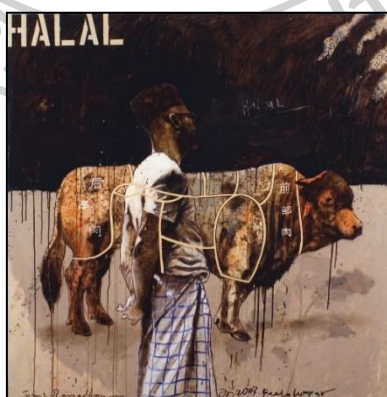
<https://www.mutualart.com/Artwork/Tebiat-Awang-Petai/8798F4590C31A748>

ภาพที่ 67 จาไลนี อาบู ฮัสซัน, The painter's daughter, 2553, สีสผสมบนผ้าใบ, 122 x 213.5 เซนติเมตร

ที่มา Jalaini Abu Hassan, เข้าถึงเมื่อ 17 มีนาคม 2561, เข้าถึงได้จาก

<https://www.mutualart.com/Artwork/Tebiat-Awang-Petai/8798F4590C31A748>

ภาพที่ 68 จาไลนี อาบู ฮัสซัน, Halal, 2550, สีสผสมบนผ้าใบ, 152 x 152 เซนติเมตร

ที่มา Jalaini Abu Hassan, เข้าถึงเมื่อ 17 มีนาคม 2561, เข้าถึงได้จาก

<https://www.mutualart.com/Artwork/The-painter-s-daughter/4FB204FF8B00EF52>

2.2.3 Jameel Prize (Jameel Prize)

รางวัล Jameel Prize เป็นรางวัลระดับนานาชาติสำหรับผลงานศิลปะและการออกแบบร่วมสมัยที่ได้รับแรงบันดาลใจมาจากประเพณีอิสลาม มีจุดมุ่งหมายเพื่อสำรวจความสัมพันธ์ระหว่างประเพณีศิลปะหัตถกรรม และการออกแบบอิสลามกับงานศิลปะร่วมสมัย ที่เป็นส่วนหนึ่งของการถกเถียงกันอย่างกว้างขวางเกี่ยวกับบทบาทของวัฒนธรรมอิสลามในปัจจุบัน จัดโดยพิพิธภัณฑ์วิคตอเรียแอนด์อัลเบิร์ต ประเทศอังกฤษ โดยรางวัลดังกล่าวได้เริ่มครั้งแรกเมื่อ ปี พ.ศ.2552 และมีการประกาศในทุก 2 ปี ซึ่งปัจจุบันได้มีการประกาศรางวัลไปแล้วทั้งหมด 4 ครั้ง และกำลังจะมีครั้งที่ 5 ใน พ.ศ.2561 นี้⁵⁴

2.2.3 IslamicArtMagazine.com

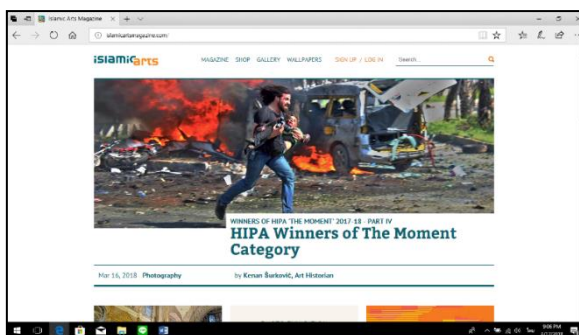
IslamicArtsMagazine.com เป็นนิตยสารออนไลน์ ที่อุทิศให้กับศิลปะอิสลาม มุ่งนำเสนอศิลปะอิสลามแก่ผู้ที่สนใจและประชาชนทั่วไป โดยมีความมุ่งมั่นที่จะช่วยให้เกิดความเข้าใจวัฒนธรรมอิสลามได้ดีขึ้นไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของวัฒนธรรมดั้งเดิมไปจนถึงศิลปะอิสลามร่วมสมัย

รายละเอียดของเว็บไซต์ จะนำเสนอเกี่ยวกับข่าวสารด้านศิลปะ การจัดนิทรรศการต่าง ๆ การประมูลผลงาน บทสัมภาษณ์และบทความต่าง ๆ พร้อมภาพประกอบที่สวยงาม รวมถึงวิดีโอ วัตถุประสงค์ของเราคือการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของศิลปะและศิลปินด้วยการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หอศิลป์ พิพิธภัณฑ์ และนักสะสม

ปัจจุบัน IslamicArtsMagazine.com กำลังเฝ้าดูทุกการเคลื่อนไหวของศิลปะอิสลาม รวมถึงการสร้างสรรค์ศิลปะอิสลามทั่วโลก โดยทางผู้จัดทำเว็บไซต์พบว่า แนวโน้มของศิลปะอิสลามในปัจจุบันมีอัตราการเจริญเติบโตสูง ยืนยันได้จากการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์ใหม่ ๆ ขึ้นเพื่อแสดงศิลปะอิสลามทั้งในอดีตและปัจจุบัน ทำให้เห็นว่าผู้รักในศิลปะและผู้อุปถัมภ์วงการศิลปะ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของศิลปะอิสลาม จึงได้มีการลงทุนในโครงการต่าง ๆ ดังกล่าวเพื่อสนับสนุนการพัฒนาศิลปะอิสลามทั่วโลก⁵⁵

⁵⁴ Victoria and Albert Museum, **Jameel Prize**, เข้าถึงเมื่อ 17 มีนาคม 2561, เข้าถึงได้จาก <https://www.vam.ac.uk/info/jameel-prize-4#jameel-prize-5>

⁵⁵ **Islamic Arts Magazine - The International Visual Arts Magazine : REDEFINING ISLAMIC ART FOR THE CONTEMPORARY WORLD**, เข้าถึงเมื่อ 17 มีนาคม 2561, เข้าถึงได้จาก http://islamicartsmagazine.com/info/about_us/

ภาพที่ 69 ตัวอย่างหน้าเว็บไซต์ IslamicArtsMagazine.com ในวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ.2561

2.2.4 Islamic Art Now : Contemporary Art of the Middle East

นิทรรศการจัดแสดงผลงานศิลปะร่วมสมัยของศิลปินมุสลิมแห่งตะวันออกกลาง จัดโดย The Los Angeles County Museum of Art (LACMA) เกิดขึ้นโดยการสังเกตเห็นการแผ่ขยายของงานศิลปะร่วมสมัยของศิลปินที่มีรากฐานในตะวันออกกลาง ที่สร้างสรรค์ผลงานโดยมีแรงบันดาลใจมาจากประเพณีและวัฒนธรรมของตนเองโดยใช้เทคนิค วิธีการ และการนำเสนอที่เป็นเอกลักษณ์และหลากหลาย อันเป็นชุดความสำเร็จที่น่าสนใจ และนิทรรศการนี้ได้จัดขึ้นเพื่อสร้างความเชื่อมโยงระหว่างอดีต ปัจจุบันและอนาคตของศิลปะแห่งอิสลามและนับเป็นครั้งแรกที่มีการติดตั้งงานศิลปะร่วมสมัยของตะวันออกกลางใน LACMA โดยนิทรรศการได้แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ หรือ “Part 1” จัดแสดงในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558 ได้จัดแสดงผลงานทั้งหมด 25 ชิ้น ของศิลปินมุสลิมชาวอิหร่านและโลกอาหรับหลากหลายท่าน อาทิ Shirin Neshat, Susan Hefuna, Lalla Essaydi, Mitra Tabrizian, Mona Hatoum, Hassan Hajjaj, Wafaa Bilal, Barbad Golshiri และ Youssef Nabil และส่วนที่ 2 หรือ “Part 2” จัดแสดงในวันที่ 24 มกราคม 2559 – 23 ตุลาคม พ.ศ.2559 ได้จัดแสดงผลงานทั้งหมด 31 ชิ้น ของศิลปินมุสลิมชาวอิหร่าน ตุรกี อาเซอร์ไบจาน อัฟริกาเขตตะวันตกเฉียงเหนือ และโลกอาหรับหลากหลายท่านเช่นกัน อาทิ Shoja Azari, Lulwah Al Homoud, Burhan Dogançay, Fereydoun Ave, Sherin Guirguis, Newsha Tavakolian, Shadi Ghadirian, Hassan Hajjaj, Ahmed Mater และ Faig Ahmed⁵⁶

⁵⁶ Islamic Art Now : Contemporary Art of the Middle East, เข้าถึงเมื่อ 17 มีนาคม 2561, เข้าถึงได้จาก <http://www.lacma.org/art/exhibition/islamic-art-now-contemporary-art-middle-east>

ภาพที่ 70 บรรยากาศนิทรรศการ Islamic Art Now : Contemporary Art of the Middle East ครั้งที่ 1

ภาพที่ 71 บรรยากาศนิทรรศการ Islamic Art Now : Contemporary Art of the Middle East ครั้งที่ 1

ที่มา Sandra Williams, Realizing Islamic Art Now, เข้าถึงเมื่อ 17 มีนาคม 2561, เข้าถึงได้จาก

<https://unframed.lacma.org/2015/05/27/realizing-islamic-art-now>

ภาพที่ 72 บรรยากาศนิทรรศการ Islamic Art Now : Contemporary Art of the Middle East : Part II

ที่มา Chi-Young Kim, Meet Linda Komaroff, Curator of Islamic Art, เข้าถึงเมื่อ 17 มีนาคม 2561,

เข้าถึงได้จาก <https://unframed.lacma.org/2017/04/18/meet-linda-komaroff-curator-islamic-art>

ภาพที่ 73 บรรยากาศนิทรรศการ Islamic Art Now : Contemporary Art of the Middle East : Part II

ที่มา MAÏMOUNA GUERRESI, ISLAMIC ART NOW, PART II, เข้าถึงเมื่อ 17 มีนาคม 2561, เข้าถึง

ได้จาก <http://www.maimounaguerresi.com/index.php/portfolio-2/166-islamic-art-now-part-ii-2#>

2.2.5 การนำผลงานศิลปะของศิลปินชาวมุสลิม 7 กลับมาจัดแสดงอีกครั้งของ MoMA

คณะทำงานของพิพิธภัณฑ์ศิลปะสมัยใหม่ หรือ The Museum of Modern Art (MoMA) ได้ตัดสินใจนำผลงานศิลปะร่วมสมัยของ ศิลปินมุสลิม 7 คนกลับมาจัดแสดงเป็น เพื่อประท้วงนโยบายห้ามพลเมืองจาก 7 ประเทศเดินทางเข้าสู่รัฐของประธานาธิบดี โดนัลด์ ทรัมป์ อันได้แก่ อิรัก, ซีเรีย, ลิเบีย, อิหร่าน, โซมาเลีย, ซูดาน และเยเมน โดยได้ประท้วง

เชิงสัญลักษณ์ด้วยการสับเปลี่ยนงานในนิทรรศการถาวรของพิพิธภัณฑ์ ในคืนวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นผลงานของเหล่าศิลปินเอกในยุคโมเดิร์นและแทนที่ด้วยงานศิลปะของศิลปิน 7 คนจากประเทศมุสลิมที่ห้ามเข้าประเทศตามคำสั่งของประธานาธิบดีทรัมป์ อันได้แก่ จิตรกรชาวชูดาน อิบราฮีม เอล-ซาลาฮี (Ibrahim el-Salahi) ประติมากรชาวอิหร่าน พาร์วีซ ทานาโวลี (Parviz Tanavoli) ศิลปินวิดีโออาร์ตชาวอิหร่าน ทาลา มาดานี (Tala Madani) จิตรกรชาวอิหร่าน ชาร์ลส์ ฮุสเซน แซนดรูดี (Charles Hossein Zenderoudi) ช่างภาพชาวอิหร่าน ชิราน่า ซาห์บาซี (Shirana Shahbazi) จิตรกรชาวอเมริกันเชื้อสายอิหร่าน มาร์คอส เกรอร์กอเรียน (Marcos Grigorian) และสถาปนิกเชื้อสายอิรัก ซาฮา ฮาดิด (Zaha Hadid)⁵⁷

2.2.6 พิพิธภัณฑ์ ลูฟวร์ อาบูดาบี

พิพิธภัณฑ์ศิลปะ ลูฟวร์ อาบูดาบี ในกรุงอาบูดาบี ประเทศสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ ได้เปิดบริการให้เข้าชมผลงานอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ.2560 โดยมีการจัดแสดงผลงานของศิลปินเอกของโลกมากมาย อาทิ วินเซนต์ ฟาน ก็อกก์ และปาโบล ปิกัสโซ

อาคาร ลูฟวร์ อาบูดาบี เป็นผลงานการออกแบบของสถาปนิกชาวฝรั่งเศส ฌอง นูเวล (Jean Nouvel) มีเนื้อที่ 24,000 ตารางเมตร (260,000 ตารางฟุต) ถือเป็นพิพิธภัณฑ์ศิลปะขนาดใหญ่ที่สุดในคาบสมุทรอาหรับ ใช้งบประมาณในการก่อสร้างราว 1.3 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (ราว 4.29 หมื่นล้านบาท) โดยภายในพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ มีห้องจัดแสดง 26 ห้อง และมีงานศิลปะจากศิลปินทั่วทุกมุมโลกจัดแสดงกว่า 600 ชิ้น โดยราว 300 ชิ้นเป็นงานศิลปะที่ขอยืมมาจากพิพิธภัณฑ์หลายแห่งในฝรั่งเศส⁵⁸

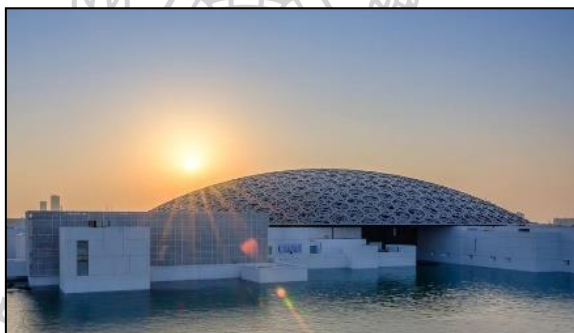
โดยย้อนไปเมื่อ 10 ปีที่แล้ว รัฐบาลสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์และฝรั่งเศสได้ลงนามข้อตกลงร่วมกัน ว่าด้วยการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ 'สากล' แห่งแรกในโลกอาหรับ จึงทำให้เกิดเป็น ลูฟวร์ แห่งกรุงอาบูดาบีขึ้น โดยให้เป็นองค์กรอิสระและใช้ชื่อเดียวกันกับ ลูฟวร์ แห่งกรุงปารีสเป็นเวลาต่อไปอีก 30 ปี ด้วยการนำทีมออกแบบและก่อสร้างโดย ฌอง นูเวล โดยลูฟวร์ อาบูดาบี หรือ ลูฟวร์ สาขา 2 ตั้งอยู่บนเกาะซาดียัต (Saadiyat) อันเป็นโครงการที่เป็นศูนย์กลางสำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติของสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์

⁵⁷ ภาณุ บุญพิพัฒนาพงศ์, อะไร(แม่ง)ก็เป็นศิลปะ : ปฏิบัติการสับเปลี่ยนศิลปะประชดทรัมป์ ของพิพิธภัณฑ์ศิลปะสมัยใหม่แห่งนิวยอร์ก (MoMA) เข้าถึงเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2561, เข้าถึงได้จาก https://www.matichonweekly.com/column/article_25878

⁵⁸ BBC Thai, "ลูฟวร์ อาบูดาบี" พิพิธภัณฑ์ศิลปะ 4 หมื่นล้านบาทในยูเออี, เข้าถึงเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2561, เข้าถึงได้จาก <http://www.bbc.com/thai/international-41944121>

และถูกล้อมรอบไปด้วยทะเล ผนัง นูเวลกล่าวว่าเป็นการผสมผสานระหว่าง แรงบันดาลใจจากสถาปัตยกรรมอาหรับดั้งเดิมของเมืองเก่าแก่อย่างเมดินา (Medina) ในประเทศซาอุดีอาระเบีย การออกแบบร่วมสมัย และวิศวกรรมที่ใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของสถานที่แห่งนี้ คือ โดมขนาดยักษ์ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 180 เมตร ตั้งตระหง่านอยู่เหนือสิ่งปลูกสร้างทั้งหมด โดยวัสดุโลหะที่ถูกนำมาทำเป็นรูปทรงเลขาคณิต ลักษณะคล้ายดาวที่ไม่ซ้ำกันจำนวน 7,850 ดวง ถูกนำมาเรียงซ้อนกันเป็นแนวนอน ดูแล้วเหมือนการถักทออย่างสมบูรณ์แบบ ทำให้เกิดเป็นช่องเล็ก ๆ บนหลังคาโดม เมื่อโดมสะท้อนกับแสงแดด ก็จะเห็นเป็นแสงระยิบระยับจากภายนอก ขณะเดียวกันก็ยังมีช่องให้แสงแดดส่องสว่างถึงภายใน ราวกับว่าเป็น ‘สายฝนแห่งแสง’ ในเวลากลางวัน และเป็นโอเอซิสในยามค่ำคืน⁵⁹

ภาพที่ 74 ภาพบรรยากาศยามเย็น หน้าพิพิธภัณฑสถานลูฟ อับูดาบิ
ที่มา Louvre Abu Dhabi, เข้าถึงเมื่อ 17 มีนาคม 2561, เข้าถึงได้จาก
<https://www.facebook.com/LouvreAbuDhabi/>

ภาพที่ 75 ภาพบรรยากาศภายใน พิพิธภัณฑสถานลูฟ อับูดาบิ
ที่มา Louvre Abu Dhabi, เข้าถึงเมื่อ 17 มีนาคม 2561, เข้าถึงได้จาก
<https://www.facebook.com/LouvreAbuDhabi/>

⁵⁹ Raven Desgn, ลูฟวร์ สาขา2 : “Louvre Abu Dhabi” สถาปัตยกรรมเชื่อมความสัมพันธ์ ยุโรป และ อาหรับ, เข้าถึงเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2561 <http://ravendesignnews.com/travel/ลูฟวร์-สาขา2-louvre-abu-dhabi-สถาปัตยกรรม/>

2.3 วิถีมุสลิมในศิลปะร่วมสมัยไทย

2.3.1 การเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในเวทีระดับชาติ

การเข้าร่วมในเวทีการประกวดศิลปกรรมระดับชาติของงานศิลปะร่วมสมัยที่ปรากฏวิถีมุสลิมใน 2 เวทีหลัก ได้แก่ การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ และการแสดงศิลปกรรมร่วมสมัยของศิลปินรุ่นใหม่ เป็นข้อมูลและสามารถอนุมานเป็นตัวชี้วัดที่ประจักษ์ชัดว่า วิถีมุสลิมในศิลปะร่วมสมัยไทยนั้นมีการเติบโตและขยายวงกว้างอย่างต่อเนื่อง โดยในหัวข้อนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจาก 2 เวทีหลัก และเนื่องด้วยข้อมูลมีเป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตาราง โดยเน้นที่ข้อมูลและภาพผลงานโดยเรียงตามลำดับเวลา และจะสอดแทรกเหตุการณ์ที่มีความสำคัญต่อการเคลื่อนไหวในครั้งนี้ด้วย ซึ่งในข้อมูลบางส่วนผู้วิจัยไม่สามารถศึกษาและค้นคว้าที่ครบถ้วนได้เนื่องจากข้อจำกัดส่วนตัว จึงขออภัยมาไว้ ณ ที่นี้

ตารางแสดงรายชื่อและภาพผลงานของงานศิลปะร่วมสมัยไทยที่ปรากฏวิถีมุสลิม

ปี พ.ศ.	ภาพผลงาน	ศิลปิน	นิทรรศการ	รางวัล
2544	 “คนสวนยาง”	สมชาย พัน นิตร์	การแสดง ศิลปกรรมร่วม สมัยของศิลปิน รุ่นใหม่ครั้งที่ 18	ร่วมแสดง
2545	คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ได้เปิดทำการและเปิดรับนักเรียนรุ่นแรก			
	 “วันหนึ่ง ณ ตลาดนัด”	ระพี ชีวะสาโร	การแสดง ศิลปกรรมร่วม สมัยของศิลปิน รุ่นใหม่ครั้งที่ 19	ร่วมแสดง

2547	<p>วันที่ 4 มกราคม ได้เกิดเหตุการณ์ปล้นปืน ณ ค่ายกรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ อำเภोजะเอย์จังหวัดนราธิวาส</p> <p>วันที่ 28 เมษายน ได้เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงที่อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส มีผู้เสียชีวิต 107 คน บาดเจ็บ 6 คน ถูกจับกุม 17 คน ขณะที่เจ้าหน้าที่เสียชีวิต 5 นาย บาดเจ็บ 15 นาย⁶⁰</p>		<p>วรเชษฐ พรหมหนู</p>	<p>การแสดง ศิลปกรรมร่วม สมัยของศิลปิน รุ่นเยาว์ครั้งที่ 21</p>	ร่วมแสดง
2548		<p>วรเชษฐ พรหมหนู</p>	<p>การแสดง ศิลปกรรมร่วม สมัยของศิลปิน รุ่นเยาว์ครั้งที่ 22</p>	ร่วมแสดง	
2549	 <p>“จินตภาพ จากวิถีชีวิตชายแดนใต้”</p>	<p>ศิริชัย พุ่มมาก</p>	<p>การแสดง ศิลปกรรมร่วม สมัยของศิลปิน รุ่นเยาว์ครั้งที่ 23</p>	เหรียญเงิน	

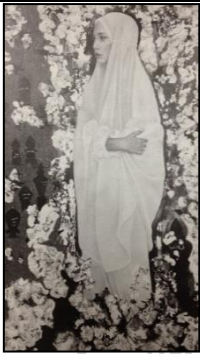

⁶⁰ ความไม่สงบในชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย, เข้าถึงเมื่อ 19 ธันวาคม 2560, เข้าถึงได้จาก https://th.wikipedia.org/wiki/ความไม่สงบในชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย#พ.ศ._2547

	 <p>“วิถีชีวิตมุสลิม 1”</p>	<p>เจาะอับลเกาะ เจ๊ะสอเหาะ</p>		<p>ร่วมแสดง</p>
	 <p>“ทำให้เป็นหนึ่ง 2”</p>	<p>นิแอ นิแต</p>	<p>การแสดง ศิลปกรรมร่วม สมัยของศิลปิน รุ่นเยาว์ครั้งที่ 23 (ต่อ)</p>	<p>ร่วมแสดง</p>
	 <p>“ความหวังสู่สันติสุข 2”</p>	<p>มุฮัมหมัด โต รอยี แวก้อจิ</p>		<p>ร่วมแสดง</p>
	 <p>“จินตภาพ จากวิถีชีวิตชายแดนใต้ 2”</p>	<p>ศิริชัย พุ่มมาก</p>		<p>ร่วมแสดง</p>

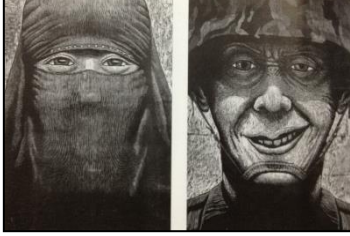

2549 (ต่อ)	 <p>“สัญลักษณ์แห่งสันติสุข 3”</p>	อัมราน ดอกกา	การแสดง ศิลปกรรมร่วม สมัยของศิลปิน รุ่นเยาว์ครั้งที่ 23 (ต่อ)	ร่วมแสดง
2550	 <p>“มวลพลังแห่งศรัทธา ในครอบครัวข้าพเจ้า”</p>	นิแอ นิแต	การแสดง ศิลปกรรม แห่งชาติ ครั้งที่ 53	ร่วมแสดง
	 <p>“มวลพลังแห่งศรัทธา ในครอบครัวข้าพเจ้า 2”</p>	นิแอ นิแต	การแสดง ศิลปกรรมร่วม สมัยของศิลปิน รุ่นเยาว์ครั้งที่ 24	ได้รับ รางวัล
2550	 <p>“ไม่มีชื่อ 1”</p>	มุฮัมหมัด โต รอยี แวกือจิ	การแสดง ศิลปกรรมร่วม สมัยของศิลปิน รุ่นเยาว์ครั้งที่ 24 (ต่อ)	ร่วมแสดง

		อิมรอน ยูนู		ร่วมแสดง
	“โรงเรียนของหนู 1”			
	 	อำพรพรณี สะเตาะ	ยุวศิลปินไทย ครั้งที่ 3	ชนะเลิศ สาขา ภาพถ่าย
	ส่วนหนึ่งของผลงานชุด “ภายใต้ฮีญาบ”			
2551	“รูปลักษณ์ของท้องถิ่นปัตตานี”	เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ	การแสดง ศิลปกรรม แห่งชาติ ครั้งที่ 54	ได้รับ รางวัล
2551		นุรัตนา ทะแหว	การแสดง ศิลปกรรมร่วม สมัยของศิลปิน รุ่นใหม่ ครั้งที่ 25	เหรียญทอง
	“ความหวาดระแวง จากจิตใต้สำนึก 1”			
		ธนาเดช จิต เที่ยง		ร่วมแสดง

	<p>“มูมหนึ่งในมัสยิดสุยุดนอิสลาม”</p> <p>“อากีเกาะธ์”</p>	<p>ธนาเดช จิต เที่ยง</p>		<p>ร่วมแสดง</p>
	 <p>“แม่หม้าย 3 จังหวัดชายแดนใต้”</p>	<p>มุฮัมมัด ไตรอ ยี แก้วก้อจ</p>		<p>ร่วมแสดง</p>
	<p>“ห้วงอารมณ์ แห่งความโดดเดี่ยว 1”</p>	<p>สุไรดา มะคา เร็ง</p>		<p>ร่วมแสดง</p>
2552	 <p>“จันทร์ยิ้มที่ปัตตานี หมายเลข 2”</p>	<p>เจอะอับลูเลาะ เจ๊ะสอเหาะ</p>	<p>การแสดง ศิลปกรรม แห่งชาติ ครั้งที่ 55</p>	<p>รางวัล สนับสนุน โดย ธนาคาร กรุงเทพ</p>
	 <p>“พื้นที่สีแดง”</p>	<p>บุญญวัฒน์ ประเสริฐศรี</p>	<p>การแสดง ศิลปกรรมร่วม สมัยของศิลปิน รุ่นใหม่ครั้งที่ 26</p>	<p>ได้รับ รางวัล</p>

	 <p>“ชีวิตกับความผูกพัน 2”</p>	อิมรอน ยูนู		ได้รับ รางวัล
	 <p>“พื้นผิวและพื้นที่ว่างสู่สัญลักษณ์ในงานจิตรกรรม 2”</p>	ปรัชญ์ พิมานแมน		ได้รับ รางวัล
2552	 <p>“บรรยากาศ คำวันศุกร์ ในมัสยิดหยุดน”</p>	ธนาเดช จิต เที่ยง	การแสดง ศิลปกรรมร่วม สมัยของศิลปิน รุ่นเยาว์ครั้งที่ 26 (ต่อ)	ร่วมแสดง
	 <p>“พื้นที่สีแดง”</p>	บุญญวัฒน์ ประเสริฐศรี		ร่วมแสดง

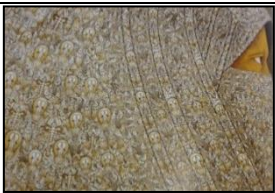

		วันรอซซี แวยโซ๊ะ		ร่วมแสดง
		อนีส นาคเสวี		ร่วมแสดง
2553		เจอะอับดุล เลาะ เจ๊ะสอ เหาะ	การแสดง ศิลปกรรม แห่งชาติ ครั้งที่ 56	เหรียญเงิน
		อนีส นาคเสวี	การแสดง ศิลปกรรมร่วม สมัยของศิลปิน รุ่นใหม่ ครั้งที่ 27	ร่วมแสดง
		อนีส นาคเสวี		ได้รับ รางวัล

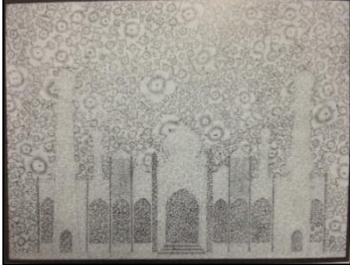

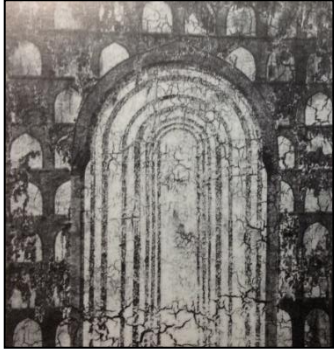

		ปรัชญ์ พิมาน แมน		ได้รับ รางวัล
	“สัมพันธ์ภาพระหว่าง เส้นและรูปทรง 2”			
2553		คีตต้า อีสร์น	การแสดง ศิลปกรรมร่วม สมัยของศิลปิน รุ่นเยาว์ครั้งที่ 27 (ต่อ)	ร่วมแสดง
	“สายใยแห่งชีวิต”	ตอเฟต บุลายามา		
				ร่วมแสดง
	“ศรัทธาชีวิต 2”			
2554	<p>4 สิงหาคม - 16 ตุลาคม “นิทรรศการ ลีลาของลายใหม่” หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครร่วมกับกรุงเทพมหานคร <u>รายนามศิลปิน</u> สุรียา เจมมู, เจอะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, การ์มีระห์ ดอเลาะ๊ะ, มุฮัมหมัดซุรียี มะซุ, ตอเฟต บุลายามา, มณี มีมาก, วิรุณ จันท์ทอง, สมศักดิ์ ลีเดร์, ปรัชญ์ พิมแมน, คีตต้า อีสร์น, นุรัตนา หะแวง, ปวีณา กล่อมนก, ออมสิริ ปานดำรง, ศิริชัย พุ่มมาก, ฮาซามิ เปาะแซฮือไร, อนีส นาคเสวี, อิมรอม ยูนู, วุฒิเกียรติ วัฒนกี, ชัลวาณี หะยิ สะแม, ชุศักดิ์ ศรีขวัญ, พิเชษฐ์ เปียร์กลีน, สยมภู ยมนา, ชัยรัตน์ แสงทอง, อาซิด สะอาดวารี, จรุงรัตน์ รอดคีน, รอฟืออะ อาลี, อัลฟาติฮะห์ มั่นเหมาะะ ซาบีเยะ มะแอ⁶¹</p>			

⁶¹ BACC Archive, ลีลาของลายใหม่, เข้าถึงเมื่อ 19 ธันวาคม 2560, เข้าถึงได้จาก

	 <p>“ดอกไม้งามที่ถูกซ่อนเร้น ในป่าตานี”</p>	<p>जे अबकुल लेख जेसो हेशे</p>	<p>การแสดง ศิลปกรรม แห่งชาติ ครั้งที่ 57</p>	<p>ได้รับ รางวัล</p>
2554	 <p>“South : The Hardship”</p>	<p>นุรัตนา ทะแหว</p>	<p>การแสดง ศิลปกรรม แห่งชาติ ครั้งที่ 57 (ต่อ)</p>	<p>ร่วมแสดง</p>
		<p>อนีส นาคเสวี</p>		<p>ร่วมแสดง</p>
	 <p>“3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ แผ่นดินไทย”</p>	<p>ศิริชัย พุ่มมาก</p>	<p>จิตรกรรมเฉลิม พระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รางวัลพูกันทอง</p>	<p>จิตรกรรม ยอดเยี่ยม</p>
	 <p>“เส้นทาง...สู่ศักราช”</p>	<p>ยามีลีละ หะยี</p>	<p>การแสดง ศิลปกรรมร่วม สมัยของศิลปิน รุ่นใหม่ครั้งที่ 28</p>	<p>ได้รับ รางวัล</p>

2554	 <p>“หลักศรัทธา 1”</p>	การรีมะห์ ดอ เล้าะ	การแสดง ศิลปกรรมร่วม สมัยของศิลปิน รุ่นเยาว์ครั้งที่ 28 (ต่อ)	ร่วมแสดง
	 <p>“พลังแห่งความศรัทธา”</p>	คำซียะห์ อะแว กาจิ		ร่วมแสดง
	 <p>“สัมพันธต่างวิถี 2”</p>	ดลหะลีสะ โต๊ชวัญ		ร่วมแสดง
	 <p>“รูปลักษณะจากภายใน สู่ภายนอก 1”</p>	ปรัชญ์ พิมานแมน		ร่วมแสดง

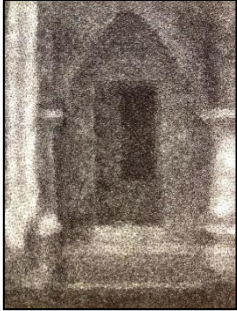

2554	 <p>“ความเจ็บปวด”</p>	อดิฉันท์ สะเตาะ	การแสดง ศิลปกรรมร่วม สมัยของศิลปิน รุ่นเยาว์ครั้งที่ 28 (ต่อ)	ร่วมแสดง
2555	 <p>“ความสูญเสียและความหวัง”</p>	คีตต้า อิสรัน	การแสดง ศิลปกรรม แห่งชาติ ครั้งที่ 58	เหรียญ ทองแดง
2556	 <p>“คนยา (โลกปัจจุบัน) & อาคิเราะฮฺ (ปรโลก)”</p>	ยามี่ละ หะยี้	การแสดง ศิลปกรรม แห่งชาติ ครั้งที่ 59	เหรียญเงิน
	 <p>“ร่อง-รอย-ยิม (ครอบครัวตาเยะ) หมายเลข 1 “</p>	อนีส นาคเสวี		เหรียญ ทองแดง
2556	 <p>“อาเนาะ อาญาฮฺ”</p>	คีตต้า อิสรัน	การแสดง ศิลปกรรม แห่งชาติ ครั้งที่ 59	เหรียญ ทองแดง

	 <p>“แสวงหาความสุข”</p>	กามีละ อิลละ	การแสดง ศิลปกรรมร่วม สมัยของศิลปิน รุ่นเยาว์ครั้งที่ 30	ร่วมแสดง
	 <p>“ไฟใต้”</p>	อดินันท์ สะเตาะ		ร่วมแสดง
	 <p>“บันทึกมัมกริบ”</p>	อัลฟาดีฮะห์ มันเหมาะ		ร่วมแสดง
2557	 <p>“ความรู้สึกจาก..จิตใต้สำนึกของ สตรีมุสลิม หมายเลข1”</p>	ยามีละ หะยี	การแสดง ศิลปกรรม แห่งชาติ ครั้งที่ 60	เหรียญ ทองแดง

			การแสดง ศิลปกรรมร่วม สมัยของศิลปิน รุ่นเยาว์ครั้งที่ 31	ร่วมแสดง
		นุริยา วาจิ		ร่วมแสดง
		ตะวัน ตั้งวงศ์		ร่วมแสดง
2558		ยามี่ละ หะยี	การแสดง ศิลปกรรม แห่งชาติ ครั้งที่ 61	ร่วมแสดง

		นุรียา วาจิ		ร่วมแสดง
		สมศักดิ์ ลีเดร์		ร่วมแสดง
	 “ความหวัง 2”	กามีละ อิลละละ	การแสดง ศิลปกรรมร่วม สมัยของศิลปิน รุ่นเยาว์ครั้งที่ 32	ร่วมแสดง
2558	 “เหตุการณ์นั้น...ฉันรู้สึก”	นุรียา วาจิ	การแสดง ศิลปกรรมร่วม สมัยของศิลปิน รุ่นเยาว์ครั้งที่ 32	ร่วมแสดง
		ธิดารัตน์ จันทเชื้อ		ร่วมแสดง

	<p>“ขอพร 5”</p> <p>“ชวนวนความรุนแรง 2”</p>	<p>สุไไฮตี ชะตา</p>		<p>ร่วมแสดง</p>
	 <p>“อัตลักษณ์วิถี 2”</p>	<p>กุซอพียะฮ์ นินปือซา</p>		<p>ร่วมแสดง</p>
2558	 <p>“ภาพชีวิต 1”</p>	<p>ฮีดายะห์ มะหะวี</p>	<p>การแสดง ศิลปกรรมร่วม สมัยของศิลปิน รุ่นเยาว์ครั้งที่ 32</p>	<p>ร่วมแสดง</p>
	 <p>“ญามาอะห์ 2”</p>	<p>ฮิดารัตน์ จันทเชื้อ</p>	<p>จิตรกรรมยูโอปี ประจำปี 2558</p>	<p>ชนะเลิศ อันดับ 1</p>
2559	 <p>“แสงสะท้อนของความศรัทธา หมายเลข 1”</p>	<p>ฮิดารัตน์ จันทเชื้อ</p>	<p>การแสดง ศิลปกรรม แห่งชาติ ครั้งที่ 62</p>	<p>ร่วมแสดง</p>

	 <p>“บ้านฉันทน์ หมายเลข 2”</p>	นอเดียนา ปีอิง		ร่วมแสดง
	 <p>“การเดินทางตามรอยสถาปัตยกรรมอิสลาม 2”</p>	จิดารัตน์ จันทเชื้อ	การแสดง ศิลปกรรมร่วม สมัยของศิลปิน รุ่นเยาว์ครั้งที่ 31	ได้รับ รางวัล
	 <p>“บ้านฉันทน์ 3”</p>	นอเดียนา ปีอิง		ได้รับ รางวัล
	 <p>“บันทึกความสูญเสีย 1”</p>	อัมรุ ไทยสนิท		ร่วมแสดง

2.3.2 ความเห็นของบุคคลต่าง ๆ เกี่ยวกับการกำเนิดและเติบโตของศิลปะร่วมสมัยที่ปรากฏวิถีสลิม

2.3.2.1 เจาะอับลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ

“ก่อนหน้านี้ 10 ปีที่แล้วไม่สามารถบอกได้เลยว่าศิลปะของที่นี่เป็นอย่างไร แต่ตอนนี้พูดได้แล้ว โดยท่านอาจารย์พิเชษฐ์ เปียร์กลีน ที่ท่านได้มาบุกเบิกตอนนั้น พ.ศ.2545 และเหตุการณ์ตอนนั้นเกิดปี 2546 เกิดพร้อม ๆ กัน ก็เลยทำให้เกิดการปฏิวัติศิลปะของที่นี่ จากที่ศิลปะเพื่อคอมเมอเชียล ตอนนี่ก็เป็นศิลปะเพื่อศิลปะแล้ว ศิลปะเพื่อสังคม ศิลปะที่เชื่อมโยงกับศาสนาของคนที่นี่ด้วย ความเป็นอาร์ตเพื่ออาร์ต ความคอนเทมโพรารีได้ชัดเจนแล้ว”⁶²

2.3.2.2 นูร์ตนา หะแวง

“ณ ปัตตานีตอนนี้คือ เข้าสู่ศวรรษที่ 2 รองศาสตราจารย์พิเชษฐ์ ท่านมาเปิดสอน ท่านก็สร้างศิลปิน แต่โดยส่วนใหญ่ในปัตตานีก็คือนักศึกษาที่นับถือศาสนาอิสลาม แต่ว่าก็มีไทยพุทธ และเชื้อสายจีนเหมือนกัน คริสต์ก็มีนะคะ ในแต่ละรุ่นแต่ละปี แต่โดยส่วนใหญ่ก็จะเป็นมุสลิม

เมื่อมีคณะศิลปกรรมศาสตร์ขึ้นมา ศิลปะก็ควบคู่กับความงามอยู่แล้ว เราก็เอาแรงบันดาลใจมาถ่ายทอดเป็นงานศิลปะ เราไม่ได้อยากให้เขาได้เห็นแต่ภาพแง่ลบอย่างเดียว ให้เขาได้เห็นในแง่บวกบ้าง โดยที่เราถ่ายทอดเป็นความงามออกมา คือเราก็ไม่ได้ตั้งใจเลยว่า เด็กทุกคนไม่ว่าจะนับถือศาสนาอะไรคุณต้องทำในรูปแบบของคุณ งานเขาก็เป็นอารมณ์ความรู้สึกของเขาที่ถ่ายทอดออกมา คือศิลปะจะส่งอิทธิพลซึ่งกันและกันคะ เหมือนถ้าเราเห็นงาน อ.ศิริชัยคะ คืออาจารย์เขาก็เป็นคนไทยพุทธแต่ในผลงานของอาจารย์ก็จะมีบรรยากาศความเป็นมุสลิม เราคิดว่าบางครั้งเหมือนพอเราได้อยู่ด้วยกัน พอเราได้สืบทอดประเพณีวัฒนธรรม การกิน การอยู่ซึ่งกันและกัน ความรู้สึกตรงนั้นจะออกมาเอง ก็คือเท่ากับเราได้มอบความดี ความจริง และความงาม ให้กับสังคมคะ”⁶³

⁶² สัมภาษณ์ เจาะอับลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 29 พฤษภาคม 2559.

⁶³ สัมภาษณ์ นูร์ตนา หะแวง, อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 31 พฤษภาคม 2559.

2.3.2.3 คีร์ตา อีสรัน

“ตอนนี้คณะของเราเข้าสู่ทศวรรษที่ 2 ปีที่ 11 ทศวรรษแรก 10 ปีแรกนี้ผ่านไปแล้ว โดยช่วงทศวรรษแรก อาจารย์เขาวางรากฐานไว้ว่า ศิลปะในพื้นที่ สามจังหวัด มันเป็นเรื่องของการให้อาการแสดงออกออกมาก่อน คุณจะแสดงออกเรื่องอะไรก็ได้ แต่คุณต้องมองหาเรื่องของตัวเอง เรื่องที่ใกล้ตัว วัสดุ สิ่งของที่ใกล้ตัว ใช้เรื่องของเทคนิค วัสดุใกล้ตัวมาทำงานศิลปะ จะแสดงออกได้เร็วกว่าที่เราจะไปพยายามเขียนสี่อะคริลิก สีน้ำมัน แล้วผลที่ส่งถึงคนดูไม่เท่ากัน พื้นที่อาจจะเห็นว่าเหมือนจริง แต่พอใช้วัสดุก็กลายเป็นความน่าทึ่ง ก็เลยจะต่างกันเลย อันนี้คือทศวรรษแรก และไปเรียนที่ศิลปกรรมและประสบความสำเร็จ เราก็นำเรื่องของตัวเองนี้แหละไปต่อยอดในปริญญาโท

พอเป็นรุ่นเราจบ ก็กลับมาสอน และผลิตลูกศิษย์ไปเรียนต่อที่เดียวกัน พอตอนนี้เข้าสู่ทศวรรษที่ 2 ในยุคที่เป็นการสอนของเรา นิทรรศการอีสิส เมสเสจ นั่นคือทศวรรษที่ 2 รุ่นแรกที่เพิ่งจบไป ก็จะเป็นไปอย่างนี้อีก 3-4 ปี อาจารย์ที่สาขาก็เริ่มมีแนวคิดที่จะปรับเรื่องการเรียนการสอนอิสลามิกแบบ ศิลปะร่วมสมัยผสมกับความเป็นมีเดีย การนำมีเดียฟังก์ชันต่าง ๆ มาเข้าสู่กระบวนการศิลปะของอิสลาม เริ่มมากขึ้น ในรุ่นแรกที่เราเห็นล่าสุด งานเมสเสจ เราจะเห็นว่างานจะเริ่มหลุดออกจากการเป็นเฟรมแล้ว จะเป็นเรื่องของอินสตอลเลชัน ประติมากรรม อะไรที่นอกเหนือจากเฟรม 2 มิติ เราตั้งใจว่าจะพยายามให้ได้ซึมซับกันเข้ามาก่อน แล้วหลังจากนั้นก็ค่อยเอาเรื่องชาวดนั้ แสง สี มาปรับใช้ในทศวรรษที่ 2 นี้ ก็คงต้องพยายามพัฒนาไปตามยุคสมัย แต่เราก็คงยังต้องเอาศิลปะอิสลามนี้แหละเป็นตัวนำในการพัฒนาว่าเราจะพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนของเราไปอย่างไร”⁶⁴

2.3.2.4 กษมาพร แสงสุธรรม

“จุดเริ่มต้นของการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะสมัยใหม่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีที่มาจาก การก่อตั้ง คณะศิลปกรรมศาสตร์

⁶⁴ สัมภาษณ์ คีร์ตา อีสรัน, อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 31 พฤษภาคม 2559.

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ซึ่งเกิดรับนักศึกษารุ่นแรก ในปีการศึกษา 2545 โดยหนึ่งในผู้ก่อตั้งได้แก่พิเชษฐ์ เปียร์กลีน จบ การศึกษาจากภาควิชาศิลปะไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร ”⁶⁵

โดยจากความเห็นของบุคคลทั้งหมดจะเห็นว่า ได้มีการเอ่ยถึง รองศาสตราจารย์พิเชษฐ์ เปียร์กลีน ผู้ก่อตั้งคณะศิลปกรรมศาสตร์แห่ง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อันเป็นที่ประจักษ์ชัดว่า เป็นการดัดแปลงการศึกษาและ ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศิลปะตามหลักวิชาการเข้ามาในพื้นที่เป็นครั้งแรก และเมื่อ เยาวชน หรือคนรุ่นใหม่ในพื้นที่ได้มีโอกาสเรียนรู้ และสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ อีกทั้ง ยังมีตัวอย่างของรุ่นพี่ที่ประสบความสำเร็จเป็นแบบอย่างที่ดี ทำให้การสร้างสรรค ศิลปะของคนในพื้นที่ขยายเป็นวงกว้าง ปรากฏชัดในโลกศิลปะร่วมสมัยของประเทศ ไทยมากขึ้นเรื่อย ๆ จนเป็นที่รู้จักและจดจำในปัจจุบัน

3. แรงจูงใจ

แรงจูงใจ เป็นกระบวนการทางจิตวิทยาที่เป็นปัจจัยสำคัญในการควบคุมและกระตุ้นเร้าต่อ การแสดงพฤติกรรมของมนุษย์ให้กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปยังจุดหมายปลายทางของเป้าหมายที่คาดหวัง เอาไว้⁶⁶

3.1 ความหมายของแรงจูงใจ

คำว่า แรงจูงใจ (Motive) มาจากภาษาละติน Motus เป็นกริยาช่องสาม ของคำว่า Movere หมายถึง เคลื่อนที่⁶⁷ นักจิตวิทยาและนักวิชาการได้ให้ความสนใจเรื่องแรงจูงใจเป็น อย่างมาก เพราะแรงจูงใจทำให้บุคคลมีแรงผลักดัน และมีพฤติกรรมที่นำไปสู่เป้าหมายที่ คาดหวังไว้อย่างมีทิศทาง การศึกษาแรงจูงใจจึงเป็นการจึงเป็นการศึกษาถึงที่มาของการ กระทำ โดยราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมาย แรงจูงใจ ไว้ว่า หมายถึงกระบวนการของ กิจกรรมต่าง ๆ ทั้งทางร่างกายและทางจิตที่ประกอบด้วยการเริ่มต้น การคงอยู่ และทิศทาง

⁶⁵ กษมาพร แสงสุระธรรม, ในนิยาม “ความเป็นไทย”: “ศิลปะจากปัตตานี” ในเวทีการประกวดศิลปกรรมไทย พ.ศ. 2549-2558, เข้าถึงเมื่อ 19 ธันวาคม 2560, เข้าถึงได้จาก <http://socanth.tu.ac.th/wp-content/uploads/2017/10/JSA-34-1-kasamaponn.pdf>

⁶⁶ ปวีณา เอื้อน้อมจิตกุล, “สัทธิในงานทัศนศิลป์ไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2477-2550” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชา ทฤษฎีศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2553), 67.

⁶⁷ สิริอร วิชชาวุธและคนอื่นๆ, *จิตวิทยาทั่วไป* (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552), 225.

รวมทั้งแรงภายใน เช่น แรงกระตุ้น แรงขับ และความปรารถนาที่เกี่ยวข้องในกระบวนการนี้⁶⁸ นอกจากนี้ยังมีนักจิตวิทยาและเหล่านักวิชาการได้ให้ความหมายของแรงจูงใจไว้ดังนี้

คณาจารย์ภาควิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ให้ความหมายของแรงจูงใจว่า สภาวะใด ๆ ก็ตามที่มีการกระตุ้น ให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมา

มธุรส สว่างบำรุง ให้ความหมายของแรงจูงใจว่า แรงผลักดันจากแรงขับที่อยู่เบื้องหลังพฤติกรรมซึ่งนำทางให้บุคคลกระทำบางสิ่ง หรือหลีกเลี่ยงต่อสิ่งอื่น ๆ แรงจูงใจสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ ความต้องการชีววิทยา และความต้องการทางด้านจิตสังคม อาทิ ความต้องการมีอำนาจ ประสบความสำเร็จ และเกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ

Kowalski และ Westen รวมถึง Baron ให้ความหมายของแรงจูงใจว่า กระบวนการภายในที่มากกระตุ้น ชี้นำ และรักษาพฤติกรรมตลอดเวลา

พรรณทิวา รุจิพร ให้ความหมายของแรงจูงใจว่า คือสาเหตุ หรือแรงผลักดันที่ทำให้เกิดพลัง ทำให้มีการแสดงเป็นพฤติกรรมที่มีเป้าหมาย หรือทิศทาง สอดคล้องกับแนวคิดของ ชนิษฐา วิเศษสาร ที่ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจว่า สภาวะอินทรีย์ถูกกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมเพื่อไปยังจุดหมายปลายทางหรือเป้าหมาย⁶⁹

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า แรงจูงใจ หมายถึง กระบวนการทางจิตวิทยาที่ทำให้เกิดแรงผลักดัน ให้มนุษย์มีพฤติกรรมตอบสนองต่อแรงผลักดันนั้น ๆ อย่างมีทิศทางและเป้าหมาย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง แรงจูงใจ คือเหตุผลของการกระทำนั่นเอง⁷⁰ โดยลักษณะสำคัญของแรงจูงใจ มีดังนี้

1. มีทิศทาง (Direction) คือ วิธีการที่บุคคลได้พยายามที่จะกระทำเพื่อไปสู่เป้าหมาย
2. มีความพยายาม (Effort) คือ บุคคลได้พยายามอย่างหนักมากน้อยเพียงใดเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย
3. มีความต่อเนื่อง (Persistence) คือ บุคคลได้ใช้เวลาในการพยายามอย่างไม่ลดละ เพื่อไปสู่เป้าหมายยาวนานเพียงใด⁷¹

⁶⁸ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์จิตวิทยา (กรุงเทพฯ : โอเดีย สแควร์, 2553) 184.

⁶⁹ มธุรส สว่างบำรุง, จิตวิทยากับพฤติกรรมมนุษย์ (เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 2552), 240.

⁷⁰ แรงจูงใจ Motives การจูงใจ Motivation, เข้าถึงเมื่อ 10 สิงหาคม 2559, เข้าถึงได้จาก

<http://www.novabizz.com/NovaAce/Motives.htm>

⁷¹ ปวีณา เอื้อน้อมจิตกุล, “สัตว์ในงานทัศนศิลป์ไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2477-2550” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชา ทัศนศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2553), 68.

นอกจากนี้ มจรัส สว่างบำรุง ยังได้กล่าวถึงองค์ประกอบของแรงจูงใจว่า แรงจูงใจมีปฏิสัมพันธ์ระหว่าง 3 องค์ประกอบสำคัญดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบทางชีววิทยา (Biological Component) ได้แก่ สมอง (Brain) มีส่วนเชื่อมต่อกับเส้นทางประสาท (Nerve Pathways) เมื่อเครื่องรับความรู้สึก (Sensory Receptor) ของบุคคลได้รับการกระตุ้น กระแสประสาทต่าง ๆ จะนำข้อมูลรายงานมายังส่วนต่าง ๆ ของสมอง ทำให้เกิดความทรงจำ และให้สามารถตอบสนองต่อสถานการณ์และข้อเรียกร้องได้อย่างเหมาะสม

2. องค์ประกอบการเรียนรู้ (Learned Component) จะเกิดขึ้นได้ ต้องอาศัยการเอาใจใส่ (Attention) ระดับการใส่ใจ (Degree Attention) และการเลือกที่จะใส่ใจ (Selective Attention) ที่มีความสัมพันธ์กับรายละเอียดของแต่ละบุคคล นอกจากนี้ต้องมี การจัดระบบการรับรู้ข้อมูล ที่เรียกว่า การรับรู้ (Perception) ที่แสดงถึงความคิดต่อสถานการณ์นั้น ภายใต้การควบคุมตนเองด้วยความสมัครใจ เนื่องจากมีปริมาณของข้อมูลที่บุคคลสามารถรับได้อย่างจำกัด อาจมีผลต่อการปรับเปลี่ยน ความสนใจต่อการเรียนรู้ได้ และส่งผลต่อการคุกคามการดำรงชีวิตของบุคคล

3. องค์ประกอบความคิด (Cognitive Component) ในทางจิตวิทยาพบว่า กระบวนการคิดมีความสัมพันธ์กับ การรู้ (Knowing) การคิด การรับรู้ นามธรรม การสังเคราะห์ การจัดระบบ ความเชื่อ เจตคติ และคุณค่า หรือสิ่งอื่นที่บูรณาการธรรมชาติของโลกภายนอก และตัวตนของบุคคล เมื่อเป็นเช่นนี้ ทำให้บุคคลมีทิศทางในการตอบสนองต่อปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกด้วยการแสดงออกถึงพฤติกรรมที่แตกต่างกัน⁷²

3.2 ที่มาของแรงจูงใจ

แรงจูงใจมีที่มาจากหลายสาเหตุ เช่น อาจจะมาจากการต้องการ หรือแรงขับ หรือสิ่งเร้า หรืออาจมาจากการคาดหวัง หรือจากการเก็บกด ซึ่งบุคคลอาจไม่รู้ตัวในบางครั้ง จะเห็นได้ว่าการจูงใจให้เกิดพฤติกรรมไม่มีกฎเกณฑ์แน่นอน เนื่องจากพฤติกรรมของมนุษย์แสดงออกมาผ่านกระบวนการอันซับซ้อน แรงจูงใจอย่างเดียวกันอาจทำให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมที่ต่างกัน แรงจูงใจต่างกันอาจแสดงพฤติกรรมที่เหมือนกันก็ได้ ดังนั้น ที่มาของแรงจูงใจที่สำคัญ สามารถกล่าวได้พอสังเขป ดังนี้

3.2.1. ความต้องการ (Need) เป็นสภาพที่บุคคลขาดความสมดุลทำให้เกิดแรงผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเพื่อสร้างสมดุลให้ตัวเอง ความต้องการมีอิทธิพลมากต่อพฤติกรรมเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการ กล่าวได้

⁷² มจรัส สว่างบำรุง, จิตวิทยากับพฤติกรรมมนุษย์ (เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 2552), 240-243.

ว่าสิ่งที่กระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเพื่อบรรลุจุดหมายปลายทางที่ต้องการนั้น ส่วนใหญ่มีที่มาจากความต้องการของบุคคล ความต้องการในมนุษย์มีหลายประเภท นักจิตวิทยาหลากหลายได้อธิบายเรื่องความต้องการในรูปแบบต่าง ๆ กัน โดยทั่วไปแล้ว จึงอาจแบ่งความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

3.2.1.1. ความต้องการทางกาย (Physical Needs) เป็นความต้องการที่เกิดจากธรรมชาติของร่างกาย เช่น ต้องการกินอาหาร หายใจ ขับถ่ายของเสีย การเคลื่อนไหว พักผ่อน และต้องการทางเพศ ความต้องการทางกายทำให้เกิดแรงจูงใจอันเป็นเหตุให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมเพื่อสนองความต้องการดังกล่าว เรียกแรงจูงใจที่เกิดจากความต้องการทางกายนี้ว่า แรงจูงใจทางชีวภาพ หรือแรงจูงใจทางสรีระ (Biological Motives)

3.2.1.2 ความต้องการทางสังคม หรือ ความต้องการทางจิตใจ (Social or Psychological Needs) เป็นความต้องการที่เกิดจากการเรียนรู้ทางสังคม เช่น ต้องการความรัก ความมั่นคงปลอดภัย การเป็นที่ยอมรับในสังคม ต้องการอิสรภาพความสำเร็จในชีวิต และตำแหน่งทางสังคม ความต้องการทางสังคมหรือทางจิตใจดังกล่าวนี้ เป็นเหตุให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมอันนำไปสู่จุดหมายปลายทางได้ เพื่อให้ได้มาซึ่งความต้องการดังกล่าว คือ ทำให้เกิดแรงจูงใจที่เรียกว่า แรงจูงใจทางสังคม (Social Motives)⁷³

3.2.2. แรงกระตุ้น (Motives) หมายถึง สิ่งที่กระตุ้นให้พฤติกรรมและควบคุมพฤติกรรมนั้นให้ไปยังเป้าหมาย พฤติกรรมที่ถูกกระตุ้นนี้เรียกว่า พฤติกรรมที่ถูกจูงใจ (Motivated Behavior) พฤติกรรมที่ถูกจูงใจมี 2 ลักษณะ คือ

1. จะต้องมีการอย่างใดอย่างหนึ่งออกมาในลักษณะที่เพิ่มพลัง เช่น จากหลับเป็นตื่น จากเฉย ๆ เป็นกระตือรือร้น เป็นต้น

2. จะต้องมุ่งไปสู่ทิศทางใดทิศทางหนึ่ง เช่น เมื่อคนรู้สึกหิวจะไปที่ร้านอาหาร ไม่ใช่ไปที่โรงพยาบาล เป็นต้น⁷⁴

3.2.3. แรงขับ (Drives) เป็นแรงผลักดันที่เกิดจากความต้องการทางกายและสิ่งเร้าจากภายในตัวบุคคล ความต้องการและแรงขับมักเกิดควบคู่กัน เมื่อเกิดความต้องการแล้วความต้องการนั้นไปผลักดันให้เกิดพฤติกรรมที่เรียกว่าเป็นแรงขับ

⁷³ แรงจูงใจ Motives การจูงใจ Motivation, เข้าถึงเมื่อ 10 สิงหาคม 2559, เข้าถึงได้จาก <http://www.novabizz.com/NovaAce/Motives.htm>

⁷⁴ สุชัญญา รัตนสัญญา, แรงจูงใจและการจูงใจ, เข้าถึงเมื่อ 10 สิงหาคม 2559, เข้าถึงได้จาก larts.rmutp.ac.th/e-learning/suchunya/010-Unit-7.1.pdf

แรงขับแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ แรงขับปฐมภูมิ (Primary Drives) และแรงขับทุติยภูมิ (Secondary Drives)

3.2.3.1. แรงขับปฐมภูมิ เป็นแรงขับที่เกิดมาพร้อมกับบุคลิกภาพของคน ไม่จำเป็นต้องเรียนรู้ แรงขับประเภทนี้แบ่งออกเป็น แรงขับทางด้านสรีระ (Physiological drives) และแรงขับทั่วไป (General drives)

3.2.3.1.1. แรงขับทางด้านสรีระ เป็นแรงขับที่มีต้นกำเนิดมาจากความต้องการของร่างกาย หรือสภาวะในร่างกาย และเกิดจากสาเหตุหนึ่งในสามประการคือ สิ่งเร้า (Stimulus) ความต้องการของเนื้อเยื่อในร่างกายและสารฮอร์โมนในเลือดแรงขับด้านสรีระที่เกิดจากกระบวนการโฮมีโอสเตซิส (Homeostasis) คือ การที่ร่างกายมีแนวโน้มที่จะรักษาคุณภาพของสภาวะในร่างกายเอาไว้ กระบวนการโฮมีโอสเตซิสนี้ไม่สามารถสร้างสิ่งที่ตอบสนองความต้องการทางกายภาพขึ้นมาได้ เช่น เมื่อร่างกายขาดน้ำ ร่างกายจะผลิตน้ำเองไม่ได้ต้องรับน้ำจากภายนอก จึงต้องกระตุ้นให้ร่างกายแสดงพฤติกรรมเพื่อหาน้ำมา เมื่อได้มาแล้วร่างกายก็สมดุล แรงขับทางด้านสรีระนี้ได้แก่ ความอ่อน ความหนาว ความกระหาย ความหิว ความเจ็บปวด การหลับ ความต้องการทางเพศ แรงขับในความเป็นแม่ เป็นต้น

3.2.3.1.2 แรงขับทั่วไป มีพฤติกรรมหลายอย่างของมนุษย์และสัตว์ซึ่งยังไม่สามารถบ่งชี้ได้แน่ชัดว่าเกิดจากแรงขับทางสรีระโดยตรง แต่ก็มีพื้นฐานมาจากสรีระเหมือนกัน และเรียกแรงขับทั่วไป เช่น การทำกิจกรรมต่าง ๆ ความอยากรู้อยากเห็น ความรักและความกลัว เป็นต้น

3.2.3.2. แรงขับทุติยภูมิ เป็นแรงขับที่ค่อนข้างสลับซับซ้อน ซึ่งส่วนใหญ่มีที่มาจากการเรียนรู้ เช่น ความผูกพันกับผู้อื่น การยอมรับทางสังคม สถานะทางสังคม เช่น เกียรติยศ ชื่อเสียง อำนาจ ตำแหน่งหน้าที่การงาน เป็นต้น ความก้าวร้าวก็ถือว่าเป็นแรงขับทุติยภูมิเช่นกัน⁷⁵

⁷⁵ เรื่องเดียวกัน

3.2.4 สิ่งล่อใจ (Incentives) เป็นสิ่งชักนำบุคคลให้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งไปสู่จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ถือเป็นแรงจูงใจภายนอก⁷⁶ กล่าวคือไม่เพียงถูกผลักดันให้เกิดกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยแรงขับภายในเท่านั้น เหตุกระตุ้นหรือเครื่องชวนใจบางอย่างก็มีความสำคัญต่อการยับยั้งพฤติกรรม ก่อนที่จะกระทำการใดสิ่งหนึ่งมนุษย์มีความคาดหวัง (Expectancy) ว่าจะได้รับผลตอบแทน การกระทำตามความคาดหวังนี้จึงเป็นเหตุของการกระทำได้⁷⁷

3.2.5. การตื่นตัว (Arousal) เป็นภาวะที่บุคคลพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมสมองพร้อมที่จะคิด กล้ามเนื้อพร้อมจะเคลื่อนไหว จากการศึกษาพบว่า ความตื่นตัวมี 3 ระดับคือ การตื่นตัวระดับสูง การตื่นตัวระดับกลาง และการตื่นตัวระดับต่ำ และยังพบอีกว่าปัจจัยที่ทำให้บุคคลตื่นตัวมีทั้งสิ่งเร้าภายนอกและภายใน ได้แก่ ลักษณะส่วนตัวของบุคคลแต่ละคนที่มีต่างกันทั้งบุคลิกภาพ นิสัยและระบบสรีระของผู้คน⁷⁸

3.2.6 การคาดหวัง (Expectancy) เป็นการตั้งความปรารถนา หรือการพยากรณ์ล่วงหน้าของบุคคลในสิ่งที่จะเกิดขึ้นต่อไป⁷⁹ บางคนอาจสมหวัง บางคนอาจผิดหวัง สิ่งที่เกิดขึ้นกับสิ่งที่คาดหวังมักไม่ตรงกันเสมอไป ถ้าสิ่งที่เกิดขึ้นห่างกับสิ่งที่คาดหวังมากก็อาจจะทำให้เกิดความคับข้องใจ การคาดหวังก่อให้เกิดแรงผลักดันหรือเป็นแรงจูงใจที่สำคัญต่อพฤติกรรม

3.2.7 การตั้งเป้าหมาย (Goal setting) เป็นการกำหนดทิศทางและจุดมุ่งหมายปลายทางของการกระทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งของบุคคล จัดเป็นแรงจูงใจจากภายในของบุคคล การตั้งเป้าหมายจะส่งผลให้กระทำอย่างมีแบบแผนและดำเนินไปสู่เป้าหมายอย่างเป็นระเบียบ⁸⁰

⁷⁶ วิทยาลัยชุมชนปัตตานี, **ทักษะการจัดการทรัพยากรมนุษย์ของผู้นำ:การจูงใจ**, เข้าถึงเมื่อ 10 สิงหาคม 2559, เข้าถึงได้จาก www.pncc.ac.th/pncc/wrod/re/r61.doc

⁷⁷ ปวีณา เอื้อน้อมจิตกุล, “สัตว์ในงานทัศนศิลป์ไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2477-2550” (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชา ทัศนศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2553), 70.

⁷⁸ วิทยาลัยชุมชนปัตตานี, **ทักษะการจัดการทรัพยากรมนุษย์ของผู้นำ:การจูงใจ**, เข้าถึงเมื่อ 10 สิงหาคม 2559, เข้าถึงได้จาก www.pncc.ac.th/pncc/wrod/re/r61.doc

⁷⁹ **แรงจูงใจ Motives การจูงใจ Motivation**, เข้าถึงเมื่อ 10 สิงหาคม 2559, เข้าถึงได้จาก <http://www.novabizz.com/NovaAce/Motives.htm>

⁸⁰ วิทยาลัยชุมชนปัตตานี, **ทักษะการจัดการทรัพยากรมนุษย์ของผู้นำ:การจูงใจ**, เข้าถึงเมื่อ 10 สิงหาคม 2559, เข้าถึงได้จาก www.pncc.ac.th/pncc/wrod/re/r61.doc

3.3 ความสำคัญของแรงจูงใจ

แรงจูงใจมีอิทธิพลต่อผลของการ แรงจูงใจจะส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพและปริมาณ แต่แต่ละบุคคลก็จะมี การตอบสนองและวิธีการที่แตกต่างกันไป แรงจูงใจจึงถือเป็นสิ่งสำคัญ ความสำคัญของแรงจูงใจ สามารถสรุปได้ดังนี้

3.3.1. พลัง (Energy) เป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญต่อการกระทำ หรือ พฤติกรรมของมนุษย์ ในการกระทำใด ๆ ถ้าบุคคลมี แรงจูงใจในการทำสูง ย่อมทำให้ยั้งยืนแข็ง กระตือรือร้น กระทำสำเร็จ

3.3.2. ความพยายาม (Persistence) ทำให้บุคคลมีความมานะ อดทน บากบั่น คิดหาวิธีการนำความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ของตนมาใช้ให้เป็นประโยชน์มากที่สุด ไม่ท้อถอย หรือละความพยายามง่าย ๆ แม้จะมีอุปสรรคขัดขวาง และเมื่อได้รับผลสำเร็จ ด้วยดีก็มักคิดหาวิธีการปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ

3.3.3. การเปลี่ยนแปลง (Variability) รูปแบบการกระทำ หรือวิธีการกระทำในบางครั้ง ก่อให้เกิดการค้นพบช่องทางที่ดีกว่า หรือประสบผลสำเร็จมากกว่า นักจิตวิทยาบางคนเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลง เป็นเครื่องหมายของความเจริญก้าวหน้าของบุคคล แสดงให้เห็นว่า บุคคลที่กำลังแสวงหาการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ทำให้ชีวิตบุคคลมีแรงจูงใจในการกระทำสูง เมื่อตั้งรณเพื่อจะบรรลุวัตถุประสงค์ใด ๆ หากไม่สำเร็จบุคคล ก็มักพยายามค้นหา สิ่งผิดพลาด และพยายามแก้ไขให้ดีขึ้นในทุกวิถีทาง ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในที่สุดทำให้ค้นพบแนวทางที่เหมาะสมซึ่งอาจจะต่างไปจากเดิม

3.3.4. บุคคลที่มีแรงจูงใจในการกระทำ จะเป็นบุคคลที่มุ่งมั่นให้เกิดความเจริญก้าวหน้า และการมุ่งมั่นที่จะรับผิดชอบสิ่งที่ต้องการทำ จัดว่าบุคคลผู้นั้นมีจรรยาบรรณ (Ethics) ผู้มีจรรยาบรรณจะเป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบ มั่นคงในหน้าที่ มีวินัย ซึ่งลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสมบูรณ์ และผู้มีลักษณะดังกล่าวนี้ มักไม่มีเวลาเหลือพอที่จะคิด และทำในสิ่งที่ไม่ดี⁸¹

3.4 ประเภทของแรงจูงใจ

แรงจูงใจเกิดจากความต้องการของมนุษย์ ส่งผลให้เกิดแรงผลักดันอันเป็นสาเหตุให้มนุษย์แสดงพฤติกรรม และกระทำการต่าง ๆ ประเภทของแรงจูงใจได้มีนักจิตวิทยา หลากหลาย จำแนกไว้ดังนี้

สัญญา รัตนสัญญา ได้จำแนกประเภทของแรงจูงใจออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

⁸¹ แรงจูงใจ Motives การจูงใจ Motivation, เข้าถึงเมื่อ 10 สิงหาคม 2559, เข้าถึงได้จาก

1. แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) คือ การจูงใจที่เกิดจากความ ต้องการภายใน เป็นแรงผลักดันจากภายในตัวของบุคคล นักจิตวิทยาเชื่อว่ามนุษย์มี แรงขับจากภายในที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง แรงจูงใจภายใน ได้แก่ ความ ต้องการ เจตคติ และความสนใจ คนที่มีแรงจูงใจประเภทนี้จะเป็นผู้ที่มีความสุขใน การทำสิ่งต่าง ๆ เพราะมีความพึงพอใจโดยตัวของมันเอง มิได้หวังรางวัลหรือคำ ชม จึงมีแรงจูงใจที่จะทำสิ่งต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องไม่มีที่สิ้นสุด ไม่มีความเบื่อหน่าย จะ เป็นผู้ที่กระทำความต่าง ๆ เพราะรัก ถึงแม้ว่าจะไม่มีใครเห็น ไม่มีใครชม หรือทำแล้ว ไม่ได้เกิดการเลื่อนขั้นก้าวหน้า ก็ไม่เกิดความท้อถอย เพราะมีความสุข ความพึง พอใจที่ได้ทำสิ่งนั้น ๆ ลักษณะของผู้ที่มีการกระทำอันเนื่องมาจากแรงจูงใจภายในจะ เป็นผู้ทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการของตนเอง ไม่ต้องคอยหวาดวิตก หรือ กังวลว่าใครจะคิดอย่างไรกับตน ซึ่งทำให้สามารถกระทำได้ดีเต็มที่ เป็นผู้ที่สามารถมี สัมพันธภาพกับคนทั่วไปได้ดี ไม่ได้สร้างสัมพันธภาพเฉพาะบุคคลที่ทำประโยชน์ให้ เท่านั้น เป็นผู้ที่กระทำโดยมุ่งหวังประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน

2. แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) คือ การจูงใจที่เกิดจากการ นำกิจกรรมบางอย่างมากระตุ้นให้บุคคลอื่นทำในสิ่งที่ตนเองต้องการ นักจิตวิทยา อธิบายเกี่ยวกับแรงจูงใจภายนอกด้วยเรื่องของ การเสริมแรง (Reinforcement) กับ สิ่งจูงใจต่าง ๆ การเสริมแรง หมายถึง การให้สิ่งเร้าที่ทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจ และสิ่งเร้านี้จะเป็นตัวกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมเพิ่มขึ้น สกินเนอร์ (Skinner, 1904) กล่าวว่า การกระทำใด ๆ ถ้าได้รับการเสริมแรงย่อมมีแนวโน้มให้เกิดการกระทำนั้น ๆ อีก ส่วนการกระทำใด ๆ ที่ไม่มีการเสริมแรงย่อมมีแนวโน้มให้ความถี่ของการ กระทำนั้น ๆ ค่อย ๆ สลายไปในที่สุด ฉะนั้น แรงจูงใจภายนอกจึงหมายถึง สิ่งเร้า อันได้แก่ตัวเสริมแรง หรือสิ่งจูงใจต่าง ๆ ที่ทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจ มีบทบาท ในการเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรม⁸² หรือตัดสินใจกระทำความต่าง ๆ

คณาจารย์ภาควิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้จำแนก ประเภทของแรงจูงใจออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) เป็นสภาวะที่บุคคลต้องการจะ กระทำหรือเรียนรู้บางสิ่งบางอย่างด้วยตัวเอง ไม่ต้องอาศัยการชักจูงจากสิ่งเร้า ภายนอก ได้แก่ ความต้องการ ความสนใจพิเศษ ความรู้สึกนึกคิด หรือทัศนคติของ แต่ละคน ซึ่งผลักดันให้บุคคลเกิดพฤติกรรม

⁸² สุัชญา รัตนสัญญา, แรงจูงใจและการจูงใจ, เข้าถึงเมื่อ 10 สิงหาคม 2559, เข้าถึงได้จาก

2. แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) เป็นสภาวะที่บุคคลได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้าภายนอกทำให้มองเห็นจุดหมาย เร้าให้บุคคลเกิดความต้องการ และแสดงพฤติกรรมไปสู่จุดหมายนั้น ได้แก่ เป้าหมายต่าง ๆ (สิ่งที่คาดหวังไว้ ปริญา เงินเดือน) เครื่องล่อต่าง ๆ (รางวัล, การแข่งขัน, การชมเชย, การติเตียน)⁸³ คณาจารย์สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะศิลปศาสตร์ วิทยาลัยชุมชนปัตตานี ได้จำแนกประเภทของแรงจูงใจออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motives) แรงจูงใจภายในเป็นสิ่งผลักดันจากภายในตัวบุคคลซึ่งอาจจะเป็นเจตคติ ความคิด ความสนใจ ความตั้งใจ การมองเห็นคุณค่า ความพอใจ ความต้องการ ฯลฯ สิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวนี้อาจมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมค่อนข้างถาวร

2. แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motives) แรงจูงใจภายนอกเป็นสิ่งผลักดันภายนอกตัวบุคคลที่มักกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรม อาจจะเป็นการได้รับรางวัล เกียรติยศชื่อเสียง คำชม หรือยกย่อง แรงจูงใจนี้ไม่คงทนถาวร บุคคลแสดงพฤติกรรมเพื่อตอบสนองสิ่งจูงใจดังกล่าวเฉพาะกรณีที่ต้องการสิ่งตอบแทนเท่านั้น⁸⁴

ชมพูนุท ศรีจันทร์นิล ได้จำแนกประเภทของแรงจูงใจออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) เป็นแรงจูงใจที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล ทำให้บุคคลกระทำการพฤติกรรมต่าง ๆ เนื่องจากความชอบหรือความรักที่อยากจะทำสิ่งนั้นจากใจจริง โดยไม่ได้หวังรางวัลหรือสิ่งล่อใจภายนอก ซึ่งจะทำให้ผลที่ออกมามีคุณภาพสูง

2. แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) เป็นแรงจูงใจที่เกิดจากสิ่งจูงใจภายนอก ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ส่วนที่เป็นรูปธรรม เช่น ทรัพย์สิน เงินทอง ตำแหน่ง รางวัล เป็นต้น และส่วนที่เป็นนามธรรม เช่น ชื่อเสียง คำชมเชย การได้รับการยอมรับ เป็นต้น

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า แรงจูงใจแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ แรงจูงใจภายใน หมายถึง กระบวนการที่เกิดจากความต้องการภายใน เป็นแรงผลักดันจากภายในตัวของบุคคลให้เกิดการกระทำโดยไม่ต้องอาศัยการชักจูงจากสิ่งเร้าภายนอก อาจจะเป็น เจตคติ ความคิด ความสนใจ ความตั้งใจ การมองเห็นคุณค่า ความพอใจ ความต้องการ ฯลฯ ทำให้สามารถกระทำ

⁸³ คณาจารย์ภาควิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, จิตวิทยาทั่วไป General Psychology (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2537), 241.

⁸⁴ วิทยาลัยชุมชนปัตตานี, **ทักษะการจัดการทรัพยากรมนุษย์ของผู้นำ: การจูงใจ**, เข้าถึงเมื่อ 10 สิงหาคม 2559, เข้าถึงได้จาก www.pncc.ac.th/pncc/wrod/re/r61.doc

ได้เต็มที่ ผลของการกระทำจึงออกมามีคุณภาพสูง ส่วนแรงจูงใจภายนอก หมายถึง สภาวะที่บุคคลได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้าภายนอกทำให้มองเห็นจุดหมาย ทำให้บุคคลเกิดความต้องการและแสดงพฤติกรรมไปสู่จุดหมายนั้น โดยอาจจะเป็นการได้รับรางวัล เกียรติยศ ชื่อเสียง คำชม หรือยกย่อง แรงจูงใจนี้ไม่คงทนถาวร บุคคลแสดงพฤติกรรมเพื่อตอบสนองสิ่งจูงใจดังกล่าวเฉพาะกรณีที่ต้องการสิ่งตอบแทนเท่านั้น

4. รูปแบบการนำเสนอ

ศิลปะ คือการถ่ายทอดรูปหรือนำเสนอแบบตามที่มนุษย์ต้องการ ซึ่งอาจมีลักษณะ 2 มิติหรือ 3 มิติ มีรูปทรงที่เป็นที่รู้จัก หรือรูปทรงแปลกใหม่ หรือเป็นรูปแบบที่มีลักษณะสอดคล้องกับวัสดุที่ศิลปินเลือกนำมาถ่ายทอด และเหมาะกับวิธีการนั้น ๆ โดยศิลปินมีเสรีภาพที่จะถ่ายทอดตามสิ่งที่ตาเห็นจริง (Visual Facts) จากธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจจะถ่ายทอดข้อเท็จจริงนั้นอย่างละเอียด (Realistic) หรือเลือกเฉพาะบางตอนที่เห็นที่น่าสนใจเพื่อถ่ายทอดโดยเฉพาะก็ได้ นอกจากนี้ศิลปินยังมีเสรีภาพในการเลือกที่จะถ่ายทอดตามสิ่งที่ตนคิด หรือจินตนาการ ซึ่งรูปแบบอาจมีลักษณะผิดแผกไปจากที่มองเห็นจริง ทั้งด้านขนาด สัดส่วน สี และรายละเอียดอื่น ๆ⁸⁵ ดังนั้น รูปแบบการถ่ายทอดหรือนำเสนอทางศิลปะจึงปรากฏอยู่มากมาย เป็นลักษณะทางกายภาพของผลงานทัศนศิลป์ โดยนักวิชาการศิลปะจำแนกรูปแบบการนำเสนอทางศิลปกรรมไว้ดังนี้

ประเสริฐ ศีลรัตน์ ได้กล่าวว่า ถึงแม้ว่าความแตกต่างระหว่างบุคคลจะทำให้ผลงานศิลปะมีแนวทางหรือรูปแบบมากมาย ในบรรดาผลงานที่แตกต่างกันเหล่านี้ สามารถจำแนกรูปแบบตามแนวทางการถ่ายทอดได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. การถ่ายทอดรูปแบบในลักษณะที่เหมือนจริงตามธรรมชาติ (Realistic) การถ่ายทอดในลักษณะนี้ เป็นการถ่ายทอดโดยใช้สื่อรูปแบบตามธรรมชาติ เช่น ภาพคน ภาพสัตว์ ภาพทิวทัศน์ ภาพดอกไม้ ต้นไม้ เป็นต้น งานศิลปะรูปแบบนี้ดูเหมือนจะเป็นการเลียนแบบธรรมชาติ แต่การเลียนแบบธรรมชาติของศิลปินในทางศิลปะนั้นไม่ได้เป็นเพียงแค่กระเจกเงาสะท้อนที่อยู่ที่อยู่ตรงหน้าให้ปรากฏ ด้วยมนุษย์มีชีวิตจิตใจ จึงสามารถสอดแทรกความคิดเห็น ความรู้สึกนึกคิดลงไปในกรกระทำของตนได้

2. การถ่ายทอดรูปแบบในลักษณะกึ่งนามธรรม (Semi Abstract) การถ่ายทอดในลักษณะนี้ เป็นการถ่ายทอดที่ให้ความสำคัญกับธรรมชาติน้อยลง และเพิ่มความสำคัญที่ตัวบุคคลผู้สร้างศิลปกรรมมากขึ้น รูปแบบธรรมชาติที่ถูกนำมาเป็นสื่อ นั้น ถูกลด สกัด ตัดทอนการจัดวางองค์ประกอบก็ไม่ได้คำนึงถึงกฎเกณฑ์ความเป็นจริงตามธรรมชาติ กล่าวได้ว่ารูปแบบลักษณะนี้เป็นการถ่ายทอดความรู้สึกภายในของศิลปินออกมา โดยอาศัยรูปแบบทาง

⁸⁵ อารี สุทธิพันธุ์, *สุนทรียศาสตร์และความงาม* (กรุงเทพฯ : ดันอ้อแกรมมี, 2533), 66-67.

ธรรมชาติเป็นสะพานมายังผู้ดู โดยบางครั้งรูปแบบธรรมชาติจะถูกนำแค่เฉพาะลักษณะเด่น ๆ ของสิ่งนั้น ๆ ประกอบกันจนเป็นเรื่องราวใหม่ขึ้น

3. การถ่ายทอดรูปแบบในลักษณะนามธรรม (Abstract) การถ่ายทอดในลักษณะนี้ ศิลปินจะไม่คำนึงถึงรูปแบบ หรือกฎเกณฑ์ของธรรมชาติเลย แต่จะคำนึงถึงรูปแบบอันเป็นลักษณะที่คนจะต้องแก้ปัญหา ให้สามารถนำมาใช้เป็นสื่อ ถ่ายทอดความรู้สึกของตนไปยังผู้ดู โดยมีกฎเกณฑ์ทางศิลปะเป็นแนวประกอบในการสร้างงาน ซึ่งในแต่ละแขนงของวิชาศิลปะก็ จะใช้วัสดุที่สร้างผลงานนั้น ๆ เป็นสิ่งสำคัญในการถ่ายทอดความรู้สึกภายในของศิลปินมายังผู้ดู⁸⁶

อารี สุทธิพันธุ์ ได้กล่าวว่า การถ่ายทอดมีสมมติฐานที่สำคัญ คือ ความจริงทั้งหลายที่ปรากฏขึ้นในโลกภายนอก จะไม่อยู่นอกเหนือการรับรู้ของมนุษย์ มนุษย์มีสิทธิเสรีภาพที่จะแสดงออกเพื่อตอบสนองโดยการถ่ายทอดหรือนำเสนอตามขอบเขต คุณสมบัติของวัสดุ วิธีการ และความเชื่อ ปรากฏเป็นรูปแบบที่มีลักษณะเด่น ๆ 3 ลักษณะ คือ

1. ลักษณะคล้ายจริง (Realism) รูปแบบถ่ายทอดลักษณะคล้ายจริง แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการสังเกตของศิลปิน และทักษะในการใช้วัสดุ ตลอดจนวิธีการ ซึ่งผู้พบเห็นจะทราบว่า ศิลปินมีความเชี่ยวชาญทางตา และมือที่แม่นยำ มีความเข้าใจความสัมพันธ์ของมิติ ตำแหน่ง และองค์ประกอบของศิลปะ

2. ลักษณะที่ลดทอนเหลือบางส่วน (Distortion) รูปแบบที่ถ่ายทอดตามลักษณะเด่น นี้ถือว่าเป็นความฉลาดที่รู้จักใช้ปัญญา รู้จักคิด เลือก สกัด ตัดทอนตามความรู้ ความเข้าใจ ซึ่งผู้พบเห็นจะทราบว่าศิลปินรู้จักการคัดเลือกส่วนสำคัญ เข้าใจโครงสร้างและความสัมพันธ์ โลกภายนอก เข้าใจความเคลื่อนไหว แรงเชื่อมแน่น และแรงยืดหยุ่น และยังเข้าใจเกี่ยวกับ บริเวณว่าง และเวลาได้เป็นอย่างดี

3. ลักษณะที่ถ่ายทอดตามความรู้สึก (Abstraction) รูปแบบที่ถ่ายทอดตามความรู้สึกนี้ ศิลปินมีเสรีภาพในการถ่ายทอดตามปริมาณความรู้สึกของตน ศิลปินจะถือ ประสาทสัมผัสของตนเป็นสำคัญ การถ่ายทอดในลักษณะนี้จะแสดงให้ผู้พบเห็นทราบว่า ศิลปินมีความเข้าใจในการลูบคลำจับต้อง ความรวดเร็ว เข้าใจความสำคัญของการสังเกต มีความคิดสร้างสรรค์ในการแสดงออก และรู้จักแสวงหารูปแบบในการถ่ายทอด⁸⁷

สอดคล้องกับแนวคิดของ สมศักดิ์ คล้ายสังข์ ที่ได้กล่าวว่า ผลงานศิลปะแต่ละชิ้นเป็นสิ่ง ที่ศิลปินสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อสื่อถึงเนื้อหาเรื่องราวต่าง ๆ ด้วยรูปแบบต่าง ๆ ถูกสร้างมาในแนวทางและ ทฤษฎีการถ่ายทอดที่แตกต่างกัน สามารถจำแนกออกได้เป็น 3 ทฤษฎีดังนี้

⁸⁶ ประเสริฐ ศิลรัตน์, ความเข้าใจในศิลปะ (กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พริ้นท์ติ้งเฮาส์, 2525), 28-31.

⁸⁷ อารี สุทธิพันธุ์, ทศนศิลป์และความงาม (กรุงเทพฯ : ดันอ้อแกรมมี, 2532), 83-84.

1. ทฤษฎีนิยมการเลียนแบบ (Naturalism Theory) เป็นการสร้างงานศิลปะที่เหมือนจริงตามที่ตาเห็น (Realistic) จากสิ่งที่มีในธรรมชาติ หรือตามความรู้สึก มักประเมินคุณค่าของผลงานว่า เหมือนหรือไม่เหมือน สามารถเข้าใจได้ทันทีว่าเป็นภาพสิ่งใด

2. ทฤษฎีนิยมรูปทรง (Formalism Theory) เป็นการสร้างงานศิลปะที่ใช้ส่วนประกอบมูลฐานของศิลปะ เป็นการผสมผสานรูปแบบทางธรรมชาติที่ถูกลด สกัด ตัด ทอน และจินตนาการ รูปแบบนึกคิดของศิลปิน เป็นรูปแบบกึ่งนามธรรม (Semi Abstract) สามารถระบุได้ว่าเป็นภาพสิ่งใด แต่จะมีลักษณะที่แปลกตา แตกต่างไปจากของจริงในธรรมชาติ

3. ทฤษฎีนิยมอารมณ์ (Emotional Theory) เป็นการสร้างงานศิลปะที่เน้นการแสดงออกทางความรู้สึก และอารมณ์เป็นสำคัญ ผลงานที่ออกมาจะไม่สามารถระบุได้ว่าเหมือน หรือเป็นภาพสิ่งใดกันแน่ เป็นลักษณะแบบนามธรรม (Abstract) ไม่มีรูปแบบทางธรรมชาติปรากฏให้เห็นอยู่เลย⁸⁸

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ คณาจารย์สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่กล่าวว่า รูปแบบของงานศิลปกรรมนั้น แบ่งออกเป็น 3 ประเภทได้แก่

1. ศิลปกรรมแบบรูปธรรม เป็นผลงานที่มีความเหมือน เช่น คน ทิวทัศน์ธรรมชาติ สภาพบ้านเมือง เป็นต้น โดยศิลปินถ่ายทอดความงาม หรือเนื้อหาสาระที่ประทับใจ หรือเป็นแรงบันดาลใจ ออกมาเป็นผลงานที่ดูง่าย มีลักษณะเด่นเหมือนจริง

2. ศิลปกรรมแบบกึ่งนามธรรม เป็นผลงานที่สอดแทรกความคิดส่วนตัวในความเหมือนจริง ซึ่งต่อมาอาจพัฒนาเป็นแบบนามธรรมโดยสมบูรณ์

3. ศิลปกรรมแบบนามธรรม เป็นผลงานที่ละทิ้งความเหมือนจริงในด้านรูปร่าง รูปทรง ความหมาย ที่เป็นที่เข้าใจโดยทั่วไป มีการแสดงออกอย่างอิสระในด้านความคิด และความสะเทือนใจของศิลปิน ผู้ดูมีอิสระในสร้างจินตนาการเมื่อรับชม ในขณะเดียวกัน การดูงานนามธรรมควรพยายามเข้าใจ “เจตนา” และ “แง่คิด”⁸⁹

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า รูปแบบการนำเสนอ แบ่งเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ การนำเสนอรูปแบบในลักษณะที่เหมือนจริง เป็นการสร้างงานศิลปะที่เหมือนจริงตามที่ตาเห็น จากสิ่งที่มีในธรรมชาติ หรือตามความรู้สึก รูปแบบนี้จะแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการสังเกตของ

⁸⁸ สมศักดิ์ คล้ายสังข์, แนวคิดและแรงบันดาลใจทางศิลปะ, เข้าถึงเมื่อ 20 กรกฎาคม 2559, เข้าถึงได้จาก

www.teacher.ssru.ac.th/somsak_k/file.php/1/2-2557/2/w3_inspiration

⁸⁹ คณาจารย์สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ศิลปะ กับสังคมไทย The Arts and Thai Society, (นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2548), 152.

ศิลปิน และทักษะในการใช้วัสดุที่ตีเยียม แต่ไม่ได้เป็นเพียงแค่กระจกเงาสท้อนที่ลิ่งที่อยู่ตรงหน้าให้ปรากฏ มีการสอดแทรกความคิดเห็น ความรู้สึกนึกคิดของศิลปินลงไปด้วย ต่อมาคือ รูปแบบกึ่งนามธรรม เป็นการนำเสนอที่ให้ความสำคัญกับธรรมชาติน้อยลง และเพิ่ม ความสำคัญที่ตัวบุคคลผู้สร้างศิลปกรรมมากขึ้น รูปแบบธรรมชาติที่ถูกนำมาเป็นสื่อ นั้น ถูกลด สกัด ตัดทอน การจัดวางองค์ประกอบก็ไม่ได้คำนึงถึงกฎเกณฑ์ความเป็นจริงตาม ธรรมชาติ พร้อมผสานจินตนาการ และรูปแบบนึกคิดของศิลปิน และรูปแบบนามธรรม การ นำเสนอในลักษณะนี้ ศิลปินจะไม่คำนึงถึงรูปแบบ หรือกฎเกณฑ์ของธรรมชาติเลย เน้นการ แสดงออกทางความรู้สึก และอารมณ์ของศิลปินเป็นสำคัญ ละทิ้งความเหมือนจริงในด้าน รูปร่าง รูปทรง ความหมาย ที่เป็นที่เข้าใจโดยทั่วไป การดูงานนามธรรมควรพยายามเข้าใจ “เจตนา” และ “แง่คิด” ของศิลปิน

5. เนื้อหา

5.1 ความหมายของเนื้อหาในงานทัศนศิลป์

ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของ เนื้อหา ไว้ว่าหมายถึง เรื่องราวหรือสาระ ของศิลปะ ซึ่งหมายรวมถึงคุณค่าทางภูมิปัญญา สุนทรียภาพ อารมณ์ และปัจเจกภาพ ผลงานศิลปะทุกชิ้นอาจมีองค์ประกอบสำคัญ 2 ส่วนคือ ส่วนเนื้อหา และส่วนรูปแบบ⁹⁰

ปวีณา เอื้อน้อมจิตกุล ได้กล่าวว่า เนื้อหา คือหนทางที่จะทำให้ผู้ชมงานศิลปะ สามารถเข้าใจถึงสิ่งที่ปรากฏในผลงานศิลปะ อาจกล่าวได้ว่าเป็นสาระที่ศิลปินแสดงออก ซึ่งเป็นส่วนประกอบที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการสร้างสรรค์⁹¹

ชลุด นิมเสมอ ได้กล่าวว่า เนื้อหา คือ องค์ประกอบที่เป็นนามธรรม หรือคุณลักษณะ ฝายนามธรรม หรือโครงสร้างทางจิต คือ ความหมายของงานศิลปะที่แสดงออกผ่านรูปทรง ทางศิลปะ (Artistic Form) เนื้อหาทางแบบรูปธรรมเกิดจากการประสานกันอย่างมีเอกภาพ ของเรื่อง แนวเรื่อง และรูปทรง เนื้อหาของงานแบบนามธรรม หรือแบบนอนออบเจกตีฟ เกิดจากการประสานกันอย่างมีเอกภาพของรูปทรง⁹²

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า เนื้อหา หมายถึง เรื่องราวหรือสาระของงานศิลปะที่ศิลปิน ต้องการแสดงออก อันเป็นส่วนประกอบที่มีความสำคัญต่อการสร้างสรรค์ มีลักษณะเป็น

⁹⁰ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์ศิลปะอังกฤษ-ไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2541), 81.

⁹¹ ปวีณา เอื้อน้อมจิตกุล, “สัจวินงานทัศนศิลป์ไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2477-2550” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชา ทฤษฎีศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2553), 92.

⁹² ชลุด นิมเสมอ, องค์ประกอบของศิลปะ (ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติม), (กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2553), 35.

นามธรรม โครงสร้างทางจิต เป็นส่วนความหมายของผลงานที่แสดงออกผ่านทัศนธาตุ และรูปทรงทางศิลปะ

5.2 ประเภทของเนื้อหาในงานทัศนศิลป์

อาร์ สุธิพันธ์ ได้กล่าวว่า ผลงานศิลปะที่สำเร็จนั้นมักจะมีส่วนเร้าให้ผู้ดูมีความสงสัยมากที่สุดคือ เนื้อหาเรื่องราวที่ผลงานนั้นบอกกล่าวให้ทราบ เพราะบางครั้งศิลปินถ่ายทอดผลงานรูปแบบหนึ่งเพื่อต้องการนำเสนอเรื่องราวอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจสร้างความฉงนได้มาก โดยเนื้อหาเรื่องราวที่ปรากฏในรูปแบบศิลปกรรมนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่

1. เรื่องราวเกี่ยวกับมนุษย์และธรรมชาติของมนุษย์ ได้แก่ เรื่องราวเกี่ยวกับความรัก ความกลัว ความทรงจำ หยิ่งผยอง ความเปล่าเปลี่ยว ความโศกเศร้า ความทะเยอทะยาน เป็นต้น ซึ่งเรื่องราวทั้งหมดนี้ปรากฏเป็นรูปแบบต่างกัน อาจเป็นภาพคน หรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่สามารถสร้างสื่อรวมกันได้
2. เรื่องราวเกี่ยวกับมนุษย์บุคคลอื่น ได้แก่ เรื่องราวเกี่ยวกับครอบครัว ความสนุกสนาน การกีฬา ความต้องการทำงาน ความก้าวร้าว รุกราน สงคราม ความหลอกลวง ความเจริญ ความเสื่อม เป็นต้น
3. เรื่องราวเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างและไม่ได้สร้าง ได้แก่ เรื่องราวเกี่ยวกับความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีสมัยใหม่ เครื่องจักรกล ธรรมชาติ สภาพแวดล้อม เมือง ความหนาแน่นของป่าคอนกรีต การทดลอง นวัตกรรมใหม่ ๆ ปริมาณ ยานอวกาศ เป็นต้น
4. เรื่องราวที่เกี่ยวกับความเชื่อของมนุษย์ ได้แก่ เรื่องราวเกี่ยวกับศาสนา จริยธรรม ศิลธรรม การเพื่อฝัน ฟุ้งเฟ้อ ความงาม ความกลมกลืน ความฉงนจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์

โดยเรื่องราวทั้ง 4 ประเภทนี้ ได้รับความนิยมนแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับทิศทางของสังคมนั้น ๆ ตลอดจนการเมือง และเศรษฐกิจด้วย⁹³

เมื่อพิจารณาการแบ่งประเภทของเนื้อหาที่ 4 หมวดของอาร์ สุธิพันธ์แล้ว สามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคล เรื่องของทัศนคติส่วนบุคคล เช่น ธรรมชาติของมนุษย์ที่ประกอบไปด้วย ความรัก ความกลัว ความหยิ่ง ความเศร้าโศก ความเชื่อ ตลอดจนจินตนาการและความคิดฝัน เป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นภายใน และเรื่องราวที่เกี่ยวข้อง

⁹³ อาร์ สุธิพันธ์, *ประสบการณ์สุนทรียะ* (กรุงเทพฯ : ดันอ้อแกรมมี, 2533), 185-188

กับบุคคลอื่น หรือสิ่งแวดล้อม เช่น ความเจริญ ความหลงกลวง การทำลายล้าง สงคราม⁹⁴
อันเป็นปัจจัยจากภายนอก

ในขณะที่ วิรุณ ตั้งเจริญ ได้แบ่งประเภทของเนื้อหาออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. เนื้อหาส่วนตัว (Personal Function) เป็นเนื้อหาที่เริ่มต้นจากชีวิตส่วนตัว และความพอใจส่วนตัว ความรัก เพศ และชีวิตอันเป็นชีวิตส่วนตัวอีกแง่หนึ่ง อารมณ์ส่วนตัว ความเหงา ความเศร้าหมอง ความเจ็บปวดทรมาน ความตาย ความหวาดกลัว ความคิดเห็นส่วนตัว ความเก็บกดภายในจิตสำนึก ความศรัทธาส่วนตัว อันเป็นสิ่งฝังแน่นในส่วนลึกของจิตใจตลอดช่วงเวลาของการใช้ชีวิต เช่น ศาสนา อำนาจ เครื่องจักรกล โดยศรัทธาส่วนตัวนี้อาจเป็นผลมาจากครอบครัว สิ่งแวดล้อม การหล่อหลอม นอกจากนี้ ยังมี ความศรัทธาในความงาม มีความพยายามในการสร้างสิ่งที่ตนเองเห็นว่ามีความงาม ไม่ได้เกี่ยวข้องกับจิต หรือสำนึกใด ๆ ของมนุษย์ งามเพียงเพื่องามเท่านั้น

2. เนื้อหาเพื่อสังคม (Social Function) มีศิลปะอยู่ลักษณะหนึ่งที่มีสาระเน้นไปถึงความเกี่ยวข้องกับสังคมโดยตรง การเมือง ลัทธิความเชื่อ การบรรยายสังคม โดยการสะท้อนให้เห็นชีวิตในสังคมให้ปรากฏ เป็นการปลุกเร้าความคิด ความหวังใยคุณธรรมที่พึงมีต่อกัน สร้างจิตสำนึกร่วม และยังมีลักษณะการถากถาง อันเป็นการชี้แนะ ตำหนิ ประณามสังคมในด้านใดด้านหนึ่ง เป็นการเสนอความคิดให้ผู้มีส่วนร่วมได้ตระหนักถึงความจริงโดยผ่านกระบวนการคิด⁹⁵

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า เนื้อหาในงานทัศนศิลป์ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ เนื้อหาส่วนตัว คือ เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคล ทศนคติส่วนบุคคล อารมณ์ส่วนตัว เช่น ความรัก ความกลัว ความหึง ความเศร้าโศก ความเชื่อ จินตนาการ ความคิดฝัน ความเก็บกดภายในจิตสำนึก และความศรัทธาส่วนตัว อันเป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นภายใน และเนื้อหาทางสังคม คือ เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น สิ่งแวดล้อม เช่น ความหวังใย คุณธรรมที่พึงมีต่อกัน จิตสำนึกร่วม ความเจริญ ความหลงกลวง การทำลายล้าง สงคราม การเมือง ลัทธิความเชื่อ การประณามสังคม อันเป็นปัจจัยจากภายนอก

⁹⁴ ปวีณา เอื้อน้อมจิตกุล, “สัตว์ในงานทัศนศิลป์ไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2477-2550” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชา ทัศนศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2553), 95.

⁹⁵ เรื่องเดียวกัน 96.

บทที่ 3

ประวัติและผลงานของศิลปิน

1. นิแอ นิแต

นิแอ นิแต เกิดวันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ.2525 ณ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี จบการศึกษาระดับปวช. จากวิทยาลัยช่างศิลป์นครศรีธรรมราช และศึกษาต่อระดับปริญญาตรี ณ ภาควิชาประติมากรรม คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร กรุงเทพฯ และจบการศึกษาระดับปริญญาโท (ประติมากรรม) จากคณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากรเช่นเดียวกัน ปัจจุบัน นิแอ เป็นอาจารย์ประจำแขนงวิชาศิลปะประยุกต์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

นิแอเกิดและเติบโตที่จังหวัดปัตตานี บิดามารดาดำรงชีพด้วยการทำนาเป็นหลัก รายได้ที่เข้ามานั้นไม่พอเพียงต่อารดำรงชีพ เมื่อครั้งที่ไม่สามารถทำนาได้อันเนื่องมาจากหลายสาเหตุ บิดาและมารดาของนิแอก็จะไปรับจ้างทำงานก่อสร้าง เพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว ต่อมาด้วยเพราะไม่สามารถหารายได้มาเลี้ยงชีพครอบครัวได้พอเพียง ครอบครัวนิแอจึงตัดสินใจย้ายเป็นศิลปินที่มีความโดดเด่นในการสร้างสรรค์ผลงานจากถิ่นฐานเดิม มาพำนักอาศัยที่ อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่มีประชากรชาวมุสลิมอาศัยอยู่ และมีประกอบอาชีพทำสวนยางพารา และสวนผลไม้ ณ พื้นที่ใหม่แห่งนี้ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัวอันเรียบง่ายและสันติ ความผูกพันกับผู้คนในพื้นที่ ความเชื่อ ศาสนา อาชีพการงาน อันสะท้อนให้เกิดวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะในวิถีแห่งมุสลิม ทำให้นิแอมีความประทับใจ นับเป็นบ่อเกิดแห่งแนวความคิด และเป็นประสบการณ์เป็นที่มาแห่งความบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ⁹⁶ ผลงานศิลปะของนิแอมีสร้างสรรค์ด้วยเทคนิคประติมากรรม ผ่านหลากหลายวัสดุ ทั้งกระดาษ ไม้ โลหะ ปูนปลาสเตอร์ ฯลฯ อันเป็นเทคนิคที่ศิลปินมีทักษะ เริ่มต้นจากความชอบ ผ่านการฝึกฝนรำเรียน พัฒนากลายเป็นความชำนาญ

ตอนเรียนช่างศิลป์ เรียนชั้น ปวช. ก็รู้สึกชอบ ตอนนั้นเขาก็ไม่ได้แบ่งแยกการเรียนเป็นสาขา แต่พอเราเรียนในระดับปริญญาตรี ก็จะมีการแบ่งสาขาวิชา จริง ๆ ก็ได้เรียนมาหลายอย่าง แต่สุดท้ายมาเลือกประติมากรรม เพราะว่าทำทนายที่สุดต้องใช้กำลัง และผมเองตอนนั้น ก็รู้สึกว่ายากทำอะไรที่ยิ่งใหญ่ ชอบใช้แรง ใช้พลังกำลังประมานนั้น และเทคนิคต่าง ๆ น่าสนใจครับ วัสดุต่าง ๆ เหล็ก ไม้ มีความคงทน และอาจารย์ที่สอนมา เขาก็บอกว่าเสียดายกำลังผม ถ้าไปเรียนอย่างอื่นก็น่าเสียดายนะ ผมก็เลยเลือกเรียน

⁹⁶ นิแอ นิแต, “รูปลักษณ์ภายใต้วิถีมุสลิม” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2555), 2.

ประติมากรรม ก็ได้สร้างผลงานมาหลายชิ้น ทั้งป.ตรี ป.โท ส่วนใหญ่งานก็จะเปลี่ยนแค่วัสดุ แต่แนวเรื่องก็
ยังอยู่ เกี่ยวกับครอบครัว ชุมชนของชาวมุสลิม⁹⁷

ผลงานศิลปะในระดับปริญญาตรีของนิแอ สร้างสรรค์จากไม้ เป็นวัสดุหลัก โดยศิลปินพณิชย์ใน
ระดับปริญญาตรีนี้ นิแอได้สร้างสรรค์ผลงานทั้งหมด 4 ชิ้น ทุกชิ้นล้วนมีรูปร่างแปลกตา ประกอบ
ขึ้นมาจากไม้ลักษณะเป็นซี่ หรือชิ้นเล็ก ๆ และเสริมด้วยกระดาษอัด โดยนิแอได้กล่าวถึงแนวความคิด
ไว้ว่า

ข้าพเจ้าได้แรงบันดาลใจมาจากพลังแห่งศรัทธา ที่มีภายในครอบครัวของข้าพเจ้าเอง
ต้องการแสดงออกถึงความดีงาม ความรัก ความเมตตา มีใจอันหนึ่งอันเดียวกัน สามัคคีกัน และใน
ความรู้สึกต่าง ๆ เหล่านั้นล้วนมาจากความเชื่อและพลังแห่งศรัทธาในพิธีกรรม ประเพณีวัฒนธรรมและ
ศาสนา เป็นพื้นฐานในการยึดจิตใจมนุษย์เพื่อการดำรงชีวิต

ข้าพเจ้าได้นำ “พระจันทร์ดวงดาว” ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของศาสนาอิสลามมาเป็นรูปแบบในการ
ทำงาน และข้าพเจ้าได้สร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมในลักษณะกึ่งนามธรรมคือ นำครอบครัวซึ่งมีบิดา
มารดา พี่สาว น้องสาว พี่ชาย น้องชาย ทั้งหมด 7 คน มารวมและประกอบกับตัวของพระจันทร์ดาวเชื่อม
เข้าด้วยกันโดยใช้หลักองค์ประกอบที่ก่อให้เกิดความงามและเป็นเอกภาพผ่านผลงานของข้าพเจ้า⁹⁸

ซึ่งในผลงานทั้ง 4 ชิ้นนี้ก็ได้รับรางวัลต่าง ๆ มากมาย โดยผลงานชื่อ “มวลงพลังแห่งศรัทธาใน
ครอบครัวข้าพเจ้า” ได้รับคัดเลือกให้ร่วมแสดงในการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 53 ประจำปี
พ.ศ. 2550⁹⁹ การได้รับคัดเลือกในครั้งนี้ นับเป็นก้าวแรกของการเข้ามามีส่วนร่วมในเวทีที่ใหญ่
ระดับประเทศของกลุ่มศิลปินมุสลิมและผลงานสร้างสรรค์ที่สะท้อนให้เห็นวิถีแห่งอิสลาม

ภาพที่ 76 นิแอ นิแอ

ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, พิทยาพร แซ่แต้

ภาพที่ 77 มวลงพลังแห่งศรัทธาในครอบครัวข้าพเจ้า, 2550 เทคนิค ประกอบไม้และกระดาษอัด ขนาด 180
x 120 x 160 เซนติเมตร

ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, นิแอ นิแอ

⁹⁷ สัมภาษณ์, นิแอ นิแอ อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 31
พฤษภาคม 2559.

⁹⁸ เอกสารส่วนบุคคล, นิแอ นิแอ

⁹⁹ หอศิลป์มหาวิทยาลัยศิลปากร, การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 53 ประจำปี 2550

ภาพที่ 78 นิแอ นิแต ขณะกำลังสาธิตการสร้างสรรค์ในชั่วโมงการเรียนการสอน
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, พิทยาพร แซ่แต้

ตอนเรียนที่ศิลปากร ในรุ่น ผมเป็นมุสลิมคนเดียว และเมื่อก่อนที่นี้ สามจังหวัดชายแดน ศิลปะ ยังไม่มีอะไรที่เป็นชิ้นเป็นอันเลย พูดได้ว่าตามเขาไม่ทัน เพราะว่าคนเขาก็แอนตี้ด้วย ว่าเรียนศิลปะแล้วจะไปทำอะไร แล้วก็เกี่ยวข้องกับเรื่องหลักของศาสนาด้วย เลยแคบมาก ช่วงหลังมาก็เริ่มมีได้ เพราะว่ามีอาจารย์ที่เขาจบมาจากศิลปากร มาสอน มาขยาย จนมีคณะศิลปกรรมฯ โดยการสอนไม่มีการนำศาสนา มาเกี่ยว เป็นการช่วยเสริมความรู้ความเข้าใจ ทำให้เกิดการกลับกัน จากที่เมื่อก่อนเขาแอนตี้กันเขาก็เริ่ม เห็นว่า ศิลปะบ้านเราก็มีอะไร เป็นศิลปะที่แปลกกว่าที่อื่น มีการผสมผสาน 3 วัฒนธรรม เพื่อนผมบางคน เพิ่งมาอยู่แล้วก็ติดใจ มีความประทับใจอะไรบางอย่างในพื้นที่ ก็เอามาทำงานศิลปะ ด้วยเพราะวัฒนธรรม ที่ต่างกันครับ¹⁰⁰

จากการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว ทำให้เห็นว่า ในอดีต ผู้คนในพื้นที่จังหวัดปัตตานีและ 3 จังหวัด ชายแดนภาคใต้ ไม่ได้มีความรู้ความเข้าใจในศิลปะมากนัก ส่งผลให้พวกเขาไม่มีทัศนคติแง่ลบในการ เรียนและทำงานด้านศิลปะ และเมื่อการศึกษาเริ่มเข้าถึง มีการก่อตั้งคณะศิลปกรรมศาสตร์ ณ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ก็ได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด

นอกจากผลงานชื่อ “มวลงหลังแห่งศรัทธาในครอบครัวข้าพเจ้า” แล้ว ผลงานชิ้นอื่น ๆ ในชุด ดังกล่าวของนิแอ ยังได้รับรางวัลในอีกหลายเวที ได้แก่ รางวัลดีเด่น การประกวดศิลปกรรม ปตท. ครั้งที่ 22 ประจำปี 2550, รางวัลพิเศษศิลปกรรม “นำสิ่งที่ดีสู่ชีวิต” ครั้งที่ 19 ประจำปี 2550 โดย บริษัท โตชิบา แห่งประเทศไทย และรางวัลสนับสนุน การประกวดศิลปกรรมร่วมสมัยของศิลปินรุ่นใหม่ ครั้งที่ 24 ประจำปี 2550

¹⁰⁰ สัมภาษณ์, นิแอ นิแต อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 31 พฤษภาคม 2559.

ภาพที่ 79 มวลพลังแห่งความรักในครอบครัวข้าพเจ้า 2550, เทคนิค ประกอบไม้และกระดาษอัด
ได้รับรางวัลดีเด่น การประกวดศิลปกรรม ปตท. ครั้งที่ 22 ประจำปี 2550
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, นิแอ นิแต

ภาพที่ 80 มวลพลังแห่งความรักในครอบครัวข้าพเจ้า 2550, เทคนิค ประกอบไม้และกระดาษอัด
รางวัลพิเศษศิลปกรรม “นำสิ่งที่ดีสู่ชีวิต” ครั้งที่ 19 ประจำปี 2550
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, นิแอ นิแต

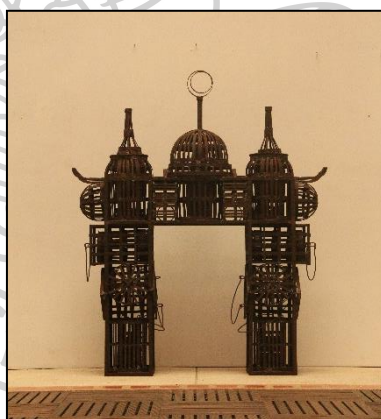

ภาพที่ 81 มวลพลังแห่งความรักในครอบครัวข้าพเจ้า 2550, เทคนิค ประกอบไม้และกระดาษอัด
รางวัลสนับสนุน การประกวดศิลปกรรมร่วมสมัยของศิลปินรุ่นใหม่ ครั้งที่ 24 ประจำปี 2550
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, นิแอ นิแต

ต่อมาในการศึกษาระดับปริญญาโท นิแอยังคงมุ่งมั่นสร้างสรรค์ผลงานที่สะท้อนถึงความประทับใจในสายใยครอบครัว และความรักและความผูกพันของเพื่อนมนุษย์ ผ่านทัศนคติและ

มุมมองทางศาสนา ผลงานศิลปนิพนธ์ในระดับมหาบัณฑิตนี้ นิแอได้เปลี่ยนวัสดุหลักในการสร้างสรรค์จากไม้และกระดาษ เป็นโลหะ วัสดุที่มีความคงทน และแข็งแรงมากขึ้น อาศัยการประกอบและเชื่อมประสานให้เกิดรูปทรงและรูปร่างที่ต้องการ นอกจากนี้ศิลปินยังได้นำข้าวของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันที่ทำมาจากโลหะ ผนวกเสริมลงไปในงาน อาทิ ถังโลหะ กะละมังโลหะ เป็นต้น ส่งผลให้ผลงานมีความชัดเจนในด้านเนื้อหา และการแสดงออก

ข้าพเจ้าได้นำแรงบันดาลใจจากความรักและความผูกพันอย่างใกล้ชิดใน “ครอบครัว” ของตนเอง สะท้อนผ่านเครื่องมือเครื่องใช้ร่วมกันอย่างคุ้นเคยในชีวิตประจำวัน อันเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างครอบครัวและชุมชน เพื่อถ่ายทอดให้เห็นถึง “รูปลักษณ์ภายใต้วิถีแห่งมุสลิม” ที่ประกอบไปด้วยครอบครัว อาชีพ วิถีการดำเนินชีวิตของคนในพื้นที่ ซึ่งก่อให้เกิดวัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา ปรัชญา ความเชื่อ สู่ชุมชน “มุสลิม” ในสังคมไทย ข้าพเจ้าจึงนำเสนอรูปร่าง (โครงสร้าง) ของพื้นที่ดังกล่าว ผ่านการลดทอน จัดวาง ต่อเติม ทำให้เกิดเป็นรูปทรงใหม่เพื่อสื่อให้เห็นถึงความทรงจำอันงดงาม ในเรื่องเอกลักษณ์เฉพาะของครอบครัวและชุมชน “มลายู” ที่ข้าพเจ้าอาศัยอยู่ ซึ่งยังคงประพุดตามหลักความเชื่อเดิมที่เปี่ยมไปด้วยศีลธรรมและจิตวิญญาณอันดีงาม ส่งผลให้ข้าพเจ้ามุ่งหมายสร้างสรรค์ผลงานศิลปะชุดนี้ โดยยึดหลักทัศนศิลป์ในรูปแบบ 3 มิติ เพื่อสะท้อนการอยู่ร่วมกันของสังคมไทยแบบเรียบง่ายและสันติ¹⁰¹

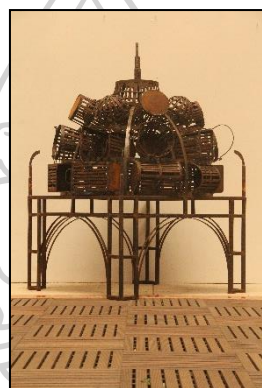
ภาพที่ 82 ประตูดุ๊ย, 2555, เทคนิค เชื่อมโลหะ ขนาด 190 x 158 x 43 เซนติเมตร
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, นิแอ นิแด

¹⁰¹ เอกสารส่วนบุคคล, นิแอ นิแด

ภาพที่ 83 มิงบา, 2555, เทคนิค เชื่อมโลหะ ขนาด 215 x 135 x 95 เซนติเมตร
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, นิแอ นิแต

ภาพที่ 84 โดม, 2555, เทคนิค เชื่อมโลหะ ขนาด 185 x 140 x 140 เซนติเมตร
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, นิแอ นิแต

เห็นได้ชัดว่าในผลงานชุดดังกล่าวนี้ ความรัก ความเมตตา และความผูกพันของนิแอ ได้ขยายกว้างออกไป จากความสัมพันธ์ในครอบครัวได้แผ่ออกเป็นความสัมพันธ์ในชุมชน อันเกิดขึ้นจากประเพณีและวัฒนธรรมที่ทำร่วมกันมา ส่งผลให้เกิดความรัก ความห่วงใย ความศรัทธา และนำมาซึ่งความสามัคคี นอกจากนี้ การดำรงชีพของชาวไทยมุสลิมภาคใต้ในพื้นที่ที่ศิลปินเติบโตและอาศัยอยู่ ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมชาวสวนยาง ศิลปินได้รับประสบการณ์ส่วนหนึ่งจากการใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ตั้งแต่วัยเยาว์ ประโยชน์ใช้สอยจากเครื่องมือเหล่านั้น ประสบการณ์ที่คุ้นเคยซึ่งถูกปลุกฝัง บ่มเพาะกลายเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิต¹⁰²

ปัจจุบันการทำหน้าที่อาจารย์ผู้สอน ณ แขนงวิชาศิลปะประยุกต์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ไม่ได้ทำให้นิแอ ลดเวลาในการสร้างสรรค์ผลงานลงแต่อย่างใด กลับทำให้มีความมุ่งมั่นและจริงจังมากขึ้น เพื่อประโยชน์ในการเรียนการสอน และถ่ายทอด

¹⁰² นิแอ นิแต, “รูปลักษณ์ภายใต้วิถีมุสลิม” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2555), 6.

ความรู้สู่ลูกศิษย์ และขณะนี้ศิลปินกำลังอยู่ในระหว่างการสร้างสรรค์ผลงานชุดใหม่ ที่แนวความคิด และความประทับใจในการสร้างสรรค์ไม่ได้ต่างไปจากเดิมมากนัก หากแต่มีการทดลองเปลี่ยนแปลงวัสดุอีกครั้งเป็นปูนปลาสเตอร์ และในฐานะที่นิแอ นิแต่เป็นจุดเริ่มต้นของการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวกระแสหลักของศิลปินมุสลิมในวงการศิลปะร่วมสมัยไทย ผู้วิจัยจึงได้สอบถามความเห็นของศิลปินถึงปรากฏการณ์นี้รวมถึงแนวโน้มที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

ผมว่าต้องมีเยอะขึ้น เพิ่มขึ้น เมื่อพยายามมาเรื่อย ๆ ต่อไปก็ต้องเยอะขึ้นมาก เพราะการศึกษา และโอกาสเข้าถึง เมื่อก่อนก็ไม่มีคณะศิลปกรรมฯ ที่นี้พอมีการได้รับรางวัล ก็เหมือนใบเบิกทางให้เด็กคนอื่น ๆ ศิลปินท่านอื่น ๆ ได้มีโอกาสที่จะเข้าร่วม มีส่วนร่วมตรงนั้น ด้วยเพราะวัฒนธรรมที่ต่างกัน เราเพิ่งได้มาออกสื่อตอนนี้ ก็เหมือนของแปลก ยังมีเรื่องของเหตุการณ์ต่าง ๆ เข้ามาด้วย ความไม่สงบ ความรุนแรง ก็ทำให้เราได้เห็นมุมมองใน สามจังหวัดมากขึ้น และการส่งงานเข้าประกวดช่วงนี้ เป็นที่นิยมด้วยครับ ในแต่ละเวที แต่ละรางวัลอย่างน้อยก็ต้องมีศิลปินมุสลิมจากภาคใต้ได้เข้าร่วมแสดง ไม่เคยตก¹⁰³

ภาพที่ 85 นิแอขณะกำลังสร้างสรรค์ผลงาน
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, นิแอ นิแต่

2. เจาะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ

เจาะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ เกิดวันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2526 ณ บ้านดอนรัก อำเภอนองจิก จังหวัดปัตตานี เจาะอับดุลเลาะ เติบโตมาท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่มีศิลปวัฒนธรรมอันเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัว บิดาประกอบอาชีพเป็นช่างต่อเรือกอบ มารดามีความสามารถด้านการเย็บปักถักร้อยพร้อมพื้นที่เป็นช่างเขียนป้าย และมีศาสนาอิสลาม เป็นที่ยึดเหนี่ยวใจและธรรมูญสูงสุดของชีวิต สิ่งต่าง

¹⁰³ สัมภาษณ์, นิแอ นิแต่ อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 31 พฤษภาคม 2559.

ๆ เหล่านี้ มีอิทธิพลต่อการนำเสนอเรื่องราวในงานศิลปะของศิลปิน¹⁰⁴ และเป็นแรงบันดาลใจให้จะ อับดุลเลาะต้องการศึกษาด้านศิลปะ ท่ามกลางความไม่เห็นด้วยของครอบครัวที่ต้องการให้ศิลปิน ประกอบอาชีพที่สามารถเลี้ยงชีพได้ยั่งยืนมากกว่าการประกอบอาชีพเพียงรับจ้างเขียนป้าย

เราทำในสิ่งที่ตนเองรัก ตนเองชอบ และเต็มทีกับสิ่งนั้น มีความสุขกับสิ่งที่ทำ โดยไม่เดือนร้อนใคร ก็น่าจะเพียงพอแล้ว เรียนศิลปะออกมาไม่ใช่จะประกอบอาชีพเขียนป้าย แต่งานทุกอย่างต้องมีศิลปะ ศิลปะ พัฒนาไปเรื่อย ๆ ดังนั้น ผมจะต้องเป็นศิลปินคนหนึ่งที่ใช้ศิลปะเพื่อประโยชน์แก่ตัวเอง ครอบครัว และผู้อื่นได้¹⁰⁵

ภาพที่ 86 เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ
ที่มา : บุญสืบ ขลิบเพ็ง, หนุ่มมุสลิม เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ ศิลปินถิ่นชายแดนใต้, เข้าถึงเมื่อ 20 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก

<http://www.manager.co.th/celebonline/viewnews.aspx?NewsID=9550000071200>

เมื่อจบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เจ๊ะอับดุลเลาะเข้าศึกษาต่อที่วิทยาลัยอาชีวะปัตตานี และศึกษาในระดับปริญญาตรีสาขาทัศนศิลป์ โนมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี¹⁰⁶ โดยในระดับปริญญาตรี ผลงานของเจ๊ะอับดุลเลาะ ได้รับอิทธิพลมาจากจิตรกรรมไทยประเพณี หากแต่ศิลปินก็ได้ใส่ความเป็นตัวตนและเนื้อหาอันเป็นเอกลักษณ์พร้อมความร่วมมือลงมือไป ทำให้ผลงานในช่วงเวลาดังกล่าว มีความอ่อนช้อย อ่อนนุ่ม เรียบง่าย เนื้อหาหลักแสดงออกถึงวิถีชีวิตความ

¹⁰⁴ ฮักก้า, "จงสร้างแสงสว่างให้ตัวเอง แล้วโลกจะมารับเราเอง" เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ ผู้หยดสี วาดปัตตานี, เข้าถึงเมื่อ 20 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก

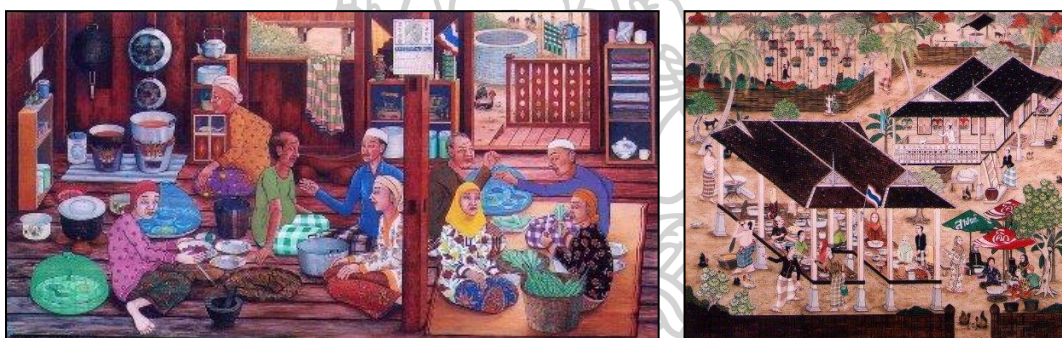
<http://www.manager.co.th/celebonline/viewnews.aspx?NewsID=9550000071200>

¹⁰⁵ บุญสืบ ขลิบเพ็ง, หนุ่มมุสลิม เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ ศิลปินถิ่นชายแดนใต้, เข้าถึงเมื่อ 20 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก<http://www.siamrath.co.th/web/?q=node/54734>

¹⁰⁶ เรื่องเดียวกัน.

เป็นอยู่ของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดย วรพจน์ พันธุ์พงษ์ ได้บอกเล่าถึงลักษณะผลงานสร้างสรรค์ของเจ๊ะอับดุลเลาะในช่วงเวลานั้น ไว้ดังนี้

เป็นจิตรกรรมว่าด้วยวิถีชีวิตชาวมุสลิมใน สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นภาพแบน ๆ ใช้เทคนิคเก่า เล่าเรื่องผู้คนธรรมดา ในฉากชีวิตที่พบได้ทั่วไป บ้านเรือน ตลาดสด ต้นไม้ มีสัตว์เลี้ยงจำพวกไก่ นก กรงหัวจุก มีกลุ่มเด็ก ๆ วิ่งเล่น ไม่มีอะไรหรือหวนในภาพ ไม่มีไอเดียเก๋ ๆ แต่เป็นงานที่ดึงดูดให้หยุดมองได้เนิ่นนาน ทั้งใบหน้า อารมณ์ผู้หญิง ผู้ชาย รายละเอียดของเสื้อผ้า สถาปัตยกรรม พืช ผัก อาหาร ทุกอย่างถูกค้นคว้าวิจัยและนำมาใส่ในงานอย่างพิถีพิถัน มีการเก็บรักษาบรรยากาศได้ชุ่มฉ่ำ มีน้ำมีเนื้อ ที่โดดเด่นคือความตั้งใจที่จะเสนอเรื่องราวแผ่นดินแม่ บอกเล่าด้วยท่าทีในเชิงช่างในช่วงกรุงรัตนโกสินทร์ หรือราวสองศตวรรษเศษ ด้วยความใส่ใจ เส้นและสีพลิ้วมีชีวิตชีวาขึ้นมา เมื่อเขายืนย่นจะแสดงให้เห็นสังคมเห็นคุณค่าของรากเหง้า ภูมิปัญญาบรรพบุรุษ¹⁰⁷

ภาพที่ 87 ผลงานสร้างสรรค์ระดับปริญญาตรี Life Style Muslim 2005

ที่มา : “Life Style Muslim”, 2548, ภาพถ่ายส่วนบุคคล, เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ

ภาพที่ 88 วิถีชีวิตมุสลิม 1, 2548, เทคนิค สีฝุ่น, 144 x 122 เซนติเมตร

ที่มา : วิถีชีวิตมุสลิม 1, 2548, ภาพถ่ายส่วนบุคคล, เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ

ด้วยแผนการเรียนการสอนในขณะนั้น ผศ.พิเชษฐ เปียร์กลีน ได้เป็นผู้วางรากฐานและจัดระบบขึ้น มุ่งหวังให้เยาวชนผู้มีความสนใจในศิลปะในพื้นที่ดังกล่าวได้เข้ามาเรียนรู้และสร้างสรรค์ผลงานศิลปะได้อย่างเช่นเยาวชนในท้องที่อื่น โดยปลูกฝังให้เยาวชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับศิลปะ รวมถึงการขัดเกลาให้ผู้เรียนสามารถค้นพบตัวตนในโลกแห่งศิลปะ เริ่มต้นด้วยการมองหาแรงบันดาลใจจากสิ่งใกล้ตัว อาทิ วิถีชีวิต วัสดุในท้องถิ่น ศาสนา หรือความงามของสิ่งแวดล้อม ซึ่ง

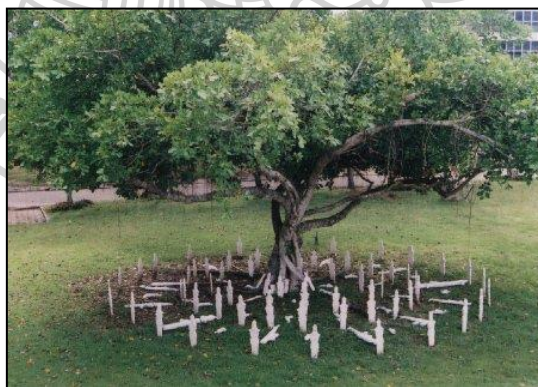
¹⁰⁷ วรพจน์ พันธุ์พงษ์, ศาสตราจารย์ศิลป์ ในจินตนาการของหนุ่มปัตตานี, ใน **ที่เกิดเหตุ**, (กรุงเทพฯ : โอเพ่นบุ๊กส์, 2550), 179-180.

เจ๊ะอับดุลเลาะคือ 1 ในนักศึกษารุ่นแรกของคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จากจำนวนทั้งหมด 7 คน¹⁰⁸

กลยุทธ์ในการทำงานของคนที่นี่ คือเราสอนเขาให้รู้จักรกก่อน สอนให้เขารู้จักหีบอินสไปร์จากสิ่งใกล้ตัว เมื่อวานอาจารย์ถนอม ซากักดีมา เขาบอกว่าซัดมากเลยตอนนี้ ศิลปะภาคใต้ นี่คือพัฒนาการจากช่วงแรกที่เป็นศิลปะแบบเทรตติซันนอล ตอนนี้คือคอนเทม เริ่มมีอินสตอลเลชันอะไรต่าง ๆ และในภายภาคหน้าก็ยิ่งต้องไปไกล อย่าลืมนะศิลปะในเมืองไทยก็เกิดจาก ขวัญอินโขงก่อน จู๋ ๆ จะเกิดนาวินได้ไง จู๋ ๆ จะเกิดมณฑียร บุญมาได้ยังไง นี่ก็เช่นเดียวกัน ค่อยเป็นค่อยไป แต่คุณต้องตามนะ ไม่ใช่ดูแค่ครั้งเดียวแล้วก็ไปตัดสิน เหมือนประวัติศาสตร์ที่ต้องติดตามและประเมินผล

ผมก็นำเสนอเรื่องของวิถีชีวิตก่อน รากของเราเป็นอย่างไร จู๋ ๆ จะมาคุยเรื่องสถานการณ์ตอนนี้เลย ไม่ได้ เรื่องวิถีประมงเป็นอย่างไร ความเชื่อในอิสลามเป็นอย่างไร ทีนี้ถึงจะค่อยเอาบริบทของสถานการณ์ปัจจุบันเข้ามา เพราะในแง่ของคนทำงานศิลปะ ไม่ได้นั่งตายตัว ยุคสมัย เวลา มีการเปลี่ยนแปลง มีการส่งผลเป็นอินสไปร์ชิ้นให้กับเขาได้ทำงาน บริบทของสถานการณ์ บ้านเมือง ก็ส่งผลอย่างที่สุดหลัง ๆ ก็จะเป็นเรื่องของสถานการณ์ อุตสาหกรรมสงคราม ที่เกิดขึ้น ตรงนี้ที่ผมรู้สึกแย่ เพราะไม่รู้ว่ามันจะรบกวนไปถึงไหน เพราะทุกคนก็ต้องตาย นี่คือสงครามที่ไม่ได้นึกถึงมวลมนุษยชาติเลย นี่เป็นสิ่งที่ผมอยากแสดงออก จริง ๆ เรื่องของสงครามนี้ผมทำมาตั้งแต่ ปี 2547 เคยทำชุดหนึ่ง เหตุการณ์ตากใบ ตอนนั้นยังเป็นนักศึกษา เป็นอินสตอลเลชัน ผมทำปิ่น หล่อปิ่นขึ้นมาและเอาผ้าขาวทอ และหล่อเสากุโบร์เท่าจำนวนผู้ตายที่ตากใบ และเอามาวางใต้ต้นไม้ และเอาปิ่นที่หล่อสีขาว ซึ่งแทนผ้าศพ คือเอามาทอปิ่นดีกว่า จะได้ไม่มีคนตาย¹⁰⁹

ภาพที่ 89 ผลงานสร้างสรรค์อินสตอลเลชันระดับปริญญาตรี 2547

ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ

¹⁰⁸ เรื่องเดียวกัน. 184.

¹⁰⁹ สัมภาษณ์, เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 29 พฤษภาคม 2559.

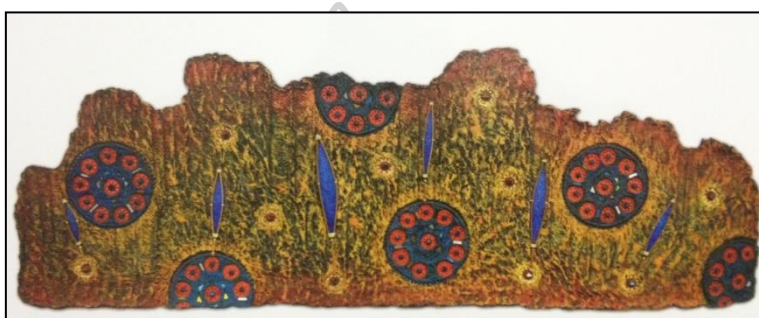
ภาพที่ 90 ผลงานสร้างสรรค์อินสตอลเลชั่นระดับปริญญาตรี 2547

ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ

ผมได้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะแบบจัดวางในมหาวิทยาลัยที่ผมเรียนที่ จ.ปัตตานี ซึ่งสมัยนั้นผมยังเรียนอยู่ ผลงานชิ้นนี้สร้างสรรค์ขึ้นมาจากสภาวะความสะเทือนใจต่อเหตุการณ์ฆาตกรรมหมู่ที่ตากใบ โดยคนที่มิจิตใจอามหิตยั้งนัก ไร้ความเป็นมนุษย์สันติ ซึ่งมีผู้คนล้มตายกันเป็นจำนวนมาก เป็นเหตุการณ์ที่ผมรับไม่ได้ต่อการกระทำในครั้งนั้น ส่งผลให้เกิดสภาวะของความโศรกเศร้าเสียใจ ความเคียดแค้นอยู่ภายในจิตใจ ไม่สามารถที่จะระบายความทุกข์ทรมานที่เป็นบาดแผลอันปวดร้าวออกมาได้ แต่ด้วยความเป็นคนที่ทำงานศิลปะเลยถือโอกาสระบายความเศร้าโศกเสียใจในหนทางของนักสร้างสรรค์ เพราะผมคิดว่าศิลปะไม่เคยทำร้ายใคร มีแต่จะให้สติปัญญาและจรรโลงจิตใจแก่เพื่อนมนุษย์ จึงได้ทำผลงานชุดนี้ขึ้นมาในทันทีหลังเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์สถานแก่จิตใจของตนเองว่าอย่าได้ใช้ความรุนแรงเลย เพราะจะมีแต่ความสูญเสีย ด้วยความคิดของเด็กในวัยขนาดนั้น เลยนำสัญลักษณ์ของความตายโดยใช้เสาธงไม้ไว้สำหรับปักบนหลุมฝังศพของคนตายปักบนผืนดินเท่าจำนวนของผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์ตากใบในวันนั้น และใช้สัญลักษณ์ของความรุนแรงโดยใช้อาวุธสงครามห่อหุ้มด้วยผ้าสีขาววางเรียงรายล้อมต้นไม้ เหตุที่นำผ้าสีขาวมาห่อหุ้มอาวุธก็เพราะว่าอยากให้เห็นถึงความต่างของความรู้สึกของตนเองระหว่างการนำผ้าสีขาวมาห่อหุ้มร่างกายผู้เสียชีวิตกับการนำผ้าสีขาวมาห่อหุ้มอาวุธสงครามอันไหนดีกว่ากัน จากเหตุการณ์ในวันนั้นทำให้ผมมองหาความยุติธรรมต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกันซึ่งดูเหมือนว่ามันยากยิ่งกว่างมเข็มในมหาสมุทร และในขณะที่เดียวกันผมปฏิเสธความรุนแรงทุกมิติโดยเฉพาะกับผู้ที่ไม่มีความผิด ซึ่งปัจจุบันถึงแม้วันนี้ยังมีความรุนแรงเพิ่มขึ้นเท่าทวีคูณเสมือนสายน้ำที่ล้นไหลไม่มีวันหยุด โอ้พระเจ้าผู้เป็นเจ้าขอได้โปรดทรงดลบันดาลใจให้มนุษย์หยุดการกระทำอันป่าเถื่อนด้วยเถิด “มนุษย์ทุกคนวันหนึ่งก็ต้องตายซึ่งถูกกำหนดชะตากรรมไว้เรียบร้อยแล้ว ฉะนั้นมนุษย์อย่าได้ยึดเหี้ยมความตายให้แก่กันเลย”²⁵ ตูลา รำลึกตากใบวันที่ผมไม่เคยลืม¹¹⁰

¹¹⁰ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, เข้าถึงเมื่อ 2 มิถุนายน 2559, เข้าถึงได้จาก

ต่อมา เจาะอัปเดตเลาะยังคงสร้างสรรค์ผลงานที่น่าเสนอถึงเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ท้องถิ่นของชาวปัตตานี โดยหันมาทดลองและพยายามคิดค้นเทคนิควิธีการใหม่ ๆ นำมาปรับใช้เป็นการสร้างสรรค์ทางศิลปะ ในผลงานชุด “แรงบันดาลใจจากธรรมชาติ” สร้างสรรค์ขึ้นในช่วงปีพ.ศ.2547-2548 เจาะอัปเดตเลาะได้ประดิษฐ์กระดาษทำมือ เพื่อมาเป็นพื้นของผลงานสร้างสรรค์ และยังสามารถผลิตให้มีขนาดและพื้นผิวหยาบหรือเรียบได้ตามต้องการ โดยศิลปินได้แรงบันดาลใจมาจาก ธรรมชาติของอิสลาม เกี่ยวกับธรรมชาติ ซึ่งเป็นสิ่งมหัศจรรย์ที่พระผู้เป็นเจ้าดลบันดาลสร้างขึ้นมา มีความงามที่สามารถสัมผัสได้ด้วยกาย ผ่านสิ่งที่สร้างประโยชน์ทางกาย และผ่านความงามที่สัมผัสได้ด้วยใจ ซึ่งอิสลามเชื่อว่า มนุษย์ต้องมีความเคารพและความอ่อนน้อมต่อธรรมชาติ¹¹¹

ภาพที่ 91 แรงบันดาลใจจากธรรมชาติ, 2547-2548, สีอะครีลิคบนกระดาษทำมือ, ขนาด 60 x 160 เซนติเมตร

ที่มา : เจาะอัปเดตเลาะ เจาะสอเหาะ, รูปลักษณ์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, (กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง,2555)

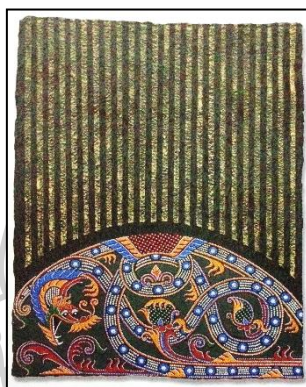

ภาพที่ 92 แรงบันดาลใจจากธรรมชาติ, 2547-2548, สีอะครีลิคบนกระดาษทำมือ, ขนาด 60 x 160 เซนติเมตร

ที่มา : เจาะอัปเดตเลาะ เจาะสอเหาะ, รูปลักษณ์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, (กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง,2555)

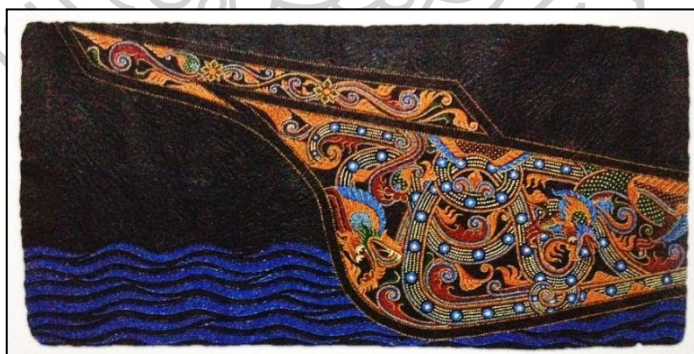
¹¹¹ เจาะอัปเดตเลาะ เจาะสอเหาะ, รูปลักษณ์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, (กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง,2555) 22.

ต่อมาในปี พ.ศ. 2549 เจะอับดุลเลาะเริ่มหันมามองหาแรงบันดาลใจจากสิ่งที่คุ้นเคยรอบกาย และได้สร้างสรรค์ผลงานชุด “จิตรกรรมวิสดุผสมที่ได้รับแรงบันดาลใจมาจากลวดลายเรือกอและ” ซึ่งเป็นสิ่งที่ศิลปินพบเห็นตั้งแต่วัยเยาว์และสามารถพบเห็นได้ทั่วไปในท้องถิ่น อันเป็นเอกลักษณ์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี ที่ใช้เรือกอและเป็นพาหนะในการประกอบอาชีพประมง มีความงดงามด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ชาวบ้านจะให้ความสำคัญกับการสร้างสรรค์ลวดลายบนเรือกอและ นำมาสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมตามแนวทางของตนเอง¹¹² โดยผลงานในชุดดังกล่าวนี้ได้รับรางวัลที่ 1 เหรียญทอง จิตรกรรมร่วมสมัยบัวหลวง ครั้งที่ 30 โดย มูลนิธิธนาคารกรุงเทพ ประจำปี 2551

ภาพที่ 93 แรงบันดาลใจจากลวดลายเรือกอและ, 2549, สีอะครีลิคบนกระดาษทำมือ, ขนาด 100 x 79 เซนติเมตร

ที่มา : เจะอับดุลเลาะ เจะสอเหาะ, รูปลักษณ์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, (กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชซิ่ง, 2555)

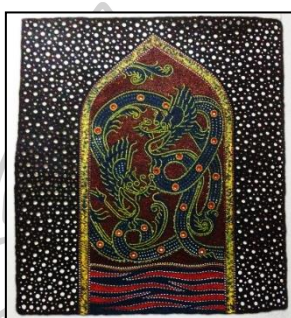

ภาพที่ 94 แรงบันดาลใจจากลวดลายเรือกอและ, 2549, สีอะครีลิคบนกระดาษทำมือ, ขนาด 70 x 200 เซนติเมตร

ที่มา : เจะอับดุลเลาะ เจะสอเหาะ, รูปลักษณ์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, (กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชซิ่ง, 2555)

¹¹² เรื่องเดียวกัน. 22.

ในปี พ.ศ. 2550 เจะอับดุลเลาะ ได้สร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมอันเป็นการต่อยอดจากผลงานชุดก่อนหน้า ในผลงานชุด “รูปลักษณ์จากห้องถิ่นปัตตานี” ว่าด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับชาวมลายูห้องถิ่นปัตตานีที่เป็นไทยมุสลิม ผ่านเรือกอและที่ประดับลวดลายสวยงาม สถาปัตยกรรมห้องถิ่นที่เป็นโค้งโดมของมัสยิด รวมถึงแรงบันดาลใจจากกริช ที่บ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ห้องถิ่น ความประณีตอ่อนช้อยของคนในพื้นที่ ผ่านการสร้างสรรค์และแสดงออกตามรูปแบบเฉพาะตัวของศิลปินและในปีเดียวกันนี้ เจะอับดุลเลาะ ยังได้สร้างสรรค์ผลงานชุด “สีสันจากห้องถิ่น” นำเสนอเรื่องราวของวิถีชีวิตของชาวมลายูห้องถิ่นที่ประกอบอาชีพประมงผ่านเรื่องราวของเรือกอและ และการให้ความสำคัญของชาวบ้านต่อการประกอบอาชีพประมงนี้ สะท้อนถึงคุณค่าของวิถีดั้งเดิม¹¹³

ภาพที่ 95 รูปลักษณ์จากห้องถิ่นปัตตานี, 2550, สีอะครีลิคบนกระดาษทำมือ, ขนาด 108 x 97 เซนติเมตร

ที่มา : เจะอับดุลเลาะ เจะสอเหาะ, รูปลักษณ์ของชาวมลายูห้องถิ่นปัตตานี, (กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2555)

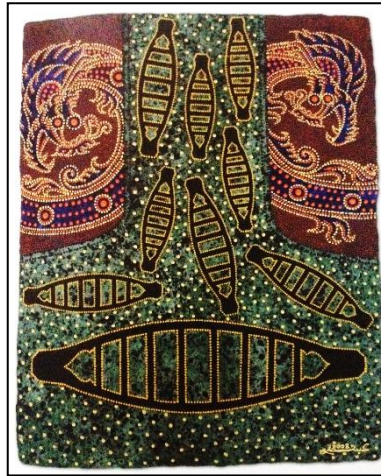

ภาพที่ 96 รูปลักษณ์จากห้องถิ่นปัตตานี, 2550, สีอะครีลิคบนกระดาษทำมือ, ขนาด 65 x 40 เซนติเมตร

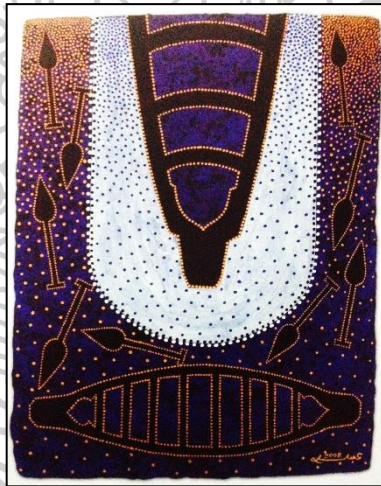
ที่มา : เจะอับดุลเลาะ เจะสอเหาะ, รูปลักษณ์ของชาวมลายูห้องถิ่นปัตตานี, (กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2555)

¹¹³ เรื่องเดียวกัน. 22-23.

ภาพที่ 97 สีสันจากท้องถิ่น, 2550, สีอะครีลิคบนกระดาษทำมือ, ขนาด 60 x 49 เซนติเมตร
ที่มา : เจาะอัลดุลละาะ เจาะสอเหาะ, รูปลักษณะของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, (กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรีนติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2555)

ภาพที่ 98 สีสันจากท้องถิ่น, 2550, สีอะครีลิคบนกระดาษทำมือ, ขนาด 60 x 49 เซนติเมตร
ที่มา : เจาะอัลดุลละาะ เจาะสอเหาะ, รูปลักษณะของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, (กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรีนติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2555)

ในช่วงปี พ.ศ. 2551-2553 เจาะอัลดุลละาะได้สร้างสรรค์ผลงาน 3 ชุด ได้แก่ “พระจันทร์คือชีวิต” 1 ชุด และ “รูปลักษณะของท้องถิ่นปัตตานี” 2 ชุด โดยทั้ง 3 ชุดนี้ยังคงให้ความสำคัญกับ ความงามเฉพาะพื้นถิ่นของวิถีชีวิตชาวไทยมลายู แต่ศิลปินได้เน้นไปที่รายละเอียดของลวดลายที่ปรากฏบน เรือกอและ อันได้แก่ ลวดลายที่ประกอบกันจนเกิดรูปร่างพระจันทร์เสี้ยว รูปทรงของเรือ รูปทรงสัตว์ทะเล และสัตว์ในวรรณคดี เป็นการบอกเล่าถึงความงาม และความพอเพียงในการประกอบอาชีพ ประมง¹¹⁴ โดยผลงานใน 3 ชุดนี้ ได้รับรางวัลต่าง ๆ มากมาย ได้แก่ ชุด พระจันทร์คือชีวิต ได้รับรางวัล

¹¹⁴ เรื่องเดียวกัน. 23.

สนับสนุนของธนาคารกรุงไทย รางวัลที่ 2 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 55 ประจำปี 2552 ส่วนผลงานชุด รูปลักษณะของท้องถิ่นปัตตานี ได้รับการพิจารณาเข้าร่วมแสดงในการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 54 ประจำปี พ.ศ. 2551, รางวัลดีเด่น การประกวดศิลปกรรม "นำสิ่งที่ดีสู่ชีวิต" ครั้งที่ 21 ประจำปี พ.ศ. 2552 โดยบริษัทโตชิบา (ไทยแลนด์) จำกัด, รางวัลดีเด่น การประกวดจิตรกรรมร่วมสมัย พานาโซนิก ครั้งที่ 12 ประจำปี พ.ศ. 2553, รางวัลที่ 3 เหรียญทองแดง จิตรกรรมร่วมสมัย บัวหลวง ครั้งที่ 33 ประจำปี พ.ศ. 2553 และรางวัลในเวทีระดับชาติที่ยิ่งใหญ่ที่สุด คือ รางวัลเกียรติคุณอันดับ 2 เหรียญเงิน การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 56 ประจำปี พ.ศ. 2553

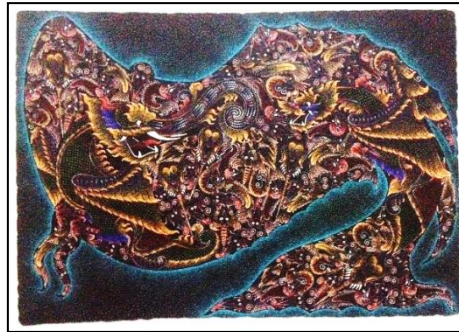
ภาพที่ 99 พระจันทร์ยิ้มที่ปัตตานี, 2551-2552, สีอะครีลิคบนกระดาษทำมือ, ขนาด 184 x 201 เซนติเมตร

ที่มา : เจาะอับดุลเลาะ เจาะสอเหาะ, รูปลักษณะของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, (กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2555)

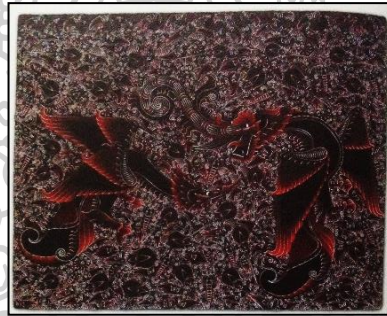
ภาพที่ 100 พระจันทร์ยิ้มที่ปัตตานี, 2551-2552, สีอะครีลิคบนกระดาษทำมือ, ขนาด 150 x 150 เซนติเมตร

ที่มา : เจาะอับดุลเลาะ เจาะสอเหาะ, รูปลักษณะของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, (กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2555)

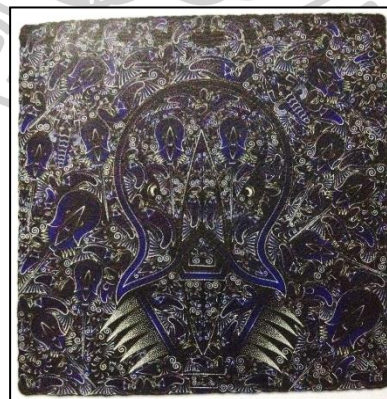
ภาพที่ 101 รูปลักษณ์ของห้องถื่นปัตตานี, 2551-2553, สีอะครีลิคบนกระดาษทำมือ, ขนาด 150 x 200 เซนติเมตร

ที่มา : เจาะอับลูเลาะ เจาะสอเหาะ, รูปลักษณ์ของชาวมลายูห้องถื่นปัตตานี, (กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2555)

ภาพที่ 102 รูปลักษณ์ของห้องถื่นปัตตานี, 2551-2553, สีอะครีลิคบนกระดาษทำมือ, ขนาด 250 x 300 เซนติเมตร

ที่มา : เจาะอับลูเลาะ เจาะสอเหาะ, รูปลักษณ์ของชาวมลายูห้องถื่นปัตตานี, (กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2555)

ภาพที่ 103 รูปลักษณ์ของห้องถื่นปัตตานี, 2553, สีอะครีลิคบนกระดาษทำมือ, ขนาด 150 x 150 เซนติเมตร.

ที่มา : เจาะอับลูเลาะ เจาะสอเหาะ, รูปลักษณ์ของชาวมลายูห้องถื่นปัตตานี, (กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2555)

ภาพที่ 104 รูปลักษณะของห้องถ้ำปัดตานี, 2553, สีอะครีลิคบนกระดาษทำมือ, ขนาด 200 x 150 เซนติเมตร

ที่มา : เจาะอับลเลาะ เจาะสอเหาะ, รูปลักษณะของขามลาญที่ห้องถ้ำปัดตานี, (กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2555)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2554 เจาะอับลเลาะ ได้สร้างสรรค์ผลงานชุด “ดอกไม้งามที่ถูกซ่อนเร้นในปัดตานี” โดยนำเสนอผลงานสร้างสรรค์ในลักษณะของการรวมตัวกันของสวดลายสัตว์ทะเลอยู่บนผ้าคลุมศีรษะของสตรีมุสลิม (ฮิญาบ) แสดงถึงความงามที่อยู่บนพื้นฐานของขนบธรรมเนียมประเพณีในศาสนา มุ่งสื่อให้เห็นถึง ความงามของปัดตานีที่ถูกซ่อนเร้นโดยชาวคราวของเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในจังหวัดปัดตานี และจังหวัดชายแดนใต้ ส่งผลให้ผู้คนเข้าใจว่าดินแดนแห่งนี้มีแต่ความน่ากลัว ทั้งที่จริงแล้วยังมีความงามของวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะห้องถ้ำที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษจวบจนปัจจุบัน¹¹⁵

ในผลงานชุดนี้ เจาะอับลเลาะได้มีการเชื่อมโยงเนื้อหาของความงามในห้องถ้ำกับสถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นใน สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้ผู้วิจัยเห็นภาพชัดเจนว่า เหตุการณ์ดังกล่าวมีผลกระทบต่อจิตใจของคนในพื้นที่รวมทั้งชาวสารต่าง ๆ ที่นำเสนอ กลับทำให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนแก่บุคคลทั่วไป ศิลปินซึ่งมักเป็นผู้อ่อนไหวจึงสะเทือนใจในสิ่งที่เกิดขึ้นดังกล่าว จึงหยิบยกมาเป็นส่วนหนึ่งของความบังดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน

โดยผลงานชุดนี้ ได้รับรางวัลสนับสนุนของธนาคารกรุงไทย รางวัลที่ 1 จากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 57 ประจำปี พ.ศ.2554, รางวัลที่ 3 เหรียญทองแดง จิตรกรรมร่วมสมัยบัวหลวง ครั้งที่ 33 ประจำปี พ.ศ.2554 โดยมูลนิธิธนาคารกรุงเทพ และรางวัล Platinum Awards การประกวด 2nd UOB Painting of the Year Competition.

¹¹⁵ เรื่องเดียวกัน. 23.

ภาพที่ 105 ดอกไม้งามที่ถูกซ่อนเร้นในปัตตานี, 2554, สีอะครีลิคบนกระดาษทำมือ, ขนาด 140 x 100 เซนติเมตร

ที่มา : เจาะ अबดุลเลาะ เจาะสอเหาะ, รูปลักษณ์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, (กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2555)

ภาพที่ 106 ดอกไม้งามที่ถูกซ่อนเร้นในปัตตานี, 2554, สีอะครีลิคบนกระดาษทำมือ, ขนาด 200 x 150 เซนติเมตร

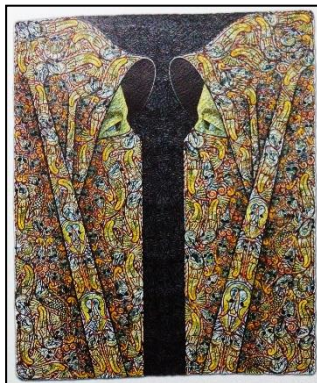
ที่มา : เจาะ अबดุลเลาะ เจาะสอเหาะ, รูปลักษณ์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, (กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2555)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2555 เจาะ अबดุลเลาะ ได้สร้างสรรค์ผลงานชุด “ความงามในความมืดที่ปัตตานี” เป็นชุดผลงานที่ต่อยอดมาจากชุดที่แล้ว โดยมีการเติบโตของแนวความคิดอันนำไปสู่การแสดงออกถึงสัจธรรมของการดำเนินชีวิตของมวลมนุษยชาติตามทฤษฎีของศาสนาอิสลามที่ให้มนุษย์แสวงหาความงามของชีวิตและตระหนักถึงรสสุญสิ้นของชีวิต ผลงานชุดนี้แสดงถึงความงามในความมืดผ่านรูปทรงของสตรีมุสลิมที่หันหน้าเข้าหากัน มีช่องว่างระหว่างสตรีทั้งสอง ปรากฏเป็นรูปทรงของเสาโกโบร์ หรือเสาปักหลุมศพของชาวมุสลิม เสมือนเป็นสัญลักษณ์แห่งความตาย¹¹⁶ โดย

¹¹⁶ เรื่องเดียวกัน. 23.

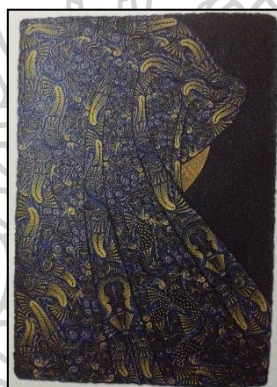

ผลงานชุดนี้ได้รับรางวัลที่ 2 เหรียญเงิน จิตรกรรมร่วมสมัยบัวหลวง ครั้งที่ 34 ประจำปี พ.ศ.2555 และรางวัลดีเด่น การประกวดจิตรกรรมเอเชียพลัส ครั้งที่ 2 ประจำปี พ.ศ.2555

ภาพที่ 107 ความงามในความมืดที่ปัตตานี, 2555, สีอะครีลิคบนกระดาษทำมือ, ขนาด 180 x 150 เซนติเมตร.

ที่มา : เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, รูปลักษณ์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, (กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2555)

ภาพที่ 108 ความงามในความมืดที่ปัตตานี, 2555, สีอะครีลิคบนกระดาษทำมือ, ขนาด 113 x 79 เซนติเมตร

ที่มา : เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, รูปลักษณ์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, (กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2555)

ภาพที่ 109 เจ๊ะอับดุลเลาะขณะกำลังสร้างสรรค์ผลงาน

ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ

ภาพที่ 110 เจ๊ะอับดุลเลาะขณะกำลังสร้างสรรค์ผลงาน
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ

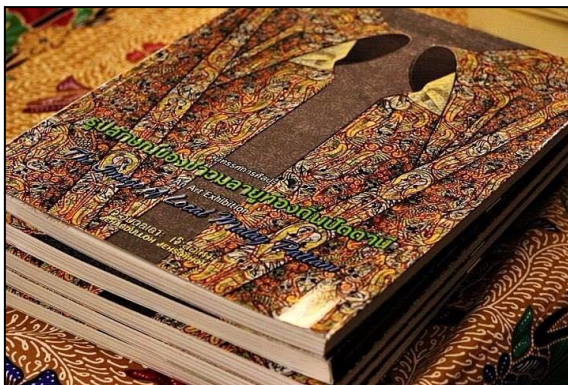
และในปี พ.ศ.2555 นี้ เจ๊ะอับดุลเลาะได้จัดนิทรรศการเดี่ยวขึ้นเป็นครั้งแรก จัดแสดงผลงานศิลปะที่สร้างสรรค์มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2547-พ.ศ.2555 รวมผลงานทั้งหมด 9 ชุด และผลงานกว่าร้อยชิ้น โดยใช้ชื่อนิทรรศการว่า “รูปลักษณ์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี” จัดแสดง ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรุงเทพฯ จัดแสดงวันที่ 1-26 มิถุนายน พ.ศ.2555

ภาพที่ 111 บรรยากาศพิธีเปิดนิทรรศการ
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ

ภาพที่ 112 บรรยากาศภายในนิทรรศการ
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ

ภาพที่ 113 สุลีบัตรนิทรรศการ

ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ

ต่อมาในปี พ.ศ. 2556 เจ๊ะอับดุลเลาะ ได้สร้างสรรค์ผลงานชุด “Birth and Death” โดยนำเสนอเรื่องราวของการเกิดและการตาย ศิลปินกล่าวว่า ในขณะที่ประสบกับความรู้สึกดีใจที่พบว่าตนกำลังจะมีลูกนั้น นับเป็นความสุขอย่างหาที่สุดไม่ได้ แต่ในขณะเดียวกันก็มีความเครียดและกังวลแฝงอยู่ ว่าลูกของเรา นั้นจะคลอดออกมาปลอดภัยไหม? หรือมีสุขภาพร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงหรือเปล่า? ความรู้สึกนี้เป็นความรู้สึกที่อยู่ในใจของทุกคน¹¹⁷

ภาพที่ 114 Birth and Death, 2556, สื่อะครีลิคบนผ้าใบ

ที่มา : เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, Birth and Death 2013, เข้าถึงเมื่อ 1 มิถุนายน 2559, เข้าถึงได้จาก <http://www.jehabdulloh.com/14918704/birth-and-death-2013>

¹¹⁷ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, Birth and Death 2013, เข้าถึงเมื่อ 1 มิถุนายน 2559, เข้าถึงได้จาก <http://www.jehabdulloh.com/14918704/birth-and-death-2013>

ภาพที่ 115 Birth and Death, 2556, สีอะครีลิคบนผ้าใบ

ที่มา : เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, Birth and Death 2013, เข้าถึงเมื่อ 1 มิถุนายน 2559, เข้าถึงได้จาก <http://www.jehabdulloh.com/14918704/birth-and-death-2013>

และในช่วงปี พ.ศ. 2556-2557 นั้น เจ๊ะอับดุลเลาะ ก็ได้สร้างสรรค์ผลงานชุด “My Home at Pattani” โดยในครั้งนี้ศิลปินหยิบยกเรื่องราวของสถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นใน สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย อันได้แก่ จังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาส สถานการณ์ดังกล่าวที่เกิดขึ้นนั้นส่งผลให้เจ๊ะอับดุลเลาะเกิดความรู้สึกหดหู่และเศร้าเป็นอย่างมาก¹¹⁸

ภาพที่ 116 My Home at Pattani, 2556-2557, สีอะครีลิคบนผ้าใบ

ที่มา : เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, My Home at Pattani, เข้าถึงเมื่อ 1 มิถุนายน 2559, เข้าถึงได้จาก <http://www.jehabdulloh.com/14894548/my-home-at-pattani-2013-2014>

¹¹⁸ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, My Home at Pattani, เข้าถึงเมื่อ 1 มิถุนายน 2559, เข้าถึงได้จาก <http://www.jehabdulloh.com/14894548/my-home-at-pattani-2013-2014>

ภาพที่ 117 My Home at Pattani, 2556-2557, สีอะครีลิคบนผ้าใบ

ที่มา : เจ๊ะอับดุลเลาะห์ เจ๊ะสอเหาะ, My Home at Pattani, เข้าถึงเมื่อ 1 มิถุนายน 2559, เข้าถึงได้จาก <http://www.jehabdulloh.com/14894548/my-home-at-pattani-2013-2014>

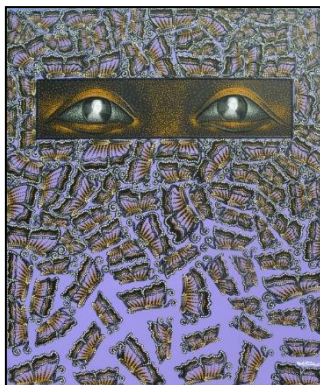
และในปี พ.ศ. 2557-2558 เจ๊ะอับดุลเลาะห์ยังได้สร้างสรรค์ผลงานชุด “Pattani My Home” โดยต่อยอดมาจากแนวความคิดของผลงานชุดที่แล้ว ที่ยังคงเกี่ยวข้องกับความหดหู่ เศร้าหมอง จากผลของสถานการณ์ความไม่สงบ มุ่งสะท้อนถึงภาพลักษณ์ของความรุนแรง โดยแทนค่าด้วยรูปทรงของอาวุธที่มีอยู่รายล้อมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จนกลายเป็นอุตสาหกรรมความมั่นคงของคนเพียงไม่กี่กลุ่ม แต่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชีวิตผู้คนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยส่วนใหญ่¹¹⁹ โดยในปี พ.ศ.2557 เจ๊ะอับดุลเลาะห์ ได้รับรางวัล 1st International Historical Memory Art Festival (Art Hub) ณ กรุงอาบูดาบี สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์

ตัวเนื้อหา ช่วงหลังจะเป็นเรื่องของบริบทของพื้นที่มากขึ้น โดยเฉพาะสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้น ผมก็ชอบทดลอง ใน 2-3 ปีหลังก็เลยทำเต็มที่ไปเลย คิดว่าชุดที่ทำขึ้นใน 3-4 ปีนี้ก็คือจะเป็นบริบทของสถานการณ์ที่มันไม่ยอมหยุด อุตสาหกรรมสงครามต่าง ๆ ผมพยายามจะนำเสนอเรื่องตรงนี้ครับ¹²⁰

¹¹⁹ เอกสารส่วนบุคคล, เจ๊ะอับดุลเลาะห์ เจ๊ะสอเหาะ

¹²⁰ สัมภาษณ์, เจ๊ะอับดุลเลาะห์ เจ๊ะสอเหาะ อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 29 พฤษภาคม 2559.

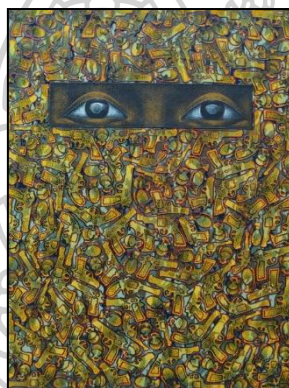

ภาพที่ 118 Pattani My Home, 2557-2558, สีอะครีลิคบนผ้าใบ

ที่มา : เจาะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, My Home at Pattani, เข้าถึงเมื่อ 1 มิถุนายน 2559, เข้าถึงได้

จาก <http://www.jehabdulloh.com/14894548/my-home-at-pattani-2013-2014>

ภาพที่ 119 Pattani My Home, 2557-2558, สีอะครีลิคบนผ้าใบ

ที่มา : เจาะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, My Home at Pattani, เข้าถึงเมื่อ 1 มิถุนายน 2559, เข้าถึงได้

จาก <http://www.jehabdulloh.com/14894548/my-home-at-pattani-2013-2014>

ในช่วงปี พ.ศ.2558-ปัจจุบัน เจาะอับดุลเลาะ ยังคงสร้างสรรค์ผลงานอย่างต่อเนื่อง มุ่งหวังว่า ในอีก 2 ปีข้างหน้า อาจจะได้จัดนิทรรศการแสดงผลงานเดี่ยวขึ้นอีกครั้ง โดยแนวความคิดหลักได้มุ่งแสดงออกถึงสถานการณ์ความไม่สงบอย่างเต็มที่ ด้วยเหตุการณ์ดังกล่าวได้ทวีความรุนแรงขึ้นทุกวัน จากเหตุการณ์ที่เคยมองว่ายังไกลตัว กลับคืบคลานเข้ามาใกล้ขึ้นเรื่อย ๆ ก่อให้เกิดความขุ่นเคือง กังวล หวาดกลัวและหดหู่ ด้วยศิลปินเองนั้นก็มิชอบครว มีภาระหน้าที่ และบุคคลอันเป็นที่รักให้ต้องเอาใจใส่และดูแลความปลอดภัย จึงทำให้แรงผลักดันนี้เข้มข้นมากขึ้น ด้วยหวังว่าสักวันหนึ่งเหตุการณ์ความไม่สงบนี้จะยุติลง ไม่มีความสูญเสียเกิดขึ้นอีก ไม่มีเรื่องของการทำร้ายนำเสนอมานสื่อ ไม่มีข่าวลือเรื่องของการรบราฆ่าฟันเพียงเพราะความต่างทางศาสนา ด้วยเห็นชัดแล้วว่า สงครามและการต่อสู้ไม่เคยส่งผลดีให้กับผู้ใด

ชุดหลัง ๆ ก็จะเป็นเรื่องของสถานการณ์ อุตสาหกรรมสงคราม ที่เกิดขึ้น ตรงนี้ที่ผมรู้สึกแ่ เพราะไม่รู้ว่าจะรบกันไปถึงไหน เพราะทุกคนก็ต้องตาย ผมมีลูกศิษย์เป็นพุทธ เพื่อนเป็นพุทธ อาจารย์ที่สร้างผมมากก็เป็นพุทธ ผมเลยไม่เข้าใจคนที่อคติ ที่สร้างความแตกแยก ว่าเขาต้องการอะไร 12 ปีที่เกิดขึ้นทำไมถึงไม่สงบ ผมต้องการอย่างเดียว คือให้โลกสงบ ไม่มีหยดเลือดแม้แต่หยดเดียว ไม่ว่าจะคนศาสนาไหนก็ตาม ผมมองหาความเป็นมนุษย์ ทุกสรรพสิ่งพระเจ้าเป็นผู้สร้าง คนที่ฆ่าคนเมื่อตายไปพระเจ้าจะสอบถามเป็นคนแรก คนที่ฆ่าคนด้วยเจตนาจะถูกสอบสวนเป็นคนแรก ต้องเตรียมเผชิญนะ ¹²¹

ภาพที่ 120 หนึ่งในผลงานชุดที่กำลังสร้างสรรค์, 2558-2559, สีอะครีลิคบนผ้าใบ
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, เจาะอัปเดตเลาะ เจ๊ะสอเหาะ

ภาพที่ 121 หนึ่งในผลงานชุดที่กำลังสร้างสรรค์, 2558-2559, หมึกบนกระดาษ
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, เจาะอัปเดตเลาะ เจ๊ะสอเหาะ

¹²¹ เรื่องเดียวกัน.

ภาพที่ 122 หนึ่งในผลงานชุดที่กำลังสร้างสรรค์, 2558-2559, หมึกบนกระดาษ
 ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, เจาะอัลตราซาวด์ เจาะสอเหาะ

ภาพที่ 123 หนึ่งในผลงานชุดที่กำลังสร้างสรรค์, 2558-2559, หมึกบนกระดาษ
 ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, เจาะอัลตราซาวด์ เจาะสอเหาะ

ภาพที่ 124 Born into the War, 2558-2559, สีอะครีลิคบนผ้าใบ
 ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, เจาะอัลตราซาวด์ เจาะสอเหาะ

นอกจากรางวัลต่าง ๆ ที่เจอะอับดุลเลาะได้รับแล้ว ศิลปินยังเป็นนักเรียนกองทุนกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษาดีเด่นระดับประเทศ เป็นผู้ได้รับทุนจากสภาศิลปกรรมไทยในสหรัฐอเมริกา และ สวช.กระทรวงวัฒนธรรม ไปศึกษาดูงานศิลปะกับโครงการเผยแพร่ผลงานทัศนศิลป์ (จิตรกรรม) ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา รุ่นที่ 1 และรุ่นที่ 2 รวมถึงได้รับทุนจาก สศร. การทรงวงวัฒนธรรมไปศึกษาดูงาน Venice Biennale และพิพิธภัณฑศิลป์ ณ นครเวนิซ ประเทศอิตาลี

จากความมุ่งมั่นในการสร้างสรรค์งานศิลปะของเจอะอับดุลเลาะ อันเป็นผลมาจากการได้รับการศึกษาด้านศิลปะอย่างจริงจังและเข้มข้นเป็นกลุ่มแรก ๆ ในพื้นที่ดังกล่าว อีกทั้งคติประจำตนที่ศิลปินยึดถือ ความว่า “ชีวิตผมศาสนามาเป็นอันดับหนึ่ง เป็นความสำคัญ ยิ่งใหญ่ วางไว้บนหิ้งเลย รองลงมาคือศิลปะ”¹²² นั้น จากปริมาณและจำนวนชุดของผลงานสร้างสรรค์ของเจอะอับดุลเลาะรวมถึงรางวัลต่าง ๆ ที่ได้รับ ทำให้เป็นที่ประจักษ์แล้วว่า เป็นความสำเร็จที่ยิ่งใหญ่ทั้งของศิลปิน และการเติบโตของศิลปะในภาคใต้ของประเทศไทย และถือเป็นก้าวที่สำคัญของศิลปินมุสลิมถิ่นใต้ในเคลื่อนไหวเข้าสู่ศูนย์กลางด้านศิลปะของประเทศไทย หนึ่งในพื้นที่สำคัญผู้ร่วมเป็นกำลังในการขับเคลื่อนวงการศิลปะร่วมสมัยไทย

3. ศิริชัย พุ่มมาก

ศิริชัย พุ่มมาก เกิดวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ.2526 ณ จังหวัดนครศรีธรรมราช จบการศึกษาระดับมัธยม จากโรงเรียนลิขลคุณาราช จังหวัดนครศรีธรรมราช และศึกษาต่อระดับปริญญาตรี ณ ภาควิชาทัศนศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และจบการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาศิลปะไทย จากคณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปัจจุบัน ศิริชัย เป็นอาจารย์ประจำแขนงวิชาศิลปะประยุกต์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ภาพที่ 125 ศิริชัย พุ่มมาก

ที่มา : Contest War, นิทรรศการ SEE 2 SEA, เข้าถึงเมื่อ 1 มิถุนายน 2559, เข้าถึงได้จาก

<http://exhibition.contestwar.com/node/904>

¹²² วรพจน์ พันธุ์พงษ์, ศาสตร์และศิลป์ ในจินตนาการของหนุ่มปัตตานี, ใน *ที่เกิดเหตุ*, (กรุงเทพฯ : โอเพ่นบุ๊กส์, 2550), 180.

ภาพที่ 126 ศิริชัย พุ่มมาก ขณะกำลังสร้างสรรค์ผลงาน

ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, บัณฑิตา วรศรี

ภาพที่ 127 ศิริชัย พุ่มมาก ขณะกำลังสร้างสรรค์ผลงาน

ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, ศุภชัย ศรีขวัญแก้ว

ศิริชัยจบมัธยมศึกษาสายสามัญ แผนกวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ จากโรงเรียนสิชลคุณาธาร จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้วย ณ เวลานั้น ศิริชัยทราบเพียงว่า ตนเองมีความชื่นชอบและรักในการทำงานศิลปะ จึงสอบเข้าศึกษาต่อ ณ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ซึ่งเป็นการเปิดการเรียนการสอนเป็นปีแรก ด้วยความชื่นชอบเป็นแรงผลักดันทำให้ศิริชัยทุ่มเทกับการเรียนเต็มที่

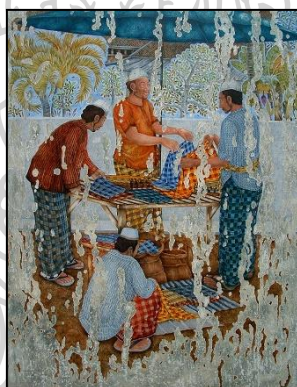
มาจากความชอบอย่างเดียวเลย ตอนแรกช่วงที่เรียนมัธยมคือผมจบสายวิทย์-คณิตมา แต่ว่าช่วงเวลาที่ยังเรียนอยู่ก็ได้ไปแข่งงานวันสัปดาห์ศิลปะตลอดเลย อาจารย์ทางศิลปะก็เลยบอกว่าให้เลือกเรียนไปเลยสิ ศิลปะที่นี้ น่าสนใจนะ ได้มาเป็นรุ่นแรก ก็เรียนมา แต่ผมมีความคิดอย่างนึงว่า จริง ๆ แล้ว ไม่ว่าจะเรียนศาสตร์ไหนก็แล้วแต่ ถ้าเรามีความตั้งใจที่จะมุ่งมั่น ผมว่าเราจะไปถึงจุดนั้นได้ ไม่ว่าจะเรียนวิทย์

เรียนศิลปะ เรียนอะไรก็แล้วแต่ ผมก็เลยทุ่มเทงานทางสายศิลปะค่อนข้างที่จะเต็มที่หน่อย ก็ทำให้เรามีงานนะที่จะทำในอนาคตได้ เป็นเรื่องของความชอบครับ ผมชอบศิลปะก็ทำเต็มที่¹²³

ภาพที่ 128 เทียบท่าเรือสะมิแล, เทคนิคสีอะครีลิคบนดินสอพอง, ขนาด 150 x 200 เซนติเมตร
ที่มา : ศิริชัย พุ่มมาก, ต่าง-สุข...ต่าง-สงบ, (ปัตตานี : มิตรภาพ,2558)

ภาพที่ 129 บังขายผ้า, เทคนิคสีอะครีลิคบนดินสอพอง, ขนาด 200 x 150 เซนติเมตร
ที่มา : ศิริชัย พุ่มมาก, ต่าง-สุข...ต่าง-สงบ, (ปัตตานี : มิตรภาพ,2558)

ผลงานสร้างสรรค์ของศิริชัยเป็นหนึ่งในตัวอย่างของการนำเสนอผลงานศิลปะที่แสดงถึงเอกลักษณ์ท้องถิ่น อันเป็นผลมาจากกระบวนการการเรียนการสอนที่คณาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่มุ่งกระตุ้นแนวคิดให้กับผู้เรียนรู้จักนำเอาวัฒนธรรมที่มีอยู่หลากหลายในท้องถิ่นมาใช้เป็นข้อมูลในการทำงานศิลปะ และประกอบกับแนวความคิดส่วนตัวของศิ

¹²³ สัมภาษณ์, ศิริชัย พุ่มมาก อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 30 พฤษภาคม 2559.

ริชัยเอง ที่มีความรู้สึกที่ วิถีมุสลิมในจังหวัดชายแดนใต้ยังขาดการนำมาใช้สร้างสรรค์งานศิลปะ¹²⁴ แม้ว่าศิริชัยนั้นจะนับถือศาสนาพุทธ ไม่ได้นับถือศาสนาอิสลามหรือเป็นชาวมุสลิมแต่อย่างใด

ผมต้องการสร้างความงามและความกลมกลืนกันของวิถีชีวิต บริบทของพื้นที่ภาคใต้ตรงนี้มีทั้ง คนพุทธ คนมุสลิม ผมเองตั้งแต่สมัยเด็ก ตอนอยู่ที่จังหวัดนครฯ ก็มีเพื่อนที่เป็นมุสลิม ตาของผมนั้นมีเพื่อน เป็นมุสลิม อยู่ร่วมด้วยกันมา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ด้วยกันมา มาอยู่ที่นี่ผมก็มีเพื่อนฝูงที่เป็นมุสลิมอีก ความเป็น มิตรภาพที่เราเห็นตรงนี้ ที่เราได้รับได้สัมผัสมา เป็นแรงบันดาลใจในการทำงานของเรา เป็นแนวความคิด หลักในการทำงานของเราเลย สร้างความงามและความกลมกลืน การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ของชุมชน พุทธและชุมชนมุสลิม¹²⁵

เมื่อได้พิจารณาผลงานของศิริชัยแล้ว ผู้วิจัยมองเห็นอิทธิพลของภาพจิตรกรรมฝาผนัง หรือ จิตรกรรมไทยประเพณี ที่ศิลปินหยิบยกมาใช้ และได้ผสมผสานความรู้สึกนึกคิด จินตนาการ และ เอกลักษณ์จำเพาะของตนลงไป ผนวกกับเจตจำนงค์ส่วนตนที่ต้องการสร้างสรรค์งานจิตรกรรมไทยที่เป็นเอกลักษณ์ของภาคใต้ ด้วยงานจิตรกรรมฝาผนังทางภาคใต้นั้น ไม่มีเอกลักษณ์ที่ชัดเจน ซึ่งต่างกับ งานจิตรกรรมฝาผนังภูมิภาคอื่นของประเทศไทย

เป็นความชอบส่วนตัวมาตั้งแต่วัยเด็กด้วยครับ ผมเห็นภาพจิตรกรรมไทยตามฝาผนัง ผมก็รู้สึก ชอบ รู้สึกว่ามีความเป็นเอกลักษณ์ มีเสน่ห์ เรียนไป ๆ ผมก็ได้เห็นงานของศิลปิน งานของพรชัย ใจมา ที่ เขาเล่าวิถีชีวิตทางเหนือได้ชัดเจน ผมก็กลับมาคิดว่า รูปแบบเอกลักษณ์ของจิตรกรรมฝาผนังของชาวใต้ ไม่มีเอกลักษณ์ ไม่มีความเป็นตัวเองเลยสักนิดเดียว ด้วยความที่สมัยก่อนคือรอบกันอย่างเดียว ทางเหนือก็ยังมี ปลายค้ำชะ ทางอีสานก็มีแต่ม ฐูปแต่ม ส่วนภาคกลางนี่ชัดเจนเลย ส่วนจิตรกรรมในภาคใต้อาจจะมีช่างหลวง ลงมาเขียน ผสมช่างชาวบ้านนิดหน่อย ผมก็เลยมีความคิดจากตรงนี้ อยากจะเอามาทำให้เกิดจิตรกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของทางภาคใต้ครับ¹²⁶

¹²⁴ วาที่ ททรัพย์สิน,งานศิลปะที่สะท้อนเรื่องราวทางวัฒนธรรม,วารสารรัฐสมิแล ปีที่ 31 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2553, 59.

¹²⁵ สัมภาษณ์, ศิริชัย พุ่มมาก อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 30 พฤษภาคม 2559.

¹²⁶ เรื่องเดียวกัน.

ภาพที่ 130 ตกปลา 8, เทคนิคสีอะครีลิคบนดินสอพอง, ขนาด 80 x 100 เซนติเมตร
ที่มา : ศิริชัย พุ่มมาก, ต่าง-สุข...ต่าง-สงบ, (ปัตตานี : มิตรภาพ,2558)

ภาพที่ 131 ใต้ต้นโหนด, เทคนิคสีอะครีลิคบนดินสอพอง, ขนาด 30 x 30 เซนติเมตร
ที่มา : ศิริชัย พุ่มมาก, ต่าง-สุข...ต่าง-สงบ, (ปัตตานี : มิตรภาพ,2558)

ศิริชัยได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับการทำงานของตนเองไว้ว่า ตนมีความปรารถนาให้คนในสังคมได้รับรู้เรื่องราวของมุสลิมในแง่มุมที่เป็นความงามความสงบ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่อยู่ร่วมกันมายาวนานผ่านงานศิลปะของตน¹²⁷ อันเป็นที่ทราบกันดีว่าในจังหวัดปัตตานี พื้นที่ที่ศิลปินร่ำเรียนศึกษาและอาศัยอยู่ในปัจจุบันนั้น กำลังประสบกับเหตุการณ์ความไม่สงบ การสู้รบที่ไม่ทราบต้นเหตุแน่ชัด ข้างลือเกี่ยวกับการแบ่งแยกทางศาสนา รวมถึงการนำเสนอของสื่อกระแสหลัก ส่งผลให้คนทั่วไปเกิดความเข้าใจในทางลบทั้งกับพื้นที่ สามจังหวัดที่เกิดเหตุและผู้คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ โดยเฉพาะภาพลักษณ์ของชาวมุสลิม ศิริชัยจึงเลือกที่จะนำเสนอมุมมองที่คนทั่วไปไม่เคยได้สัมผัส มุมมองของวิถีชีวิตท้องถิ่นที่เต็มไปด้วยความงาม สุนทรียศาสตร์ และมิตรภาพมาช้านาน

แรงบันดาลใจหลัก ๆ ของผมเลย มาจากสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นตั้งแต่ ปี พ.ศ.2546 - 2547 ช่วงนั้นเองผมก็หยิบยกเรื่องของสถานการณ์มาเป็นแรงบันดาลใจในการทำงาน แต่ว่า แง่มุมที่ผมนำเสนอมันจะเป็นแง่มุมของวิถีชีวิตที่มันสงบสุขมากกว่า ผมคิดว่าชาวคราว เรื่องราวของความรุนแรงต่าง

¹²⁷ วาที ทรัพย์สิน,งานศิลปะที่สะท้อนเรื่องราวทางวัฒนธรรม,วารสารรัฐสมิแล ปีที่ 31 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2553, 59.

ๆ หลายคนเขารู้แล้ว เขาหวาดกลัวกับสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่แล้ว แต่ว่า เราเป็นคนในพื้นที่ น่าจะนำแง่มุมของความสุข ไปเผยแพร่ให้เขาดูบ้าง ก็เลยเป็นแรงบันดาลใจในการทำงานตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา เรามองความรุนแรงว่า เป็นเพียงแค่จุด จุดเดียว แต่ยังมีแง่มุมของความสุขอื่นอีกมาก เยอะแยะไปหมดเลย ที่เราสามารถเข้าไปสัมผัสได้ ธรรมชาติเออ สภาพแวดล้อมเออ ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นเออ มีเยอะกว่าเรื่องของความรุนแรงอีก ผมก็มีเพื่อนเป็นชาวบ้านมุสลิมเยอะแยะมากมาย แล้วก็ได้คุยกับเขาเรื่องเหตุการณ์ สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนี้ พวกคุณต้องการหรือเปล่า เขาไม่ได้แอปปีกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเลย และยังทำให้รูปแบบวิถีชีวิตเขาคงตัวลงด้วยซ้ำ การทำงานเออ อะไรเออ ไม่ได้เป็นปกติ ไม่ได้มีผลดีอะไรเลย¹²⁸

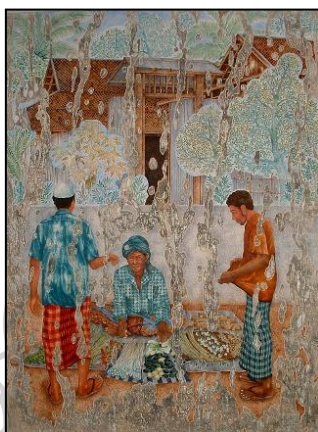
นับตั้งแต่ ปี.พ.ศ.2548 จากการศึกษาในระดับปริญญาตรี จวบจนปริญญาโท ศิริชัยสร้างสรรค์ผลงานไปแล้วทั้งสิ้น 4 ชุด ได้แก่ ชุด “จินตภาพจากวิถีชีวิตในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย” ปี พ.ศ.2548 ผลงานชุดนี้ศิลปินสะท้อนภาพปัญหาความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มุ่งแสดงให้เห็นว่าเป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตของประชาชน ที่เคยอาศัยอยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุข แม้ว่าจะมีความแตกต่างกันในด้านศาสนา และประเพณีวัฒนธรรม ต่อมาคือ ชุด “วิถีชีวิตพื้นถิ่นปักษ์ใต้” ปี พ.ศ.2552 เป็นการนำเสนอภาพสะท้อนแนวคิดเดียวกันกับชุดก่อนหน้า แต่แทนที่จะสร้างสรรค์ผลงานเพื่อต่อยอดสถานการณ์ความรุนแรงดังกล่าว ศิริชัยกลับสร้างผลงานที่แสดงออกถึงความงดงาม ความสงบสุขที่เคยมีมาแต่อดีต วิถีชีวิตที่เต็มเปี่ยมไปด้วยน้ำใจไมตรี และมิตรภาพต่อกันในชุดต่อมาคือ ชุด “ตลาดปักษ์ใต้ : ความกลมกลืนของความแตกต่าง” ปี พ.ศ.2555 ศิลปินมีประสบการณ์ที่ดีเกี่ยวกับการผสมผสานความหลากหลายทางวัฒนธรรมของวิถีชีวิตผู้คนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลงานแสดงให้เห็นถึงผู้คนที่มีความแตกต่างหลากหลายมาซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า พบปะพูดคุย แสดงความเอื้อเฟื้อและมีไมตรีจิตต่อกัน และ ในชุด “สุนทรีย์ในความมืด” สร้างสรรค์ขึ้นในปี พ.ศ. 2557 จวบจนปัจจุบัน ผลงานนำเสนอภาพของวิถีชาวประมงภาคใต้ที่มักทำมาหากินตามชายฝั่งทะเลท่ามกลางความมืดมิดของเวลากลางคืน สะท้อนถึงความคลุมเครือ ความลึกลับ และอันตรายจากเหตุการณ์ความไม่สงบที่กำลังเกิดขึ้น¹²⁹

จากการสร้างสรรค์ผลงานตลอดระยะเวลากว่า 10 ปีของศิริชัย ความโดดเด่นด้านแนวคิดและการแสดงออกในผลงาน รวมถึงความร่วมมือในกลวิธีผสมผสานศาสตร์โบราณและจินตนาการทำให้ศิริชัย ได้รับรางวัลในเวทีการประกวดระดับประเทศมากมาย ได้แก่ รางวัลดีเด่น ศิลปกรรมเยาวชนทักษิณ ครั้งที่ 2 ประจำปี พ.ศ.2547, รางวัลสนับสนุนศิลปินรุ่นใหม่ ศิลปกรรมเยาวชนทักษิณ

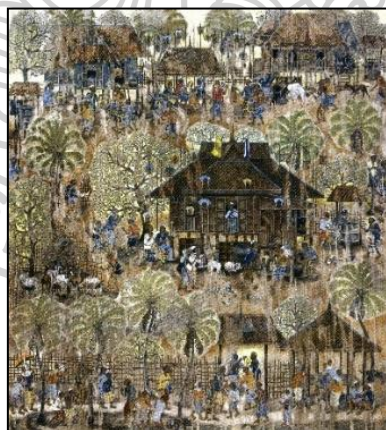
¹²⁸ สัมภาษณ์, ศิริชัย พุ่มมาก อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 30 พฤษภาคม 2559.

¹²⁹ สุรชาติ เกษประสิทธิ์, จิตรกรรมแบบศิริชัย : จิตรกรรมแนวไทยประเพณี, ใน ต่าง-สุข...ต่าง-สงบ, (ปัตตานี : มิตรภาพ, 2558) 48-49.

ครั้งที่ 3 ประจำปี พ.ศ.2548, รางวัลเหรียญเงิน ศิลปกรรมรุ่นเยาว์ ศิลป์ พีระศรี ครั้งที่ 23 ประจำปี พ.ศ.2549,รางวัลจิตรกรรมยอดเยี่ยม “พุ่กันทอง” การประกวดจิตรกรรมเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550, รางวัลเหรียญทองแดงบัวหลวง จิตรกรรมไทยแนวประเพณี ครั้งที่ 30 ประจำปี พ.ศ.2551 และรางวัลที่ 2 การประกวดจิตรกรรมเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 84 พรรษา 5 ธันวาคม 2554¹³⁰

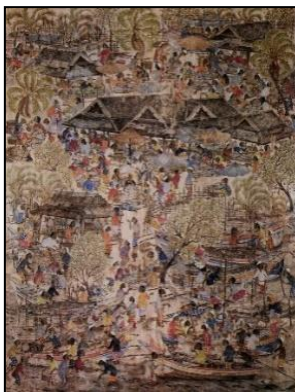
ภาพที่ 132 แม่ค้าผักสด, 2549, เทคนิค สีอะครีลิคบนดินสอพอง, ขนาด 200 x 150 เซนติเมตร
รางวัลเหรียญเงิน ศิลปกรรมรุ่นเยาว์ ศิลป์ พีระศรี ครั้งที่ 23 ประจำปี พ.ศ.2549
ที่มา : ศิริชัย พุ่มมาก, ต่าง-สุข...ต่าง-สงบ, (ปัตตานี : มิตรภาพ,2558)

ภาพที่ 133 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ผ่านดินไทย, 2550, เทคนิค สีอะครีลิคบนดินสอพอง, ขนาด 200 x 180 เซนติเมตร
รางวัลจิตรกรรมยอดเยี่ยม “พุ่กันทอง” การประกวดจิตรกรรมเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550
ที่มา : ศิริชัย พุ่มมาก, ต่าง-สุข...ต่าง-สงบ, (ปัตตานี : มิตรภาพ,2558)

¹³⁰ ศิริชัย พุ่มมาก, ต่าง-สุข...ต่าง-สงบ, (ปัตตานี : มิตรภาพ,2558) 51.

ภาพที่ 134 เรือกอและเทียบท่าที่ตลาดรูสะมิแล, 2551, เทคนิค สีอะครีลิคบนดินสอพอง, ขนาด 200x150 เซนติเมตร

รางวัลเหรียญทองแดงบัวหลวง จิตรกรรมไทยแนวประเพณี ครั้งที่ 30 ประจำปี พ.ศ.2551

ที่มา : ศิริชัย พุ่มมาก, ต่าง-สุข...ต่าง-สงบ, (ปัตตานี : มิตรภาพ,2558)

ภาพที่ 135 พี่น้องไทยในชายแดนใต้, 2554, เทคนิค สีอะครีลิคบนดินสอพอง, ขนาด 200 x 190 เซนติเมตร

รางวัลที่ 2 การประกวดจิตรกรรมเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 84 พรรษา 5 ธันวาคม 2554

ที่มา : ศิริชัย พุ่มมาก, ต่าง-สุข...ต่าง-สงบ, (ปัตตานี : มิตรภาพ,2558)

และในปี พ.ศ. 2558 ศิริชัยได้จัดแสดงนิทรรศการเดี่ยวขึ้นเป็นครั้งแรก โดยใช้ชื่อนิทรรศการว่า “ต่าง-สุข...ต่าง-สงบ” จัดแสดงผลงานศิลปะที่สร้างสรรค์ขึ้นตั้งแต่ ปี พ.ศ.2548-2558 รวมผลงานทั้งหมด 4 ชุด จำนวนชิ้นงาน 93 ชิ้น ณ หอศิลป์วัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จังหวัดปัตตานี จัดแสดงระหว่างวันที่ 25 กุมภาพันธ์ – 25 มีนาคม พ.ศ.2558

ภาพที่ 136 บรรยากาศพิธีเปิดนิทรรศการ

ที่มา : นิทรรศการ "ต่าง-สุข...ต่ำ-สงบ" ของอาจารย์ศิริชัย พุ่มมาก อาจารย์สาขาศิลปะประยุกต์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ ม.อ.ปัตตานี จัดแสดง ณ หอศิลป์วัฒนธรรมภาคใต้ (26/02/2558), เข้าถึงเมื่อ 1 มิถุนายน 2559, เข้าถึงได้จาก http://www.pn.psu.ac.th/web2555/show_news1.php

ภาพที่ 137 บรรยากาศนิทรรศการ

ที่มา : นิทรรศการ "ต่าง-สุข...ต่ำ-สงบ" ของอาจารย์ศิริชัย พุ่มมาก อาจารย์สาขาศิลปะประยุกต์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ ม.อ.ปัตตานี จัดแสดง ณ หอศิลป์วัฒนธรรมภาคใต้ (26/02/2558), เข้าถึงเมื่อ 1 มิถุนายน 2559, เข้าถึงได้จาก http://www.pn.psu.ac.th/web2555/show_news1.php

ภาพที่ 138 บรรยากาศนิทรรศการ

ที่มา : นิทรรศการ "ต่าง-สุข...ต่ำ-สงบ" ของอาจารย์ศิริชัย พุ่มมาก อาจารย์สาขาศิลปะประยุกต์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ ม.อ.ปัตตานี จัดแสดง ณ หอศิลป์วัฒนธรรมภาคใต้ (26/02/2558), เข้าถึงเมื่อ 1 มิถุนายน 2559, เข้าถึงได้จาก http://www.pn.psu.ac.th/web2555/show_news1.php

ปัจจุบันศิริชัยในฐานะอาจารย์ประจำแขนงวิชาศิลปะประยุกต์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ยังคงสร้างสรรค์ผลงานศิลปะควบคู่ไปกับการให้ความรู้แก่นักศึกษาและเยาวชนในพื้นที่ โดยผลงานที่สร้างสรรค์นั้นยังคงอยู่ในชุด “สุนทรียะในความมืด”

ตอนนี้กำลังทำงานชุดที่เป็นสีดำ ส่วนใหญ่ก็หยิบยกเรื่องของวิถีชีวิต แต่ว่าชุดหลังนี้ผมจะทำเรื่องของความมืด ตรงนี้คือเอาความมืดมาเป็นสัญลักษณ์ในการแสดงออก ความมืดเป็นอะไรที่ใครหลาย ๆ คน รู้สึกว่าน่าหวาดกลัว เป็นสื่อสัญลักษณ์บางอย่าง ก็เลยใช้ชื่อชุดนี้ว่า สุนทรียะในความมืด ในความมืดจะมีความงาม หลายคนมองมาที่ชายแดนใต้แล้วเห็นว่ามี ความรุนแรง ผมก็เลยเอาเรื่องราวเหล่านั้นมานำเสนอ แต่จริง ๆ แล้ว ภาพที่ปรากฏก็จะเป็นวิถีชีวิตประจำวันแค่นั้นเอง คือผมลงไปสัมผัสแล้วพบว่ามีความสวยงาม คนอื่น ๆ อาจไม่เคยพบเห็น ก็เลยเอาตรงนี้มาทำครับ คิดว่าคงอีกสัก 1-2 ปีถึงจะจัดงานแสดงครับ ตอนนี้มีแค่ 20 กว่าชิ้น¹³¹

จากศิลปิน 3 ท่านแรกที่ผู้วิจัยหยิบยกมาวิจัยในครั้งนี้ นับเป็นเครื่องยืนยันถึงกระบวนการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ศิลปะของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในภาคใต้ ที่แม้ว่าจะมีมาในระยะเวลาไม่นานเมื่อเทียบกับสถาบันในภูมิภาคอื่น ๆ แต่กลับสามารถปลูกฝัง ฝึกฝนให้ศิลปินตระหนักรู้ในความรัก ความศรัทธา ความมุ่งมั่น ในการขุดค้นรากเหง้าทางศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมในพื้นที่ถิ่นภาคใต้ขึ้นมาบูรณาการเข้ากับศิลปะร่วมสมัยไทย โดยดำเนินไปแบบก้าวหน้า มีการพัฒนาเนื้อหาเรื่องราว แต่ไม่ลืมเบื้องหลังรากลึกของตน ศิลปวัฒนธรรม ความเชื่อ และประเพณีของบรรพบุรุษชาวปักษ์ใต้อันเป็นคุณค่ามหาศาล¹³²

4. อำพรณี สะเตาะ

อำพรณี สะเตาะ เป็นชาวอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี เกิดวันที่ 16 พฤษภาคม 2526 จบการศึกษาระดับปริญญาตรีจากคณะศิลปะและการออกแบบ สาขาศิลปะภาพถ่าย มหาวิทยาลัยรังสิต และได้ไปศึกษาต่อในระดับปริญญาโทสาขาศิลปะภาพถ่าย จากมหาวิทยาลัย L'École Nationale Supérieure de la Photographie เมืองอาร์ลส์ (Arles) ประเทศฝรั่งเศส หลังจบการศึกษาก็กลับมาสอนในตำแหน่งอาจารย์ประจำคณะศิลปะและการออกแบบ สาขาศิลปะภาพถ่าย มหาวิทยาลัยรังสิต

¹³¹ สัมภาษณ์, ศิริชัย พุ่มมาก อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 30 พฤษภาคม 2559

¹³² สุรชาติ เกษประสิทธิ์, จิตรกรรมแบบศิริชัย : จิตรกรรมแนวไทยประเพณี, ใน ต่าง-สุข...ต่าง-สงบ, (ปัตตานี : มิตรภาพ, 2558) 50.

อำพรณีเติบโตมาในครอบครัวที่นับถือศาสนาอิสลาม โดยเธอก็นับถือตามบรรพบุรุษ แต่ในช่วงแรกของชีวิตนั้น ศิลปินได้ปฏิบัติตามหลักศาสนาโดยไม่ได้ทราบถึงแก่นและความสำคัญที่แท้จริง จนกระทั่งเมื่อเติบโตขึ้น การเข้ามาศึกษาในระดับปริญญาตรีที่กรุงเทพฯ ทำให้ศิลปินได้พบกับสังคมใหม่ ความสำคัญของศาสนาที่นับถือจึงจางไปตามสภาพสังคมใหม่ที่เข้ามามีบทบาทสำคัญ อำพรณีจึงไม่เคยสวมผ้าคลุมฮิญาบเลยในขณะที่กำลังศึกษาในรั้วมหาวิทยาลัย

ภาพที่ 139 อำพรณี สะเตาะ

ที่มา : อำพรณี สะเตาะ, เข้าถึงเมื่อ 20 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก

<http://image.bangkokbiznews.com/media/images/size1/2011/08/11/bbkb759f77i9ki799diej.jpg>

เราเห็นว่าคนใน สามจังหวัด ใส่ผ้าคลุม ก็โอเคค่ะ ก็เหมือนแค่ประเพณี ซึ่งเราก็ไม่รู้ซั่ว่าคืออะไร จนเราได้อยู่ในรั้วมหาวิทยาลัย ก็ตามปกติ สูสภาพสังคมใหม่ที่เราไม่คุ้นชิน ทำให้จุดนั้น เราลืมไปเลยว่าพื้นฐานที่เราเป็น ตอนเด็ก สมัยอดีต เราคือใคร เรานับถือศาสนาอะไร จนเราลืม เราไม่เคยใส่ฮิญาบมา มหาวิทยาลัย ซึ่งเรามีความรู้สึกว่าเราเฉย ๆ มาก¹³³

ระหว่างการศึกษาในระดับปริญญาตรี อำพรณีได้สร้างสรรค์ผลงานภาพถ่ายขาวดำในชุดที่ชื่อว่า “ภายใต้ฮิญาบ” ผลงานชุดดังกล่าวมีความโดดเด่นเป็นอย่างมาก สะท้อนให้เห็นถึงสภาพความเป็นอยู่ของเด็กหญิงมุสลิมในพื้นที่ สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างชัดเจน บรรยากาศและอารมณ์ความรู้สึกในผลงานที่ปะทะกับผู้ชมอย่างทันทีทันใด ทำให้ผลงานชุดดังกล่าวของอำพรณี ได้รับรางวัลยุวศิลปินไทย ประจำปี 2550 สาขาภาพถ่าย (Young Thai Artist Award 2007) โดยอำพรณีได้กล่าวถึงแนวความคิดของผลงานชุดดังกล่าวไว้ว่า

¹³³ Halal Life, *ทางนำชีวิต ตอน อำพรณี สะเตาะ*, เข้าถึงเมื่อ 20 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก <https://www.youtube.com/watch?v=nd-R1LF01vM>

“เมื่อผู้หญิงถูกมองว่าเป็นส่วนหนึ่งในผู้ร่วมกระบวนการก่อความไม่สงบ” บอกเล่าเรื่องราวความเป็นไปของผู้หญิงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อถ่ายทอดอารมณ์ให้สังคมรับรู้ และเลือกที่จะมองภาพลักษณ์ผู้หญิงเพิ่มมากขึ้นโดยนำเสนอผ่านผลงานศิลปะภาพถ่าย “ฮิญาบคือผ้าคลุมศีรษะของผู้หญิงมุสลิม”¹³⁴

ภาพที่ 140 ส่วนหนึ่งของผลงานชุด “ภายใต้ฮิญาบ”
 ที่มา : P_PR, เปิดใจสาวใต้ “ซาวีเยห์ สะเตาะ” กล้าสะบัดบุรกก้าทำกฎหมายฝรั่งเศส, เข้าถึงเมื่อ 20 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก
<http://oknation.nationtv.tv/blog/banneang/2012/08/06/entry-1>

ภาพที่ 141 ส่วนหนึ่งของผลงานชุด “ภายใต้ฮิญาบ”
 ที่มา : P_PR, เปิดใจสาวใต้ “ซาวีเยห์ สะเตาะ” กล้าสะบัดบุรกก้าทำกฎหมายฝรั่งเศส, เข้าถึงเมื่อ 20 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก
<http://oknation.nationtv.tv/blog/banneang/2012/08/06/entry-1>

¹³⁴ มุลนิธิซีเมนต์ไทย, รางวัลยุวศิลปินไทย 2550 (Young Thai Artist Award 2007) สาขาภาพถ่าย, เข้าถึงเมื่อ 20 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก <http://www.scgfoundation.org/ourProjects-youthAndPeople-Cat1-award-photo.asp?y=2007>

ภาพที่ 142 ส่วนหนึ่งของผลงานชุด “ภายใต้ฮีญาบ”

ที่มา : P_PR, เปิดใจสาวใต้ “ซาวีเยห์ สะเตาะ” กล้าสะบัดบุรกก้าทำกฎหมายฝรั่งเศส, เข้าถึงเมื่อ 20 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก

<http://oknation.nationtv.tv/blog/banneang/2012/08/06/entry-1>

ภาพที่ 143 อำพรณี และรางวัลยุวศิลปินไทย ประจำปี 2550 สาขาภาพถ่าย (Young Thai Artist Award 2007)

ที่มา : Photography Rangsit University, ภายใต้ฮีญาบ 2, เข้าถึงเมื่อ 20 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก https://c1.staticflickr.com/3/2281/1603288488_b5b3377875_z.jpg?zz=1

จากการได้ลงพื้นที่เพื่อสร้างสรรค์ผลงานศิลปะชุดดังกล่าว ผนวกกับสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่บ้านเกิดได้ปะทุขึ้นมา เพิ่มความเข้มข้นและรุนแรงมากขึ้น ทำให้อำพรณี เกิดคำถามและเกิดความสงสัยในรากของตนเอง ศิลปินจึงตัดสินใจกลับบ้านเกิดเพื่อมองหาแง่มุมบางอย่างที่อาจเป็นคำตอบให้ทั้งกับตนเองและสังคม โดยการกลับไปสัมผัสสรวงแห่ง้าของตัวเองในครั้งนั้นได้นำความเปลี่ยนแปลงมาสู่อำพรณี

พอเราขึ้นไป 3 ปีที่ 4 สถานการณ์ที่บ้าน ที่ สามจังหวัดรุนแรงมาก ณ ตอนนั้น ชัดเจนมากขึ้นในเรื่องของความรุนแรงที่พูดถึงในประเด็นของศาสนา ศาสนาอิสลามหรือพวกหัวรุนแรงอะไรประมาณนี้ในพื้นที่ สามจังหวัดค่ะ ในขณะที่เดียวกันเราก็ไม่รู้หรอก ว่าจุดเริ่มต้นของความขัดแย้ง เกิดขึ้นจากตรงไหน

พอเราเริ่มรู้สึกว่าสังคมให้การสนใจในที่ สามจังหวัด ทำให้เราย้อนกลับไปทบทวนว่าเกิดอะไรขึ้น จุดที่เราเกิด มีอะไรเกิดขึ้น พื้นที่คืออะไร ศาสนาคืออะไร แล้วปอเนาะคืออะไร มันเป็นสถานที่ที่ทำอะไร เราก็ได้มีโอกาสได้เข้าไปศึกษาเรื่องราวตรงนั้นมากขึ้น จนเราได้มีโอกาสเก็บบันทึกภาพเรื่องราวในปอเนาะเพื่อที่จะตอบปัญหาให้กับสังคมข้างนอกที่เขามองลงไปว่าปอเนาะ เป็นบริเวณ เป็นสถานที่ที่มันไม่ดี หรือว่าเป็นบริเวณที่กักขังให้คนให้มาเป็นแนวร่วมอะไรก็แล้วแต่ ซึ่งเรามองว่า เราคลุกคลีกับตรงนั้น เราไม่เคยเห็นจุดนี้มาก่อน ทำให้เรากลับไปและมีการเก็บงานตรงนั้นเพื่อที่จะตอบคำถามให้กับสังคมได้

หลังจากนั้นทำให้เรารู้สึกว่าศาสนาเราเป็นศาสนาที่น่าสนใจ เรารู้สึกว่าแค่การวาดจริง ๆ แล้วมันเป็นสิ่งที่ดี อยู่ที่เรา ที่ไปรู้สึกว่าเราคุ้นชินกับมัน ไม่ให้ความสนใจ หลังจากนั้นเราเริ่มให้ความสนใจกับตัวเองมากขึ้น เริ่มให้ความสนใจกับศาสนามากขึ้นจนเราได้มีโอกาสไปค้นหาอีกประเด็นหนึ่งซึ่งเป็นปัญหาของผู้หญิง เราก็โยนไปสู่เรื่องของฮิญาบนั่นเอง หลังจากนั้นก็ได้มีงานต่าง ๆ ที่เราได้ทำก็คือ งานเกี่ยวกับการถ่ายภาพนี้แหละ ประเด็นของเรื่องฮิญาบเกิดขึ้นตามมา¹³⁵

ในปี พ.ศ.2551 อำพรณีได้สร้างสรรค์ผลงานชุด “มุสลิมะฮ์” ซึ่งยังคงเป็นภาพถ่ายขาวดำ โดยได้กล่าวถึงผลงานชุดดังกล่าวไว้ว่า ต้องการให้ผลงานชุดนี้เป็นเป็นกระบอกเสียงให้กับผู้หญิงมุสลิม อันเนื่องมาจากภาพลักษณ์ที่เกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ความรุนแรงต่างๆ ที่สื่อนำเสนอ สิ่งที่สังคมข้างนอกมองเข้ามา คือ ความไม่ไว้วางใจในอิสลามและผู้หญิงมุสลิม และมีความคาดหวังว่าผลงานชุดนี้จะสามารถถ่ายทอด และสื่อให้เห็นภาพลักษณ์ใหม่ของผู้หญิงมุสลิมตามความเป็นจริงในพื้นที่นอกเหนือจากข่าวกระแสน้ำของสังคมในช่วงนั้น¹³⁶

ภาพที่ 144 มุสลิมะฮ์, 2551, เทคนิค เจลาตินซิลเวอร์ปรีนท์, ขนาด 20 x 24 เซนติเมตร

ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, อำพรณี สะเตาะ

¹³⁵ Halal Life, *ทางนำชีวิต ตอน อำพรณี สะเตาะ*, เข้าถึงเมื่อ 20 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก <https://www.youtube.com/watch?v=nd-R1LF01vM>

¹³⁶ เอกสารส่วนบุคคล, อำพรณี สะเตาะ

ภาพที่ 145 มุสลิมะฮ์, 2551, เทคนิค เจลาตินซิลเวอร์ปรีนท์, ขนาด 20 x 24 เซนติเมตร
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, อำพรณี สะเตาะ

ภาพที่ 146 มุสลิมะฮ์, 2551, เทคนิค เจลาตินซิลเวอร์ปรีนท์, ขนาด 20 x 24 เซนติเมตร
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, อำพรณี สะเตาะ

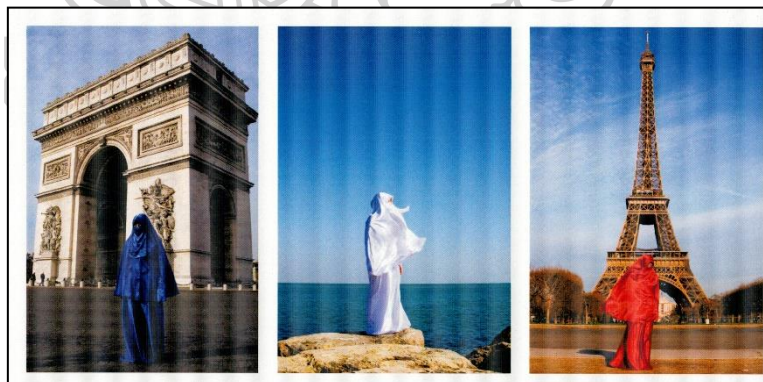
เห็นได้ชัดว่าผลงานของอำพรณี มุ่งเน้นนำเสนอแง่มุมต่าง ๆ ของสตรีมุสลิม ในผลงานทั้ง 2 ชุดที่กล่าวมา ล้วนเกี่ยวข้องกับวิถีของสตรีมุสลิมทั้งสิ้น แนวความคิดนี้ของอำพรณียังคงดำเนินต่อ กระทั่งศิลปินมีโอกาสเดินทางไปศึกษาต่อระดับปริญญาโท ณ ประเทศฝรั่งเศส ก็ได้มีเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตของศาสนิกแห่งอิสลามชัดเจนโดยเฉพาะสตรี ช่วงหนึ่งในชีวิตที่ฝรั่งเศสของเธอเป็นช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงบางอย่างในยุคสมัย เมื่อการเมืองเคลื่อนตัว ชีวิตความเป็นอยู่ วิถี กฎหมาย หลายอย่างเปลี่ยนไป ครั้งหนึ่งมีการปิดกั้นบางอย่างเกี่ยวกับศาสนาเพื่อต้องการลดทอนความต่างในสังคม แต่ในขณะเดียวกันก็กลับเพิ่มทวีความรุนแรงของความรู้สึกที่ถูก ลิดรอน อย่างน้อยก็อำพรณีคนหนึ่งในฐานะสตรีมุสลิม¹³⁷ ซึ่งจากความบังดาลใจก่อนหน้าที่ได้กลับไป สัมผัสบ้านเกิดและศาสนาของตน ทำให้อำพรณีตัดสินใจสวมฮิญาบ และปฏิบัติตนน้อมรับหลัก ศาสนาหลังจากไม่เคยให้ความใส่ใจมาก่อน

¹³⁷ นูรยา เก็บบุญเกิด, Burqa 2010 อิสระภาพที่ถูกขโมย” ภาพถ่ายกับการต่อต้านชัดขึ้น, เข้าถึงเมื่อ 20 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก <https://www.deepsouthwatch.org/dsj/th/3421>

ตอนที่พรรณิไปเรียน ก็เริ่มที่จะร่างกฎหมาย รัฐบาลฝรั่งเศสกำลังร่างกฎหมายเกี่ยวกับการคลุมฮิญาบซึ่งบางโรงเรียนก็ไม่ให้นักเรียนคลุมฮิญาบ การเป็นพยาบาลหรือทำงานในส่วนนี้ก็คือจะไม่ให้คลุมฮิญาบ ซึ่ง ณ ตอนนั้นเป็นอะไรที่พรรณิรู้สึกแบบ สวนทาง เพราะว่าเราเริ่มไปคลุมที่โน่น ถ้ามามีจริงไหม บางพื้นที่มีจริง ๆ ค่ะ การมองที่ดูซ่ง การมองแบบที่คุณทำอะไรอยู่ การมองมุสลิมที่ดูไม่ดี แต่ในทางกลับกัน หลังจากที่เราได้ไป เราก็ได้เจอคนที่ไม่สามารถคลุมได้จริงค่ะ เกิดพิดแบ็คของคนที่ต้องการคลุมแต่คลุมไม่ได้ แต่กับตัวเองสามารถคลุมได้ แต่แค่ในพื้นที่บางพื้นที่ที่เขาจำกัดไว้¹³⁸

ทั้งนี้ ในปี 2553 รัฐบาลฝรั่งเศสได้ร่างกฎหมายว่าด้วยการห้ามผู้หญิงมุสลิมคลุมหน้าในที่สาธารณะ ขณะที่หลายฝ่ายตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับสิทธิของผู้หญิงมุสลิมและความไม่เหมาะสมในกรณีดังกล่าว และร่างดังกล่าวยังว่าด้วย หากผู้ใดสวมใส่ฮิญาบในประเทศฝรั่งเศสจะถูกปรับกว่า 100 ยูโร หรือราว 6,000 บาท¹³⁹

แรงบันดาลใจที่เกิดขึ้น เกิดขึ้นจากการที่เราได้ไปมีพื้นที่ส่วนร่วมในการใช้ชีวิตอยู่ที่โน่น โดยที่มีผลกระทบในเรื่องกฎหมาย ซึ่งพี่น้องมุสลิมที่ฝรั่งเศส มีค่อนข้างพอสมควร และจะบ่อยมากที่เมื่อเราออกเดินไปตามท้องถนนแล้วเจอพี่น้องใส่ผ้าบุรกา คลุมหน้าเดินไปตามท้องถนน ซึ่ง ณ เวลานั้น เขากำลังร่างกฎหมายออกมา และเรารู้สึกว่าสิ่ง ๆ นี้เป็นการลิดรอน ลิดรอนการแสดงออกของคน ลิดรอนสิทธิของคน ตรงนี้เรามีความรู้สึกว่าไม่ยุติธรรม เป็นแรงบันดาลใจในการทำงานชุด บุรกา 2010 ขึ้นมาโดยที่เป็นการตั้งคำถามให้กับสังคมซึ่งเรานั้นไม่เห็นด้วยกับการออกกฎหมาย ห้าม คลุมบุรกา คลุมฮิญาบ ในที่สาธารณะ¹⁴⁰

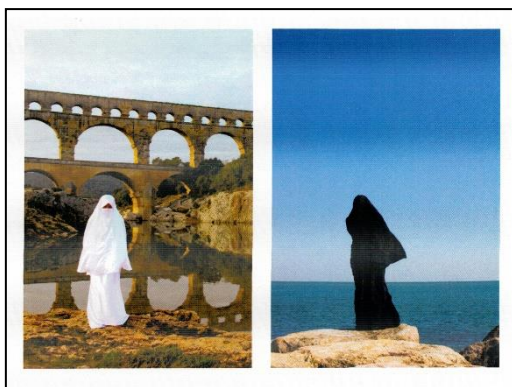

ภาพที่ 147 อีสะภาพที่ถูกขโมย, 2553, เทคนิค ภาพถ่าย
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, อำพรณี สะเตาะ

¹³⁸ Halal Life, *ทางนำชีวิต ตอน อำพรณี สะเตาะ*, เข้าถึงเมื่อ 20 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก <https://www.youtube.com/watch?v=nd-R1LF01vM>

¹³⁹ นูรยา เก็บบุญเกิด, *Burqa 2010 อีสะภาพที่ถูกขโมย*” ภาพถ่ายกับการต่อต้านชัดขึ้น, เข้าถึงเมื่อ 20 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก <https://www.deepsouthwatch.org/dsj/th/3421>

¹⁴⁰ Halal Life, *ทางนำชีวิต ตอน อำพรณี สะเตาะ*, เข้าถึงเมื่อ 20 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก <https://www.youtube.com/watch?v=nd-R1LF01vM>

ภาพที่ 148 อีสภาพที่ถูกขโมย, 2553, เทคนิค ภาพถ่าย,
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, อำพรณี สะเตาะ

ภาพที่ 149 อีสภาพที่ถูกขโมย, 2553, เทคนิค ภาพถ่าย
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, อำพรณี สะเตาะ

จากการสร้างสรรค์ผลงานชุดดังกล่าว อันมีที่มาจากความรู้สึกไม่ยุติธรรมและถือเป็นการลดรอนสิทธิส่วนบุคคล ช่วงเวลาเดียวกันนั้น อำพรณีได้หันมาให้ความสนใจในหลักศาสนา และหลักปฏิบัติของอิสลาม อันเป็นคุณสมบัติที่มุสลิมที่ดีทุกคนพึงมี เมื่อได้เริ่มสวมผ้าคลุมจากที่ไม่เคยคลุมมาก่อน ก็ได้ตัดยอดไปสู่ศาสนกิจ จากที่เคยละเลยการละหมาดในบางครั้ง ศิลปินก็เริ่มเข้มงวดกับตนเองมากขึ้น

หลังจากที่พรณีได้คลุมอย่างจริงจัง วิธีตัวเองก็เริ่มเปลี่ยน แต่ก่อนเราอาจจะละหมาดบ้างไม่ละหมาดบ้าง แต่วันนี้เรามีสัญลักษณ์ใดสัญลักษณ์หนึ่งกับเรา คือผ้าที่เราคลุมตัวเอง คลุมร่างกายทั้งหมด แต่งตัวให้เรียบร้อยขึ้น คือสัญลักษณ์ที่ติดตัวเราโดยตลอด ในการทำอะไรเราก็ต้องยั้งคิด ย้ำเข้าไปมองด้วยบทบาทของตัวเองค่ะ แต่ก่อนอาจจะรู้สึกว่าแค่ เราต้องคลุม แต่พอนาน ๆ ขึ้นเรารู้สึกว่าผ้าคลุมเป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์นะ ไม่ใช่แค่คลุมภายนอกอย่างเดียว คือเราได้ศึกษาหลักคำสอนมากขึ้น จากพื้นฐานของเรา ก็จะเริ่มศึกษาในเรื่องของหลักการ สังคม เรื่องของอื่น ๆ มากขึ้น ตรงนี้ทำให้เรารู้สึกว่าตัวเรานิ่งขึ้น ตัวเรามีเหตุผลขึ้น จากการที่เราเป็นคนเร็ว เป็นคนที่ทำอะไรเร็ว ๆ แต่ทุกวันนี้เราสงบ เรานิ่งขึ้น เพราะอะไร

เพราะเรามีศาสนา มีผ้าคลุมอียาบ เรามีจุดเริ่มต้นที่ดีของเราเป็นหลัก เป็นแกนหลักในการดำรงชีวิตของเรา¹⁴¹

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนับเป็นก้าวที่ดียิ่งสำหรับอำพรณี เมื่อการเริ่มต้นความคิดที่จะเปลี่ยนแปลง มีการลงมือปฏิบัติทดลองและเผชิญผลลัพธ์ด้วยตัวเอง ได้นำมาสู่ความสุกอันเรียบง่าย และระบบระเบียบที่มั่นคงทั้งทางกายและทางจิตใจในชีวิต ทำให้อำพรณี มุ่งมั่นที่จะใช้ทักษะความชำนาญของตนเป็นเครื่องมือในการอธิบาย และให้ความรู้ผู้อื่นเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม

เผชิญพรณีถนัดในเรื่องของการถ่ายภาพ เพราะพรณีไม่สามารถขึ้นไปพูดบนเวทีให้คนเข้าใจได้ เพราะฉะนั้นสิ่งที่พรณีทำได้มากที่สุดคือการถ่ายทอดในมุมมองด้านศิลปะของเราที่เรานัด เพราะฉะนั้นพรณีเลยเลือกแสดงออกที่จะให้เกิดการตั้งคำถามในศาสนาอื่น ๆ ในสังคมอื่น ๆ ให้เขาได้เข้าใจศาสนาอิสลามผ่านงานถ่ายภาพของพรณี แกนหลักของเรา ศาสนาคือชีวิต เพราะฉะนั้นเราจะทำให้ทุกคนเข้าใจศาสนาเราได้อย่างไรกับเครื่องมือที่เรานัด โดยตั้งคำถามสร้างความเข้าใจผ่านผลงานภาพถ่ายของเรา¹⁴²

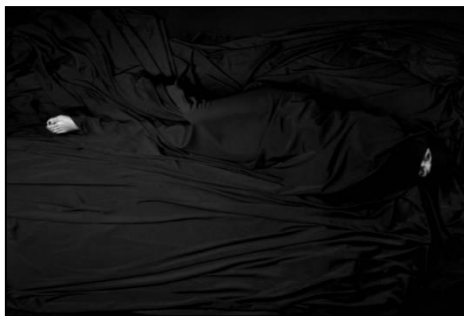
ในปี พ.ศ.2555 อำพรณีกลับมาจากประเทศฝรั่งเศส และตัดสินใจเข้าศึกษาในระดับปริญญาโท สาขาวิชาทัศนศิลป์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร และได้สร้างสรรค์ผลงานชุด “24:31 (แสงสว่าง)” ด้วยแนวความคิดที่ยังคงถ่ายทอดผ่านความงามของสตรี ในรูปแบบภาพถ่ายขาวดำ แต่ที่มานั้นขยายวงกว้างมากขึ้นไปสู่ภาคสังคม และกระแสนิยมที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบัน วัฒนธรรมใหม่ที่เข้ามาแทรกแซงสิ่งเดิม ทำให้ผู้คนในสังคมขาดความเข้าใจบทบาท และละเลยความศรัทธาของตน นำมาซึ่งการประหลาด และปฏิบัติไม่ถูกต้อง ส่งผลถึงภาพลักษณ์และความเข้าใจแก่นแท้ของศาสนาบิดเบือนไป โดยเฉพาะกลุ่มสตรีมุสลิมที่เดินตามกระแสแฟชั่นนิยม แต่งกายที่ขัดต่อหลักการปฏิบัติในศาสนาอิสลาม การสร้างสรรค์ผลงานชุดนี้จึงมุ่งหวังให้ผู้หญิงมุสลิมสร้างความตระหนักถึงการปฏิบัติที่ไม่ถูกไม่ควรในสังคม ผ่านภาพถ่ายที่แสดงออกถึงความขัดแย้งกับบทบัญญัติในคัมภีร์อัลกุรอาน¹⁴³

¹⁴¹ เรื่องเดียวกัน.

¹⁴² เรื่องเดียวกัน.

¹⁴³ อำพรณี สะเตาะ, “24:31 (แสงสว่าง)” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2556), 2.

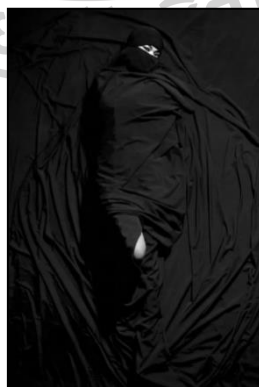
ภาพที่ 150 24:31 (แสงสว่าง) 01, 2556, เทคนิค ภาพถ่ายสตูดิโอ, ขนาด 100 x 150 เซนติเมตร
ที่มา : อัมพรณี สะเตาะ, “24:31 (แสงสว่าง)” (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์
ศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร,2556)

ภาพที่ 151 24:31 (แสงสว่าง) 02, 2556, เทคนิค ภาพถ่ายสตูดิโอ, ขนาด 150 x 100 เซนติเมตร
ที่มา : อัมพรณี สะเตาะ, “24:31 (แสงสว่าง)” (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์
ศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร,2556)

ภาพที่ 152 24:31 (แสงสว่าง) 06, 2556, เทคนิค ภาพถ่ายสตูดิโอ, ขนาด 150 x 100 เซนติเมตร
ที่มา : อัมพรณี สะเตาะ, “24:31 (แสงสว่าง)” (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์
ศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร,2556)

เวลาเราทำงานเราจะสังเกตตัวเอง สังเกตบริบท สิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบข้างในขณะนั้น ปัจจุบันเวลานั้น เราอาจจะสะท้อนอะไรบางอย่างที่เราเห็นในสังคมผ่านตัวเรา เพราะฉะนั้นสิ่งที่เราทำในทุก ๆ เรื่อง ก็อาจจะเกิดขึ้นจากแรงที่ผลักดัน ที่อยู่ข้างในตัวเองมาตลอด ซึ่งตอนนั้นอาจจะเป็นเรื่องของการแต่งกายของผู้หญิงที่เราเห็นตามท้องถนน ก็นำไปสู่ concept ของชุดนี้¹⁴⁴

ในปี พ.ศ.2559 อำพรณีได้สร้างสรรค์ผลงานชุด “Truth of the Unrest in Deep South” โดยอำพรณีไม่ได้ต้องการบอกเล่า 'ความเป็นจริง' ของเหตุการณ์ เพราะมันได้ถูกทำให้ไขว้เขว บิดเบือน และเพราะบาง ศิลปินจึงบอกเล่า 'ความจริง' ของเหตุการณ์จากฝั่งของตนในฐานะคนในพื้นที่ ผ่านกระบวนการของศิลปะภาพถ่าย หญิงชายมุสลิมยืนตัวตรงปราศจากอารมณ์ อยู่ท่ามกลางสวนยางพารา เราเห็นหน้าไม่ชัดเพราะใบหน้าของพวกเขาถูกกระบายด้วยสีดำ คงไม่มีใครอยากจะมีใบหน้าสีดำและปราศจากอารมณ์ ความรู้สึกภาพถ่ายชุดนี้จึงสะท้อนความรู้สึกของคนในพื้นที่ที่ว่า พวกเขาถูกกระทำ ถูกเคลือบด้วยสิ่งที่ไม่สวยงาม ซึ่งทำให้พวกเขาดูไม่น่าไว้วางใจ และอาจเกิดคำถามต่อไปว่า 'ใครเป็นผู้กระทำ?' คำตอบคือ คนที่ไม่ได้ประสบกับเหตุการณ์ตาม 'ความเป็นจริง' และเชื่อในสิ่งที่สื่อสาธารณะนำเสนอ ผลงานชุดดังกล่าวได้ถูกคัดสรรนำออกจัดแสดงนิทรรศการ “ภาพถ่ายไม่เคยโกหก (มาก) Photography cannot lie (much)” โดย ดร.เตยงาม คุปตะบุตร (ภัณฑรักษ์) จัดแสดง ณ หอศิลป์วัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ระหว่างวันที่ 4-29 มีนาคม 2557¹⁴⁵

ภาพที่ 153 ส่วนหนึ่งของผลงานชุด Truth of the Unrest in Deep South

ที่มา : อำพรณี สะเตาะ, เข้าถึงเมื่อ 20 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก

<http://www.wewatch.info/node/668>

¹⁴⁴ สัมภาษณ์, อำพรณี สะเตาะ อาจารย์ประจำคณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยรังสิต, 27 ตุลาคม 2559

¹⁴⁵ Truth of the Unrest in Deep South by Ampannee Satoh (2014), เข้าถึงเมื่อ 20 สิงหาคม 2559, เข้าถึงได้จาก <http://www.wewatch.info/node/668>

ภาพที่ 154 ส่วนหนึ่งของผลงานชุด Truth of the Unrest in Deep South
ที่มา : อำพรธณี สะเตาะ, เข้าถึงเมื่อ 20 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก
<http://www.wewatch.info/node/668>

ภาพที่ 155 ส่วนหนึ่งของผลงานชุด Truth of the Unrest in Deep South
ที่มา : อำพรธณี สะเตาะ, เข้าถึงเมื่อ 20 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก
<http://www.wewatch.info/node/668>

จริง ๆ คอนเซ็ปช่วงนี้เกิดขึ้นกับตัวเอง เป็นอะไรที่อยากทำมาได้สักระยะนึงแล้ว โดยก่อนหน้านี้ก็เคยทำเรื่องปอเนาะเป็นเชิงสารคดี ก็เกี่ยวเนื่องกับ สามจังหวัด เกี่ยวกับที่บ้าน แล้วที่นี้การที่เราไปบันทึกภาพเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่บ้าน เป็นเรื่องที่เราเคยทำแล้ว ในชุดนี้เลยตั้งให้เป็นผลงานเชิงแนวความคิด ได้มาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่บ้าน เป็นงานที่เซตขึ้นมา อาจจะไม่จริง แต่ว่าสะท้อนความคิดของเราที่เราต้องการแสดงออกว่า จริง ๆ แล้ว คือเหมือนคนในพื้นที่ ตั้งคำถามว่าการตามหาเสรีภาพให้เขา สอดคล้องมากน้อยแค่ไหนกับคนในพื้นที่

จริง ๆ คือสะสมมาอยู่แล้วด้วยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับที่บ้าน ทุกอย่างจึงต้องละเมียดละไม ระวัง เพราะทุกคนที่อยู่ใกล้เราเป็นผู้ถูกกระทำ แต่เราไม่ได้แสดงให้เห็นความรุนแรง ไม่มีเลือด ไม่มีปืน ไม่มีอะไร

ทั้งสิ้น เป็นการนำเสนอในมุมมองมึนละม่อม ภาวะถูกป้าย นี่ก็คือจุดที่มาของงานชุดนี้ แต่จริง ๆ แล้วก็คือ สะสมมานานแล้ว และก็ได้ออกสาว่าถึงเวลาแล้วที่จะทำงานชุดนี้ขึ้นมา¹⁴⁶

ชุดนี้คือ Untitled จะห่างจากความเป็นผู้หญิงไปนิดนึง และเป็นชุดที่นำเรากลับไปสู่บ้านอีกครั้ง คือเราพยายามที่จะพูดถึงเรื่องภาครัฐอะคะ คือมีบางสิ่งบางอย่างที่อยู่ในพื้นที่ ที่คนในพื้นที่ก็โดนอะไรบาง สิ่งบางอย่างนี้กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น คือเขาอาจจะบริสุทธิ์ เขาไม่มีกระบอกเสียงที่จะสามารถบอกกล่าวถึงความบริสุทธิ์ของเขาได้ ผ่านภาครัฐที่พยายามจะปรุงแต่งให้เขาไม่บริสุทธิ์ ตอนนั้นเรารู้สึกว่า เรากลับไป เราแค่กลับไปเป็นคนในพื้นที่อีกครั้งหนึ่ง เพื่อพูดถึงบริบทของภาครัฐที่มีต่อคนในพื้นที่ เพราะฉะนั้นงานชุดนี้มันก็เลยด้วยแนวความคิดที่ว่า เราคือคนในพื้นที่จริง ๆ แล้วสิ่งที่แปลกเปื้อน ปนเปื้อนมาจากสิ่งที่อยู่ภายนอกที่ถูกการฉาบ อัตลักษณ์ของคนในพื้นที่ที่ถูกฉาบ งานดูเหมือนการเซ็ด ซึ่งเราตั้งใจให้เป็นอย่างนั้น ชีวิตของคนที่นี่เหมือนละคร เหมือนเป็นตัวละครอะไรสักอย่างตัวนึง แต่จริง ๆ คือ ชีวิตก็คือชีวิตคะ ไม่ใช่ของเล่นคะ ชีวิตคนไม่สามารถเอามาหาลก้าไร ภายใต้ความเป็นความตายของคน เราก็เลยอยากหยิบตรง นี้มาพูดถึงอีกครั้งนึง ก็เลยได้งานชุดนี้ออกมา ซึ่งชุดนี้ก็แสดงแค่ครั้งนั้นครั้งเดียว ไม่ค่อยได้แสดงที่ไหน¹⁴⁷

และในปีนี้ อำพรณียังได้สร้างสรรค์ผลงานชุด “Lost Motherland” สะท้อนถึงภาพผู้อพยพที่ต้องลาจากดินแดนอันเป็นบ้านเกิด ภาพขาวเด็กน้อยในเสื้อยืดสีแดงขาวซีเรีย นอนคว่ำหน้า บนหาดบริเวณชายฝั่งของประเทศตุรกี รวมถึงผู้อพยพชาวโรฮิงยาที่หนีอำนาจรัฐเผด็จการมาเจอรัฐประชาธิปไตยซ่อนรูป ได้สร้างความบัลตาใจให้ศิลปินถ่ายทอดออกมาเป็นผลงานภาพถ่ายชุดนี้¹⁴⁸

ภาพที่ 156 Lost Motherland, 2559, เทคนิค ภาพถ่าย

ที่มา : Hanisah, Conceptual Photo ศิลป์ที่สร้างสรรค์จากความรู้สึก เข้าถึงเมื่อ 20 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก <http://beritamuslimmag.com/interview/258/Conceptual+Photo+ศิลป์ที่สร้างสรรค์จากความรู้สึก.html>

¹⁴⁶ WeWatch.info, Truth of the Unrest in Deep South by Ampannee Satoh, เข้าถึงเมื่อ 22 สิงหาคม 2559, เข้าถึงได้จาก https://www.youtube.com/watch?v=O_4xF90MQVU

¹⁴⁷ สัมภาษณ์, อำพรณี สะเตาะ อาจารย์ประจำคณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยรังสิต, 27 ตุลาคม 2559

¹⁴⁸ เอกลักษณ์ จุลสุคนธ์, Lost Motherland ของ อำพรณี สะเตาะ, เข้าถึงเมื่อ 22 สิงหาคม 2559, เข้าถึงได้จาก https://www.facebook.com/banjy.jump/media_set?set=a.1349065045122441.1073741899.100000568764000&type

ภาพที่ 157 Lost Motherland, 2559, เทคนิค ภาพถ่าย

ที่มา : Hanisah, Conceptual Photo ศิลป์ที่สร้างสรรค์จากความรู้สึก เข้าถึงเมื่อ 20 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก <http://beritamuslimmag.com/interview/258/Conceptual+Photo+ศิลป์ที่สร้างสรรค์จากความรู้สึก.html>

ภาพที่ 158 Lost Motherland, 2559, เทคนิค ภาพถ่าย

ที่มา : Hanisah, Conceptual Photo ศิลป์ที่สร้างสรรค์จากความรู้สึก เข้าถึงเมื่อ 20 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก <http://beritamuslimmag.com/interview/258/Conceptual+Photo+ศิลป์ที่สร้างสรรค์จากความรู้สึก.html>

ด้วยปัจจุบันเราสนใจเรื่องราวในประเด็นของผู้อพยพ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของชาวโรฮิงญากีดี หรือว่าชาวซีเรียก็ดี งานชุดนี้เลยเป็นงานที่ได้รับแรงบันดาลใจมาจากผู้อพยพทั้งหลายที่ต้องจากพื้นที่หนึ่งไปยังอีกพื้นที่หนึ่ง ซึ่งชุดนี้ก็เป็นการตั้งคำถามกับความเป็นมนุษย์ค่ะว่า ในกรณีที่เขาเสียแผ่นดินเกิดแล้วต้องไปอยู่ในที่ที่มัน เขาเรียกว่าอะไรดี คือพวกเราเป็นมนุษย์ด้วยกัน เรามีการตอบรับหรือว่ามีการช่วยเหลือเขาในฐานะมนุษย์อย่างน้อยแค่ไหน เข้าใจไหม คือภาพที่เราเห็น ภาพที่เป็นเด็กน้อยที่ชายหาด รูปนี้เรารู้สึกว่าพิศใจเรา เราอยากไปอยู่พื้นฐานผู้อพยพด้วยซ้ำไป คือก่อนที่เราจะทำชุดบุงก้า ตอนเราไปเรียนที่ฝรั่งเศส เรามีเรื่องหนึ่งใจ เราว่าเราจะไปอยู่ที่ฉนวนกาซ่า อาจารย์ก็บอกว่า ได้ น่าสนใจ แต่ด้วยความที่เราไม่มีคอนเนกชันจากในฐานผู้อพยพตรงนั้น จึงยากที่จะมีโอกาส ยิ่งตอนนั้นเราอาศัยอยู่ที่โนนด้วย จึงลำบากที่จะได้คอนเนกชัน เรื่องนี้ก็เลยเพลาลงไป เราก็อีกก่อน ซึ่งตอนนั้นเราสนใจมาก ได้ออกไปประท้วงเรื่องสิทธิ

มนุษย์ชนของกาชาด้วย ที่อิสราเอลเอเยอะไรเอยพวกนี้ ช่วงนั้นเราก็อยากทำ แต่ด้วยปัจจัยหลายอย่างไม่อำนวย เราก็เลยเบรคไป จนมาถึงตรงนี้ เราก็คิดว่าได้โอกาส เราก็เลยทำ แต่ชุดนี้ จะเป็นส่วนแรกกะคะ หมายถึงว่าชุดนี้ยังไม่เรียบร้อย อาจจะมีการรันต่อ ยังไม่จบ ในมีเดียอื่น ๆ ขึ้น¹⁴⁹

5. นุรัตนา ทะแหว

นุรัตนา ทะแหว เกิดวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ.2529 จังหวัดปัตตานี นุรัตนา เป็นลูกสาวคนโตของครอบครัวทะแหว มีพี่น้องทั้งหมด 5 คน จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาจากโรงเรียนบ้านคาโต หมู่บ้านปานะระะ จังหวัดปัตตานี จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาจากโรงเรียนตรุณศาสตร์วิทยา ซึ่งเป็นโรงเรียนสอนศาสนาควบคู่กับสามัญ แม้ว่านุรัตนาจะมีอนาคตที่สดใสในด้านพานิชยศาสตร์ เอกการบัญชี เพราะผลการเรียนของศิลปินอยู่ในเกณฑ์ดีมาก แต่ศิลปินก็ได้เลือกที่จะเดินเข้าสู่เส้นทางสายศิลปะ สาเหตุก็เพราะว่า สมัยเรียนมัธยมเธอมีเพื่อนเป็นลูกช่างเขียนเรือ วาดรูปเก่งแชนแกภาพวิวทิวทัศน์ สัตว์ต่าง ๆ เขียนลายเส้นต่าง ๆ ซึ่งเพื่อนของเธอไม่เคยเรียนศิลปะ เธอบอกว่าเธออยากทำได้บ้าง แต่ไม่ได้มีพรสวรรค์เหมือนกับเพื่อน ดังนั้นเธอจึงต้องเข้ามาเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะโดยเลือกเรียนเอกทัศนศิลป์ที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ภาพที่ 159 นุรัตนา ทะแหว

ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, นุรัตนา ทะแหว

ตอนที่เราเป็นนักศึกษาคะ เราไม่ได้มองศิลปะไกลขนาดนั้น ไม่ได้มองว่าเราจะเป็นศิลปินที่มีชื่อเสียง เยอะแยะมากมาย คือ ณ ตอนนั้นแค่อยากวาดรูปเป็น แค่ชอบวาดรูป เพราะเราวาดรูปไม่เป็นเลยนะ ทีนี้พอเข้ามาเรียน ก็ได้งายอย่างทีคิด คือเราคิดว่าแค่พยายามวาดให้เหมือน เราตีความว่าแบบนั้นเข้าใจอย่างนั้น พอเรามาเรียน ทำไมยากขึ้น ต้องทำวิจัยด้วย ไหนจะงานสร้างสรรค์ ไซ้เธอ ศิลปะที่เรา

¹⁴⁹ สัมภาษณ์, อำพรณี สะเตาะ อาจารย์ประจำคณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยรังสิต, 27 ตุลาคม 2559

อยากเรียนเป็นแบบนี้เหรอ ประมาณนั้น พอเราเรียนไปสักพัก เราก็เริ่มเข้าใจว่าเราทำไป ไม่ใช่แค่ตอบ โจทย์กับตัวเรา เราต้องรับผิดชอบในสิ่งที่เราทำด้วย เราต้องรับผิดชอบต่องานที่เราทำ ต่อการยอมรับ ผู้ชม ผู้ดู คำวิพากษ์วิจารณ์จากสังคม เราก็ต้องยอมรับตรงนั้นให้ได้ เราก็เริ่มมีความรับผิดชอบ ทำงานเป็นแบบ แผนมากขึ้น ในช่วงที่เราเป็นนักศึกษา พอจบจากที่นี่เราก็ไปเรียนโทต่อที่ศิลปากร เริ่มเห็นวงการศิลปะ กว้างขึ้น ว่ามีหลากหลายรูปแบบ ตอนแรกเข้าใจแค่ว่า วาดบนเฟรม มีคอนเซ็ปต์ จบแค่นั้น คือเราจะทำ อะไรก็ได้ เป็นเหมือนบันทึกประจำวันของเรา¹⁵⁰

เมื่อนุรตนาเข้าใจความเป็นศิลปะมากขึ้น การค้นหาตัวตนจึงตามมา เมื่อเริ่มเรียน ก็ได้รับการ สอนเกี่ยวกับศิลปะทุกแขนง เนื่องจากตอนแรกยังไม่รู้ว่าตนเองถนัดด้านไหน ก็ได้เล่าเรียนรวมทุก แขนงถึงปี 3 จนปี 4 ชั้นปี 3-4 นุรตนา ก็พบว่าตนเองถนัดด้านภาพพิมพ์การแกะไม้เพราะให้ความรู้สึก สอดคล้องกับแนวความคิดของเธอ

ภาพที่ 160 นุรตนา หะแวง ขณะกำลังสร้างสรรค์ผลงาน
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, นุรตนา หะแวง

ในปี 2551 ผลงานภาพพิมพ์ชุด “ความหวาดระแวงจากจิตใต้สำนึก” ของนุรตนาคว้ารางวัล เหรียญเงิน จากนิทรรศการ ศิลปกรรมร่วมสมัยของศิลปินรุ่นใหม่ (ศิลป์ พีระศรี) รุ่นอายุ 18-25 ปี ครั้งที่ 25 ซึ่งเป็นนิทรรศการระดับชาติ ส่วนแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานชิ้นนี้เธอเล่าว่าได้มาจาก ช่วงปิดเทอมเธอพาน้องสาวไปเล่นที่สนามเด็กเล่นแห่งหนึ่งในจังหวัดปัตตานี แล้วน้องสาวก็พูดขึ้นว่า ถ้าเล่นบริเวณนี้จะปลอดภัยหรือเปล่านั้นจะมีระเบิดไหม เธอรู้สึกสลดใจมากเพราะน้องสาวหวาดระแวง และกลัวเกี่ยวกับเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นที่เกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

เราเกิดความรู้สึกนี้ขึ้นมา เมื่อเด็ก ๆ มาตั้งคำถามกับเรา ขณะที่เขาไปเล่นกันที่สนามเด็กเล่น ว่า ตรงนี้ที่เขามา เขาจะมีความปลอดภัยไหม คือในแต่ละที่ที่เขาไป เขาจะมีความรู้สึกว่าจะมีความปลอดภัย

¹⁵⁰ สัมภาษณ์ นุรตนา หะแวง, อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 31 พฤษภาคม 2559.

กับเขาใหม่ คือเขาถามเรา เราก็อึ้ง และให้คำตอบเขาไม่ได้ เพราะเราเองก็ไม่ว่าจะมื่ออะไรเกิดขึ้น เหมือนกัน ไม่รู้ว่าวันนี้เขาจะยิงกันใหม่ วันต่อไปจะมีระเบิดรีเปลา เราก็ก๊เก็บความรู้สึกตรงนั้นมาถ่ายทอดเป็นงาน แล้วก็พอเรามีลูก เราก็ออยากพาลูกเราไปในทุก ๆ ที่ที่ต้องการ พาเขาไปเล่น ไปซื้อบั้ง พาไปซื้อของ คืออยากพาเขาไปทุก ๆ ที่ในปัตตานี แต่ในส่วนลึก ๆ เราก็เป็นห่วงเขา ถ้าสมมติเกิดเหตุการณ์ เราเองก็ไม่ว่า ตัวเราเองจะปลอดภัยไหม ไหนจะลูกอีก คือความเป็นห่วงก็บวกเพิ่มขึ้นคะ¹⁵¹

ภาพที่ 161 นูร์ตนา หะแแว ขณะกำลังสร้างสรรค์ผลงาน
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, นูร์ตนา หะแแว

แนวคิดในการสร้างสรรค์ของนูร์ตนามีที่มาจากคำว่า “ความหวาดระแวง”

แนวความคิดโดยรวมคือ เราทำเกี่ยวกับความหวาดระแวงของเด็กคะ คือเรามองภาพรวมของเด็ก ๆ ก็คือ จากคำว่า หวาดระแวง เราไม่ได้รู้สึกที่เกิดวันนี้แล้วจะจบวันพรุ่งนี้ ความรู้สึกเราเริ่มจากน้องพอเขาเติบโตเป็นหนุ่มเป็นสาว ความเป็นห่วง ความระแวงมันก็เริ่มจางลงแต่ไม่มีวันหมด ไม่เคยจางหาย ความหวาดระแวงนี้จึงเข้มข้นและมีอยู่ทุกวัน จึงเหมือนกับการทับซ้อน ๆ ซ้อน ๆ กันไปเรื่อย ๆ และคำว่าเทคนิคภาพพิมพ์ ที่เราเลือกทำก็คือ ภาพพิมพ์สามารถพิมพ์ซ้ำได้ เหมือนย่ำตัวเอง ย้ำมัน เหมือนย่ำความรู้สึกตัวเองคะ เพราะแบบนี้ก็เลยเลือกใช้เทคนิคภาพพิมพ์คะ

ในปัตตานีก็คือคนที่นับถือศาสนาอิสลามซะส่วนใหญ่ แต่ว่าก็มีไทยพุทธ และเชื้อสายจีนเหมือนกัน คริสต์ก็มีนะคะ ในแต่ละรุ่นแต่ละปี แต่โดยส่วนใหญ่ก็จะเป็นมุสลิม ที่นี้รูปแบบการทำงานคิดว่ามันส่งผล คำว่าหวาดระแวง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในบ้าน ใน สามจังหวัดคะ ได้ออกอากาศ มีการกระจายข่าวทั่วโลก เสนอไปในทางที่ร้ายแรง มีความรุนแรง ทำให้คนไม่กล้ามาปัตตานี ทำให้นักศึกษาบางคนไม่กล้าลงมาเรียน ไม่ใช่แค่คณะศิลปกรรมศาสตร์ของเราละคะ พ่อแม่หลาย ๆ ท่านรู้ว่าลูกสอบติด มอ.ปัตตานี ก็ไม่กล้าส่งลูกลงมาเรียน กลัวจะเกิดเหตุกับลูกตัวเอง ต้องย้ายคณะ บางคนย้ายมหาวิทยาลัยไปก็มี ก็คือมาจากความหวาดระแวงคะ¹⁵²

¹⁵¹ เรื่องเดียวกัน

¹⁵² เรื่องเดียวกัน

ภาพที่ 162 นุรตนา หะแหว ขณะกำลังสร้างสรรค์ผลงาน
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, นุรตนา หะแหว

ต่อมาในการศึกษาระดับชั้นแปริญาโทของนุรตนา แนวคิดของเธอยังคงมั่นคง ไม่เปลี่ยนแปลง ในผลงานชุด ใต้สภาวะใต้

ความหวาดกลัวนั้นลดทอนกำลังใจในการมีชีวิตอยู่ของมนุษย์ เป็นความรู้สึกที่ค่อย ๆ กัดกร่อนจิตใจทุกขณะ ปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นเรื้อรังในภาคใต้ก็เช่นกัน ได้เข้าไปทำลายและทำลายความสุขของผู้คนในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความกลัวนั้นได้ฝังลึกลงในจิตใจของเด็ก ๆ ที่บอบบาง นุรตนา หะแหว ศิลปินมุสลิมรุ่นใหม่จากปัตตานี ได้ถ่ายทอดความรู้สึกอันโหดร้ายที่เกิดขึ้นกับเด็ก ๆ ผ่านผลงานภาพพิมพ์กึ่งนามธรรมที่มีชื่อว่า “ใต้สภาวะใต้” รอยร้าวที่พาดผ่านรูปทรงของเครื่องเล่นต่าง ๆ ในผลงานราวกับความแตกแยกของสังคม ซ้ำร้ายกลับฝังร่องรอยแห่งความทุกข์ลงบนหัวใจของเด็ก ๆ ที่ไม่อาจเล่นให้สนุกได้อีก บรรยากาศอันสดใสร่าเริงและเสียงหัวเราะที่ควรมี ถูกแทนที่ด้วยความหม่นหมอง และสีที่อึมครึม ไม่ว่าจะพุทธหรือมุสลิมก็ล้วนเป็นผู้ถูกกระทำจากการอ้างเพียงความแตกต่างทางความเชื่ออย่างไร้ความชอบธรรม ใต้สภาวะใต้ทุกวันนี้ จึงคล้ายกับอยู่ในฝันร้าย เพราะแม้แต่สนามเด็กเล่นก็ไร้ซึ่งความปลอดภัยอีกต่อไป¹⁵³

เนื่องด้วยเหตุการณ์ความไม่สงบดังกล่าว ยังคงดำเนินไปดั่งเส้นขนานที่ควบคู่ไปกับชีวิตของคนในพื้นที่ ไม่มีจุดสิ้นสุด

¹⁵³ นิทรรศการ ใต้ สภาวะใต้ โดย นุรตนา หะแหว, เข้าถึงเมื่อ 20 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก www.portfolios.net/m/event?id=2988839%3AEvent%3A446961

เคยเกิดเหตุระเบิดที่ห่างออกไปจากบ้านราว ๆ 2 กิโลเมตร และอีกครั้งหนึ่งก็ เรามีน้ำเป็นตำราจกคะ ซึ่งเราก็ไม่รู้ว่าเป็นเบื้องหลังน้ำการทำงานน้ำเราเป็นอย่างไร ก็มีการส่งคนให้มาเก็บน้ำเราถึงบ้าน แต่เราก็ไม่ได้อยู่ในเหตุการณ์นั้นคะ แต่ความรู้สึกคือ เขาเป็นคนใกล้ชิดตัวเรามาก เหมือนทุก ๆ ที่เราจะได้ยินข่าวการเกิดเหตุที่อื่น ๆ สมมติห่างออกไป 10 กิโลเมตร ที่นี้พ้อมีอีกครั้งหนึ่งมันก็เริ่มใกล้เข้ามา ๆ แล้วตอนนั้นคือใกล้มาจนกลายเป็นคนในครอบครัวของเรา คือแก่ก็บาดเจ็บ แต่ไม่เสียชีวิต และพ่อแม่ น้องชายน้องสาวเราทุกคนในครอบครัวอยู่ในเหตุการณ์หมด ยกเว้นตัวเรา¹⁵⁴

ความใกล้ชิดของเหตุการณ์ที่ดูเหมือนว่าจะเข้าใกล้ศิลปินมากขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้ความรู้สึกของนุรัตนา ยังคงแข็งแกร่ง และส่งผลให้แนวความคิดแข็งแรง ผลงานชุด “ปลายด้ามขวานนี้” ยังคงสะท้อนแนวความคิดจากคำว่า หวาดระแวง ผ่านความกลัวของเด็ก ๆ และสนามเด็กเล่น

เริ่มจากการสังเกตพฤติกรรมของน้องสาวและน้องชายความรู้สึกเราเริ่มจากน้อง เป็นหลัก พอเขาเติบโตเป็นหนุ่มเป็นสาว ความเป็นห่วง ความระแวงมันก็เริ่มจางลงแต่ไม่มีวันหมด มันไม่เคยจางหายแล้วพอเราเริ่มมีครอบครัว เรามีลูก เราก็เริ่มส่งตูลูกเรา คือเรามีความสนิท มีความใกล้ชิดผูกพันต่าง ๆ นานา ก็คือ ความรู้สึกหลัก ๆ ได้รับแรงบันดาลใจมาจากลูกนะ และพอเรามีลูกเราก็มองว่า ลูกเรายังเล็กยังเป็นเด็กอยู่ ลูกเรายังเป็นเด็ก ยิ่งเล็กมากความกังวลที่เราเคยมีเพราะน้อง มันก็เปลี่ยนมามีให้ลูกแทน แต่เรายังไม่หายกังวลกับน้องนะ¹⁵⁵

ภาพที่ 163 นุรัตนา หะแหว ขณะกำลังนำเสนอผลงานศิลปะให้เด็ก ๆ ได้รับชม
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, นุรัตนา หะแหว

คือความสุข เราอยากให้เด็กได้สนุก ให้เด็กได้สัมผัส แต่ด้วยความหวาดระแวงมันก็มีอยู่คะ เพราะว่าถ้าจะเกิดเหตุ ถ้าเขาจะก่อเหตุเขาก็ไม่ได้ประกาศ แบบเดียวจะทำแบบนั้นตรงนั้น ๆ คือมันไม่มีนี่

¹⁵⁴ สัมภาษณ์ นุรัตนา หะแหว, อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 31 พฤษภาคม 2559.

¹⁵⁵ เรื่องเดียวกัน

คือผลกระทบที่เราได้รับคือ เราไม่รู้ว่าจะกำลังจะเกิด จะเกิดกับใคร ณ ตอนไหนบ้าง พอเราตั้งใจที่จะพาลูกเราไปที่นั่นที่นี่ แต่ไม่เคยร้อยเปอร์เซ็นต์ที่ว่าเราจะพาเขาไปแล้วจะปลอดภัย ไม่เคยดีเป็นร้อยเปอร์เซ็นต์อีกมุมหนึ่งเราก็คิดเผื่อไว้แล้วว่า ถ้ามันมีเหตุการณ์ล่ะ เราต้องเผื่อใจ ทำใจไว้ และด้วยเหตุการณ์ด้วยภาพบรรยากาศ ถามว่าเราเคยชินไหม ความรู้สึกตามตรงก็คือเราเคยชิน แต่มันก็เป็นการเคยชินที่ต้องเผื่อใจไว้บ้างในการใช้ชีวิตในแต่ละวัน¹⁵⁶

ภาพที่ 164 ภาพบรรยากาศนิทรรศการ
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, นุรตนา หะแวง

ภาพที่ 165 ภาพบรรยากาศนิทรรศการ
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, นุรตนา หะแวง

¹⁵⁶ เรื่องเดียวกัน

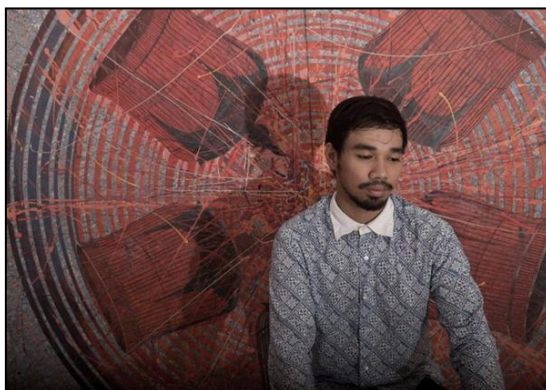
ภาพที่ 166 ภาพบรรยากาศนิทรรศการ
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, นุรดีนา หะแวง

ปัจจุบันนุรดีนายังคงสร้างสรรค์ผลงานควบคู่ไปกับการเป็นผู้สอนนักศึกษา ณ คณะศิลปกรรม
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ภาพที่ 167 นุรดีนาในบทบาทการเป็นอาจารย์ ขณะกำลังตรวจงานนักศึกษา
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, นุรดีนา หะแวง

6. ปรัชญ์ พิมานแมน

ภาพที่ 168 ปรัชญ์ พิมานแมน และผลงาน

ที่มา : สำนักบริหารศิลปวัฒนธรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, นิทรรศการ “ฉันทุดถึงเขา เป็นความจริงหรือการหลอกลวง”, เข้าถึงเมื่อ 16 มีนาคม 2561, เข้าถึงได้จาก <http://culturalartcu.blogspot.com/2014/06/25.html>

ปรัชญ์ พิมานแมน ศิลปินหนุ่มชาวราชิวาส เกิดเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม พ.ศ.2530 บัณฑิตจาก คณะศิลปกรรมศาสตร์ สาขาวิชาทัศนศิลป์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และ ได้จบการศึกษาในระดับปริญญาโทจากสาขาทัศนศิลป์ คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ในภาควิชาศิลปะไทย ปัจจุบัน ปรัชญ์เป็นอาจารย์ ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ สาขาวิชาทัศนศิลป์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ในช่วงแรกของการสร้างสรรค์งานศิลปะ ปรัชญ์ได้เริ่มต้นเหมือนกับศิลปินหลาย ๆ ท่าน เนื่องด้วยการได้รับการศึกษาและการอบรมสั่งสอนจาก รองศาสตราจารย์พิเศษฐ์ เปียร์กลิ่น การขุดค้นเสาะหาแรงบันดาลใจและความงามรอบตัวจึงเป็นสิ่งที่ปรัชญ์หยิบยกมาเพื่อสร้างแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ ทั้งในการสร้างสรรค์ผลงานในระดับชั้นปริญญาตรี และปริญญาโท

ในการเริ่มต้นทำงาน ถ้าเป็นสมัยก่อนตอนที่เรียนก็คือ เอาความเป็นท้องถิ่นวัฒนธรรมขึ้นก่อน เพราะตอนเรียนจะมีหัวข้อที่ให้เรากลับบ้านไปคิด ไปมองรอบตัวเราว่ามีอะไรที่เป็นตัวเรา เรื่องราวอะไรที่บ่งบอกถึงความเป็นตัวเราบ้าง พอไปโทก็เป็นอย่างนั้นอยู่ เรากลับมาที่บ้านเรา หาสิ่งที่เรารู้สึกกับบ้านเรามาถ่ายทอดเป็นงานศิลปะ อาจจะมีสิ่งเฉพาะที่เหลือเพียงแครูปทรง สัญลักษณ์ หรือทัศนธาตุบางอย่างที่เรานำมาใช้ได้ อย่างป.ตรีก็จะเป็นรูปทรงนก ยังเห็นความเป็นรูปธรรมอยู่ ว่าเป็นรูปทรงนก และใช้พื้นผิวที่เราคิดค้นขึ้นมาเอง เริ่มจากตัวเราก่อน ท้องถิ่นเราก่อนอะครับ

จะเห็นว่านอกจากศิลปินจะเริ่มด้วยการมองหาแรงบันดาลใจรอบตัวแล้ว ในส่วนขอปรัชญ์ยังได้มีการสำรวจในเรื่องของวัสดุ และเทคนิควิธีการอีกด้วย โดยศิลปินได้กล่าวกับผู้วิจัยไว้ว่า ตนเองมี

ความสนใจในการได้ลงมือกระทำกับเนื้อวัสดุด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การขุด ขีด ตอก เผาไฟ ผสมสี ระบายสีลงบนเนื้อวัสดุแบบต่าง ๆ เช่น ไม้ ชี้เลื่อย ข้าวเปลือก ชี้เลื่อยผสมกาว ดินสอพอง โดยอุปกรณ์ที่ใช้หลัก ๆ ก็จะเป็นเครื่องมือแกะไม้สำหรับทำแม่พิมพ์ สีว เลื่อย เครื่องพ่นสี ทำให้ผลงานของปรัชญ์มีเอกลักษณ์และรูปแบบที่ชัดเจนในช่วงเริ่มต้น¹⁵⁷

ภาพที่ 169 ปรัชญ์ พิมานแมนขณะกำลังสร้างสรรค์ผลงาน
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, ปรัชญ์ พิมานแมน

เมื่อได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ปรัชญ์ยังคงพัฒนาแนวความคิดในการสร้างสรรค์จากวิถีชีวิต และสิ่งที่ศิลปินได้พบเจอ โดยในครั้งนี้ผลงานของปรัชญ์ได้เน้นชัดไปที่ศาสนาที่ตนนับถือ คือศาสนาอิสลาม ซึ่งศิลปินได้กล่าวไว้ว่า ศิลปะกับศาสนานั้นเป็นสิ่งเดียวกัน ศิลปะเป็นรองศาสนาเพียงนิดเดียว ในการดำเนินชีวิต มุสลิมจะให้ศาสนานำทางไป และศิลปะก็เช่นกัน การสร้างสรรค์งานศิลปะนั้นสามารถยึดเป็นสิ่งที่ศิลปินเลือกทำเพื่อรับใช้ตนเองด้วย¹⁵⁸ โดยศิลปินได้เลือกที่จะบอกเล่าความศรัทธาผ่านรูปร่างและรูปทรงของสถาปัตยกรรมแห่งศาสนสถานของชาวมุสลิม อันหมาย มัสยิดนั่นเอง โดยศิลปินได้กล่าวถึงการสร้างสรรค์ผลงานชุด “จากภายนอก สู่ภายใน สู่ศรัทธา” ไว้ดังนี้

การอยู่ร่วมกันในสังคม ทำให้ข้าพเจ้าเห็นถึงความแตกต่างทั้งด้านบวกและด้านลบ จนเกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานชุด จากภายนอก สู่ภายใน สู่ศรัทธา ที่แสดงออกถึงความศรัทธาในศาสนา ที่ต้องรู้จักแก่นแท้ของความสำคัญ จากภายในตัวตนมาสู่ภายนอกเพื่อให้เกิดพลังแห่งความศรัทธาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบของหลักคำสอน สะท้อนผ่านรูปทรงเชิงสัญลักษณ์ บน

¹⁵⁷ สัมภาษณ์ ปรัชญ์ พิมานแมน, อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 31 พฤษภาคม 2559.

¹⁵⁸ เรื่องเดียวกัน

ร่องรอยความแตกร้าง บนพื้นผิว ผสมผสานกระบวนการ สร้างสรรค์เทคนิคปอด ชูด ชีด พื้นผิวบนพื้นดินสอพอง¹⁵⁹

ภาพที่ 170 ปรัชญ์ พیمانแมนขณะกำลังสร้างสรรค์ผลงาน
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, ปรัชญ์ พیمانแมน

ในการสร้างสรรค์ผลงานช่วงถัดมา อันเป็นผลงานที่ได้นำไปจัดนิทรรศการที่ชื่อว่า ฉันทุดถึงเขา เป็นความจริงหรือการหลอกลวง (I SAID TO YOU was true or deception) ที่ภาพลักษณะของผลงานยังคงหยิบยืมรูปร่างและรูปทรงของสถาปัตยกรรมมาใช้ แต่ในครั้งนี้ ปรัชญ์ได้เลือกใช้ “บ้าน” เป็นสิ่งที่ต้องการสื่อความรู้สึกและความอัดอั้นภายในจิตใจ อันมีสาเหตุมาจากเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่บ้านทั้งสองหลังของปรัชญ์ อันได้แก่ จังหวัดปัตตานี บ้านอันเป็นที่ทำงานและพำนักของครอบครัว และจังหวัดนราธิวาสอันเป็นบ้านเกิดที่รักและหวงแหน ซึ่งได้มีการบรรยายถึงนิทรรศการในครั้งนี้ไว้ดังนี้

“ฉันทุดถึงเขาเป็นความจริงหรือการหลอกลวง” ชื่อนิทรรศการผลงานศิลปะที่ศิลปินต้องการสะท้อน ผ่านรูปทรงสัญลักษณ์ในลักษณะ รูปทรงของบ้านและทัศนธาตุที่ผสมผสานความประสมกลมกลืน ภายใต้ความขัดแย้งทางความรู้สึก ในกระบวนการทางเทคนิค ที่เกิดจากพื้นผิว ร่องรอยที่แสดงออกถึงความรุนแรง ดังความรู้สึก ถึงผลกระทบภายในที่ผู้สร้างสรรค์ได้รับจากถิ่นกำเนิดของตนเอง นราธิวาส คือ บ้านเกิดที่ผู้สร้าง สรรค์เคยอาศัยอยู่อย่างสงบและสันติสุข ในขณะที่ปัจจุบันความรู้สึกนั้นเหลือเพียงร่องรอยของ ความทรงจำที่ไม่อาจย้อนคืนกลับมา บ้านคือสถานที่ให้ความอบอุ่น คือสถานที่ปลอดภัยของคนใน ครอบครัว แต่ในปัจจุบันในพื้นที่ ที่เรียกว่า บ้าน กลับไม่ปลอดภัย¹⁶⁰

¹⁵⁹ ปรัชญ์ พیمانแมน, “จากภายนอก สู่ภายใน สู่ศรัทธา” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2555), 2.

¹⁶⁰ Mod, นิทรรศการผลงานศิลปะสื่อผสม “ ฉันทุดถึงเขา เป็นความจริงหรือการหลอกลวง” เข้าถึงเมื่อ 16 มีนาคม 2561, เข้าถึงได้จาก <http://exhibition.contestwar.com/node/593>

ภาพที่ 171 บ้านและสตูดิโอของศิลปิน

ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, ปรัชญ์ พิमानแมน

เหมือนช่วงหนึ่งที่เขาขับเฮลิคอปเตอร์แล้วก็ไปรยกระดาศฯ ขณะนี้ให้โปรดระมัดระวังเหตุการณ์เหมือนในหนัง เหมือนสงครามกลางเมืองเลย ตอนนั้นอยู่ปี 3 ปี 4 งานเลยจะออกแนวรบ คอนเซ็ปงานตอน ป.ตรีผมจะทำ นก นกสื่อถึงความอิสระ แต่เราแทนตัวเราเหมือนกรงนก พื้นผิวที่ขูดขีดต่าง ๆ คือเหมือนบ้านเรา สวยมาก มีกรงนกสวย แต่บรรยากาศรอบ ๆ นี่ขวนทู่่มาก ไม่ใช่เพราะระเบิด แต่เพราะไปไหนก็โดนค้นตัว ไปไหนโดนซักถาม ถามผม ไปไหน กลับบ้านครับ แล้วมาจากไหน อ้อ มาจากบ้านครับ อ้าวแล้วทำไมมีบ้าน 2 หลัง ก็เป็นคนที่ไม่ค่อยมาทำงานที่นี่ครับ ไม่เข้าใจก็ลงไปคุยยาวอีก บางครั้งก็เขามีสิทธิ์ที่จะขออะไรเราก็ได้ อย่างเช่นเอกสารรถ ซึ่งเป็นเอกสารสำคัญ เขาอาจจะเอาไปแอบแฝงก็ได้ เขาก็เอาไปถ่ายรูป จุดเลขเครื่องเลขทะเบียนต่าง ๆ เราก็มารู้ ซึ่งเราก็ก้าวเขา เขาก็ก้าวเรา¹⁶¹

ภาพที่ 172 ปรัชญ์ในพิธีเปิดนิทรรศการ ฉันทุดถึงเขา เป็นความจริงหรือการหลอกลวง (I SAID TO YOU was true or deception)

ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, ปรัชญ์ พิमानแมน

¹⁶¹ สัมภาษณ์ ปรัชญ์ พิमानแมน, อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 31 พฤษภาคม 2559.

ภาพที่ 173 บรรยายาศนิตรรศการ ฉันทพูดถึงเขา เป็นความจริงหรือการหลอกลวง (I SAID TO YOU was true or deception)

ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, อนุโรจน์ จันทรโพธิ์ศรี

จะเห็นว่าจากสิ่งที่ศิลปินกล่าวถึงนั้นทำให้เราได้ทราบข้อมูลถึงความรู้สึก และความเป็นอยู่ที่ศิลปินต้องเผชิญในพื้นที่รกรากของตัวเอง จากผืนดินถิ่นอาศัยที่เคยสงบสุข เรียบง่าย กลับเต็มไปด้วยสิ่งแปลกปลอม ความหวาดระแวงและความน่าสงสัยอันเกิดจากการเข้ามาจัดการของคนนอกพื้นที่ โดยที่ไม่ได้มีการสอบถามความสมัครใจของคนในพื้นที่ อีกทั้งในหมู่คนนอกปริมาณที่ได้รับการแจ้งข่าวว่าคนเหล่านั้นจะเข้ามาปกป้อง บรรเทาความรุนแรงในพื้นที่ ศิลปินจึงเกิดความสงสัยว่า แล้วตนเองกับผู้คนในพื้นที่ จะสามารถ เชื่อ ได้มากแค่ไหน ที่ได้ยิน ได้รับแจ้ง หรือรับทราบมานั้นเป็นความจริงหรือสิ่งลวงประการใดกันแน่

เราพูดถึงทหาร ถึงชาวบ้าน สื่อกันเป็นเพียงตัวเผยแพร่ รายงาน ว่ามีระเบิดจุดนี้ ชาวบ้านกลุ่มนี้เป็นคนทำ ทหารได้รับบาดเจ็บ แต่สิ่งที่เป็นความจริงนั้นเราไม่เคยรู้เลยว่ามันคืออะไร มาสัมภาษณ์ก็หยาบแค่ที่จับใจความได้ไปเผยแพร่ อาจเกิดจากความไม่รู้ไม่จริงก็ได้ ผมเลยตีความไปว่า สิ่งที่ทุกคนพูดถึงกันมันจะหาความจริงได้ก็เปอร์เซ็นต์ มันคือการพูดปากต่อปากหรือเปล่า มันคือการกล่าวหาเขาหรือเปล่า เราเลยอยากให้ทุกคนหาข้อมูลให้แน่นก่อน ก่อนที่จะมาวิจารณ์เขา นักข่าวควรจะไปหาข้อมูลก่อนว่า ศาสนาอิสลามมีข้อห้ามอะไรบ้าง บางคนเขามาคุยกับเราว่า ที่นี้กลัวนะ เราก็จะบอกว่า ไม่น่ากลัวนะ เราอยู่ได้ คนที่กลัวเป็นเพราะการรับรู้ข่าวสาร ถ้าชุดนั้นก็ไม่ได้เป็นมัสยิดอะไร ก็จะทำเรื่องบ้าน บ้านคือตัวเรา เราก็เปลี่ยนบ้านเราไปเรื่อย ๆ บ้านสารพัดแวดล้อมต่าง ๆ บ้านถูกทำลาย บ้านจากความตึงต้าม ทำหลายเทคนิคมาก ทั้งสีน้ำ เชื่อมเหล็ก ภาพพิมพ์ และจิตรกรรมครับ

ผมคิดว่าผมไม่อยากอยู่ใกล้ทหาร กลัวนะว่าเขาจะทำร้าย คือไม่ใช่เขาไม่ดีนะ คือเราไม่รู้ว่ามีคนของเขาแต่ละคนเป็นยังไง

อย่างตอนผมไปอยู่กรุงเทพฯ ไปทำงานอาทิยีนึง ก็ดูข่าว ก็ยังรู้สึกแบบ น่ากลัววะ ที่บ้านระเบิดอีกแล้ว ทั้ง ๆ ที่พอเราอยู่นี้ แทบไม่มีอะไรเลย เราก็ไม่ค่อยดูทีวีด้วย คือจะมีความรู้สึกบางอย่างที่ใหญ่เขาเตือน เช่น เออ ช่วงนี้ระวังตัวนะ น่ากลัวหน่อยนะ¹⁶²

โดยถึงแม้ว่าปรัชญาจะได้รับผลกระทบทางความรู้สึกจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจนสามารถนำมาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์งานศิลปะ แต่ด้วยจิตใจอันละเอียดอ่อนของศิลปินทำให้ปรัชญาสามารถมองเห็นข้อดีที่ตามมาแม้ว่าจะไม่พึงประสงค์นักก็ตาม

เหตุการณ์มันทำให้เราเป็นตัวเรามากขึ้น และยังส่งเสริมการทำงาน คือพอมีเหตุการณ์เราก็ออกไปไหนไม่ค่อยได้ ออกไปก็อันตราย ยิ่งเมื่อก่อนคือมันรุนแรงกว่านี้มาก เราเป็นแค่นักศึกษากันหันหน้าเข้าหาเฟรมอย่างเดียว อยู่ที่ยังมีร้านค้า แคเฟ่ อาหาร ลานกิจกรรมไว้นั่งกับเพื่อน อยู่ที่นี่ 6 โมงเย็นก็ต้องเข้าบ้านแล้ว ไม่ก็ห้ามออกนอกคณะ วงจรชีวิตเรามีแค่นี้ ก็คือข้อดีของเหตุการณ์นะ ไม่มีสิ่งกวนใจเยอะ

ตอนนี้เราก็โอเค ไม่ได้หวาดวิตกอะไร ไม่ค่อยออกไปไหน ทำแต่งงานอยู่แล้ว ไม่ได้เจอผลกระทบเยอะ แต่คนทำธุรกิจอะไรมันก็กระทบเขา ผมคิดแค่ว่า ถ้าพระเจ้าจะให้เราไปก็ไป เราไม่ได้ยึดติดกับการอยู่อยู่แล้ว ถ้าพระเจ้าเห็นควรให้เราโดนระเบิดตายก็สมควรแล้ว เรากงทำดีมาแค่นี้จริง ๆ แต่ถ้าเรายังอยู่ เราก็แค่ระวังตัว เพียงแต่ไม่รู้ว่าจะเกิดเมื่อไหร่ ยิ่งหลัง ๆ มานี้ไม่ค่อยมีวีแวว นึกจะเกิดก็เกิด แต่เราก็พยายามเซฟตัวเอง อยู่ในบ้าน ในมหาวิทยาลัย¹⁶³

และในฐานะอาจารย์ผู้ให้ความรู้และการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนในพื้นที่ ปรัชญายังได้กล่าวถึงสิ่งที่ตนพยายามปลูกฝังและแสดงตนเป็นแบบอย่างเพื่อให้นักศึกษาและผู้ที่ได้รับการศึกษาเติบโตไปเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ สร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่มีคุณภาพ และได้รับการกล่าวว่าเป็นศิลปินที่ดีและมีคุณภาพในอนาคต

เราทำไปเพราะอยากให้คนที่เข้าใจคำว่าศิลปะมากขึ้น พอถึงจุดนี้เราก็โตพอที่จะอยากให้คนที่ได้เข้าใจว่าสิ่งที่เราทำมันคือความงามนะ คือสุนทรียศาสตร์ ที่บ่งบอกถึงท้องถิ่นเรานะ ว่าความรุนแรงมันเป็นเพียงแค่การกระทำของคนบางกลุ่ม

อ.ชลุบบอกว่า ศิลปะมันควรมีไฟส่องทางในตัวของมันเอง แต่ผมคิดว่าเรานับถือศาสนาอิสลามอยู่ก่อน งานของเราจะเป็นรูปแบบไหนก็ได้ที่เป็นตัวเราที่สุด ทำโดยไม่ต้องยึดติดการค้าขาย ทำโดยไม่ต้องติดกับการหาทำไร อย่างที่เขาสอนกันว่าศิลปะมันไม่ได้สร้างมูลค่า เรายังเป็นแค่คนที่เพิ่งเริ่มต้น มูลค่าที่เขาเข้ามาตีให้เรายังน้อยอยู่ มันยังเป็นแค่เพียง 10 เปอร์เซ็นต์จาก 100 ที่คนจะมาซื้องานเรา เลยเป็นข้อดีที่เราสอนนักศึกษาว่า อย่าไปให้ความสำคัญกับคนซื้อก่อน คุณมองที่ตัวคุณเองว่าคุณทำงานดีพอหรือ

¹⁶² เรื่องเดียวกัน

¹⁶³ เรื่องเดียวกัน

ยัง ถึงจุดหนึ่งเมื่อคุณมีโอกาสนั้น งานคุณมีมูลค่าของมันเอง โดยไม่ต้องเร่งขาย ข้อดีคือเราไม่ทำงานตามกระแส เราทำงานเพื่อคิให้เราได้ทำงานศิลปะ

อาจารย์ผมสอนเสมอว่าให้มองในระยะยาว เราเดินอยู่ 1 ก้าวแต่เราเดินตลอดเวลา คือเราค่อย ๆ เดิน เราไม่มีพลังเครื่องจักรในการขับเคลื่อนใหญ่ ๆ มีการได้รางวัลบ้างสำหรับเด็กบางคน มันคือจุดหนึ่งที่เขาอาจจะได้รับพลังต่อ คือบางคนขาดพลังที่จะทำงานต่อในระยะยาว ผมก็เลยทำให้รู้ว่าเราไม่จำเป็นต้องขายได้ตลอดเวลา ผมแค่อย ๆ เดิน ไม่หักโหมทีเดียวจนหมดพลัง พอผิดหวังเล็ก เราไม่ได้หวังว่าเราจะอยู่จุดไหน แค่หวังว่า เราจะได้ทำงานศิลปะไปได้เรื่อย ๆ แต่ตอนนี้ก็หันกลับไปมองว่า เราโชคดีที่เราใกล้สิงคโปร์ มาเลเซีย ทางโน้นเขามีสิ่งที่เหนือกว่าเราอยู่ เราไปมาหาสู่เขาได้ง่ายขึ้น

เราอยากเห็นคลื่นลูกใหม่ที่เรียนด้านทฤษฎี ด้านวิจัย เพื่อที่จะมาช่วยพวกเรา คือเราเรียนศิลปะหมด ความเป็นศิลปินมันเยอะ ทุกคนต่างกลับบ้านไปทำงาน ฉะนั้นเราอยากได้สักคนที่มาดึงเรารวมกัน มันก็จะแน่นขึ้น ฉะนั้นก็คือพยายามปลุกฝังเขา¹⁶⁴

ภาพที่ 174 ปรัชญ์ พิมานแมน ในบทบาทของการเป็นอาจารย์
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, ปรัชญ์ พิมานแมน

ซึ่งแม้ว่าในปัจจุบันหน้าที่หลักของปรัชญ์คือการเป็นอาจารย์สอนนักศึกษาในรั้วมหาวิทยาลัย แต่ปรัชญ์ก็ยังคนเดินหน้าสร้างสรรค์ผลงานศิลปะตามแนวทางของตัวเองต่อไป

นราธิวาส ได้เปิดแกลลอรี่ชื่อ เดอะ ลา แอป อาร์ตสเปซ ตั้งใจว่าจะให้เป็นสเปซเล็ก ๆ ที่ทำให้นักศึกษาหน้าใหม่ ๆ คือเราไปเห็นอะไรมาเยอะ เราเลยรู้ว่าสิ่งที่เราทำพอร์ตเล่มหนึ่งเพื่อให้พิพิธภัณฑหรือหอศิลป์ต่าง ๆ เขาสนใจนะ เริ่มมาจากการ การแสดงงาน การเซ้งงานดี ๆ เราเลยเริ่มด้วยการทำสเปซให้มันดี เพื่อที่เราจะปั้นเด็กขึ้นมา เมื่อเขาได้ทำ ก็จะมีประสบการณ์เพิ่มมาในพอร์ต

แล้วก็มีพิพิธภัณฑเคลื่อนที่ อาจไม่ใช่รถที่เคลื่อนที่ เราเอาบริบททางศิลปะไปอยู่กับชุมชน ก็คือ เราทำบ้านหลังหนึ่งในโปรเจ็ค เดียวมีให้ดูครับ เราเอาบ้านหลังนี้มาเซ้งงาน มีวิดีโออาร์ต มีความเป็นคอนเทม ไปตั้งอยู่ในสถานที่ท่องเที่ยว เช่น หาดนราทัศน์ โรงเรียนสอนศาสนา ตลาด สถานที่ที่คนชอบไป

¹⁶⁴ เรื่องเดียวกัน

และเราก็ให้เขามีปฏิสัมพันธ์อย่าง เช่น การมีกิจกรรมทางศิลปะร่วมกัน แล้วก็เอางานเป็นวัตถุศิลปะของโปรเจ็คเก็บไว้¹⁶⁵

ภาพที่ 175 ปรัชญ์ พิมานแมนขณะกำลังควบคุมดูแลการก่อสร้าง De'Laepa Art space Narathiwat (เดอ ลา แป อาร์ทสเปซ นราธิวาส)

ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, ปรัชญ์ พิมานแมน

ภาพที่ 176 De'Laepa Art space Narathiwat (เดอ ลา แป อาร์ทสเปซ นราธิวาส) ในปัจจุบัน

ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, ปรัชญ์ พิมานแมน

7. คีตดา อีสร์น

คีตดา อีสร์น ศิลปินสาวชาวกรุงเทพมหานคร เกิดเมื่อวันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ.2529 จบการศึกษาระดับชั้นปริญญาตรีจากคณะศิลปกรรมศาสตร์ สาขาวิชาทัศนศิลป์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และระดับชั้นปริญญาโทจาก คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์ ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ สาขาวิชาทัศนศิลป์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

¹⁶⁵ เรื่องเดียวกัน

ภาพที่ 177 คีตต้า อีสรัน

ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, คีตต้า อีสรัน

คีตต้าเป็นศิลปินที่มีชื่อเสียงในเรื่องของการสร้างสรรค์โดยใช้เทคนิคและวิธีการที่แปลกใหม่ ผลงานของศิลปินมักถูกรังสรรค์ขึ้นด้วยการเย็บที่เน้นให้เห็นร่องรอย ความยืดหยุ่น รัศติง และบิดเบี้ยว ส่งผลให้ผู้ชมส่วนมากเกิดความรู้สึกมากมายเมื่อได้รับชมผลงานของคีตต้า

ลักษณะงานเรา เรียกว่า เย็บสัก คือการเอาวัสดุที่นุ่ม ๆ มาซ้อนกันแล้วเย็บ โดยทั้งหมดของงานเรา จะเย็บมือ งานเราทุกชิ้นจะไม่มีการเย็บจักร แล้วเราเอามาประกอบเป็นฟอร์มคน ร่างกายมันจะถูกบิดเบี้ยวไปยั้ง ก็เกิดจากความรู้สึก กรรมวิธีในการเนา หรือการด้นถอยหลังเปรียบเสมือน การประกอบรูปประกอบชีวิตของคน ๆ นั้นขึ้นมาด้วยกระบวนการเนาจากมือเราและด้ายเพียงแค่เส้นเดียว ส่วนจะถูกดึงถูกรั้ง ถูกบีบยั้งให้เป็นฟอร์มคนนั้นก็ขึ้นอยู่กับอารมณ์ความรู้สึกของเรา¹⁶⁶

ภาพที่ 178 คีตต้า อีสรันขณะกำลังสร้างสรรค์ผลงาน

ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, คีตต้า อีสรัน

¹⁶⁶ สัมภาษณ์ คีตต้า อีสรัน, อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 31 พฤษภาคม 2559.

นอกจากนี้ผลงานของคีตต้ายังโดดเด่นในด้านของการนำ ร่างกายมนุษย์ มาเป็นรูปลักษณะสำคัญในการสื่อสารเรื่องราวและความหมาย อันจะเห็นได้ในผลงานแทบทุกชิ้น ทำให้ผู้คนหลาย ๆ กลุ่มเกิดความสงสัยในเรื่องของความเชื่อและข้อปฏิบัติตามศาสนาอิสลามที่ศิลปินมีความศรัทธา ซึ่งศิลปินก็ได้มีข้อชี้แจงและที่มาอันน่าสนใจ ดังนี้

ทุกอย่าง เริ่มจาก รูปธรรมก่อน พอร์มคนจะชัดเจน ถ้าหากสังเกต คืองานเราจะเป็นพอร์มคนชัดเจน แต่พอทำไปเรื่อย ๆ ทุกอย่างจะถูกคลี่คลาย จากพอร์มคนที่เคยถูกต้องตามสัดส่วนกายวิภาค กลายเป็นเรื่องราวของอารมณ์ความรู้สึก เป็นเรื่องของ ชีวิต ความผูกพันเกี่ยวกับชีวิต ซึ่งเนื้อหาจะเข้มข้น เป็นเรื่องราวของความสูญเสีย และความหวัง ซึ่งความสูญเสียและความหวัง ก็เป็นเรื่องของความรู้สึก ถ้าถามว่ามันลบไหมสำหรับจิตใจเรา ไม่ลบ แต่ด้วยงานที่แสดงออกไป เอฟเฟคแรง งานของเราจะดูหดหู่ จะดูเจ็บปวด ดูแล้วเศร้าหมอง ดูแล้วระทมทุกข์ ความคิดตรงนี้เริ่มต้นมาจาก เราเคยรู้สึกผูกพันกับแม่ลูกอยู่ คู่หนึ่ง ที่เราเคยไปคลุกคลี ใช้ชีวิตอยู่ด้วย ขณะลงพื้นที่เก็บข้อมูล แล้วเรารู้สึกว่าคนในพื้นที่ คือคนที่ยากลำบาก ยากลำบากในที่นี้คือ แม่กระທังเงินที่จะเลี้ยงดูชีวิตตัวเอง แทบจะไม่มีเลย วันหนึ่งเราไม่มีทางรู้เลยว่า เขามีเงิน ซื้อข้าว ซื้อน้ำ ซื้ออาหาร ทุกอย่าง อันนั้นเริ่มต้นจากชีวิตของคนในพื้นที่ บัจฉัยเหล่านี้ จะมาในรูปแบบของการหล่อเลี้ยงตัวเอง แล้วยังมีเรื่องของ ร่างกาย แล้วคือเรื่องของครอบครัว แม่มีลูก แล้วลูกออกมาไม่สมประกอบ สติสัมปชัญญะไม่ถูกต้องตามมนุษย์เรา ก็เลยได้แรงกระตุ้น แรงบันดาลใจจาก บอดี้

เราก็แค่รู้สึกว่าสิ่งที่เราทำอยู่เราควรจะแยกแยะมากกว่า ว่านี่คือเรื่องของศาสนา นี่คือเรื่องของ ศิลปะ มันคือเรื่องของความดิงามเหมือนกัน คือเรื่องของความศรัทธาเหมือนกัน แต่คุณจะไปใช้ใน เจตนาแบบไหน เราว่าขึ้นอยู่กับแบบนั้นมากกว่า เราไม่ได้รู้สึกว่า จะทำภาพคนไม่ได้ จะทำแบบเหมือนจริงไม่ได้ เราว่าทำได้ แต่อยู่ที่ศิลปินหรือผู้สร้างสรรค์ ทำมาแล้วเจตนาที่เราให้กับคนดู คือเรื่องอะไร ความมอง ไปถึงเรื่องของคอนเซ็ปท์ ความงามของเรื่องกายและใจว่าเราสะท้อนอะไร เรามองเป็นอย่างนั้นค่ะ คือก็มีผล แต่มันก็ต้องอยู่ในกรอบ ขอบเขตที่พอเหมาะพอดี¹⁶⁷

ภาพที่ 179 คีตตา อีสรันขณะกำลังสร้างสรรค์ผลงาน
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ

¹⁶⁷ เรื่องเดียวกัน

นอกจากแรงบันดาลใจจากการได้มีประสบการณ์ใกล้ชิดกับผู้คนที่มีความแตกต่างหลากหลาย จนก่อให้เกิดเป็นแรงผลักดันในการสร้างสรรค์งานศิลปะโดยการหยิบยืมรูปร่างและรูปทรงของมนุษย์ แม้ว่าจะมีข้อกังขาในเรื่องความเชื่อทางศาสนาก็ตาม คีร์ตตายังมีแรงจูงใจจากสิ่งแวดล้อมภายนอกมา ช่วยขับเคลื่อนการกลั่นกรองแนวความคิดในการสร้างสรรค์อีกด้วย

เราจะหาข้อมูลเกี่ยวกับคนในพื้นที่ที่ใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางเหตุการณ์ความรุนแรง เราไม่สามารถทราบได้ ไม่รู้เลยว่า วันหนึ่ง จะเกิดเหตุการณ์อะไรกับเขา ทั้ง ๆ ที่เขาต้องชีวิตประจำวันของเขาทุกวัน เช่น ออกไปหาปลา ออกไปขายของในตลาด ออกไปสอนหนังสือ ออกไปทำอะไรก็แล้วแต่ แต่เขาไม่มีทางรู้เลยว่าเหตุการณ์ที่มันจะเกิดในพื้นที่ เป็นอย่างไร ก็ทำให้เกิดแรงกระตุ้นว่าเราอยากสร้างคนที่อยู่ในพื้นที่ ให้กลับมามีชีวิตอีกครั้ง เหมือนเราสร้างคนให้กลับมามีชีวิตในงานศิลปะ โดยให้ตัวของอารมณ์ความรู้สึก สื่อออกมาผ่านฟอร์มของคน

แล้วทีนี้ อีกกระบวนการหนึ่งก็คือการ เฝาคือการทับผ้าอีกชั้นหนึ่งด้วยการเฝาก็มีคำถามว่าทำไมเราต้องเฝาก็คือเรามีความรู้สึกว่า ชีวิตคนเรามันคลุมเครือ ชีวิตเรามันอยู่ท่ามกลางเขม่าควันในเหตุการณ์ในพื้นที่ เขม่าควัน ความคลุมเครือ หมอกควัน สิ่งไม่ดี พอเกิดเหตุการณ์คนก็มองว่าต้องเป็นเหตุการณ์สามจังหวัดชายแดนแน่เลย ต้องเป็นอะไรอย่างนี้ไปหมด เราก็เลยใช้ผ้าสีดำ เปรียบเสมือนความเลือนลาง เหมือนเขม่าควันที่ปกคลุมชีวิตผู้คนในพื้นที่ โดยที่เราไม่มีทางรู้เลยว่าเมื่อไหร่ ความสงบ ความสันติสุข จะกลับคืนมาในพื้นที่ได้ เพราะทุกคนอยู่กันท่ามกลางหมอก¹⁶⁸

ภาพที่ 180 คีร์ตตา อีสรันและผลงาน

ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, คีร์ตตา อีสรัน

โดยในผลงานช่วงแรกของศิลปินจะสื่อถึงชีวิตของผู้คนที่ยังมีชีวิตอยู่ท่ามกลางความไม่มั่นคง ไม่ปลอดภัยของชีวิต ทั้งยังต้องแบกรับความรู้สึกหมดสิ้นกำลังใจจากความสูญเสียที่นับวันจะเพิ่มมาก

¹⁶⁸ เรื่องเดียวกัน

ขึ้นเรื่อย ๆ แต่ในความปวดร้าวเหล่านั้น ผู้คนในพื้นที่ก็ยังไม่หมดสิ้นซึ่งความหวังถึงความสงบสุขที่ไม่รู้ว่า จะเกิดขึ้นเมื่อใด

ชุดก่อนนั้นคือเป็นความสูญเสียความหวัง คือมันเป็นเรื่องของคนที่ตายไปแล้วและยังมีเรื่องของ คนที่ยังอยู่ ยังต้องใช้ชีวิตอยู่ แต่ในช่วงปัจจุบันที่เป็นเรื่องของความหวัง มันคือที่ยังมีชีวิตอยู่ ณ ปัจจุบันนี้ คืออยู่เพื่อความหวังของคนข้างหลัง ก็คืออย่างเช่น เราเปรียบว่า ถ้าเราเป็นแม่ คนข้างหลังเราก็คือลูก งาน เราส่วนใหญ่ก็เลยจะเป็นเรื่องของแม่กับลูก และคนที่ยังอยู่ก็คือ ความหวัง ก็เลยเป็นเรื่องของ ความหวัง และสตรีเพศค่ะ ชุดปัจจุบัน ถ้าเห็นในสูจิบัตรก็จะชัดว่า เป็นเรื่องสตรีเพศ ก็คือสะท้อนแง่มุมของผู้หญิง¹⁶⁹

ภาพที่ 181 คีตดา อีสรันและลูกน้อยผู้เป็นแรงบันดาลใจสำคัญ
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, คีตดา อีสรัน

การพัฒนาซึ่งแนวความคิดของคีตดาได้แผ่ขยายขอบเขตมาสู่วัสดุและวิธีการ สร้างสรรค์อีกด้วย จากการใช้สีดินเลือกเคยใช้ผ้าเป็นวัสดุหลัก และใช้วิธีการเย็บผ้าที่มีเอกลักษณ์ในการสื่อสารกับผู้ชม ในผลงานช่วงเวลาต่อมาคีตดาให้ความสำคัญกับการสื่อสาร แนวความคิดมากขึ้นโดยเลือกสื่อที่คิดว่าจะเหมาะกับผลงานแต่ละชิ้นไป

ตั้งแต่เราจบปริญญาโท เรามองเรื่องของชีวิตตัวเอง มองร่างกายความงามของสตรี เราก็หยิบ ตรงนั้นแหละค่ะมาทำงาน ทั้งภาพพิมพ์ ทั้งประติมากรรม ทั้งเทคนิคที่ได้ใช้ทำชุดปริญญาโทที่เป็นเรื่อง ของการเย็บผ้าก็ยังทำ ก็จะเป็นเรื่องสื่อผสมวัสดุมากขึ้นละ ทางภาพพิมพ์นี่ก็จะทำโดยเอาสัญลักษณ์เป็น รูปชุดเด็กอะไรประมาณนี้ แล้วก็ดรออิ่ง ดรออิ่งนี้ทำมาเรื่อย ๆ ตั้งแต่เป็นสเก็ทซ์ พอรู้ว่าตัวเองท้อง เราก็ ทำดรออิ่งเป็นรูปร่างของตัวเองตอนท้องอยู่ในชุดที่แสดง เป็นตัวเองตอนที่เดือน ๆ ก็จะรวบรวมผลงาน ตัวเองทั้งหมดเป็นเรื่องของสตรีเพศ อารมณ์แห่งความหวัง¹⁷⁰

¹⁶⁹ เรื่องเดียวกัน

¹⁷⁰ เรื่องเดียวกัน

ภาพที่ 182 คีร์ตา อีสรัน ภายในนิทรรศการ “SO HOPE ความหวัง”

ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, คีร์ตา อีสรัน

โดยปัจจุบันคีร์ตาไม่เพียงแต่ส่งเสริมวงการศิลปะร่วมสมัยไทยด้วยการเป็นศิลปินสร้างสรรค์ผลงานที่ยอดเยี่ยมเท่านั้น แต่ยังสามารถทำหน้าที่อาจารย์ผู้ให้ความรู้และการศึกษา รวมถึงผู้จัดนิทรรศการ และดำเนินการดูแลหอศิลป์ร่วมกับปรีชญ์ พิมาณแมน คู่สมรส

8. ยามีล๊ะ หะยี

ยามีล๊ะ หะยี ศิลปินหญิงชาวนราธิวาส จบการศึกษาระดับปริญญาตรีจากคณะศิลปกรรมศาสตร์ สาขาทัศนศิลป์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และระดับปริญญาโทจากคณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปัจจุบันเป็นผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ประจำโรงเรียนเบญจมราชูทิศ ปัตตานี

ยามีล๊ะเป็นศิลปินหญิงชาวมุสลิมที่มีชื่อเสียงในการเย็บและปิดลวดลายลงบนผ้า ด้วยเอกลักษณ์ของผลงานที่มีขนาดใหญ่ พร้อมด้วยความละเอียด ประณีต และมีหลากหลายที่ทับซ้อนในผลงาน ได้สร้างความตื่นตาตื่นใจให้ผู้ชมเป็นอย่างมาก ทำให้ศิลปินมีชื่อเสียงอย่างรวดเร็ว และสามารถคว้ารางวัลในเวทีใหญ่ระดับประเทศมาได้แล้วทั้งสิ้น

ภาพที่ 183 ยามีล๊ะ หะยี

ที่มา : อ้อย ป้อมสุวรรณ, “จักรของแม่ ศิลปะเย็บปักผ้าของฉัน” ยามีล๊ะ หะยี ศิลปินหญิงวัย 24 ปี จากนราธิวาส, เข้าถึงเมื่อ 1 มิถุนายน 2559, เข้าถึงได้จาก

<http://stockwatch.manager.co.th/news/detail/9570000090405>

ยามีลี๊ะเกิดในครอบครัวของชาวมุสลิมที่มีฐานะยากจน มีพี่น้องทั้งหมด 4 คน นอกจากนี้ยามีลี๊ะยังเป็นลูกเพียงคนเดียวที่เกิดมาพร้อมกับความพิการ มีนิ้วมือไม่ครบทั้งสองข้าง เป็นสิ่งที่สร้างความลำบากในการใช้ชีวิตไม่มาก แต่กระนั้นก็ยังไม่เท่าความเจ็บปวดทางจิตใจ เพราะทำให้ยามีลี๊ะได้รับการล้อเลียนจากเพื่อนรอบข้างสร้างความเสียใจและเสียใจให้ศิลปินเป็นอย่างมาก และเมื่อเวลาผ่านไป ความเติบโตทำให้ยามีลี๊ะเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ มากขึ้น ศิลปินจึงเริ่มค้นหาสิ่งที่ทำให้ตนเองมีความสุข และศิลปินก็ได้พบกับการสร้างสรรค์งานศิลปะ

เป็นจุดหนึ่งที่ทำให้เรามีแรงผลักดัน อยากต่อสู้ชีวิต หนูเชื่อว่าสิ่งนี้คือบททดสอบของพระเจ้าเป็นเจ้าอย่างหนึ่ง ทดสอบว่าจิตใจเราเข้มแข็งไหม กับการใช้ชีวิตอยู่บนโลกใบนี้ ข้อดีของการที่เราขาดอะไรไป ทำให้เราต้องสู้ชีวิต ดิ้นรนมาก มีภูมิคุ้มกันที่เข้มแข็ง ความลำบากก็มีข้อดี ถ้าเรามีทุกอย่างพร้อมแล้ว เราจะไม่พยายามดิ้นรน¹⁷¹

ภาพที่ 184 ยามีลี๊ะ หะยี ขณะกำลังสร้างสรรค์ผลงาน
ที่มา : อ้อย ป้อมสุวรรณ, “จักรของแม่ ศิลปะเย็บปักผ้าของฉัน” ยามีลี๊ะ หะยี ศิลปินหญิงวัย 24 ปี จากนราธิวาส, เข้าถึงเมื่อ 1 มิถุนายน 2559, เข้าถึงได้จาก <http://stockwatch.manager.co.th/news/detail/9570000090405>

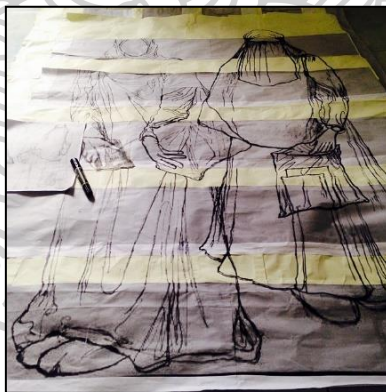
โดยผลงานศิลปะของยามีลี๊ะในช่วงแรก ยังคงเป็นภาพวาดด้วยสีอะคริลิกและสีน้ำมัน โดยมากมักวาดเป็นภาพที่แสดงถึงรูปทรงของสถาปัตยกรรม เช่น มัสยิด หรือภาพธรรมชาติต่าง ๆ แต่แล้วเมื่อถึงจุดเปลี่ยนผันระหว่างการศึกษาาระดับชั้นปริญญาตรี ทำให้ศิลปินได้มีโอกาสในการหันมองรอบกาย และหวนระลึกถึงสิ่งที่ได้ทำแล้วมีความสุข¹⁷²

¹⁷¹ อ้อย ป้อมสุวรรณ, “จักรของแม่ ศิลปะเย็บปักผ้าของฉัน” ยามีลี๊ะ หะยี ศิลปินหญิงวัย 24 ปี จากนราธิวาส, เข้าถึงเมื่อ 1 มิถุนายน 2559, เข้าถึงได้จาก <http://stockwatch.manager.co.th/news/detail/9570000090405>

¹⁷² เรื่องเดียวกัน

ช่วง ป.ตรี เมื่อก่อนไม่เคยทำงานที่เป็นลักษณะเทคนิคเย็บผ้า ด้วยความที่ความรู้ตอนป.ตรีมีจำกัด เราจะเรียนรู้เฉพาะการวาดรูปการเพ้นท์ ตอนนั้นก็ยังชอบเพ้นท์คะ ชอบในเทคนิคต่าง ๆ ของการเพ้นท์ ในลักษณะสีน้ำมัน เอาจากความรู้สึกในการนำเสนอ พออยู่ ปี 3 ก็ยังสนุกกับการได้เพ้นท์อยู่ พอมาถึงจุดนี้ อาจารย์เริ่มที่จะให้เรา พยายามค้นหาตัวเอง หาตัวตนที่แท้จริงว่าเราต้องการแสดงออกอะไร ให้ชัดเจนมากขึ้นเราก็กเลยทบทวนตัวเองว่าเราจะเอาอย่างไร ส่วนตัวก็ยังชอบการเพ้นท์อยู่ดี ตอนอยู่ปี 3 เหมอม 2 ก็ได้กลับไปบ้านช่วงปิดเทอม แล้วก็ตั้งคำถามกับตัวเองว่า ตกลงเราจะเอาเพ้นท์อยู่ไหม หรือจะลองหาสิ่งใหม่ ทำอะไรที่สนุกกว่านี้ไหม ด้วยความที่เมื่อก่อนทางบ้านดำรงอาชีพเกี่ยวกับการเย็บปัก และมีจักรเย็บผ้าของแม่ เราก็กเลยคิดว่า หรือว่าเราจะลองเย็บผ้าดูไหม แล้วไว้ลองให้อาจารย์ที่สาขาช่วยดู เติมที่ตอนเด็ก ๆ เราก็กมีความชอบในการเย็บผ้าเหมือนกัน ชอบหลายด้าน หลายอย่าง เป็นคนที่ชอบทดลอง ทดลองหรือลองทำอะไรแล้วต้องทำให้ถึงที่สุด พอถึงที่สุดแล้ว เราก็กมีความสุขไปด้วย ส่วนตัวคือมีความคิดว่า ไม่ว่าจะทำอะไรก็แล้วแต่ ต้องทำแล้วมีความสุขด้วย

เมื่อก่อนจะทดลองในการเย็บชุด เย็บเสื้อกระโปรงใส่เอง ก็เลยปั่นต้นทุนที่มีอยู่แล้ว ด้วยความชอบด้วยแหละ ทำให้เรามีวันนี้ เป็นที่มาของเทคนิคอันนี้ ก็ได้ให้พ่อช่วยซ่อมจักรให้กลับมาใช้ได้ และเมื่อก่อนในพื้นที่ละแวกบ้านนี้เยอะอะคะ ทางใต้จะมีการเย็บผ้าส่งออก ชาวบ้านในพื้นที่ก็จะมีการรับจ้างทำอาชีพนี้เยอะมาก เป็นเสื้อผ้าของชาวมุสลิม แต่เมื่อมาถึงปัจจุบันที่เทคโนโลยีต่าง ๆ ทันสมัยขึ้น ทั้งเสื้อผ้าและผ้าคลุมผมของสตรีมุสลิมก็มีแบบสำเร็จรูปจำหน่ายมากขึ้น มากขึ้น ทำให้อาชีพหายไปจากบ้าน จากพื้นที่ จักรที่แม่ใช้ก็เลยเสีย จึงปรึกษาพ่อให้ช่วยซ่อมจักร เพื่อที่จะทดลองทำงานศิลปะเป็นงานอิสระ พ่อก็ยอมให้เรียบร้อย เราก็กเลยทดลองเย็บ¹⁷³

ภาพที่ 185 ผลงานของศิลปินยามิลี๊ะขณะร่างภาพเตรียมเย็บปัก

ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, ยามิลี๊ะ หะยี

ไม่เพียงค่าปรับเปลี่ยนเทคนิคและวิธีการเท่านั้น การได้มาซึ่งแรงบันดาลใจและแนวความคิดก็เช่นกัน ยามิลี๊ะได้รับมอบหมายจากคณาจารย์ให้ทำการค้นหาเรื่องราวที่จะนำมาใช้กับเทคนิคและวิธีการที่ตนเองได้ย้อนกลับไปหา โดยศิลปินได้กล่าวกับผู้วิจัยไว้ดังนี้

¹⁷³ สัมภาษณ์ ยามิลี๊ะ หะยี, ศิลปิน, 21 พฤษภาคม 2559.

เราจะเอาเรื่องราวเนื้อหาอะไรบ้างเพื่อให้งานเรามีความน่าสนใจ เราจึงเอาเรื่องราวใกล้ตัวดีกว่าไหม คือเราจะได้อรรถรสกับมัน พยายามไม่เอาเรื่องไกลตัว ถ้าเกิดเราเอาเรื่องไกลตัวมันจะเป็นเรื่องที่เราไม่รู้จริง และไม่ซาบซึ้งไปกับมันด้วย ทำเรื่องใกล้ตัวดีกว่า ตอนป.ตรีเราก็เลยทำเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับศาสนิก การละหมาด ศาสนิกต่าง ๆ ของมุสลิม แต่เราแสดงออกเป็นศาสนิกของสตรีมุสลิม เพราะว่าเราเป็นสตรี เราจึงต้องการนำเสนอเรื่องของสตรีเพศไว้ก่อน ก็เลยเป็นที่มาดังนี้¹⁷⁴

ด้วยเหตุนี้ผลงานของยามีละ จึงเต็มไปด้วยรูปร่างและรูปทรงที่บ่งบอกได้ชัดเจนว่าเป็นสตรีมุสลิม ด้วยลักษณะของผ้าคลุม และลักษณะท่าทางของการหิบบีมิกิจกรรมทางศาสนามาสร้างสรรค์ โดยในประเด็นของการสร้างสรรค์งานศิลปะที่ปรากฏรูปร่างของมนุษย์สำหรับผู้นับถือศาสนาอิสลามนั้น ศิลปินได้กล่าวไว้ว่า

ผลงานทุกชิ้นที่เป็นผู้หญิง เราพยายามคลี่คลายรูปทรงไม่ให้เห็นใบหน้า เพราะหลักศาสนาให้เราหลีกเลี่ยง แต่เราตั้งเจตนาไว้แล้ว ว่าไม่ได้อยากโชว์ หรือล้อเลียนสิ่งที่พระเจ้าสร้างขึ้นมา แต่ตั้งเจตนาว่าเราอยากตะแคงหรือเผยแพร่อิสลามผ่านสื่อศิลปะที่เราถนัด¹⁷⁵

ตามหลักศาสนาแล้วมีบอกไว้เหมือนกันว่า ให้พยายามหลีกเลี่ยงการวาดสิ่งมีชีวิต ไม่ว่าจะป็นรูปแบบสัตว์หรือคน แต่ในการมีข้อห้ามนี้ก็มีความยืดหยุ่นไว้เช่นกัน ก็คือ ขึ้นอยู่กับเจตนา ต้องถามตัวเองว่า เราวาดไปทำไม เราวาดเพื่ออะไร ตัวเราเองก็พยายามศึกษา ถามผู้รู้ ถามอาจารย์ ถามผู้เชี่ยวชาญที่สอนศาสนาโดยตรง ทำไปเพราะก็มีความอยากรู้เช่นกันว่า สิ่งที่เราทำไปผิดบาปมากน้อยแค่ไหน เพื่อความสบายใจของเราด้วย ตอนช่วงที่เราเรียนปริญญาตรี ซึ่งจะมีวิชาจิตกรรมที่ต้องวาดพอร์ตเทรตเหมือนกัน ซึ่งผู้รู้ก็ตอบว่า ในกรณีที่เรากำลังเรียน กำลังศึกษา ต้องฝึกฝน ในเหตุของการศึกษาเรายอมที่จะวาดได้ ข้อสำคัญคือเราต้องตั้งเจตนาไว้ให้มันว่า เราทำเพื่อการศึกษา ไม่ได้ทำเพื่อลอกเลียนแบบให้เหมือนจริงเพื่อเทียบเคียงความสามารถสามารถของพระเจ้า ไม่ใช่แบบนั้นนะ คือสมมติเราทำภาพเหมือนแล้วเกิดการเคารพบูชาเกิดขึ้น อันนั้นคือสิ่งที่เขาเป็นห่วงค่ะ เป็นเหมือนการตั้งภาวาระหว่างเรากับพระเจ้าค่ะ และอาจารย์ก็ได้บอกเพิ่มเติมว่า สมมติในกรณีที่เร ไม่ได้เป็นนักศึกษาแล้ว เป็นวัยที่ประกอบอาชีพแล้ว เราอาจทำงานรับจ้างหรืออะไรแบบนี้ อันนี้จะถือเป็นเรื่องของบุคคลไป เพราะศาสนิกะบุชัดแล้วว่าควรหลีกเลี่ยง ที่นี้บางครั้งเวลาเราทำเราก็พยายามสลายฟอร์ม พยายามตัดทอนไม่ให้เหมือน ทำให้รู้สึกดีกว่า ตามที่เราศึกษาศิลปะมา ยิ่งเราทำเพื่อเน้นความรู้สึกละเอียดก็ยิ่งมีคุณค่า มันยิ่งงดงามมากขึ้นค่ะ¹⁷⁶

¹⁷⁴ สัมภาษณ์ ยามีละ หะยี, ศิลปิน, 21 พฤษภาคม 2559.

¹⁷⁵ Azlan, ยามีละ หะยี ศิลปินนราธิวาส ที่บอกเล่าศรัทธาผ่านฝีเข็มและเส้นด้าย, เข้าถึงเมื่อ 18 มีนาคม 2561, เข้าถึงได้จาก <http://halallifemag.com/yameelah-hayee/> 18 มีนาคม 2561

¹⁷⁶ สัมภาษณ์ ยามีละ หะยี, ศิลปิน, 21 พฤษภาคม 2559.

ภาพที่ 186 ผลงานของยามิลี๊ะ กำลังอยู่ในระหว่างการสร้างสรรค์ ระยะใกล้
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, ยามิลี๊ะ หะยี

นอกจากความมุ่งมั่นในการหยิบจับสิ่งใกล้ตัวมาสร้างสรรค์ ไม่ว่าจะเป็นการเย็บผ้า และการเป็นสตรีเพศ ยามิลี๊ะยังได้ให้ความสำคัญในเรื่องของหลักธรรม และความเคร่งครัดในการปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี ซึ่งสิ่งนี้ก็เป็นแรงบันดาลใจสำคัญที่สอดคล้องและประสานกับกิจกรรมการสร้างสรรค์งานศิลปะได้เป็นอย่างดี

เราทำเรื่องนี้ก็เพื่อควบคุมตัวเอง คือต้องการให้ตัวเองมีโอกาสในการส่องมองตัวเอง เพราะเราใช้ศิลปะในการกล่อมเกลา ชัดเกล้าตัวเอง ให้อยู่ในครรลองของศาสนา ด้วยความที่สังคมในยุคปัจจุบันนี้ มีความเจริญก้าวหน้า มันจะดึงเราไปสู่สิ่งที่ไม่ดี เราต้องพยายามควบคุมใจเรา ทุก ๆ อย่างขึ้นอยู่กับใจเราแล้ว เราจะไปโทษอย่างอื่นไม่ได้ เราก็มีแนวความคิดตรงนี้มาเป็นแรงบันดาลใจ โดยหลัก ๆ เลยค่ะ¹⁷⁷

ตอนนี้เราได้ทบทวนตัวเองว่ายังไม่ดีพอ ในที่นี้คือ หนูอยากเรียนรู้ศาสนาให้ลึกซึ้ง เรียนรู้บทบัญญัติ หลักปฏิบัติให้เข้มข้น หนูไม่ได้เกิดจากครอบครัวที่เคร่งครัดศาสนา และไม่ได้เรียนศาสนาในระดับที่สูงแต่ในฐานะที่เราเป็นมุสลิม เราต้องเก็บเกี่ยวความรู้เกี่ยวกับศาสนาของตัวเองให้เยอะเหมือนกัน

หนูอยากให้ตัวเองมีความรู้เกี่ยวกับศาสนากับการศึกษาวิชชาสามัญของเราควบคู่กันไป ไม่อยากให้เราไปเน้นด้านสามัญอย่างเดียว จนลืมแก่นแท้ของเรา เพราะว่าถ้าเรามีศานาภายในจิตใจ จะทำให้เราไม่หลงทาง เดินไปในเส้นทางที่เที่ยงตรง หนูก็เลยเอาส่วนนี้มาเป็นแรงบันดาลใจในการทำงาน¹⁷⁸

¹⁷⁷ เรื่องเดียวกัน

¹⁷⁸ อ้อย ป้อมสุวรรณ, “จักรของแม่ ศิลปะเย็บปักผ้าของฉันทัน” ยามิลี๊ะ หะยี ศิลปินหญิงวัย 24 ปี จากนราธิวาส, เข้าถึงเมื่อ 1 มิถุนายน 2559, เข้าถึงได้จาก <http://stockwatch.manager.co.th/news/detail/9570000090405>

ภาพที่ 187 ภาพบรรยากาศการเรียนการสอน บันทึกลงโดยยามีละ หะยี
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, ยามีละ หะยี

ภาพที่ 188 ยามีละกับบทบาทการเป็นครูผู้สอน สาระทัศนศิลป์
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, ยามีละ หะยี

จึงอาจกล่าวได้ว่า ผลงานสร้างสรรค์ของยามีละ นอกจากจะนำเสนอด้วยเทคนิคใหม่ ๆ แล้ว ยังเป็นผลงานที่หากเปิดใจและเสพด้วยละเมียดละไมแล้ว ยังเป็นผลงานที่ซัดเกล้าจิตใจ ยกจิตใจให้สูงอันเป็นภารกิจสำคัญของศิลปะที่พึงมีต่อมนุษย์ ในปัจจุบันยามีละเป็นครูผู้สอนวิชาทัศนศิลป์ สังกัดกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ประจำโรงเรียนเบญจมราชูทิศ ปีตตานี ตามเจตนาที่จะมุ่งมั่นตั้งใจทำงานตามหลักศาสนาที่งดงาม ดังที่ศิลปินได้เผยแพร่ข้อความเกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนบนบัญชีสื่อสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กส่วนบุคคลชื่อ Jamilah Haji เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ.2559 เวลา 11.33 น. ไว้ว่า

إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ، وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى

“แท้จริงทุกๆ การงานจะขึ้นอยู่กับที่ตั้งเจตนา

และแท้จริงทุกๆ คนจะได้รับ(การตอบแทน) ตามที่เขาได้เจตนาไว้”

[บันทึกโดย อัลบูกอรัย, เลขที่ 1, มุสลิม, เลขที่ 1907]

9. อิดารัตน์ จันทเชื้อ

อิดารัตน์ จันทเชื้อ ศิลปินมุสลิมชาวกรุงเทพฯ เกิดเมื่อวันที่ 23 เมษายน พ.ศ.2535 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และปริญญาโทจากคณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผลงานสร้างสรรค์ของอิดารัตน์ โดดเด่นในเรื่องของความเป็นสากล โดยการนำความประทับใจในศิลปะลายเส้นและรูปร่างเรขาคณิตตามคติอิสลามมาสร้างสรรค์ตามแนวคิดของตนเอง ด้วยเทคนิคที่น่าสนใจและสอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการความหมายที่ต้องการสื่อสาร โดยอิดารัตน์ได้รับเสียงชื่นชมมากมายจากนานาชาติ และได้เข้าร่วมกิจกรรมสร้างสรรค์และจัดนิทรรศการแสดงผลงานในหลายประเทศ

ภาพที่ 189 อิดารัตน์ จันทเชื้อ

ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, อิดารัตน์ จันทเชื้อ

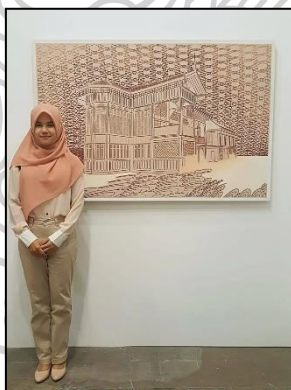
จุดเริ่มต้นการสร้างสรรคงานศิลปะของอิดารัตน์ เริ่มต้นจากความชอบในวัยเด็ก และความรู้สึกแตกต่างระหว่างตนเองและผู้คนรอบข้าง จากการเติบโตที่ต่างกัน ทำให้อิดารัตน์เกิดความรู้สึกต่อต้าน

เริ่มแรกเมื่อครั้งเป็นเด็กเลย เราชอบทำงานศิลปะ ชอบการ์ตูนญี่ปุ่น เราไม่ค่อยไปเล่นกับเพื่อน เราเป็นคนรักความยุติธรรมแล้วการเล่นกับเพื่อนบางที่เพื่อนแบ่งพรรคแบ่งพวก เราก็จะไม่ชอบ ชอบมาอยู่คนเดียวแล้วก็วาดรูป การ์ตูนญี่ปุ่นจะมีเรื่องเกี่ยวกับฮีโร่ เราก็รู้สึกที่เราเหมือนตัวนั้นตัวนี้ เราก็วาดรูปตามหนังสือการ์ตูน อันนั้นคือแรกเริ่ม พอเรียนอยู่ในชั้นเรียนทั่วไป เข้าชั้นม.ต้น เรารู้สึกว่าเราไม่ชอบสังคมที่ต้องเรียน ต้องทำในสิ่งที่คนอื่นเขาทำกัน เราเข้ากับคนอื่นไม่ค่อยได้ ก็ไม่เชิงเข้าไม่ได้ แต่มันไม่ค่อยแฮปปี้กับชีวิต ก็เลยไม่เรียนต่อ ม.ปลาย ไปเรียนต่อช่างศิลป์ แล้วก็ก่อนหน้านี้เราแค่ชอบวาดรูป แต่เราไม่รู้วาศิลปะคืออะไร พอมาเรียนเราก็เพิ่งรู้ว่า มีรายละเอียดเยอะมาก มีคอมโพสท์ พื้นที่ตั้ง ขึ้น การเขียนรูปต่าง ๆ เราก็ชอบ¹⁷⁹

¹⁷⁹ สัมภาษณ์ อิดารัตน์ จันทเชื้อ, ศิลปิน, 1 กันยายน 2559.

ซึ่งแม้ว่าอิติารัตน์จะได้ศึกษาในสิ่งที่ชอบและมีความสุขที่ได้เรียนรู้ศาสตร์ศิลปะที่หลากหลาย แต่อิติารัตน์ก็ยังพบเจอปัญหาอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นในด้านความรู้ความสามารถ ความลังเล และยังไม่แน่ใจในแนวทางของตัวเอง ประกอบกับการถาโถมของปัญหาส่วนตัวที่ศิลปินไม่คาดคิด การเข้าหาศาสนาจึงเป็นทางเลือกในการพยายามที่จะเยียวยาจิตใจของตน และในการกลับเข้าหาศาสนาที่มองข้ามมานานครั้งนั้นเอง นอกจากจะช่วยเยียวยาจิตใจของอิติารัตน์แล้ว ยังทำให้อิติารัตน์ค้นพบแนวทางในการสร้างสรรค์ศิลปะที่ชัดเจนอีกด้วย

หนักไปทางเพ้นท์แต่ก็เพ้นท์ไม่ค่อยเก่ง แล้วเพื่อน ๆ ร่วมห้องก็จะมีที่เขาคือเป็นลูกศิลปินอะไรแบบนี้ เขาจะเก่งกันมาก ๆ ก็ตามไม่ค่อยทัน แล้วช่วงแรกเราก็กังหันตัวเองไม่ค่อยเจอ ก็เคยคิดว่า ชอบเรียนไทยนะ ชอบวาดลายไทย แต่เราก็แค่ชอบเขียนลายไทย แต่เราไม่มีพื้นฐานแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นไทย เราก็เลยเพิ่งมาเปลี่ยนงานเป็นแนวของตัวเองมาเอาตอนปี 4 ปี 5 เรามีพื้นฐานการเย็บปักและช่วงนั้นก็ยังมีปัญหาชีวิต เราก็กะลังใจเข้าหาศาสนามากขึ้น เมื่อก่อนเราจะไม่ค่อยทำงานแนวศาสนา เพราะเรากลัวมันจะเซย แต่แล้วสุดท้ายก็เหมือนเราหนีตัวเองไม่พ้น แล้วตอนแรกก็ไปตีความว่าแบบ งานจะต้องออกมาเป็นเพ้นท์เตอร์ งานจะต้องสวย งานจะต้องคนดูแล้วชอบ เราทำทุกอย่างเลย เอาอารมณ์เราล้วน ๆ เนื่องด้วยมีหลายเรื่องประกอบกัน ทั้งชีวิตครอบครัว เรื่องศาสนา เรื่องความเป็นอยู่ แล้วก็ต้องมาคิดงานให้มันไม่เหมือนใคร แล้วสุดท้ายเราก็กังหันทุกอย่าง ทำงานของตัวเองแค่นั้น ก็คือเลือกการเย็บปัก บวกรวมกับทักษะที่เรามี คือการใช้โปรแกรมโฟโตช้อป และอิลลัสเตรเตอร์¹⁸⁰

ภาพที่ 190 อิติารัตน์ กับผลงานสร้างสรรค์

ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, อิติารัตน์ จันทเชื้อ

นอกจากแนวทางในการสร้างสรรค์แล้ว อิติารัตน์ยังได้สังเกตเห็นแนวทางการเลือกใช้วัสดุที่ตอบสนองต่อแนวความคิดอีกด้วย ซึ่งผลงานของศิลปินจะเด่นชัดด้วยเทคนิคเย็บปักด้วยเส้นด้ายที่มีความงดงามเป็นอย่างมาก

¹⁸⁰ เรื่องเดียวกัน

วัสดุที่ใช้ก็คือเส้นด้ายค่ะ คือที่เลือกใช้เส้นด้ายเพราะว่า เส้นด้ายมันมีความอ่อนนุ่ม แต่เวลารวมกัน เหมือนการเย็บปักแผ่นเดียวกัน มันจะแข็ง คือจะสื่อเรื่องความสัมพันธ์ของมุสลิม ของคนอิสลามที่เราานิยมอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ และมีความสัมพันธ์ร่วมกัน ผลงานที่ออกเป็นทั้งนามธรรมหรือนามธรรม เพื่อที่จะได้ไม่มีผลต่อตัวข้อจำกัดของศาสนาด้วย¹⁸¹

ภาพที่ 191 ภาพจิตรารัตน์ปรากฏในสื่อสิ่งพิมพ์ประเทศไทยญี่ปุ่น
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, จิตรารัตน์ จันทเชื้อ

การได้กลับเข้าไปศึกษาและเรียนรู้ศาสนาของตนเองอย่างลึกซึ้งอีกครั้ง ทำให้จิตรารัตน์ได้พบกับแง่มุมที่ตนมองข้ามมาตลอด อีกทั้งในปัจจุบันที่มีเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นในหลายพื้นที่ทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย และชาวมุสลิมได้เข้าไปเกี่ยวข้องโดยทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจ ทำให้ปฏิเสธไม่ได้ว่า ในปัจจุบัน ประชาคมโลกจำนวนมากได้ประพาศติและปฏิบัติตนต่อมุสลิมด้วยความเคลือบแคลงและหวาดระแวง การตกอยู่ในสภาพของกลุ่มชนที่กลายเป็นสัญลักษณ์ของความรุนแรงนี้ ทำให้จิตวิญญาณแห่งความยุติธรรมของศิลปินลูกโซนอีกครั้ง และมีความมุ่งมั่นอย่างแน่วแน่ว่าจะเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยทำให้เรื่องนี้จบลงโดยเร็ว เพราะอิสลามเป็นศาสนาแห่งความสันติ และปฏิเสธความรุนแรงในทุกรูปแบบ

งานก็จะเป็นเรื่องของ การนำหลักศาสนามาใช้โดยชัดเจน ซึ่งตรงนี้ก็มีความมุ่งหมายคืออยากเปลี่ยนสังคมที่มีอคติต่อมุสลิม ที่มองว่ารุนแรง เลวร้าย งานเราจะนำเสนอให้เห็นแง่ดี ก็จะมีค่านึงที่ใช้บ่อยในงานก็คือคำว่า ญามาอะห์ ก็คือ การรวมตัวกันของคนในศาสนาเพื่อที่จะประจักษ์กรรมดี เพราะว่าพอมุสลิมรวมตัวกันแล้วคนจะมองว่ามุสลิมมารวมตัวกัน มาก่อการร้ายใช่ไหม ซึ่งไม่ใช่ ในงานเราเราก็ทำแบบเซมิแอบสแตร็ค คนมองตอนแรกอาจจะไม่เข้าใจ แต่รู้สึกได้ว่า เป็นงานมุสลิม ถ้าเขาไม่เข้าใจเขาก็อาจจะเข้ามาถาม นี่งานนี้คืออะไร เป็นอย่างไร เราจะได้มีโอกาสอธิบาย¹⁸²

¹⁸¹ ThaiBuntemg by Thai PBS, แลกโลกศิลปะ: มองศิลปะมุสลิม ผ่านศิลปะดาวรุ่ง จิตรารัตน์ จันทเชื้อ, เข้าถึงเมื่อ 1 กันยายน 2559, เข้าถึงได้จาก <https://www.youtube.com/watch?v=Hlf6e4xv0cY&index=4&list=WL>

¹⁸² สัมภาษณ์ จิตรารัตน์ จันทเชื้อ, ศิลปิน, 1 กันยายน 2559.

ภาพที่ 192 ธีตาร์ตันกับพีธีกร ในการบันทึกเทปรายการโทรทัศน์
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, ธีตาร์ตัน จันทเชื้อ

สำหรับประเทศไทยในปัจจุบัน แม้ว่าการนำเสนอภาพลักษณ์ในประเทศจะมุ่งเน้นสื่อให้เห็นถึงความอิสระ และเสรีในการเลือกรูปแบบชีวิตด้านต่าง ๆ รวมถึงการนับถือศาสนา แต่การปฏิบัติตนของผู้คนในประเทศกลับไม่เป็นเช่นนั้น เมื่อบางครั้ง ความแตกต่างทางศาสนา และการปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนกลับกลายเป็นเรื่องแปลก ซึ่งธีตาร์ตันก็ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ในกรณีนี้เช่นกัน

เคยมีเพื่อนมาทักนะ คือเมื่อก่อนเราก็ไม่ได้ใส่ผ้าคลุมผม ตอนนั้นเพื่อนก็จะทักว่า ใส่ทำไม ถอดออกเถอะ เหมือนกับทำให้เรามีสังคมที่แคบลง ในช่วงแรก ๆ ที่เพื่อนไม่เข้าใจ ว่าเราทำแบบนี้ทำไม ทำไมต้องไปเคร่งอะไรขนาดนี้ด้วย ด้วยสังคมของเด็กไทยด้วยรีเปลา ที่ถ้าใครสักคนทำอะไรแปลกไปนิดนึงก็จะถูกตราหน้าหรือทำบางอย่างใส่ เราก็เลยต้องพิสูจน์ตัวเองว่าอย่างไรเราก็จะเป็นแบบนี้ต่อไป พอเราทำไปมันก็ชิน สุดท้ายก็ไม่มีอะไร ก็แค่เราเปลี่ยนตัวเองและแค่นั้นแหละละลั้งกันแค่นั้น

หนูคิดว่า ในสังคมวัยรุ่นสมควรให้มีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคลมาก ๆ เด็กไทยจะติด จะเข้าใจว่า คนดี คนที่ถูกต้องคือคนที่ทำตามสังคมทั่วไป แล้วจะเป็นอย่างนี้กันเยอะ แล้วก็กันเยอะมากด้วยตอนนี้ คือหนูเองก็ไม่ได้ทำงานศิลปะเพื่อเด่น เพื่อเก่งกว่าคนอื่น แต่ทำเพื่อได้เผยแพร่อะไรบางอย่าง ไม่ใช่แค่เรื่องศาสนาแต่รวมถึงเรื่องทั่ว ๆ ไป ที่ผู้คนควรจะต้องปฏิบัติต่อกัน¹⁸³

ในอนาคตธีตาร์ตันมีโครงการศิลปะที่ต้องการทำให้สำเร็จ ด้วยขอบเขตที่กว้างขวางก็ไม่ทำให้ศิลปินย่อท้อ ยังคงมุ่งมั่นใช้ศาสนาสร้างงานศิลปะเพื่อยกระดับจิตใจผู้คน รวมถึงมุ่งสื่อสารถึงความสันติและแก่นแท้ของอิสลามให้ผู้คนภายนอกได้รับรู้และซาบซึ้งผ่านงานศิลปะที่มีความละเอียดและประณีตของตนเอง

¹⁸³ เรื่องเดียวกัน

คือหนูพยายามจะไปชุมชนมุสลิมของประเทศต่าง ๆ เพื่อดูความแตกต่างค่ะ คือหนูอยากย้อนไปหาราก เหมือนบางประเทศที่เขาไม่มีปัญหาเรื่องศาสนาค่ะ เขามีการสอนหรือการปลูกฝังอย่างไร บ่มเพาะทัศนคติอย่างไรต่อคนรุ่นหลัง ซึ่งมันสำคัญมากต่อการพัฒนาในอนาคต ก็คือจะมองรวม ๆ กว้าง ๆ ค่ะ ศึกษาลักษณะสังคมแต่ละที่ ในหลาย ๆ ประเทศมาทำงาน ก็คิดว่าว่าจะเป็น อินสตอลเลชัน 3 มิติ อยากทำอะไรที่แบบมันสะกิดใจคนดูก่อนอย่างแรก อารมณ์เหมือนกับจากที่เคยทำงานเป็นช่างงานก็นำมาสู่งานที่เป็นดอควิวเมนต์ อาจจะมาเสวนา อภิปรายงานแบบนี้กัน หนูก็ไม่ว่าจะรอดหรือเปล่านั้น คือหนูจะทำขึ้นเดี่ยวเลยทั้งเทอม เป็นอินสตอลอันเดี่ยวเลย¹⁸⁴

ด้วยความมุ่งมั่นนี้จึงประจักษ์ชัดถึงความเป็นศิลปินที่มีคุณภาพและมีจิตใจสูงส่งเป็นอย่างยิ่ง ปัจจุบันธิดารัตน์ยังคงสร้างสรรค์ผลงานไปพร้อมกับการเดินทางสำรวจและสื่อสารกับผู้คนเพื่อความเข้าใจในศาสนาที่ตนนับถือ และเพื่อเผยแพร่ผลงานที่มีความงดงามเพื่อสร้างสุนทรีย์แก่ชีวิตของผู้คน

10. กามีละ อิลละละ

กามีละ อิลละละ ศิลปินสาวชาวอำเภอรามัน จังหวัดยะลา จบการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาทัศนศิลป์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ดับเบิลยูศิลปินที่มีชื่อเสียงในเรื่องของผลงานที่มีความโดดเด่นทั้งในด้านรูปลักษณ์ และเทคนิควิธีการที่คิดค้นขึ้นอย่างเฉพาะเจาะจง

ในช่วงเริ่มต้นของการเข้าสู่ศาสตร์แห่งการสร้างสรรค์ การเรียนศิลปะของกามีละเป็นที่กังขาของทางบ้านและชุมชนมาโดยตลอด

แถวบ้านจะมองว่าการวาดภาพเป็นการขัดต่อหลักศาสนา ซึ่งจะตอบเขาว่า ทุกการกระทำอยู่ที่เจตนา การวาดภาพไม่ได้ทำให้ศาสนาเสื่อม เราเรียนศิลปะและเรียนรู้ศาสนาควบคู่กันไป อย่างเรียนกายวิภาคก็วาดแค่ครั้งตัว เจอกับคำถามว่าเรียนไปทำไม อยู่ได้ยังไง ซึ่งคนที่อื่นเขาทำกันมานานแล้วแต่บ้านเรามีนคนทำน้อย จึงยังจินตนาการไม่ออก อยากเป็นแรงบันดาลใจให้น้อง ๆ อยากเรียนศิลปะ เปิดมุมมองให้กว้างว่ามีอาชีพนี้บนโลกใบนี้ด้วย อาจารย์เคยบอกว่าไม่ได้ต้องการให้เป็นศิลปินกันทุกคน ทำยังไงที่จะนำวิชาศิลปะไปถ่ายทอดให้ให้เป็นประโยชน์ ซึ่งศิลปะไม่ใช่แค่การวาดรูป เป็นนามธรรมที่ต้องใช้ใจพิจารณา¹⁸⁵

¹⁸⁴ เรื่องเดียวกัน

¹⁸⁵ อัล-อัยน์ บินต์กา, กามีละ กับรางวัลดาวเด่นบัวหลวงยอดเยี่ยม จากผลงานชุด “เจ้าสาว” ชาว-คำ, เข้าถึงเมื่อ 26 กรกฎาคม 2559, เข้าถึงได้จาก <http://www.fatonionline.com/news/index.php/news/detail/2383>

ภาพที่ 193 กามีละ อิลละละ

ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, กามีละ อิลละละ

กามีละได้มุ่งมั่นและตั้งใจในการศึกษาศิลปะเป็นอย่างมาก ด้วยความสนใจและความชอบส่วนตัว แม้ว่าศิลปะนี้จะมี ความซับซ้อน หลากหลาย ล้วนแล้วแต่ยากง่ายแตกต่างกัน โดยกว่าจะรู้จักแนวของตนเองได้นั้น ศิลปินต้องใช้เวลาไปจนกระทั่งปีการศึกษาสุดท้ายของแต่กามีละก็ไม่เคยย่อท้อ

ส่วนตัวชอบในเรื่องศิลปะอยู่แล้ว แต่พอมาเรียนจริง ๆ แล้วเครียด ไม่เหมือนที่คิดว่าเป็นเรื่อง การวาดรูปธรรมดา แต่มีอะไรมากกว่าและลึกซึ้งกว่าที่คิดมาก ต้องใช้ความเป็นตัวตนของตัวเอง ซึ่งในปี 1-3 ยังหาแนวทางของตัวเองไม่เจอ จนถึงปี 4 ที่ต้องทำงานศิลปนิพนธ์จึงได้รู้แนวของตัวเอง พอเข้าประกวดได้รางวัล ทางบ้านเริ่มเข้าใจว่าที่เรียนมาเป็นเช่นไร การกระทำของเราบอกตัวเองได้โดยไม่ต้องอธิบาย เชื่อว่าถ้าตั้งใจและศรัทธาจะทำให้เราพบความสำเร็จ ให้อะไรกับใครไปอย่างเต็มที่ ไม่ช้าหรือเร็วก็จะได้ รับผลตอบแทนที่ดีกลับมาแน่นอน¹⁸⁶

ภาพที่ 194 ภาพผลงานชุด “เจ้าสาว” ของกามีละ อิลละละ

ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, กามีละ อิลละละ

และดังที่กล่าวถึงเทคนิคและวิธีการในการสร้างสรรค์ที่เป็นเอกลักษณ์ของกามีละนั้น ยากที่จะเชื่อได้ว่าเป็นสิ่งที่ได้มาด้วยความบังเอิญ โดยศิลปินได้กล่าวกับผู้วิจัยว่า

¹⁸⁶ สัมภาษณ์ กามีละ อิลละละ, ศิลปิน, 26 กรกฎาคม 2559

เรื่องของเทคนิค ได้มาจากความบังเอิญค่ะ เพราะว่าตอนนั้นในปดตานี้จะมีการคัดเลือกนักศึกษา 2 คน ให้ไปแข่งดาวเด่นบัวหลวง อาจารย์ก็คัดเลือกหนูไปเป็น 1 ในนั้น และด้วยเทคนิคเราที่ยังไม่ลงตัว เราเลยต้องรีบคิดให้ได้ ต้องทำให้ได้ ตอนนั้นก็ยังทำบนเฟรมธรรมดาๆ ทำบนผ้าใบธรรมดา ครอบอิงลงไปเลย แล้วที่นี้ผลมันยังไม่ถึง อาจารย์จึงบอกว่าหาอะไรที่ข้าง ๆ เรา เราก็หันไปเห็นเพื่อนข้าง ๆ ใช้เทคนิค ดินสอพอง เราก็อยากทำบ้าง เพราะว่าด้วยความพื้นของมันเราสามารถขีดให้ละเอียดได้ ก็เลยมาคิดว่าถ้าเราลองครอบอิงบนพื้นแบบนี้ น่าจะสวยงามนะ เราก็ลองค่ะ แต่ที่นี้มันเกิดปัญหาคือ ดินสอพองมีพื้นความ เหนียว เราจะทำยังไงในส่วนไฮไลต์ให้มันขาว จนตอนนั้นงานมันเกือบจะพังแล้ว เราก็แบบคิดว่าไหน ๆ มัน ก็พังแล้ว ก็ให้มันพังไปเลยละกัน หนูก็เอาเครื่องมือวัสดุคัท มาแกะ ๆ แล้วอาจารย์ก็มาเห็น และบอกว่า ดี อย่างนี้สวยเลย ก็เลยเป็นที่มาของเทคนิคที่มีความบังเอิญมาก และได้้นำออกไปใช้ในการประกวดบัว หลวงเป็นครั้งแรก¹⁸⁷

ภาพที่ 195 กามีละขณะกำลังสร้างสรรค์ผลงาน

ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, กามีละ อีละละ

และอีกสิ่งหนึ่งที่เป็นเอกลักษณ์และความโดดเด่นไม่แพ้กัน คือรูปลักษณ์หรือภาพลักษณ์ที่ปรากฏ ในทุกผลงานของศิลปินจะปรากฏ “เจ้าสาว” ที่แต่งกายถูกต้องตามหลักศาสนากับบรรยากาศที่แสนหม่นหมอง มีดครีမ် ประกอบกับการที่เจ้าสาวนั้นไร้ใบหน้า จึงทำให้ผู้ชมบางท่านรู้สึกถึงความน่ากลัว และเศร้าสลด ซึ่งเรื่องราวและเหตุการณ์อันเป็นที่มาและแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ของกามีละนั้น เป็นสิ่งที่เกินกว่าจะจินตนาการได้ โดยศิลปินได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังดังนี้

ผู้หญิงกับการแต่งงานที่เป็นของคู่กัน ผู้หญิงพอถึงจุด ๆ หนึ่ง ก็ต้องคิดเรื่องแต่งงาน การมีชีวิตคู่ที่นี้คำว่า ผู้หญิง อะคะ ก็จะละเอียดอ่อนกับเรื่องนี้มาก ผู้หญิงจึงคิด คิดมาก คิดแล้วคิดอีก เหมือนหนู อยู่ในเหตุการณ์ อยู่ใน สามจังหวัด ก็แบบมาเป็นตัวที่ทำให้ใจเรา มาเป็นปัจจัยในการตัดสินใจเหมือนกัน ยังมีเหตุการณ์ที่เจ้าบ่าวเสียชีวิตในงาน กำลังแต่งงานเลยคะ ก็คือเจ้าบ่าวถูกยิงจากเหตุการณ์ที่กำลังเกิด

¹⁸⁷ เรื่องเดียวกัน

อยู่ พูดถึงในส่วนของคนที่เป็นเจ้าสาวในวันนั้น ในวันที่ควรจะมีความสุข เจ้าสาวควรจะมีมีความสุข กลายเป็นวันที่มีความสุข ทุกข์ ความผิดหวัง ทรมาน เรื่องราวตรงนี้เลยเป็นแนวเรื่อง ทำให้เกิดเนื้อหาในงาน เรา เมื่อมีแนวเรื่อง เราก็เลยสร้างเนื้อหาของเราขึ้นมา พูดถึงในเรื่องผู้หญิง จิตใจ เรื่องของภายในมากกว่า เพราะว่า พอเรามามองถึงตัวเองว่า ชีวิตของเราจะเป็นอย่างไร มันทำให้เรารู้สึกกลัวในตรงนั้น ความรู้สึกตรงนั้น เพราะบางสำหรับผู้หญิงมาก¹⁸⁸

ภาพที่ 196 กามีละและผู้เป็นแบบในการสร้างผลงาน
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, อาฟีณีเย้ เจ๊ะดาโอ๊ะ

นอกจากความสะเทือนใจอย่างแสนสาหัสแล้ว ศิลปินยังได้มองภาพเป็นมุมกว้างในส่วนของผู้หญิงและการใช้ชีวิตคู่ควบกันไป ทำให้ศิลปินเกิดสมเพช และสลดใจในชะตาชีวิตของผู้หญิงหลาย ๆ คนในพื้นที่ที่ต้องเผชิญกับความไม่สมบูรณ์ ความไม่สมหวัง และความไม่พึงประสงค์ต่าง ๆ ทำให้การใช้ชีวิตคู่มิอันต้องล้มเลิก หรือสูญเสียกันไป โดยที่ผู้หญิงส่วนใหญ่ยังต้องแบกรับภาระทางความรู้สึกเหล่านี้

เหล่าปัญหาในครอบครัวด้วยเหมือนกัน คนข้างบ้าน คนในหมู่บ้าน ปัญหาเยอะมาก เป็นปัญหาส่วนตัวที่ไม่ใช่แค่เหตุการณ์ความรุนแรง ปัญหาการใช้ชีวิตคู่จะเยอะมาก ความสำเร็จในการใช้ชีวิตคู่น้อย อยู่ในอัตราต่ำ มีการหย่าร้าง ทะเลาะเบาะแว้ง ไม่มีความสุข คนที่เรารู้สึกว่าได้รับผลกระทบมากที่สุดคือ ผู้หญิง ผู้หญิงพอแต่งงานแล้วเราย่อมตั้งความหวังที่คู่ชีวิตเรา ที่ผู้ชายซึ่งเหมือนเป็นหัวหน้าของเรา แต่พอผู้ชายไม่มีความรับผิดชอบตรงนั้น ก็ทำให้ผู้หญิงได้รับผลกระทบ ซึ่งจะมีให้เห็นเยอะมากในหมู่บ้าน¹⁸⁹

ซึ่งแน่นอนว่าเมื่อรูปลักษณ์หรือภาพลักษณ์ที่ปรากฏในผลงานมีลักษณะเกี่ยวข้องกับมนุษย์ จึงมีการตั้งคำถามในหมู่ชาวมุสลิมว่า ผลงานดังกล่าวมีความเหมาะสมหรือไม่ ซึ่งศิลปินได้แสดงทัศนคติแก่ผู้วิจัยไว้ดังนี้

¹⁸⁸ เรื่องเดียวกัน

¹⁸⁹ เรื่องเดียวกัน

จริง ๆ ในศาสนา ทุกคนที่เป็นมุสลิมจะเข้าใจว่าห้ามทำงานศิลปะ ห้าม ห้ามเลย ห้ามวาดภาพ เป็นคน แต่พอเราไปศึกษาจริง ๆ แล้ว เขาแค่บอกว่าทำอะไรก็ได้แต่อย่าไปเคารพนับถือ เหมือนที่เขาบอกว่าไม่ให้ปั้น เขากลัวแล้วกันว่าคนจะไปเคารพบูชา นับถือ คือทุกคนเข้าใจคำว่าศิลปะแค่ตรงนั้น ที่นี้พอเราอธิบายว่ามันไม่ใช่แค่นั้น ศิลปะมีอะไรอีกเยอะมาก เป็นการสร้างสรรค์ ยกกระดับจิตใจคน

ทุกอย่างอยู่ที่เจตนา เราทำเพื่ออะไร ทำเพื่อสร้างสรรค์ เพื่อทำนุบำรุงจิตใจตัวเอง ทุกอย่างอยู่ที่เจตนา ส่วนอีกด้านหนึ่งก็คือศาสนากับศิลปะค่ะ เป็นของควบคู่กันไป อาจารย์เจ¹⁹⁰เคยบอกว่า ในชีวิตของเรา อันดับแรกคือศาสนาของเรา ให้เอาไว้อันดับแรกเลย ที่สองก็คือ พ่อกับแม่ ที่สามอาจารย์ขอได้ไหม ให้เป็นศิลปะค่ะ ซึ่งเราถูกสอนมาแบบนี้ และเราก็เชื่ออย่างนี้จริง ๆ นอกจากพระเจ้าของเราแล้ว พ่อแม่เราแล้ว ก็มีศิลปะนี้แหละ อาจารย์ก็สอนว่า ถ้าเราเชื่อในสิ่งใด มันก็จะให้สิ่งนั้นกับเรา และหนูก็เชื่ออย่างนี้จริง ๆ นะคะ¹⁹¹

ภาพที่ 197 กามีละกับการปรากฏตัวในรายการโทรทัศน์

ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, คีตตา อีสรัน

ปัจจุบันกามีละ กำลังศึกษาต่อในระดับปริญญาโท ณ คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อต่อยอดทางความคิดและเพิ่มพูนประสบการณ์สำหรับการก้าวเข้าสู่อาชีพศิลปินอย่างเต็มตัว

¹⁹⁰ เจอ अबดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ

¹⁹¹ เรื่องเดียวกัน

บทที่ 4

วิถีสถิมนในงานศิลปะร่วมสมัยไทย

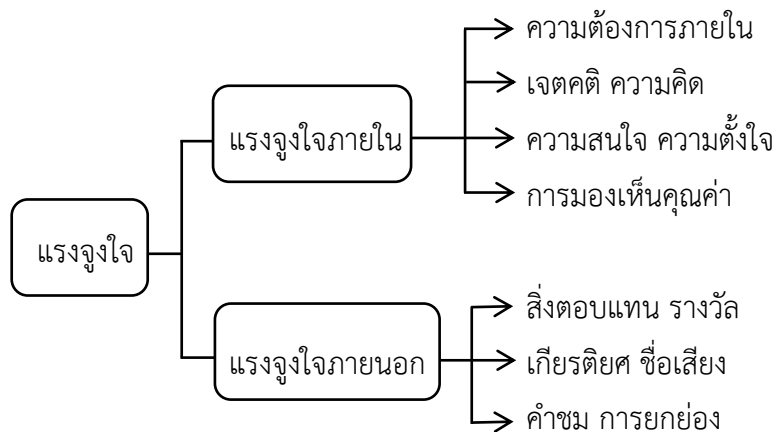
การศึกษาผลงานศิลปะวิถีสถิมนของศิลปินไทยในช่วงเวลา 10 ปี (พ.ศ.2549-2559) ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ถึงกระบวนการทางความคิด เนื้อหา และการแสดงออก ประกอบด้วยการวิเคราะห์แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ รูปแบบในการนำเสนอ และเนื้อหาที่ถ่ายทอดในผลงาน โดยจำแนกประเด็นการวิเคราะห์ดังนี้

1. การวิเคราะห์แรงจูงใจ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ แรงจูงใจภายใน และแรงจูงใจภายนอก

แรงจูงใจภายใน หมายถึง กระบวนการที่เกิดจากความต้องการภายใน เป็นแรงผลักดันจากภายในตัวของบุคคลให้เกิดการกระทำโดยไม่ต้องอาศัยการชักจูงจากสิ่งเร้าภายนอก อาจจะเป็น เจตคติ ความคิด ความสนใจ ความตั้งใจ การมองเห็นคุณค่า ความพอใจ ความต้องการ ฯลฯ ทำให้สามารถกระทำได้ดีเต็มที่ ผลของการกระทำจึงออกมามีคุณภาพสูง

แรงจูงใจภายนอก หมายถึง สภาวะที่บุคคลได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้าภายนอกทำให้มองเห็นจุดหมาย ทำให้บุคคลเกิดความต้องการและแสดงพฤติกรรมไปสู่จุดหมายนั้น โดยอาจจะเป็น การได้รับรางวัล เกียรติยศชื่อเสียง คำชม หรือยกย่อง แรงจูงใจนี้ไม่คงทนถาวร บุคคลแสดงพฤติกรรมเพื่อตอบสนองสิ่งจูงใจดังกล่าวเฉพาะกรณีที่ต้องการสิ่งตอบแทนเท่านั้น

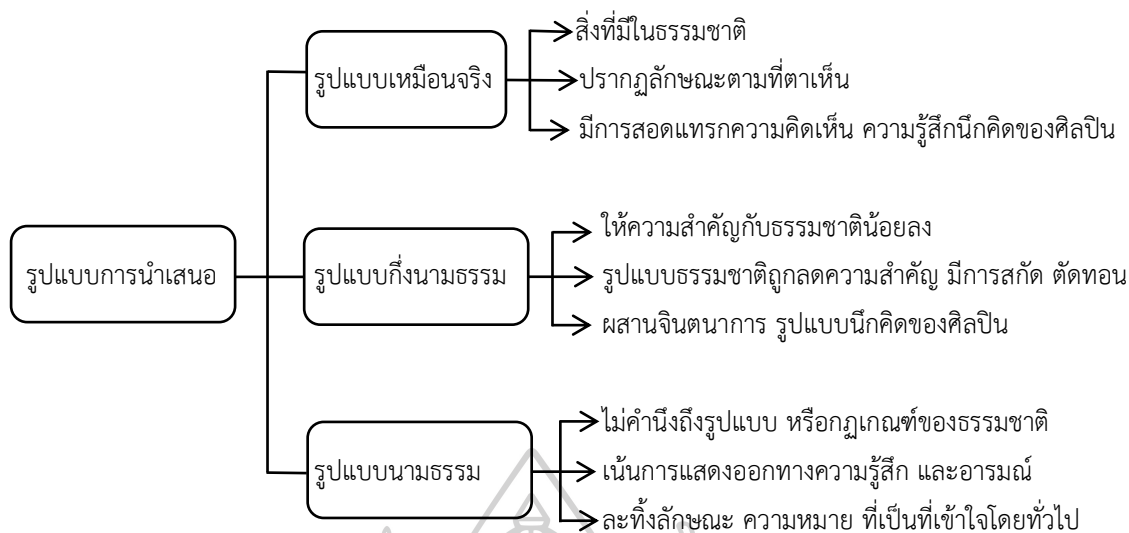
แผนภูมิที่ 1 แสดงประเภทของแรงจูงใจ

2. การศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการนำเสนอ แบ่งออกเป็น 3 ประเภทได้แก่

รูปแบบเหมือนจริง เป็นการสร้างงานศิลปะที่เหมือนจริงตามที่ตาเห็น จากสิ่งที่มีในธรรมชาติ หรือตามความรู้สึก รูปแบบนี้จะแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการสังเกตของศิลปิน และทักษะในการใช้วัสดุที่ละเอียด

รูปแบบกึ่งนามธรรม เป็นการนำเสนอที่ให้ความสำคัญกับธรรมชาติน้อยลง และเพิ่มความสำคัญที่ตัวบุคคลผู้สร้างศิลปะมากขึ้น รูปแบบธรรมชาติที่ถูกนำมาเป็นสื่อ นั้น ถูกลด สกัด ตัดทอน การจัดวางองค์ประกอบก็ไม่ได้คำนึงถึงกฎเกณฑ์ความเป็นจริงตามธรรมชาติ พร้อมผสมผสานจินตนาการ และรูปแบบนึกคิดของศิลปิน

รูปแบบนามธรรม การนำเสนอในลักษณะนี้ ศิลปินจะไม่คำนึงถึงรูปแบบ หรือกฎเกณฑ์ของธรรมชาติเลย เน้นการแสดงออกทางความรู้สึก และอารมณ์ของศิลปินเป็นสิ่งสำคัญ ละทิ้งความเหมือนจริงในด้านรูปร่าง รูปทรง ความหมาย ที่เป็นที่เข้าใจโดยทั่วไป การดูงานนามธรรมควรพยายามเข้าใจ “เจตนา” และ “แง่คิด” ของศิลปิน

แผนภูมิที่ 2 แสดงประเภทของรูปแบบการนำเสนอ

3. การศึกษาวิเคราะห์เนื้อหา แบ่งออกเป็น 2 ประเภทได้แก่

เนื้อหาส่วนตัว คือ เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคล ทัศนคติส่วนบุคคล อารมณ์ส่วนตัว มุมมองส่วนบุคคล เช่น ความรัก ความกลัว ความหึง ความเศร้าโศก ความเชื่อ จินตนาการ ความคิด ฝัน ศาสนา อำนาจ ความเก็บกดภายในจิตสำนึก และความศรัทธาส่วนตัว อันเป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นภายใน

เนื้อหาทางสังคม คือ เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น สิ่งแวดล้อม มุมมองจากสังคม เช่น ความเจริญ ความหลอกลวง การทำลายล้าง สงคราม การเมือง ลัทธิความเชื่อ การประณามสังคม ความหวังใย คุณธรรมที่พึงมีต่อกัน อันเป็นปัจจัยจากภายนอก

แผนภูมิที่ 3 แสดงประเภทของเนื้อหา

โดยปัจจัยเหล่านี้ แม้เป็นเพียงปัจจัยพื้นฐาน แต่เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ของศิลปินโดยตรง ผู้วิจัยได้สำรวจผลงานศิลปะวิถีมุสลิมในศิลปะร่วมสมัยไทยระหว่างปี พ.ศ.2549-2559 พบว่ามีศิลปินไทยประมาณ 40 ท่าน โดยในจำนวนนี้ส่วนหนึ่งคือศิลปินที่สร้างสรรค์ผลงานศิลปะเพียงช่วงเวลาหนึ่ง และเป็นลักษณะทดลอง และอีกส่วนคือหนึ่ง คือศิลปินที่สร้างสรรค์ผลงานต่อเนื่อง มีรูปแบบรวมถึงวิธีการแสดงออกที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว และมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักประมาณ 20 ท่าน จากจำนวนดังกล่าวผู้วิจัยได้คัดเลือกศิลปินจำนวน 10 ท่านซึ่งมีคุณสมบัติเด่นชัดตรงตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ในขอบเขตของการทำวิทยานิพนธ์ดังนี้

1. นิแอ นิแต
2. เจอะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอหะ
3. ศิริชัย พุ่มมาก
4. อำพรณี สะเตาะ
5. นุรัตนา ทะแหว
6. ปรัชญ์ พิมานแมน
7. คีร์ตดา อิสรัน
8. ยามีลี๊ะ หะยี
9. ธิดารัตน์ จันทเชื้อ
10. กามีละ อิลละ

วิถีมุสลิมในงานศิลปะร่วมสมัยไทย เป็นหนึ่งในปรากฏการณ์ที่น่าจับตามองของแวดวงศิลปะประเทศไทย นับตั้งแต่ พ.ศ.2550 จนถึงปัจจุบัน ผลงานศิลปะกรรมในช่วงระยะเวลาประมาณ 10 ปีที่ผ่านมา ได้มีการนำเสนอวิถีมุสลิมมากขึ้น ทั้งนี้ผู้เขียนคาดการณ์ว่าจะมีแนวโน้มต่อเนื่องและเพิ่มจำนวนมากขึ้นในอนาคต ทั้งโดยศิลปินชาวมุสลิมและไม่ใช่มุสลิม และยังพบว่า แนวความคิด แรงงูใจ รูปแบบ และเนื้อหาในการนำเสนอผลงานศิลปะดังกล่าวมีความหลากหลาย มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวสูง และยังมีเทคนิคในการสร้างสรรค์ใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับเนื้อหาในการนำเสนอ จากการสำรวจเบื้องต้นพบว่า เนื้อหาในการนำเสนอ ผลงานสร้างสรรค์วิถีมุสลิม อาจแบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. ปรัชญาศาสนาอิสลาม

อิสลามเชื่อว่า พระเจ้า หรือ พระอัลลอฮ์มีจริง ทรงเป็นผู้สร้างทุกสิ่งทุกอย่างในเอกภพ ทรงเป็นอยู่ตลอดเวลา ไม่มีการเริ่มต้นและไม่มีการสลายไป และยังเชื่อว่า สารัตถะที่แท้จริงของมนุษย์ คือ วิญญาณ มนุษย์ประกอบขึ้นด้วยเรือนร่างและวิญญาณ วิญญาณดังกล่าวมีอยู่จริง และมีอยู่นิรันดร์ และในด้านทฤษฎีความรู้ อิสลามเชื่อว่า ความรู้จริงเกิดได้ใน 2 ทางคือ ความรู้ที่เกิดขึ้นโดยตรงจาก

การวิวรณ์ (Ravelation) ของพระเจ้า และความรู้ที่ต้องอาศัยการศึกษาเล่าเรียน และปฏิบัติ อิสลามเชื่อมั่นในการศึกษาหาความรู้ ไม่จำกัดเฉพาะความรู้ด้านศาสนา มุสลิมควรจะเรียนรู้ให้ครบรอบด้านจนสามารถนำความรู้ไปประพุดิทางด้านศาสนาได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังมีหลักการอันเกี่ยวข้องกับความปลอดภัย มารยาท และจิตใจที่ติงาม ซึ่งความปลอดภัยอันติงาม ทั้งการกระทำต่อพระเจ้า และการกระทำต่อเพื่อนมนุษย์ ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดสันติสุข และสันติภาพถาวรขึ้นบนโลกใบนี้

จากความเชื่อและความศรัทธาในศาสนาที่ตนนับถือ ทำให้ศิลปินมุสลิมไม่น้อย เลือกรับมุมมองในด้านปรัชญา การศึกษาถึงแก่นแท้ของอิสลาม มานำเสนอในผลงานศิลปะของตน นอกจากการสร้างสรรคผลงานดังกล่าวจะถือเป็นการขัดเกลาตนเองให้ตั้งงามถ่องแท้ขึ้นแล้ว ยังถือได้ว่าผลงานศิลปะที่ได้นำเสนอออกไป คือการส่งสานส์อย่างหนึ่ง ถือเป็นการเผยแพร่ศาสนาซึ่งเป็นหน้าที่อันพึงปฏิบัติของมุสลิมทุกคน

ตัวอย่างศิลปิน

ภาพที่ 198 ผลงาน โดย มุฮัมหมัดซุริยี่ มะซู

ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, สันติ สีดาราช

ภาพที่ 199 อิมรอน ยูนู, รูปลักษณะแห่งศรัทธา, เทคนิค สือะคริลิกบนผ้าใบ, ขนาด 200 x 145 เซนติเมตร

ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, อิมรอน ยูนู

โดยจากศิลปินทั้ง 10 ท่าน ผู้วิจัยได้สำรวจศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับปรัชญาศาสนาอิสลาม จำนวน 4 ท่าน ได้แก่

- 1.1 นิแอ นิแต
- 1.2 อิดาร์ตัน จันทเชื้อ
- 1.3 อำพรณี สะเตาะ
- 1.4 ยามีลี๊ะ หะยี

1.1 นิแอ นิแต

นิแอ นิแต ศิลปินหนุ่ม อาจารย์ประจำแขนงวิชาศิลปะประยุกต์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ผลงานศิลปะของนิแอมักถูกสร้างสรรค์ด้วยเทคนิคประติมากรรมจากวัสดุหลากหลายชนิด เช่น วัสดุเก็บตก ไม้ หรือโลหะ และยังโดดเด่นด้วยขนาดองค์ประกอบศิลป์ และความคิดสร้างสรรค์ ผลงานศิลปะของศิลปินที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ครั้งนี้จำนวน 5 ชิ้น ได้แก่ผลงานชื่อ “มवलพลังแห่งศรัทธาในครอบครัวข้าพเจ้า” (ภาพที่ 200) ผลงานชื่อ “มवलพลังแห่งศรัทธาในครอบครัวข้าพเจ้า หมายเลข 2” (ภาพที่ 201) ผลงานชื่อ “ประตุชัย” (ภาพที่ 202) ผลงานชื่อ “มิงบา” (ภาพที่ 203) และผลงานชื่อ “โตม” (ภาพที่ 204)

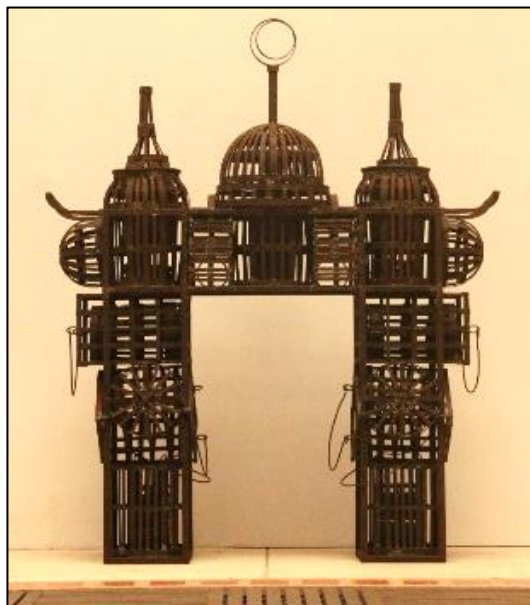

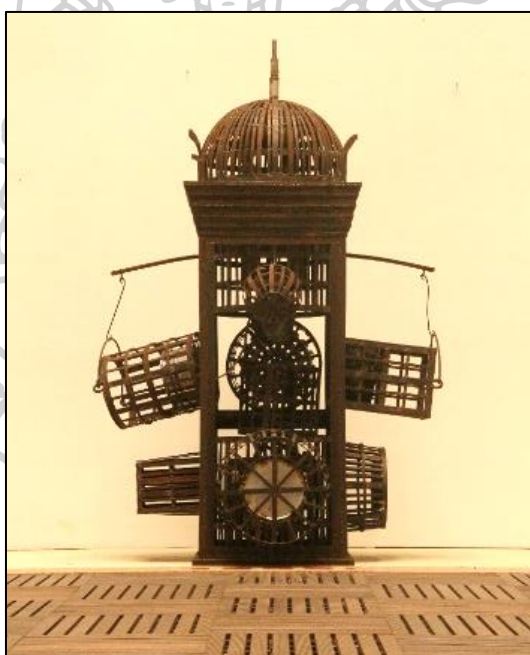
ภาพที่ 200 มวลพลังแห่งศรัทธาในครอบครัวข้าพเจ้า, 2550, เทคนิค ประกอบไม้และกระดาษอัด,
ขนาด 180 x 120 x 160 เซนติเมตร
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, นิแอ นิแต

ภาพที่ 201 มวลพลังแห่งศรัทธาในครอบครัวข้าพเจ้า หมายเลข 2, 2550, เทคนิค ประกอบไม้และ
กระดาษอัด, ขนาด 120 x 100 x 120 เซนติเมตร
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, นิแอ นิแต

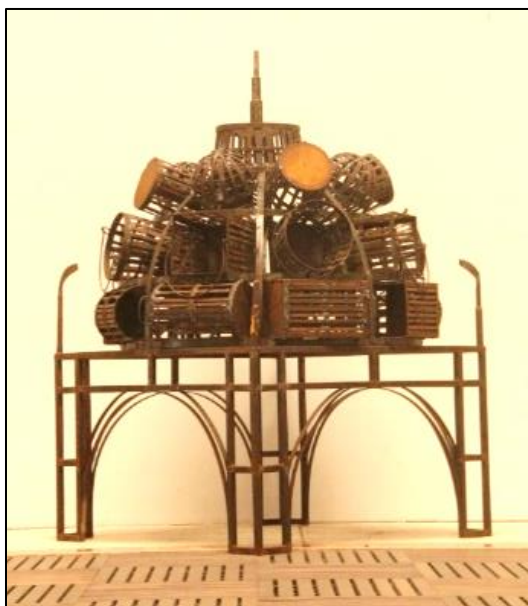

ภาพที่ 202 ประตู่ชัย, 2555, เทคนิค เชื่อมเหล็ก, ขนาด 190 x 158 x 43 เซนติเมตร
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, นิแอ นิแต

ภาพที่ 203 มิงบา¹⁹², 2555, เทคนิค เชื่อมเหล็ก, ขนาด 215x135x95 ซม.
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, นิแอ นิแต

¹⁹² ที่สำหรับผู้นำทางศาสนาขึ้นไปกล่าววาจาต่างๆในการประกอบพิธีกรรม

ภาพที่ 204 โดม, 2555, เทคนิค เชื่อมเหล็ก, ขนาด 185 x 140 x 140 เซนติเมตร
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, นิแอ นิแต

ในผลงานชื่อ “มวลพลังแห่งศรัทธาในครอบครัวข้าพเจ้า” (ภาพที่ 200) ผลงานมีขนาด 180 x 120 x 160 เซนติเมตร สร้างสรรค์โดยเทคนิคประติมากรรมจากไม้และกระดาษอัด ซ้อนกันเป็นชั้น ๆ โดยละเอียด รูปร่างโดยรวมมองคล้ายกลุ่มคนยืนหันหลังเข้าหากัน 5 คน มี 2 คนอยู่ตรงกลางวงรวมทั้งหมด 7 คน โดยคนที่อยู่รอบนอกมีขนาดใหญ่กว่าคนที่อยู่ด้านใน ส่วนบนมองคล้ายลักษณะของศีรษะและลำตัว ศีรษะมีลักษณะทรงกลมและทรงรี บ้างมีพื้นผิวที่เรียบมัน บ้างมีพื้นผิวลวดหล่นตามลักษณะวัสดุไม้และกระดาษอัด ส่วนลำตัวมีลักษณะกลมกลิ้ง โค้งเว้า เชื่อมต่อกันคล้ายกลีบดอกไม้ พื้นผิวลวดหล่นตามลักษณะการซ้อนกันของแผ่นไม้และกระดาษอัด ต่ำลงมาผลงานมีลักษณะคอดกิวเข้าด้วยกัน คลายลักษณะปั้นเอน ก่อนจะขยายออกเป็นฐานฐาน ลักษณะคล้ายรูปทรงของผลพิททอง พื้นผิวส่วนนี้มีความหยาบ มีการลวดหล่นตามลักษณะของวัสดุชัดเจน ความหนาแน่นของวัสดุลดลง

ในผลงานชื่อ “มวลพลังแห่งศรัทธาในครอบครัวข้าพเจ้า หมายเลข 2” (ภาพที่ 201) ผลงานมีขนาด 120 x 100 x 120 เซนติเมตร มีลักษณะเป็นวงกลมขนาดใหญ่ แนวตั้ง โดยวงกลมรอบนอกประกอบด้วยรูปทรงอิสระจำนวน 9 ชั้น ต่อกันเป็นวงกลม ด้านบนสุดเป็นทรงกลม 2 ชั้น ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 30 เซนติเมตร และเชื่อมต่อด้วยรูปทรงอิสระออกไปทั้งสองข้างโดยจะมีขนาดใหญ่ขึ้นเรื่อย ๆ ด้านซ้าย 3 ชั้น ด้านขวา 4 ชั้น มาบรรจบกันเป็นวงกลม ชั้นส่วนด้านล่างมีขนาดใหญ่ที่สุด รูปทรงอิสระทุกชั้นส่วน มีรูปร่างคล้ายแจกัน หรือไห ลักษณะกลมแบนขนาดใหญ่ บ้างมีปากเล็กแคบ บ้างมีปากกว้างและยาว พื้นผิวส่วนรอบนอกนี้ มีเพียงส่วนทรงกลมและรูปทรงอิสระต่อกัน

ด้านบน รวม 4 ชั้นส่วน ที่ถูกขัดเกลาพื้นผิวจนเรียบ 5 ชั้นส่วนที่เหลือ พื้นผิวมีลักษณะหยาบ และลดหลั่นตามลักษณะธรรมชาติของวัสดุไม้และกระดาษอัด ในส่วนของส่วนประกอบวงใน มีส่วนประกอบทั้งหมด 5 ชั้น มองคล้ายรูปร่างลักษณะของซี่ฟันเรียงติดกัน โดยชั้นตรงกลางจะมีขนาดใหญ่ที่สุด และลดขนาดลงเรื่อย ๆ จนชั้นที่อยู่ริมทั้งสองด้านจะมีขนาดเล็กที่สุด โดยส่วนประกอบทั้ง 5 ชั้นนี้มีทรงกลมติดอยู่ในตำแหน่งที่ต่างกัน ชั้นที่ 1 ด้านซ้ายสุด ทรงกลมติดอยู่ที่ตำแหน่งด้านใน ชั้นที่ 2 ทรงกลมติดอยู่ที่ตำแหน่งด้านหน้า ชั้นที่ 3 ทรงกลมติดอยู่ที่ตำแหน่งด้านใน ชั้นที่ 4 ทรงกลมติดอยู่ที่ตำแหน่งด้านหน้า และชั้นที่ 5 ทรงกลมติดอยู่ที่ตำแหน่งด้านใน ผลงานโดยรวมมองคล้ายดอกไม้ขนาดใหญ่แนวตั้ง และมีช่องว่างตรงกลางค่อนข้างค่อนไปทางด้านบน

ในผลงานชื่อ “ประตูดุ๊ย” (ภาพที่ 202) ผลงานมีขนาด 190 x 158 x 43 เซนติเมตร สร้างสรรค์โดยเทคนิคประติมากรรมด้วยการเชื่อมเหล็ก รูปร่างคล้ายประตูดุ๊ยขนาดใหญ่ที่ถูกสร้างขึ้นจากกรงนกกรงหัวจุก สุ่มไก่ หรือเครื่องจักสานพื้นบ้าน โดยบานประตูดังกล่าวมีเสาที่ทำขึ้นจากกล่องเหล็กซี่ ต้นละ 4 กล่อง และคานประตูอีก 2 กล่องโดยแบ่งเป็น $\frac{1}{2}$, 1 และ $\frac{1}{2}$ ด้านข้างของเสาทั้งสองต้นปรากฏลวดเหล็ก รูปร่างโค้งมน มองคล้ายหูหิ้วถังน้ำ เชื่อมติดกับกล่องที่นำมาสร้างเสาบริเวณด้านซ้ายและของยอดเสาบานประตูนี้ ปรากฏโดมครึ่งวงกลมขนาดเล็ก โดยยอดชี้ออกทางด้านข้าง เหนือบานประตูปรากฏคล้ายข้อฟ้าตรงมุมทั้งสองข้าง และโดม 3 โดม ได้แก่ โดมเล็กยอดแหลม 2 โดม ซ้ายและขวา และ โดมใหญ่ครึ่งวงกลม 1 โดมตรงกลาง ที่มีเสาพระจันทร์เสี้ยมตั้งอยู่ตรงกลาง

ในผลงานชื่อ “มิงบา” (ภาพที่ 203) ผลงานมีขนาด 215 x 135 x 95 เซนติเมตร สร้างสรรค์โดยเทคนิคประติมากรรมด้วยการเชื่อมเหล็กแผ่น เหล็กแท่งขนาดเล็กประกอบเป็นวัตถุที่มีพื้นเป็นซี่ ๆ ผลงานชิ้นนี้ปรากฏรูปร่างคล้ายเสา หรือหอคอยไม้สยิดขนาดใหญ่ที่ถูกสร้างขึ้นจากกรงนกกรงหัวจุก สุ่มไก่ หรือเครื่องจักสานพื้นบ้าน โดยเสาดังกล่าวมีโครงคล้ายตู้ขนาดใหญ่ มีขอบมุมแหลมเฉียงตรงขอบบนของชิ้น แบ่งเป็น 2 ชั้น โดยชั้นบนมีความสูงมากกว่าชั้นล่าง ชั้นล่างประกอบด้วยวัตถุ 5 ชั้นคือวัตถุที่วางอยู่ในชั้นและวัตถุที่อยู่รอบ ๆ ชั้นโดยการเชื่อมติดไว้ ด้านที่ 1 ปรากฏคล้ายถังน้ำมัน ด้านที่ 2 ปรากฏคล้ายตะกร้าก้นกลมปากกว้าง ด้านที่ 3 ปรากฏคล้ายตะกร้าก้นกลมปากกว้างขนาดเล็กกว่า ด้านที่ 2 และด้านที่ 4 ปรากฏคล้ายตะกร้าก้นสี่เหลี่ยม ตรงกลางด้านในปรากฏคล้ายรูปร่างถังน้ำขนาดใหญ่ ในชั้นบนปรากฏวัตถุ 5 ชั้นเช่นเดียวกัน ตรงกลางด้านในปรากฏคล้ายกะละมังก้นกลมขนาดใหญ่ ด้านที่ 1 ปรากฏถังน้ำมีหูก้นกลม ด้านในมีหม้อลูมีเนียมใบเก่าขนาดเล็ก ด้านที่ 2 ปรากฏกะละมังก้นกลมขนาดใหญ่ ด้านที่ 3 ปรากฏถังน้ำมีหูก้นสี่เหลี่ยม และด้านที่ 4 ปรากฏกรงนกเขาขนาดเล็กมาก เชื่อมติดอยู่กับกะละมังที่อยู่ด้านในในลักษณะห้อยลงมา เพดานเสาปรากฏคล้ายด้ามคานหาบยาวออกมาจากด้านที่ 1 และ 3 โดยหูของถังน้ำทั้งสองคล้องกับปลายด้ามคานหาบนั้น ยอดเสาปรากฏโดมครึ่งวงกลมขนาดใหญ่ มีเสาขนาดเล็กเป็นยอดบน และยังปรากฏคล้ายข้อฟ้า 2 จุด ที่มุมตรงข้ามของยอดเสาอีกด้วย

ในผลงานชื่อ “โดม” (ภาพที่ 204) ผลงานมีขนาด 185 x 140 x 140 เซนติเมตร สร้างสรรค์โดยเทคนิคประติมากรรมด้วยการเชื่อมเหล็กแผ่น เหล็กแท่งขนาดเล็กประกอบเป็นวัตถุที่มีพื้นเป็นซี่ ๆ ผลงานชิ้นนี้ปรากฏรูปร่างคล้ายยอดโดมมีสัณฐานขนาดใหญ่ ส่วนฐานเป็นลักษณะสี่เหลี่ยมจัตุรัส มีขา 4 ขาเชื่อมต่อเป็นโครงง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน ระหว่างขาแต่ละข้างมีการเชื่อมส่วนโค้งด้านบนทำให้มองเหมือนโค้งประตูมีสัณฐาน ฐานปรากฏโดมครึ่งวงกลมขนาดใหญ่ที่ถูกแบ่งพื้นที่แนวนอนเป็น 3 แถว และแนวตั้งเป็น 8 พู โดยตัวโดมประกอบด้วยขาของเครื่องใช้ที่ถูกทำด้วยเหล็ก เช่น ส้อมไม้ ถังน้ำมีหู กะละมัง ในแถวสามแถวสังเกตได้ว่า แถวล่างสุดซึ่งมีพื้นที่มากที่สุด วัตถุที่นำมาประกอบจนเกิดโดมจะวางในแนวนอน หันหัวและท้ายตามยาว วัตถุส่วนมากจึงเป็นถึงน้ำวงกลม ถังน้ำสี่เหลี่ยม ในแถวที่ 2 หรือแถวกลางพื้นที่จะแคบลงตามลักษณะทรงกลม วัตถุจึงวางในแนวตั้ง แต่วางโดยหันหัวขึ้น หันปากออกด้านนอก เช่น ถังน้ำก็จะหันด้านที่มีหูออกมาด้านนอก และในแถวสุดท้าย มีพื้นที่แคบที่สุด วัตถุจึงเล็กลง เช่น ตะกร้าก้นกลมขนาดเล็ก กรงนกเขา แต่ในแถวนี้วัตถุทุกชิ้นจะหันกันออก คว่ำหน้าลง และในส่วนสุดท้ายคือยอดโดม ปรากฏเป็นกะละมังก้นกลมขนาดใหญ่วางในลักษณะคว่ำ และมีเสาเป็นยอดขนาดเล็ก ปลายแหลม

แรงจูงใจ

ศิลปินมีพื้นฐานความประทับใจในความอบอุ่นของครอบครัว การได้รับการเอาใจใส่และเลี้ยงดูเป็นอย่างดีในครอบครัวชาวมุสลิมที่มีศาสนาอิสลามเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ ทำให้มีประสบการณ์พบเห็นแง่มุมจากการดำเนินชีวิตโดยให้ความเชื่อและความศรัทธาเป็นสิ่งนำทาง

ครอบครัวผมเป็นครอบครัวที่อบอุ่น มีความใกล้ชิดสนิทสนม และเป็นครอบครัวที่นับถือศาสนาอิสลาม อาศัยอยู่ในชุมชนมุสลิมที่อาจจะมีวิถีชีวิตแตกต่างกับศาสนาอื่น ผมอยู่ที่จังหวัดปัตตานี ทั้งความประทับใจและแรงบันดาลใจทั้งหลาย มาจากจากครอบครัวเป็นหลัก ผมทำงานโดยคิดถึงเป็นครอบครัวของตัวเอง แสดงถึงความดีงาม ความรัก ความเมตตาที่พ่อแม่ได้สอนผมไว้ มีใจอันหนึ่งอันเดียวกันในครอบครัว มีความสามัคคีกัน¹⁹³

จากความประทับใจดังกล่าวทำให้ศิลปินเกิดแรงกระตุ้นในการสร้างสรรค์ผลงานด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจ แม้ว่าในพื้นที่ที่ศิลปินอาศัยอยู่ได้มีเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้น แต่ศิลปินก็ไม่ได้หวั่นไหวต่อความโหดร้ายเหล่านั้น นิแยังคงมองโลกเฉกเช่นเดิมตามที่เคยมอง ยังคงเชื่อมั่นในความดีงามที่ได้รับการปลูกฝังและมีตัวอย่างการประพฤติปฏิบัติที่ดีเยี่ยมจากบุพการี ผลงานของศิลปินจึงโดดเด่นด้วยการนำวัสดุที่มีความแข็งแรง มากด้วยจำนวนชิ้น มาประกอบกันเป็นผลงานประติมากรรมที่มี

¹⁹³ สัมภาษณ์ นิแอ นิตเต, อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, ศิลปิน, 31 พฤษภาคม 2559.

ขนาดใหญ่ แสดงให้เห็นถึงความละเอียดและประณีตของศิลปิน อันเป็นการบอกเล่าถึงความละเอียด และละเอียดละไมของจิตใจ ความมั่นคงและความประทับใจในชีวิตที่เติบโตมาด้วยศาสนาที่ดั่งงาม

ผมคิดถึงครอบครัวเป็นหลัก เราไปไหนมาไหน เราก็มารู้สึกตลอด สิ่งที่ศาสนาสอนเราอยู่ในใจเรา เสมอ ทำให้เราไม่ลืมบ้านเกิด ไม่ลืมรากตัวเอง มีความรักและปรารถนาดีให้ญาติพี่น้องทุกคน เหมือนผมไป อยู่ที่ไหนไกล ๆ ก็จะมีระลึกเสมอ ระลึกถึงพ่อแม่ ด้วยความเชื่อมสัมพันธ์ ด้วยความผูกพัน ด้วยจิตวิญญาณ ที่เรามีร่วมกัน มาจากศาสนาครับ¹⁹⁴

นอกจากครอบครัวแล้ว นิแอยังมีความช่างสังเกต ความบันดาลใจอีกสิ่งหนึ่งของศิลปินคือ ชุมชนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะในวิถีของมุสลิม ที่ศิลปินอาศัยและเติบโตมา ทำให้ศิลปินมีแนวความคิดในการหยิบยืมประสบการณ์ภายใต้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายอย่างสันติ ประสบการณ์และความทรงจำในอดีตมาสร้างสรรค์ผลงาน¹⁹⁵ ดังที่ศิลปินได้กล่าวไว้ว่า

ข้าพเจ้าได้นำแรงบันดาลใจจากรักและความผูกพันอย่างใกล้ชิดในครอบครัวของตนเอง วิถีชีวิตประจำวัน จุดเริ่มต้นของการสร้างครอบครัวและชุมชน ซึ่งก่อให้เกิดวัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา ปรัชญาความเชื่อ สู่ชุมชนมุสลิมในสังคมไทย¹⁹⁶

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การสร้างสรรค์ผลงานของนิแอเกิดขึ้นได้โดยอาศัยแรงจูงใจภายใน เพราะศิลปินสร้างสรรค์ผลงานด้วยความต้องการส่วนตัว ไม่มีความต้องการในเรื่องของสิ่งกระตุ้นภายนอก เช่น ชื่อเสียง เกียรติยศ หรือเงินทอง เข้ามาเกี่ยวข้อง แต่เกิดจากความรู้สึกประทับใจ ความอึดอ้อม ความสุข ความรัก ความผูกพันที่ศิลปินได้ประสบในชีวิตประจำวันผ่านสภาพแวดล้อมที่เรียบง่าย ดั่งงาม ได้ส่งผลเป็นแรงผลักดันให้นิแอสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่บอกเล่าแง่มุมของชีวิตทั้งด้านความเชื่อ ความศรัทธาและการปฏิบัติตนของผู้คนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้วยเทคนิคและวิธีการอันเป็นเอกลักษณ์ที่ศิลปินมีทักษะและความชำนาญ

รูปแบบการนำเสนอ

ในผลงาน 2 ชิ้นแรกของนิแอ นิแอ จะเห็นได้ชัดว่า ปรากฏคล้ายรูปทรงที่มีอยู่ในความเป็นจริง โดยในผลงาน “มวลพลังแห่งศรัทธาในครอบครัวข้าพเจ้า” (ภาพที่ 200) รูปทรงของผลงาน

¹⁹⁴ เรื่องเดียวกัน

¹⁹⁵ นิแอ นิแอ, “รูปลักษณ์ภายใต้วิถีมุสลิม” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาทัศนศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2555), 1-2.

¹⁹⁶ เรื่องเดียวกัน

มองคล้ายกลุ่มคนที่ยืนอยู่ด้วยกันเป็นวงกลม มีความใกล้ชิดและสนิทสนม มีฐานที่มั่นคง แนบแน่น เห็นชัดถึงความเป็นกลุ่มก้อน ไม่แยกจากกัน ซึ่งรูปร่างของกลุ่มคนนั้นได้ถูกสกัด ลดทอน ให้เห็นเพียงรูปทรงที่มองคล้ายคน ไม่เหมือนจริงแต่ยังสามารถคาดเดาได้อยู่ แน่นและในผลงานชื่อ “มวลงหลังแห่งศรัทธาในครอบครัวข้าพเจ้า หมายเลข 2” (ภาพที่ 201) เช่นเดียวกัน โดยศิลปินได้กล่าวว่า

ข้าพเจ้าได้นำรูปทรงของดวงจันทร์ และสมาชิกภายในครอบครัวมาเป็นสื่อแทนความฝัน ความรัก ความผูกพัน ความทรงจำ และความเมตตาสามัคคีในครอบครัวข้าพเจ้า ข้าพเจ้าได้สร้างสรรค์งานประติมากรรมชิ้นนี้ โดยใช้แกนโครงสร้างของพระจันทร์ครึ่งเสี้ยว และจำนวนสมาชิกภายในครอบครัวมาจัดองค์ประกอบจัดวางเรียงรายเป็นรูปวงกลมโดยมีพ่อแม่กำลังโอบล้อมลูก ๆ เข้าหากัน เพื่อสร้างความเป็นเอกภาพและบรรยากาศแห่งความรักความผูกพันของบุคคลภายในครอบครัวที่เชื่อมโยงอยู่ด้วยความเชื่อและความศรัทธาต่อศาสนาอิสลาม เพื่อให้จรรโลงอยู่สืบต่อไป¹⁹⁷

ดังเช่นผลงานชื่อ “ประตุชัย” (ภาพที่ 202) “มิงบา” (ภาพที่ 203) และ “โตม” (ภาพที่ 204) ที่ศิลปินได้ทำการหยิบยืมรูปทรงและโครงสร้างของสถาปัตยกรรมของศาสนาอิสลามมาเป็นหลักในการสร้างสรรค์ โดยผลงานมองคล้ายถูกก่อสร้างด้วยเครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น สุ่มไก่ กะละมัง ถังน้ำ มีดพัว แกลลอนน้ำมัน เครื่องมือการเกษตร ซึ่งไม่ใช่ส่วนประกอบที่พบอยู่ในอาคารหรือสถาปัตยกรรมตามความเป็นจริง จึงสรุปได้ว่า ผลงานทั้ง 5 ชิ้นของนิแอ ถูกนำเสนอใน “รูปแบบกึ่งนามธรรม”

เนื้อหา

จากการคาดการณ์เนื้อหาทั้ง 4 หัวข้อของผู้วิจัย ประกอบกับแรงจูงใจของศิลปินจึงสรุปได้ว่า เนื้อหาในผลงานสร้างสรรค์ของศิลปิน จัดเป็นประเภท เนื้อหาส่วนตัว อันมีที่มาจากมุมมองส่วนบุคคลของศิลปิน เพราะศิลปินได้หยิบยกความรู้สึกสัมผัสของตนมาสร้างสรรค์ผลงาน ทั้งความประทับใจ ความรัก ความผูกพัน ความเมตตา ความสามัคคี และความเชื่อ ความศรัทธาในปรัชญาของหลักศาสนา แม้ว่าสิ่งที่ก่อให้เกิดความรู้สึกเหล่านั้นจะมาจากปัจจัยภายนอก อันได้แก่ บุคคลรอบข้าง ครอบครัว และชุมชน แต่ศิลปินได้ทำการคัดเลือกในส่วนของความรู้สึก และความคิดภายในของตนมาถักนอกรองและถ่ายทอดเป็นผลงานศิลปะ ดังที่ศิลปินได้กล่าวไว้ว่า

¹⁹⁷ หอศิลป์มหาวิทยาลัยศิลปากร, การแสดงศิลปกรรมร่วมสมัยของศิลปินรุ่นเยาว์ ครั้งที่ 24 ปีพ.ศ.2550

ความแน่นแฟ้นของครอบครัวที่ขยายวงกว้างถึงชุมชน เกิดขึ้นจากประเพณีและวัฒนธรรมที่ทำร่วมกัน สิ่งที่พบเห็นจากคน การแต่งกาย กิริยาอาการ ท่าทางการแสดงออก ฯลฯ ส่งผลให้เกิดความรัก ความห่วงใย ความศรัทธา และนำมาซึ่งความสามัคคี¹⁹⁸

ปรัชญาศาสนาอิสลามที่ปรากฏในผลงานของนิแอ นิแต

ในผลงานชิ้นที่ 1 และชิ้นที่ 2 ได้แก่ ผลงานชื่อ “มวลพลังแห่งศรัทธาในครอบครัวข้าพเจ้า” (ภาพที่ 200) และ “มวลพลังแห่งศรัทธาในครอบครัวข้าพเจ้า หมายเลข 2” (ภาพที่ 201) จากความเชื่อในศาสนาอิสลาม ชาวมุสลิมมองว่าครอบครัวเป็นสถาบันที่ถูกบัญญัติขึ้นโดยพระเจ้า ด้วยเหตุนี้ คัมภีร์อัลกุรอาน จึงกล่าวถึงเรื่องชีวิตครอบครัวมากกว่าหัวข้ออื่น ๆ โดยครอบครัวชาวมุสลิมไม่ได้หมายถึง บิดา มารดา และบุตรเท่านั้น แต่หมายรวมถึงน้องชาย พี่สาว ลุง ป้า ญาติ ผู้เกี่ยวข้องทางสายเลือดทุกคน เป็นแหล่งแห่งอำนาจ คือขนบธรรมเนียม และประเพณี ถูกทำให้เข้มแข็ง โดยครอบครัวที่สืบทอดกันมา¹⁹⁹

เราไปไหนเราก็รำลึกตลอด สิ่งที่ศาสนาสอนเรา อยู่ในใจเราเสมอ ทำให้เราไม่ลืมบ้านเกิด ไม่ลืมรากตัวเอง มีความรักและปรารถนาดีให้ญาติพี่น้องทุกคน เหมือนผมไปอยู่ที่ไหนไกล ๆ ก็จะระลึกเสมอ ระลึกถึงพ่อแม่ ด้วยความเชื่อมสัมพันธ์ ด้วยจิตวิญญาณบางอย่างที่เรามีร่วมกัน มาจากศาสนาครับ²⁰⁰

ความชัดเจนในความเชื่อนี้ของชาวมุสลิม ปรากฏชัดในแรงจูงใจของนิแอ ผลักดันให้ศิลปินก่อร่างสร้างผลงานศิลปะที่มีขนาดใหญ่ แต่ประณีต ละเอียด บรรจง อีกทั้งยังมั่นคงและแข็งแรง ดังที่หลักปรัชญาศาสนาได้กล่าวไว้ นอกจากนี้ยังปรากฏชัดถึงความประทับใจในศาสนากิจที่ปฏิบัติเป็นประจำกับครอบครัว

ผมอยากจะทำทอดความรู้สึกต่าง ๆ ของผมออกมา มีเรื่องของพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ได้ทำตั้งแต่เด็ก จนโตและประเพณีที่ได้ยึดถือต่าง ๆ ที่เป็นพื้นฐานในการยึดเหนี่ยวทางจิตใจของผม ในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม²⁰¹

¹⁹⁸ นิแอ นิแต, “รูปลักษณ์ภายใต้วิถีมุสลิม” (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2555), 6.

¹⁹⁹ เรื่องเดียวกัน 5-6.

²⁰⁰ สัมภาษณ์ นิแอ นิแต, อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, ศิลปิน, 31 พฤษภาคม 2559.

²⁰¹ เรื่องเดียวกัน

และในผลงานชิ้นที่ 3 “ประตูล้ำ” (ภาพที่ 202) ผลงานชิ้นที่ 4 “มิงบา” (ภาพที่ 203) และผลงานชิ้นที่ 5 “โดม” (ภาพที่ 204) ที่ปรากฏคล้ายสถาปัตยกรรมอันเป็นศาสนสถานของชาวมุสลิม เป็นการถ่ายทอดให้เห็นถึงโครงสร้างของพื้นที่ที่ศิลปินมีความผูกพันกับชุมชนผ่านเส้นใยแห่งความเชื่อและความศรัทธาทางศาสนา ที่ผู้คนยังคงประพฤติตามหลักปรัชญาของศาสนา ความเชื่อเดิมที่เปี่ยมไปด้วยศีลธรรมและจิตวิญญาณอันดีงาม เป็นความทรงจำอันงดงามที่ส่งผลให้ศิลปินสร้างสรรค์ผลงาน 3 ชิ้นนี้ เพื่อสะท้อนการอยู่ร่วมกันของสังคมไทยแบบเรียบง่ายและสันติ²⁰² ผลงานศิลปะของนิแองจึงปรากฏชัดถึงความประทับใจที่ได้ดำรงตนโดยยึดหลักศาสนาอย่างเคร่งครัดด้วยเช่นกัน

1.2 ธิดารัตน์ จันทเชื้อ

ธิดารัตน์ จันทเชื้อ บัณฑิตจากคณะจิตรกรรมประติมากรรมลวดลายพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ผลงานของธิดารัตน์โดดเด่นด้วยเส้นสายและลวดลายเรขาคณิตที่มักปรากฏอยู่ในงานทัศนศิลป์ของชาวมุสลิม ผสานกับความประณีตผ่านกรรมวิธีที่เรียบง่าย คือการบรรจุเย็บเส้นด้ายที่ละเส้นจนเกิดเอกภาพในผลงานที่สวยงามและเป็นสากล ทำให้ผลงานของธิดารัตน์เป็นที่ยอมรับด้านความงามและความคิดสร้างสรรค์ ผลงานศิลปะของศิลปินที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ครั้งนี้ มีจำนวน 5 ชิ้น ได้แก่ผลงานชื่อ “Prostrate oneself 4” (ภาพที่ 205) ผลงานชื่อ “Jamaah 2” (ภาพที่ 206) ผลงานชื่อ “Takbir” (ภาพที่ 207) ผลงานชื่อ “Pray 5” (ภาพที่ 208) และผลงานชื่อ “Prostrate oneself 3” (ภาพที่ 209)

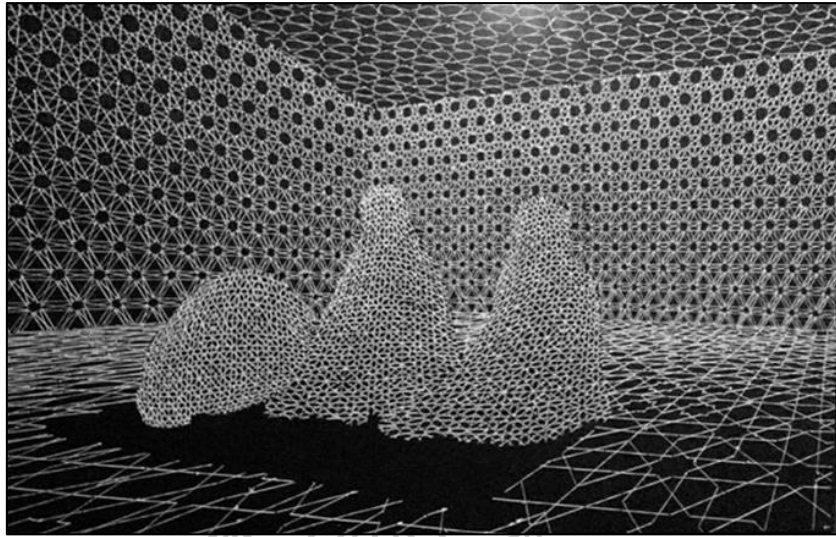

ภาพที่ 205 Prostrate oneself 4, เทคนิค เย็บปัก, ขนาด 170 x 115 เซนติเมตร

ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, ธิดารัตน์ จันทเชื้อ

²⁰² นิแอง นีแอง, “รูปลักษณ์ภายใต้วิถีมุสลิม” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2555), 5.

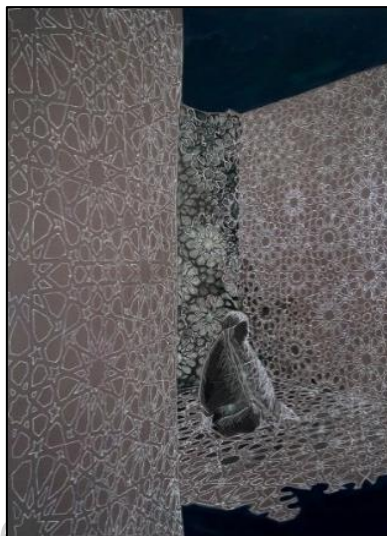

ภาพที่ 206 Jamaah 2, เทคนิค เย็บปัก, ขนาด 120x 180 เซนติเมตร
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, ธีดาร์ตน์ จันทเชื้อ

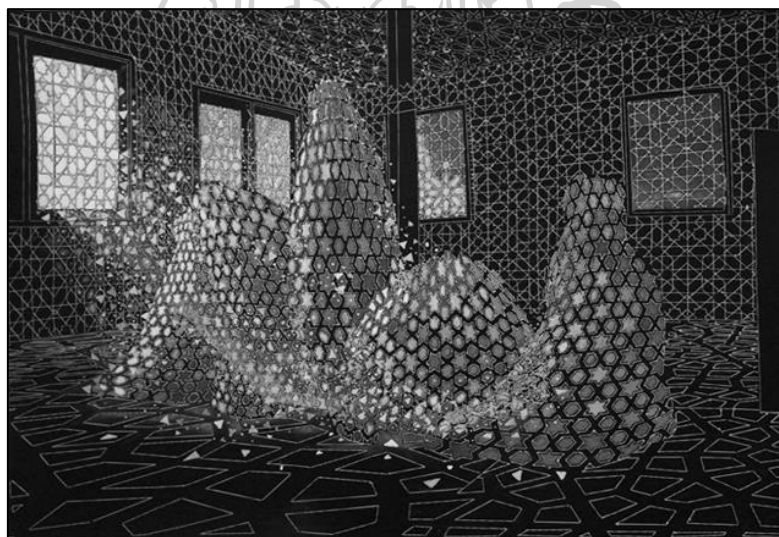
ภาพที่ 207 Takbir, เทคนิค เย็บปัก, ขนาด 180 x 120 เซนติเมตร
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, ธีดาร์ตน์ จันทเชื้อ

ภาพที่ 208 Pray 5, เทคนิค เย็บปัก, ขนาด 190 x 135 เซนติเมตร

ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, ธิดาร์ตน์ จันทเชื้อ

ภาพที่ 209 Prostrate oneself 3, เทคนิค เย็บปัก, ขนาด 135 x 190 เซนติเมตร

ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, ธิดาร์ตน์ จันทเชื้อ

ในผลงานชื่อ “Prostrate oneself 4” (ภาพที่205) ผลงานมีขนาด 170 x 115 เซนติเมตร สร้างสรรค์โดยการเย็บปักบนผืนผ้าและตกแต่งเพิ่มเติมด้วยการระบายสีอะครีลิคบางจุด ภาพมีความเป็นระเบียบอันเนื่องมาจากเทคนิคและความคิดสร้างสรรค์ของศิลปินที่เน้นให้เห็นลวดลายเรขาคณิตอันเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นของศิลปะอิสลาม (Islamic Art) ในภาพปรากฏให้เห็นเป็นมุมห้องขนาดใหญ่ ผนังด้านซ้ายและขวาปรากฏหน้าต่าง ผนังด้านซ้ายมีพื้นเป็นสีน้ำเงิน ลวดลายที่เย็บปักบนผนังด้านนี้ใช้ด้ายสีเหลืองนวล บนผนังปรากฏหน้าต่างที่มี 2 ช่อง ซึ่งด้ายที่ใช้เย็บลวดลายในพื้นที่หน้าต่างนั้นมีสีขาว ช่องแรกสีพื้นด้านบนยังคงเป็นสีเดียวกับพื้นผนัง ช่วงกลางจนถึงล่างเป็นสีทองหม่น และ

ยังได้มีการแต้มสีขาวลงไปในช่วงลวดลายจากการเย็บอีกด้วย โดยในช่วงแรกเป็นการเติมเพียงบางระบายหนาที่บางเพียงบางช่อง ช่องที่สองปรากฏสีพื้นเป็นสีทองหม่น และลวดลายด้านในถูกระบายสีขาวจนที่บหมดทุกช่อง ยกเว้นในช่องที่เป็นเส้น ผนังด้านขวามีพื้นเป็นสีดำ ยกเว้นช่วงบนของผนังที่มีสีขาวสะอาด ซึ่งปรากฏคล้ายแสงลอดส่องเข้ามาในห้องดังกล่าว ลวดลายที่เย็บปักบนผนังด้านนี้ใช้ด้ายสีเหลืองนวล และช่วงบนของผนังมีการเติมสีขาวในช่วงลวดลายจนเต็มและดูสะอาด ซึ่งปรากฏคล้ายแสงลอดส่องเข้ามาในห้องดังกล่าว บนผนังปรากฏหน้าต่างที่มี 2 ช่อง ซึ่งด้ายที่ใช้เย็บขอบหน้าต่างและลวดลายในพื้นที่หน้าต่างนั้นมีสีขาว พื้นหลังในพื้นที่หน้าต่างทั้งสองบานมีสีทองหม่น และพื้นที่ตรงกลางระหว่างหน้าต่างทั้งสองช่องนั้น มีสีน้ำเงินเทา ในส่วนพื้นมีสีพื้นหลังเป็นสีน้ำเงินหม่น ลวดลายที่เย็บปักในส่วนนี้ใช้ด้ายสีเหลืองนวล ลวดลายเดียวกับผนังทั้งสองด้าน ในส่วนของเพดานมีสีพื้นเป็นสีดำ มีลวดลายแตกต่างจากด้านอื่น ๆ ของห้อง ลวดลายที่เย็บปักในส่วนนี้ใช้ด้ายสีเหลืองนวล มีการระบายสีขาวลงไปในช่วงลวดลาย โดยระบายจนที่บเกือบทุกช่องในช่วงขวา ระบายบาง ๆ ไม่ที่บบางช่องในช่วงซ้าย และปล่อยว่างส่วนใหญ่ในช่วงบน มี 2-5 ช่องถูกระบายด้วยสีเหลืองนวล กลางภาพปรากฏสตรีชาวมุสลิม 2 คนอันเกิดมาจากการเย็บเส้นด้าย กำลังทำกิจกรรมต่างกัน โดยทั้งสองคนกำลังอยู่ในขั้นตอนของการละหมาด คนหนึ่งกำลังก้มลงไป ในขณะที่อีกคนหนึ่งอยู่ในท่านั่งตัวตรง โดยได้ใช้ด้ายสีเหลืองนวลในการเย็บช่วงเงา และใช้ด้ายสีขาวในการเย็บช่วงแสง นอกจากนี้ยังพบเห็นวัตถุบางอย่างลอยลอยในภาพเป็นกลุ่ม รูปร่างและขนาดต่างกันโดยมีฐานกว้างในช่วงล่าง และค่อยเล็กลงเมื่อสูงขึ้น บ้างมีขนาดตามลวดลายของผนัง บ้างเป็นรูปสามเหลี่ยม บ้างเป็นจุด บ้างเป็นรูปหกเหลี่ยม เกิดจากการแต้มสีขาวลงไปบนภาพจนปรากฏเป็นกลุ่มมวลบางอย่าง

ในผลงานชื่อ 2 “Jamaah 2” (ภาพที่ 206) ผลงานมีขนาด 120 x 180 เซนติเมตร สร้างสรรค์โดยการเย็บปักบนผืนผ้า ภาพมีความเป็นระเบียบอันเนื่องมาจากเทคนิคและความคิดสร้างสรรค์ของศิลปินที่เน้นให้เห็นลวดลายเรขาคณิตอันเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นของศิลปะอิสลาม (Islamic Art) ในภาพปรากฏให้เห็นเป็นมุมห้องขนาดใหญ่ ไม่ปรากฏหน้าต่างใด ๆ พื้นหลังของภาพทั้งภาพดำสนิท ลวดลายที่เกิดขึ้นทั้งหมดถูกเย็บด้วยด้ายสีขาวทั้งภาพ โดยผนังด้านซ้ายและขวาปรากฏลวดลายกับเย็บปักลายเดียวกัน เป็นลวดลายที่มองคล้ายรูปสี่เหลี่ยมมาเรียงกันครบรอบจนเกิดวงกลมตรงกลาง โดยวงกลมมีขนาดใหญ่ในช่วงบน และค่อย ๆ ไล่ลดขนาดลงในช่วงล่างของผนัง ในส่วนพื้นและเพดานมีลวดลายเหมือนกัน แต่เป็นลายที่ต่างจากผนังทั้งสองด้าน เป็นลวดลายที่เมื่อเส้นมาเรียงต่อกันจะเกิดดาว 8 เหลี่ยมตรงกลาง กลางภาพปรากฏสตรีชาวมุสลิม 3 คนอันเกิดมาจากการเย็บเส้นด้าย โดยทั้ง 3 คนกำลังอยู่ในขั้นตอนของการละหมาด คนหนึ่งกำลังก้มลงไป ในขณะที่อีกสองคนหนึ่งอยู่ในท่านั่งตัวตรง ใช้ด้ายสีขาวในการเย็บ และในส่วนของเสื่อรองนั่งบนพื้นได้มีการเว้นการเย็บปักไว้ ปล่อยที่ว่างสีดำสนิทไว้ให้เห็นเป็นรูปทรงของเสื่อ

ในผลงานชื่อ “Takbir” (ภาพที่ 207) ผลงานมีขนาด 180 x 120 เซนติเมตร สร้างสรรค์โดยการเย็บปักบนผืนผ้า ภาพมีความเป็นระเบียบอันเนื่องมาจากเทคนิคและความคิดสร้างสรรค์ของศิลปินที่เน้นให้เห็นลวดลายเรขาคณิตอันเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นของศิลปะอิสลาม (Islamic Art) ในภาพปรากฏให้เห็นเป็นมุมห้องขนาดใหญ่ ไม่ปรากฏเพดาน พื้นหลังของภาพทั้งภาพดำสนิท ลวดลายที่เกิดขึ้นทั้งหมดถูกเย็บด้วยด้ายสีขาวทั้งภาพ โดยผนังด้านซ้ายและขวา ปรากฏลวดลายกับเย็บปักลายเดียวกัน เป็นลวดลายที่มองคล้ายรูปสี่เหลี่ยมมาเรียงกันครบรอบจนเกิดรูปดาวตรงกลาง ในผนังด้านขวาช่วงกลาง มีการแต้มสีขาวเล็กน้อยตามลวดลาย ในส่วนพื้น ได้ถูกเย็บปักเส้นด้ายเป็นอีกลวดลายหนึ่ง มีสี่เหลี่ยมจตุรัส และเมื่อเรียงต่อกันจะเกิดรูปดอกไม้จากมุมทั้งสี่ด้านของสี่เหลี่ยม กลางภาพปรากฏสตรีชาวมุสลิม 3 คน ยืนอยู่ค่อนไปทางซ้ายของภาพ อันเกิดมาจากการเย็บเส้นด้ายสีขาว ลวดลายที่ปรากฏในพื้นที่รูปคนนี้เป็นลวดลายที่แตกต่างจากผนังและพื้น เป็นลายที่คล้ายกับการนำสี่เหลี่ยมผืนผ้ายาว 4 รูปมาวางซ้อนกันในองศาที่ต่างกัน ทำให้ปรากฏคล้ายรูปดอกไม้เรียงต่อกัน นอกจากนี้ยังมีการแต้มสีชมพูอ่อนบนเส้นด้ายที่เย็บเป็นรูปคน และได้มีการเติมสีขาวจนทึบในช่วงกระโปรงของของผู้หญิงคนที่ 2 และเติมมากขึ้นในผู้หญิงคนที่ 3 โดยเติมทึบตั้งแต่ช่วงกระโปรงไปจนถึงลำตัว มีเว้นไว้เล็กน้อยเพียงช่วงศีรษะเท่านั้น

ในผลงานชื่อ “Pray 5” (ภาพที่ 208) ผลงานมีขนาด 190 x 135 เซนติเมตร สร้างสรรค์โดยการเย็บปักบนผืนผ้า และตกแต่งเพิ่มเติมด้วยการระบายสีอะครีลิคบางจุด ภาพมีความเป็นระเบียบอันเนื่องมาจากเทคนิคและความคิดสร้างสรรค์ของศิลปินที่เน้นให้เห็นลวดลายเรขาคณิตอันเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นของศิลปะอิสลาม (Islamic Art) ในภาพปรากฏให้เห็นเป็นมุมอับห้องห้องหนึ่ง ซึ่งมองเห็นเพียงผนังนำทาง และผนัง 2 ด้านของห้องเท่านั้น ไม่ปรากฏหน้าต่าง พื้นหลังของผนังมีสีเนื้อนวลเจือสีชมพู ลวดลายที่เกิดขึ้นทั้งหมดถูกเย็บด้วยด้ายสีขาว และลวดลายเดียวกันทั้งภาพ โดยผนังด้านซ้าย เป็นผนังนำทางกินพื้นที่ในภาพไปเกือบครึ่งภาพ ไม่มีการแต้มสีใด ๆ ลงไป ในส่วนของผนังด้านหลังของห้องปรากฏลวดลายเช่นเดียวกัน แต่มีการเติมสีขาว เทา และดำ ลงไปตามช่องการเย็บจนเต็มพื้นที่ และเน้นสีดำที่มุมขวาบนของผนัง และในผนังด้านขวาสุดมีสีเนื้อนวลเจือสีชมพูและลายสีขาวเช่นเดียวกับผนังนำทาง แต่มีการแต้มสีดำเล็กน้อยในช่วงมุมซ้ายล่างของผนัง ในส่วนพื้น มีสีเนื้อนวลเจือสีชมพูและปักลวดลายพร้อมส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งไม่มีการปักลาย และถูกระบายด้วยสีน้ำเงินเข้มบริเวณใกล้ขอบภาพ และในส่วนเพดาน ไม่มีการเย็บปักใด ๆ ปรากฏเพียงเพดานเรียบสีน้ำเงินเข้ม กลางภาพปรากฏสตรีชาวมุสลิม 1 คน นั่งอยู่กลางห้อง หันไปทางขวาในท่าที่สงบนิ่ง มีการเย็บปักรูปผู้หญิงเพียงแค่เส้นรอบนอก และเส้นแสงเงาบริเวณหัว แขนข้างซ้ายและกัน เว้นพื้นที่ตรงกลางไว้ ระบายสีดำจนทึบและระบายด้านแสงด้วยสีขาวเล็กน้อย

และในผลงานชื่อ “Prostrate oneself 3” (ภาพที่ 209) ผลงานมีขนาด 190 x 135 เซนติเมตร สร้างสรรค์โดยการเย็บปักบนผืนผ้า และตกแต่งเพิ่มเติมด้วยการระบายสีอะครีลิคบางจุด ภาพมี

ความเป็นระเบียบอันเนื่องมาจากเทคนิคและความคิดสร้างสรรค์ของศิลปินที่เน้นให้เห็นลวดลายเรขาคณิตอันเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นของศิลปะอิสลาม (Islamic Art) ในภาพปรากฏให้เห็นเป็นมุมห้องหนึ่ง มีเสาดระหว่งตรงกลางภาพ พื้นหลังเป็นสีดำสนิท และเย็บปักลวดลายด้วยด้ายสีขาวทั้งภาพ ปรากฏหน้าต่าง 2 บาน บนผนังด้านซ้าย และรูปแขวนประดับห้องผนังด้านขวา 2 รูป ผนังด้านซ้ายและขวาเย็บปักด้วยลวดลายเดียวกัน คล้ายกับการสืบทอดมาวางเรียงต่อกันจนเกิดเป็นลวดลายในช่องหน้าต่างและภาพแขวนมีลวดลายเย็บปักอีกลายหนึ่งแต่เหมือนกันทั้ง 4 ช่อง โดยในหน้าต่างบานแรกลวดลายเหล่านั้นถูกระบายเต็สสีขาวจนทึบ มีเว้นเพียงช่วงเส้นของด้ายที่เย็บปัก หน้าต่างบานที่สองเช่นกัน มีช่อง 2 ช่องในบานเดียวปรากฏลายปักที่ถูกระบายเติมเต็มด้วยสีขาว และรูปแขวนประดับรูปแรก มีการระบายสีขาวเช่นกันแต่เน้นทึบแค่ช่วงด้านซ้ายล่างของภาพ ส่วนอื่นมีการเติมแต่ไม่ทึบ เพียงบางเบาเท่านั้น และรูปแขวนประดับรูปที่สอง มีการเติมสีขาวเพียงบางเบาทำให้มองเห็นเป็นสีเทาทั้งช่อง ในส่วนเพดานปรากฏลวดลายอีกลายหนึ่ง คล้ายดอกไม้ดอกใหญ่บานเรียงต่อกัน มีการใช้สีขาวแต่งแต้มตามช่องเย็บปักเล็กน้อย กระจายทั้งเพดาน อย่างสม่ำเสมอ และส่วนพื้นได้เย็บปักเป็นอีกลายหนึ่ง ปรากฏคล้ายสีเหลี่ยมจตุรัส และเมื่อเรียงต่อกันจะเกิดรูปดอกไม้จากมุมทั้งสี่ด้านของสี่เหลี่ยม กลางภาพปรากฏสตรีมุสลิม 4 คน หันหน้าไปทางหน้าต่าง กำลังอยู่ในกิริยาที่ต่างกัน คนแรกกำลังนั่งลง ศีรษะก้มมองต่ำ คนที่สองยืนตรง ศีรษะมองตรง คนที่สามกำลังก้มลงแนบพื้น และคนที่สี่กำลังนั่งหลังตรง ศีรษะมองตรงไปข้างหน้า โดยทั้ง 4 ท่าทางนี้เป็นขั้นตอนของการละหมาด และในช่องการเย็บรูปหญิงทั้ง 4 ยังมีการระบายสีขาวเติมเต็มลงไปทั้ง 4 คน เว้นเพียงช่องที่เป็นรูปเส้นเท่านั้น โดยจะเน้นทึบตรงช่วงแสง และที่เหลือจะเติมเพียงบาง ๆ คล้ายสีเทา นอกจากนี้ยังปรากฏวัตถุเล็กซึ่งถูกแต้มด้วยสีขาว ขนาดไม่เท่ากันปลิวพลิวไหวในภาพ บ้างเป็นจุด บ้างเป็นสามเหลี่ยมมวลโดยรวมคล้ายการปลิวเข้ามาจากหน้าต่าง และปลิวฟุ้งอยู่รอบ ๆ หญิงทั้งสี่

แรงจูงใจ

ศิลปินมีประสบการณ์ในการเผชิญปัญหาในการใช้ชีวิต ด้วยความเยาว์วัยจึงทำให้ต้องมองหาที่พึ่ง ซึ่งศาสนาอันเป็นสิ่งที่เคียงข้างมาแต่กำเนิด ก็เป็นสิ่งแรกที่ศิลปินเลือกหยิบมาปลอบประโลมจิตใจ โดยเริ่มด้วยการคลุม ฮิญาบ หรือผ้าคลุมปิดบังเส้นผมของสตรีชาวมุสลิม ประกอบกับการปฏิบัติตนตามหลักศาสนาอย่างเคร่งครัด ทำให้ธิดารัตน์ค้นพบแง่มุมจากการดำเนินชีวิตโดยให้ความเชื่อและความศรัทธาเป็นสิ่งที่นำทาง นอกจากนี้ยังทำให้ศิลปินหันมาใส่ใจพิจารณาและให้ความใส่ใจกับความรูสึกของตนเอง การปรับปรุงตนในฐานะศาสนิกชนของธิดารัตน์ได้ดำเนินควบคู่ไปกับการศึกษาด้านศิลปะที่ต้องพัฒนาและค้นหาตัวตนเพื่อสร้างสรรค์ผลงานที่ดี ทำให้ออกจากชีวิตของศิลปินจะมีพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นแล้ว ด้านการศึกษาศิลปะก็ทำให้ธิดารัตน์ค้นพบความเป็นตัวเอง สร้างสรรค์ผลงานที่มีเอกลักษณ์เด่นชัดได้อย่างน่าชื่นชม

ช่วงนั้นก็มีปัญหาชีวิต เราก็เลยเข้าหาศาสนามากขึ้น เมื่อก่อนเราจะไม่ค่อยทำงานแนวศาสนา เพราะเรากลัวจะเซย์ แต่แล้วสุดท้ายก็เหมือนเราหนีตัวเองไม่พ้น ช่วงแรกก็ไปตีความว่างานศิลปะที่ดี จะต้องออกมาเป็นพื้นที่ งานจะต้องสวย งานจะต้องให้คนดูแล้วชอบ แต่เราก็ทิ้งทุกอย่างเลย เอาอารมณ์เราล้วน ๆ ตอนนั้น มีหลายเรื่องประกอบกัน ทั้งเรื่องชีวิตครอบครัว เรื่องศาสนา เรื่องความเป็นอยู่ แล้วก็ต้องมาคิดงานให้ไม่เหมือนใครอีก สุดท้ายเราทิ้งทุกอย่าง เอาความรู้สึกของเราดีกว่า และทำงานของตัวเองแค่นั้น²⁰³

จากความประสบการณ์ดังกล่าวทำให้ศิลปินสร้างสรรค์ผลงานด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจ ผ่านจิตวิญญาณและอารมณ์ที่แรงกล้า จากเหตุแห่งปัจจัยภายนอกและสภาพแวดล้อมที่บีบคั้น การหันหน้าเข้าหาศาสนา ทำให้ศิลปินเลือกที่จะเป็นคนใหม่ มีความใส่ใจ ความเคร่งครัด การยึดถือระบบและปฏิบัติระเบียบ เพื่อช่วยดูแลจิตใจของตนเองให้ดีขึ้น สิ่งเหล่านี้เป็นส่วนประกอบสำคัญที่ทำให้จิตรรตน์สามารถกลับมาเผชิญโลกได้อีกครั้ง ทั้งยังสร้างสรรค์ผลงานศิลปะได้อย่างดีเยี่ยม

เราเพิ่งมาโทก มีผ้าคลุมหัวตอนอยู่ช่างศิลป์ อายุสัก 15-16 คือตอนนั้นเราเจอเรื่องที่เหมือนกับว่า ทำร้ายจิตใจ บางอย่างเราก็บอกครอบครัวไม่ได้ บอกใครไม่ได้ เหมือนเรากลัวบาป กลัววันสิ้นโลก ตอนนั้น เราก็เลยเลือกที่จะเปลี่ยน แต่ก็ยังไม่ 100% ก็ตั้งใจเปลี่ยนมาเรื่อยจนช่วงหลัง ๆ ก็มีความเข้มข้นมากขึ้น เราละหมาดครบ 5 เวลา ปฏิบัติตามหลักศาสนาอย่างถูกต้อง ทุกอย่างก็ไปด้วยกัน และเพราะเราทำอย่างนี้ ก็ส่งผลกับงาน ทำให้งานก็ออกมาเป็นตัวเราเลย²⁰⁴

เมื่อได้เปลี่ยนแปลงหลักในการดำรงชีวิต โดยอาศัยหลักการของศาสนา จิตรรตน์ก็เลือกที่จะเปลี่ยนมุมมองของสิ่งต่าง ๆ และกิจวัตรรอบกายเช่นกัน ศิลปินได้หันมาให้ความจริงจังกับทุก ๆ เรื่องของชีวิต เป็นความจริงจังที่หมายถึงความมุ่งมั่นตั้งใจ ความไม่ย่อท้อและหัวนเกรงต่ออุปสรรคที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เมื่อศิลปินตัดสินใจที่จะยึดหลักของศาสนาอย่างจริงจัง ก็จำเป็นที่จะต้องรู้แจ้งถึงหลักคำสอน และการปฏิบัติตน จิตรรตน์จึงทำการศึกษาพระคัมภีร์อัลกุรอานอย่างละเอียด ในด้านการศึกษาศิลปะเช่นเดียวกัน เมื่อศิลปินค้นพบความสนใจของตนเอง ในเรื่องของสถาปัตยกรรมและลวดลายอันโดดเด่นของศิลปะอิสลาม จิตรรตน์ก็ได้ทำการศึกษาลองอย่างจริงจังพร้อมก็นำมาประยุกต์กับความเชื่อและความศรัทธาในศาสนาอิสลาม เพื่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่มีคุณภาพ โดยศิลปินได้กล่าวไว้ว่า ศิลปินมีความประทับใจในงานศิลปกรรมของชาวอาหรับที่โดยปกติจะมีความผูกพันกับศาสนาอิสลามที่ศิลปินนับถือ มีรูปแบบงานศิลปกรรมที่โดดเด่นด้วยลวดลายเรขาคณิต ซึ่งมี

²⁰³ สัมภาษณ์ จิตรรตน์ จันทเชื้อ, ศิลปิน, 1 กันยายน 2559.

²⁰⁴ เรื่องเดียวกัน

ความหมายและมีที่มาสอดคล้องกับหลักการทางศาสนาอิสลาม คือ ตอฮิด (Tawhid) ความเป็นเอกภาพของสรรพสิ่ง และมีซอน (Mizon) ว่าด้วยความเป็นระเบียบและสมดุล อันเป็นปรัชญาทางหลักศาสนา²⁰⁵

เห็นได้ชัดว่าผลงานศิลปะของอิคาร์ตัน มีความเป็นระเบียบสูงอันเป็นผลมาจากการใช้เส้นตรงและรูปทรงเรขาคณิตที่มีการใช้เส้นตรง และความเรียบง่าย ผ่านกรรมวิธีสร้างสรรค์ด้วยการเย็บปักที่ค่อย ๆ บรรจงเย็บลงไปทีละเส้น แสดงให้เห็นถึงความขยันและอดทนของศิลปิน ซึ่งเป็นคุณสมบัติอันพึงประสงค์ของศาสนิกชนที่ดีแห่งอิสลาม

งานก็จะเป็นเรื่องของ การนำหลักศาสนามาใช้โดยชัดเจน ส่วนลายก็จะเป็นลายที่ค่อนข้างสากลที่มุสลิมทั่วโลกเขาใช้ในสถาปัตยกรรมอยู่แล้วค่ะ ซึ่งตรงนี้ก็มีความมุ่งหมายคืออยากเปลี่ยนสังคมที่มีอคติต่อมุสลิม ที่มองว่ารุนแรง เลวร้าย งานเราจะนำเสนอให้เห็นแง่ดี ก็จะมีคำหนึ่งที่ช่วยขบขันในงานก็คือคำว่า ญะมาอะฮฺ หมายถึง การรวมตัวกันของคนในศาสนาเพื่อที่จะประกอบกิจกรรมดี เพราะว่าพอมุสลิมรวมตัวกันแล้วคนจะมองว่า มุสลิมมารวมตัวกัน มาก่อการร้ายหรือเปล่า ซึ่งไม่ใช่²⁰⁶

จากคำกล่าวของศิลปินข้างต้น ทำให้เห็นได้ชัดว่า จากการศึกษาศาสนาที่ตนนับถือตั้งแต่กำเนิดอย่างเข้มข้นและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ทำให้ศิลปินพบว่าสิ่งที่ผู้คนเข้าใจเกี่ยวกับอิสลามนั้นค่อนข้างคลาดเคลื่อน อันมาจากการปลูกฝังของสื่อสาธารณะ หรือจากการเหมารวมเพียงเพราะบุคคลบางกลุ่มเท่านั้น อิคาร์ตันจึงเห็นว่า การศึกษานั้นสำคัญยิ่ง ก่อนที่จะเชื่อสิ่งใด ควรทำความเข้าใจเสียก่อน ดังเช่นประสบการณ์ที่ศิลปินได้ทดลองทำทั้งกับความเชื่อของตนเอง และการสร้างงานศิลปะ

คนที่ไม่เข้าใจคนมุสลิม จริง ๆ หนูว่าหนูเข้าใจเขาอะนะ เหมือนเขาเอาผลของอดีตมาเป็นปัจจัย มาคิด ซึ่งหนูคิดว่าต้องให้เขาศึกษาอีกที และแต่ละที่ก็ต้องศึกษาประวัติศาสตร์ด้วย เราควรเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อแก้ไขปัจจุบัน ไม่ใช่เอามาเป็นแผลในใจเพื่อสร้างแผลใหม่อีก ไม่อย่างนั้น จะไม่มีอะไรไปมากกว่าการสูญเสียไปเรื่อย ๆ สูญเสียไปมากกว่าเดิม และด้วยความที่เรามีอัตลักษณ์ที่ชัดเจน จากการแต่งกายของเราสามารถบอกได้เลยว่า ถ้าแต่งตัวแบบนี้คือมุสลิมนะ ก็เลยเป็นภาพที่ผู้คนจดจำไปด้วย พอมุสลิมรวมตัวกันแล้วคนจะมองว่า มุสลิมมารวมตัวกัน มาก่อการร้ายไหม้ย ซึ่งไม่ใช่ เหมือนงานของเราก็คงมองตอนแรกอาจจะไม่เข้าใจ แต่รู้สึกได้ว่า เป็นงานของมุสลิมชนิดหนึ่ง ถ้าเขาไม่เข้าใจเขาก็อาจจะเข้ามาถาม งานนี้คืออะไร หมายถึงอะไร เป็นอย่างไร เราก็จะมีโอกาสได้อธิบาย”²⁰⁷

²⁰⁵ อิคาร์ตัน จันทเชื้อ, “มุสลิมกับความสัมพันธ์ต่อบุคคล” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2557), บทคัดย่อ.

²⁰⁶ สัมภาษณ์ อิคาร์ตัน จันทเชื้อ, ศิลปิน, 1 กันยายน 2559.

²⁰⁷ เรื่องเดียวกัน

เมื่อสังคมตั้งคำถามกับชาวมุสลิมและหลักศาสนา งานศิลปะคือคำตอบที่ดีที่สุดที่อิตาร์ตันเลือกใช้ในการตอบคำถามเหล่านั้นด้วยตนเอง เวกเช่นที่ศิลปินได้กล่าวไว้ว่า การทำความดีต้องใช้ความอดทนต่อสิ่งเร้าภายนอก สารระดังกล่าวเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์งานศิลปะที่ผ่านกระบวนการที่ต้องใช้ความพยายาม ความอดทน การทำซ้ำ เพื่อเป็นการอธิบายหลักศาสนา²⁰⁸

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การสร้างสรรค์ผลงานของอิตาร์ตันเกิดขึ้นได้โดยอาศัยแรงจูงใจภายใน เพราะศิลปินสร้างสรรค์ผลงานด้วยความต้องการส่วนบุคคลของศิลปินเอง ไม่มีสิ่งกระตุ้นภายนอก เช่น ชื่อเสียง เกียรติยศ เข้ามาเกี่ยวข้อง แรงผลักดันทั้งหลายล้วนเกิดจากความรู้สึกประทับใจในพัฒนาการของชีวิตอันดั่งงามที่มีศาสนาเคียงข้าง รวมถึงความประทับใจในรูปแบบศิลปกรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของศาสนาอิสลาม ได้ส่งผลเป็นแรงผลักดันให้อิตาร์ตันสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่บอกเล่าหลักการทางศาสนาเพื่อคลายข้อสงสัยและเผยแพร่ความเชื่อที่แท้จริง ผ่านเส้นสายและลวดลายที่งดงาม เป็นระเบียบ ด้วยวิธีการสร้างสรรค์อันเป็นเอกลักษณ์ที่ศิลปินมีทักษะและความชำนาญดีเยี่ยม โดยศิลปินได้ให้เหตุผลว่า เส้นด้ายมีความอ่อนนุ่ม แต่เมื่อรวมกัน เหมือนการเย็บปักแผ่นเดียวกัน จะมีความแข็ง โดยต้องการสื่อในเรื่องของความสัมพันธ์ของชาวมุสลิมที่นิยมอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ มีความรัก ความสามัคคีกัน คล้ายความแข็งแรงที่เกิดจากการรวมกันของเส้นด้าย

รูปแบบการนำเสนอ

ในผลงานทั้ง 5 ชิ้นแรกของอิตาร์ตัน จันทเชื้อ จะเห็นได้ชัดว่า ปรากฏคล้าย ลักษณะของมนุษย์ และลักษณะอาคารของศาสนาสถาน โดยในผลงานที่ชื่อว่า “Prostrate oneself 4” (ภาพที่ 205) ปรากฏรูปร่างของสตรีมุสลิม 2 คน โดยทราบได้จากลักษณะของมวลที่ปรากฏคือลักษณะของผู้ที่มีผ้าคลุมศีรษะและร่างกาย ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของสตรีมุสลิม โดยทั้ง 2 คน กำลังปฏิบัติศาสนากิจในห้อง 1 ห้อง ที่มีหน้าต่าง 2 บาน ในผลงานที่ชื่อว่า “Jamaah 2” (ภาพที่ 206) ปรากฏรูปร่างของสตรีมุสลิม 3 คน โดยทราบได้จากลักษณะของมวลที่เช่นเดียวกับภาพก่อนหน้า โดยทั้ง 3 คน กำลังอยู่ในท่าทางของการปฏิบัติศาสนากิจในห้อง 1 ห้องเช่นเดียวกัน ในผลงานที่ชื่อว่า “Takbir” (ภาพที่ 207) ปรากฏรูปร่างของสตรีมุสลิม 3 คน โดยทราบได้จากลักษณะของมวลที่เช่นเดียวกับผลงานก่อนหน้า ทั้ง 2 ชั้น โดยทั้ง 3 คน กำลังอยู่ในท่าทางของการปฏิบัติศาสนากิจในลักษณะยืน ภายในห้อง 1 ห้องเช่นเดียวกัน ในผลงานที่ชื่อว่า “Pray 5” (ภาพที่ 208) ปรากฏรูปร่างของสตรีมุสลิม 1 คน โดยทราบได้จากลักษณะการแต่งกายคือผ้าคลุมผม หรือการสวมฮิญาบที่ชัดเจนแม้ไม่มีรายละเอียดในส่วนของใบหน้า โดยสตรีคนดังกล่าวกำลังอยู่ในท่าทางของการปฏิบัติศาสนากิจในลักษณะนั่งอยู่เพียงลำพัง

²⁰⁸ อิตาร์ตัน จันทเชื้อ, “มุสลิมกับความสัมพันธ์ต่อบุคคล” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2557), บทคัดย่อ.

ภายในห้อง 1 ห้องที่มีโครงสร้างซับซ้อนกว่าผลงาน 3 ชิ้นก่อนหน้า และผลงานที่ชื่อว่า “Prostrate oneself 3” (ภาพที่ 209) ปรากฏรูปร่างของสตรีมุสลิม 4 คน โดยทราบได้จากลักษณะของมวลที่ปรากฏคือลักษณะของผู้ที่มีผ้าคลุมศีรษะและร่างกาย ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของสตรีมุสลิมโดยทั้ง 4 คน กำลังอยู่ในท่าทางของการปฏิบัติศาสนกิจที่แตกต่างกันไปในห้อง 1 ห้องเช่นเดียวกับภาพผลงานก่อนหน้า ซึ่งทุกภาพผลงาน ปรากฏรูปร่างและรูปทรงที่มีอยู่ในความเป็นจริง แต่ไม่ปรากฏลักษณะเหมือนจริง อีกทั้งศิลปินยังได้กล่าวไว้ว่า กรรมวิธีดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับการปฏิบัติงานศิลปะที่ไม่ขัดต่อหลักศาสนา โดยอาจารย์ธีรพล หอสง่า อาจารย์ประจำภาควิชาประติมากรรม คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์ ได้ให้ความเห็นไว้ว่า มีการห้ามทำรูปคน รูปสิ่งมีชีวิต เพราะว่าขัดกับหลักศรัทธาของอิสลามอย่างชัดเจน การทำรูปเหมือนอาจนำไปสู่การเคารพบูชา ซึ่งคือมุสลิมทุกคนต้องปฏิเสธพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ เวลาทำงานศิลปะที่เป็นในแนวทางของตัวเองแล้ว จึงมุ่งไปในแนวทางอื่น ที่ไม่ใช่เป็นรูปเหมือนของสิ่งมีชีวิตทุกชนิด²⁰⁹ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ผลงานทั้ง 5 ชิ้นของจิตรรัตน์ ถูกนำเสนอใน “รูปแบบกึ่งนามธรรม”

เนื้อหา

จากการคาดการณ์เนื้อหาทั้ง 4 หัวข้อของผู้วิจัย ประกอบกับแรงจูงใจของศิลปินจึงสรุปได้ว่า เนื้อหาในผลงานสร้างสรรค์ของศิลปิน จัดเป็นประเภท เนื้อหาส่วนตัว อันมีที่มาจากมุมมองส่วนบุคคลของศิลปิน เพราะศิลปินได้หยิบยกความรู้สึก เช่น ความประทับใจ ความอึดอัดจากความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ความเชื่อและความศรัทธาในปรัชญาของหลักศาสนา ทำให้ศิลปินได้สัมผัสประสบการณ์และมีวิธีการดำเนินชีวิตที่ดีงาม มากล้นกรองและถ่ายทอดเป็นผลงานศิลปะด้วยกรรมวิธีที่ต้องใช้ความอดทนและพยายามสูง อันแฝงไว้ด้วยนัยยะของคำสอนแห่งศาสนาตามเจตนารมณ์ของความต้องการบอกเล่าและเผยแพร่หลักศาสนาของศิลปิน

ปรัชญาศาสนาอิสลามที่ปรากฏในผลงานของจิตรรัตน์ จันทเชื้อ

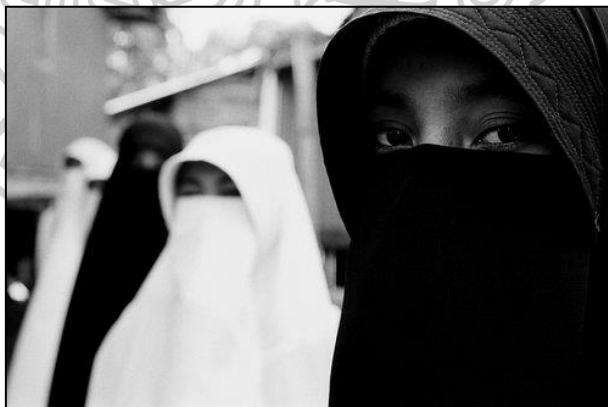
ในผลงานทั้ง 5 ชิ้นของจิตรรัตน์ การเย็บปักเส้นด้ายที่ละเส้นให้เป็นภาพกึ่งนามธรรมที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของชาวมุสลิมผ่านลวดลายของศิลปกรรมแบบอิสลาม ได้ปรากฏชัดตามหลักการของศาสนาอิสลามที่ว่าด้วย ตอฮิด (Tawhid) ความเป็นเอกภาพของสรรพสิ่ง และ มีซอน (Mizon) ว่าด้วยความเป็นระเบียบและสมดุล ก่อให้เกิดผลงานที่มีเอกภาพ สอดคล้องประสานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างงดงาม และผู้วิจัยยังมองเห็นอีกว่า หลักการทางศาสนาดังกล่าวนี้อีก ปรากฏในตัวของศิลปินในชีวิตประจำวัน โดยการใช้ชีวิตด้วยความเป็นระบบระเบียบ สร้างสมดุลทั้งทางร่างกายและจิตใจ

²⁰⁹ Thai PBS, แลกโลกศิลปะ: มองศิลปะมุสลิม ผ่านศิลปินดาวรุ่ง จิตรรัตน์ จันทเชื้อ, เข้าถึงเมื่อ 1 กันยายน 2559, เข้าถึงได้จาก <https://www.youtube.com/watch?v=Hlf6e4xv0cY&index=4&list=WL>

รวมถึงความคิดและการประพุดิตตน ทำให้ชีวิตของอิคาร์ตันมีเอกภาพและความมั่นคง เฉกเช่นเดียวกับผลงานศิลปะ นอกจากนี้ยังปรากฏชัดถึงหลักการของอิสลามที่กล่าวว่า อิสลามเชื่อว่าความจริง เกิดได้ใน 2 ทางคือ ความรู้ที่เกิดขึ้นโดยตรงจากการวิวรรณ์ (วะฮยู) ของพระเจ้าและความรู้ที่ต้องอาศัยการศึกษาเล่าเรียนและปฏิบัติ²¹⁰ จากการศึกษาข้างต้น ทำให้เห็นได้ชัดว่า อิคาร์ตันเห็นความสำคัญของการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจดำรงชีวิตโดยมีอิสลามเป็นธรรมนูญของชีวิต และเลือกสรรสิ่งต่าง ๆ มาใส่ในผลงานศิลปะ ศิลปินได้มีการศึกษาและทำความเข้าใจเป็นอย่างดี และผลงานของอิคาร์ตันปรากฏชัดถึงความประทับใจในศาสนาที่ปฏิบัติเป็นประจำ ปรากฏความประทับใจที่ได้ดำรงตนโดยยึดหลักศาสนาอย่างเคร่งครัดอีกด้วย

1.3 อำพรณี สะเตาะ

อำพรณี สะเตาะ ศิลปินสาว มหาลัยที่ติดจากร่วมหาวิทยาลัย L'École Nationale Supérieure de la Photographie ประเทศฝรั่งเศส มักนำเสนอผลงานศิลปะผ่านเทคนิคภาพถ่ายอยู่เสมอ มีลักษณะที่เห็นเด่นชัดถึงวิถีมุสลิม สะท้อนประเด็นที่เกิดขึ้นในสังคมรวมถึงภาพลักษณ์ของชาวมุสลิมได้เป็นอย่างดี ผลงานศิลปะของศิลปินที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ครั้งนี้จำนวน 5 ชิ้น ได้แก่ ผลงานชื่อ “มุสลิมะห์” (ภาพที่ 210) ผลงานชื่อ “อิสรภาพที่ถูกขโมย 1” (ภาพที่ 211) ผลงานชื่อ “The Light (24:31)” 01 (ภาพที่ 212) ส่วนหนึ่งของผลงานชุด Truth of the Unrest in Deep South (ภาพที่ 213) และผลงานชื่อ “Lost Motherland” (ภาพที่ 214)

ภาพที่ 210 มุสลิมะห์, 2551 เทคนิค ภาพถ่าย Gelatin Silver Print

ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, ศิลปิน

²¹⁰ อิสมาอิล ลุตฟี จะปะกียา, ความรู้ตามทัศนะอัลกุรอาน, เข้าถึงเมื่อ 24 มกราคม 2559, เข้าถึงได้จาก <https://islamhouse.com/th/articles/337796/>.

ภาพที่ 211 อีสรภาพที่ถูกขโมย 1, 2553, เทคนิค ภาพถ่าย

ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, ศิลปิน

ภาพที่ 212 The Light (24:31) 01, 2555, เทคนิค ภาพถ่ายสตูดิโอ,ขนาด 100 x 150 เซนติเมตร

ที่มา : อำพรณี สะเตาะ, “24:31 (แสงสว่าง)” (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์
ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร,2555)

ภาพที่ 213 ส่วนหนึ่งของผลงานชุด Truth of the Unrest in Deep South

ที่มา : อำพรณี สะเตาะ, เข้าถึงเมื่อ 20 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก

<http://www.wewatch.info/node/668>

ภาพที่ 214 Lost Motherland, 2559, เทคนิค ภาพถ่าย
 ที่มา : เอกลักษณ์ จุลสุคนธ์, บุงก้า ของ “อำพรณี สะเตาะ”, เข้าถึงเมื่อ 25 กรกฎาคม 2559, เข้าถึง
 ได้จาก https://www.facebook.com/banjy.jump/media_set?set=a.1347510648611214.1073741898.100000568764000&type=3

ในผลงานที่ชื่อว่า “มุสลิมะห์” (ภาพที่ 210) ผลงานสร้างสรรค์โดยเทคนิคภาพถ่าย โทนสีขาวดำ แสงและเงาชัดเจน ครึ่งภาพด้านขวาปรากฏใบหน้าเด็กหญิงมุสลิมเด่นชัด ใบหน้าเอียงหันไปทางซ้ายเล็กน้อย ดวงตาจ้องตรงมายังผู้ชม สวมผ้าคลุมฮิญาบพร้อมด้วยผ้าปิดบริเวณตั้งแต่จมูกลงไปสีดำทั้งหมด ระยะไกลออกไปด้านหลังเด็กหญิงคนดังกล่าว ปรากฏเด็กหญิงอีก 3 คน พรำมัวไม่ชัดเจน สวมผ้าคลุมฮิญาบและผ้าปิดปิดใบหน้าช่วงจมูกลงไปเช่นเดียวกัน แต่สีต่างกัน โดยคนที่อยู่ในระยะใกล้ที่สุดสวมสีขาวย คนถัดไปสวมสีดำ และคนสุดท้ายสวมสีขาวย พื้นหลังพรำมัวมองคล้ายอาคารซึ่งอาจเป็นบ้านไม้ หรือชุมชน

ในผลงานที่ชื่อว่า “อิสราภาพที่ถูกขโมย 1” (ภาพที่ 211) ผลงาน สร้างสรรค์โดยเทคนิคภาพถ่าย โทนสีของภาพมีความเป็นธรรมชาติ ไม่เกินจริง สามารถแบ่งภาพได้ 3 ส่วน คือ ซ้าย กลาง และขวาภาพซ้าย ปรากฏภาพหญิงสาวในชุดบุงก้าสีน้ำเงินสดทั้งชุด ยืนสงบนิ่งอยู่บนถนน หันไปทางซ้ายเล็กน้อย ณ ตำแหน่งกลางภาพ ลักษณะชุดบุงก้าทั้งตัวตามแรงโน้มถ่วง พื้นหลังปรากฏ L'Arc de Triomphe อันเป็นสถานที่สำคัญของประเทศฝรั่งเศส ภาพกลาง ปรากฏหญิงสาวในชุดบุงก้าสีขาวทั้งชุด ยืนอยู่บนหิน หันไปทางขวา ณ ตำแหน่งกลางภาพ ใบหน้าจ้องตรงไปทางขวา ลักษณะชุดบุงก้าพลิ้วไหวตามแรงลมธรรมชาติไปทางขวา พื้นหลังปรากฏผืนทะเลสาบสีน้ำเงิน และท้องฟ้าไร้เมฆ ภาพขวา ปรากฏหญิงสาวในชุดบุงก้าสีแดงทั้งชุด ยืนอยู่บนผืนหญ้า หันไปทางขวาเล็กน้อย ณ ตำแหน่งกลางภาพ ใบหน้าก้มลงมองต่ำ ลักษณะชุดบุงก้าพลิ้วไหวตามแรงลมธรรมชาติไปทางซ้าย

พื้นหลังถัดจากผืนหญ้าและถนนเส้นหนึ่ง ปรากฏ หอไอเฟล (Eiffel Tower) อันเป็นสถานที่สำคัญของประเทศฝรั่งเศส เมื่อมองภาพทั้ง 3 พร้อมกันแล้ว จะพบว่า สีของชุดบูรเก้า คือ สีของธงชาติประจำประเทศฝรั่งเศส

ในผลงานที่ชื่อว่า “The Light (24:31) 01” (ภาพที่ 212) ผลงานสร้างสรรค์โดยเทคนิคภาพถ่ายโดยการจัดแสงและควบคุมในสตูดิโอ ปรากฏภาพหญิงสาวทอดกายอยู่กลางภาพโดยศีรษะอยู่ทางด้านขวา และปลายเท้าอยู่ทางด้านซ้าย ร่างกายของหญิงถูกปกคลุมด้วยผ้าผืนใหญ่สีดำนสนิท และผ้าผืนนี้ปกคลุมบริเวณที่เหลือทั่วทั้งภาพอีกด้วย โดยบริเวณดวงตาของหญิงสาวไม่มีผ้าปกคลุม มองคล้ายช่องเปิดดวงตาสำหรับมองของผ้าคลุมนิกอบ²¹¹ รวมถึงบริเวณเท้าข้างซ้ายของหญิงสาวก็เป็นส่วนที่ไม่มีสิ่งใดปกคลุม

ในผลงานจากชุด Truth of the Unrest in Deep South (ภาพที่ 213) ผลงานเป็นภาพขาวดำ ถูกตีกรอบด้วยพื้นที่สีดำขนาดใหญ่ กลางภาพปรากฏภาพครึ่งตัวของสตรีมุสลิม ทราบได้จากการแต่งกายที่มีการคลุมผ้าโพกศีรษะ หรือฮิญาบตามหลักศาสนาอิสลาม ส่วนใบหน้าถูกปกปิดไว้ด้วย ผ้าสีขาว และด้านซ้ายของภาพ มือขวาของหญิงสาวคนดังกล่าวยกขึ้นและมีการทำสัญลักษณ์ชูสองนิ้วคล้ายตัวอักษร V ในภาษาอังกฤษ

ในผลงานที่ชื่อว่า “Lost Motherland” (ภาพที่ 214) ผลงานมีการจัดองค์ประกอบภาพแบบบนและล่าง ปรากฏสถานที่ธรรมชาติ มีทุ่งหญ้าสีเขียว แม่น้ำ ทิวป่าสีเขียวและท้องฟ้าที่เต็มไปด้วยเมฆสีขาว บรรยากาศในภาพมีแดดจ้า กลางภาพปรากฏร่างของสตรีมุสลิม 17 คน ยืนเรียงแถวหน้ากระดานหันหลังให้ผู้ชมและหันหน้าไปทางแม่น้ำ สตรีทุกคนสวมชุดตะละกง²¹²สีขาวหมดจด

แรงจูงใจ

ศิลปินมักนำเสนอผลงานที่ปรากฏรูปคน โดยมากมักเป็นรูปผู้หญิงมุสลิม หรือในภาษาอิสลามใช้คำว่า “มุสลิมะห์” ในชุดเครื่องแต่งกายที่เป็นสัญลักษณ์ของศาสนา เช่น การสวมผ้าคลุมฮิญาบ หรือการสวมชุดบูรเก้า และบางครั้งก็นำเสนอภาพหญิงมุสลิมในอากัปกิริยาที่ตรงมาจากศาสนกิจ เช่น การละหมาด การศึกษาคัมภีร์อัลกุรอาน ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์ทางศาสนาของศิลปิน ที่แม้ว่าจะนับถือศาสนาอิสลามตั้งแต่กำเนิดตามบรรพบุรุษ แต่ช่วงหนึ่งของชีวิต ศิลปินไม่ได้ให้ความสนใจกับศาสนาและศาสนิกจมากนัก เมื่อเข้าสู่รั้วมหาวิทยาลัย อำพรณีแทบจะลืมศาสนาของตนเอง กระทั่งวันหนึ่งศิลปินได้มีโอกาสกลับไปยังบ้านเกิด และบันทึกภาพไว้ ได้แก่ ภาพถ่ายขาวดำ ชุด

²¹¹ ผ้าคลุมปิดบังเส้นผมและใบหน้าของสตรีมุสลิมตามหลักศาสนาอิสลาม โดยจะเปิดเผยใบหน้าเพียงช่วงบริเวณดวงตาเท่านั้น

²¹² เครื่องแต่งกายของสตรีมุสลิม ใช้สวมใส่สำหรับการทำละหมาด

“ปอเนาะ” เมื่ออำพรณีได้ลองพิจารณาภาพถ่ายชุดดังกล่าวก็พบว่า รากของตนเองนั้นมีความ น่าสนใจไม่น้อย

ทุกวันเราชิน พอเราชินเราก็ไม่เคยที่จะพินิจ ไม่เคยคิดที่จะหยุดไว้ พอเราได้หยุดไว้ด้วยภาพ ทำให้เราได้ครุ่นคิดกับมันมากขึ้นค่ะ เพราะฉะนั้นก็เลยเป็นจุดที่คิดว่า เรากลับไปทำงานที่บ้าน ศึกษาเรื่องราว ที่บ้านดีกว่า ซึ่งตอนนั้นก็ประเด็นเรื่องของเหตุการณ์ความรุนแรงพอดี เราจึงสนใจที่จะลงพื้นที่เพื่อที่จะ เข้าไปสัมผัสในปอเนาะว่า สิ่งที่อยู่กระแสหลักกำลังพูดถึง กำลังนิยามมัน จริงไหม²¹³

ต่อมาอำพรณีได้สร้างสรรค์ผลงานชิ้นอีก 1 ชุดโดยต่อยอดจากชุดก่อนหน้าโดยการกลับไป ยังพื้นที่แผ่นดินแม่อีกครั้ง และเกิดเป็นผลงานชุด “มุสลิมะห์” ที่ศิลปินได้จับในจุดเรื่องของเนื้อ เกี่ยวกับเหตุการณ์ความไม่สงบ เป็นการขยายขอบเขตออกกว้างมากกว่าเพียงรั้วของปอเนาะ และเน้น ไปที่สภาวะของสตรีมากขึ้น และจากการที่ศิลปินได้ลงกลับไปในพื้นที่ที่ตนเองเกิด ทั้ง 2 ครั้งและ สร้างสรรค์ผลงานทำให้ศิลปินค้นพบว่าสิ่งที่มองข้ามมาตลอดนั้น เป็นสิ่งที่มีคุณค่า ควรค่าแก่การให้ ความสนใจและศึกษาหาความรู้ อำพรณีจึงทบทวนตนเองและเริ่มเปิดใจ และตัดสินใจ เริ่มคลุมผ้าคลุมฮิญาบตามจารีตของศาสนาที่ละเลยมาตลอด ศิลปินมีการเคลื่อนไหวออกจากจุดเดิม มุ่งหน้า ศึกษาค้นคว้าศาสนาของตัวเองอย่างจริงจัง และพบว่าแท้จริงแล้วการคลุมผ้าไม่ใช่เพียงการปกปิด หรือจำกัดกรอบสตรีมุสลิม หากแต่ในทรรศนะที่แท้จริงของศาสนา ทุกสิ่งย่อมมีที่มาที่ไปเสมอ

เราเริ่มรู้สึกว่าศาสนาเราเป็นศาสนาที่น่าสนใจ เรารู้สึกว่าแบ็คกราวด์จริง ๆ แล้ว เป็นสิ่งที่ดี อยู่ที่เรา ที่ไปรู้สึกว่าเราคุ้นชินกับมัน ไม่ให้ความสนใจ หลังจากนั้นเราเริ่มให้ความสนใจกับตัวเองมากขึ้น เริ่ม ให้ความสนใจกับศาสนามากขึ้น จนเราได้มีโอกาสไปค้นหาอีกประเด็นหนึ่งซึ่งเป็นปัญหาของผู้หญิง เราก็ โยงไปสู่เรื่องของฮิญาบ เริ่มออกค้นหา ถ้าคนที่ศึกษาจริง ๆ ดูในเรื่องรายละเอียดในคัมภีร์อัลกุรอาน ก็จะมี ชูเราะฮ์หนึ่ง ชูเราะฮ์อันนุร ที่พูดถึงเรื่องของกฎระเบียบ หรือว่าการปฏิบัติตนในสังคมของผู้หญิง หรือ ขอบเขตของผู้หญิงว่าเรามีขอบเขตอย่างไรในเรื่องของการคลุมฮิญาบ ก็จะมีอยู่ว่า เปิดใบหน้าได้ และผ้า มือ อะไรประมาณนี้ เป็นต้น ตรงนี้เราก็จะย้อนกลับมาอีกว่า ทำไม ทำไมเราถึงจะต้องปิดตรงโน้นตรงนี้ เราก็เลยกลับมาค้นหาความจริง จริง ๆ ก็คือทุกส่วนของผู้หญิง มีจุดที่ตั้งจุด เพราะฉะนั้น เรามีความรู้สึก ว่าอัลลอฮ์รู้จุดนี้ รู้สิ่ง ๆ นี้ จึงได้ออกมาสู่การมีขอบเขตของผู้หญิงขึ้นมา²¹⁴

ความสนใจใคร่รู้นี้ และความมุ่งมั่นที่จะเปลี่ยนแปลงตัวเองเข้าสู่ศาสนาอย่างเต็มตัว คาบเกี่ยวกับเวลาที่ศิลปินต้องเดินทางไปศึกษาต่อที่ประเทศฝรั่งเศส และในระหว่างที่ศิลปินกำลัง ศึกษาอยู่นั้น เป็นช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงบางอย่างในยุคสมัย การเมืองมีความเคลื่อนไหว ชีวิตความ

²¹³ สัมภาษณ์ อำพรณี สะเตาะ, อาจารย์ประจำคณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยรังสิต, 27 ตุลาคม 2559.

²¹⁴ เรื่องเดียวกัน

เป็นอยู่ วิธี กฎหมาย หลายสิ่งเปลี่ยนไป ครั้งหนึ่งมีการปิดกั้นบางอย่างเกี่ยวกับศาสนาเพื่อต้องการลดทอนความต่างในสังคม แต่ในขณะที่เดียวกันก็กลับเป็นการเพิ่มความรุนแรงในความรู้สึกถึงการถูกไล่ออก และในปี 2553 ทางการฝรั่งเศสได้มีการร่างกฎหมายควบคุมเกี่ยวกับการแสดงออกทางศาสนาในที่สาธารณะ และในรายละเอียดระบุชัดเจนถึงการห้ามสตรีมุสลิมสวมผ้าคลุมขณะอยู่นอกที่พักอาศัย ขณะที่หลายฝ่ายตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับกับสิทธิของผู้หญิงมุสลิมและความไม่เหมาะสมในกรณีดังกล่าว ความเข้มงวดในกฎครั้งนี้แสดงชัดโดยการระบุรายละเอียดว่า หากผู้ใดสวมผ้าคลุม หรือฮิญาบ หรือแสดงออกถึงการนับถือศาสนาใดศาสนาหนึ่งในพื้นที่ควบคุม จะถูกปรับเป็นเงินถึง 100 ยูโร หรือราว 6,000 บาทไทย²¹⁵

เป็นการไล่ออกสิทธิของเรา และบางทีเรารู้สึกว่าเราถูกละเมิดสิทธิเราเพื่อให้ตัวเองได้มีสิทธิเพิ่มรีเปลา ซึ่งเรารู้สึกว่าไม่เป็นธรรม สงครามชัดเจน²¹⁶ อัลฮัมดุลิลลาห์ที่พระองค์อัลลอฮ์(ซบ.)เปิดใจประทานสิ่งดีงามให้เรา ทำให้เราตัดสินใจได้คลุมฮิญาบที่นั่น²¹⁷

ต่อมาช่วงเดือนเมษายน 2554 รัฐบาลฝรั่งเศสได้ประกาศใช้กฎหมายดังกล่าว โดยห้ามผู้หญิงสวมผ้าคลุมหน้าและศีรษะในที่สาธารณะ ศิลปินในฐานะนักศึกษาภาพถ่าย จึงเกิดความคับข้องใจและเกิดจุดเริ่มต้นที่ทำให้เธอและกลุ่มที่ต่อสู้เรื่องการละเมิดสิทธิในประเทศฝรั่งเศสซึ่งไม่เห็นด้วยกับกฎหมายดังกล่าวได้ร่วมกันต่อต้านกฎหมายนี้ โดยอำพรณีเลือกใช้ศิลปะเพื่อสื่อสารให้ผู้คนรับรู้ถึงสิทธิและเสรีภาพที่จะสวมใส่อะไรก็ได้ ทั้งศิลปะยังเป็นศาสตร์ที่ศิลปินชื่นชอบ จึงถือโอกาสนี้ประกาศความเป็นมุสลิมให้คนอื่นได้รับรู้อย่างภาคภูมิใจโดยการคลุมฮิญาบตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา จากความคิดตรงนั้น ศิลปินจึงตัดสินใจสร้างผลงานภาพถ่ายชุด “อิสราภาพที่ถูกขโมย 2010” โดยได้ให้มารดาตัดชุดบูร์กา (Burqa) หลากสีจากบ้านเกิด อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี เพื่อนำมาสวมใส่ถ่ายภาพตามสถานที่สำคัญหลายแห่งในประเทศฝรั่งเศส โดยปล่อยให้ชุดบูร์กาแวววาวหลากสีพลิ้วไหวไปตามกระแสลมเพื่อสะท้อนให้เห็นสิทธิและเสรีภาพที่หญิงมุสลิมเช่นเธอถูกละเมิดไป²¹⁸ หลังจากการสร้างสรรค์ผลงานชุดดังกล่าวศิลปินก็ได้ดำรงชีวิตตามหลักศาสนาอย่างเคร่งครัด เชื่อมมั่นในหลักปรัชญาการดำรงตนอันนำไปสู่การเป็นมุสลิมที่ดีพร้อม พร้อมกันนี้ยังคงใฝ่รู้ ศึกษาหลักศาสนาในเชิงลึกอย่างต่อเนื่อง ไม่หยุดนิ่ง ทำให้ศิลปินมีความรู้สึกเชิงประทับใจ อิ่มเอิบ และสมบูรณ์พร้อม

²¹⁵ นูรยา เก็บบุญเกิด, “Burqa 2010 อิสราภาพที่ถูกขโมย” ภาพถ่ายกับการต่อต้านชัดเจน, เข้าถึงเมื่อ 20 มิถุนายน 2559, เข้าถึงได้จาก <http://www.deepsouthwatch.org/dsj/3421>

²¹⁶ สัมภาษณ์ อำพรณี สะเตาะ, อาจารย์ประจำคณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยรังสิต, 27 ตุลาคม 2559.

²¹⁷ สำนักข่าวไทยมุสลิม, เปิดใจสาวใต้ “ซาวีเยห์ สะเตาะ” กล้าสละบูร์กาทำกฎหมายฝรั่งเศส, เข้าถึงเมื่อ 20 มิถุนายน 2559, เข้าถึงได้จาก <http://www.thaimuslim.com/view.php?c=9&id=19371>

²¹⁸ นูรยา เก็บบุญเกิด, “Burqa 2010 อิสราภาพที่ถูกขโมย” ภาพถ่ายกับการต่อต้านชัดเจน, เข้าถึงเมื่อ 20 มิถุนายน 2559, เข้าถึงได้จาก <http://www.deepsouthwatch.org/dsj/3421>

หลังจากที่พรณีได้คลุมอย่างจริงจัง วิธีตัวเองก็เริ่มเปลี่ยน แต่ก่อนเราอาจจะละหมาดบ้างไม่ละหมาดบ้าง แต่วันนี้เรามีสัญลักษณ์ใดสัญลักษณ์หนึ่งกับเรา คือผ้าที่เราคลุมตัวเอง คลุมร่างกายทั้งหมด แต่งตัวให้เรียบร้อยขึ้น คือสัญลักษณ์ที่ติดตัวเราโดยตลอด ในการทำอะไรเราก็ต้องยั้งคิดมากขึ้น ด้วยเพราะสัญลักษณ์ที่ตัวเองมี แต่ก่อนอาจจะรู้สึกวุ่นวาย เราต้องคลุม แต่พอนาน ๆ ขึ้นเรารู้สึกว่าผ้าคลุมเป็นสิ่งที่ดีดีสิทธิ์ ไม่ใช่แค่คลุมภายนอกอย่างเดียว คือเราได้ศึกษาในเรื่องของหลักการ สังคม เรื่องของอื่น ๆ มากขึ้น ตรงนี้ ทำให้เรารู้สึกว่าตัวเรานิ่งขึ้น ตัวเรามีเหตุผลขึ้น จากการทำที่เราเป็นคนเร็ว เป็นคนที่ทำอะไรเร็ว ๆ แต่ทุกวันนี้เราสงบ เพราะเรามีศาสนา มีผ้าคลุมฮิญาบ เรามีจุดเริ่มต้นที่ดีของเราเป็นหลัก เป็นแกนหลักในการดำรงชีวิตของเรา²¹⁹

ในการสร้างสรรค์ผลงานชุด “24:31 แสงสว่าง” เช่นเดียวกัน จากการศึกษาหลักปรัชญา ศาสนาและคำสอนอย่างลึกซึ้งซึ่งทำให้ศิลปินเวลาเราทำงานทำการสังเกตตนเองและบริบทของสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบข้าง และนำสิ่งที่พบเห็นในสังคมมาทำการสะท้อนแนวความคิดและการศึกษาของตนเอง โดยในผลงานชุดนี้ศิลปินได้สังเกตและตระหนักถึงการแต่งกายที่ไม่ถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลามของสตรีมุสลิม ซึ่งจุดประสงค์ของอำพรณีนั้น เพื่อเป็นการตักเตือนเพื่อให้สังคมผู้หญิงมุสลิมตระหนัก ค้นหา และเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีเพื่อค้นพบแสงสว่างที่แท้จริง ในผลงานจากชุด “Truth of the Unrest in Deep South” ที่แม้ว่าจะเป็ผลงานชุดเล็ก ๆ แต่เป็นความต้องการของศิลปินที่จะสร้างสรรค์ผลงานชุดนี้ขึ้นเพื่อนำเสนอความจริงของเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยผลงานภาพถ่ายในชุดนี้ เป็นการจัดขึ้นใหม่ทั้งหมด และศิลปินได้ให้เหตุผลว่า ไม่ได้ต้องการบอกเล่า 'ความเป็นจริง' ของเหตุการณ์ เพราะย่อมมีการถูกทำให้ไขว้เขว บิดเบือน และเพาระบาง อำพรณีจึงบอกเล่า 'ความจริง' ของเหตุการณ์จากฝั่งของตนเองในฐานะ คนในพื้นที่ ผ่านกระบวนการของศิลปะภาพถ่าย ผลงานชุดนี้ปรากฏภาพของหญิงชายมุสลิมยืนอยู่ท่ามกลางสวนยางพารา ตัวตรง ใบหน้าปราศจากอารมณ์ และไม่สามารถมองเห็นใบหน้าได้ชัดเจนเพราะถูกระบายด้วยสีดำ ซึ่งสื่อเป็นนัยได้ว่า คงไม่มีใครอยากจะมีใบหน้าสีดำและปราศจากอารมณ์ความรู้สึก ภาพถ่ายชุดนี้จึงสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกของคนในพื้นที่ที่ถูกกระทำ ถูกเคลือบด้วยสิ่งไม่สวยงาม ซึ่งทำให้พวกเขาดูไม่น่าไว้วางใจ²²⁰ ความสะเทือนใจจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแผ่นดินแม่และสภาวะอันไม่พึงประสงค์ที่เกิดขึ้นกับคนในพื้นที่ ประกอบกับสถานการณ์โลกที่กำลังเกิดความรุนแรงกับพี่น้องชาวมุสลิมในหลายพื้นที่ ทำให้อำพรณีต้องการที่จะสื่อสารความรู้สึกของตนเองและต้องการให้ผู้คนตระหนักถึงหลักมนุษยธรรมในการปฏิบัติต่อประชาชนผู้นับถือศาสนาอิสลามในทุกพื้นที่บนโลก

²¹⁹ ทางนำชีวิต - อำพรณี สะเตาะ, เข้าถึงเมื่อ 20 มิถุนายน 2559, เข้าถึงได้จาก

<https://www.youtube.com/watch?v=nd-R1LF01vM>

²²⁰ Truth of the Unrest in Deep South by Ampannee Satoh, เข้าถึงเมื่อ 20 มิถุนายน 2559, เข้าถึงได้จาก

https://www.youtube.com/watch?v=O_4xF90MQVU

ผลงานชุด “Lost Motherland” จึงได้ถูกสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อสะท้อนถึงภาพผู้อพยพที่ต้องลาจากดินแดนอันเป็นบ้านเกิด ภาพข่าวเด็กน้อยในเสื้อยืดสีแดงชาวซีเรีย นอนคว่ำหน้าบนหาดบริเวณชายฝั่งของประเทศตุรกี รวมถึงผู้อพยพชาวโรฮิงยาที่หนีจากการคุกคามของอำนาจรัฐบาลเผด็จการ ได้สร้างความบัลดาลใจให้อำพรณีถ่ายทอดออกมาเป็นผลงานภาพถ่ายชุดนี้

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าศิลปินมี แรงจูงใจภายใน เป็นแรงผลักดันสำคัญให้ศิลปินตัดสินใจปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และมองเห็นแง่มุมของศาสนา รวมถึงความต้องการที่จะสื่อสารและเป็นกระบอกเสียงบอกกล่าวความทุกข์ร้อนของพี่น้องชาวมุสลิมทั่วโลก อันนำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่มีที่มาจากความรู้สึกภายใน ความต้องการส่วนบุคคล และทำการแสดงออกพร้อมกับถ่ายทอดประสบการณ์ อารมณ์และความรู้สึกผ่านกรรมวิธีทางศิลปะที่ศิลปินมีความถนัดและทักษะเชี่ยวชาญ โดยไม่มีเรื่องของปัจจัยภายนอกหรือสิ่งตอบแทนมากระตุ้นให้ศิลปินดำเนินการสร้างสรรค์

รูปแบบการนำเสนอ

ในผลงานทั้ง 5 ชิ้นแรกของอำพรณี สะเตาะ จะเห็นได้ชัดว่าปรากฏลักษณะของมนุษย์ที่มีความเหมือนจริงตามลักษณะทางธรรมชาติ เนื่องด้วยกรรมวิธีในการสร้างสรรค์คือการถ่ายภาพที่เป็นการบันทึกเหตุการณ์ สถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง โดยผลงานปรากฏในลักษณะเหมือนจริงตามที่ตามองเห็น มีสัดส่วนและองค์ประกอบเป็นไปตามธรรมชาติ โดยในผลงานที่ชื่อว่า “มุสลิมะห์” (ภาพที่ 210) เป็นภาพโทนสีชาวดำ แสงและเงาชัดเจนตามธรรมชาติ ปรากฏใบหน้าเด็กหญิงมุสลิมเด่นชัดดวงตาจ้องตรงมายังผู้ชม และในผลงานที่ชื่อว่า “Lost Motherland” (ภาพที่ 214) ก็เช่นเดียวกัน ปรากฏภาพของสตรีมุสลิม 17 คน โดยทราบได้จากลักษณะของการแต่งกายด้วยการคลุมผ้าปกปิดร่างกายด้วยชุดตะละงีสีขาว ยืนอยู่ในพื้นที่ที่มีความเป็นธรรมชาติ ส่วนในผลงานที่ชื่อว่า “อิสราภาพที่ถูกขโมย 1” (ภาพที่ 211) “24:31 แสงสว่าง” 01 (ภาพที่ 212) และ ผลงานจากชุด Truth of the Unrest in Deep South (ภาพที่ 213) ทั้ง 3 ภาพล้วนเป็นภาพถ่ายในลักษณะที่ถูกจัดขึ้น ประกอบขึ้น อาจไม่สามารถพบเห็นได้ในชีวิตประจำวัน แต่ทั้งบุคคลหรือบรรยากาศที่ปรากฏล้วนเป็นสิ่งที่มีความจริงตามธรรมชาติ มีลักษณะตามที่ตาเห็น ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ผลงานทั้ง 5 ชิ้นของอำพรณี ถูกนำเสนอใน “รูปแบบเหมือนจริง”

เนื้อหา

จากการคาดการณ์เนื้อหาทั้ง 4 หัวข้อของผู้วิจัย ประกอบกับแรงจูงใจของศิลปินจึงสรุปได้ว่า เนื้อหาในผลงานสร้างสรรค์ของศิลปิน จัดเป็นประเภท เนื้อหาส่วนตัว อันมีที่มาจากมุมมองส่วนบุคคลของศิลปิน เพราะศิลปินได้หยิบยกความรู้สึก เช่น ความประทับใจจากผลของความเชื่อความศรัทธา ความอีกอัดใจ ความสะเทือนใจ ความสงสัย ความไม่เข้าใจ อันเกิดจากประสบการณ์ตรงของตนเอง

มากลั่นกรอง วิเคราะห์ ผ่านการทดลอง ศึกษาเชิงลึก และถ่ายทอดเป็นผลงานสร้างสรรค์ ด้วยกรรมวิธีที่ศิลปินมีทักษะและความชำนาญ เพื่อสื่อสารนัยยะของคำสอนแห่งศาสนา และบอกเล่าความรู้สึกของพี่น้องมุสลิมที่ปัจจุบันกำลังตกอยู่ในสถานการณ์ความรุนแรงและการสู้รบในหลากหลายพื้นที่ทั่วโลก

ปรัชญาศาสนาอิสลามที่ปรากฏในผลงานของอำพรณี สะเตาะ

ในผลงานที่ชื่อว่า “มุสลิมะห์” (ภาพที่ 210) “อิสราภาพที่ถูกขโมย 1” (ภาพที่ 211) และ “24:31 แสงสว่าง” 01 (ภาพที่ 212) ผลงาน 3 ชิ้นนี้ เป็นงานศิลปะที่มีที่มาชัดเจนจากการศึกษาและสนใจในหลักการศาสนาของศิลปิน โดยในภาพมุสลิมะห์นั้น เป็นภาพเด็กสาวมุสลิมที่สวมใส่ผ้าคลุมอิญาบในชีวิตประจำวันอันเป็นสิ่งที่สตรีมุสลิมทั้งหลายพึงปฏิบัติ และในภาพชุดอิสราภาพที่ถูกขโมย และแสงสว่างนั้น เป็นผลงานที่ประจักษ์ชัดแจ้งเรื่องการแต่งกายของสตรีมุสลิม ที่มีบัญญัติไว้ชัดเจน โดยไม่ได้เป็นการบัญญัติเพื่อเป็นข้อบังคับโดยไร้เหตุผล แท้จริงแล้วมีที่มาทางความคิด และหลักปรัชญาในการดำเนินชีวิตและปกป้องสตรีมุสลิมอยู่ในบทบัญญัติเรื่องการแต่งกายเหล่านั้นทั้งสิ้น และในผลงานอีก 2 ชิ้น คือ ผลงานจากชุด Truth of the Unrest in Deep South (ภาพที่ 213) และ “Lost Motherland” (ภาพที่ 214) ทั้งสองภาพเป็นภาพที่สื่อถึงผลพวงจากความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับชาวมุสลิม ทำให้เกิดความเกลียดชัง ความสูญเสีย และความโศกเศร้า ซึ่งหากทุกคนลองพิจารณาและศึกษาให้ถี่ถ้วนแล้ว จะพบว่า ในการกระทำของผู้สร้างความรุนแรงและผู้สู้รบเหล่านั้น ล้วนเป็นการกระทำที่นอกเหนือจากคำกล่าวสอนของพระเจ้าทั้งสิ้น เพราะในหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม ได้มีการระบุชัดเจนไว้แล้วว่า การฆ่าคนหนึ่งคนมีผลเท่ากับการฆ่าคนทั้งโลก และการช่วยคนหนึ่งคนก็มีผลเท่ากับการได้ช่วยคนทั้งโลกเช่นกัน²²¹ นอกจากนี้ยังปรากฏชัดถึงหลักการของอิสลามที่กล่าวว่า อิสลามเชื่อว่า ความรู้จริง เกิดได้ใน 2 ทางคือ ความรู้ที่เกิดขึ้นโดยตรงจากการวิวรรณ์ (วะฮยู) ของพระเจ้าและความรู้ที่ต้องอาศัยการศึกษาเล่าเรียนและปฏิบัติ²²² ซึ่งจากการศึกษาข้างต้น อำพรณีได้บังเกิดความสงสัยในรากของตนเอง และต้องการหาคำตอบ ทำให้ศิลปินตัดสินใจศึกษาหลักการศาสนาอย่างจริงจัง และได้พบคำตอบนั้นอันเป็นจุดตั้งแสงสว่างแห่งชีวิตของเธอ จึงเป็นที่ประจักษ์ชัดว่า อำพรณีเห็นความสำคัญของการศึกษา การดำเนินชีวิตและการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของศิลปินได้ผ่านการการศึกษา วิเคราะห์และทำความเข้าใจเป็นอย่างดี และยังปรากฏความประทับใจที่ได้ดำรงตนโดยยึดหลักศาสนาอย่างเคร่งครัดอีกด้วย

²²¹ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, เรามาสร้างความงามทางสุนทรียศาสตร์บนโลกใบนี้กันเถิด, เข้าถึงเมื่อ 1 มิถุนายน 2559, เข้าถึงได้จาก <http://www.deepsouthwatch.org/node/8328>.

²²² อิสมาอิล ลุตฟี จะปะกียา, ความรู้ตามทัศนะอัลกุรอาน, เข้าถึงเมื่อ 24 มกราคม 2559, เข้าถึงได้จาก <https://islamhouse.com/th/articles/337796/>.

1.4 ยามีล๊ะ หะยี

ยามีล๊ะ หะยี ศิลปินสาว ผู้เกิดมาในครอบครัวของชาวมุสลิมที่มีฐานะยากจน และในบรรดา 4 คนพี่น้อง ยามีล๊ะเป็นลูกเพียงคนเดียวที่เกิดมาพร้อมกับความพิการ มีนิ้วมือไม่ครบทั้งสองข้าง เมื่อศิลปินค้นพบว่าตัวเองมีความสุขกับการทำงานศิลปะ จึงคิดผลักดันตัวเองเพื่อเอาดีทางด้านนี้²²³ จนกระทั่งจบการศึกษาระดับปริญญาโทจากมหาวิทยาลัยศิลปากร ยามีล๊ะมักนำเสนอผลงานศิลปะผ่านเทคนิคการเย็บปักบนผืนผ้าขนาดใหญ่ที่ปรากฏภาพอริยาบถหลากหลายของสตรีมุสลิม กลิ่นกรองผ่านทัศนคติ ความเชื่อ และความศรัทธาตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด สะท้อนให้เห็นความงามตามหลักศาสนาของสตรีมุสลิมได้เป็นอย่างดี ผลงานศิลปะของศิลปินที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ครั้งนี้จำนวน 5 ชิ้น ได้แก่ ผลงานชื่อ “ดูนยา(โลกปัจจุบัน) & อาคีเราะฮฺ (ปรโลก)” (ภาพที่ 215) ผลงานชื่อ “หมายเลข 1” (ภาพที่ 216) ผลงานชื่อ “โลกของสตรีมุสลิม หมายเลข 2” (ภาพที่ 217) ผลงานชื่อ “โลกของสตรีมุสลิม” (ภาพที่ 218) และผลงานชื่อ “เธอ คือ ความหวัง หมายเลข 2” (ภาพที่ 219) และรายละเอียดวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นดังนี้

ภาพที่ 215 ดูนยา (โลกปัจจุบัน) & อาคีเราะฮฺ (ปรโลก), เทคนิค เย็บปัก ขนาด 200 x 250 เซนติเมตร

ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, ยามีล๊ะ หะยี

²²³ อ้อย ป้อมสุวรรณ, “จักรของแม่ ศิลปะเย็บปักผ้าของฉัน” ยามีล๊ะ หะยี ศิลปินหญิงวัย 24 ปี จากนราธิวาส, เข้าถึงเมื่อ 19 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก

<http://www.manager.co.th/CelebOnline/ViewNews.aspx?NewsID=9570000090405>

ภาพที่ 216 หมายเลข 1 , เทคนิค เย็บปัก ขนาด 280 x 190 เซนติเมตร
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, ยามีล๊ะ หะยี

ภาพที่ 217 โลกของสตรีมุสลิม หมายเลข 2 , 2558 เทคนิค เย็บปัก ขนาด 200 x 150 เซนติเมตร
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, ยามีล๊ะ หะยี

ภาพที่ 218 โลกของสตรีมุสลิม , 2558 เทคนิค เย็บปัก ขนาด 200 x 280 เซนติเมตร
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, ชุติมา พรหมเดชะ

ภาพที่ 219 เธอ คือ ความหวัง หมายเลข 2 , 2559 เทคนิค เย็บปัก ขนาด 200 x 150 เซนติเมตร
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, ศิลปิน

ในผลงานชื่อ “ดูนยา(โลกปัจจุบัน) & อาคีเราะฮฺ(ปรโลก)” (ภาพที่ 215) ผลงานมีขนาด 200 x 250 เซนติเมตร สร้างสรรค์โดยใช้ผืนผ้าตาข่ายบางเบาสีขาวเป็นพื้น และเย็บปักด้วยและไหมชนิดต่าง ๆ ลงไป ทั้งด้วยการเย็บโดยจักร และเย็บมือ ในผลงานปรากฏรูปร่างของสตรีมุสลิมทั้งหมด 106 คนด้วยอากัปภิกิริยาที่ต่างกัน ลักษณะท่าทางดังกล่าว คือ ขั้นตอนการละหมาด โดยรูปร่างของผู้หญิงทั้งหมดจะถูกเว้นโปร่งไว้ตามวัสดุผ้าตาข่าย มีการเย็บขอบรูปร่างด้วยด้ายสีดำ ส่วนพื้นหลังทั้งหมด ถูกเย็บด้วยด้ายสีน้ำเงิน ม่วง ขาว และชมพู โดยใช้จักร ลักษณะการเย็บเป็นการวนเส้นด้ายให้เกิดพื้นผิวและระนาบ และยังใช้ด้ายสีเหล่านี้เย็บเป็นจุด ๆ กระจายทั่วทั้งงาน พื้นที่สีน้ำเงินม่วงจะแผ่อยู่ริบ

ขอบภาพตัดซ้าย ด้านล่าง และด้านขวา กึ่งกลางภาพและขอบด้านบนจะเป็นพื้นที่สีขาวและสีชมพูเล็กน้อย นอกจากนี้ยังปรากฏวัตถุเล็ก ๆ เป็นกลุ่มก้อนทอดยาวจากมุมล่างซ้ายไปยังมุมบนขวา ดูเป็นอิสระและพลิ้วไหว โดยวัตถุนี้ถูกเย็บด้วยผ้าสีขาว และเย็บริมขอบลวดลายด้วยด้านสีต่าง ๆ และริมขอบผ้าด้านล่าง มีการเย็บปักจุดสีเหลืองเล็ก ๆ เป็นกลุ่มจะนวนมาก มองแล้วคล้ายแสงหึ่งห้อย โดยกลุ่มจุดสีเหลืองนี้กระจายตัวขึ้นไปยังกลุ่มวัตถุที่ลอยอยู่ และคล้อยไปจนถึงมุมขวาบนของภาพ

ในผลงานชื่อ “หมายเลข1” (ภาพที่ 216) ผลงานมีขนาด 280 x 190 เซนติเมตร สร้างสรรค์โดยใช้ผืนผ้าตาข่ายบางเบาสีขาวนวลเป็นพื้น และเย็บปักด้ายและไหมชนิดต่าง ๆ ลงไป ทั้งด้วยการเย็บโดยจักร และเย็บมือ ในผลงานปรากฏรูปร่างของสตรีมุสลิมในชุดเจ้าสาว 1 คน ณ ตำแหน่งกลางภาพ โดยความสูงของผู้หญิงมีความสูงประมาณครึ่งภาพ ท่าทางยืนสงบนิ่ง ก้มหน้าเล็กน้อย ผ้าคลุมอิญาบถูกเย็บด้วยด้ายสีดำทั้งหมด ลักษณะการเย็บเป็นการวนเส้นด้ายให้เกิดพื้นผิว และระนาบ มีเส้นขอบชัดเจน และมีการเว้นช่องว่างไว้เล็กน้อยเพื่อให้ดูเป็นรอยยับธรรมชาติของผ้า ส่วนกระโปรงมีการเย็บผ้าลูกไม้ลายดอกไม้บางเบาเพิ่มเติม ทำให้เกิดความฟูฟ่อง และบานออก ตามลักษณะทั่วไปของกระโปรงเจ้าสาว รอบกายหญิงสาวมีการเย็บปักกลุ่มจุดสีดำเล็ก ๆ โดยตรงช่วงตัวยังมีหน้าแนบเบาบาง และมีความหนาแน่นมากขึ้น ณ ส่วนบนของภาพ ยิ่งระดับสูงยิ่งหนาแน่น แต่ไม่กระจายตัวมากนัก มีการจับกลุ่มจนดูคล้ายยอดสามเหลี่ยมสูงขึ้นไปจนปลายแหลมเกือบแตะกับริมขอบภาพด้านบนสุดตรงจุดกึ่งกลาง พื้นหลังของภาพ บริเวณโดยรอบถูกปล่อยว่างให้เห็นวัสดุผ้าตาข่ายสีนวล รอบ ๆ ผู้หญิงและกลุ่มจุดสีดำมีการเย็บเดินเส้นอิสระด้วยด้ายสีขาวจนปรากฏเป็นกลุ่มรูปร่าง แต่ไม่หนาแน่น ยังสามารถมองเห็นทะลุผ่าน และเห็นวัสดุผ้าพื้นอยู่ โดยกลุ่มพื้นสีขาวนี้ถูกเย็บเป็นรูปร่างสีเหลี่ยมชัดเจน และสูงจนเกือบแตะกับขอบภาพด้านบน

ในผลงานชื่อ “โลกของสตรีมุสลิม หมายเลข2” (ภาพที่ 217) ผลงานมีขนาด 200 x 150 เซนติเมตร สร้างสรรค์โดยใช้ผืนผ้าสีดำเป็นพื้น และเย็บปักด้ายและไหมชนิดต่าง ๆ ลงไป ทั้งด้วยการเย็บโดยจักร และเย็บมือ ผลงานปรากฏรูปร่างการลอยตัวของกลุ่มก้อนบางอย่าง ลักษณะคล้ายลำตัวของตะขาบ หรือลำไส้ใหญ่ของมนุษย์ เกิดจากการเย็บด้ายสีขาว และสีเหลืองอ่อน เป็นกลุ่มก้อนวงกลมเรียงต่อกันเป็นเส้นสายจำนวน 13 ก้อน เริ่มจากมุมล่างซ้ายเลี้ยวไปทางด้านขวาจนขอบภาพแล้วเลี้ยวซ้ายเฉียงขึ้นไปจนเกือบชนขอบซ้ายภาพบริเวณเกือบกึ่งกลางภาพ และจากนั้นจึงเลี้ยวขวาเล็กน้อยขึ้นทางด้านบนจนกระทั่งก่อนกลมสุดท้ายแตะขอบภาพด้านบนบริเวณกึ่งกลางภาพ ในกลุ่มก้อนดังกล่าวมีความหนาแน่นของการเย็บด้ายสีขาวไม่เท่ากัน บ้างก็เย็บหนาแน่นจนเกือบขาวสะอาดทั้งก้อน บ้างก็ถูกเย็บเติมเพียงแคบบางเบา ทำให้มองไกลคล้ายสีเทา บ้างก็เย็บปล่อยขอบ ไม่มีขอบครบรอบวง ในกลุ่มก้อนเส้นสายนี้ ปรากฏวัตถุเล็ก ๆ ขนาดและรูปร่างต่างกัน ถูกเย็บด้วยวัสดุต่างกัน บ้างเป็นผ้ามีลวดลายสีสด บ้างเป็นผ้าขาวบางเบา บ้างเป็นผ้าสีน้ำตาลอ่อนเป็นต้น เมื่อสังเกตมองใกล้พบว่า วัตถุดังกล่าวเป็นรูปร่างของสตรีมุสลิมขณะนั่ง หรือกำลังทำละหมาด จำนวน 6 คน ส่วน

วัตถุที่มีขนาดเล็กกว่าเมื่อมองใกล้พบว่า เป็นข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น หม้อ ถ้วยชาม เสื้อผ้าสตรี อุปกรณ์ตัดเย็บ กล่องเก็บของกระจุกกระจิก ซึ่งเป็นข้าวของที่สตรีอุทิศในชีวิตรประจำวัน รอบ ๆ กลุ่ม ก้อนดังกล่าวยังได้มีการเย็บจุดเล็ก ๆ คล้ายดาวหรือดอกไม้สีขาว ในลักษณะลอยฟุ้งกระจายบริเวณ รอบ ๆ กลุ่มก้อนเส้นสาย บางจังหวะก็มองคล้ายการร่วงหล่น และล่องลอยในห้วงกลุ่มก้อนด้านบน ปรากฏภาพสตรีมุสลิมเลื่อนร่างในลักษณะการนั่ง หรือการยืนที่เห็นเพียงครึ่งตัว โดยถูกเย็บเพียงเส้น ขอบด้วยด้ายสีขาวให้เห็นเป็นรูปร่าง และมีการเย็บวนเติมเต็มในบางส่วน แต่ไม่ได้ยึดหลักแสงเงาที่ ถูกต้อง ในส่วนใบหน้าถูกเย็บเติมด้วยด้ายสีขาวทั้งหมด พื้นหลังที่เป็นผ้าสีดำถูกเย็บทับถมด้วยด้าย สีขาวและสีดำบ้างเล็กน้อย โดยเย็บให้มีความหนาแน่นเล็กน้อยทางด้านขอบภาพทั้งซ้ายและขวา และ เว้นให้โปร่งบางเบาบริเวณกลางภาพ ทำให้ภาพดูมีความฟุ้ง และเบลอ มองดูแล้วคล้ายกลุ่มควัน ล่องลอยบดบัง

ในผลงานชื่อ “โลกของสตรีมุสลิม” (ภาพที่ 218) ผลงานมีขนาด 200 x 280 เซนติเมตร สร้างสรรค์โดยใช้พื้นผ้าสีดำเป็นพื้น และเย็บปักด้ายและไหมชนิดต่าง ๆ ลงไป ทั้งด้วยการเย็บโดยจักร และเย็บมือ ผลงานปรากฏรูปร่างการลอยตัวของกลุ่มก้อนวงกลม กระจายตัวทั่วทั้งภาพ เกิดจากการ เย็บด้ายสีขาว สีเหลืองอ่อน สีเหลือง และสีดำ บางวงเหลื่อมซ้อนทับกัน บางวงก็ลอยอยู่อิสระ วงสี ขาวบางวงถูกเย็บด้วยผ้าลูกไม้ ทำให้มีความทึบ และปรากฏลวดลายสวยงาม และบางวงรวมถึงวงสี อื่น ๆ ถูกเย็บด้วยด้าย โดยมีความทึบของสีแตกต่างกันไป บ้างทึบพอประมาณ บ้างปรากฏเพียงเส้น ขอบและจุดเล็ก ๆ โดยวงกลมทั้งหมดปรากฏประมาณ 30 วงในตำแหน่งกระจายทั่วทั้งภาพ บนภาพ ยังปรากฏวัตถุเล็ก ๆ ขนาดและรูปร่างต่างกัน ถูกเย็บด้วยด้ายสีต่างกัน เมื่อสังเกตมองใกล้พบว่า วัตถุดังกล่าวเป็นรูปร่างของสตรีมุสลิมขณะยืน นั่ง หรือกำลังทำละหมาด จำนวน 20 คน บ้างถูกเว้น ส่วนผ้าคลุมทำให้ปรากฏสีดำ บ้างถูกเย็บด้วยด้ายสีขาวทั้งหมด ส่วนวัตถุที่มีขนาดเล็กกว่าเมื่อมองใกล้ พบว่าเป็นข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น หม้อ ถ้วยชาม พัดลม แก้วน้ำ ซึ่งเป็นข้าวของที่สตรีอุทิศใน ชีวิตรประจำวัน ถูกเย็บด้วยด้ายที่มีสีสันสดใสหลากหลายสี นอกจากนี้ ยังได้มีการเย็บจุดเล็ก ๆ คล้าย ดาวหรือดอกไม้สีขาว ในลักษณะลอยฟุ้งกระจายบริเวณทั้งทั้งภาพ พื้นหลังที่เป็นผ้าสีดำถูกเย็บทับ ถมด้วยด้ายสีขาว และสีเหลืองอ่อน โดยช่วงขอบด้านบนของภาพ มีความทึบพอประมาณ จึงมองเห็น คล้ายกลุ่มเมฆที่ลอยอยู่ด้านบน และมีความสม่ำเสมอในช่วงกลางภาพ มองคล้ายผ้าม่านบาง ๆ และ ในส่วนของด้านล่างของภาพ มีการเย็บด้ายสีขาวให้เป็นเป็นกลุ่มก้อน โดยในแต่ละก้อนรูปร่างไม่แน่ชัด แต่มีความทึบตรงกลางและค่อย ๆ เบาบางกระจายออกด้านนอก มีลักษณะเป็นกลุ่มสามเหลี่ยมอยู่ชิด ขอบล่างค่อนข้างโปร่งบางด้านซ้าย ขอบภาพด้านซ้ายและขวามีการเย็บด้วยด้ายสีดำ ทำให้มองเห็นเป็นแถบ สีดำสนิทบนด้านข้างของภาพทั้งสองด้าน

และในผลงานชื่อ “เธอ คือ ความหวัง หมายเลข 2” (ภาพที่ 218) ผลงานมีขนาด 150 x 200 เซนติเมตร สร้างสรรค์โดยใช้ผ้าโปร่งบางขนาดประมาณ 30 x 30 เซนติเมตร สีขาว ดำ ม่วง และชมพู

หลายชิ้นเย็บซ้อนทับกัน ทำให้บนผืนภาพปรากฏคล้ายตาราง 4 x 3 หน่วยขึ้น โดยในตารางทั้ง 12 ช่องจะมีการเย็บเป็นรูปร่างกลมไว้ด้านในด้วยด้ายสีต่างกัน รายละเอียดบนภาพเกิดจากการเย็บปักด้ายและไหมชนิดต่าง ๆ สีขาว ชมพู ม่วง แดง ทั้งด้วยการเย็บโดยจักร และเย็บมือ ผลงานปรากฏรูปร่างของสตรีมุสลิมในตารางสี่เหลี่ยมเหล่านั้นช่องละ 1 คน ในช่องที่ 1 ผู้หญิงอยู่ในลักษณะหันหลังคล้ายกำลังเล่นบางอย่าง พื้นหลังถูกเย็บด้วยด้ายสีชมพู ขาว และม่วงเป็นหลัก รูปร่างผู้หญิงถูกเย็บด้วยสีม่วง และสีเหลือง ช่องที่ 2 คล้ายกับยืนทำกิจกรรมอะไรบางอย่างที่มีโต๊ะหรือที่วางของเป็นส่วนประกอบ โดยพื้นหลังถูกเย็บด้วยด้ายสีชมพู แดง ขาว ม่วงเป็นหลัก ผู้หญิงถูกเย็บเดินเส้นด้วยด้ายสีน้ำเงิน และโต๊ะประกอบกิจกรรมถูกเย็บด้วยด้ายสีแดง ช่องที่ 3 ปรากฏภาพผู้หญิงกำลังนั่งทอผ้า พื้นหลังถูกเย็บด้วยด้ายสีชมพู ขาว ม่วง และสีแดงเล็กน้อย รูปร่างผู้หญิงถูกเย็บด้วยด้ายสีแดง และเดินขอบด้วยด้ายสีเหลือง ช่องที่ 4 เป็นภาพผู้หญิงกำลังนั่งเย็บผ้าด้วยโต๊ะจักร พื้นหลังถูกเย็บด้วยด้ายสีขาวเป็นหลัก ประกอบสีแดงและสีม่วงด้วยเล็กน้อย รูปร่างผู้หญิงถูกเย็บเดินเส้นด้วยด้ายสีแดง ช่องที่ 5 เป็นภาพผู้หญิงกำลังนั่งเย็บผ้าด้วยโต๊ะจักรเช่นเดียวกัน พื้นหลังถูกเย็บด้วยด้ายสีชมพู แดง เป็นหลัก และได้เว้นพื้นที่เป็นรูปผู้หญิงที่กำลังเย็บผ้าไว้ และเย็บเดินเส้นรูปร่างดังกล่าวด้วยด้ายสีชมพู ช่องที่ 6 เป็นภาพผู้หญิงกำลังยืนอยู่กับลูกทั้งสอง พื้นหลังถูกเย็บด้วยด้ายสีชมพู และแดง รูปร่างของลูกคนทางด้านขวาถูกเย็บด้วยด้ายสีม่วง เหลือ แดง และลูกอีกคนรวมถึงแม่ถูกเย็บเดินเส้นเพียงบาง ๆ ให้เห็นเป็นรูปร่างคร่าว ๆ เท่านั้น ช่องที่ 7 ปรากฏภาพผู้หญิงยืนหันไปข้างขวา พื้นหลังถูกเย็บด้วยด้ายสีชมพู ขาว และแดงบ้างเป็นบางส่วน รูปร่างของผู้หญิงในส่วนของช่วงบน ผ้าคลุมฮิญาบนั้นถูกเย็บด้วยด้ายสีดำ และในช่วงกระโปรงถูกเย็บด้วยด้ายสีขาว นอกจากนี้ยังมีเว้นพื้นที่ไว้บางช่วงอีกด้วย ช่องที่ 8 เป็นภาพคล้ายผู้หญิงกำลังยืนอยู่ พื้นหลังถูกเย็บด้วยผ้าลูกไม้สีขาว ด้ายสีขาว ชมพูเป็นหลัก รูปร่างผู้หญิงถูกเย็บด้วยด้ายสีเหลือง แดง และม่วง ช่องที่ 9 เป็นภาพคล้ายผู้หญิงกำลังยืนสนทนากับผู้หญิงอีกคน พื้นหลังถูกเย็บด้วยผ้าลูกไม้สีขาว ด้ายสีขาว ชมพูเป็นหลัก รูปร่างผู้หญิงถูกเย็บด้วยด้ายสีเหลือง แดง และม่วง ช่องที่ 10 ปรากฏภาพผู้หญิงยืนหันไปด้านขวา พื้นหลังถูกเย็บด้วยผ้าลูกไม้สีขาว และด้ายสีชมพู รูปร่างผู้หญิงถูกเย็บด้วยด้ายสีขาว มีความกลมกลืนกับพื้นหลังแต่ยังคงเห็นเป็นรูปร่างชัดเจนอยู่ ช่องที่ 11 เป็นภาพผู้หญิงยืนอยู่หันไปทางด้านซ้าย พื้นหลังถูกเย็บด้วยด้ายสีชมพู ขาว ม่วงเป็นหลัก รูปร่างผู้หญิงถูกเย็บด้วยด้ายสีขาวและม่วง ช่องที่ 12 เป็นภาพผู้หญิงยืนสงบนิ่งหันไปทางด้านขวาลเล็กน้อย พื้นหลังถูกเย็บด้วยด้ายสีขาว ม่วง รูปร่างผู้หญิงถูกเย็บด้วยด้ายสีแดง เหลือง ม่วง นอกจากนี้ ยังได้มีการเย็บจุดเล็ก ๆ ค่ายดาวหรือดอกไม้ สีขาว ในลักษณะลอยฟุ้งกระจายบริเวณทั่วทั้งภาพ และเมื่อมองภาพในระยะไกลยังเห็นเป็นมวลสีขาวบางเบาบริเวณกลางภาพ ปรากฏเป็นภาพจาง ๆ คล้ายหญิงมุสลิมกำลังนั่งอยู่กลางภาพ และบริเวณรอบ ขอบของภาพทุกด้าน ยังถูกเย็บเป็นรูปร่างวงกลมด้วยด้ายสีม่วงประปราย แลดูอิสระ ไม่ทึบมาก

แรงจูงใจ

ศิลปินมักนำเสนอผลงานการเย็บปักเส้นด้ายหลากหลายสีสันทันบนผืนผ้าขนาดใหญ่ที่ปรากฏรูปคน โดยมากมักเป็นรูปผู้หญิงมุสลิม สามารถสังเกตเห็นได้อย่างเด่นชัดจากรูปร่างคนที่มีการตัดเย็บให้เห็นแต่งกายลักษณะปกคลุมร่างกายมิดชิด และสวมผ้าคลุมศีรษะ หรือฮิญาบ บางชิ้นงานมีลักษณะโปร่ง บางชิ้นงานมีการเย็บปักเส้นด้ายซ้อนทับกันจนทึบ บ้างสีสันสดใส บ้างก็ควบคุมสีให้มีลักษณะเอกรงค์ นอกจากนี้ยังมีการเย็บปักเส้นด้ายให้มองเห็นเป็นกลุ่มก้อน คล้ายเมฆ หรือหมู่ดาว มองแล้วคล้ายผลงานนามธรรม เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นที่เห็นได้แทบทุกชิ้นงานของศิลปิน ความเป็นมุสลิม ผู้นับถือศาสนาอิสลามของยามีละ สะท้อนให้ศิลปินมีความประทับใจในความเคารพ เชื่อฟังในหลักคำสอนของศาสนาอย่างเคร่งครัด ก่อเกิดเป็นกิจวัตรและการดำรงตนที่เพียบพร้อม สมบูรณ์ อาทิปฏิกิริยาดังกล่าวส่งประกายแฉ่งงามให้ศิลปินเกิดแรงบันดาลใจ หยิบยกความงามนั้นมานำเสนอ โดยยามีละกล่าวถึงที่มาแนวความคิดในการทำงานไว้ว่า

เราเอาเรื่องราวใกล้ตัวมาทำงาน เราจะได้รู้จริงกับมัน พยายามไม่เอาเรื่องไกลตัว ถ้าเกิดเราเอาเรื่องไกลตัวจะเป็นเรื่องที่เราไม่รู้จริง และไม่ซาบซึ้งไปกับมันด้วย ตอนป.ตรีเราก็ทำเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับศาสนกิจ การละหมาด ศาสนกิจต่าง ๆ ของมุสลิม แต่เราแสดงออกเป็นศาสนกิจของสตรีมุสลิม เพราะว่าเราเป็นสตรี เราจึงต้องการนำเสนอเรื่องของสตรีเพศ เราทำเรื่องนี้ก็เพื่อควบคุมตัวเอง คือต้องการให้ได้มีโอกาสในการส่องมองตัวเอง เพราะเราใช้ศิลปะในการกล่อมเกล่า ชัดเกล้าตัวเอง ให้อยู่ในครรลองของศาสนา ด้วยความที่สังคมในยุคปัจจุบันนี้ มีความเจริญก้าวหน้า จะดึงเราไปสู่สิ่งที่ไม่ดี เราต้องพยายามควบคุมใจเรา ทุก ๆ อย่างขึ้นอยู่กับใจเรา²²⁴

การใช้ชีวิตของยามีละในทุกย่างก้าว ศิลปินมักพึงรำลึกถึงหลักศาสนาและพระธรรมคำสอนขององค์พระอัลลอฮ์อยู่เสมอ เมื่อมีการปรากฏตัวของโซเชียลมีเดียขึ้น ศิลปินได้ใช้หนทางดังกล่าวนี้ในการเผยแพร่และแสดงออกในสิ่งที่ตนได้ยึดถือปฏิบัติอีกด้วย ตัวอย่างข้อความเผยแพร่ของของศิลปินผ่านบัญชีผู้ใช้เฟซบุ๊กส่วนตัวชื่อ Jamilah Haji

(فَصَبْرٌ جَمِيلٌ)

“การอดทนเป็นสิ่งที่สวยงาม”

(เผยแพร่เมื่อ 29 สิงหาคม 2559 เวลา 20:58 น.)

²²⁴ สัมภาษณ์ ยามีละ หะยี, ศิลปิน, 21 พฤษภาคม 2559.

"ท่านศาสดามุฮัมมัด(ซ.ล) ถูกส่งมายังโลกนี้ เพื่อสอนเราว่าสำหรับผู้ที่เป็นมุสลิมนั้น
เขาจะไม่สร้างความเจ็บปวดให้กับผู้ใด ไม่ว่าจะด้วยคำพูดหรือการกระทำ
แต่กลับสรรสร้างประโยชน์และความสุขให้กับเพื่อนมนุษย์
การเคารพภักดีต่อพระผู้เป็นเจ้าก็คือ การให้ความรักต่อเพื่อนมนุษย์"
CR : จินตนาการอิสลามเชิงสังคมวิทยา | สุชาติ เศรษฐมาลินี
(เผยแพร่วันที่ 31 กรกฎาคม 2559 เวลา 21:14 น.)

اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ،
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ اللَّهُ أَكْبَرُ،
اللَّهُ أَكْبَرُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ
تَقَبَّلَ اللَّهُ مِنَّا وَمِنْكُمْ

Taqabbalallahu Minna Wa Minkum!

(May Allah accept from us and you)

ขอพระองค์อัลลอฮฺทรงตอบรับการงาน(อามัลคุณงามความดี)ของเราและท่านด้วยเถิด ! อามีน
(เผยแพร่วันที่ 11 กันยายน 2559 เวลา 21:12 น.)

แท้จริงผู้ใดฆ่าชีวิตหนึ่ง ก็ประหนึ่งว่าเขาได้ฆ่ามนุษย์ทั้งหมด
และหากผู้ใดรักษาชีวิตหนึ่งก็ประหนึ่งว่าเขาได้รักษาชีวิตมนุษย์ทั้งหมด
อัลกุรอาน (5: 32)

(เผยแพร่วันที่ 3 กรกฎาคม 2559 เวลา 23.08 น.)

จงปลูกความดี แม้ว่าจะไม่ใช่ที่ของมัน เพราะความดีไม่มีวันสูญหาย ไม่ว่าจะปลูกตรงไหนก็ตาม

CR : ซุฟอัม อุษมาน Suf-um Othman

(เผยแพร่วันที่ 22 มิถุนายน 2559 เวลา 15.02 น.)

اللَّهُمَّ صَيِّبًا نَافِعًا

อัลลอฮุมมะ ซ็อยยิบัน นาฟีอัน

“โอ้อัลลอฮฺ ขอทรงประทานฝนที่ให้คุณ”

‘O Allaah, may it be a beneficial rain cloud.’

(เผยแพร่วันที่ 20 มิถุนายน 2559 เวลา 13.48 น.)

إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ، وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى

“แท้จริงทุก ๆ การงานจะขึ้นอยู่กับที่ตั้งเจตนา
และแท้จริงทุก ๆ คนจะได้รับ(การตอบแทน) ตามที่เขาได้เจตนาไว้”

[บันทึกโดย อัลบुकอริย์, เลขที่ 1, มุสลิม, เลขที่ 1907

(เผยแพร่เมื่อ 20 พฤษภาคม 2559 เวลา 11.33 น.)

ผู้ศรัทธาย่อมมีสิทธิ์ที่จะเหนื่อยล้า

แต่ว่าเขาไม่มีสิทธิ์ท้อแท้และสิ้นหวัง

فَلَا تَكُنْ مِنَ الْفَاقِطِينَ

"พวกท่านจงอย่าอยู่ในหมู่ผู้สิ้นหวัง"

(อัลกุรอาน ,15:55)

(เผยแพร่เมื่อ 18 กุมภาพันธ์ 2559 เวลา 12.39 น.)

เห็นได้ชัดว่าทุกลมหายใจ ทุกย่างก้าว และทุกการกระทำของศิลปินล้วนเต็มไปด้วยสติสัมปชัญญะ อันเกิดจากการตั้งมั่นในพระธรรมและปรัชญาอันว่าด้วยการดำเนินชีวิตแห่งศาสนา และแม้ว่ายามมีลี้ะจะมีความรู้ความเข้าใจในศาสนาเป็นอย่างดีแล้ว ข้างกายของศิลปินยังคงมีหนังสือเกี่ยวกับศาสนาไว้สำหรับเปิดอ่านเพื่อทบทวนตัวเองอยู่เสมอ²²⁵

เราไม่ยากห่างไกลจากสิ่งเหล่านี้ เราทำแล้วใจเรานิ่งสงบ เหมือนเป็นการทบทวนจิตใจเรา ด้วยภาวะทางสังคมปัจจุบันที่จะมาดึงเราให้ไปลุ่มหลง ตอนนี้เราอาจจะสงบนิ่ง แต่สภาวะทางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง เราไม่รู้ว่าจะวันไหนจะดึงเราไปสู่กับสิ่งไม่ดี เราต้องการให้หลักศาสนาคอยประคับประคองตัวเรา²²⁶

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ศิลปินมีแรงจูงใจภายในเป็นแรงผลักดันสำคัญในการสร้างสรรค์ผลงาน ความศรัทธาอย่างแรงกล้าทำให้ศิลปินไม่ย่อท้อต่อกฎทางธรรมชาติ มุ่งสร้างสรรค์งานศิลปะเพื่อแสดงออกถึงความศรัทธา และบอกเล่าแง่มุมของศาสนาผ่านผลงานสร้างสรรค์ แม้ว่าศิลปินจะมีข้อจำกัดทางร่างกายแต่ความเชื่อมั่นในพระเจ้าทำให้ศิลปินได้พบหนทางของการสร้างสรรค์อันนำมาซึ่งเทคนิคที่เป็นเอกลักษณ์และน่าสนใจ

²²⁵ เรื่องเดียวกัน.

²²⁶ เรื่องเดียวกัน.

รูปแบบการนำเสนอ

ในผลงานทั้ง 5 ชิ้นของศิลปิน ปรากฏรูปร่าง รูปทรง หรือมวลกลุ่มของสตรีมุสลิมในลักษณะสร้างสรรค์ และลักษณะท่าทางที่แตกต่างกัน ในผลงาน “คunya (โลกปัจจุบัน) & อาคีเราะฮฺ (ปรโลก)” (ภาพที่ 215) ได้ปรากฏรูปร่างของสตรีมุสลิมทั้งหมด 106 คนด้วยอากัปกริยาที่ต่างกัน เมื่อมองให้ต่อเนื่องกันแล้ว ลักษณะท่าทางดังกล่าว คือ ขั้นตอนการละหมาด โดยรูปร่างของผู้หญิงทั้งหมดจะถูกเว้นโปร่งไว้ตามวัสดุผ้าตาข่าย มองเห็นเป็นเพียงระนาบที่มีเส้นขอบเป็นรูปร่างผ้าคลุมอันชัดเจนว่าเป็นอากัปกริยามนุษย์ผู้หญิง ในผลงานชิ้นต่อมาเช่นกัน “หมายเลข 1” (ภาพที่ 216) มวลผ้าบางสีนวลตาที่ห้อยระย้าลงมาเป็นระนาบนั้นปรากฏรูปร่างคล้ายสตรีมุสลิมในชุดเจ้าสาว 1 คน ณ ตำแหน่งกลางภาพ โดยความสูงของผู้หญิงมีความสูงประมาณครึ่งภาพ ลักษณะท่าทางยืนสงบนิ่ง ก้มหน้าเล็กน้อย ไม่มีรายละเอียดใบหน้า มีเพียงการเว้นช่องไว้ ผ้าคลุมฮิญาบถูกเย็บด้วยด้ายสีดำทั้งหมด ในผลงานชื่อ “โลกของสตรีมุสลิม หมายเลข 2” (ภาพที่ 217) ก็เช่นเดียวกัน ผลงานชิ้นนี้ปรากฏพื้นภาพที่กว้างใหญ่ โดยปรากฏรูปร่างคล้ายสตรีมุสลิมล่องลอยกระจายในภาพ พร้อมกับมีมวลสีขาวเป็นวงกลม ทึบบ้าง โปร่งบ้างลอยปะปนไปทั่วภาพและจับกลุ่มหนาแน่นมองคล้ายเลข 6 กลางภาพ ระยะถัดไปด้านหลังของกลุ่มมวลคล้ายเลข 6 ปรากฏเส้นที่เย็บต่อกันมองเป็นรูปร่างของสตรีมุสลิมที่สวมผ้าคลุมผืนใหญ่ อยู่ในลักษณะยืน ตัวตรงหันมาทางผู้ชมด้านซ้ายมือของเธอ มองคล้ายรูปร่างของเด็ก เหมือนกำลังจูงมือกัน ต่อมาในผลงานชื่อ “โลกของสตรีมุสลิม” (ภาพที่ 218) ผลงานปรากฏรูปร่างการลอยตัวของกลุ่มก้อนวงกลม กระจายตัวทั่วทั้งภาพ โดยมีความทึบของสีแตกต่างกันไป บนภาพยังปรากฏวัตถุเล็ก ๆ ขนาดและรูปร่างต่างกัน ถูกเย็บด้วยด้ายสีเส้นต่างกัน เมื่อสังเกตมองใกล้พบว่า วัตถุดังกล่าวเป็นรูปร่างของสตรีมุสลิมขณะยืน นั่ง หรือกำลังทำละหมาด จำนวน 20 คน บ้างถูกเว้นส่วนผ้าคลุมทำให้ปรากฏสีดำ บ้างถูกเย็บด้วยด้ายสีขาว และในผลงานชื่อ “เธอ คือ ความหวัง หมายเลข 2” (ภาพที่ 219) ผลงานปรากฏรูปร่างของสตรีมุสลิมในตารางสี่เหลี่ยมเหล่านั้นช่องละ 1 คน ทั้งหมด 12 ช่อง โดยผู้หญิงทั้ง 12 คนมีอากัปกริยาที่แตกต่างกันไป อาทิ นั่งเย็บผ้า นั่งทอผ้า ผู้หญิงกำลังยืนอยู่กับลูกทั้งสอง ผู้หญิงกำลังยืนสนทนากับผู้หญิงอีกคน การยืนนิ่งคล้ายการประกอบศาสนกิจ เป็นต้น จากการสังเกตพบว่า ทุกอากัปกริยา เป็นกริยาของการกระทำที่เป็นหน้าที่สำคัญของสตรี การประกอบอาชีพ การเลี้ยงลูก การเข้าสังคมมีปฏิสัมพันธ์ และการประกอบศาสนกิจ และเมื่อมองภาพในระยะไกล ก็พบว่ามวลสีขาวบางเบาบริเวณกลางภาพ ปรากฏเป็นภาพจาง ๆ คล้ายหญิงมุสลิมกำลังนั่งอยู่

จะเห็นว่าทั้ง 5 ผลงานของยามีลี๊ะ มีบรรยากาศที่คลุมเครือ เอกภาพของผลงานมีความเหลือมล้ำ มองดูไม่เหมือนจริง แต่ชัดเจนในเรื่องของรูปร่าง และรูปทรง รวมถึงมิติซ้อนทับของผลงานและสีเส้น มีความเหนือจริง ไม่สัมพันธ์กับกับธรรมชาติจึงสรุปได้ว่าในผลงานทั้ง 5 ชิ้นของยามีลี๊ะ ถูกนำเสนอใน “รูปแบบกึ่งนามธรรม” เพราะให้ความสำคัญกับธรรมชาติน้อย มีการตัดทอนรายละเอียด

เน้นการใช้เทคนิคที่เป็นเอกลักษณ์และสีเส้นที่ผสมผสานจินตนาการและรูปแบบนึกคิดส่วนตัวของศิลปินเพื่อให้ผู้ชมเกิดความรู้สึก มีการครุ่นคิดและวิเคราะห์ผลงานตามประสบการณ์ของแต่ละคน

เนื้อหา

จากแรงจูงใจและแนวคิดในการสร้างสรรค์ของศิลปิน สรุปได้ว่า เนื้อหาในผลงานของศิลปิน จัดเป็นประเภท เนื้อหาส่วนตัว อันมีที่มาจากมุมมองส่วนบุคคลของศิลปิน เพราะเกี่ยวข้องกับ แนวความคิด ความรู้สึก ประสบการณ์ที่ศิลปินได้สัมผัส อาทิ ความหนักแน่นมั่นคงในความเชื่อ ความเข้มแข็ง ความพยายามอุตสาหะในการสร้างสรรค์อันเนื่องมาจากความบกพร่องของร่างกาย และยังคงความภาคภูมิใจในความเป็นศาสนิกชนที่ดีด้วยการน้อมนำหลักคำสอนของพระเจ้ามาปรับใช้ในวิถีชีวิต กระทั่งปรากฏผลเป็นสิ่งที่ดีงามแก่ตน จึงเห็นชัดว่า ศิลปินได้เลือกหยิบยกในส่วนของความรู้สึกภายใน เจตนารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของตนเองมาถักทอและถ่ายทอดเป็นผลงานสร้างสรรค์ที่ประณีตและงดงาม

ปรัชญาศาสนาอิสลามที่ปรากฏในผลงานของยามีละ หะยี

ในผลงานที่ชื่อว่า “ดุญา(โลกปัจจุบัน) & อาคีเราะฮ์(ปรโลก)” (ภาพที่ 215) ศิลปินต้องการต้องการสะท้อนให้มวลหมู่มุสลิมตระหนักและระลึกถึงสัจธรรมของหลักคำสอนในศาสนาอิสลามอันเป็นธรรมนุญสูงสุด เพื่อยกระดับจิตใจของให้สูงขึ้น ในผลงานที่ชื่อว่า “หมายเลข 1” (ภาพที่ 216) ศิลปินต้องการสะท้อนเรื่องราวความรู้สึกจากจินตนาการ จิตวิญญาณ จิตใต้สำนึก ผ่านรูปทรงสัญลักษณ์ที่ถูกตัดทอนจากสตรีมุสลิม ซึ่งมีทัศนคติความเชื่อและแรงบันดาลใจจากหลักศรัทธาและหลักปฏิบัติในศาสนาอิสลามที่สอนว่า บรรดาสตรี นั้นอุปมาดังเสาของประเทศ หากว่าสตรีในประเทศหนึ่ง ๆ นั้นเสียหาย แน่นอนประเทศนั้น ก็จะเสียหาย เช่นกัน และหากว่าสตรีในประเทศหนึ่ง ๆ นั้นดีและมีความประเสริฐ แน่นอนประเทศนั้น ๆ ก็จะไปดีไปด้วย²²⁷ ในผลงานที่ชื่อว่า “โลกของสตรีมุสลิม” (ภาพที่ 218) “โลกของสตรีมุสลิม หมายเลข 2” (ภาพที่ 217) ศิลปินต้องการสะท้อนให้เห็นว่าการอบรมบ่มเพาะอบรมสตรี ให้อยู่ในหนทางของหลักศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม มีความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของสตรีมุสลิมที่มีต่อสถาบันครอบครัวและสังคมร่วมสมัยแห่งโลกปัจจุบัน จะส่งผลทำให้สังคมมีความสุข²²⁸ ในผลงานที่ชื่อว่า “เธอ คือ ความหวัง หมายเลข 2” (ภาพที่ 219) ศิลปินต้องการสะท้อนให้เห็นว่า พื้นฐานของมนุษย์ทุกคนนั้น พรารถนาชีวิตและความเป็นอยู่ที่มีความสุข ความสงบสุขและสันติ โดยศิลปินเชื่อว่า สังคมจะเปี่ยมสุขได้นั้น ขึ้นอยู่กับบรรดาสตรี เพราะสตรี คือ เบื้องหลังความสำเร็จของสังคม จึงถ่ายทอดผลงานด้วยกระบวนการเย็บปักผ้า ผ่านสัญลักษณ์รูปร่าง

²²⁷ แนวความคิดผลงานของศิลปิน

²²⁸ เรื่องเดียวกัน

รูปทรงกริยาท่าทางต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตของบรรดาศตรี ผ่านบรรยากาศอารมณ์ความรู้สึก ความรัก ความปรารถนาที่จะมีชีวิตครอบครัวที่สมบูรณ์แบบตามครรลองของศาสนาอิสลาม จึงเห็นได้ชัดว่า ในทุกการสร้างสรรค์ผลงานของศิลปิน ยามิละได้กลิ่นกรองและวิเคราะห์หลักธรรมคำสอนทางศาสนา และมีความเข้าใจที่ถ่องแท้ในหลักปรัชญาการดำเนินชีวิตของสตรีมุสลิม จึงได้มีการนำเสนอรูปทรง และภาพลักษณ์ที่สอดคล้องกัน เพื่อกระตุ้นเตือน สร้างจิตสำนึกถึงความสำคัญของคำสอนทางศาสนา นอกจากนี้ยังปรากฏชัดถึงความประทับใจที่ได้ดำรงตนโดยยึดหลักศาสนาอย่างเคร่งครัดอีกด้วย

3. เพศสถานะในศาสนาอิสลาม

พระอัลลอฮ์ ทรงสร้างมนุษย์ทั้งชายและหญิง และพระองค์ทรงให้ผู้ชายที่นับถือศาสนา เรียกว่ามุสลิม สำหรับสตรีเรียกว่ามุสลิมฮฺ บทบาทชายหญิงในอิสลามมีทั้งเหมือนกัน แตกต่างกัน และหนุนเสริมซึ่งกันและกัน แม้ว่าบุคคลทั่วไป หรือผู้ที่นับถือศาสนาอื่น ซึ่งไม่มีความเข้าใจในอิสลาม มักเข้าใจว่า อิสลามเป็นศาสนาที่ลิดรอนสิทธิของสตรี แต่การแยกทางเพศนั้น เป็นที่ต้องการตามธรรมชาติของมนุษย์ อัลลอฮ์ได้สร้างผู้ชายและผู้หญิง เพื่อใช้ให้ดำรงบทบาทอันสูงส่ง ในขอบเขตและกิจกรรมของพวกเขา การแยกบทบาททางเพศ แม้ผู้ชายจะมีบทบาทมากกว่า ความเหนือกว่าผู้ชาย มีอยู่หลายด้าน นั่นคือ ผู้หญิงจะต้องแสดงความเคารพต่อผู้ชาย และผู้ชายจะต้องคุ้มครองผู้หญิงที่มี สรีระอ่อนแอ แต่ความเหนือกว่าของเพศชาย ไม่ได้หมายถึงการกดขี่หรือละเมิดสิทธิเพศหญิง จึงถือได้ว่า อิสลามเป็นศาสนาที่ให้เกียรติสตรีและเชิดชูศักดิ์ศรีของเธอ โดยอิสลามถือว่าการให้เกียรติสตรีเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพที่สูงส่งและดีงาม

ในบรรดาศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่ปรากฏวิถีมุสลิมนั้น มีจำนวนไม่น้อยที่เป็นศิลปินหญิง จากความเข้าใจของคนบางกลุ่มเกี่ยวกับการลิดรอนสิทธิของสตรีเพศในศาสนาอิสลาม ทำให้ศิลปินเลือนำเสนอผลงานที่สื่อให้เห็นถึงการเห็นความสำคัญของสตรีเพศในศาสนาอิสลาม หรือบ้างก็ เลือนำเสนอให้เห็นถึงความภาคภูมิใจที่ได้เป็นสตรีในร่มเงาของอิสลาม นอกจากผลงานที่สร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจแล้ว วิธีคิดและการได้มาซึ่งความประทับใจดังกล่าวของศิลปิน นับเป็นสิ่งที่น่าศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

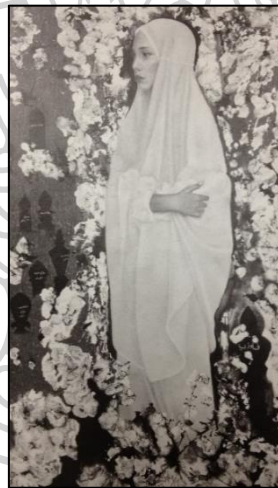
ตัวอย่างศิลปิน

ภาพที่ 220 ปวีณา กล่อมนก (รักษัศาสนา), In the room, เทคนิค เย็บปักบนผืนผ้า, 37 x 50

เซนติเมตร

ที่มา : เข้าถึงได้จาก <http://bangkokartnews.com/AC1/ac151-200/153.ac.htm>, เข้าถึงเมื่อ 30 ธันวาคม 2559

ภาพที่ 221 มูฮัมหมัด โตรอयी แวกือจิ, แม่หม้ายสามจังหวัดชายชายแดนภาคใต้, เทคนิค สีอะคริลิก สีน้ำมัน สีน้ำ และหมึกจีนบนผ้าใบ, 200 x 100 เซนติเมตร

ที่มา : สุนจิบัตรศิลปกรรมร่วมสมัยรุ่นเยาว์ ครั้งที่ 24

โดยจากศิลปินทั้ง 10 ท่าน ผู้วิจัยได้สำรวจศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับ
เพศสถานะในศาสนาอิสลาม จำนวน 4 ท่าน ได้แก่

- 2.1 อัมพรณี สะเตาะ
- 2.2 ยามีล๊ะ หะยี
- 2.3 คีร์ตา อีสรัน
- 2.4 กามีละ อิลละละ

2.1 อำพรณี สะเตาะ

เพศสถานะในศาสนาอิสลามที่ปรากฏในผลงานของอำพรณี สะเตาะ

เมื่อผู้วิจัยได้ทำการพิจารณาผลงานของอำพรณี สะเตาะอย่างถี่ถ้วนแล้ว พบว่าผลงานสร้างสรรค์ของศิลปินจัดอยู่ในกลุ่มการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเพศสถานะในศาสนาอิสลามด้วยเช่นกัน โดยในผลงานทั้ง 5 ชิ้นของอำพรณี ได้แก่ ผลงานชื่อ “มุสลิมะห์” (ภาพที่ 210) ผลงานชื่อ “อิสรภาพที่ถูกขโมย 1” (ภาพที่ 211) ผลงานชื่อ “The Light (24:31) 01” (ภาพที่ 212) ผลงานจากชุด Truth of the Unrest in Deep South (ภาพที่ 213) และผลงานชื่อ “Lost Motherland” (ภาพที่ 214) ได้ถูกนำเสนอโดยการใช้อุปมาและลักษณะของสตรีทั้งสิ้น ประกอบกับประสบการณ์และแนวความคิดของศิลปินส่วนหนึ่งที่มาจากเพศสภาพโดยกำเนิดและการเฝ้าสังเกตสภาพสังคมรวมถึงพฤติกรรมของสตรีมุสลิม ทำให้อำพรณีมุ่งศึกษาและทำความเข้าใจหลักศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของสตรี ผ่านการวิเคราะห์ และนำไปสู่การสร้างสรรค์

เราอยากที่จะโฟกัสเรื่องของความเป็นผู้หญิง และก็มาถึงจุดหนึ่งที่เราเคยเล่าให้ฟังว่า ตอนนั้นเราก็ไม่ได้คลุมฮิญาบ มีหลายอย่างประกอบกันค่ะ เป็นจุดหนึ่งในชีวิตเราที่มีความหึกเหว สิ่งที่เราคุ้นชิน พอเราห่าง และเรากลับไปอีกครั้งหนึ่ง เรา รู้สึกว่าเราต้องตั้งคำถามถึงสิ่งที่เราเป็น เรามาจากไหน อย่างไร เป็นเรื่องของวิธีคิดที่เราเรานำมาจัดการตรงนี้ ก็นำไปสู่งานชุดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิง หลังจากนั้นเราก็เลยไปโฟกัสที่เรื่องผู้หญิง เรื่องศาสนา เรื่องอัตลักษณ์ต่าง ๆ พัฒนาไปเรื่อย ๆ โดยเวลาเราทำงานเราจะสังเกตตัวเอง สังเกตบริบท สิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบข้างในขณะนั้น ปัจจุบันเวลานั้น เราจะสะท้อนอะไรบางสิ่งบางอย่างที่เราเห็นในสังคมผ่านตัวเรา เพราะฉะนั้นสิ่งที่เราทำในทุก ๆ เรื่อง ก็อาจจะเกิดขึ้นจากแรงที่ผลัก ที่อยู่ข้างในตัวเองมาตลอด เช่น เรื่องของการแต่งกายของผู้หญิง ประมาณนี้²²⁹

ศิลปินได้กล่าวถึงพรศนะเกี่ยวกับปฏิบัติตนตามหลักศาสนาของตนว่า สำหรับสตรีมุสลิม การคลุมหัวหรือคลุมหน้าไม่ใช่เรื่องของการถูกบังคับ แต่เป็นเรื่องของการที่สตรีเหล่านั้นมีความรู้สึกต้องการที่จะแสดงความศรัทธาสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่ใช่เป็นการปฏิบัติด้วยความไม่รู้ หรือการปฏิบัติตามกระแส แต่การปฏิบัติเกิดขึ้นเพราะเหล่าสตรีมีความรู้สึกที่ควรปกปิด สิ่งนี้มาจากจุดเดียวกันที่พี่น้องมุสลิมะห์ทั่วโลกศรัทธา มาจากคัมภีร์อัลกุรอานที่ทุกคนศึกษา

เป็นความพิเศษที่พรณีค้นพบเจอ คือผ้าที่เราคลุมตัวเอง คลุมร่างกายทั้งหมด แต่งตัวให้เรียบร้อยขึ้น ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่ติดตัวเราโดยตลอด ในการทำอะไรเราก็ต้องยังคิด พิจารณาบทบาทของตัวเอง ด้วยสัญลักษณ์ที่ตัวเองมีมากขึ้น เรา รู้สึกว่าผ้าคลุมเป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ คือเราได้ศึกษาหลักคำสอนมากขึ้น ศึกษาในเรื่องของหลักการ สังคม เรื่องของอื่น ๆ มากขึ้น ทุกวันนี้เราจึงสงบ เรานิ่งขึ้น เพราะเรามี

²²⁹ สัมภาษณ์ อำพรณี สะเตาะ, อาจารย์ประจำคณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยรังสิต, 27 ตุลาคม 2559.

ศาสนา มีผ้าคลุมฮิญาบ เรามีจุดเริ่มต้นที่ดีของเราเป็นหลัก เป็นแกนหลักในการดำรงชีวิตของเรา เพราะฉะนั้นเราทำอะไร เรามีความรู้สึกว่าเราจะมีดวงตัวเอง ในขณะเดียวกัน เราที่เปลี่ยนแปลงตัวเอง เราก็เปลี่ยนแปลงบริบทรอบข้างโดยที่ผ่านตัวผลงานของเราเอง โดยตรงนี่ก็คือเดินทางควบคู่กันไป²³⁰

นอกจากนี้ยังมีการพิจารณาบทบาทของตนเองในวงการศิลปะร่วมสมัยไทย ในฐานะของศิลปินหญิงที่กำลังเติบโตและตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในความเคลื่อนไหวนี้และการมีพื้นที่ในการแสดงออกผลงานสร้างสรรค์

ในอดีต สมัยก่อน บทบาทของผู้หญิง ที่เราคิดว่าไม่ใช่แค่มุสลิม บทบาทการกล่าวถึงของเรื่องผู้หญิงในเรื่องของชนชั้น จะถูกวางไว้ที่อันดับสองเสมอ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการแสดงออกในด้านศิลปะก็ดี หรืออะไรก็ดี เพราะฉะนั้น เรามองว่า ณ เวลานี้ เป็นโอกาสที่ดี ที่เราได้พูดถึง แสดงออกว่าผู้หญิงสามารถขึ้นมาได้ มีเสียง มีความคิดเห็น ไม่ว่าจะเป็นการแสดงออกในด้านใดก็ตามแล้วแต่รวมถึงงานศิลปะ เพราะฉะนั้นเรามองว่าการเคลื่อนไหวที่เรากำลังปฏิบัติอยู่เป็นอะไรที่ท้าทายกับศิลปะร่วมสมัยไทย²³¹

จึงสามารถสรุปได้ว่าผลงานสร้างสรรค์ของอำพรณี สะเตาะ สามารถจัดอยู่ในกลุ่มผลงานที่มีจุดร่วมและความสอดคล้องประสานกันในเรื่องเกี่ยวกับปรัชญาศาสนาอิสลามและเพศสถานะในศาสนาอิสลามได้เป็นอย่างดี ทั้งในด้านแนวความคิดและการถ่ายทอดรวมถึงการแสดงออกในผลงานทั้งหมด

2.2 ยามีล๊ะ หะยี

เพศสถานะในศาสนาอิสลามที่ปรากฏในผลงานของยามีล๊ะ หะยี

เมื่อผู้วิจัยได้ทำการพิจารณาผลงานของยามีล๊ะ หะยี อย่างถี่ถ้วนแล้ว พบว่าผลงานสร้างสรรค์ของศิลปินจัดอยู่ในกลุ่มการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเพศสถานะในศาสนาอิสลามด้วยเช่นกัน โดยในผลงานทั้ง 5 ชิ้นของยามีล๊ะ ได้แก่ ผลงานชื่อ “ดูนยา(โลกปัจจุบัน) & อาคีเราะฮฺ(ปรโลก)” (ภาพที่ 215) หมายเลข 1 (ภาพที่ 216) ผลงานชื่อ “โลกของสตรีมุสลิม หมายเลข 2” (ภาพที่ 217) ผลงานชื่อ “โลกของสตรีมุสลิม” (ภาพที่ 218) และผลงานชื่อ “เธอ คือ ความหวัง หมายเลข 2” (ภาพที่ 219) ได้ถูกนำเสนอโดยการใชรูปร่างและลักษณะของสตรีทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติศาสนกิจ การประกอบอาชีพ การเป็นเจ้าสาว ความเป็นแม่ ประกอบกับประสบการณ์และแนวความคิดของศิลปินส่วนหนึ่งที่มาจากเพศสภาพโดยกำเนิดของศิลปิน การได้รับการอบรมบ่มเพาะถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของมุสลิมะห์ที่ดี ประสบการณ์ชีวิตจากการได้ดำรงตนในฐานะสตรีผู้นับถือศาสนาอิสลาม

²³⁰ ทางนำชีวิต - อำพรณี สะเตาะ, เข้าถึงเมื่อ 20 มิถุนายน 2559, เข้าถึงได้จาก

<https://www.youtube.com/watch?v=nd-R1LF01vM>

²³¹ สัมภาษณ์ อำพรณี สะเตาะ, อาจารย์ประจำคณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยรังสิต, 27 ตุลาคม 2559.

และการศึกษา ค้นคว้า ทำความเข้าใจหลักศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของสตรี ต่อเนื่องด้วยการวิเคราะห์ พิจารณาและนำไปสู่การสร้างสรรคผลงานศิลปะ โดยศิลปินได้กล่าวว่า

งานของเราคือถ้าปรัชญาศาสนาอย่างเดียวกันไม่เชิง เพราะเรามีแรงบันดาลใจมาจากสตรีมุสลิมด้วย หรืออาจจะเรียกว่า หลักศาสนาเป็นแรงบันดาลใจในการดำเนินชีวิตของสตรีมุสลิม เพราะเราทำงานโดยอิงจากชีวิตของตัวเองค่ะ ในอนาคตต่อไป คิดว่าอาจจะทำเรื่องเจ้าสาวก็ได้ เพราะในอนาคตเราก็ต้องไปอยู่จุด ๆ นั้น เราเป็นผู้หญิง เมื่อเติบโตไป เราก็ต้องไปเป็นต้องเป็นเจ้าสาว ประมาณนี้²³²

สอดคล้องกับหลักธรรมคำสอนและหลักการทางของศาสนาอิสลามที่ศิลปินมักกล่าวถึงในแนวความคิดการสร้างสรรคผลงานอยู่เสมอ คือ

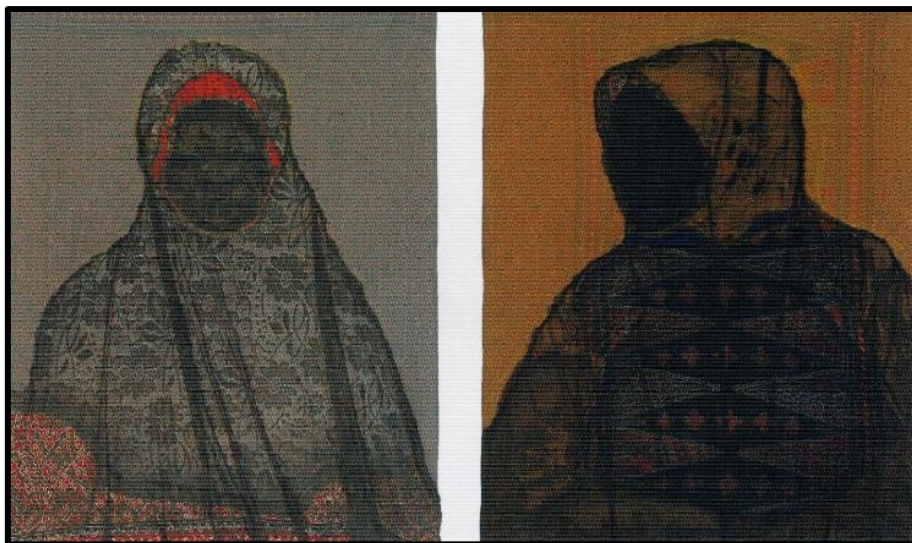
บรรดาสตรีนั้น อุปมาดังเสาของประเทศ
หากว่าสตรีในประเทศหนึ่ง ๆ นั้นเสียหาย แน่นอนประเทศนั้น ๆ ก็เสียหาย
หากว่าสตรีในประเทศหนึ่ง ๆ นั้นดีและมีความประเสริฐ แน่นอนประเทศนั้น ๆ ก็จะไปดีด้วย

จากที่กล่าวมาทั้งหมด จึงสามารถสรุปได้ว่าผลงานสร้างสรรค์ของยามีละ หะยี สามารถจัดอยู่ในกลุ่มผลงานที่มีจุดร่วมและความสอดคล้องประสานกันในเนื้อหาเกี่ยวกับปรัชญาศาสนาอิสลามและเพศสถานะในศาสนาอิสลามได้เป็นอย่างดี ทั้งในด้านแนวความคิดและการถ่ายทอดรวมถึงการแสดงออกในผลงานทั้งหมด

2.3 คีร์ตา อีสร์รัน

คีร์ตา อีสร์รัน ศิลปินและอาจารย์ประจำแขนงวิชาทัศนศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี คีร์ตามักนำเสนอผลงานศิลปะผ่านเทคนิคการเย็บปักที่มีเอกลักษณ์เฉพาะเรียกว่า การเย็บปัก บนผืนผ้าขนาดใหญ่ ปรากฏรูปร่างของชาวสตรีมุสลิม กลิ่นกรองผ่านทัศนคติ ประสบการณ์ อารมณ์และสะท้อนให้เห็นความเป็นไปของสตรีมุสลิมในภาวะและบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ ผลงานศิลปะของศิลปินที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ครั้งนี้จำนวน 5 ชิ้น ได้แก่ ผลงานชื่อ “ความสูญเสียและความหวัง” (ภาพที่ 222) ผลงานชื่อ “เมาะ / ตีนอ” (ภาพที่ 223) ผลงานชื่อ “บันทึกภาพร่าง (กาย) 3” (ภาพที่ 224) ผลงานชื่อ “บันทึกจากความหวังที่เหลือ” (ภาพที่ 225) และผลงานชื่อ “บันทึกภาพร่างกายและใจ ชุดที่ 1” (ภาพที่ 226) และรายละเอียดวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นดังนี้

²³² สัมภาษณ์ ยามีละ หะยี, ศิลปิน, 21 พฤษภาคม 2559.

ภาพที่ 222 ความสูญเสียและความหวัง, เทคนิค เย็บมือ ปะติด วัสดุบนผืนผ้า, 2555
 ที่มา : คีร์ตา อีสรัน, จากความหวัง, (เชียงใหม่ : ศุภกฤษฎการพิมพ์,2558)

ภาพที่ 223 เมฆ / ดินอ, เทคนิค เย็บมือ ปะติด วัสดุบนผืนผ้า, 2556, 185 x 165 เซนติเมตร
 ที่มา : คีร์ตา อีสรัน, จากความหวัง, (เชียงใหม่ : ศุภกฤษฎการพิมพ์,2558)

ภาพที่ 224 บันทึกร่างกาย (กาย) 3, เทคนิค วัสดุผสม, 2555-2558, 65 x 45 เซนติเมตร
 ที่มา : คีร์ตา อีสรัน, จากความหวัง, (เชียงใหม่ : ศุภกฤษฎการพิมพ์, 2558)

ภาพที่ 225 บันทึกร่างกาย (กาย) 3, เทคนิค วัสดุผสม, 2554-2558, 57 x 75 เซนติเมตร
 ที่มา : คีร์ตา อีสรัน, จากความหวัง, (เชียงใหม่ : ศุภกฤษฎการพิมพ์, 2558)

ภาพที่ 226 บันทึกร่างกายและใจ ชุดที่ 1, เทคนิค วัสดุผสม, 2554-2558
 ที่มา : คีร์ตา อีสรัน, จากความหวัง, (เชียงใหม่ : ศุภกฤษฎการพิมพ์, 2558)

ในผลงานชื่อ “ความสูญเสียและความหวัง” (ภาพที่ 222) ผลงานสร้างสรรค์ขึ้นโดยวิธีการเย็บปัก ปะติดด้วยมือทั้งหมด เป็นลักษณะสี่เหลี่ยมผืนผ้าแนวตั้ง โดยใช้ผ้าหลากหลายชนิดเป็นวัสดุหลักในการสร้างสรรค์ เช่น ผ้าถุงปาเต๊ะ ผ้ามุ้ง ผ้าตาข่าย ผ้าลูกไม้ ผ้าโทเร เป็นต้น ปรากฏเป็นลักษณะของสตรีชาวมุสลิมทั้งสองภาพ ในภาพที่ 1 ปรากฏเห็นภาพครึ่งตัวของสตรีมุสลิมผู้หนึ่ง ณ ตำแหน่งกลางภาพที่มีพื้นหลังโทนเทา สวมผ้าคลุมฮิญาบคลุมศีรษะยาวจนถึงช่วงตัว ลำตัวหันตรงมาทางผู้ชม ใบหน้าก้มต่ำเล็กน้อย คู่มือรีร้อยความเศร้าหมอง และดวงตามองต่ำในลักษณะเหม่อลอย ไร้แววแห่งความสุขสดใส ลักษณะการเย็บแน่น มีการซ้อนผ้าหลากหลายชนิด มีความตั้งใจให้เห็นร่องรอยการซ้อนทับ การพับของผ้า เน้นลวดลาย และสี เป็นขาว ดำ แดง โทนของภาพมีความหม่น เลื่อนราง ในภาพที่ 2 ปรากฏเห็นภาพครึ่งตัวของสตรีมุสลิมเช่นกัน ณ ตำแหน่งกลางภาพที่มีพื้นหลังโทนส้ม สวมผ้าคลุมฮิญาบคลุมศีรษะยาว ลำตัวหันตรงมาทางผู้ชม ใบหน้าหันมองไปทางด้านซ้ายของผู้ชม ไม่มีร่องรอยการเย็บในช่วงบริเวณใบหน้า ลักษณะดังกล่าวคล้ายกับการจ้องมองตรงไป การเย็บแน่น มีความละเอียดกว่าภาพที่ 1 มีการซ้อนผ้าหลากหลายชนิด มีร่องรอยการซ้อนทับ การพับของผ้า เน้นลวดลาย และสี เป็นดำ ส้ม โทนของภาพมีความหม่น แต่ด้วยสีส้มทำให้มีความสดใสกว่าภาพที่ 1

ในผลงานชื่อ “เมาะ / ตีนอ” (ภาพที่ 213) ปรากฏเห็นภาพของสตรีมุสลิมผู้หนึ่ง ณ ตำแหน่งด้านขวาของภาพ สวมผ้าคลุมฮิญาบคลุมศีรษะยาวจนถึงช่วงตัว เธอนั่งขัดสมาธิ เอนหลังพิงกับผนังสีดำ ใบหน้าก้มมองสิ่งที่กำลังทำอยู่ในมืออย่างตั้งใจ คือการถัก หรือเย็บบางสิ่งบางอย่าง ซึ่งเป็นกิจกรรมทั่วไปของสตรีเพศ ทางด้านซ้ายของภาพปรากฏวัตถุบางอย่าง มองคล้ายหม้อ หรือไห ลักษณะการเย็บแน่น มีการซ้อนผ้าหลากหลายชนิด มีความตั้งใจให้เห็นร่องรอยการซ้อนทับ การพับของผ้า และเห็นเส้นการเย็บชัดเจนจากไหมที่มีสีแตกต่างกัน เน้นลวดลาย และสี เป็นขาว ดำ ส้ม โทนของภาพมีความหม่น อึดอัด เลื่อนราง

ในผลงานชื่อ “บันทึกภาพร่าง (กาย) 3” (ภาพที่ 224) ผลงานสร้างสรรค์ขึ้นโดยเทคนิควัสดุผสม มีขนาด 65 x 45 เซนติเมตร กลางภาพปรากฏรูปร่างของสตรีมุสลิมครึ่งตัว ทราบได้จากลักษณะใบหน้าและศีรษะที่มีมวลมอคล้ายผ้าคลุมฮิญาบล้อมรอบ มีสีเข้มจนคล้ายสีดำ ใบหน้าของสตรีคนดังกล่าว มองเห็นไม่เด่นชัด มีความเลื่อนราง คลุมเครือ ไม่ปรากฏอวัยวะบนใบหน้าตามธรรมชาติ แต่ปรากฏร่องรอยลักษณะตามธรรมชาติของวัสดุที่มีความผสมผสานไว้อย่างชัดเจน พื้นหลังมีสีขาวแต่เต็มไปด้วยร่องรอบเปรอะเปื้อน มองคล้ายคราบสกปรก ปกคลุมไปทั่ว มีความหนาแน่นต่างกันในแต่ละจุด ผลงานโดยรวมมองแล้วให้ความรู้สึกอึดอัด เศร้าหมอง

ในผลงานชื่อ “บันทึกจากความหวัง” (ภาพที่ 225) ปรากฏภาพทั้งหมด 3 ภาพ เป็นภาพใบหน้าของสตรีมุสลิมสูงวัย 3 คน พื้นหลังใช้โทนสีน้ำตาล และดำ มองดูคล้ายรอยเปรอะเปื้อน ให้ความรู้สึก หม่นหมอง คลุมเครือ ขุ่นมัว สตรีทั้งสามสวมฮิญาบ หรือโปกผ้าคลุมศีรษะ ใบหน้าของทุกคนเลื่อนราง ถูกเขียนด้วยเส้นสีขาวไม่ชัดเจนมากนัก ในภาพที่ 1 สตรีในภาพหันหน้าไปทางขวา

ดวงตามองตรงไปตามทิศทางของการหัน ใบหน้าเรียบเฉย ดวงตามองคล้ายกำลังครุ่นคิดบางอย่าง ในภาพที่ 2 เป็นสตรีในภาพหันหน้าตรง ปรากฏรอยยิ้มเด่นชัด แม้ว่าดวงตาจะฉายแววหมองเศร้า แต่โดยรวมกลับดูแจ่มใส และในภาพที่ 3 สตรีในภาพอยู่ในลักษณะหันข้าง มองตรงไปทางซ้าย ใบหน้าเรียบเฉย แววตาฉายแววครุ่นคิด จากทั้ง 3 ภาพ จะเห็นว่า รูปร่างของคนมีความอิสระ ไม่ได้มีการก่อร่างให้ถูกต้องตามหลักกายวิภาค เส้นที่เขียนประอะเลื้อน และศิลปินยังทิ้งร่องรอยการหยุด เบือนของวัสดุไว้อย่างเปิดเผย

และ ในผลงานชื่อ “บันทึกภาพร่างกายและใจ ชุดที่ 1” (ภาพที่ 226) ปรากฏภาพทั้งหมด 9 ภาพ เป็นภาพใบหน้าของสตรีเพศทั้งหมด สร้างสรรค์ขึ้นด้วยการวาดเส้นดินสอดำ และใบหน้าเหล่านั้นได้ถูกรัดกรอบไว้ด้วยสะดึงไม้ ทำให้ภาพมีความตึงเรียบในส่วนด้านในสะดึง และปลดปล่อยรอยยับจากการโดนรัดไว้รอบ ๆ อย่างเปิดเผย พื้นหลังสีขาวปรากฏคล้ายลักษณะของหน้าหนังสือพิมพ์เลื่อนราง ในภาพที่ 1 ปรากฏหญิงชรามุสลิมติดขอบด้านซ้ายของภาพ ใบหน้าหันไปทางด้านขวาเล็กน้อย เส้นการวาดขาดช่วง ไม่เน้นแสงเงาตรงใบหน้า เน้นตรงขอบรอบ และเสื้อผ้า ในภาพที่ 2 ปรากฏเป็นภาพใบหน้าเด็กหญิงชรามุสลิม 2 คน คนหนึ่งปรากฏในตำแหน่งด้านในสะดึง อีกคนปรากฏในตำแหน่งด้านขวาของภาพ เส้นการต่อเนื่อง เน้นแสงเงาตรงใบหน้า และปล่อยให้สว่างในช่วงของผ้าคลุม ในภาพที่ 3 ปรากฏภาพเด็กหญิงชรามุสลิมวัยไม่เกิน 4 ขวบปี ในตำแหน่งค่อนข้างซ้ายของภาพแต่ไม่ติดขอบ ใบหน้าเด็กหญิงหันไปทางด้านขวา แต่ดวงตาจ้องมองไปยังทิศตรงข้าม เส้นการวาดไม่ปรากฏมากนักบนใบหน้า ปรากฏแค่ดวงตา เน้นในส่วนผ้าคลุมจนเป็นสีเข้ม ในภาพที่ 4 ปรากฏภาพใบหน้าหญิงชราชรามุสลิมเด่นชัด กำลังเอื้อมมือมาแตะริมฝีปาก ดวงตามองต่ำคล้ายการเหม่อลอย ดูมีริ้วรอยของความกังวล เศร้าสลด การวาดในส่วนของผ้าคลุมไม่มีการแรเงา เป็นการระบายดินสอดาจนเป็นสีดำทึบ ในภาพที่ 5 ปรากฏภาพใบหน้าเด็กหญิงชรามุสลิมเด่นชัด ในตำแหน่งทางด้านขวาของภาพ การวาดปรากฏแสงเงาชัดเจน ครบถ้วน ในภาพที่ 6 ปรากฏภาพหญิงชราชรามุสลิมเด่นชัด ลักษณะหันข้างไปทางด้านซ้าย ในตำแหน่งชิดด้านขวาของภาพ ดวงตามองต่ำคล้ายการเหม่อลอย มีริ้วรอยความเศร้าหมอง กังวล แสงเงาชัดเจน ครบถ้วน ในส่วนผ้าคลุมมีการระบายจนทึบ ในภาพที่ 7 ปรากฏภาพใบหน้าหญิงชราชรามุสลิมเด่นชัด ขนาดเต็มกรอบสะดึง ไม่ปรากฏในส่วนของผ้าคลุม มีเพียงขอบตรงกรอบหน้าเท่านั้น ใบหน้ามีความหม่นหมอง ซึมเศร้าชัดเจน การวาดเน้นในส่วนใบหน้า ชัดเจนครบถ้วน ในส่วนขอบผ้าคลุมปล่อยขาวไว้ ในภาพที่ 8 ปรากฏภาพใบหน้าคนชราเด่นชัด ทรงผมตัดสั้น ไม่มีการสวมผ้าคลุมหรือเครื่องแต่งกายที่บ่งบอกศาสนา ใบหน้าหันไปทางด้านซ้าย ดวงตาจ้องมองตรงไป ดูมีริ้วรอยความเหนื่อยล้า อ่อนเพลีย และกังวล การวาดเน้นด้านแสง มีการปล่อยพื้นที่ช่วงใบหน้า ขอบและสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ แสงเงาชัดเจน และในภาพที่ 9 ปรากฏภาพใบหน้าหญิงชราชรามุสลิมสวมผ้าคลุมเด่นชัด ในตำแหน่งชิดด้านขวาของ

ภาพ ใบหน้าหันไปทางด้านซ้าย การวาดเน้นแสงเงาชัดเจน ถูกต้อง แสดงความรู้สึกกังวล คร่ำครีดยด
คู่มือวีรยของความกังวล เศร้าสลด

แรงจูงใจ

ศิลปินมักนำเสนอผลงานด้วยกรรมวิธีการสร้างสรรค์ที่หลากหลาย โดยช่วงแรกของการ
สร้างสรรค์ผลงาน คีร์ตาได้เลือกใช้การเย็บปักด้วยเส้นด้าย และผ้าหลากหลายชนิด รวมถึงวัสดุต่าง ๆ
ที่มีความนูนบนพื้นผ้าขนาดใหญ่ ผลงานปรากฏรูปร่างของมนุษย์ชัดเจน และโดยมากมักเป็นผู้หญิง มี
การตัดทอนรายละเอียด สก๊ตเหลือเพียงเค้าโครง ไร้รายละเอียดในส่วนของอวัยวะหรือส่วนประกอบ
ไม่ถูกต้องตามหลักสัดส่วนร่างกายตามกายวิภาคศาสตร์ ภาพรวมของผลงานมีความหมองเศร้า
สะเทือนใจ ผลงานที่ปรากฏเป็นสิ่งที่ตกตะกอนมาจากกลั่นกรองมาจากประสบการณ์ที่ศิลปินได้พบ
เจอ ที่ส่วนใหญ่เป็นประสบการณ์การดำเนินชีวิตในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และการเฝ้าสังเกต
ความเป็นไปของผู้คนในชุมชนที่เผชิญภาวะความยากลำบากทั้งทางร่างกายและทางจิตใจ

เป็นเรื่องราวของความสูญเสีย และความหวัง ซึ่งความสูญเสียและความหวัง เป็นเรื่องของ
ความรู้สึก มีความแง่ลบใหม่ สำหรับจิตใจเรา ไม่ลบนะคะ แต่ด้วยงานที่แสดงออกไป รูปลักษณ์ที่ถ่ายทอด
ออกไป ค่อนข้างแรง งานของเราจะดูหดหู่ จะดูเจ็บปวด ดูแล้วเศร้าหมอง ดูแล้วระทมทุกข์ เริ่มต้นมาจาก
เราเคยรู้สึกผูกพันกับแม่ลูกอยู่คู่หนึ่ง ที่เราเคยไปคลุกคลี ใช้ชีวิตอยู่ด้วย เรารู้สึกว่าคนในพื้นที่ คือคนที่
ยากลำบาก ยากลำบากในที่นี้คือ แม่กระທังเงินที่จะเลี้ยงดูชีวิตตัวเอง แทบจะไม่มีอะไรเลย วันหนึ่งเราไม่มี
ทางรู้เลยว่า เขาจะมีเงิน ซื้อข้าว ซื้อน้ำ ซื้ออาหาร หรือเปล่า อันนั้นเริ่มต้นจากชีวิตของคนในพื้นที่ แล้วยัง
มีเรื่องของ ร่างกาย เรื่องของครอบครัวนั้น แม่มีลูก แล้วลูกออกมาไม่สมประกอบ สติสัมปชัญญะไม่ถูกต้อง
ตามมนุษย์เราปกติ ก็เลยได้รับแรงกระตุ้น เป็นแรงบันดาลใจจากบอดี้ ร่างกายของเขามาทำงาน²³³

จากจุดเริ่มต้นดังกล่าว การสานสัมพันธ์และใช้ชีวิตร่วมกับผู้คนในชุมชนและพื้นที่ ทำให้คีร์ตา
มองเห็นสาระสำคัญของร่างกายมนุษย์ รวมถึงในพื้นที่ดังกล่าว ได้เป็นชัยภูมิสำคัญของปัญหาความ
รุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้ผู้คนมีความหวาดระแวง หมองเศร้า หวาดกลัว เพราะไม่มี
ใครสามารถทราบได้ว่า การใช้ชีวิตในแต่ละวันจะเป็นวันสุดท้ายของตนเองหรือไม่ ความรู้สึกเหล่านี้
ส่งผลให้ผู้คนใช้ชีวิตโดยไร้ความสุข ไม่มีความเบิกบาน ปราศจากความมีชีวิตชีวา ศิลปินจึงมีความคิดที่
จะสร้างคนในพื้นที่ให้กลับมาใช้ชีวิตอีกครั้ง ด้วยเทคนิคและวิธีการที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและ
สอดคล้องกับอารมณ์และความรู้สึกที่ศิลปินต้องการแสดงออก

²³³ สัมภาษณ์ คีร์ตา อีสรัน, อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 31
พฤษภาคม 2559.

เหมือนเราสร้างคนให้กลับมามีชีวิตในงานศิลปะ โดยให้ตัวของอารมณ์ความรู้สึกที่ออกมาผ่าน
 ฟอรัมของคน แล้วยิ่งเรื่องผ้า เพราะว่างานเราใช้วัสดุที่เป็นผ้าเป็นหลัก ผ้าส่วนใหญ่ในงานเรา ขึ้นแรก ๆ
 เป็นผ้าที่เขาใช้ในชีวิตประจำวันจริง ๆ เช่น ผ้ายืด ผ้าโสร่ง เราก็เอามาทำงาน พอเรานำผ้าและวัสดุที่ผ่าน
 การใช้ชีวิต มีความหมาย มาทำงาน มาประกอบเป็นฟอรัมเป็นเรื่องขึ้นมา งานยังมีอารมณ์ความรู้สึกมาก
 ขึ้น แล้วลักษณะงานเรา เรียกว่า เย็บสัก คือการเอาวัสดุที่นุ่ม ๆ มาซ้อนกันแล้วเย็บ เราจะเย็บมือ งานเรา
 ทุกชิ้นจะไม่มีการเย็บจักร แล้วเราก็เอามาประกอบเป็นฟอรัมคน เปรียบเสมือน การประกอบรูป ประกอบ
 ชีวิตของคน ๆ นั้นขึ้นมาด้วยกระบวนการเนาและด้นถอยหลังจากมือเราและด้ายเพียงแค่เส้นเดียว ส่วนจะ
 ถูกดึง ถูกรั้ง ถูกบีบอย่างไรให้เป็นฟอรัมคนนั้นก็ขึ้นอยู่กับอารมณ์ความรู้สึกของเรา แล้วยังมีอีก
 กระบวนการหนึ่งก็คือการเผา คือการทับผ้าที่ถูกเผาอีกชั้นหนึ่ง เพราะเรามีความรู้สึกว่า ชีวิตคนเรา
 คลุมเครือ ชีวิตเราอยู่ท่ามกลางเขม่าควันในเหตุการณ์ในพื้นที่ เป็นสิ่งไม่ดี พอเกิดเหตุการณ์บางอย่าง
 เกิดขึ้นในพื้นที่คนก็จะมองว่าต้องเป็นเหตุการณ์ความไม่สงบแน่เลย ต้องเป็นอะไรอย่างนี้ไปหมด เราก็เลย
 ใช้ผ้าสีดำ เปรียบเสมือนความเลือนราง เหมือนเขม่าควันที่ปกคลุมชีวิตผู้คนในพื้นที่ โดยที่เราไม่มีทางรู้เลย
 ว่าเมื่อไหร่ ความสงบ ความสันติสุข จะกลับคืนมาในพื้นที่ได้ เพราะทุกคนอยู่กันท่ามกลางหมอก²³⁴

คีตดาได้มุ่งมั่นสร้างสรรค์ผลงานอย่างต่อเนื่อง และมีการพัฒนาแนวความคิด จากผลงานชุด
 ก่อนหน้าที่ศิลปินมีความบันเทิงใจจากสภาวะความหดหู่เศร้าหมองจากความสูญเสีย ผลงานที่
 ต่อเนื่องมาได้มีการก้าวไปข้างหน้าตามความรู้สึกตามธรรมชาติของมนุษย์ เมื่อมีโลก สิ่งแวดล้อม และ
 สังคมรอบข้างเต็มไปด้วยความโหดร้ายทารุณจนเกิดความสูญเสีย ความหวังจึงเป็นสิ่งเดียวที่จะช่วย
 ปลอบประโลมจิตใจของมนุษย์ให้สามารถดำรงชีวิตผ่านวิกฤตไปได้ โดยศิลปินได้กล่าวว่า ความ
 สูญเสียคือเรื่องของผู้ที่ตายไปแล้ว และความหวังคือเรื่องของที่ยังคงมีชีวิตอยู่ และจากประสบการณ์
 การได้ใช้ชีวิตอย่างยากลำบากร่วมกับคุณแม่ลูกในชุมชนจนก่อเกิดเป็นผลงานชุดก่อนหน้า ครั้งนี้คีตดา
 จึงหันกลับมาพิจารณาตนเองในแง่มุมของความเป็นสตรีเพศและความต้องรู้สึกของการเป็นแม่

เรื่องของความหวัง ณ ปัจจุบันนี้ คืออยู่เพื่อความหวังของคนข้างหลัง ก็คืออย่างเช่นเราเปรียบว่า
 ถ้าเราเป็นแม่ คนข้างหลังเราก็คือลูก งานเราส่วนใหญ่ก็เลยจะเป็นเรื่องของแม่กับลูก และคนที่ยังอยู่ก็คือ
 ความหวัง ก็เลยเป็นเรื่องของความหวังและสตรีเพศค่ะ สะท้อนแง่มุมของผู้หญิง ความเป็นสตรีที่ดีใน
 ศาสนาอิสลามก็มีการบัญญัติไว้ เราก็จะมองในเรื่องความงามของบทบาทหน้าที่ในการเป็นสตรี อะ
 มาณะฮ์²³⁵ ก็คือหน้าที่ คือหลักปฏิบัติ ส่วนเราจะได้อะไรซึ่งเป็นซอสิฮะฮ์²³⁶ นั้นไหม ขึ้นอยู่กับการกระทำ
 การปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักศาสนา ถ้าถามว่าเกี่ยวข้องกับความงามของความเป็นสตรีเพศอย่างไร ก็

²³⁴ เรื่องเดียวกัน

²³⁵ หมายถึง จิตสำนึกที่รู้สึกรับผิดชอบต่อหน้าที่ และระมัดระวังการละเลยหรือละทิ้งต่อหน้าที่ โดย ปริญญา ประหยัดทรัพย์
 สำนักจุฬาราชมนตรี

²³⁶ หมายถึง สตรีที่ปฏิบัติตามหลักการอิสลามครบสมบูรณ์และประพฤติตัวอยู่ในครรลองขอบข่ายของอิสลาม โดย ปริญญา
 ประหยัดทรัพย์ สำนักจุฬาราชมนตรี

ตอนนั้น เราตั้งใจว่าเมื่อจบปริญญาโท แต่งงานแล้วอยากจะมีน้อง มีครอบครัว อยากจะมีลูก อาจารย์ขลุ่ยก็พูดกับเราคำหนึ่งว่า ฉันไม่ยากให้เธอมีครอบครัว กลัวเธอจะไม่ทำงานศิลปะ ก็เลยบอกท่านไปว่า อาจารย์คะ หนูตั้งใจว่าถ้าหนูจะมีครอบครัว หนูจะมีลูกหรืออะไรก็ตาม หนูก็จะยังทำศิลปะ พอท้องน้องได้ 5 วันก็เขียนรูปแล้ว นั่งสเก็ตช์ นั่งตรออิง พอ 3 เดือนก็ยกเฟรมแล้ว เราไม่รู้สักการมีลูกบั่นทอนการทำงานศิลปะของเรา แต่สร้างอินสไปร์ให้กับเราเยอะขึ้นมาก เพราะเราทำเพื่อเขาแล้ว กลายเป็นว่าเราทำเพื่อเขา เรามีเขาเป็นแรงบันดาลใจ ตั้งแต่เราจบปริญญาโท เราก็มองเรื่องของชีวิตตัวเอง มองร่างกาย ความงามของสตรี เราก็อบตงตรงนั้นแหละค่ะมาทำงาน²³⁷

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ศิลปินมีแรงจูงใจภายในเป็นแรงผลักดันสำคัญในการสร้างสรรค์ผลงาน ความรู้สึกต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในศิลปิน เช่น ความสะเทือนใจ ความสูญเสีย ความเศร้าหมอง ความยากลำบาก ความหวัง ความสุข ได้ก่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันให้ศิลปินสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเพื่อสะท้อนความรู้สึก และสื่อถึงเรื่องราวชีวิตแง่มุมต่าง ๆ ของผู้หญิงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้วยเทคนิคที่เป็นเอกลักษณ์และสอดคล้องกับแนวความคิดรวมถึงการแสดงออก

รูปแบบการนำเสนอ

ในผลงานชื่อ “ความสูญเสียและความหวัง” (ภาพที่ 222) “เมฆา / ตีนอ” (ภาพที่ 223) “บันทึกร่าง (กาย) 3” (ภาพที่ 224) และ “บันทึกจากความหวัง” (ภาพที่ 225) ของศิลปิน ปรากฏรูปร่าง รูปทรง ของสตรีมุสลิมในลักษณะ ไม่สมจริงตามธรรมชาติ มีการสกัดและลดทอน สังเคราะห์ เหลือเพียงพื้นที่สี โดยมากมักมีการละในส่วนของการละเอียดอวัยวะและส่วนประกอบต่าง ๆ ของร่างกาย ผู้ชมจะสามารถเข้าใจรูปร่างและรูปทรงในภาพได้โดยการสังเกตเส้นและขอบเขตของสี แม้ว่า ในผลงานชื่อ ในผลงานชื่อ “บันทึกจากความหวัง” (ภาพที่ 225) จะมีการเขียนเส้นสีขาวเป็นรูปใบหน้าชัดเจน แต่ผลงานไม่มีการลงสีหรือให้แสงเงาตามความเป็นจริงในธรรมชาติ ส่วนในผลงานชื่อ “บันทึกภาพร่างกายและใจ ชุดที่ 1” (ภาพที่ 226) ผลงานปรากฏกลุ่มภาพวาดทั้งหมด 9 ภาพ เป็นภาพใบหน้าของสตรีมุสลิมในหลากหลายช่วงวัย และหลากหลายอากัปกริยา สร้างสรรค์โดยเทคนิค วาดเส้นดินสอดำ ศิลปินวาดภาพใบหน้าเหล่านั้นโดยมีสัดส่วนที่ถูกต้องตามหลักกายวิภาค มีการให้แสงเงาตามธรรมชาติและเหมือนกับที่ตาเห็นแต่ไม่คับถ้วนตึง บางจุดมีการเพิ่มความเข้ม หรือเว้นส่วนที่โดนแสงมากเกินไปจนความเป็นจริง และในบางภาพกลับมีการละอวัยวะบางส่วนไว้ เช่นในภาพที่ 3 (แถวบนสุด ด้านขวา) ภาพใบหน้าเด็กน้อยไม่ปรากฏจมูก

²³⁷ สัมภาษณ์ ศีติตา อีสรัน, อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 31 พฤษภาคม 2559.

จึงสรุปได้ว่าในผลงานทั้ง 5 ชิ้นของคีตดา ถูกนำเสนอใน “รูปแบบกึ่งนามธรรม” เพราะให้ความสำคัญกับธรรมชาติเพียงกึ่งหนึ่ง มีการสกัด ตัดทอน ลดรายละเอียด เน้นการใช้เทคนิคที่เป็นเอกลักษณ์ผสมร่วมกับจินตนาการตามรูปแบบนึกคิดและความรู้สึกของศิลปินเพื่อสื่ออารมณ์แก่ผู้ชม

เนื้อหา

จากแรงจูงใจและแนวคิดในการสร้างสรรค์ของศิลปิน สรุปได้ว่า เนื้อหาในผลงานของศิลปิน จัดเป็นประเภท เนื้อหาส่วนตัว อันมีที่มาจากมุมมองส่วนบุคคลของศิลปิน เพราะศิลปินได้รับประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดความรู้สึกต่าง ๆ เช่น ความสะเทือนใจ ความสูญเสีย ความเศร้าหมอง ความยากลำบาก ความหวัง ความสุข กลั่นกรองและถ่ายทอดออกมาเป็นผลงานศิลปะ เป็นกระบวนการที่เกิดภายใน มีที่มาจากความรู้สึกภายใน เกิดจากการคิดและตั้งคำถามตนเองของศิลปิน จึงเห็นชัดว่าศิลปินได้เลือกหยิบยกในส่วนของเรื่องราวภายในของตนเอง เจตนารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของตนเอง มากลั่นกรองและถ่ายทอดเป็นผลงานสร้างสรรค์ที่สะท้อนอารมณ์ และสร้างสรรค์เพื่อให้ผู้ชมมีความเข้าใจในสิ่งที่ตนได้ประสบมา

เพศสถานะในศาสนาอิสลามที่พบในผลงานของคีตดา อีสรัน

ในผลงานที่ชื่อว่า “ความสูญเสียและความหวัง” (ภาพที่ 222) ผลงานสร้างสรรค์ขึ้นโดยวิธีการเย็บปัก ใช้ผ้าหลากหลายชนิดเป็นวัสดุหลักในการสร้างสรรค์ เช่น ผ้าถุงปาเต๊ะ ผ้ามุ้ง ผ้าตาข่าย ผ้าลูกไม้ ซึ่งเป็นอารมณ์ของสตรีทั้งสิ้น สิ่งที่ปรากฏในผลงานยังเป็นลักษณะของสตรีชาวมุสลิมทั้งสองภาพ ในลักษณะที่ดูมีริ้วรอยความเศร้าหมอง เหม่อลอย ไร้วางแห่งความสดใส ในผลงานชื่อ “เกาะ / ดินอ” (ภาพที่ 223) ก็ปรากฏเห็นภาพของสตรีมุสลิมผู้หญิง เห็นได้ชัดถึงรูปร่างของสวมผ้าคลุมฮิญาบ ใบหน้าก้มมองสิ่งที่กำลังทำอยู่ในมืออย่างตั้งใจ คือการถัก หรือเย็บบางสิ่งบางอย่าง ซึ่งเป็นกิจกรรมทั่วไปของสตรีเพศ และในทางด้านซ้ายของภาพปรากฏวัตถุบางอย่าง มองคล้ายหม้อ หรือไห ซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมของสตรีทั้งสิ้น หรือในผลงานชื่อ “บันทึกภาพร่าง (กาย) 3” (ภาพที่ 224) เช่นเดียวกัน กลางภาพปรากฏรูปร่างของสตรีมุสลิมที่ทราบได้จากลักษณะใบหน้าและศีรษะที่มีมวลมองคล้ายผ้าคลุมฮิญาบล้อมรอบ ในผลงานชื่อ “บันทึกจากความหวัง” (ภาพที่ 225) ภาพทั้ง 3 ภาพ ในผลงานนี้ก็ปรากฏเป็นภาพใบหน้าของสตรีมุสลิมสูงวัย 3 คน ทั้งสามสวมฮิญาบ หรือโปกผ้าคลุมศีรษะชัดเจน และในผลงานชื่อ “บันทึกภาพร่างกายและใจ ชุดที่ 1” (ภาพที่ 226) ก็ยังปรากฏภาพใบหน้า 9 ภาพของบุคคลต่างวัยอันเป็นสตรีเพศทั้งหมด สอดคล้องกับสิ่งที่ศิลปินได้กล่าวไว้ใน สุจิตัตรินิทรรศการ “จากความหวัง : นิทรรศการศิลปะร่วมสมัยจากวิถีไทยมุสลิม โดย คีตดา อีสรัน” ดังนี้

วิถีชีวิตมุสลิม การประกอบโครงสร้างรูปทรง สัญลักษณ์การแทนค่าทางความรู้สึก ในกระบวนการสร้างสรรค์การเย็บมือ ปะติดวัสดุบนผืนผ้า เพื่อสะท้อนความรู้สึก ความสูญเสีย วิถีชีวิตของเพศผู้เสียสละ หญิงสาวหรือมุสลิมะห์ในสถานภาพความเจ็บปวดของหญิงสาวผู้สูญเสีย

ร่องรอยจากบันทึก เรื่องเล่า ความทรงจำ จากเหตุการณ์ในชีวิตแห่งความหวังของเพศสภาพ เพศหญิง เพศแห่งผู้เสียสละ จากสถานการณ์ความเจ็บปวด ความสูญเสียในดินแดนของผู้เข้มแข็ง ที่เรียกกันว่า มุสลิมะห์ ความเชื่อความศรัทธาอันบริสุทธิ์ เป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวปกป้องกายใจ²³⁸

นอกจากนี้ระหว่างการพูดคุยของผู้วิจัยกับศิลปิน คีตตายังได้ถ่ายทอด บอกเล่าสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตของเธอที่สะท้อนถึงความภาคภูมิใจ ความเต็มใจ ความปิติยินดี ของการเป็นสตรีที่เคร่งครัดในร่มเงามุสลิมอยู่เสมอ

แง่มุมของผู้หญิง สตรีในศาสนาอิสลามก็ถูกบัญญัติไว้ เราก็จะมองในเรื่องความงดงามของบทบาทหน้าที่ในการเป็นสตรี อะมานะฮ์²³⁹ ก็คือหน้าที่ คือหลักปฏิบัติ ส่วนเราจะได้บุตรซึ่งเป็นซอลีฮะห์²⁴⁰นั้นไหม ขึ้นอยู่กับการกระทำ การปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักศาสนา²⁴¹

โดยแรงบันดาลใจหลักของศิลปินนอกจากจะเป็นแง่มุมของสตรีที่ทุกข์ทรมาน สตรีผู้งดงามตามคำกล่าวในศาสนาแล้ว เพศกำเนิดที่ติดตัวมา ยังเป็นตัวแปรที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ผลักดันและก่อแรงขับให้ศิลปินสร้างสรรค์งานศิลปะ ประกอบกับการดำเนินชีวิตในชีวิตประจำวันที่ต้องเกี่ยวข้องด้วยกิจกรรมของสตรี ไม่ว่าจะเป็นการสวมใส่เสื้อผ้าอันเป็นรูปแบบเฉพาะสำหรับผู้หญิง การคลุมผ้าฮิญาบ เพื่อปิดบังเส้นผมตามหลักศาสนา และการเป็นแม่ ก็เป็นแรงบันดาลใจสำคัญของศิลปิน

เรามองเรื่องของตัวเอง มองร่างกายความงามของสตรี เราก็หยิบตรงนั้นมาทำงาน ผลงานตัวเองทั้งหมดเป็นเรื่องของสตรีเพศ ผลงานแต่ละชุด แต่ละแนวความคิด เราหยิบเรื่องของสตรีเพศมาพูด ถ้าสังเกตก็คืองานเราจะไม่มีผู้ชาย จะเป็นผู้หญิงซะส่วนใหญ่ ลักษณะของการคลุมฮิญาบ อารมณ์ เพราะอารมณ์ของการคลุมฮิญาบนั่นก็คือการที่บ่งบอกถึงความสะอาด อีมาน²⁴² อามานะฮ์ สิ่งที่สะอาดสะอาด

²³⁸ แนวความคิดของศิลปิน

²³⁹ หมายถึง ความซื่อสัตย์ ความไว้วางใจ และความรับผิดชอบในสิ่งที่ได้รับมอบหมาย

²⁴⁰ หมายถึง การขนานนามที่สวยงาม ดีที่สุดสำหรับบรรดาสตรี ซึ่งไม่ว่าสตรีทุกคนมีสิทธิได้รับขนานนามเช่นนี้ คำขนานนามนี้จะถูกมอบให้เฉพาะแก่สตรีตัวอย่างเท่านั้นสตรีที่ซอลีฮะฮ์ หรือสตรีที่ประเสริฐนั้น คือสตรีที่เชื่อฟังในการปฏิบัติตามคำสั่งใช้ของอัลลอฮ์ และออกห่างจากข้อห้ามต่างๆของพระองค์ โดยไม่มีข้อแม้

²⁴¹ สัมภาษณ์ คีตตา อีสรัน, อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 31 พฤษภาคม 2559.

²⁴² หมายถึง การปฏิบัติตามบทบัญญัติของพระองค์

ปกป้องเรือนร่างของผู้หญิง การคลุมฮิญาบก็เหมือนสัญลักษณ์ ที่บอกว่าตัวเราคืออะไร ไม่ใช่แค่เพียงที่เราเห็น ผู้หญิงมุสลิมจะเหมือนกับว่า สวรรค์อยู่ในบ้าน ผู้ชายสวรรค์อยู่นอกบ้าน สวรรค์ของผู้หญิงในบ้านก็คือ สอนลูก ปฏิบัติตนตามหลักศาสนาอิสลาม อ่านอัลกุรอาน เป็นแม่บ้าน ทุกอย่างนั้นคือบทบาทหน้าที่ของผู้หญิงในศาสนาอิสลาม อุมมะฮฺ²⁴³ในบ้าน คือ สวรรค์ แต่สำหรับตัวเรามีอีกสิ่งหนึ่งที่อัลลอฮ์ประทานให้ ริสกี²⁴⁴ ก็คือ ทำงานศิลปะได้ เราเป็นผู้หญิงที่ทำงานศิลปะได้ พอจบปริญญาโท เราก็บอกกับตัวเองตั้งใจเลยว่า แต่งงานแล้วอยากจะมีน้อง มีครอบครัว อยากจะมีลูก อาจารย์ซุลูด²⁴⁵ก็พูดกับเราคำหนึ่ง ฉันไม่อยากให้เธอมีครอบครัวนะ กลัวเธอจะไม่ทำศิลปะ เลยบอกไปว่า อาจารย์คะ หนูตั้งใจว่าถ้าหนูจะมีครอบครัว หนูจะมีลูกหรืออะไรก็ตาม หนูก็จะยังทำศิลปะ พอท้องน้องได้ 5 วันก็เขียนรูปแล้วนะ นั่งเขียนรูป นั่งสเก็ตช์ นั่งตรออี้ง พอ 3 เดือนก็ยกเฟรมแล้ว เราไม่รู้สึกรู้ว่าการมีลูกบั่นทอนการทำงานศิลปะของเรา แต่สร้างอินสไปร์ให้กับเราเยอะขึ้นมาก เพราะทำเพื่อเขาแล้ว กลายเป็นว่าเราทำเพื่อเขา เรามีเขาเป็นแรงบันดาลใจ²⁴⁶

จึงเห็นได้ชัดว่าในทุกการสร้างสรรคผลงานของศิลปิน คีตต้าได้รับแรงบันดาลใจมากจากการเป็นสตรีมุสลิม การได้ดำเนินชีวิตในฐานะสตรีมุสลิม จึงได้มีการนำเสนอรูปทรงและภาพลักษณ์ที่สอดคล้องกันในผลงาน เพื่อสร้างความตระหนักและกระตุ้นเตือนถึงความเป็นผู้หญิงมุสลิมให้แก่บุคคลอื่นได้รับทราบในแง่มุมที่พบเห็นได้ยาก จึงเป็นที่ประจักษ์ชัดว่าการสร้างสรรค์งานศิลปะของคีตต้ามีเพศสถานะเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญ

2.4 กามีละ อิลละละ

กามีละ อิลละละ ชาวโกตายารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา บัณฑิตจากคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี กามีละมักนำเสนอผลงานศิลปะผ่านเทคนิควาดเส้น และการขูดขีดบนดินสอพองที่ศิลปินคิดค้นขึ้นเองจนกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวและส่งผลให้ผลงานมีความสวยงามแปลกตา และมีความโดดเด่นในเรื่องของการสื่อความหมายและอารมณ์ความรู้สึกผ่านรูปลักษณะของเจ้าสาว ที่มีปรากฏในผลงานทำให้ผลงานของกามีละ ถือเป็นดาวเด่นที่น่าสนใจในวงการศิลปะร่วมสมัยไทย ผลงานศิลปะของศิลปินที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ครั้ง

²⁴³ “อุมมะฮฺ” (ummah) นั้นเกี่ยวข้องกับคำว่า “อุมม์” (umm) ซึ่งแปลว่า แม่ หรือที่มา “อุมมะฮฺ” นั้นมีความหมายอยู่ก้ำกึ่งระหว่างคำว่า “ชุมชน” (community) และ “ชาติ” (nation) อุมมะฮฺ (กลุ่มคนเฉพาะที่อยู่ภายในชาตินั้น) จารีตของ “อุมมะฮฺ” เองก็มุ่งหมายถึง ความรู้สึกแห่งความผูกพัน และการมาจากชุมชนเดียวกันในหมู่มุสลิม, “อุมมะฮฺ” ในฐานะ “cosmopolitanism”: *อนุสรณ์ ชัยอักษรเวช*

²⁴⁴ หมายถึง ปัจจัยยังชีพ และหมายรวมถึงทุกสิ่งที่ยังประโยชน์ ให้มีความสุขกายสบายใจ ให้ความสะดวกสบาย ให้ความรื่นรมย์แก่มนุษย์

²⁴⁵ ศาสตราจารย์ซุลูด นิมเสมอ

²⁴⁶ สัมภาษณ์ คีตต้า อิสรัน, อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 31 พฤษภาคม 2559.

นี้ มีจำนวน 5 ชิ้น ได้แก่ ผลงานชื่อ “เจ้าสาว” (ภาพที่ 227) ผลงานชื่อ “เจ้าสาว หมายเลข 1” (ภาพที่ 228) ผลงานชื่อ “เจ้าสาว หมายเลข 4” (ภาพที่ 229) ผลงานชื่อ “เจ้าสาว หมายเลข 9” (ภาพที่ 230) และผลงานชื่อ “ความปรารถนา” (ภาพที่ 231)

ภาพที่ 227 เจ้าสาว, เทคนิค เกรยองและชุดบนดินสอพอง, 2558, ขนาด 120 x 150 เซนติเมตร
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, ศิลปิน

ภาพที่ 228 เจ้าสาว หมายเลข 1, เทคนิค เกรยองและชุดบนดินสอพอง, 2556, ขนาด 200 x 150 เซนติเมตร
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, ศิลปิน

ภาพที่ 229 เจ้าสาว หมายเลข 4, เทคนิค เกรยองและชุดบนดินสอพอง, 2556, ขนาด 200 x 150
เซนติเมตร
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, ศิลปิน

ภาพที่ 230 เจ้าสาว หมายเลข 9, เทคนิค เกรยองและชุดบนดินสอพอง, 2556, ขนาด 79 x 110
เซนติเมตร
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, ศิลปิน

ภาพที่ 231 ความปรารถนา, เทคนิค เกรยองและชุดบนดินสอพอง, 2556, ขนาด 200 x 150

เซนติเมตร

ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, ศิลปิน

ผลงานชื่อ “เจ้าสาว” (ภาพที่ 227) ผลงานมีขนาด 120 x 150 เซนติเมตร มีลักษณะเป็นภาพขาว-ดำ กลางภาพปรากฏคล้ายกลุ่มกองของผ้าสีขาว เห็นเด่นชัดเป็นเงามืดสนิทเป็นรูปร่างของเสี้ยวใบหน้าตรงกลางกอง หันข้างไปทางด้านซ้าย และยังเห็นท่อนแขน และลำตัวในลักษณะขดตัวหันข้าง ท่าทางการขมองคล้ายการนอนอยู่บนพื้นกองผ้า ลำตัวแนบลงจนเห็นแผ่นหลังเป็นส่วนใหญ่ แขนซ้ายและขวาขยับขึ้น ฝ่าม้วนม้วนนิ้วเข้าหาอุ้งมือ วางซ้อนเพื่อรองรับส่วนของศีรษะที่วางลงคล้ายการพับ

บุคคลในภาพมองเห็นชัดว่าเป็นสตรีด้วยชื่อผลงานและองค์ประกอบของเครื่องแต่งกายโดยรอบ เมื่อมองโดยรวมของภาพ จะเห็นคล้ายกองผ้าสีขาวที่ทับถมกัน เต็มไปด้วยร่องรอยการยับและทับซ้อน สตรีผู้เป็นเจ้าสาวสวมชุดแต่งงานตามประเพณีของชาวมุสลิม บริเวณศีรษะสวมผ้าคลุมผมที่มีการตกแต่งด้วยดอกไม้ ขอบของผ้าคลุมผมบริเวณใบหน้ามีการตกแต่งด้วยผ้าลูกไม้อย่างละเอียด ประณีต บริเวณลำตัว ช่วงหัวไหล่ แขน แลเห็นไม่ชัดถึงรูปทรงหรือลักษณะของเสื้อผ้า หรือชุดเจ้าสาวที่บุคคลในภาพในสวมใส่ เห็นเพียงแค่ว่าเป็นเสื้อแขนยาวลักษณะเรียบง่าย มีรอยยับย่นไปตามท่าทางของผู้สวมใส่นั้น แต่ตรงปลายแขนเสื้อบริเวณข้อมือเห็นชัดถึงการตกแต่งระบาย และเจ้าสาวยังสวมถุงมือลูกไม้อีกด้วย บริเวณช่วงสะเอว มองเห็นเป็นรายละเอียดบางสิ่ง อาจจะเป็นส่วนการตกแต่งก่อนส่วนกระโปรง ในส่วนกระโปรงนั้นมองไม่เห็นรายละเอียดมากนัก แต่เมื่อมองภาพในระยะไกลจนเห็นภาพรวมทั้งหมด จะมองคล้ายเจ้าสาวนั้นนอนทับกระโปรงท่ามกลางพื้น และมีผ้าคลุมผมซึ่งเป็นผ้าขาวบางคลุมทั้งหมดไว้จนเกิดบรรยากาศสลัวในภาพ

ในภาพนี้ยังปรากฏช่อดอกไม้บริเวณด้านหลัง หรือด้านขวามือของภาพ นอกจากนี้ยังมีดอกกุหลาบ 1 ดอกร่วงหล่นอยู่บริเวณซ้ายมือของภาพ ใกล้กับช่อดอกที่พับขึ้นของเจ้าสาว บรรยากาศโดยรวม ค่อย ๆ มีดลงเมื่อใกล้ตัวบุคคลในภาพออกไป จนกระทั่งมีตสนิท ความพลัวไหว นุ่มนวลของสิ่งที่ปกคลุมร่างกายนั้นอยู่ เมื่อพิจารณาอีกครั้งก็สามารถมองเห็นเป็นการลอยอยู่บนสายน้ำแห่งความมืดได้

ผลงานชื่อ “เจ้าสาว หมายเลข 1” (ภาพที่ 228) ผลงานมีขนาด 200 x 150 เซนติเมตร มีลักษณะเป็นภาพขาว-ดำ กลางภาพปรากฏภาพสตรีผู้หนึ่ง ในลักษณะท่าหนึ่งตั้งแต่ศีรษะจนถึงปลายเท้า ร่างกายหันตรงมายังผู้ชม ศีรษะก้มต่ำ หันเหียงไปทางด้านซ้าย ไหล่ลาดลงในลักษณะปล่อยตัวมือซ้ายวางหงายบนหน้าตัก ส่วนมือขวาถือช่อดอกไม้ทิ้งลงข้างลำตัวบริเวณสะโพก ส่วนขาและเข่ามีลักษณะเบี่ยงไปทางด้านขวาเล็กน้อย

บุคคลในภาพสวมชุดเจ้าสาวตามประเพณีของศาสนาอิสลาม บริเวณศีรษะสวมผ้าคลุมผมที่มีการประดับตกแต่งอย่างสวยงาม โดยเฉพาะบริเวณของรอบใบหน้า การตกแต่งริมด้วยผ้าจีบเล็ก ๆ มีความพลัวไหว ส่วนขอบมีการตกแต่งด้วยผ้าลูกไม้ที่มีลวดลายประณีต ส่วนที่คลุมบริเวณมวยผม มีการมัดและรวบไว้อย่างกระชับสวยงาม ผ้าคลุมทั้งตัวลู่ลงบริเวณลาดไหล่และใต้คาง ศิลปินได้มีความละเอียดในการสร้างสรรค์ให้มีความพลัวไหวสวยงาม ส่วนริมของผ้าคลุมก็ยังปรากฏการตกแต่งด้วยริมห้อย มองคล้ายเส้นน้อย ๆ ที่มีประกายวิบวับ ในส่วนของเสื้อ มีลักษณะแขนยาวถึงบริเวณกลางข้อแขน ริมแขนเสื้อตกแต่งด้วยผ้าลูกไม้ที่มีการออกแบบลวดลายอย่างสวยงาม บริเวณตัวเสื้อมีความราบเรียบ ปรากฏเพียงรอยยับจากการสวมใส่และลักษณะท่าหนึ่งเท่านั้น ส่วนกระโปรงมองเห็นชัดเป็นกระโปรงที่มีผ้าซ้อนเป็นชั้น ๆ มีลักษณะเป็นกระโปรงที่มีสุ่ม ทำให้มีความสยายและบานออกอย่างสวยงาม โดยศิลปินสามารถเก็บรายละเอียดของการทับซ้อนและพลัวไหวได้อย่างดีเยี่ยม โดยกระโปรงมีความยาวตลอดช่วงขาจนปกคลุมเท้าทั้งสองข้างของผู้สวมใส่

มือทั้งสองข้างของสตรีในภาพ ข้างซ้ายปรากฏวางอยู่บนหน้าตักในลักษณะหงายขึ้น ศิลปินมีการให้รายละเอียดในส่วนของเส้นขอบนิ้วมือเล็กแต่นิ้วเล็กน้อย ส่วนมือข้างขวาที่ทิ้งลงข้างลำตัวได้ถือช่อดอกกุหลาบช่อใหญ่สวยงามเอาไว้โดยตัวช่อได้บดบังอุ้งมือไว้ทั้งสิ้น ในส่วนของเนื้อหนังและใบหน้าได้ถูกปล่อยให้มืดสนิทเหมือนเช่นบรรยากาศโดยรวมของภาพ

ผลงานชื่อ “เจ้าสาว หมายเลข 4” (ภาพที่ 229) ผลงานมีขนาด 200 x 150 เซนติเมตร เป็นภาพที่มีลักษณะสีขาว-ดำ ปรากฏภาพสตรีผู้หนึ่ง ตั้งแต่ศีรษะจนถึงช่วงเข่า หันร่างกายและช่วงใบหน้าไปทางด้านขวา ผู้ชมจึงเห็นสรีระด้านข้างของเธอชัดเจน

สตรีผู้นี้สวมชุดเจ้าสาวตามประเพณีของศาสนาอิสลาม บริเวณศีรษะมีผ้าคลุมผมที่มีรายละเอียดงดงาม ขอบผ้าบริเวณหน้าผากมีลวดลายของลูกไม้ที่ละเอียดประณีต ช่วงกลางศีรษะปรากฏบางสิ่งวางตั้งอยู่มองคล้ายมงกุฎน้อย คล้อยไปด้านหลังนั้น บริเวณมวยผมถูกปกคลุมด้วยผืน

ผ้าที่สวຍงามทับซ้อนกันหลายชั้น แลเห็นเป็นลวดลายระย้าก่อนผืนผ้าจะทิ้งตัวลงมาทางด้านหลังของผู้สวมใส่อย่างพลิ้วไหว ปรากฏเห็นเป็นผืนผ้าบางเป็นเงา และในส่วนของริมผ้ายังปรากฏลวดลายดอกไม้ต่างชัดเจน ในส่วนของเสื้อ เป็นลักษณะเสื้อแขนยาวครึ่งคอก บริเวณลำตัวพอดีกับสรีระ อาจมีลวดลายตกแต่งที่สวຍงาม แต่ในภาพนี้ศิลปินสร้างสรรค์ให้เห็นเป็นเพียงเงาบาง ๆ เท่านั้น ปรากฏลวดลายชัดเจนตรงปลายแขนเสื้อ มีลักษณะเป็นลูกไม้ที่สวຍงาม ในส่วนของกระโปรง เป็นลักษณะของกระโปรงที่มีสุมที่มักใช้ในการสวมแก่เจ้าสาว ลักษณะซ้อนเป็นชั้น ๆ สลับไปมาคล้ายกลีบดอกไม้ร่วง และในมือข้างขวาของหญิงสาว ได้ถือช่อดอกกุหลาบที่มีการตกแต่งสวຍงามเอาไว้ มีใบไม้ปรากฏให้เห็นโดยรอบ

บรรยากาศของภาพเต็มไปด้วยความมืด เนื้อหนัง และรูปลักษณ์ของสตรีผู้ไม่ปรากฏให้เห็น ศิลปินทิ้งไว้เพียงพื้นสีดำมืดสนิทเฉกเช่นเดียวกับบรรยากาศโดยรอบ โดยทำให้มองเห็นเป็นรูปร่างของปลายแขนเท่านั้น ในส่วนใบหน้าก็หันข้างเช่นกัน สิ้นสุดขอบผ้าลูกไม้ที่ประดับช่วงศีรษะแล้ว ก็ไม่ปรากฏใบหน้าใด ๆ ให้เห็น ผู้ชมทราบจากลักษณะการยืนและท่าทางโดยรวมว่าเธอหันข้างเพียงเท่านั้น

ผลงานชื่อ “เจ้าสาวหมายเลข 9” (ภาพที่ 230) ผลงานมีขนาด 79 x 110 เซนติเมตร มีลักษณะเป็นภาพขาว-ดำ กลางภาพปรากฏเงามืดสนิทเป็นรูปร่างของเสื้อวโบหน้า หันข้างไปทางด้านซ้าย ปรากฏท่อนแขน และสรีระเพียงครึ่งตัว

บุคคลในภาพมองเห็นชัดว่าเป็นสตรีด้วยชื่อผลงานและองค์ประกอบของเครื่องแต่งกาย โดยรอบ เมื่อมองโดยรวมของภาพ จะเห็นคล้ายกองผ้าสีขาวที่ทับถมกัน เต็มไปด้วยร่องรอยการยับและทับซ้อน สตรีผู้เป็นเจ้าสาวที่ปรากฏกลางภาพจึงมองคล้ายกำลังนอนตะแคงไปทางด้านซ้ายบน กองผ้าในชุดเจ้าสาว บริเวณศีรษะสวมผ้าคลุมผมตามประเพณีของชาวมุสลิม มีการตกแต่งด้วยดอกไม้ด้านบนของศีรษะ และในส่วนของของผ้าคลุมผมบริเวณใบหน้ามีการตกแต่งด้วยผ้าลูกไม้อย่างละเอียด ประณีต บริเวณลำตัวช่วงหัวไหล่ แลเห็นไม่ชัดถึงรูปทรงหรือลักษณะของเสื้อผ้า หรือชุดเจ้าสาวที่บุคคลในภาพในสวมใส่ เมื่อพินิจให้ถี่ถ้วนมองคล้ายผ้าคลุมศีรษะนั้นมาโอบรอบลำตัวไว้ เมื่อมองต่อเนื่องไปทางด้านซ้ายจะเห็นส่วนข้อศอกและข้อมือโผล่ออกมา ทราบได้จากลักษณะหักศอกของเงาผ้า และระบายนพลิ้วไหวที่ตกแต่งบริเวณริมแขนเสื้อ ในมือของเจ้าสาวถือช่อดอกกุหลาบเอาไว้ เป็นช่อใหญ่พอประมาณ ประกอบด้วยดอกกุหลาบหลายดอกที่ศิลปินเก็บรายละเอียดในส่วนกลีบที่ซ้อนกันได้อย่างสวຍงาม

โดยรวมของภาพจึงมองคล้ายเจ้าสาวกำลังนอนขดตัวอยู่บนพื้นที่เต็มไปด้วยกองผ้าสีขาว เป็นมวลรอบกาย และคล้ายมีขาวบางปกคลุมอีก 1 ชั้น การให้แสงสว่าง มีความตั้งใจให้สว่างจัดบริเวณกลางภาพจากนั้นค่อย ๆ ลดลงไปเรื่อยจนกระทั่งขอบภาพมืดสนิท ความพลิ้วไหวของผ้าขาว เมื่อพิจารณาอีกครั้งก็สามารถมองเห็นเป็นการลอยอยู่บนสายน้ำแห่งความมืดได้

ผลงานชื่อ “ความปรารถนา” (ภาพที่ 231) ผลงานมีขนาด 200 x 150 เซนติเมตร มีลักษณะเป็นภาพขาว-ดำ กลางภาพปรากฏภาพสตรีผู้หนึ่ง ในลักษณะทำยืนตั้งแต่ศีรษะจนถึงปลายเท้า ร่างกายหันตรงมายังผู้ชม ศีรษะก้มต่ำหันเหี่ยงไปทางด้านขวา ไหล่ลาดลงในลักษณะปล่อยตัว มือซ้ายจับกลุ่มกระโปรงขึ้นมาถือไว้ในระดับต่ำ ส่วนมือขวาถือช่อดอกกุหลาบที่มีความสวยงาม ยกขึ้นข้างลำตัวในระดับเสมอหน้าอก ทางด้านซ้ายของบุคคลในภาพ ปรากฏภาพร่างอีกร่างหนึ่ง ในลักษณะเดียวกันสะท้อนในสภาพที่เลือนราง คล้ายเงาเม็ดหรือวิญญาณที่สะท้อนออกมาจากเจ้าสาว

บุคคลในภาพสวมชุดเจ้าสาวตามประเพณีของศาสนาอิสลาม บริเวณศีรษะสวมผ้าคลุมผมที่มีการประดับตกแต่งอย่างสวยงาม ปรากฏดอกไม้บริเวณกลางหรือยอดศีรษะ บริเวณของผ้าคลุมผมรอบใบหน้ามีการตกแต่งริมด้วยผ้าลูกไม้ที่มีลวดลายประณีต ส่วนที่คลุมบริเวณมวยผม มีการมัดและรวบไว้ อย่างกระชับสวยงาม ผ้าคลุมทั้งตัวลู่ลงบริเวณไหล่และใต้คาง บริเวณริมของผ้าคลุมมีลักษณะเป็นผ้าลูกไม้ที่มีลวดลายละเอียด ประสานพันตามรูปแบบการห่มคลุมบริเวณอก ในส่วนของเสื้อ มีลักษณะแขนยาวถึงบริเวณข้อมือ ริมแขนเสื้อตกแต่งด้วยผ้าลูกไม้และระบายพลิ้วไหวที่มีการออกแบบลวดลายอย่างสวยงาม บริเวณตัวเสื้อมีความราบเรียบ ปรากฏเพียงรอยยับจากลักษณะท่าทางของผู้สวมใส่ บริเวณเอวก่อนถึงกระโปรงก็มีการตกแต่งด้วยลูกไม้ คล้ายคล้ายกับบริเวณริมผ้าคลุม ส่วนกระโปรงมองเห็นชัดเป็นกระโปรงที่มีเป็นผ้าผืนขนาดใหญ่ มีลักษณะเป็นกระโปรงที่มีสุม ทำให้มีความสยายและบานออกอย่างสวยงาม โดยกระโปรงมีความยาวตลอดช่วงขาจนปกคลุมเท้าทั้งสองข้างของผู้สวมใส่ มือขวาของเจ้าสาวถือช่อดอกกุหลาบที่มีความสวยงาม มีการตกแต่งด้วยใบไม้และริบบิ้น ส่วนมือซ้ายหยิบตัวกระโปรงขึ้นมาไว้ในอุ้งมือ โดยรายละเอียดของกระโปรงนั้นมีไม่มากนัก

ในส่วนของเงาทาบที่ด้านหลังทางขวามือนั้น ปรากฏเป็นเจ้าสาวเพียงเงาในลักษณะท่าทางเดียวกับเจ้าสาวด้านหน้า แต่ไร้ความคมชัด มองคล้ายกลุ่มหมอก รายละเอียดตั้งแต่ส่วนศีรษะมีไม่มากนัก แต่ในส่วนของเสื้อและกระโปรงนั้นมองเห็นเป็นลวดลายของลูกไม้ชัดเจนและสวยงาม

บรรยากาศของภาพมืดสนิท รวมถึงใบหน้าของเจ้าสาวทั้งสองที่มีดสนอทกลืนไปกับฉากหลัง ทำให้บรรยากาศของภาพดูเศร้าสร้อยและหดหู่

แรงจูงใจ

ศิลปินมักนำเสนอผลงานที่ปรากฏภาพของหญิงสาวในชุดเจ้าสาวที่มีสีขาว-ดำ อันเกิดจากความพยายามในการถ่ายทอดความรู้สึกของตนที่หลากหลาย ไม่ว่าจะจะเป็นความวิตกกังวล และความกลัว ในประสบการณ์ที่ศิลปินเฝ้าสังเกตและพบบ่อยอยู่เสมอตั้งแต่วัยเด็กจวบจนปัจจุบัน

งานเน้นความรู้สึกตัวเอง จากประสบการณ์ที่พบเจอเป็นเรื่องความไม่สำเร็จในการใช้ชีวิตคู่ และผู้หญิงเป็นฝ่ายสูญเสียที่สุด ความยากของงานชิ้นนี้อยู่ที่อารมณ์ความรู้สึกที่ต้องการสื่อ จึงเป็นงานจากจิตวิญญาณจริง ๆ ²⁴⁷

ปัญหาในครอบครัว ของคนข้างบ้าน คนในหมู่บ้าน ปัญหาเยอะมาก เป็นปัญหาส่วนตัว ปัญหาการใช้ชีวิตคู่จะเยอะมาก ความสำเร็จในการใช้ชีวิตคู่น้อย อยู่ในอัตราต่ำ มีการหย่าร้าง ทะเลาะเบาะแว้ง ไม่มีความสุข คนที่เราารู้สึกว่าได้รับผลกระทบมากที่สุดคือ ผู้หญิง ผู้หญิงพอแต่งงานแล้วเรายอมตั้งความหวังที่คู่ชีวิตเรา ที่ผู้ชายซึ่งเหมือนเป็นเสาหลักของเรา แต่พอผู้ชายไม่มีความรับผิดชอบตรงนั้น ก็ทำให้ผู้หญิงได้รับผลกระทบ ซึ่งจะมีให้เห็นเยอะมากในหมู่บ้าน เราเห็นตั้งแต่เด็ก ๆ เลยกะ สังเกตตั้งแต่จำความได้ จนถึงตอนนี้เรารู้สึกกับมันลึกซึ้งมากขึ้น เพราะเราก็ต้อแล้ว²⁴⁸

ไม่เพียงเฉพาะความรู้สึกที่สั่งสมมานานจากสิ่งที่พบเห็นเท่านั้น ความสะเทือนใจฉับพลันที่สอดคล้องสัมพันธ์กับความรู้สึกก่อนหน้าอันเป็นสิ่งที่ศิลปินไม่คาดคิดก็เป็นอีกแรงผลักดันหนึ่ง ทำให้เกิดแรงจูงใจสำคัญที่ทำให้ศิลปินตัดสินใจระบายความรู้สึกทั้งหมดแล้วถ่ายทอดออกมาเป็นผลงานศิลปะ

มีเหตุการณ์ที่เจ้าบ่าวเสียชีวิตในงานแต่งงาน กำลังประกอบพิธีแต่งงานแล้วเจ้าบ่าวถูกยิง ก็จากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่กำลังเกิดขึ้น ที่นี้พูดถึงในส่วนของคนที่เป็นเจ้าสาวในวันนั้น ในวันที่ควรจะมีความสุข เจ้าสาวควรจะมีความสุขที่สุด ก็กลายเป็นวันที่มีความทุกข์ ความผิดหวัง ความทรมาน²⁴⁹

จากที่เคยสร้างสรรค์ผลงานที่สื่อถึงความงาม ความอ่อนโยน ความอ่อนหวานสดใสของผู้หญิงในวันนี้ศิลปินกลับสร้างสรรค์ผลงานน้อยสี ที่มีความตรงกันข้ามกันในภาพ แต่ผลงานเหล่านี้กลับเป็นสิ่งที่บอกเล่าความรู้สึกของศิลปินได้ดีที่สุด จากความกังวลถึงความไม่แน่นอนในการใช้ชีวิตคู่จนประจักษ์แก่สายตาในวันที่พบว่าความไม่แน่นอนนั้นมาเร็วเหลือเกินแม้แต่พิธีแต่งงานที่เสร็จสมบูรณ์ ผู้หญิงบางคนก็ไม่ได้มีโอกาสนั้น ซึ่งแม้ว่าแนวคิดดังกล่าวของศิลปินจะเคยได้รับความคิดเห็นในทางลบจากผู้สอน ซึ่งศิลปินได้เล่าว่า

ก็มีโดนอาจารย์สวนทางว่า ทำไมต้องเอาความเศร้าแบบนี้มาทำงาน อาจารย์บอกประมาณว่าไม่สร้างสรรค์ทางความรู้สึก ซึ่งเราก็กเสียความรู้สึกนะคะ เพราะเป็นเรื่องที่กระทบใจเรา สะเทือนใจเรามาก แต่เขาก็เพียงแซว ๆ ค่ะ²⁵⁰

²⁴⁷ หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์, 'เจ้าสาว' ที่กลัวฝนคว้าวาดเด่นบัวหลวงยอดเยี่ยม, เข้าถึงเมื่อ 26 กรกฎาคม 2556, เข้าถึงได้จาก <http://www.ryt9.com/s/tpd/1779342>

²⁴⁸ สัมภาษณ์ กามีละ อิลละ, ศิลปิน, 26 กรกฎาคม 2559.

²⁴⁹ เรื่องเดียวกัน

²⁵⁰ เรื่องเดียวกัน

แต่แรงปะทะของความรู้สึก ความสะเทือนใจและความตระหนกในความไม่คาดคิดผสมรวมตัวกันผลักดันให้ศิลปินยังคงสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่บอกเล่าความรู้สึกทั้งหมด

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ศิลปินมีแรงจูงใจภายในเป็นแรงผลักดันสำคัญในการสร้างสรรค์ผลงานความรู้สึกต่าง ๆ ที่ส่งผลให้ศิลปินสร้างสรรค์ผลงานนั้นเกิดขึ้นจากประสบการณ์และกลิ่นกรองอยู่ในจิตใจของศิลปิน ไม่ว่าจะเป็น ความสะเทือนใจ ความกังวล ความคาดหวัง ความสิ้นหวัง ความตระหนัก เป็นแรงผลักดันสำคัญให้ศิลปินถ่ายทอดเป็นผลงานศิลปะเพื่อสะท้อนความรู้สึก และสื่อถึงแง่มุมของผู้ที่ต้องการเป็นเจ้าของและคาดหวังถึงการใช้ชีวิตคู่ ทั้งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และในพื้นที่อื่น ด้วยเทคนิค และการแสดงออกที่เป็นเอกลักษณ์ สอดรับและผสมผสานกับแนวความคิดได้อย่างดีเยี่ยม

รูปแบบการนำเสนอ

ศิลปินถ่ายทอดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานที่มาจากการเลือกคู่ครองในการใช้ชีวิตคู่ซึ่งเป็นสิ่งที่เปราะบางสำหรับผู้หญิง ความปรารถนาในการแสวงหาความสุข ความสมบูรณ์ของชีวิตคู่ ความคาดหวังกับผู้นำที่ดี ที่ในสังคมที่นับวันยิ่งเลวร้ายขึ้น เมื่อขาดผู้นำทำให้บางครั้งผู้หญิงต้องเป็นผู้นำเสียเอง จากความรู้สึกดังกล่าวจึงเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์งานผ่านกระบวนการเทคนิคภาพเขียนด้วยเครื่องยอนดินสอพองที่เน้นความรู้สึกที่ต้องการถ่ายทอดออกมา²⁵¹ ในผลงานชื่อ “เจ้าสาว” (ภาพที่ 227) มีลักษณะเป็นภาพขาว-ดำ กลางภาพปรากฏเงามืดสนิทเป็นรูปร่างของเสื้อวไบหน้า หันข้างไปทางด้านซ้าย และมีท่อนแขน และลำตัวที่อยู่ท่าทางการขด คนในภาพมองเห็นชัดว่าเป็นผู้หญิง สวมชุดแต่งงานตามประเพณีของชาวมุสลิม โดยชุดเจ้าสาวที่บุคคลในภาพในสวมใส่มียอยยับย่นไปตามท่าทางการนอนขด แสงเงาและน้ำหนักมีความสมจริง แต่บรรยากาศในภาพนั้นขัดกับความเป็นจริง มองเสมือนมีผ้าขาวบางคลุมทั้งหมด ทำให้ภาพมีความสลัวมองคล้ายการลอยอยู่บนสายน้ำท่ามกลางความมืด ในผลงานชื่อ “เจ้าสาว หมายเลข 1” (ภาพที่ 228) เป็นภาพขาว-ดำ ผู้หญิงในภาพอยู่ในลักษณะทำนอง สวมชุดเจ้าสาวตามประเพณีของศาสนาอิสลาม บริเวณศีรษะสวมผ้าคลุมผม อันเป็นเครื่องแต่งกายที่มีรายละเอียดชัดเจน ค่อนข้างสมจริงแต่ในส่วนของเนื้อหนังและไบหน้าของหญิงคนดังกล่าว เป็นสีด้ามืดสนิทเฉกเช่นบรรยากาศโดยรอบทั้งหมดของภาพ ในผลงานชื่อ “เจ้าสาว หมายเลข 4” (ภาพที่ 229) เป็นภาพขาว-ดำ ปรากฏภาพผู้หญิงยืนหันข้าง สวมชุดเจ้าสาวตามประเพณีของศาสนาอิสลาม ผ้าคลุมผมและชุดทั้งหมดมีรายละเอียดตรงตามสมจริง บรรยากาศของภาพเต็มไปด้วยความมืด เนื้อหนัง และรูปลักษณ์ของหญิงคนดังกล่าวผู้ชมไม่สามารถมองเห็นได้

²⁵¹ ASTV ผู้จัดการออนไลน์, 3 ศิลปิน “ดาวเด่นบัวหลวง 101” ปีที่ 6, เข้าถึงเมื่อ 26 กรกฎาคม 2559, เข้าถึงได้จาก <http://www.manager.co.th/Celebonline/ViewNews.aspx?NewsID=9560000149345>

เพราะศิลปินทิ้งพื้นสีดำมืดสนิทเอาไว้ บรรยากาศโดยรอบเช่นกัน ในผลงานชื่อ “เจ้าสาวหมายเลข 9” (ภาพที่ 230) เป็นภาพขาว-ดำ กลางภาพปรากฏเงามืดสนิทเป็นรูปร่างของเสี้ยวใบหน้า หันข้างไปทาง ด้านซ้าย มีท่อนแขน และสรีระเพียงครึ่งตัว บุคคลในภาพมองเห็นชัดว่าเป็นผู้หญิงด้วยชื่อผลงานและ องค์ประกอบของเครื่องแต่งกายที่เป็นชุดเจ้าสาว บริเวณศีรษะสวมผ้าคลุมผมตามประเพณีของชาวมุสลิม มีการลงละเอียดของเครื่องแต่งกาย เช่น ผ้าลูกไม้ เครื่องประดับผม อย่างประณีต สมจริง โดยรวมของภาพมองคล้ายเจ้าสาวกำลังนอนขดตัวอยู่บนพื้นที่เต็มไปด้วยกองผ้าสีขาว ขอบภาพมืดสนิท และในผลงานชื่อ “ความปรารถนา” (ภาพที่ 231) มีลักษณะเป็นภาพขาว-ดำดังเช่น 4 ผลงาน ก่อนหน้า กลางภาพปรากฏภาพผู้หญิงคนหนึ่งยืนอยู่ สวมชุดเจ้าสาวตามประเพณีของศาสนาอิสลาม ที่ชุดและเครื่องแต่งกายทั้งหมด มีลวดลายและรายละเอียดที่สวยงาม สมจริงด้วยน้ำหนักและแสงเงา แสดงถึงความชำนาญของศิลปิน แต่ในส่วนของบรรยากาศและใบหน้าเจ้าสาวถูกทำให้มืดสนิททั้งสิ้น ซึ่งเมื่อนำมาประกอบกับสิ่งที่ศิลปินได้กล่าวไว้ว่า

ภาพ “เจ้าสาว” เสนอเรื่องการเลือกคู่ครองในชีวิตคู่ เพราะบางสำหรับผู้หญิง ความรู้สึกแรกที่ตัวเองนึกถึงเจ้าสาวคือ ความสุข ประทับใจกับชุดเจ้าสาวที่อลังการ แต่หลังจากวันนั้นไปจะเป็นเช่นไร โดยใช้สีดำแทนความคาดหวังกับชีวิตคู่ที่สมบูรณ์ แต่เป็นความหวังที่ริบหรี่ในสังคมทุกวันนี้ เพราะขาดผู้นำที่ดี สีขาวแทนการแสวงหาความสุข และความปรารถนาของผู้หญิง²⁵²

การคัดเลือกสีเส้นเพื่อการแสดงออกในภาพ ที่ไม่สอดคล้องประสานกับความเป็นจริง แม้ว่าชุดเจ้าสาวจะมีรายละเอียดงดงามสมจริง แต่บุคคลในภาพกลับปรากฏให้เห็นเพียงร่างที่ปกคลุมด้วยเครื่องแต่งกาย แต่ไร้เนื้อหนังที่มนุษย์ทุกคนควรมี จึงสรุปได้ว่าในผลงานทั้ง 5 ชิ้นของกามีละ ถูกนำเสนอใน “รูปแบบกึ่งนามธรรม” เพราะให้ความสำคัญกับการสะท้อนความรู้สึก มากกว่าความสมจริงตามธรรมชาติน้อย มีการสกัด ตัดทอน ลดละรายละเอียด เน้นการใช้เทคนิคที่เป็นเอกลักษณ์ ผสานร่วมกับจินตนาการตามความรู้สึกของศิลปินเพื่อสื่ออารมณ์แก่ผู้ชม

เนื้อหา

ในการกลั่นกรองประสบการณ์และความรู้สึกนึกคิดเพื่อปรุงออกมาเป็นงานศิลปะนั้น ศิลปินได้กล่าวไว้ว่า

ชอบทำงานแนวสวย ๆ งาม ๆ แบบผู้หญิง และใช้สีจัดจ้านมาตลอด จนท้อม 2 ของปี 3 มีเหตุการณ์ที่เจ้าสาวต้องสูญเสียเจ้าบ่าวในวันแต่งงานที่ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ก็เอามาคุยกันกับ

²⁵² หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์, 'เจ้าสาว' ที่กลัวฝนคว้าวาดเด่นบัวหลวงยอดเยี่ยม, เข้าถึงเมื่อ 26 กรกฎาคม 2556, เข้าถึงได้จาก <http://www.ryt9.com/s/tpd/1779342>

เพื่อนอย่างจริงจัง เพื่อนก็บอกว่าเอามาทำงานเลย จึงเป็นแรงบันดาลใจให้ทำงานชุดนี้ บวกกับความรู้สึกของการใช้ชีวิตในปัจจุบันที่ค่อนข้างหาความสุขได้ยาก ผู้หญิงเกิดความกลัว ระวังว่าคู่ของเราจะเป็นอย่างไร คาดหวังความสุขความสมบูรณ์ แต่ความจริงไม่ได้เป็นแบบนั้น และในมุมมองของศาสนาอิสลาม ก็ส่งเสริมให้มีการแต่งงาน จึงเป็นการเอาทั้งสองอย่างมาทำให้สัมพันธ์กัน²⁵³

เรื่องราวตรงนี้เลยเป็นแนวเรื่อง ทำให้เกิดเนื้อหาในงานเรา เมื่อมีแนวเรื่อง เราก็ก่อสร้างเนื้อหาของเรารขึ้นมา พูดถึงในเรื่องผู้หญิง จิตใจ เรื่องของภายใน เพราะว่าพอเรามามองถึงตัวเอง ชีวิตของเราจะเป็นอย่างไร ทำให้เราเกิดความรู้สึกกลัวในตรงนั้น ความรู้สึกตรงนั้นเปราะบางสำหรับผู้หญิงมาก²⁵⁴

ดังนั้น จากแรงจูงใจและแนวคิดในการสร้างสรรค์ของศิลปิน สรุปได้ว่า เนื้อหาในผลงานของศิลปิน จัดเป็นประเภท เนื้อหาส่วนตัว อันมีที่มาจากมุมมองส่วนบุคคลของศิลปิน เพราะศิลปินได้มีประสบการณ์ในการพบเห็นแง่มุมที่ไม่พึงประสงค์ต่าง ๆ และก่อให้เกิดความรู้สึกมากมาย เช่น ความกังวลใจ ความสะเทือนใจ ความคาดหวัง ความผิดหวัง ความตระหนก ความทุกข์ จึงกลั่นกรองและถ่ายทอดออกมาเป็นผลงานศิลปะ ซึ่งในส่วนนี้ล้วนเป็นกระบวนการที่เกิดภายใน ทั้งในความคิดและในจิตใจ เกิดเจตนาอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดที่ต้องการถ่ายทอดความรู้สึกทั้งหมดออกมาเป็นผลงานสร้างสรรค์ที่หมั่นหมอง หดหู่ น่าหวาดกลัว เพื่อให้ผู้ชมมีความเข้าใจ และได้ข้อคิดจากสิ่งที่ศิลปินได้พบเจอ

เพศสถานะที่พบในผลงานของกามีละ อิลละ

นอกความเป็นสตรีจะเป็นเพศกำเนิดของศิลปินแล้ว ในผลงานทั้ง 5 ชิ้นของศิลปินอันได้แก่ “เจ้าสาว” (ภาพที่ 227) “เจ้าสาว หมายเลข 1” (ภาพที่ 228) “เจ้าสาว หมายเลข 4” (ภาพที่ 229) “เจ้าสาวหมายเลข 9” (ภาพที่ 230) และ “ความปรารถนา” (ภาพที่ 231) ปรากฏภาพของเจ้าสาวชาวมุสลิมทั้งหมด อีกทั้งแนวคิดในการสร้างสรรค์ยังบอกเล่าถึง “หัวอก” ความเป็นหญิง นอกจากนี้ศิลปินยังได้กล่าวไว้ว่า

เราทำเรื่องผู้หญิงอยู่แล้วตั้งแต่แรก ทำเป็นเรื่องชุดของสตรีที่เราประทับใจ หนูก็พยายามหาชุดที่เป็นวัฒนธรรม ชุดรายที่เราใส่ในวันปีใหม่ของอิสลาม ชุดที่สำคัญกับผู้หญิง ก็ทำไปเรื่อย ๆ แต่เรายังไม่ลงตัว ยังไม่ลงรอย พอมีเรื่องเหตุการณ์นั้นเข้ามา จึงคิดถึง ชุดเจ้าสาว และเราก็กอบอยู่แล้ว ตอนนั้นเราก็ก่อเลย คือสะเทือนจริง ๆ นะ เรารับรู้ถึงความเศร้าได้ รับรู้ถึงความสูญเสีย

²⁵³ อัล-อัยน์ บินตักวา, กามีละ กับรางวัลดาวเด่นบัวหลวงยอดเยี่ยม จากผลงานชุด “เจ้าสาว” ชาว-คำ, เข้าถึงเมื่อ 26 กรกฎาคม 2559, เข้าถึงได้จาก <http://www.fatonionline.com/news/index.php/news/detail/2383>

²⁵⁴ สัมภาษณ์ กามีละ อิลละ, ศิลปิน, 26 กรกฎาคม 2559.

เป็นเรื่องของผู้หญิงค่ะ ผู้หญิงกับการแต่งงานที่เป็นของคู่กัน ผู้หญิงพอถึงจุด ๆ หนึ่งก็ต้องคิดเรื่องแต่งงาน การมีชีวิตคู่ ที่นี้คำว่า ผู้หญิง จะละเอียดอ่อนกับเรื่องนี้มาก ผู้หญิงจึงคิด คิดมาก คิดแล้วคิดอีก

เราก็เลยสร้างเนื้อหาของเราขึ้นมา พูดถึงในเรื่องผู้หญิง จิตใจ เรื่องของภายในมากกว่า เพราะว่าพอเรามามองถึงตัวเองว่า ชีวิตของเราจะเป็นอย่างไร ทำให้เราเกิดความรู้สึกกลัวในตรงนั้น เลยเพราะบางสำหรับผู้หญิงมาก

ซึ่งศาสตราจารย์วิโชค มุกดามณี อาจารย์ประจำคณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้กล่าวถึงผลงานของกามิลละเมื่อครั้งเข้าร่วมโครงการ “ศิลปินดาวเด่นบัวหลวง 101 ปีที่ 6” ว่า

เป็นเรื่องราวของหญิงสาวใต้ที่มีความคาดหวังในชีวิตคู่ ภาพเขียนของกามิลละหมีทั้งความสมหวังและผิดหวังในภาพเดียวกัน เธอทำงานเชิงความคิดได้อย่างยอดเยี่ยม คมชัด แรง และปะทะความรู้สึกผู้ชมงาน แม้จะนำเสนอด้วยสีขาวและดำ แต่ค้นหาเทคนิคที่ไม่ธรรมดาตามแสดงออกทางอารมณ์ ที่สำคัญกามิลละกล้าที่จะนำเสนอชีวิตผู้หญิง²⁵⁵

นอกจากนี้ เมื่อสอบถามถึงโครงการการสร้างสรรค์ในอนาคต ศิลปินมีความคิดที่จะเปลี่ยนแปลงเรื่องวัสดุที่นำมาใช้ในการนำเสนอ แต่ในส่วนของแนวเรื่องนั้น กามิลละก็ยังคงยึดมั่นในแนวเรื่องเดิม การทำงานศิลปะที่มุ่งสื่อความหมายให้เห็นถึงความเปราะบางผสานความเข้มแข็งของสตรียังคงเป็นสิ่ง ศิลปินต้องการสื่อสารให้ผู้อื่นได้รับทราบผลงานของตน

อาจารย์อยากให้เราเปลี่ยนไปเป็นอย่างอื่นบ้าง ให้ลองใช้วัสดุอย่างอื่นบ้าง เราก็ไม่มีอย่างอื่นนอกจากผ้าที่เราชอบอยู่ ก็เลยเอาผ้าที่เราใช้อยู่ทำ โดยที่เอารูปทรงเจ้าสาวมา แต่ไม่มีคนแล้ว แคชุดเจ้าสาวมาทำงาน แต่ก็ยังทำเรื่องผู้หญิงอยู่²⁵⁶

จึงเป็นอันชัดเจนว่าการสร้างสรรค์งานศิลปะของกามิลละ มีเพศสถานะเป็นแรงขับเคลื่อนที่ทำให้ศิลปินค้นพบแนวเรื่องหลักในการสร้างสรรค์ และเป็นเรื่องที่สร้างความสะเทือนใจให้ศิลปินมาตั้งแต่วัยเด็ก ระยะเวลาที่บ่มเพาะจวบจนศิลปินเติบโตพอที่จะรู้จักความรู้สึกของการเป็นหญิงสาว ทำให้ศิลปินต้องการสะท้อน เผยแพร่ และสื่อความหมายถึงการเป็นสตรีมุสลิมจากประสบการณ์ของตนให้

²⁵⁵ ASTV ผู้จัดการออนไลน์, 3 ศิลปิน “ดาวเด่นบัวหลวง 101” ปีที่ 6, เข้าถึงเมื่อ 26 กรกฎาคม 2559, เข้าถึงได้จาก

<http://www.manager.co.th/Celebonline/ViewNews.aspx?NewsID=9560000149345>

²⁵⁶ สัมภาษณ์ กามิลละ อิลละละ, ศิลปิน, 26 กรกฎาคม 2559.

ผู้อื่นได้ซาบซึ้ง รับทราบ ประกอบกับภาพลักษณ์ที่ปรากฏในผลงานก็สอดคล้องสัมพันธ์กัน จึงสรุปได้ว่า กามีละ อิลละละ เป็นศิลปินมุสลิมที่สร้างสรรค์งานศิลปะในกลุ่มเนื้อหาเกี่ยวกับเพศสถานะ

3. เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาสได้เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ โดยปัจจุบันยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสาเหตุที่ทำให้เกิดความขัดแย้งรุนแรงนั้นไม่สามารถบ่งชี้ได้ชัดเจน จากสาเหตุที่ไม่อาจทราบได้นี้ส่งผลให้เกิดช่องว่างระหว่างผู้คนในพื้นที่ ทั้งระหว่างผู้คนที่ต่างเชื้อชาติ ดินแดน ศาสนา และระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ไม่ว่าจะสาเหตุที่แท้จริงจะเป็นอย่างไร สิ่งหนึ่งที่เห็นได้ชัด คือผลกระทบรุนแรงทางจิตใจที่มุสลิมทุกคนในพื้นที่ต้องเผชิญ หลากหลายความรู้สึกที่ส่งผลให้ชีวิตของมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ห่างไกลจากคำว่าสันติภาพและความสงบ เกิดความหวาดระแวง ความกลัว ความกังวลใจ ความเศร้า โศก ความสูญเสีย ทำให้ความเป็นอยู่ ความมั่นคงในศาสนา ความสัมพันธ์ของคนในพื้นที่ และสภาพจิตใจของผู้คน ยังคงเป็นสิ่งที่น่ากังวลทั้งในปัจจุบันและอนาคต

เหตุการณ์ดังกล่าวปรากฏบนหน้าหนังสือพิมพ์และในสื่อโทรทัศน์อย่างสม่ำเสมอโดยไม่มีที่ท่าว่าจะเกิดการยุติในเร็ววัน หลากหลายความรู้สึกที่ผู้คนต้องเผชิญในแต่ละวันทำให้ศิลปินจำนวนมากได้นำความรู้สึกที่มีต่อเหตุการณ์และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้เผชิญมาสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะขึ้น ทั้งเพื่อสื่อสารให้คนนอกเหตุการณ์เข้าใจถึงความรู้สึกของคนในพื้นที่ และอาจเพื่อให้ผู้คนได้ตระหนักถึงภัยของการสู้รบระหว่างมนุษย์ด้วยกันเอง

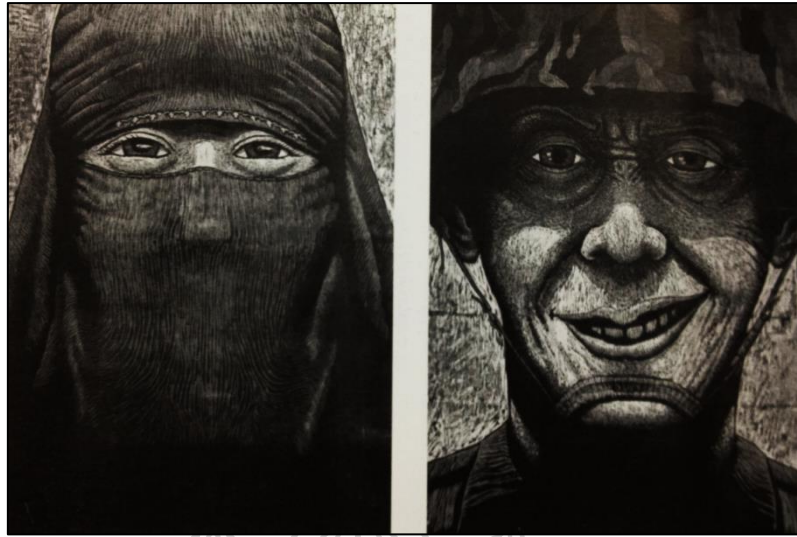
ตัวอย่างศิลปิน

ภาพที่ 232 นูริยา วาจิ, เหตุการณ์นั้น...ฉันรู้สึก , เทคนิค วาดเส้นบนผ้าบาติก, ขนาด 200 x 130 เซนติเมตร.

ที่มา : สูจิบัตรศิลปกรรมร่วมสมัยรุ่นเยาว์ ครั้งที่ 31

ภาพที่ 233 อนิส นาคเสวี, คนที่เหลือ หมายเลข 1 , เทคนิค ภาพพิมพ์แกะไม้, ขนาด 108.5 x 151 เซนติเมตร

ที่มา : สหกิจศิลปกรรมร่วมสมัยรุ่นเยาว์ ครั้งที่ 27

โดยจากศิลปินทั้ง 10 ท่าน ผู้วิจัยได้สำรวจศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยจำนวน 6 ท่าน ได้แก่

- 3.1 คีตต้า อีสรัน
- 3.2 กามีละ อิลละ
- 3.3 เจอะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ
- 3.4 ศิริชัย พุ่มมาก
- 3.5 นุรัตนา ทะแฉ
- 3.6 ปรัชญ์ พิमानแมน

3.1 คีตต้า อีสรัน

เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยที่ปรากฏในผลงานของ คีตต้า อีสรัน

เมื่อผู้วิจัยได้ทำการพิจารณาผลงานและแนวความคิดในการสร้างสรรค์ของคีตต้าอย่างถี่ถ้วนแล้ว พบว่าผลงานสร้างสรรค์ของศิลปินจัดอยู่ในกลุ่มการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยด้วยกัน โดยในผลงานทั้ง 5 ชิ้นของคีตต้า ได้แก่ “ความสูญเสียและความหวัง” (ภาพที่ 222) “เมาะ / ตีนอ” (ภาพที่ 223) “บันทึกภาพร่าง (กาย) 3” (ภาพที่ 224) “บันทึกจากความหวัง” (ภาพที่ 225) และ “บันทึกภาพร่างกายและใจ ชุดที่

1” (ภาพที่ 226) ที่แม้ว่าจะมีรูปลักษณะของสตรีเป็นส่วนประกอบสำคัญของผลงาน แต่เรื่องราวอันเป็นสาเหตุหรือต้นกำเนิดของความสะเทือนใจ ความขุ่นข้องหมองใจที่ศิลปินได้รับจากชีวิตของสตรีเหล่านั้น คือเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในบ้านเกิดเมืองนอนของพวกเธอ ดังที่ศิลปินได้กล่าวไว้เมื่อครั้งลงพื้นที่เพื่อรวบรวมข้อมูลสำหรับการสร้างสรรค์

ตอนเราไปหาข้อมูล เราจะหาข้อมูลเกี่ยวกับคนในพื้นที่ที่ใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางเหตุการณ์ความรุนแรง เราไม่สามารถทราบได้ ไม่รู้เลยว่า วันหนึ่งจะเกิดเหตุการณ์อะไรกับเขา ทั้ง ๆ ที่เขาต้องดำเนินชีวิตประจำวันของเขาทุกวัน เช่น ออกไปหาปลา ออกไปขายของในตลาด ออกไปสอนหนังสือ ออกไปทำอะไรก็แล้วแต่ แต่เขาไม่มีทางรู้เลยว่าเหตุการณ์ที่จะเกิดในพื้นที่ เป็นอย่างไร ทำให้เกิดแรงกระตุ้นว่า เราอยากสร้างคนที่อยู่ในพื้นที่ให้กลับมาใช้ชีวิตอีกครั้ง เหมือนเราสร้างคนให้กลับมาใช้ชีวิตในงานศิลปะ โดยให้ตัวของอารมณ์ความรู้สึกสื่อออกมาผ่านฟอร์มของคน ภายวิภาค²⁵⁷

ไม่เพียงแต่สาเหตุจากสิ่งที่สตรีเหล่านั้นต้องเผชิญเท่านั้น วัสดุที่ใช้ในการสร้างสรรค์ เทคนิค และวิธีการนำเสนอของศิลปินยังได้นำพาให้ผู้ที่พบเห็นผลงานล้วนเดินทางไปในดินแดนแห่งชีวิตที่เศร้าหมอง บีบคั้น และทุกข์ทรมานของผู้คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แห่งความรุนแรง

งานเราใช้วัสดุที่เป็นผ้าเป็นหลัก ผ้าส่วนใหญ่ในงานเรา ขึ้นแรก ๆ เป็นผ้าที่เขาใช้ในชีวิตประจำวันจริง ๆ เช่น ผ้าถุง ผ้าโสร่ง ที่เขาใช้ในชีวิตประจำวันจริง ๆ เพื่อการแต่งกาย เราก็เอามาทำงาน ที่นี้พอเรานำผ้า เอารูปที่มีชีวิต มีความหมายมาทำงาน พอประกอบเป็นฟอร์ม เป็นเรื่องขึ้นมา ยังมีอารมณ์ความรู้สึกมากขึ้น แล้วก็ลักษณะงานเรา เรียกว่า เย็บสัก คือการเอาวัสดุที่นู่น ๆ มาซ้อนกันแล้วเย็บ โดยทั้งหมดของงานเรา จะเย็บมือ งานเราทุกชิ้นจะไม่มีการเย็บจักร แล้วเราเอามาประกอบเป็นฟอร์มคน ร่างกายจะถูกบิดเบี้ยวไปอย่างไร ก็เกิดจากความรู้สึก กรรมวิธีในการเนา หรือการด้นถอยหลังเปรียบเสมือน การประกอบรูปประกอบชีวิตของคน ๆ นั้นขึ้นมาด้วยกระบวนการเนาจากมือเราและด้ายเพียงแค่เส้นเดียว ส่วนจะถูกดึง ถูกรั้ง ถูกบีบอย่างไรให้เป็นฟอร์มคนนั้นก็ขึ้นอยู่กับอารมณ์ความรู้สึกของเรา และอีกกระบวนการหนึ่งก็คือการ เเนา คือการทับผ้าอีกชิ้นหนึ่งด้วยการเนา ก็มีคำถามว่าทำไมเราต้องเนา ก็คือเรามีความรู้สึกว่า ชีวิตคนเราคลุมเครือ ชีวิตเราอยู่ท่ามกลางเขม่าควันในเหตุการณ์ในพื้นที่เขม่าควัน ความคลุมเครือ หมอกควัน สิ่งไม่ดี พอเกิดเหตุการณ์คนก็มอง ต้องเป็นเหตุการณ์สามจังหวัดชายแดนแน่เลย ต้องเป็นอะไรอย่างนี้ไปหมด เราก็เลยใช้ผ้าสีดำ เปรียบเสมือนความเลือนรางเหมือนเขม่าควันที่ปกคลุมชีวิตผู้คนในพื้นที่ โดยที่เราไม่มีทางรู้เลยว่าเมื่อไหร่ ความสงบ ความสันติสุข จะกลับคืนมาในพื้นที่ได้ เพราะทุกคนอยู่กันท่ามกลางหมอก²⁵⁸

²⁵⁷ สัมภาษณ์ ศีตดา อีสรัตน์, อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 31

²⁵⁸ เรื่องเดียวกัน

สอดคล้องกับบทบรรยายที่คีตดาได้กล่าวไว้ในสูจิบัตรนิทรรศการ “จากความหวัง : นิทรรศการศิลปะร่วมสมัยจากวิถีไทยมุสลิม โดย คีตดา อีสรัน” ซึ่งรวบรวมผลงานของศิลปินไว้หลายชุด โดยในบทนำศิลปินได้กล่าวขึ้นต้นว่า

ชีวิตยังคงดำเนินอยู่ท่ามกลาง “ความหวัง” จากวิถีชีวิตของคนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผ่านเรื่องเล่า จากบันทึก ประสบการณ์และเหตุการณ์ในพื้นที่ จากสถานการณ์ ความสูญเสีย ความทรงจำที่แสนเจ็บปวด ที่เราทุกคนต่างรอคอยคำว่า สงบ สันติสุข และความสุขบนผืนแผ่นดินไทย

วิถีชีวิตมุสลิม การประกอบโครงสร้างรูปทรง สัญลักษณ์การแทนค่าทางความรู้สึก ในกระบวนการสร้างสรรค์การเย็บมือ ปะติดวัสดุบนผืนผ้า เพื่อสะท้อนความรู้สึก ความสูญเสีย วิถีชีวิตของเพศผู้เสียสละ หญิงสาวหรือมุสลิมะห์ในสถานภาพความเจ็บปวดของหญิงสาวผู้สูญเสีย จากเหตุการณ์ความรุนแรง ความขัดแย้ง เกิดเป็นผลกระทบทางด้านร่างกายและจิตใจ สิ่งแรกที่กระตุ้นให้ผู้สร้างสรรค์ ได้รับรู้ถึงความต้องการทั้งด้านปัจจัย การเยียวยาความรู้สึก การเห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ ความเป็นธรรม และการให้เกียรติทางสังคม ในการต่อยอดความคิดและแรงบันดาลใจให้ข้าพเจ้ารับรู้และเข้าใจถึงปัญหาที่เกิดขึ้น

เพราะศิลปะคือการบำบัดรักษาจิตใจของคนในพื้นที่ ที่ได้สัมผัสถึงเหตุการณ์ แรงแปะทะ จากสถานการณ์ที่ก่อกวนร้ายวันอย่างต่อเนื่อง จากข่าวสาร คำบอกเล่าที่กล่าวตักเตือน เพื่อเฝ้าระวังจากถิ่นอาศัยของคนในพื้นที่ ต่างรอคอย “ความหวัง” ความสงบสุขในผืนแผ่นดินถิ่นฐานของบรรพบุรุษ²⁵⁹

ในส่วนของนิทรรศการ “จากความหวัง” ศิลปินก็ได้กล่าวไว้ว่า

วิถีชีวิตไทยมุสลิม จากตัวตนสู่ความรู้สึก การถ่ายทอดผลงานในรูปแบบการแสดงนิทรรศการเดี่ยวครั้งแรกในชีวิตของข้าพเจ้า ในช่วงชีวิตของการเรียนรู้ เข้าใจ เข้าถึง ศิลปะแห่งความเป็นจริง จากวิถีชีวิตของคนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ผ่านเรื่องราวและบันทึกจากประสบการณ์ที่เกิดขึ้น

การสูญเสีย ความเจ็บปวด ภาพสะท้อนภายในจิตใจ การรอคอยอย่างมี “ความหวัง” สัญลักษณ์ของการแสดงออก ความทุกข์ ความเสียใจ หรือความดีใจ ลักษณะท่าทางของคนจะเปลี่ยนแปลงและแสดงออกไปตามอารมณ์นั้น ๆ

ส่วนของจิตที่อยู่นอกเหนือสำนึก เป็นกระบวนการหนึ่งของจิตที่สะสมความคิด ความตั้งใจและประสบการณ์ต่าง ๆ ไว้ภายในผ่านทางร่างกายและอารมณ์ของผู้ใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางความโดดเดี่ยวที่สะท้อนถึงความเศร้าจากความทรงจำที่เจ็บปวดและสูญเสียในความหวังที่ยังรอคอยให้เกิดสันติสุข

จากความเศร้า ความทรงจำที่เจ็บปวด การพลัดพรากและสูญเสียที่ยังคงอยู่ภายในความรู้สึกของคนที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ในชายแดนใต้ การรอคอยความสงบอย่างสันติสุข²⁶⁰

²⁵⁹ คีตดา อีสรัน, จากความหวัง, (เชียงใหม่ : ศุภกฤตการพิมพ์, 2558) 11.

²⁶⁰ เรื่องเดียวกัน 16.

และในส่วนของคุณผลงานวาดเส้นสร้างสรรค์ ชุดที่ 1 ที่ชื่อว่า “บันทึกจากภาพร่างกายและใจ”

แรงคล้อยจากประสบการณ์ สิ่งแวดล้อมที่ข้าพเจ้าได้สัมผัสพบเจอจากรื่องราว หน้าบันทึกเหตุการณ์ ภาพสะท้อนวิถีชีวิต จากข่าวสารรายวัน ร่องรอย บาดแผลจากผลกระทบในสถานการณ์ ความรุนแรงและความเจ็บปวดผ่านรูปทรงของบุคคล²⁶¹

จึงเป็นอันชัดเจนว่าการสร้างสรรค์งานศิลปะของคีตดาที่นอกจากจะมีเพศสถานะเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญแล้ว อีกสิ่งหนึ่งที่ร่วมผลักดัน ส่งเสริมให้ศิลปินเลือกใช้เครื่องมือที่เรียกว่าการสร้างสรรค์ศิลปะในการถ่ายทอด บอกเล่าอารมณ์ความรู้สึกและประสบการณ์ต่าง ๆ คือ เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย จังหวัดชายแดนอันเป็นที่อยู่ พำนักอาศัยของศิลปินและครอบครัว โดยสาครินทร์ เครืออ่อน ศิลปินผู้เชี่ยวชาญในศิลปะไทยและศิลปะร่วมสมัยเชิงสร้างสรรค์ ได้กล่าวถึงผลงานของคีตดาว่า

ดูเหมือนเสียงสวดขอพรจากพระเจ้าเป็นเจ้าจะก้องกังวาลออกมาจากภาพใบหน้าขามุสลิมของคีตดา อีสรัน

ไม่เพียงแต่ที่ปรากฏออกมาอย่างกลมกลืนในทุก ๆ ส่วนของตัวผลงาน แต่สารที่ส่งออกมากระทบหัวใจของผู้ชมนั้น คงเป็นที่แน่ชัดว่า คีตดาได้ใช้เครื่องมือที่ทรงประสิทธิภาพในการวิงวอนให้เกิดสันติสุขแก่เพื่อนร่วมชาติ และเพื่อปฏิเสธความขัดแย้งอันเนื่องมาจากความแตกต่างระหว่างศรัทธาในศาสนา ปฏิเสธความคลุมเครือ และความไม่ไว้วางใจ ปฏิเสธการมีอยู่ของผู้ที่กระทำให้ประชาชนต้องตกเป็นเหยื่ออย่างน่าเวทนาจากปัญหาที่ตนไม่ได้ก่อขึ้น

ภาพใบหน้าขามุสลิม ตัวอักษรจากหน้าหนังสือพิมพ์ที่กลับด้าน ภาพขนุ่นต่อไปที่แสดงออกด้วยการประทับรูปรอบเสื้อผ้าของทารก เป็นภาพโดยรวมที่บอกเล่าห้วงเวลากับปรากฏการณ์ในชีวิตประจำวันของผู้คนที่ซิ่นซา ตัวอักษรข่าวเหตุการณ์ร้ายที่เลื่อนลงและกลับด้าน ไม่ทำให้ใครกระจ่างชัดในความจริงที่เกิดขึ้น เช่นเดียวกับคำสวดขอพรจากพระเจ้า และคำอวยพรแก่เพื่อนร่วมโลก กลายเป็นเสียงที่ไม่มีใครได้ยิน “ความหวัง” ดูเหมือนจะเป็นวลีที่มีตัวตนเด่นชัด ในที่ที่ผู้คนต้องการสันติสุข ในขณะที่ศาสนาสอนคนให้เป็นคนดี และมอบความปรารถนาดีให้แก่กัน ไม่ว่าจะ เป็นเส้นด้ายบนผืนผ้า ภาพวาดใบหน้า หรือรูปแบบใดก็ตาม ในงานศิลปะต่อ ๆ มาของคีตดา ล้วนเป็นเหมือนคำสวดภาวนาให้ความหวังเกิดขึ้นในจิตใจของทุกคน และเพื่อหวังว่าความทุกข์ยากของขามุสลิมในดินแดนภาคใต้ จะหมดสิ้นในเร็ววัน²⁶²

²⁶¹ เรื่องเดียวกัน 59.

²⁶² เรื่องเดียวกัน 6.

ถือได้ว่า ผลงานของคีตดาเป็นผลงานศิลปะร่วมสมัยของศิลปินมุสลิมที่นอกจากจะนำเสนอเนื้อหาถึงเรื่องราวของสตรีเพศแล้ว เหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ก็เป็นเนื้อหาสำคัญที่สอดแทรกอยู่อย่างเข้มข้น ทำหน้าที่ปะทะกับอารมณ์ของผู้ชมได้อย่างชงัดและซาบซึ้ง จึงสรุปได้ว่า คีตดา อีสรัน เป็นศิลปินมุสลิมที่สร้างสรรค์งานศิลปะในกลุ่มเนื้อหาเกี่ยวกับเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยเช่นกัน

3.2 กามีละ อิลละละ

เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยที่ปรากฏในผลงานของ กามีละ อิลละละ

เมื่อผู้วิจัยได้ทำการพิจารณาผลงานและแนวความคิดในการสร้างสรรค์ของกามีละอย่างถี่ถ้วนแล้ว พบว่าผลงานสร้างสรรค์ของศิลปินจัดอยู่ในกลุ่มการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยด้วยเช่นกัน ซึ่งแม้ว่าแนวคิดในการสร้างสรรค์หลักของกามีละ จะเข้มข้นมาจากเพศสถานะ ความเป็นสตรีที่ต้องกังวลในความคาดหวังและผิดหวังของชีวิตคู่ดังที่กล่าวไว้ก่อนหน้า แต่ศิลปินก็ได้กล่าวไว้ว่า

ชอบทำงานแนวสวย ๆ งาม ๆ ผู้หญิง และใช้สีจัดจ้านมาตลอด จนทอม 2 ของปี 3 มีเหตุการณ์ที่เจ้าสาวต้องสูญเสียเจ้าบ่าวในวันแต่งงานที่ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ก็เอามาคุยกันกับเพื่อนอย่างจริงจัง เพื่อนบอกว่าเอามาทำงานเลย จึงเป็นแรงบันดาลใจให้ทำงานชุดนี้ บวกกับความรู้สึกของการใช้ชีวิตคู่ในปัจจุบันที่ค่อนข้างหาความสุขได้ยาก ผู้หญิงเกิดความกลัว ระแวงว่าคู่ของเราจะเป็นอย่างไร คาดหวังความสุขความสมบูรณ์ แต่ความจริงไม่ได้เป็นแบบนั้น หากในมุมมองของศาสนาอิสลามส่งเสริมให้มีการแต่งงาน จึงต้องเอาทั้งสองอย่างมาให้สัมพันธ์กัน²⁶³

ประกอบกับการให้สัมภาษณ์กับผู้วิจัยที่ศิลปินได้กล่าวว่า

หนูอยู่ในเหตุการณ์ อยู่ในสามจังหวัดก็มาเป็นตัวที่ทำให้เราคิด มาเป็นปัจจัยในการตัดสินใจเหมือนกัน ยิ่งมีเหตุการณ์ที่เจ้าบ่าวเสียชีวิตในงานแต่งงาน กำลังแต่งงานเลยคะ ก็คือเจ้าบ่าวถูกยิงจากเหตุการณ์ที่กำลังเกิดอยู่ พูดถึงในส่วนของคนที่เจ้าสาวในวันนั้น ในวันที่ควรจะมีความสุข เจ้าสาวควรมีความสุข กลายเป็นว่าเป็นวันที่มีความทุกข์ ความผิดหวัง ทรมาน เรื่องราวตรงนี้เลยเป็นแนวเรื่อง ทำให้เกิดเนื้อหาในงานเรา เมื่อมีแนวเรื่อง เราก็เลยสร้างเนื้อหาของเราขึ้นมา พูดถึงในเรื่องผู้หญิง จิตใจ

²⁶³ อัล-อัยน์ บินต์กาวา, กามีละ กับรางวัลดาวเด่นบัวหลวงยอดเยี่ยม จากผลงานชุด “เจ้าสาว” ชาว-คำ, เข้าถึงเมื่อ 26 กรกฎาคม 2559, เข้าถึงได้จาก <http://www.fatonionline.com/news/index.php/news/detail/2383>

คือเรามีโครงอยู่แล้ว เราทำเรื่องผู้หญิงอยู่แล้วตั้งแต่แรก ทำเป็นเรื่องชุดของสตรี ที่เราประทับใจ ก็ทำไปเรื่อย ๆ แต่เรายังไม่ลงตัว ยังไม่ลงรอย พอมีเรื่องนั้นเข้ามาเลย เออ ชุดเจ้าสาว แล้วเราก็ตอบอยู่ แล้ว²⁶⁴

แม้จะไม่ปรากฏชัดให้เห็นทั้งในผลงานและการบอกกล่าวของศิลปิน แต่จากการที่ศิลปินเกิด แรงผลักดันฉับพลันจากเหตุการณ์ความไม่สงบที่ทำให้ผู้ชายคนหนึ่งเสียชีวิตและส่งผลกระทบอย่าง รุนแรงกับเจ้าสาวของเขาโดยที่ไม่ทันตั้งตัว ซึ่งแรงผลักดันจากความสะเทือนใจนี้ได้ทำให้งานความคิด และการประมวลผลในการแสดงออกทางศิลปะของกามีละ ตกตะกอนเป็นผลงานสร้างสรรค์ออกมา อย่างสมบูรณ์ จึงอาจกล่าวได้ว่า แม้ว่าศิลปินจะเห็นถึงความรวดเร็วในชีวิตของผู้หญิงมาเป็นเวลานาน และทำให้ต้องการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเพื่อนำเสนอและถ่ายทอดเรื่องราวเหล่านั้น แต่แรงขับและ แรงจูงใจจากสิ่งเหล่านั้นยังไม่มีปริมาณมากพอที่จะกลั่นกรองออกมาเป็นผลงานศิลปะที่สมบูรณ์ได้ แต่ เมื่อเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้น การปะทะอย่างฉับพลัน สร้างความรู้สึกที่รุนแรงที่ส่งผลทำให้กลไกการคิด ของศิลปินประมวลผลอย่างฉับพลัน และก่อให้เกิดเป็นพลังในการสร้างสรรค์ที่ฉับพลันเช่นกัน พลัง เหล่านี้จึงทำให้เกิดผลงานศิลปะชุดเจ้าสาวมุสลิมที่พร้อมทั้งความงาม สุนทรียภาพ และความสมบูรณ์ แบบ ดังที่ศิลปินได้กล่าวว่า

ตอนนั้นคือเราก็ตกเลย คือสะเทือน เรารับรู้ถึงความเศร้า รับรู้ถึงความสูญเสีย²⁶⁵

จึงกล่าวได้ว่า กามีละ อิลละละ เป็นศิลปินมุสลิมที่สร้างสรรค์งานศิลปะในกลุ่มเนื้อหาเกี่ยวกับ เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยเช่นกัน

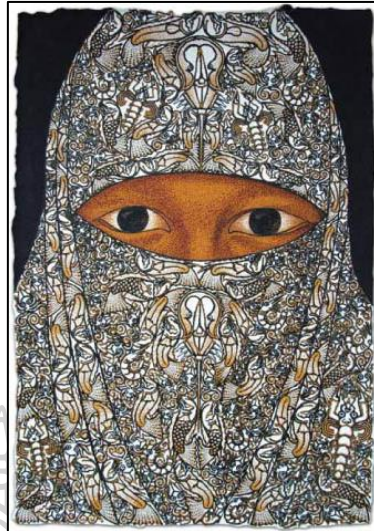
3.3 เจาะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เจาะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เป็นศิลปินชาวปัตตานี เน้นสร้างสรรค์ผลงานที่ นำเสนอความรู้สึกของผู้คนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมักนำเสนอผ่านรูปทรงของ สตรี โดยทุกผลงานล้วนกลั่นกรองมาจาก ข้อมูล เรื่องเล่า ประสบการณ์ และเหตุการณ์ในพื้นที่ที่ ศิลปินได้เผชิญ อันบอวลไปด้วยความไม่มั่นคง ความรุนแรง ความอยุติธรรม และความสูญเสีย ผ่าน งานจิตรกรรมผสมที่มีเทคนิค และการแสดงออกที่เป็นเอกลักษณ์ ผลงานศิลปะของศิลปินที่ผู้วิจัย นำมาใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ครั้งนี้ มีจำนวน 5 ชิ้น ได้แก่ ผลงานชื่อ “ดอกไม้งามที่ถูกซ่อนเร้นที่

²⁶⁴ สัมภาษณ์ กามีละ อิลละละ, ศิลปิน, 26 กรกฎาคม 2559

²⁶⁵ เรื่องเดียวกัน

ปัตตานี” (ภาพที่ 234) “ความงามในม่านมืดที่ปัตตานี” (ภาพที่ 235) “Born into the war” (ภาพที่ 236) “Patani My Home” (1) (ภาพที่ 237) และ “Patani My Home” (2) (ภาพที่ 238)

ภาพที่ 234 ดอกไม้งามที่ถูกซ่อนเร้นที่ปัตตานี, 2555 เทคนิค สีอะครีลิคบนกระดาษทำมือ ขนาด 140 x 100 เซนติเมตร

ที่มา : เจาะอับลูเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, รูปลักษณะของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, (กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2555)

ภาพที่ 235 ความงามในม่านมืดที่ปัตตานี, 2555 เทคนิค สีอะครีลิคบนกระดาษทำมือ ขนาด 200 x 150 เซนติเมตร

ที่มา : เจาะอับลูเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, รูปลักษณะของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี, (กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2555)

ภาพที่ 236 Born into the war, 2557 เทคนิค สีอะครีลิคบนกระดาษทำมือ ขนาด 120 x 100 เซนติเมตร

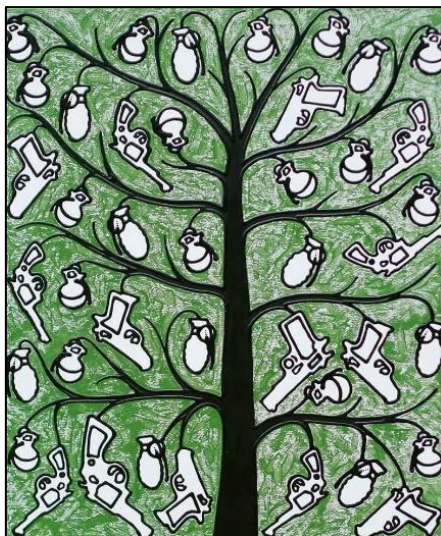
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, ศิลปิน

ภาพที่ 237 Patani My Home (1), 2558 เทคนิค สีอะครีลิคบนกระดาษทำมือ ขนาด 100 x 120 เซนติเมตร

ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, ศิลปิน

ภาพที่ 238 Patani My Home (2), 2559 เทคนิค สีอะครีลิคบนกระดาษทำมือ ขนาด 120 x 100 เซนติเมตร
ที่มา : ภาพถ่ายส่วนบุคคล, ศิลปิน

ในผลงานที่ชื่อว่า “ดอกไม้งามที่ถูกซ่อนเร้นที่ปัตตานี” (ภาพที่ 234) ผลงานมีขนาด 140 x 100 เซนติเมตร สร้างสรรค์ขึ้นบนกระดาษทำมือด้วยเทคนิคจิตรกรรม มีการตัดเส้นขอบดำคล้ายภาพการ์ตูน ปรากฏภาพใบหน้าของหญิงชาวมุสลิม 1 คนเต็มพื้นที่ภาพ ใบหน้าหันตรงและสายตาดูตรงมายังผู้ชม หญิงสาวสวมผ้าคลุมฮิญาบพร้อมผ้าปกปิดใบหน้าตั้งแต่ช่วงจมูก พื้นที่ของใบหน้าที่เปิดเผยตรงช่วงดวงตา มีสีพื้นสีเหลืองส้ม และมีการจุดด้วยสีส้มเข้มกระจายทั่วบริเวณ ก่อนจะจุดอีกครั้งด้วยสีน้ำตาล เพื่อแสดงให้เห็นแสงเงาของใบหน้าชัดเจนขึ้น ผ้าคลุมผมและผ้าปกปิดใบหน้าที่มีสีส้มและลวดลายเดียวกัน ผ้าคลุมที่เธอสวมอยู่มีพื้นสีขาว ปรากฏลวดลายอันเป็นเอกลักษณ์ เมื่อมองใกล้พบว่า เป็นภาพของสัตว์ทะเลหลากหลายชนิดรวมกัน เช่น กุ้ง ปลา ปลาหมึก เป็นต้น โดยลวดลายทั้งหมดถูกวาดขึ้นด้วยสีดำก่อน จากนั้นมีการจุดสีส้มเหลืองประดับตามช่องว่าง และเป็นลวดลายแก่สัตว์ทะเลทั้งหลายด้วย พื้นหลังซึ่งปรากฏเพียงมุมขวาบนและมุมซ้ายบนถูกระบายด้วยสีดำจนทึบ

ในผลงานที่ชื่อว่า “ความงามในม่านมืดที่ปัตตานี” (ภาพที่ 235) ผลงานมีขนาด 200 x 150 เซนติเมตร สร้างสรรค์ขึ้นบนกระดาษทำมือด้วยเทคนิคจิตรกรรม มีการตัดขอบดำคล้ายภาพการ์ตูน ปรากฏภาพของหญิงชาวมุสลิม 2 คน ตั้งแต่ช่วงศีรษะจนถึงช่วงบ่า หันหน้าเข้าหากัน โดยสวมผ้าคลุมฮิญาบพร้อมผ้าปกปิดใบหน้าตั้งแต่ช่วงจมูก ปล่อยยาวลงมาเป็นเส้นตรง มีพื้นที่ว่างตรงกลางเล็กน้อยด้วยรูปร่างและรูปทรงของผู้หญิงและผ้าคลุม ทำให้ช่องว่างตรงกลางดังกล่าวปรากฏเป็นรูปทรงของเสากุโบร์²⁶⁶ ใบหน้าช่วงดวงตาที่ปรากฏนอกผ้าคลุมมีการไล่สีเพื่อความเป็นธรรมชาติ เมื่อมองใกล้

²⁶⁶ กุโบร์ คือ เสาบนหลุมศพในสถานที่ฝังศพของมุสลิม

ปรากฏว่ามีพื้นสีน้ำเงินผสมขาว แสงเงาถูกจุดด้วยสีส้มเหลือง แต่ไม่ได้เน้นแสงเงามากนัก ผ้าคลุมด้านในที่ปรากฏช่วงศีรษะถูกระบายด้วยสีดำสนิท ดวงตาของเธอทั้งสองจ้องมองตรงไปข้างหน้า ผ้าคลุมและผ้าปิดใบหน้าของเธอทั้งสองสวมอยู่มีสีส้มและลวดลายเหมือนกัน โดยมีพื้นผสมระหว่างสีขาวและสีน้ำเงิน มีลวดลายอันเป็นเอกลักษณ์ เมื่อมองใกล้พบว่า เป็นภาพของสัตว์ทะเลหลากหลายชนิดรวมกัน เช่น กุ้ง ปลา ปลาหมึก เป็นต้น โดยลวดลายทั้งหมดถูกวาดขึ้นด้วยสีดำก่อน จากนั้นมีการจุดสีน้ำเงินประดับไปตามเส้นสีดำ แล้วจึงนำสีส้มเหลืองมาจุดประดับตามช่องว่าง และเป็นลวดลายแก่สัตว์ทะเลทั้งหลายด้วย พื้นที่ว่างตรงกลาง มีพื้นสีดำผสมเทาเข้ม ปรากฏลวดลายเช่นเดียวกับลายบนผ้าคลุมของผู้หญิง ลวดลายถูกวาดขึ้นด้วยสีดำก่อน จากนั้นมีการจุดสีน้ำเงินประดับไปตามเส้นสีดำ แล้วจึงนำสีน้ำเงินเข้มมาจุดประดับตามช่องว่าง และเป็นลวดลายแก่สัตว์ทะเล

ในผลงานที่ชื่อว่า “Born into the war” (ภาพที่ 236) ผลงานมีขนาด 80 x 60 เซนติเมตร ผลงานชิ้นนี้ปรากฏเป็นสีขาวดำ สร้างสรรค์ขึ้นบนกระดาษทำมือด้วยเทคนิคจิตรกรรม มีการตัดเส้นขอบคำคล้ายภาพการ์ตูน กลางภาพปรากฏเห็นเป็นรูปร่างของลูกระเบิดสีดำขนาดใหญ่เกือบเต็มพื้นที่บริเวณที่ลูกระเบิดนั้นกินขอบเขตเป็นสีดำสนิททั่วทั้งหมด แต่ในส่วนล่างบริเวณก้นระเบิดปรากฏรูปร่างของทารก หันหน้าไปทางด้านขวา มือซ้ายยกขึ้นคล้ายไขว่คว้าบางสิ่งในความมืด ซึ่งศิลปินได้วาดลายเส้นเป็นรูปร่างทารกและลงแสงเงาอย่างง่าย ในส่วนของสายสะดือของทารก โดยปกติจะเป็นส่วนที่เชื่อมโยงทารกกับผู้เป็นแม่ แต่ทารกผู้นี้กลับมีสายสะดือที่โยงขึ้นด้านบนและเชื่อมต่อกับพื้นที่สีดำของลูกระเบิด มองคล้ายว่าลูกระเบิดนี้ กำลังทำหน้าที่เป็นอุทรให้ทารกน้อยที่อยู่ภายใน หรือมองได้ว่าเป็นหน้าตาต่างรูปลูกระเบิดของทารกที่อยู่ในครรภ์แม่ก็ได้ พื้นที่รอบ ๆ ลูกระเบิด มีสีขาวทั้งหมด ศิลปินวาดภาพผิวเนื้อเป็นลายเส้นง่าย ๆ ด้วยสีดำจนเต็มพื้นที่ มองคล้ายผิวเนื้อบอบบางที่มีชีวิตแสนสิ้นนี้โอบยิบไม่รู้จบ

ในผลงานที่ชื่อว่า “Patani My Home” ชิ้นที่ 1 (ภาพที่ 237) ผลงานมีขนาด 100 x 120 เซนติเมตร ช่วงบนของภาพปรากฏคล้ายช่องหน้าต่างสีเหลืองแวววอน ภายในช่องสีเหลืองนั้นปรากฏดวงตาคู่หนึ่ง สายตาจ้องตรงมายังผู้ชม พื้นผิวของเจ้าของดวงตาเป็นสีดำสนิท ศิลปินมีการใช้สีน้ำตาลและสีส้มจุด หรือหยด ให้เกิดแสงและเงาในภาพ มองเห็นเป็นเปลือกตา เงาสันจุมุกที่ใกล้เคียงความจริง บริเวณตาขาวเช่นกัน มีการลงพื้นด้วยสีขาว และจุดสีเพื่อให้เกิดแสงเงาด้วยสีดำ มีการตัดเส้นขอบคำในภาพมองคล้ายภาพการ์ตูน ดวงตาคู่นี้มีลักษณะหรือลงเล็กน้อย มองแล้วให้ความรู้สึกที่ว่าเจ้าของดวงตากำลังเพ่งพิศบางสิ่งและกำลังขบคิดบางอย่างในใจ ซึ่งบริเวณนัยต์ตาดำทั้งสองข้าง ไม่ปรากฏลวดลายมาตามธรรมชาติของมนุษย์ มีการลงสีพื้นด้วยสีดำสนิท กลางนัยต์ตาปรากฏคล้ายเงาสีขาว เป็นรูปร่างรถถังในลักษณะด้านข้าง หันกระบอกปืนไปทางด้านซ้าย ประจักษ์ชัดว่าเจ้าของดวงตากำลังมองเห็นสิ่งใด หรือกำลังขบคิดถึงเรื่องใด พื้นที่บริเวณรอบนอกกรอบสีเหลืองทั้งหมดเป็นพื้นสีแดงสดที่ปกคลุมไปด้วยผิวเนื้อหลากหลายขนาดที่บินอยู่มากมายในลักษณะด้านข้างทั้งหมด โดย

ผีเสื้อปรากฏแน่นขนัดในช่วงบนของภาพ เมื่อมองผ่านช่องทางต่างลงมาเรื่อย ๆ จะพบว่าความแน่นขนัดนั้นค่อย ๆ คลายลง มีบริเวณว่างปรากฏรอบ ๆ ตัวปีกเสื้อมากขึ้น ในส่วนของรายละเอียดตัวผีเสื้อนั้น มีลักษณะเหมือนกันหมดทุกตัว คือเป็นลายเส้นสีดำ วาดด้วยเอกลักษณ์เฉพาะของศิลปิน บริเวณริมของปีก หนวด และลำตัวของผีเสื้อมีการจุดตกแต่งด้วยสีขาว ริมปีชั้นแรกตกแต่งด้วยสีชมพู สด และสีเหลือง เมื่อเข้ามาในบริเวณกว้างของปี มีการตกแต่งด้วยสีส้มสด และสีเหลือง เมื่อมองภาพรวมจะเห็นการหล่อมล้าของสี เป็นการผสมสีที่เกิดขึ้นในตาของผู้ชม เห็นเป็นภาพที่สวยงามแปลกตา

และในผลงานที่ชื่อว่า “Patani My Home” ชิ้นที่ 2 (ภาพที่ 238) ผลงานมีขนาด 120 x 100 เซนติเมตร พื้นผิวของผลงานมีสีขาว และศิลปินได้ทำการปาดป้ายสีเขียวเข้มสดลงไป โดยไม่ปกคลุมพื้นสีขาวทั้งหมด มีการทิ้งร่องรอยของการปาดป้ายไว้อย่างอิสระ มองเห็นเป็นพื้นผิวที่ขรุขระเล็กน้อย ตัวผลงานถูกแบ่งครึ่งซ้ายขวาด้วยการปรากฏของลำต้นพืชต้นหนึ่ง มีกิ่งก้านงอกออกไปทั้งด้านซ้ายและด้านขวาอย่างอิสระ โดยกิ่งเหล่านั้นมีความยาว-สั้นไม่เท่ากัน ปรากฏทั้งหมด 11 กิ่ง และทั้งต้นลำต้นและกิ่งนั้นมีสีดำสนิท ช่องว่างระหว่างกิ่งใหญ่ มีกิ่งเล็กกิ่งน้อยงอกออกไปคล้ายกิ่งเล็ก ๆ เหล่านี้ปรากฏผลของพืชชนิดนี้ทั้งหมด 41 ผล โดยผลเหล่านั้นห้อยลงบ้าง ชูขึ้นบ้าง มองคล้ายภาพต้นโพธิ์ประหลาดที่ไม่มีใบ แต่มีผลที่มีรูปร่างเป็นอาวุธที่มนุษย์เป็นผู้ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อคร่าชีวิตมนุษย์ด้วยกันเอง ได้แก่ ลูกกระเบิดที่มีทั้งลักษณะเป็นลูกกลม และ ลูกน้อยหน่ารียาว รวมถึงปืนพกสั้นหลากหลายรูปแบบ โดยพืชผลเหล่านี้มีสีขาวสะอาด มีการตัดเส้นรอบนอก มองคล้ายภาพการ์ตูนหรือเป็นลวดลายง่าย ๆ ให้เป็นรูปร่างเท่านั้น ไม่มีการลงรายละเอียดใด ๆ

แรงจูงใจ

จะอัปเดตละ เจ๊ะสอเหาะ เติบโตมาท่ามกลางสภาพแวดล้อมและศิลปวัฒนธรรมที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตัว ครอบครัวนับถือศาสนาอิสลามเป็นธรรมเนียมแห่งชีวิต บิดาประกอบอาชีพช่างต่อเรือ กอและ มารดาประกอบอาชีพช่างเย็บปักถักร้อย และพี่ประกอบอาชีพช่างเขียนป้าย สิ่งรอบกายเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์งานของศิลปิน ทั้งในด้านรูปแบบการถ่ายทอดและเนื้อหาเรื่องราว จะอัปเดตละ เจ๊ะสอเหาะ ให้ความสำคัญกับศาสนาเป็นอันดับหนึ่ง และรองลงมาคือศิลปะ โดยศิลปินได้ให้ความเห็นว่า กระบวนการรับรู้ทางจิตของศาสนาและศิลปะนั้น ใกล้เคียงกัน

การที่เป็นชาวมุสลิมที่ทำงานศิลปะ มีผลดี การทำงานศิลปะ ทำด้วยศรัทธา ไม่มีเรื่องของอามิตสินจ้าง ไม่มีเรื่องของผลประโยชน์ เหมือนกับที่เราประกอบศาสนกิจ เราละหมาด เราทำคุณงามความ

ความดี เราก็กินด้วยจิตศรัทธา ไม่มีใครมาจ้างเราให้เราไปทำความดี ศิลปะก็เหมือนกัน ไม่ใช่เรื่องการจ้าง เป็นเรื่องของความศรัทธา²⁶⁷

จากความประทับใจดังกล่าวทำให้ศิลปินเกิดแรงกระตุ้นในการสร้างสรรค์ผลงานด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจ ผนวกกับในช่วงเวลาดังกล่าว เป็นที่ทราบกันดีว่าในพื้นที่ที่ศิลปินอาศัยอยู่ได้มีเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นอันเป็นผลพวงมาจากสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย การดำรงและเติบโตของเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้ศิลปินเลือกหนีภัยจากความงตงามที่ไม่ได้รับความสนใจจากคนภายนอกมานำเสนอ ผลงานในช่วงแรกของศิลปินจึงโดดเด่นด้วยการนำวัฒนธรรมพื้นฐันใกล้ตัวมาสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะ ประกอบกับเทคนิคอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนส่งผลให้ผลงานสร้างสรรค์ของเจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ มีความงตงาม แปลกใหม่ และเป็นเอกภาพ

อยากให้คนมองชายแดนใต้ ในแง่บวกบ้าง ผ่านอัตลักษณ์ของคนมลายูท้องถิ่นปัตตานีที่ผมนำเสนอ เพราะว่าเรื่องร้าย ๆ ได้ถูกนำเสนอผ่านสื่อต่าง ๆ เปิดทีวีดู เปิดหนังสือพิมพ์อ่าน ก็มีแต่ข่าวที่รายงานว่า มีการยิงกันตายตรงนั้นตรงนี้ ผมอยากให้คนทั่วประเทศได้สัมผัสในสิ่งดี ๆ ของคนในพื้นที่บ้าง และเพื่อให้เห็นในพื้นที่รู้สึกภูมิใจ มีความสุขในการใช้ชีวิต²⁶⁸

อย่างน้อยที่สุด คือการลดความเข้าใจว่าอิสลามคือก่อการร้าย อิสลามคือความรุนแรง เพราะว่าคนที่รุนแรง คนที่มีความอามิตจะทำงานศิลปะไม่ได้หรอก ตรงนี้แหละที่สามารถเปลี่ยนแปลงคนได้ และที่สำคัญ ศิลปะในมิติของอิสลาม ถ้าในระหว่างอิสลามด้วยกัน คนมุสลิมด้วยกัน เขาสามารถที่จะจรรโลงสอนได้ ที่เขาเรียกว่า ตะวะฮฮ์ การให้องค์ความรู้แก่เขา เพื่อให้เขารับรู้ และสามารถเชื่อมโยงการใช้ชีวิตระหว่างมนุษย์กับพระเจ้าว่าเป็นอย่างไร เพราะว่าคนที่นับถือศาสนาอิสลาม การใช้ชีวิตของเขาจะอิงกับพระเจ้า สังคมจะต้องเข้าใจตรงนี้ก่อน สิ่งที่เขาทำอย่างนี้เพราะพระเจ้ายับยัญญ์ไว้ เขาก็ต้องทำ แต่บางคนไม่เข้าใจ ศิลปะจะเป็นตัวเชื่อมที่สามารถจะจรรโลง ให้องค์ความรู้ บางงานสามารถสะท้อนให้สังคมได้ เข้าใจอิสลามมากขึ้น บางงานสะท้อนนิยามของมุสลิม นิยามของอิสลามมากขึ้นในบริบทของความเป็นมนุษย์ สามารถสอนคนได้ และเรื่องของการให้อะไรกับสังคมนอกเหนือไปจากนั้น ผมว่า ก็เหมือนทุกศาสนา เพราะว่าศิลปะก็มีไม่มาก เป็นสแตนด์ดาร์ดทั่วไป แต่ของอิสลามอาจจะมีเพิ่มที่ทำให้คนเข้าใจอิสลามมากขึ้น ความนอบน้อม ความงามของอิสลาม สุนทรียในมิติของอิสลามเป็นอย่างไร คนก็จะลื

²⁶⁷ สัมภาษณ์ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 29 พฤษภาคม 2559.

²⁶⁸ อีกก้า, "จงสร้างแสงสว่างให้ตัวเอง แล้วโลกจะขานรับเราเอง" เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ ผู้หยุดสี่ วาดปัตตานี, เข้าถึงเมื่อ 24 มกราคม 2559, เข้าถึงได้จาก

<http://www.manager.co.th/CelebOnline/ViewNews.aspx?NewsID=955000071200>

ความรุนแรงมากขึ้น เวลามองอิสลามแล้วแทนที่จะตื่นเต้น หัวใจเต้นแรง กลัว ก็จะมีรักเขามากขึ้น จะมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีมากขึ้น²⁶⁹

ในผลงานที่ชื่อว่า “ดอกไม้งามที่ถูกซ่อนเร้นที่ปัตตานี” (ภาพที่ 234) จะอับดุลเลาะมุ่งนำเสนอผลงานในลักษณะของลวดลายการรวมตัวกันของสัตว์ทะเลบนผ้าคลุมศีรษะ (ฮิญาบ) ของสตรีมุสลิม แสดงถึงความงามที่อยู่บนพื้นฐานของขนบธรรมเนียมประเพณีในศาสนา เพื่อสะท้อนถึงสถานการณ์ความไม่สงบของในพื้นที่จังหวัดปัตตานีส่งผลต่อความรู้สึกของบุคคลทั่วไปว่าแผ่นดินนี้มีแต่ความน่ากลัวจากการนำเสนอจากสื่อต่าง ๆ แต่ในอีกมุมหนึ่งยังมีความงามที่ถูกซ่อนเร้น ความงามของวิถีชีวิตชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานีอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน²⁷⁰ โดยที่ศิลปินได้เคยให้ความเห็นไว้ว่ากลยุทธ์ในการทำงานของศิลปินในพื้นที่คือการเปิดรับแรงบันดาลใจจากสิ่งใกล้ตัวมาสร้างสรรค์ผลงาน เพื่อเป็นการแนะนำให้ผู้อื่นได้ทำความรู้จัก “ราก” ของดินแดนนี้ก่อนที่จะรับรู้เรื่องราวอื่น ๆ ที่เติบโตต่อมา สอดคล้องกับที่เจ๊ะอับดุลเลาะได้ให้สัมภาษณ์ไว้กับ บุญสืบ ขลิบเพ็ง ผู้สื่อข่าวประจำเว็บไซต์สยามรัฐ เมื่อ 29 เมษายน พ.ศ.2554 ไว้ว่า

รากเหง้าทางศิลปะและวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นแต่ละชาติ จะบ่งบอกความเป็นตัวตนของเราได้อย่างชัดเจน ทุกวันนี้ ผมจะสอนน้อง ๆ ให้เห็นสิ่งที่เป็นตัวเรา ทุนเดิมที่เรามี และจะต่อยอดอย่างไร ให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ รับผิดชอบต่อสังคม และใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่า²⁷¹

เห็นได้ชัดว่าในช่วงแรกศิลปินให้ความสำคัญกับความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ ความงามเฉพาะตัวของท้องถิ่น การหยิบยกสิ่งใกล้ตัวอันเป็นสิ่งที่ได้คลุกคลี ซาบซึ้ง จนเกิดแก่นความรู้และความชำนาญ มาสร้างงานศิลปะนั้นย่อมทำให้ผลงานมีความงามและคุณค่าที่ลึกซึ้ง และยังเป็นการเผยแพร่ความรู้ให้กับผู้อื่นได้รับรู้วัฒนธรรม การดำรงชีวิต หรือแม้แต่วิถีความเชื่อผ่านผลงานศิลปะนั้นอีกด้วย โดยลวดลายการรวมตัวกันของสัตว์ทะเลยังคงปรากฏบนผ้าคลุมศีรษะ (ฮิญาบ) ของสตรีมุสลิม ในผลงานชื่อ “ความงามในม่านมิดที่ปัตตานี” (ภาพที่ 235) อีกด้วยโดยในครั้งนี้ไม่เพียงแต่แสดงให้เห็นถึงความงามที่อยู่บนพื้นฐานของขนบธรรมเนียมประเพณีในศาสนาเท่านั้นแต่ศิลปินยังได้มุ่งนำเสนอถึงสัจธรรมของการดำเนินชีวิตของมลายุมุสลิมชาติในทรวงของศาสนาอิสลามที่ให้นุญญ์

²⁶⁹ สัมภาษณ์ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 29 พฤษภาคม 2559.

²⁷⁰ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, *รูปลักษณ์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี*, (กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2555)

²⁷¹ บุญสืบ ขลิบเพ็ง, *คนในวัฒนธรรม -หน่อมุสลิม"เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ"ศิลปินถิ่นชายแดนใต้*, เข้าถึงเมื่อ 24 มกราคม 2559, เข้าถึงได้จาก <http://www.siamrath.co.th/web/?q=node/54734>

แสวงหาความงามของชีวิตและให้ตระหนักถึงความสูญเสียของชีวิต ความงามที่ปรากฏให้เห็นมักซ่อนเร้นความมืดมิดที่สร้างความสะเทือนอารมณ์จนทำให้ค้นพบสัจธรรมในชีวิต เหมือนการแสดงออกของผลงานสร้างสรรค์ชุดนี้ที่แสดงถึงความงามในความมืดผ่านรูปทรงของมุสลิมะห์ หรือสตรีมุสลิมที่คลุมอิญาบ โดยหันหน้าเข้าหากัน ระหว่างช่องตรงกลาง ปรากฏเป็นรูปร่างของเสาโกโบร์ เป็นเสาสำหรับปักไว้บนหลุมฝังศพของชาวมุสลิม เหมือนเป็นสัญลักษณ์แห่งความตาย ที่แสดงเส้นใยอันเปราะบางขวางกั้นระหว่างความเป็นกับความตาย²⁷²

หลักการของอิสลาม ศาสดาสอนให้ประชาชาติอิสลามระลึกถึงความตายทุกวันทุกเวลา วันละกว่า 70 ครั้ง เพื่อเตือนสติ พอจะทำความชั่ว เราจะได้เตือนตัวเองว่า ไม่ได้ ๆ

สตีฟ จอบส์ ยังอ้างอิงในหนังสือเลยว่า เอาหลักการของศาสนาอิสลามมาใช้ ชีวิตเขาก็เลยทำเต็มที่ในแต่ละวัน เพราะรู้ว่าไม่วันใดวันหนึ่งก็ต้องตาย แต่ไม่สามารถล่วงรู้วันเวลาได้ ผมก็ใช้หลักการนี้ ในการทำงาน เพราะว่าคนเรามักจะหลงในโลก แต่หลงลืมความตาย²⁷³

เมื่อพิจารณาให้ถี่ถ้วนจะพบว่า แม้ในผลงานของศิลปินจะมีการสอดแทรกความงามแห่งวัฒนธรรมที่โดดเด่นจนก่อเกิดเป็นเอกลักษณ์ แต่กลับแฝงไว้ด้วยการต้องการนำเสนอสิ่งที่ดงามภายใต้เขม่าควันของความไม่สงบที่ทุกคนในประเทศไทยได้รับทราบผ่านสื่อหลากหลายแขนง และเมื่อสถานการณ์ดังกล่าวได้ทวีความรุนแรงมากขึ้น การนำเสนอข่าวมุ่งเน้นไปที่การรายงานความรุนแรง การก่อเหตุร้าย จำนวนผู้เสียชีวิต การปฏิบัติงานของสื่อมีแนวโน้มทำให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในศาสนาอิสลามและชาวมุสลิมในพื้นที่ ทำให้ศิลปินเกิดความรู้สึกหดหู่และเสียใจ ผลงานในช่วงหลังมานี้จึงมีการนำเสนอเรื่องราวของสถานการณ์ความไม่สงบมากขึ้นมากขึ้น ดังเช่นในผลงานชื่อ “Born into the war” (ภาพที่ 236)

ตัวเนื้อหา ช่วงหลังจะเป็นเรื่องของบริบทของพื้นที่มากขึ้น โดยเฉพาะสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นอย่างที่ผมบอกไว้ เราจะเรียนรู้รากก่อน ผมก็นำเสนอเรื่องของวิถีชีวิตก่อน รากของเราเป็นอย่างไร เรื่องวิถีประมงเป็นอย่างไร ความเชื่อในอิสลามเป็นอย่างไร ทีนี้ถึงจะค่อยเอาบริบทของสถานการณ์ปัจจุบันเข้ามา เพราะในแง่ของคนทำงานศิลปะ ไม่ได้นั่งตายตัว ยุคสมัย เวลา เปลี่ยนแปลง ส่งผลเป็นอินสไปเรชันให้ทำงาน บริบทของสถานการณ์ ก็ส่งผล ชุดหลัง ๆ ก็จะเป็นเรื่องของสถานการณ์ มิติของความมั่นคง มิติ

²⁷² เจาะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, **รูปลักษณ์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี**, (กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2555)

²⁷³ ยักก้า, **"จงสร้างแสงสว่างให้ตัวเอง แล้วโลกจะมารับเราเอง"** เจาะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ ผู้หยุดสี่ วาดปัตตานี, เข้าถึงเมื่อ 24 มกราคม 2559, เข้าถึงได้จาก

<http://www.manager.co.th/CelebOnline/ViewNews.aspx?NewsID=955000071200>

ของอุตสาหกรรมสงครามที่เกิดขึ้น ตรงนี้ที่ผมรู้สึกแสบกับมัน เพราะไม่รู้ว่าจะรบกวนไปถึงไหน อย่างชุดล่าสุดที่ผมทำถูกระเบิดและมีเด็กอยู่ในนั้น คือเด็กยังไม่ทันออกจากห้องเลย ก็อยู่ในบริบทของสงครามซะแล้ว²⁷⁴

และในผลงานชื่อ “Pattani My Home” ชั้นที่ 1 (ภาพที่ 237) และ “Pattani My Home” ชั้นที่ 2 (ภาพที่ 238) ที่มีการนำรูปลักษณะของอาวุธหลากหลายที่มนุษย์คิดค้นผลิตขึ้นเพื่อคร่าชีวิตมนุษย์ด้วยกันเองเข้ามาใช้ในผลงานเด่นชัด เช่น รถถัง ลูกกระเบิดกลม ลูกกระเบิดน้อยหน้า ปืนพก รูปแบบต่าง ๆ โดยจะอัดดูเลาะ ได้เล่าว่าครั้งหนึ่งขณะที่ตนพร้อมนักศึกษากำลังรอขึ้นรถไฟที่อำเภอโคกโพธิ์เพื่อไปร่วมงานนิทรรศการ “ศิลปะกับสันติภาพ” ณ สถาบันปรีดี พนมยงค์ กรุงเทพมหานคร ก็ได้พบเห็นการบรรทุกถัง ถังปืน และอาวุธยุทโธปกรณ์ของรถไฟหลายขบวนมาลงในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้

ผมเชื่อว่า อาวุธเหล่านั้นไม่สามารถสร้างสันติภาพได้อย่างแท้จริงหรอก²⁷⁵

เรื่องของสงครามนี้ผมทำมาตั้งแต่ ปี 2547 เคยทำชุดหนึ่ง เหตุการณ์ตากใบ ตอนนั้นยังเป็นนักศึกษา เป็นอินสโตเลชัน ผมทำปืน หล่อปืนขึ้นมา และเอาผ้าขาวห่อ และหล่อเสาทุบโบร์ทำจำนวนผู้ตายที่ตากใบ และเอามาวางใต้ต้นไม้ และเอาปืนที่ห่อสีขาว ซึ่งแทนผ้าห่อศพ คือเอามาห่อปืนดีกว่า จะได้ไม่มีคนตาย

ผมมีลูกศิษย์เป็นพุทธ เพื่อนเป็นพุทธ อาจารย์ที่สร้างผมมาก็คือพุทธ ผมเลยไม่เข้าใจคนที่อคติที่สร้างความแตกแยก ว่าเขาต้องการอะไร 12 ปีที่เกิดขึ้นทำไมไม่สงบ งบประมาณตั้งเยอะแยะ ไม่ได้เข้าข้างใคร หรือไม่เข้าข้างใครนะ ผมต้องการอย่างเดียว คือให้โลกสงบ ไม่มีหยดเลือดแม้แต่หยดเดียว²⁷⁶

เห็นได้ชัดว่าศิลปินมีความพยายามที่จะใช้การสร้างสรรคผลงานศิลปะเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร ส่งสาร และถ่ายทอดความรู้สึกของคนในพื้นที่ไปถึงบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนเหตุการณ์ดังกล่าวให้ดำรงอยู่ไม่จบสิ้น ซึ่งแม้ว่าศิลปินจะมีความรู้สึกท้อแท้ และเหน็ดเหนื่อยบ้าง แต่จะอัดดูเลาะ ก็ไม่เคยหยุดเพราะศิลปินเชื่อว่าศิลปะจะเป็นสิ่งที่คอยปกป้องดูแลตนไม่ต่างจากความศรัทธาในศาสนา ดังถ้อยคำที่ศิลปินได้เคยติดตั้งไว้หน้าทางเข้านิทรรศการของตนว่า

²⁷⁴ สัมภาษณ์ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 29 พฤษภาคม 2559.

²⁷⁵ ซอพิยะห์ ยีโยโซะ, Patani Contemporary Arts Gallery พื้นที่ผลิบานของเมล็ดพันธุ์ศิลปะแห่งชายแดนใต้, เข้าถึงเมื่อ 24 มกราคม 2559, เข้าถึงได้จาก <http://www.deepsouthwatch.org/dsj/5547>

²⁷⁶ สัมภาษณ์ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 29 พฤษภาคม 2559.

นอกจากหลักคำสอนทางศาสนาและคำสอนของบิดา มารดา ครูบาอาจารย์ ที่ช่วยดูแลข้าพเจ้า ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาข้าพเจ้าก็ได้ค้นพบว่า ศิลปะยังคงดูแลข้าพเจ้าเสมอ²⁷⁷

สอดคล้องกับสิ่งที่ศิลปินได้กล่าวอยู่เสมอว่า ศิลปะเป็นสิ่งที่คอยดูแลมนุษย์ทั้งกายและใจ เมื่อมนุษย์ได้สัมผัสศิลปะ ก็จะมีความสุข ศิลปะสามารถปลอบประโลมมนุษย์จากความทุกข์ได้ทั้งปวง ซึ่งเป็นกระบวนการเดียวกันกับการนับถือศาสนาตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น

จึงอาจกล่าวได้ว่าผลงานทั้ง 5 ชิ้นของजे अबुलเลาะ เกิดขึ้นได้โดยอาศัยแรงจูงใจภายใน เพราะศิลปินกระทำลงไปด้วยความศรัทธา อันเป็นความต้องการส่วนตัว ไม่มีเรื่องของสิ่งเร้าภายนอก อาทิ เงินทอง หรือรางวัลเข้ามาเกี่ยวข้อง อีกทั้งความรู้สึกสะท้อนใจ เสียใจ เศร้าหมอง โกรธเคืองจากความรุนแรงที่เกิดขึ้น รวมถึงความสูญเสียและความไม่มั่นคงของชีวิต ล้วนเป็นสิ่งที่ก่อเกิดภายในจิตใจของศิลปิน อันเป็นแรงผลักดันให้ศิลปินตัดสินใจระบาย บอกเล่า ถ่ายทอดทุกความรู้สึกผ่านผลงานสร้างสรรค์ทางศิลปะ อันเป็นทักษะที่ศิลปินมีความชำนาญ

รูปแบบการนำเสนอ

ในผลงานที่ชื่อว่า “ดอกไม้งามที่ถูกซ่อนเร้นที่ปัตตานี” (ภาพที่ 234) มี ปรากฏภาพใบหน้าของหญิงชาวมุสลิม 1 คนเต็มพื้นที่ภาพ ใบหน้าหันตรงและสายตาดูตรงมายังผู้ชม หญิงสาวสวมผ้าคลุมฮิญาบพร้อมผ้าปกปิดใบหน้าตั้งแต่ช่วงจมูก พื้นที่ของใบหน้าที่เปิดเผยตรงช่วงดวงตา มีสีพื้นสีเหลืองส้ม และมีการจุดด้วยสีส้มเข้มกระจายทั่วบริเวณ ก่อนจะจุดอีกครั้งด้วยสีน้ำตาล เพื่อแสดงให้เห็นแสงเงาของใบหน้าชัดเจนขึ้น การตัดเส้นขอบคำคล้ายภาพการ์ตูน ในผลงานที่ชื่อว่า “ความงามในม่านมืดที่ปัตตานี” (ภาพที่ 235) ปรากฏภาพของหญิงชาวมุสลิม 2 คน หันหน้าเข้าหากัน โดยสวมผ้าคลุมฮิญาบพร้อมผ้าปกปิดใบหน้าตั้งแต่ช่วงจมูก ปล่อยยาวลงมาเป็นเส้นตรง มีพื้นที่ว่างตรงกลางเล็กน้อย ใบหน้าช่วงดวงตามีการไล่สีเพื่อความเป็นธรรมชาติ แต่ไม่ได้เน้นแสงเงามากนัก มีการตัดขอบคำคล้ายภาพการ์ตูน ในผลงานที่ชื่อว่า “Born into the war” (ภาพที่ 236) ผลงานชิ้นนี้ปรากฏเป็นสีขาว กลางภาพปรากฏเห็นเป็นรูปร่างของลูกระเบิดสีดำขนาดใหญ่เกือบเต็มพื้นที่ บริเวณที่ลูกระเบิดนั้นกินขอบเขตเป็นสีดำสนิททั่วทั้งหมด แต่ในส่วนล่างบริเวณกันระเบิดปรากฏรูปร่างของทารกหันหน้าไปทางด้านขวา มือซ้ายยกขึ้นคล้ายไขว่คว้าบางสิ่งในความมืด ซึ่งศิลปินได้วาดลายเส้นเป็นรูปร่างทารกและลงแสงเงาอย่างง่าย มีการตัดเส้นขอบคำคล้ายภาพการ์ตูน พื้นที่รอบ ๆ ลูกระเบิด มีสี

²⁷⁷ ยักก้า, "จงสร้างแสงสว่างให้ตัวเอง แล้วโลกจะมารับเราเอง" เจ๊ะ अबุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ ผู้หยดสี วาดปัตตานี, เข้าถึงเมื่อ 24 มกราคม 2559, เข้าถึงได้จาก

<http://www.manager.co.th/CelebOnline/ViewNews.aspx?NewsID=955000071200>

ชาวทั้งหมด ศิลปินวาดภาพผีเสื้อเป็นลายเส้นง่าย ๆ โบยบินเต็มพื้นที่ ในผลงานที่ชื่อว่า “Patani My Home” ชั้นที่ 1 (ภาพที่ 237) ผลงานมีขนาด 100 x 120 เซนติเมตร ช่วงบนของภาพปรากฏคล้าย ช่องหน้าต่างสี่เหลี่ยมแนวนอน ภายในช่องสี่เหลี่ยวนั้นปรากฏดวงตาคู่หนึ่ง สายตาจ้องตรงมายังผู้ชม พื้นผิวของเจ้าของดวงตาเป็นสีดำสนิท ศิลปินมีการใช้สีน้ำตาล และสีส้มจุด หรือหยด ให้เกิดแสงและเงาในภาพ มองเห็นเป็นเปลือกตา เงาสันจุมุกที่ใกล้เคียงความจริง บริเวณตาขาวเช่นกัน มีการลงพื้นด้วยสีขาว และจุดสีเพื่อให้เกิดแสงเงาด้วยสีดำ มีการตัดเส้นขอบดำในภาพมองคล้ายภาพการ์ตูน พื้นที่บริเวณรอบนอกกรอบสี่เหลี่ยมทั้งหมดเป็นพื้นสีแดงสดที่ปกคลุมไปด้วยผีเสื้อหลากหลายขนาดที่บินอยู่มากมายเป็นลายเส้นสีดำ วาดด้วยลักษณะอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของศิลปิน และในผลงานที่ชื่อว่า “Patani My Home” (ภาพที่ 238) ชั้นที่ 2 ในผลงาน ปรากฏของลำต้นพืชต้นหนึ่ง มีกิ่งก้านงอกออกไปทั้งด้านซ้ายและด้านขวาอย่างอิสระ โดยกิ่งเหล่านั้นมีความยาว-สั้นไม่เท่ากัน ปลายกิ่งมีผลของพืชห้อยลงบ้าง ชูขึ้นบ้าง มองคล้ายภาพต้นโพธิ์ประหลาดที่ไม่มีใบ แต่มีผลที่มีรูปร่างเป็นอาวุธที่มนุษย์เป็นผู้ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อคร่าชีวิตมนุษย์ด้วยกันเอง ได้แก่ ลูกระเบิดที่มีทั้งลักษณะเป็นลูกกลม และ ลูกน้อยหน้ารียาว รวมถึงปืนพกสั้นหลากหลายรูปแบบ โดยพืชผลเหล่านี้มีสีขาวสะอาด มีการตัดเส้นรอบนอก หรือวาดลวดลายง่าย ๆ ให้เป็นรูปร่างเท่านั้น ไม่มีการลงรายละเอียดใด ๆ

จะเห็นว่าในทุกผลงานของเจอะอัปดุลเลาะ มักเป็นที่จดจำด้วยเทคนิค วิธีการ และรูปแบบการถ่ายทอดอันเป็นเอกลักษณ์ โดยศิลปินได้รับแรงบันดาลใจจากการเขียนผ้าบาติก หัตถกรรมท้องถิ่นในชุมชนที่ต้องใช้อุปกรณ์ที่เรียกว่า ชานตั้ง

ชานตั้งที่เขาใช้หยดเทียน เวลาเขียนผ้าบาติก ผมเห็นช่างพื้นบ้านเขาลากแบบ โอ้โฮ แม่่นยำมาก สนุกมาก ผมก็เลยลองใช้สีของผมมาหยดดู ทั้งหยดเป็นจุด ๆ และตัดเส้น แต่ไม่ได้ใช้ชานตั้ง ใช้ขวดพลาสติกที่คล้าย ๆ ขวดซอส เพราะผมนึกถึงตอนที่กินข้าวไข่เจียว แล้วต้องบีบซอสพริก ซอสมะเขือเทศ²⁷⁸

จึงสรุปได้ว่าในผลงานทั้ง 5 ชั้นของเจอะอัปดุลเลาะ ถูกนำเสนอใน “รูปแบบกึ่งนามธรรม” เพราะให้ความสำคัญกับธรรมชาติน้อย มีการตัดทอนรายละเอียด เน้นการใช้เทคนิคและสีสันทที่ผสมผสานจินตนาการและรูปแบบนึกคิดส่วนตัวของศิลปินเพื่อให้เกิดเอกลักษณ์ที่น่าจดจำ และสร้างความประทับใจให้กับผู้พบเห็น

เนื้อหา

²⁷⁸ เรื่องเดียวกัน

จากแรงจูงใจและแนวคิดในการสร้างสรรค์ของศิลปิน เมื่อพิจารณาให้ถี่ถ้วนจะพบว่า มีสาระเน้นไปถึงความเกี่ยวพันกับสังคมโดยตรง มีเรื่องของการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง ผลงานบางชิ้นมีลักษณะบรรยายสังคม ดังเช่นผลงานชื่อ “ความงามในม่านมิดที่ปัตตานี” (ภาพที่ 235) ผลงานชื่อ “Patani My Home” ชิ้นที่ 1 (ภาพที่ 237) และผลงานชื่อ “Patani My Home” ชิ้นที่ 2 (ภาพที่ 238) ที่ถ่ายทอดเรื่องราวความปวดร้าวและระทมทุกข์ของผู้คนในพื้นที่ที่ต้องทนเฝ้าเห็นการสูญเสีย ความตายที่ผุดขึ้นมากมาย หรือจะเป็นสรรพาวุธร้ายกาจหลังไหลเข้ามาในบ้านของตนโดยที่ไม่ได้ช่วยให้เกิดความสงบแต่อย่างใด ชำร่วยสิ่งคร่าชีวิตเหล่านี้ก็กลับกองงามล้ำหน้ากว่า “สันติภาพ” อันเป็นสิ่งที่ควรเกิดขึ้น เป็นผลงานศิลปะที่มีลักษณะของการบรรยายสังคม โดยการสะท้อนถึงชีวิตในสังคมให้ปรากฏ นอกจากนี้ ลักษณะดวงตาของสตรีที่อยู่ในผลงานของเจอะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ เช่น ในผลงานชื่อ “ดอกไม้งามที่ถูกซ่อนเร้นที่ปัตตานี” (ภาพที่ 234) ผลงานชื่อ “ความงามในม่านมิดที่ปัตตานี” (ภาพที่ 235) และผลงานชื่อ “Patani My Home” ชิ้นที่ 1 (ภาพที่ 237) โดยแววตาเหล่านั้นมีลักษณะของความต้องการปลุกเร้าความคิดของผู้ชม กระตุ้นเตือนถึงคุณธรรมที่มนุษย์ควรพึงมีต่อกัน ในขณะที่บางผลงาน เช่น ผลงานชื่อ “Born into the war” (ภาพที่ 236) และผลงานชื่อ “Patani My Home” ชิ้นที่ 2 (ภาพที่ 238) ที่ปรากฏรูปลักษณ์ที่สื่อไปยังถึงการถากถาง ต่าหนิ ประณามสังคม เป็นการนำเสนอโดยมุ่งให้ผู้ชมได้มีส่วนร่วมในการตระหนักถึงความจริงผ่านกระบวนการคิดเมื่อได้เห็นภาพแทนหรือสัญลักษณ์ของการทำลายล้าง สงคราม การเมือง อันเป็นปัจจัยที่โหดร้ายและมีที่มาจากภายนอก

จึงสรุปได้ว่า เนื้อหาในผลงานของศิลปิน จัดเป็นประเภท เนื้อหาสังคม อันมีที่มาจากมุมมองจากสังคม แม้ว่าการสร้างสรรค์ผลงานจะเป็นผลมาจากความรู้สึกของศิลปินได้เผชิญ อาทิ ความรู้สึกสะเทือนใจ เสียใจ เศร้าหมอง โกรธเคือง จากความรุนแรงที่เกิดขึ้น รวมถึงความสูญเสียและความไม่มั่นคงของชีวิตนั้นจะเป็นความรู้สึกภายในของศิลปิน แต่ความรู้สึกดังกล่าวได้เป็นแรงผลักดันศิลปินหยิบยกเนื้อหาเกี่ยวกับเหตุการณ์และสภาพแวดล้อมรอบตัวมานำเสนอ เพื่อให้ผู้ชมเกิดความเข้าใจ ความรู้สึกดังกล่าวรวมถึงเข้าใจในสถานการณ์มากขึ้นจากการมองภาพผลงาน

เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยที่ปรากฏในผลงานของเจอะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ

จากการวิเคราะห์แรงจูงใจของเจอะอับดุลเลาะในข้างต้น จะเห็นว่าแรงผลักดันสำคัญของศิลปินมาจากความรู้สึกสะเทือนใจ เสียใจ เศร้าหมอง โกรธเคือง และสูญเสียความไม่มั่นคงของชีวิต ซึ่งทุกความรู้สึกนั้นเกิดมาจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย อันเป็นพื้นที่อยู่อาศัยของศิลปิน โดยเฉพาะในช่วงระยะหลังของการสร้างสรรค์ที่ศิลปินได้กล่าวว่า มีการสร้างสรรค์ผลงานที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่มากขึ้น โดยเฉพาะสถานการณ์ความรุนแรง

ต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อมิติตามความมั่นคงของประเทศชาติ มิติต่ออุตสาหกรรมสงครามที่กำลังดำเนินอยู่ ซึ่งจะเห็นได้ชัดจากการนำรูปลักษณ์ของอาวุธไปจัดองค์ประกอบในผลงาน เช่นในผลงานชื่อ ผลงานชื่อ “Born into the war” (ภาพที่ 236) “Patani My Home” ชั้นที่ 1 (ภาพที่ 237) และผลงานชื่อ “Patani My Home” ชั้นที่ 2 (ภาพที่ 238) จะเห็นได้ว่าในผลงานทั้ง 3 ชั้นนี้มีทั้ง ลูกกระเบิด ปืนชนิดต่าง ๆ รถถัง ที่นับวันจะเพิ่มปริมาณมากขึ้นในพื้นที่ แต่ความสงบกลับไม่แย้มแสงสว่างขึ้นมาแต่เพียงน้อย ทำให้สิ่งที่เป็ความงดงามคู่แผ่นดินแต่อดีตถูกหมอกควันของความรุนแรงกลบหายจนผู้คนภายนอกยากที่จะทำความรู้จักและไม่กล้าที่จะเข้ามาในพื้นที่เพื่อทำความรู้จักอีกด้วย อันจะเห็นได้จากผลงานชื่อ “ดอกไม้งามที่ถูกละทิ้งที่ปัตตานี” (ภาพที่ 234) และผลงานชื่อ “ความงามในม่านมืดที่ปัตตานี” (ภาพที่ 235) ซึ่งความสวยงามเหล่านั้นนอกจากจะหมายถึงวิถีชีวิตอันงดงาม อธิษาศัยของผู้คนที่งดงาม ธรรมชาติที่แสนงดงามแล้ว การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของคนในพื้นที่ ก็เป็นอีกความงดงามหนึ่งที่จะอับดุลเลาะต้องการหยิบยื่นผ่านม่านหมอกควันของอาวุธร้ายให้ทุกคนได้ทำความรู้จัก ด้วยความหวังว่าผลงานศิลปะที่งดงามจะช่วยประสาน และสื่อสารให้เห็นถึงความงดงามในจิตใจของคนในพื้นที่

ผมอยากให้ผู้คนมองดูศิลปะจากสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ศิลปะที่มีคุณค่า สร้างมาจากความไม่สงบและความรุนแรงในท้องที่นั้น เหมือนกับดอกไม้สวยงามที่เติบโตในกองเพลิง ผมยังอยากให้เห็นสนับสนุนศิลปะจากทางภาคใต้เพราะมีความเป็นเอกลักษณ์และมอบประสบการณ์ความงามที่แตกต่างจากศิลปะของภาคอื่นๆในประเทศไทย²⁷⁹

อย่างน้อยที่สุด คือการลดความเข้าใจว่าอิสลามคือก่อการร้าย อิสลามคือความรุนแรง เพราะว่าคุณที่นิยมความรุนแรง คนที่มีความอามิตจะทำงานศิลปะไม่ได้หรอก ตรงนี้แหละที่สามารถเปลี่ยนแปลงคนได้ และที่สำคัญ ศิลปะในมิติต่ออิสลาม ถ้าในระหว่างอิสลามด้วยกัน คนมุสลิมด้วยกัน เขาสามารถที่จะจรรโลง สอนได้ ที่เขาเรียกว่า ตะวะฮ์ฮ์ การให้องค์ความรู้แก่เขา เพื่อให้เขารับรู้ และสามารถเชื่อมโยงการใช้ชีวิตระหว่างมนุษย์กับพระเจ้าว่าเป็นอย่างไร เพราะว่าคนที่นี่บถศาสนาอิสลาม การใช้ชีวิตของเขาจะอิงกับพระเจ้า สังคมจะได้เข้าใจตรงนี้ก่อน ศิลปะจะเป็นตัวเชื่อมที่สามารถจะจรรโลง ให้องค์ความรู้ บางงานสามารถสะท้อนให้สังคมได้เข้าใจอิสลามมากขึ้น บางงานสะท้อนนิยามของมุสลิม นิยามของอิสลามมากขึ้นในบริบทของความเป็นมนุษย์ สามารถสอนคนได้²⁸⁰

²⁷⁹ จานีน ยโสวันต์, งานศิลปะที่เป็นจุดผกผัน, เข้าถึงเมื่อ 8 ตุลาคม 2559, เข้าถึงได้จาก <http://www.scene4.com/archivesqv6/2014/jan-2014/0114/janineyasovantthai0114.html>

²⁸⁰ สัมภาษณ์ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 29 พฤษภาคม 2559.

งานศิลปะบอกเล่าประวัติศาสตร์ของพื้นที่นั้น ๆ ในอดีตคนจะศึกษาประวัติศาสตร์ต้องไปดูงานศิลปะ ศิลปะในยุคของผมเกิดในช่วงสถานการณ์พอดี กระจับจอบเหมาะมาก และถ้าจะพูดเรื่องสถานการณ์ก็ต้องมองงานศิลปะร่วมสมัยในช่วงนั้น²⁸¹

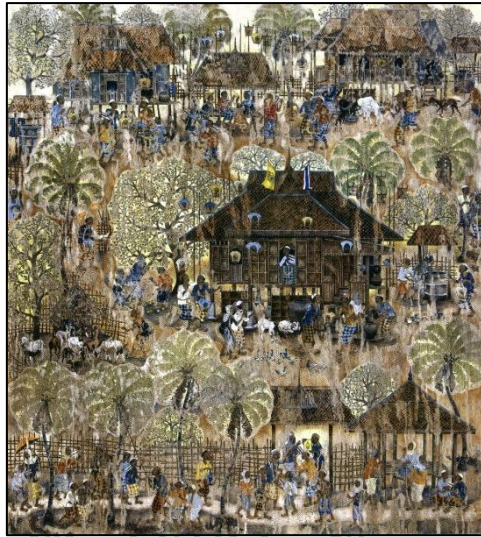
จึงกล่าวได้ว่า เจาะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ เป็นศิลปินมุสลิมที่สร้างสรรค์งานศิลปะในกลุ่มเนื้อหาเกี่ยวกับเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยได้อย่างเป็นเอกลักษณ์และเป็นที่น่าจดจำยิ่ง

3.4 ศิริชัย พุ่มมาก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศิริชัย พุ่มมาก อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ศิลปินชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่มีเอกลักษณ์เด่นชัดถึงวิถีชีวิตของในท้องถิ่นของชาวภาคใต้ที่อยู่ร่วมกันมาอย่างสงบสุข แม้ว่าจะต่างรูปพรรณ ต่างวงศ์ตระกูล และต่างศาสนา ผลงานของศิริชัยบอกเล่าถึงการใช้ชีวิตประจำวันในรูปแบบต่าง ๆ ของชาวบ้าน หลากหลายกิจกรรมเป็นสิ่งที่พบเห็นได้ยากในปัจจุบัน แต่ในบางท้องถิ่นกลับยังคงดำรงไว้ซึ่งวิถีดั้งเดิม และสิ่งเหล่านั้นได้สร้างความประทับใจให้ศิริชัยเลือกหยิบยกมาสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะผ่านเทคนิคและการแสดงออกที่เป็นเอกลักษณ์ ผลงานศิลปะของศิลปินที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ครั้งนี้ มีจำนวน 5 ชิ้น ได้แก่ ผลงานชื่อ “3 จังหวัดชายแดนภาคใต้แผ่นดินไทย” (ภาพที่ 239) ผลงานชื่อ “พื้นที่ร่วมที่บ้านตะโละมาเนาะ” (ภาพที่ 240) ผลงานชื่อ “พี่น้องไทยในชายแดนใต้” (ภาพที่ 241) ผลงานชื่อ “สองฝั่งคลอง” (ภาพที่ 242) และผลงานชื่อ “สุนทรียะในความมืด 6” (ภาพที่ 243)

²⁸¹ BBC Thai, ในพื้นที่สู้รบมันต้องมีศิลปะ:เสียงเพรียกหาความเป็นมนุษย์จากพื้นที่ความขัดแย้ง, เข้าถึงเมื่อ 8 ตุลาคม 2559, เข้าถึงได้จาก <https://www.facebook.com/BBCThai/posts/1762497190637980>

ภาพที่ 239 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้แผ่นดินไทย, เทคนิค สีอะครีลิคบนดินสอพอง ขนาด 200 x 180 เซนติเมตร

ที่มา : ศิริชัย พุ่มมาก, ต่าง-สุข...ต่าง-สงบ, (ปัตตานี : มิตรภาพ, 2558)

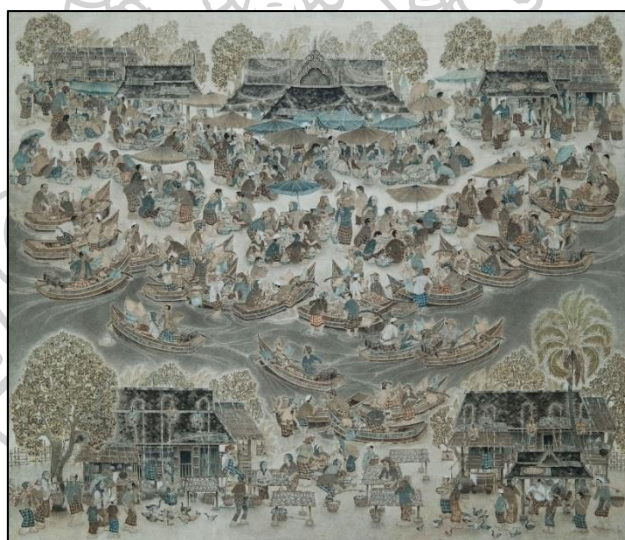

ภาพที่ 240 พื้นที่ร่วมที่บ้านตะโละมาเนาะ, เทคนิค สีอะครีลิคบนดินสอพอง ขนาด 150 x 200 เซนติเมตร

ที่มา : ศิริชัย พุ่มมาก, ต่าง-สุข...ต่าง-สงบ, (ปัตตานี : มิตรภาพ, 2558)

ภาพที่ 241 ฟีน้องไทยในชายแดนใต้, เทคนิค สีอะครีลิคบนดินสอพอง ขนาด 220 x 190 เซนติเมตร
ที่มา : ศิริชัย พุ่มมาก, ต่าง-สุข...ต่าง-สงบ, (ปัตตานี : มิตรภาพ, 2558)

ภาพที่ 242 สองฝั่งคลอง, เทคนิค สีอะครีลิคบนดินสอพอง ขนาด 180 x 210 เซนติเมตร
ที่มา : ศิริชัย พุ่มมาก, ต่าง-สุข...ต่าง-สงบ, (ปัตตานี : มิตรภาพ, 2558)

ภาพที่ 243 สุนทรียะในความมืด, เทคนิค สีอะครีลิคบนดินสอพอง ขนาด 120 x 240 เซนติเมตร
ที่มา : ศิริชัย พุ่มมาก, ต่าง-สุข...ต่าง-สงบ, (ปัตตานี : มิตรภาพ, 2558)

ในผลงานชื่อ “3 จังหวัดชายแดนภาคใต้แผ่นดินไทย” (ภาพที่ 239) ผลงานมีขนาด 200 x 180 เซนติเมตร เป็นผลงานที่ได้รับรางวัลจิตรกรรมยอดเยี่ยม “พู่กันทอง” การประกวดจิตรกรรมเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 สร้างสรรค์โดยการวาดสีอะครีลิคบนพื้นผิวดินสอพองผ่านมุมมองแบบเดียวกับจิตรกรรมฝาผนังไทยโบราณ (Bird's eyes view) โทนสีของภาพมีความเป็นธรรมชาติ ไม่เกินจริง มีการทิ้งร่องรอยของพื้นผิวดินสอพอง และร่องรอยพู่กันจากการแต้มสี ในภาพได้แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามอุดมคติของศิลปิน สามารถแบ่งภาพได้ 3 ส่วน คือ บน กลาง และล่าง

รายละเอียดของภาพในส่วนด้านบน ปรากฏภาพเรือนบ้าน 2 หลังใหญ่ มีศาลานั่งพักผ่อนอยู่ระหว่างเรือนทั้งสองหลัง ด้านซ้ายสุดและขวาสุด มีบ่อน้ำสำหรับใช้อุปโภคบริโภค หลังบ้านมีพืชพรรณไม้ ทั้งต้นมะม่วงหิมพานต์ ต้นมะพร้าว และยังมีเสาแขวนกรงนก นอกจากนี้ยังปรากฏภาพชาวบ้านที่อยู่อาศัยกันอย่างสงบสุข มีทั้งภาพการสนทนาพูดคุย ภาพการร่วมนั่งพักผ่อนในศาลา ภาพการช่วยกันดูแลสัตว์เลี้ยง และการร่วมมือกันตักน้ำจากบ่อ

รายละเอียดของภาพในส่วนตรงกลาง ปรากฏภาพคอกแพะอยู่ทางด้านซ้าย เรือนอาศัยหลังใหญ่บริเวณกึ่งกลางภาพค่อนไปทางด้านขวาเล็กน้อย และด้านขวามีบ่อน้ำ พร้อมด้วยพืชพรรณไม้รอบ ๆ บ้าน มีประชาชน ชาวบ้านกำลังเก็บผลไม้ ให้อาหารไก่ และช่วยกันตักน้ำ นอกจากนี้ยังมีการแขวนกรงนกไว้รอบ ๆ ตัวบ้าน รวมถึงมีการประดับธง กปร. และธงชาติไทยไว้บนหน้าจั่วบ้านอีกด้วย

รายละเอียดของภาพด้านล่าง ปรากฏรั้วบ้านขนาดใหญ่ ติดกับถนนที่มีประชาชนสัญจรไปมา มีประตูบ้านที่ตนผ่านเข้าออก และศาลาพักผ่อนสำหรับผู้เดินทางผ่านปรากฏอยู่ด้านขวาสุด นอกจากนี้ยังมีต้นไม้ริมรั้วบ้าน ได้แก่ ต้นมะพร้าว และต้นมะม่วงหิมพานต์

ในผลงานชื่อ “พื้นที่ร่วมที่บ้านตะโละมาเนาะ” (ภาพที่ 240) ผลงานมีขนาด 150 x 200 เซนติเมตร สร้างสรรค์โดยการวาดสีอะครีลิคบนพื้นผิวดินสอพองผ่านมุมมองแบบเดียวกับจิตรกรรมฝาผนังไทยโบราณ (Bird's eyes view) โทนสีของภาพมีความเป็นธรรมชาติ ไม่เกินจริง มีการทิ้งร่องรอยของพื้นผิวดินสอพอง และร่องรอยพู่กันจากการแต้มสี ในภาพได้แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนบ้านตะโละมาเนาะตามอุดมคติของศิลปิน สามารถแบ่งภาพได้ 3 ส่วน คือ บน กลาง และล่าง

รายละเอียดของภาพในส่วนด้านบน ปรากฏภาพริมฝั่งแม่น้ำ อันเป็นที่เทียบท่าของเรือหาปลา มีเรือนปรากฏอยู่ทั้งหมด 5 หลัง หลังที่ 1 ด้านซ้ายปรากฏเรือนอาศัยขนาดใหญ่ 1 หลัง ภายในมีสมาชิกในครอบครัวกำลังกู่กู่จอบช่วยกันจัดแจงปลาที่ได้มาจากการออกเรือ บนเรือนบ้านมีกรงนกแขวนไว้ และรอบ ๆ บ้านรายล้อมไปด้วยต้นไม้ เช่น ต้นปาล์ม ต้นตาล ต้นกล้วย หลังที่ 2 คือศาลาบน้ำ หลังที่ 3 คือศาลาพักผ่อน หลังที่ 4 คือศาลาพักผ่อน และหลังที่ 5 คือ เรือนพักขนาดใหญ่ที่สมาชิกในครอบครัวกำลังจัดการปลาเช่นกัน ด้านหน้าเรือนทั้งหลายปรากฏเป็นฝั่งแม่น้ำที่มีเรือมาเทียบท่ามากมาย บรรยากาศโดยรวมคึกคักไปด้วย ที่ล้นอยู่ด้วยกันอย่างสงบสุข สันติ

รายละเอียดของภาพในส่วนตรงกลาง ปรากฏภาพมุมกว้างของตลาดรอบมัสยิดตาโละมาเนาะ โดยมีมัสยิดปรากฏอยู่ตำแหน่งกลางภาพ บรรยากาศคึกคัก และหนาแน่นไปด้วยผู้คนที่มาจับจ่ายใช้สอย

รายละเอียดของภาพด้านล่าง ปรากฏเรือนอาศัย 2 หลัง ตำแหน่งด้านซ้ายและขวา โดยบริเวณตรงกลางยังคงเป็นพื้นที่ของตลาด และหนาแน่นไปด้วยผู้ค้าและผู้ซื้อ รวมถึงยังมองเห็นประตูทางเข้ามัสยิดอีกด้วย

ในผลงานชื่อ “พี่น้องไทยในชายแดนใต้” (ภาพที่ 241) เป็นผลงานที่ได้รับรางวัลที่ 2 การประกวดจิตรกรรมเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 84 พรรษา 5 ธันวาคม 2554 ผลงานมีขนาด 220 x 190 เซนติเมตร สร้างสรรค์โดยการวาดสีอะครีลิคบนพื้นผิวดินสอพองผ่านมุมมองแบบเดียวกับจิตรกรรมฝาผนังไทยโบราณ (Bird's eyes view) โทนสีของภาพมีความเป็นธรรมชาติ ไม่เกินจริง มีการทิ้งร่องรอยของพื้นผิวดินสอพอง และร่องรอยพู่กันจากการแต้มสี ในภาพได้แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของผู้คนในชายแดนใต้ตามอุดมคติของศิลปิน สามารถแบ่งภาพได้ 2 ส่วน คือ บน และล่าง ซึ่งมีเส้นแบ่งคือ แม่น้ำที่พาดผ่านกลางภาพ

รายละเอียดของภาพในส่วนด้านบน ปรากฏชัดเจนว่าเป็นชุมชนชาวมุสลิม ด้วยภาพมัสยิดตามรูปแบบโบราณที่ตั้งอยู่ตำแหน่งกลาง ด้านหลังมุมซ้ายและขวา มีเรือนอาศัย 2 หลัง พร้อมศาลา

บ่อน้ำ และพืชพรรณท้องถิ่นรายล้อม ด้านหน้ามีสยิดเป็นตลาดริมน้ำซึ่งมีบรรยากาศคึกคักมาก อดแน่นไปด้วยชาวบ้านที่มาจับจ่าย มีประตูล้อมสยิดปรากฏอยู่พร้อมกับธง ภูปร. และธงชาติไทยประดับไว้ ด้านซ้ายและด้านขวามีศาลาสำหรับค้าขายของตลาด ริมน้ำก็เต็มไปด้วยเรือของชาวบ้านที่ทิ้งมาจอดขึ้นของ จอดเพื่อเข้ามาสยิด และซื้อของในตลาด

รายละเอียดของภาพด้านล่าง ปรากฏชัดเจนว่าเป็นชุมชนชาวพุทธ ด้วยภาพวัดตามแบบโบราณพร้อมเจดีย์เด่นเป็นสง่า ที่ตั้งอยู่ตำแหน่งกลาง ณ ตำแหน่งประตูวัดปรากฏพระสงฆ์กำลังเดินออกมาเป็นแถวเรียงยาว พร้อมด้วยประชาชนจำนวนมากที่ทำการตักบาตให้แก่พระสงฆ์เหล่านั้น ด้านซ้ายและขวา มีเรือนอาศัย 2 หลัง รายล้อมไปด้วยพืชพรรณท้องถิ่น บรรยากาศคึกคักแต่สงบและอบอุ่น

ในผลงานชื่อ “สองฝั่งคลอง” (ภาพที่ 242) ผลงานมีขนาด 180 x 210 เซนติเมตร สร้างสรรค์โดยการวาดสีอะครีลิคบนพื้นผิวดินสอพองผ่านมุมมองแบบเดียวกับจิตรกรรมฝาผนังไทยโบราณ (Bird's eyes view) โทนสีของภาพมีความเป็นธรรมชาติ ไม่เกินจริง มีการทิ้งร่องรอยของพื้นผิวดินสอพอง และร่องรอยพู่กันจากการแต้มสี ในภาพได้แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตสองฝั่งคลองของชายแดนใต้ตามอุดมคติของศิลปิน สามารถแบ่งภาพได้ 2 ส่วน คือ บน และล่าง ซึ่งมีเส้นแบ่งคือแม่น้ำที่พาดผ่านบริเวณกลางภาพ

รายละเอียดของภาพในส่วนด้านบน ปรากฏเป็นตลาดแบกะดิน ที่มีการค้าขายโดยวางของไว้บนพื้น บรรยากาศของตลาดคึกคักมาก เต็มไปด้วยชาวบ้าน และผู้คนที่มาจับจ่ายใช้สอย ให้ความรู้สึกมีชีวิตชีวา ขอบภาพด้านบนปรากฏเรือนทั้งหมด 4 หลัง ได้แก่เรือนประชันนกรงหัวจุก เรือนขายของ 2 หลัง และเรือนท่าปลาเค็ม ด้านหลังเต็มไปด้วยต้นไม้ และพืชพรรณท้องถิ่นเรียงรายเป็นแถว

รายละเอียดของภาพด้านล่าง ปรากฏเป็นอีกฝั่งหนึ่งของแม่น้ำ มีเรือนอาศัยปรากฏอยู่ด้านซ้ายและขวา 2 หลังใหญ่ เจ้าของเรือนทั้งสองหลังและสมาชิกกำลังซมกัซมกันชวนกันตากปลาไว้ตรงลานบ้าน มีต้นไม้อยู่ทั้งสองด้าน และยังมีองค์ประกอบย่อยอันได้แก่ ผู้ค้าหาบเร่ที่มาซื้อปลาไปขายศาลานั่งพักที่ชาวบ้านมานั่งสนทนากัน เล้าเป็ดเล้าไก่ เสาแขวนกรงนก เกิดบรรยากาศแห่งความเป็นพื้นถิ่นชาวใต้ที่สมบูรณ์

ในผลงานชื่อ “สุนทรียะในความมืด 6” (ภาพที่ 243) ผลงานมีขนาด 120 x 240 เซนติเมตร สร้างสรรค์โดยการวาดสีอะครีลิคบนพื้นผิวดินสอพองผ่านมุมมองแบบเดียวกับจิตรกรรมฝาผนังไทยโบราณ (Bird's eyes view) โทนสีของภาพมีความเป็นธรรมชาติ ไม่เกินจริง มีการทิ้งร่องรอยของพื้นผิวดินสอพอง และร่องรอยพู่กันจากการแต้มสี ในภาพได้แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตในความมืดของชายแดนใต้ตามอุดมคติของศิลปิน

รายละเอียดในภาพ ปรากฏเป็นชายฝั่งคลอง มีเรือนสำหรับให้คนหาปลาอยู่ทางด้านขวาของภาพ ใช้สำหรับผูกเรือ พักเรือ และขึ้นปลา บนเรือนมีชาวบ้านกำลังช่วยทยอยนำปลาจากเรือขึ้นมา

วางให้เรียบร้อย บนชายฝั่งตั้งแต่ขอบภาพด้านซ้ายจนไปถึงเรือแพกเรือ ปรากฏภาพชาวบ้านกำลังจับปลาในสวนน้ำตื้น และกำลังยกยอปลา ในภาพปรากฏเรือหาปลาทั้งหมด 5 ลำ ด้านซ้ายกำลังออกจากฝั่ง 1 ลำ กำลังพายเข้าฝั่ง 1 ลำ บริเวณกลางภาพกำลังหาปลา 1 ลำ ด้านขวา กำลังจอดขึ้นปลา 2 ลำ และกำลังหาปลาอยู่กลางน้ำ 1 ลำ ด้านหลังวัตถุในภาพปรากฏพืชพรรณไม้ท้องถิ่น ยืนต้นสูงเรียงรายได้แก่ ต้นนุ่น และต้นสาคุ

พื้นหลังของภาพรวมถึงสีของแม่น้ำเป็นสีเข้ม เป็นบรรยากาศของกลางคืน บรรยากาศของการหาปลาในช่วงเช้ามืด อันเป็นกิจวัตรประจำวันของชาวประมงน้ำจืดชายแดนใต้

แรงจูงใจ

ศิริชัย พุ่มมาก เป็นชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ได้มาใช้ชีวิตในจังหวัดปัตตานีด้วยสาเหตุแห่งการศึกษาจบจนกระทั่งการทำงาน ระยะเวลายาวนานหล่อหลอมให้ศิริชัยเป็นคนในพื้นที่เต็มตัว ได้มีประสบการณ์ในการเรียนรู้ ทำความเข้าใจถึงรูปแบบการดำเนินชีวิต ทำความรู้จักกับความหลากหลายที่อยู่ร่วมในพื้นที่เดียวกัน ทำให้ศิริชัยค้นพบความเฉพาะด้านของพื้นที่นี้ พื้นที่แห่งสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วยจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส และเกิดความประทับใจและมีความคิดที่จะนำมาถ่ายทอดเป็นงานศิลปะ ด้วยความชำนาญในศาสตร์แห่งจิตรกรรมไทยประเพณี ประกอบกับความรู้สึกรักว่า วิถีมุสลิมในจังหวัดชายแดนใต้ยังขาดการนำมาใช้ในการสร้างสรรค์งานศิลปะ²⁸² จึงทำให้ศิลปินค่อย ๆ กลั่นกรองและถ่ายทอดออกมาเป็นผลงานศิลปะที่มีความเป็นเอกลักษณ์ ดังที่ศิลปินได้กล่าวไว้ในบทความ “องค์ความรู้จากลักษณะจิตรกรรมประเพณีไทย สู่อารยธรรมแห่งการสร้างสรรค์ศิลปะของศิริชัย พุ่มมาก พ.ศ.2548-ปัจจุบัน”

กล่าวเฉพาะถิ่นที่อยู่ทั้ง 2 แห่ง ซึ่งข้าพเจ้าผูกพันและประทับใจ ในรูปแบบการดำเนินชีวิตที่แม้จะแตกต่างกัน แต่ก็มีวิถีชีวิตที่ดีงามของผู้คนในสังคมเหมือนกัน นั่นคือการรับ การสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีกันมาจากบรรพบุรุษ การอยู่ร่วมกันด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ พึ่งพาซึ่งกันและกัน และน้ำใจไมตรีของคนในท้องถิ่นเดียวกันหรือกับคนต่างถิ่น อันส่งผลให้ข้าพเจ้าใช้ชีวิตอย่างมีความสุข

ประกอบกับการศึกษางานศิลปะแล้วเกิดความประทับใจในรูปลักษณ์ของจิตรกรรมฝาผนังที่นอกจากจะมีคุณค่าในแง่สุนทรียศาสตร์แล้ว ยังแสดงถึงมรดกทางวัฒนธรรมของคนในสังคมที่ทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์อีกด้วย จึงเป็นที่มาและแรงบันดาลใจสำคัญในการสร้างสรรค์ผลงาน²⁸³

ซึ่งสอดคล้องกับสิ่งที่ศิลปินได้ให้สัมภาษณ์กับผู้วิจัยไว้ ดังนี้

²⁸² วาที ทรัพย์สิน, งานศิลปะที่สะท้อนเรื่องราวทางวัฒนธรรม, เข้าถึงเมื่อ 1 มิถุนายน 2559, เข้าถึงได้จาก

<http://socanath.tu.ac.th/wp-content/uploads/2017/10/JSA-34-1-kasamaponn.pdf>

²⁸³ ศิริชัย พุ่มมาก, ต่าง-สุข...ต่าง-สงบ, (ปัตตานี : มิตรภาพ, 2558)

ก็เป็นเรื่องของความชอบส่วนตัวมาตั้งแต่วัยเด็กด้วยครับ ผมเห็นภาพจิตรกรรมไทยตามฝาผนัง ผมก็รู้สึกชอบ รู้สึกว่ามีความเป็นเอกลักษณ์ มีเสน่ห์ เรียบไป ๆ ผมก็ได้เห็นงานของศิลปิน งานของพรชัย ใจมา ที่เขาเล่าวิถีชีวิตทางเหนือได้ชัดเจน ผมก็กลับมาคิดว่า เอ๊ะ รูปแบบเอกลักษณ์ของจิตรกรรมฝาผนัง ของชาวใต้ ไม่มีเอกลักษณ์ ไม่มีความเป็นตัวเองเลยสักนิดเดียว ทางเหนือก็ยังมีลายค่านะ ทางอีสานก็มี แต้ม ฮูปแต้ม ส่วนภาคกลางนี่ชัดเจนเลย ส่วนจิตรกรรมในภาคใต้ก็จะมีช่างหลวงลงมาเขียน ผสมช่าง ชาวบ้านนิดหน่อย ผมก็เลยมีความคิดจากตรงนี้ อยากจะเอามาทำให้เกิดจิตรกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของ ทางภาคใต้ครับ²⁸⁴

และเมื่อได้พิจารณารูปลักษณ์และเรื่องราวที่ปรากฏผ่านวัตถุ รูปทรงที่อยู่ในภาพผลงานของศิริชัย จะเห็นว่าเป็นภาพที่เต็มไปด้วยความโอปอ อ้อมอารี ความมีน้ำใจไมตรี ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ของ การอยู่ร่วมกันในพื้นที่เดียวกันของผู้คนที่มีความแตกต่างกัน ดังเช่นในผลงานชื่อ “3 จังหวัดชายแดน ภาคใต้แผ่นดินไทย” (ภาพที่ 239) “พี่น้องไทยในชายแดนใต้” (ภาพที่ 241) และ “สองฝั่งคลอง” (ภาพที่ 242) ที่จะพบว่าเป็นภาพของการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขของชาวพุทธและชาวมุสลิมในพื้นที่ เดียวกัน เห็นได้จากการปรากฏอยู่ของศาสนสถานของทั้งสองศาสนา การประดับธง ภปร. และธงชาติ ไทยไว้บนหน้าจั่วบ้าน และการปราณีปราศรัยกันอย่างกลมกลืนในการดำรงชีวิตในพื้นที่เดียวกัน เนื่อง ด้วยชาวไทยเหล่านี้ได้มีการเชื่อมต่อสัมพันธ์กันมาอย่างยาวนานตั้งแต่ในอดีต ส่งผลให้ผู้คนในพื้นที่มี วิถีชีวิตที่ผูกพันกัน เกิดเป็นสำนึกร่วมในความเป็นคนภูมิภาคเดียวกัน²⁸⁵ ซึ่งเห็นได้ชัดว่าเป็นสิ่งที่ ตรง ช้ำม กับความเข้าใจของผู้คนในปัจจุบัน ที่เมื่อกล่าวถึงวิถีชีวิตของคนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ แล้ว ต้องทวนคิดถึงความรุนแรง การนองเลือด ความไม่สงบ และการสู้รบของคน 2 ฝ่าย แต่ในความ เป็นจริงกลับไม่เป็นเช่นนั้น เพราะในปัจจุบัน แม้ว่าข้อมูลข่าวสารจะนำเสนอให้เห็นภาพลักษณ์ที่เต็ม ไปด้วยความขัดแย้งของท้องถิ่นชายแดนใต้ ซึ่งสร้างความหวาดระแวงและความสงสัยแก่ผู้คนทั้งใน และนอกพื้นที่ แต่ด้วยรากฐานทางวัฒนธรรม วิถีคิดและการดำเนินชีวิตร่วมกันของผู้คนในสังคมที่มี การสั่งสมสืบทอดมาอย่างยาวนาน ทำให้ภาพชีวิตที่สงบสุข การอาศัยอยู่ร่วมกันด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันยังคงเป็น “ภาพที่พบเห็นได้ทั่วไป” ในพื้นที่แห่งนี้ เป็นสิ่งที่บอกถึงการ อยู่ร่วมกัน อย่างให้เกียรติกัน ความเชื่อและความศรัทธาของแต่ละบุคคล ซึ่งสิ่งเหล่านี้นับเป็นมรดก ทางความคิดอันทรงคุณค่าที่ชนรุ่นหลังสามารถนำไปปรับใช้เพื่อเป็นแนวทางในการอาศัยอยู่ร่วมกัน อย่างสงบสุข²⁸⁶

²⁸⁴ สัมภาษณ์, ศิริชัย พุ่มมาก อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 30 พฤษภาคม 2559

²⁸⁵ ศิริชัย พุ่มมาก, ต่าง-สุข...ต่าง-สงบ, (ปัตตานี : มิตรภาพ, 2558)

²⁸⁶ เรื่องเดียวกัน

ผมต้องการสร้างความงามและความกลมกลืนกันของวิถีชีวิต บริบทของพื้นที่ภาคใต้ตรงนี้มีทั้งคนพุทธ คนมุสลิม ผมเองตั้งแต่สมัยเด็ก ตอนอยู่ที่จังหวัดนครฯ ก็มีเพื่อนที่เป็นมุสลิม ตาของผมก็มีเพื่อนเป็นมุสลิม อยู่ร่วมด้วยกันมา เอื้อเพื่อแผ้วแผ้วด้วยกันมา มาอยู่ที่นี้ผมก็มีเพื่อนฝูงที่เป็นมุสลิมอีก ความเป็นมิตรภาพที่เราเห็นตรงนี้ ที่เราได้รับได้สัมผัสมา เป็นแรงบันดาลใจในการทำงานของเรา เป็นแนวความคิดหลักในการทำงานของเราเลย สร้างความงามและความกลมกลืน การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ของชุมชนพุทธและชุมชนมุสลิม

ผมก็มีเพื่อนเป็นชาวบ้านมุสลิมเยอะแยะมากมาย แล้วก็ได้คุยกับเขาเรื่องเหตุการณ์ สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น พวกคุณต้องการหรือเปล่า เขาไม่ได้แสบปู้กับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเลย และยังทำให้รูปแบบวิถีชีวิตเขาตกต่ำลงด้วยซ้ำ การทำงานเอะ อะไรเอะ ไม่ได้เป็นปกติ ไม่ได้มีผลดีอะไรเลย

เขาก็อยากให้บ้านเมืองเขาสงบสุข ไม่อยากให้เกิดเหตุการณ์แบบนี้ขึ้น²⁸⁷

สอดคล้องกับสิ่งที่ปรากฏในผลงานของศิริชัย ได้แก่ผลงานชื่อ “พื้นที่ร่วมที่บ้านตะโละมาเนาะ” (ภาพที่ 240) ที่ปรากฏภาพชุมชนที่มีศาสนสถานของศาสนาอิสลาม หรือ สุเหร่า อยู่กลางผลงาน และยังปรากฏวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวมุสลิมรอบ ๆ บริเวณนั้นในลักษณะถ้อยที่ถ้อยอาศัยเต็มไปด้วยมิตรไมตรีและความปรารถนาดีต่อกัน ซึ่งจากคำบอกเล่านี้ของศิลปิน ทำให้เราสามารถทราบได้พอสังเขปถึงความเป็นอยู่ในความเป็นจริงของคนในพื้นที่ ที่ถึงแม้จะเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบรอบกาย แต่ชีวิตยังคงดำเนินต่อไป ความสวยงามของวิถีต่าง ๆ จึงไม่ได้สูญสิ้นไป ยังคงดำเนินไปอย่างต่อเนื่องไม่มีวันหยุด จนกว่าจะมีสิ่งใดมาพรากสิ่งชีวิตไปจนหมดสิ้นจากพื้นที่นี้ นับว่าเป็นการนำเสนอที่น่าสนใจของศิริชัย เพราะได้หยิบยื่นมุมมองที่คนทั่วไปไม่ได้พบเห็น แต่มีอยู่จริง ให้ทุกคนได้รับทราบ และซาบซึ้ง ไม่เพียงแต่ความโอบอ้อมอารีย์ ความนุ่มนวลเป็นมิตรไมตรีเท่านั้นที่เราสามารถสัมผัสได้ถึงผลงานของศิริชัย แต่ในวิถีเหล่านั้นยังแสดงให้เห็นถึงความแข็งแกร่ง ความเข้มแข็งในการมีชีวิตอยู่ในพื้นที่ที่เรียกว่าบ้าน และความมั่นคงที่จะปักหลักต่อไป ไม่จากบ้างหลังนี้ไปไหน

จากการที่ผมไปพบไปเจอวิถีชีวิตต่าง ๆ แรงบันดาลใจหลัก ๆ ของผม มาจาก สถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2546 - 2547 ช่วงนั้นเอง ผมก็หยิบยกเรื่องของสถานการณ์มาเป็นแรงบันดาลใจในการทำงาน แต่ว่าแง่มุมที่ผมนำเสนอจะเป็นแง่มุมของวิถีชีวิตที่สงบสุขมากกว่า ผมคิดว่าข่าวคราว เรื่องราวของความรุนแรงต่าง ๆ หลายคนเขารู้แล้ว เขาหวาดกลัวกับสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่แล้ว แต่ว่าเราเป็นคนในพื้นที่ น่าจะนำแง่มุมของความสุขที่ยังมีอยู่ ไปเผยแพร่ให้เขาดูบ้าง ก็เลยเป็นแรงบันดาลใจในการทำงาน

²⁸⁷ สัมภาษณ์, ศิริชัย พุ่มมาก อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 30

คือเราอยู่ ณ จุดนี้ เรามองความรุนแรงว่า เป็นเพียงแค่จุด จุดเดียว แต่ยังมีแง่มุมของความสุขอื่นอีกมากมาย เยอะแยะไปหมดเลยที่เราสามารถเข้าไปสัมผัสได้ ธรรมชาติเอ๋ย สภาพแวดล้อมเอ๋ย ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นเอ๋ย เยอะกว่าเรื่องของความรุนแรงนี้อีก แต่ก็เป็นเรื่องปกติแหละครับ ที่คนข้างนอกเขารับรู้เหตุการณ์ผ่านข่าวสารต่าง ๆ แล้วเกิดความกลัว ความเข้าใจแบบนั้นก็เป็นเรื่องปกติ เพราะเขาไม่ได้เข้ามาสัมผัสพื้นที่ตรงนี้²⁸⁸

และด้วยบริบทของสถานการณ์ความไม่สงบที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น ในผลงานสร้างสรรค์ของศิริชัยตั้งแต่ พ.ศ. 2557 -2559 จึงได้นำเสนอเรื่องราวของวิถีชีวิตที่ต้องดำรงอยู่ท่ามกลางความมืด ดังเช่นในผลงานที่ชื่อว่า “สุนทรียะในความมืด” (ภาพที่ 243) โดยศิริชัยได้นำความรู้สึกหวาดกลัวต่อความมืดของตนมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับเรื่องราวและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เมื่อครั้งตนยังคงอาศัยอยู่นอกพื้นที่และได้มองสถานการณ์ในพื้นที่สามจังหวัดนี้ด้วยความหวาดกลัว ซึ่งปัจจุบันการได้ใช้ชีวิตในพื้นที่และมุ่งศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมใหม่ที่แตกต่างออกไปผ่านประสบการณ์ตรงของตนเอง ทำให้ศิลปินได้พบเห็นแง่มุมความงามของวิถีชีวิตที่น่าสนใจ และเห็นว่าสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่แห่งนี้เปรียบเสมือนความมืดที่คอยบดบัง ครอบงำความรู้สึกในจิตใจของกลุ่มคนนอกพื้นที่ให้เกิดความวิตกกังวล และหวาดกลัวเกินกว่าที่ก้าวเข้ามาสัมผัสวิถีชีวิตอันงดงามของพื้นที่แห่งนี้²⁸⁹

ชุดหลังนี้ผมจะทำเรื่องของความมืด คือเอาความมืดมาเป็นสัญลักษณ์ในการแสดงออก ความมืดเป็นอะไรที่ใครหลาย ๆ คนรู้สึกวุ่นวายหวาดกลัว เป็นสื่อสัญลักษณ์บางอย่าง ก็เลยใช้ชื่อชุดนี้ว่า สุนทรียะในความมืด ในความมืดจะมีความงาม หลายคนมองมาที่ชายแดนใต้แล้วเห็นว่ามี ความรุนแรง แต่จริง ๆ แล้วภาพที่ปรากฏก็คือจะเป็นวิถีชีวิตประจำวัน เมื่อผมลงไปสัมผัสแล้ว ก็รู้สึกว้าวายงาม ผมก็เลยเอาเรื่องราวเหล่านั้นมานำเสนอ²⁹⁰

จึงอาจกล่าวว่าการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของศิริชัย เกิดขึ้นได้โดยอาศัยแรงจูงใจภายใน เนื่องจากศิลปินได้ตกสใจกระทำสร้างสรรค์ลงไปด้วยความต้องการสื่อสาร ถ่ายทอด และสื่อความหมายให้ผู้คนภายนอกพื้นที่ได้รับทราบข้อมูล แลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องราวในพื้นที่ผ่านผลงานสร้างสรรค์ของตน นอกจากนี้ยังเป็นการนำเสนอแง่มุมใหม่ ๆ ความประทับใจในสิ่งที่ตรงข้ามกับสิ่งที่คนทั่วไปรับรู้ให้ผู้อื่นได้ร่วมมีความประทับใจ และซาบซึ้งไปกับความงามที่หาชมได้ยากนั้น อันเป็นสิ่งที่มาจากความต้องการส่วนตัว ไม่มีเรื่องของสิ่งเร้าภายนอกเข้ามาเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเงิน

²⁸⁸ เรื่องเดียวกัน

²⁸⁹ ศิริชัย พุ่มมาก, ต่าง-สุข...ต่าง-สงบ, (ปัตตานี : มิตรภาพ, 2558)

²⁹⁰ เรื่องเดียวกัน

ทอง รางวัล หรือลายยศ การสรรเสริญ ทั้งความรู้สึกประทับใจ จรรโลงใจ หวาดกลัว ชุ่นเคืองจากการที่ต้องเฝ้ามองเห็นสายสัมพันธ์ของผู้คนที่มีความแตกต่างในพื้นที่ที่ได้ร่วมสร้างกันมาตั้งแต่ครั้งอดีต กำลังค่อยถูกแทนที่ด้วยความห่างเหิน และความหวาดระแวงโดยมีสาเหตุมาจากความรุนแรงที่เกิดขึ้น ล้วนเป็นสิ่งที่ก่อเกิดภายในจิตใจของศิลปิน เกิดเป็นแรงผลักดันให้ศิลปินตัดสินใจบอกเล่า ถ่ายทอด ประสบการณ์ และความรู้สึกผ่านผลงานสร้างสรรค์ทางศิลปะ อันเป็นทักษะที่ศิลปินมีความชำนาญ

รูปแบบการนำเสนอ

รูปแบบการนำเสนอของศิริชัย เกิดจากความรัก ชอบ และหลงใหลในเสน่ห์ของจิตรกรรมฝาผนังของไทย เป็นการนำองค์ความรู้จากลักษณะของจิตรกรรมประเพณีไทย ที่มีวิวัฒนาการสืบทอดมา ในระยะเวลายาวนาน เป็นศิลปะแบบอุดมคติที่ให้ความรู้สึกเหนือธรรมชาติทั่วไป เกิดจากการถ่ายทอดมโนภาพให้ปรากฏเป็นรูปธรรม สิ่งที่น่ามาเขียนเป็นภาพได้อาศัยเอาเค้าโครงจากสิ่งที่มีอยู่ในวิถีชีวิตของคนไทย มีการใช้สีเรียบแบน มีลักษณะ 2 มิติ และตัดเส้นสิ่งต่าง ๆ ในภาพให้มีความชัดเจน ผู้คนที่ปรากฏในภาพ ไม่นิยมสร้างสรรค์แสดงความรู้สึกทางใบหน้า แต่สื่อความหมายผ่านการแสดง พฤติกรรม กิริยา และอิริยาบถต่าง ๆ โดยศิลปินได้อาศัยการนำลักษณะเฉพาะของงานจิตรกรรมไทย ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นมาปรับใช้ กลับกรองจนตกตะกอนเป็นเอกลักษณ์ของตน โดยนำเรื่องราว กิจกรรมต่าง ๆ เป็นเค้าโครงของสิ่งที่ดำรงอยู่จริงของพื้นถิ่นปักษ์ใต้ในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นผู้คน สัตว์ สถาปัตยกรรม บ้านเรือน เครื่องมือเครื่องใช้ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ มีการกำหนดภาพให้มีระยะใกล้-ไกล โดยยกตำแหน่งของภาพให้สูงขึ้น เพื่อให้ภาพดูเด่นชัดเสมอกันตลอดทั้งภาพ สร้างความเลื่อนไหลมีชีวิตด้วยจังหวะราบเรียบ กระจายทั่วทั้งภาพ²⁹¹

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ผลงานทั้ง 5 ชิ้นของศิริชัย ได้ถูกนำเสนอในรูปแบบ “กึ่งนามธรรม” เป็นการถ่ายทอดที่ให้ความสำคัญกับธรรมชาติน้อยลง และเพิ่มสำคัญที่ศิลปินผู้สร้างผลงานมากขึ้น รูปแบบธรรมชาติที่ถูกนำมาเป็นสื่อ นั้น ถูกลด สกัด ตัดทอน การจัดวางองค์ประกอบไม่ได้คำนึงถึง กฎเกณฑ์ความเป็นจริงตามธรรมชาติ มีการผสมจินตนาการ และอุดมคติของศิลปิน ซึ่งสิ่งที่ปรากฏในภาพผลงานมีลักษณะที่แปลกตา แตกต่างไปจากของจริงในธรรมชาติ แต่สามารถระบุได้ว่าเป็นภาพสิ่งใด โดยรูปแบบการนำเสนอนี้ เป็นการถ่ายทอดความรู้สึกภายในของศิลปิน โดยอาศัยลักษณะเด่นทางธรรมชาติมาประกอบเป็นเรื่องราวใหม่ขึ้น เพื่อเป็นสะพานในการสื่อสารมายังผู้ชม

เนื้อหา

²⁹¹ ศิริชัย พุ่มมาก, “วิถีชีวิตพื้นถิ่นปักษ์ใต้” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2552), 3.

จากแรงจูงใจและแนวคิดของของศิริชัย จะเห็นว่าเป็นผลมาจากครอบครัว สิ่งแวดล้อม การหล่อหลอมจากประสบการณ์ที่ได้พบเจอ และยังมีอุดมคติส่วนตัว ความศรัทธาในความงาม ความพยายามในการสร้างสิ่งทีตนเองเห็นว่ามีลักษณะงาม แต่ยังคงมีเรื่องของจิตสำนึก และความรู้สึกของมนุษย์และผู้อื่นเข้ามาเกี่ยวข้อง อีกทั้งยังมีสาระที่เน้นไปถึงความเกี่ยวพันกับสังคมโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นการบรรยายสังคม การสะท้อนให้เห็นชีวิตในสังคมที่ถูกมองข้ามให้ปรากฏ เป็นลักษณะของการปลุกเร้าความคิด ให้เกิดมุมมองที่รอบด้าน ความโอ้อวมออารีย์ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และจิตผูกพันของผู้คนที่มีความต่างที่ปรากฏในผลงานของศิริชัย ทำให้เกิดความคิดและความรู้สึกห่วงใยให้กับผู้คนในพื้นที่ ทำให้หวนระลึกถึงคุณธรรมที่มนุษย์ควรปฏิบัติต่อกัน ก่อเกิดเป็นจิตสำนึกร่วมให้เกิดการตั้งคำถามกับเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้น ทำให้ผู้ชมได้ตระหนักถึงความจริงผ่านผลงานสร้างสรรค์ จึงสรุปได้ว่าเนื้อหาที่ปรากฏในผลงานศิลปะของศิริชัย จัดเป็นประเภท เนื้อหาสังคม อันมีที่มาจากมุมมองของสังคม และสถานการณ์ที่เกิดขึ้นภายนอกจิตใจของศิลปิน

เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยที่ปรากฏในผลงานของศิริชัย พุ่มมาก

จะเห็นว่าผลงานศิลปะของศิริชัยไม่มีสื่อสัญลักษณ์ หรือภาพเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับหรือแสดงออกถึงความรุนแรง แต่จากแรงจูงใจและแนวคิดในการสร้างผลงานที่กล่าวในข้างต้น จะพบว่าศิลปินได้รับแรงบันดาลใจในการสร้างผลงานมาจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยศิลปินได้เลือกใช้การแสดงออกในทางตรงข้าม ดังที่ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรชาติ เกษประสิทธิ์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาออกแบบทัศนศิลป์ ภาควิชาศิลปะและการออกแบบ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวรได้กล่าวถึงผลงานของศิริชัย ไว้ดังนี้

แทนที่ศิลปินจะสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเพื่อเป็นประเด็นต่อย้ำสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ กล่าวให้ห้วนไหวน่ากลัว แต่ทว่ากลับพาผู้คนหันมารับรู้ดูงานศิลปะที่สร้างสรรค์ขึ้น ด้วยการแสดงออกบอกเล่าให้เห็นภาพอันงดงาม

ศิลปินมีประสบการณ์ที่ดีเกี่ยวกับการผสมผสานความหลากหลายทางวัฒนธรรมของวิถีชีวิตผู้คนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยพอใจที่จะเลือกภาพชุมชนในตลาดปักษ์ใต้ ซึ่งยังคงมีความแตกต่างหลากหลายของผู้คน มาซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้ากัน พบปะ พูดคุย ด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีไมตรีจิตที่ดีน่ารักต่อกัน²⁹²

ณ จุดนี้พบว่า สถานการณ์ความรุนแรง ความไม่สงบต่าง ๆ ยังคงอยู่ในผลงานของศิริชัย เพียงแต่ไม่ได้รับการนำเสนอเท่านั้น ในขณะที่เหตุการณ์ความรุนแรงยังคงดำเนินอยู่ อีกฟากฝั่งหนึ่ง

²⁹² ศิริชัย พุ่มมาก, ต่าง-สุข...ต่าง-สงบ, (ปัตตานี : มิตรภาพ, 2558) 48.

ชีวิตของผู้คนก็ยังคงต้องดำเนินต่อไปตามวิถีแห่งความดีงามที่ต่างคนต่างยึดมั่น โดยสามารถเห็นได้จากผลงานชื่อ “3 จังหวัดชายแดนภาคใต้แผ่นดินไทย” (ภาพที่ 239) “พื้นที่ร่วมที่บ้านตะโล๊ะมาเนาะ” (ภาพที่ 240) “พี่น้องไทยในชายแดนใต้” (ภาพที่ 241) และ “สองฝั่งคลอง” กระทั่งเหตุการณ์ได้พัฒนาความรุนแรงมากขึ้นการแสดงออกของศิลปินจึงเพิ่มความเข้มข้นผ่านวิถีที่ดั่งงามเช่นเดิม ดังเช่นผลงานชื่อ “สุนทรีย์ในความมืด” (ภาพที่ 243) ซึ่งผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรชาติ เกษประสิทธิ์ ก็ได้กล่าวอีกว่า

ท่ามกลางความมืดมิดของเวลากลางคืน ความหมายของความมืดเป็นบรรยากาศแสดงถึงปัจจัยแวดล้อม ล้วนคลุมเครือและค่อนข้างน่ากลัวอยู่ไม่น้อย ศิลปินนำมาเป็นสัญลักษณ์อุปมาอุปไมย แทนความคลุมเครือ ลึกลับ และอันตรายที่น่ากลัวจากเหตุการณ์มีคดียุติในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แนวคิดนี้มีน้ำหนัก และคมคายยิ่งนัก เพราะเคลือบแฝงนัยยะให้ชวนคิดได้ไม่เบาเอาการ²⁹³

นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงลักษณะการสื่อสารของศิริชัยที่เน้นการสื่อสารทางด้านความดี เจตนาของศิลปินคือสร้างความตระหนักให้กับผู้ชม เกิดสำนึกในความสะเทือนใจที่แฝงอยู่ในเนื้อหาดังกล่าว กระตุ้นเตือนให้ทุกคนมองเห็นคุณค่าของความเป็นอยู่ร่วมกันของผู้คนที่มีความแตกต่าง ทั้งในด้านของรูปลักษณ์ ศรัทธาในศาสนา ความคิดความอ่าน รวมถึงวัฒนธรรม แต่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข มีสันติภาพมาเป็นเวลานาน²⁹⁴ สอดคล้องกับสิ่งที่ศิลปินได้กล่าวดังนี้

คือเราอยู่ ณ จุดนี้ เรามองความรุนแรงว่า เป็นเพียงแค่จุด จุดเดียว แต่ยังมีแง่มุมของความสุขอื่นอีกมากมาย เยอะแยะไปหมดเลยที่เราสามารถเข้าไปสัมผัสได้ ธรรมชาติเอ๋ย สภาพแวดล้อมเอ๋ย ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นเอ๋ย เยอะกว่าเรื่องของความรุนแรงนี้อีก²⁹⁵

ดังนั้น แม้ว่าผลงานของศิริชัย พุ่มมากจะไม่ได้มีรูปทรง ภาพเหตุการณ์ หรือสัญลักษณ์ที่บอกเล่าหรือแสดงให้เห็นถึงความรุนแรงอย่างแจ่มแจ้ง กระจางชัด แต่เรื่องราวดังกล่าวได้ผสานอยู่ในผลงานอย่างแนบแน่นกลมกลืน เมื่อพิจารณาอย่างถี่ถ้วนแล้วจึงถือได้ว่า ศิริชัย พุ่มมาก เป็นศิลปินชาวพุทธที่สร้างสรรค์ผลงานวิถีชีวิตชาวมุสลิมในกลุ่มเนื้อหาเกี่ยวกับเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยได้อย่างแยบคายชาญฉลาดและเป็นเอกลักษณ์

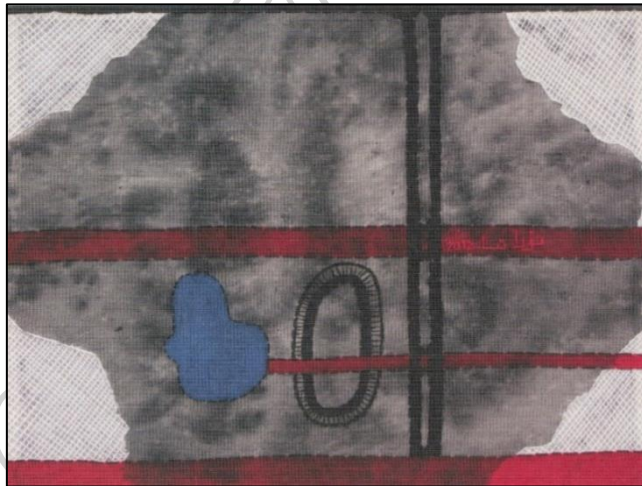
²⁹³ เรื่องเดียวกัน

²⁹⁴ เรื่องเดียวกัน

²⁹⁵ สัมภาษณ์, ศิริชัย พุ่มมาก อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 30

3.5 นุรัตนา หะแวน

นุรัตนา หะแวน ศิลปินหญิงชาวปัตตานี อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ผลงานศิลปกรรมของนุรัตนา มักถูกนำเสนอด้วยเทคนิคสื่อผสม มีความโดดเด่นด้านสีเส้นและลักษณะพื้นผิว ศิลปินมีความประทับใจในช่วงชีวิตวัยเด็กของตน การใช้ชีวิตร่วมกับน้อง ๆ รวมทั้งการดูแลและเลี้ยงดูในฐานะพี่คนโต ทำให้นุรัตนา หะแวน มีแรงบันดาลใจสำคัญในการสร้างสรรค์ผลงานมาจากประสบการณ์ของตนเอง ผลงานศิลปะของศิลปินที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ครั้งนี้ มีจำนวน 5 ชิ้น ได้แก่ ผลงานชื่อ “Damp 1” (ภาพที่ 244) “Damp 3” (ภาพที่ 245) “Damp 11” (ภาพที่ 246) “Damp 12” (ภาพที่ 247) และ “Damp 13” (ภาพที่ 248)

ภาพที่ 244 Damp 1, 2555, เทคนิค สื่อผสม ขนาด 60 x 80 เซนติเมตร

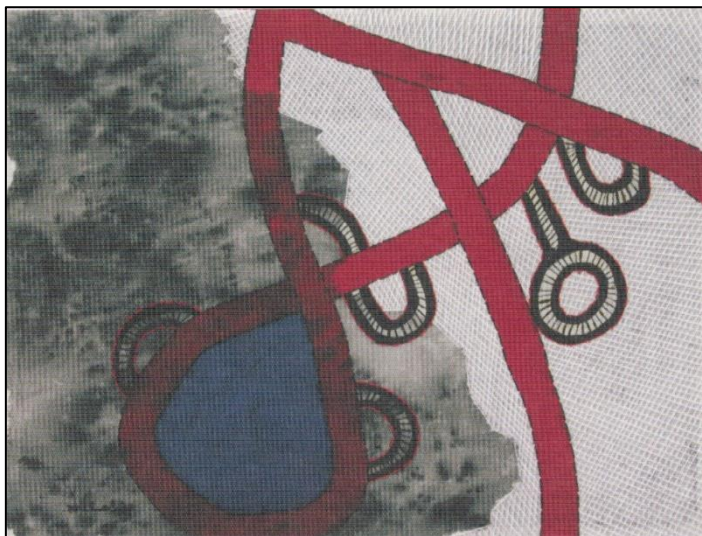
ที่มา : นุรัตนา หะแวน, THE AX HANDLE, (กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2555)

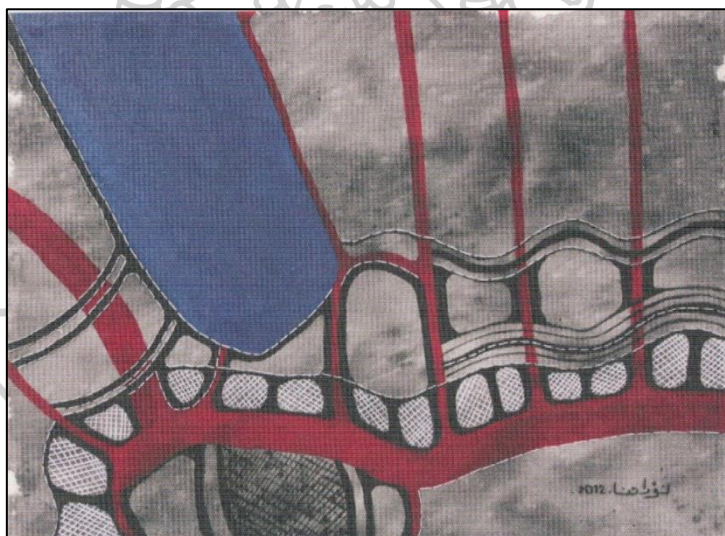
ภาพที่ 245 Damp 3, 2555, เทคนิค สื่อผสม ขนาด 60 x 80 เซนติเมตร

ที่มา : นุรัตนา หะแวน, THE AX HANDLE, (กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2555)

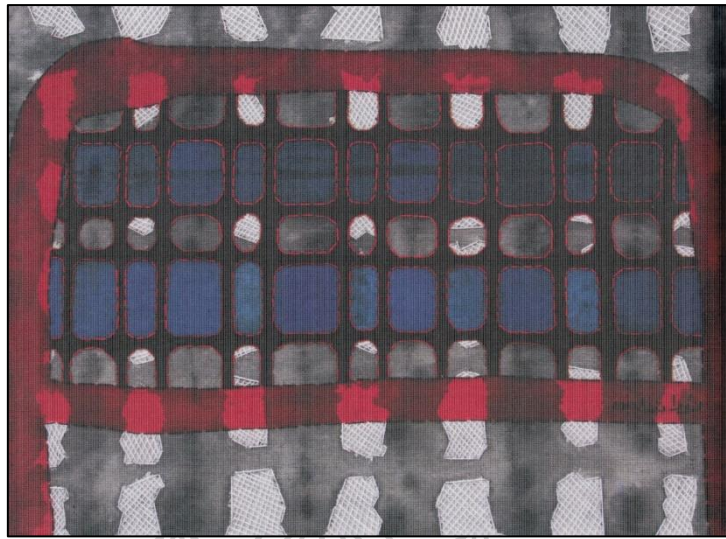

ภาพที่ 246 Damp 11, 2555, เทคนิค สี่อผสม ขนาด 60 x 80 เซนติเมตร
 ที่มา : นุรตนา หะแหว, THE AX HANDLE, (กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2555)

ภาพที่ 247 Damp 12, 2555, เทคนิค สี่อผสม ขนาด 60 x 80 เซนติเมตร
 ที่มา : นุรตนา หะแหว, THE AX HANDLE, (กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2555)

ภาพที่ 248 Damp 13, 2555, เทคนิค สีสผสม ขนาด 60 x 80 เซนติเมตร

ที่มา : นุรตนา หะแหว, THE AX HANDLE, (กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2555)

ในผลงานชื่อ “Damp 1” (ภาพที่ 244) ผลงานมีขนาด 60 x 80 เซนติเมตร สร้างสรรค์โดยเทคนิคภาพพิมพ์แกะไม้ และเย็บปัก โทนสีของภาพไม่มีความเป็นธรรมชาติ รูปทรงเกินจริง มิติแบนราบ ไม่มีความลึก หรือแสงเงา บรรยากาศโดยรวมหม่นหมอง ปรากฏวัตถุรูปทรงอิสระหลายชิ้น ขอบภาพด้านล่าง และบริเวณกึ่งกลางภาพ ปรากฏเส้นหน้าสีแดง โดยในพื้นที่ระหว่างขอบล่างและเส้นตรงกลางนี้ปรากฏเส้นสีแดงอีก 1 เส้น ขนาดเล็กกว่า ลากจากของภาพด้านขวาขนานกับพื้นไปทางซ้าย และหยุดถัดจากกึ่งกลางภาพไปทางซ้ายเล็กน้อย และเส้นสีแดงที่ปรากฏทั้งหมดล้วนถูกเย็บเดินเส้นด้วยด้ายสีดำบริเวณขอบทั้งหมด สูดปลายด้านซ้ายของเส้นดังกล่าวปรากฏวัตถุแบนราบสีน้ำเงิน รูปร่างคล้ายเก้าอี้หวาย หรือก้อนเมฆ ขอบวัตถุถูกเย็บเดินเส้นด้วยด้ายสีดำ ใกล้กับวัตถุดังกล่าวทางด้านขวา ปรากฏห่วงขนาดใหญ่โดยขอบในเป็นสีดำทึบ และขอบนอกโปร่งมีลักษณะเป็นซี่เล็ก ๆ ถูกเย็บเดินเส้นด้วยด้ายสีดำทั้งขอบในและขอบนอก ใกล้กับห่วงดังกล่าวทางด้านขวาปรากฏวัตถุคล้ายเสา มี 2 ขา จากขอบเส้นสีแดงล่างสุดยาวขึ้นไปจนแตะขอบภาพด้านบนและยังมียังงอกยาวออกไปคล้ายตัวที่จินตนาการขอบภาพซ้ายขวา และขีดขอบภาพด้านบน และยังถูกเย็บเดินเส้นด้วยด้ายสีดำเช่นเดียวกับวัตถุอื่น พื้นหลังเกิดจากการทำการพิมพ์ในครั้งแรก ครอบคลุมทั้งภาพยกเว้นเพียงมุม 4 มุมของภาพ ลักษณะคล้ายขนมปังแผ่นที่ถูกกัดมุมทั้ง 4 ออก โดยในช่องว่างที่มุมนี้ ถูกเย็บเติมเต็มด้วยด้ายสีขาวลักษณะเย็บตัดกันเป็นตารางอย่างละเอียด

ในผลงานชื่อ “Damp 3” (ภาพที่ 245) ผลงานมีขนาด 60 x 80 เซนติเมตร สร้างสรรค์โดยเทคนิคภาพพิมพ์แกะไม้ และเย็บปัก โทนสีของภาพไม่มีความเป็นธรรมชาติ รูปทรงเกินจริง มิติแบนราบ ไม่มีความลึก หรือแสงเงา บรรยากาศโดยรวมหม่นหมอง ปรากฏวัตถุรูปทรงอิสระ สีแดง น้ำเงิน ดำ โดยมีเส้นสีแดงขนาดใหญ่ ขนานกับพื้นขีดขอบล่างของภาพ แต่ไม่ยาวไปจนขีดขอบขวา กลับหยุด

ก่อนถึงขอบขวาเล็กน้อย และลากยาวเฉียงขึ้นไปจนแตะมุมขวาบน และลากต่อไปทางซ้ายมือจนสุดขอบ นอกจากนี้ยังปรากฏอีก 1 เส้น ถูกลากจากขอบภาพบนบริเวณเกือบกึ่งกลางภาพค่อนไปทางซ้าย ตัดกับเส้นแรก ยาวเฉียงมุ่งลงมามุมขวาล่าง แต่ไม่แตะมุม กลับตัวไปทางขวาจนชิดขอบขวาของภาพ มองโดยรวมแล้วคล้ายตัว X ขนาดใหญ่ นอกจากนี้ยังปรากฏวัตถุลักษณะครึ่งวงกลมทั้งหมด 5 ชิ้น ลักษณะเส้นโค้งเป็นซี่ ๆ คล้ายรางรถไฟ ชั้นที่ 1 ปรากฏด้านซ้ายสุด ห้อยลงมาจากเส้นขอบภาพสีแดงด้านบน ชั้นที่ 2 ปรากฏตรงรอยแยกของเส้นสีแดงเส้นที่ 1 และ 2 ชั้นที่ 3 ปรากฏใบบนเส้นสีแดงเส้นที่ 2 ทางด้านซ้าย ชั้นที่ 4 และ 5 ปรากฏใกล้กันบริเวณปลายเส้นตัดสีแดงเส้นที่ 2 จุดที่เส้นตัวไปทางขวา ภายในวัตถุครึ่งวงกลมนี้ถูกเติมเต็มด้วยสีน้ำเงิน ทั้งเส้นสีแดงขนาดใหญ่ และวัตถุครึ่งวงกลมล้วนถูกเย็บเดินเส้นบริเวณขอบด้วยด้ายสีแดง พื้นหลังเกิดจากการทำการพิมพ์ในครั้งแรกครอบคลุมทั้งภาพปรากฏช่องว่างบริเวณกลางภาพ ชิดกับแนวเส้นสีแดง มองคล้ายแม่น้ำไหลผ่านเป็นวงโค้ง ระหว่าง 2 แผ่นดิน และช่องว่างนี้ ถูกเย็บเติมเต็มด้วยด้ายสีขาวลักษณะเย็บตัดกันเป็นตารางอย่างละเอียด

ในผลงานชื่อ “Damp 11” (ภาพที่ 246) ผลงานมีขนาด 60 x 80 เซนติเมตร สร้างสรรค์โดยเทคนิคภาพพิมพ์แกะไม้ และเย็บปัก โทนสีของภาพไม่มีความเป็นธรรมชาติ รูปทรงเกินจริง มิติแบนราบ ไม่มีความลึก หรือแสงเงา บรรยากาศโดยรวมหม่นหมอง ปรากฏวัตถุรูปทรงอิสระ สีแดง น้ำเงิน ดำ โดยมีเส้นสีแดงขนาดใหญ่ม้วนขดพาดผ่านกลางภาพ เริ่มจากขอบภาพด้านซ้าย ลงเฉียงขึ้นไปจนแตะขอบบนถัดจากกึ่งกลางเล็กน้อย จากนั้นลากยาวลงมาแตะขอบภาพด้านล่าง แล้วม้วนขดขึ้นไปจนแตะกับเส้นก่อนหน้า แล้วจึงลากเฉียงโค้งขึ้นไปจนแตะกับขอบภาพด้านบนอีกครั้ง และในส่วนของเส้นเริ่มเส้นแรกมีการลากต่อเติมอีก 1 เส้น โดยลากต่อลงมาด้านล่าง มุมเฉียงเล็กน้อยจนกระทั่งแตะกับขอบภาพด้านล่างช่วงขวามือ เมื่อมองแล้วลักษณะคล้ายตัว A ที่บิดเบี้ยว โดยบริเวณขอบของเส้นดังกล่าวมีการเย็บเดินเส้นด้ายสีดำด้วยมือ นอกจากนี้ยังปรากฏห่วงสีดำมีแขนห้อยออกมาจากขีดตรงกลางตัว A และยังปรากฏอีก 5 วง แต่ล้วนไม่ครบเป็นวงกลม ในขาข้างขวาด้านในของตัว A ปรากฏ 1 ครึ่งวงกลม บริเวณขดม้วนของเส้นสีแดงปรากฏ 3 ครึ่งวงกลมตามริมขอบ และพบ 1/4 วงกลมบริเวณจุดตัด ด้านในพื้นที่เส้นขดถูกเติมเต็มด้วยสีน้ำเงิน พื้นหลังแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ด้านซ้าย และด้านขวา ด้านซ้ายเป็นพื้นหลังโปร่งที่ทาบทับวัตถุที่อยู่ในพื้นที่ดังกล่าว ทำให้วัตถุสีหมองลง เป็นลักษณะสีเทาหม่นคล้ายรอยน้ำหยด หรือกลุ่มควัน ในขณะที่ด้านขวา เป็นพื้นหลังที่ไม่ได้ทาบทับวัตถุ ทำให้วัตถุมีสีสดใส เกิดจากการเย็บด้านสีขาวตัดกันอย่างละเอียดจนเกิดเป็นพื้นผิวคล้ายตาราง

ในผลงานชื่อ “Damp 12” (ภาพที่ 247) ผลงานมีขนาด 60 x 80 เซนติเมตร สร้างสรรค์โดยเทคนิคภาพพิมพ์แกะไม้ และเย็บปัก โทนสีของภาพไม่มีความเป็นธรรมชาติ รูปทรงเกินจริง มิติแบนราบ ไม่มีความลึก หรือแสงเงา บรรยากาศโดยรวมหม่นหมอง ปรากฏวัตถุคล้ายสิ่งก่อสร้าง สีแดง น้ำเงิน ดำ ช่วงขอบล่างของภาพ ปรากฏวัตถุลักษณะคล้ายสะพาน มีเสาสูงสีแดง มีรั้วลักษณะเป็นซี่สีดำ

และมีตะแกรงลวดสานระหว่างซี่ปรากฏโดยเทคนิคการเย็บปักด้ายสีขาวลงไป ด้านล่างของสะพานสีแดงปรากฏวัตถุสีดำลักษณะเป็นแผ่นผืน มีขอบหนา พื้นส่วนกลางลักษณะคล้ายตาข่ายผืนใหญ่ เหนือขึ้นไปมุมซ้ายด้านบน ปรากฏวัตถุแบบราบสีน้ำเงินขนาดใหญ่คล้ายสระว่ายน้ำ พื้นหลังมีสีเทาหม่น ไม่สม่ำเสมอ มองแล้วคล้ายหมอกควันล่องลอย

ในผลงานชื่อ “Damp 13” (ภาพที่ 248) ผลงานมีขนาด 60 x 80 เซนติเมตร สร้างสรรค์โดยเทคนิคภาพพิมพ์แกะไม้ และเย็บปัก โทนสีของภาพไม่มีความเป็นธรรมชาติ รูปทรงเกินจริง มิติแบนราบ ไม่มีความลึก หรือแสงเงา บรรยากาศโดยรวมหม่นหมอง ปรากฏวัตถุรูปทรงคล้ายเน็ต หรือตาข่ายคั่นกลางสนามที่ใช้สำหรับเล่นกีฬา เช่น วอลเลย์บอล หรือแบดมินตัน เป็นต้น มีขนาด โดยเสาทั้งสองข้างชิดขอบภาพทั้งสองด้าน ซ้าย-ขวา ขอบบนมีช่องว่างเล็กน้อย ตาข่ายดังกล่าวมีเสาและขอบสีแดงทั้งหมด ขอบถูกเย็บเดินเส้นด้วยด้ายสีดำ ตาข่ายมีลักษณะเป็นเส้นตัดกันสีดำ มี 5 แถว 13 คอลัมน์ ระยะห่างไม่เท่ากัน ในแถวที่ 2 และ 4 ช่องว่างระหว่างตาข่ายถูกเติมเต็มด้วยสีน้ำเงิน และมีการเย็บเดินเส้นรอบ ๆ ขอบตาข่ายด้วยด้ายสีแดง พื้นหลังเกิดจากการทำการพิมพ์ในครั้งแรก ลักษณะเป็นตารางขนาดใหญ่ มีขอบไม่แน่ชัด สีเทาหม่น ช่องว่างในตารางที่ปรากฏนอกขอบเส้นสีแดง และช่องสีน้ำเงิน ถูกเย็บเติมเต็มด้วยด้ายสีขาวในลักษณะตัดกันจนเป็นตารางละเอียด

แรงจูงใจ

ผลงานศิลปะกรรมของนุรัตนา หะแหว พื้นฐานจากความรู้สึกประทับใจในวัยเด็ก การเป็นคนโศก และได้ใช้ชีวิตส่วนใหญ่ในการดูแลน้อง ๆ ทำให้นุรัตนามีความรู้สึกอึดอัด และมีความสุข เมื่อศิลปินเติบโตขึ้น แม้ว่าจะมีครอบครัวเป็นของตัวเองแล้วแต่นุรัตนา หะแหวก็ยังรักและใส่ใจในน้อง ๆ ของตนเช่นเคย และเมื่อศิลปินได้ให้กำเนิดลูกสาว ด้วยพื้นฐานความประทับใจในเด็ก ๆ ได้ทำให้เกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์เพิ่มเติมในแนวเรื่องเดิม

เดิมทีจะทำเรื่องราวเกี่ยวกับเด็กเป็นส่วนใหญ่ค่ะ แรกเริ่มเดิมทีเรายังไม่มีลูก ยังไม่มีครอบครัว แรงบันดาลใจก็จะมาจากน้อง ๆ น้องสาว น้องชาย เพราะเราสนิทกับน้อง ๆ มาก เรามองภาพรวมของเด็ก ๆ เริ่มจากการสังเกตพฤติกรรมของน้องสาวและน้องชายเป็นหลัก แล้วพอเรามีครอบครัว มีลูก เราก็เริ่มสังเกตลูกเรา เพราะเรามีความใกล้ชิดผูกพัน²⁹⁶

วิถีชีวิตประจำวันของนุรัตนา หะแหวคือการได้ดูแลเด็ก ๆ ของครอบครัว ให้ความรักใส่ใจ ในน้องสาวและน้องชายทำให้ศิลปินมีความสุขและมีแรงบันดาลใจในการทำงานศิลปะ กระทั่ง

²⁹⁶ สัมภาษณ์ นุรัตนา หะแหว, อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 31 พฤษภาคม 2559.

เหตุการณ์ความไม่สงบได้ทวีความรุนแรงในพื้นที่ที่ศิลปินอาศัยอยู่ วิถีชีวิตทุกอย่างจึงเปลี่ยนไป ความเป็นอยู่ในทุกย่างก้าวมีความเสี่ยง รวมถึงภาระในการระแวงระวังของพี่คนโตก็หนักขึ้น ประกอบกับ เหตุการณ์ความสะเทือนใจที่นุรตนา หะแวได้ประสบ เมื่อศิลปินได้พาน้อง ๆ ไปเล่นที่สนามเด็กเล่น ซึ่งเป็นสถานที่ที่เด็ก ๆ ทุกคนชื่นชอบและมีความสุขที่ได้เยี่ยมเยียน แต่ไม่ใช่สำหรับเหล่าน้อง ๆ ของศิลปินอีกต่อไป

เด็ก ๆ มาตั้งคำถามกับเรา ขณะที่เขาไปเล่นกันที่สนามเด็กเล่นว่า ตรงนี้ที่เขามา เขาจะมีความปลอดภัยไหม เราก็อึ้ง และให้คำตอบเขาไม่ได้ เพราะเราเองก็ไม่ว่าจะอะไรเกิดขึ้นเหมือนกัน เราก็อึ้งเกี่ยวกับความรู้สึกตรงนั้นมาถ่ายทอดเป็นงาน แล้วก็พอเรามีลูก เราก็ออยากพาลูกเราไปในทุก ๆ ที่ในปศตานี้ แต่ในส่วนลึก ๆ เราก็อเป็นห่วงเขา ถ้าสมมติเกิดเหตุการณ์ขึ้นมา เราเองก็ไม่ว่า ตัวเราเองจะปลอดภัยไหม จะดูแลลูกได้ไหม คือความเป็นห่วงก็บวกเพิ่มขึ้น²⁹⁷

ศิลปินมองว่าเด็กยังต้องการเล่นสนุกสนาน และอยากเล่นเครื่องเล่นตามสวนสาธารณะ แต่ปัจจุบันนี้เครื่องเล่นในสนามเด็กเล่นเหล่านั้นได้เปลี่ยนความคิดของเด็ก ๆ ไป

เราก็ออยากให้เด็กได้สนุก ให้เด็กได้สัมผัสความสุขของการเป็นเด็ก แต่ว่าความหวาดระแวงก็มีอยู่เยอะ เพราะถ้าจะเกิดเหตุ ถ้าเขาจะก่อเหตุเขาก็ไม่ได้ประกาศ ลูกไหนคะ เดี่ยวจะทำแบบนั้นตรงนั้น ตรงนี้ คือไม่มีงั้น นั่นแหละผลกระทบที่เราได้รับคือ เราไม่ว่าจะเกิดเมื่อไหร่ จะเกิดกับใคร ณ ตอนไหนบ้าง พอเราตั้งใจที่จะพาลูกเราไปที่นั่นที่นี่ ไม่เคยร้อยเปอร์เซ็นต์ ที่ว่าเราจะพาเขาไปแล้วจะปลอดภัย ไม่เคยได้ตีเป็นร้อยเปอร์เซ็นต์ อีกมุมหนึ่งเราก็อคิดเผื่อไว้แล้วว่า ถ้ามีเหตุการณ์ล่ะ เราต้องเผื่อใจ ทำใจไว้แหละ และด้วยเหตุการณ์ ด้วยภาพบรรยากาศ ถามว่าเราเคยชินไหม ความรู้สึกตามตรงก็คือเราเคยชิน แต่ก็เป็นการเคยชินที่ต้องเผื่อใจไว้บ้างในการใช้ชีวิตในแต่ละวัน²⁹⁸

ความสะเทือนใจที่เกิดขึ้นในสนามเด็กเล่น การตระหนักถึงความหวาดระแวงของเด็ก ๆ และการดำรงชีวิตที่มีความเปลี่ยนแปลงและความไม่แน่นอนเข้ามาเกี่ยวข้อง ทำให้นุรตนาตัดสินใจสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่สะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกดังกล่าว โดยเลือกใช้เทคนิควิธีการในการสร้างสรรค์ที่สอดคล้องกับความรู้สึกของตน ลักษณะรอยร้าวที่พาดผ่านรูปทรงของเครื่องเล่นต่าง ๆ ในผลงาน ราวกับความแตกแยกของสังคมที่ซ้ำร้ายกลับฝังร่องรอยแห่งความทุกข์ลงบนหัวใจของเด็ก ๆ ที่ไม่อาจเล่นให้สนุกได้อีกต่อไป บรรยากาศอันสดใส และเสียงหัวเราะที่ควรมี ถูกแทนที่ด้วยความ

²⁹⁷ เรื่องเดียวกัน.

²⁹⁸ เรื่องเดียวกัน.

หม่นหมอง และสีที่อึมครึม มองคล้ายกับการใช้ชีวิตอยู่ในฝันร้าย เพราะแม้แต่สนามเด็กเล่นก็ไร้ซึ่งความรู้สึกปลอดภัยอีกต่อไป²⁹⁹

เราไม่รู้รู้สึกวันนี้ แล้วจะจบวันพรุ่งนี้ ความรู้สึกเราเริ่มจากน้อง พอเขาเติบโต ความเป็นห่วง ความระแวงก็เริ่มจางลงแต่ไม่มีวันหมด และพอเรามีลูก ความกังวลที่เราเคยมีเพราะน้อง ก็เปลี่ยนมาทำให้ลูกแทน ความกังวลเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ลูกเรายังเป็นเด็ก ยิ่งเล็กมาก ความหวาดระแวงนี้จึงเข้มข้นและมีอยู่ทุกวัน จึงเหมือนกับการทับซ้อน ๆ ซ้อน ๆ กันไปเรื่อย ๆ และเทคนิคภาพพิมพ์ ที่เราเลือกทำก็คือ ภาพพิมพ์สามารถพิมพ์ได้ เหมือนย่ำตัวเอง ย้ำมัน เหมือนย่ำความรู้สึกตัวเอง³⁰⁰

อาจกล่าวได้ว่าการสร้างสรรค์ของนุรัตนา เกิดขึ้นได้โดยอาศัยแรงจูงใจภายใน เพราะศิลปินสร้างสรรค์ผลงานด้วยความต้องการส่วนตัว ไม่มีชื่อเสียง เกียรติยศ หรือเงินทองเข้ามาเกี่ยวข้อง ทั้งความรู้สึกสะท้อนใจ หดหู่ และกังวลจากการได้เห็นความหวาดกลัวของเด็ก ๆ เกิดขึ้นภายในจิตใจของศิลปิน ก่อเกิดเป็นแรงผลักดันสำคัญให้ศิลปินถ่ายทอดความรู้สึกผ่านผลงานสร้างสรรค์ทางศิลปะ ด้วยเทคนิคและวิธีการที่เป็นเอกลักษณ์ และตอบสนองต่อความรู้สึกของตน

รูปแบบการนำเสนอ

ในผลงานชื่อ “Damp 1” (ภาพที่ 244) สร้างสรรค์โดยเทคนิคภาพพิมพ์แกะไม้ และเย็บปัก โทนสีของภาพไม่มีความเป็นธรรมชาติ รูปทรงเกินจริง มิติแบนราบ ไม่มีความลึก หรือแสงเงา บรรยากาศโดยรวมหม่นหมอง ปรากฏวัตถุรูปทรงอิสระหลายชิ้น บริเวณกึ่งกลางภาพ ปรากฏเส้นหน้าสีแดงที่ถูกเย็บเดินเส้นด้วยด้ายสีดำบริเวณขอบ สูดปลายด้านซ้ายของเส้นดังกล่าวปรากฏวัตถุแบนราบสีน้ำเงิน รูปร่างคล้ายเก้าอี้หวาย หรือก้อนเมฆ และยังมีห่วงขนาดใหญ่โดยขอบในเป็นสีดำทึบ และขอบนอกโปร่งมีลักษณะเป็นซี่ ใกล้เคียงกับห่วงดังกล่าวมีวัตถุคล้ายเสา มี 2 ขา มุม 4 มุมของภาพ ลักษณะคล้ายขนมปังแผ่นที่ถูกกัดมุมทั้ง 4 ออก ในผลงานชื่อ “Damp 3” (ภาพที่ 245) สร้างสรรค์โดยเทคนิคเดียวกัน โทนสีของภาพไม่มีความเป็นธรรมชาติ รูปทรงเกินจริง มิติแบนราบ ไม่มีความลึก หรือแสงเงา บรรยากาศโดยรวมหม่นหมอง ปรากฏวัตถุรูปทรงอิสระ สีแดง น้ำเงิน ดำ และเส้นสีแดงมองโดยรวมแล้วคล้ายตัว X ขนาดใหญ่ นอกจากนี้ยังปรากฏวัตถุลักษณะครึ่งวงกลม ลักษณะเส้นโค้งเป็นซี่ ๆ คล้ายรางรถไฟ ภายในวัตถุครึ่งวงกลมนี้ถูกเติมเต็มด้วยสีน้ำเงิน และยังมีบริเวณที่มองคล้ายแม่น้ำไหลผ่านเป็นวงโค้ง เชื่อมระหว่าง 2 แผ่นดิน ในผลงานชื่อ “Damp 11” (ภาพที่ 246)

²⁹⁹ นิทรรศการศิลปะ “ใต้สภาวะใต้” โดย นุรัตนา หะแหว, เข้าถึงเมื่อ 1 มิถุนายน 2559, เข้าถึงได้จาก

<http://www.portfolios.net/m/event?id=2988839%3AEvent%3A446961>

³⁰⁰ สัมภาษณ์ นุรัตนา หะแหว, อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 31 พฤษภาคม 2559.

สร้างสรรค์โดยเทคนิคเดียวกัน โทนสีของภาพ รูปทรง มิติในภาพ ไม่มีความเป็นธรรมชาติ แบนราบ ไม่มีความลึก หรือแสงเงา บรรยากาศโดยรวมหม่นหมอง ปรากฏวัตถุรูปทรงอิสระ และเส้นอิสระ เมื่อมองแล้วลักษณะคล้ายตัว A ที่บิดเบี้ยว นอกจากนี้ยังปรากฏห่วงสีดามีแขนห้อยออกมาจากขีดตรงกลางตัว A พื้นหลังมีการแบ่งพื้นที่ มีลักษณะเป็นสีเทาหม่นคล้ายรอยน้ำหยด หรือกลุ่มควัน ในผลงานชื่อ “Damp 12” (ภาพที่ 247) สร้างสรรค์โดยเทคนิคเดียวกัน โทนสีของภาพ รูปทรง มิติในภาพ ไม่มีความเป็นธรรมชาติ แบนราบ ไม่มีความลึก หรือแสงเงา บรรยากาศโดยรวมหม่นหมอง ปรากฏวัตถุคล้ายสิ่งก่อสร้าง ลักษณะคล้ายสะพาน มีเสาสูง มีตะแกรงลวดสาน ด้านล่างของสะพานสีแดงปรากฏวัตถุสีดำลักษณะเป็นแผ่นผืน มีขอบหนา พื้นส่วนกลางลักษณะคล้ายตาข่ายผืนใหญ่ เนื้อชิ้นไปมุ่มซ้ายด้านบน ปรากฏวัตถุแบบราบสีน้ำเงินขนาดใหญ่คล้ายสระว่ายน้ำ พื้นหลังมีสีเทาหม่น ไม่สม่ำเสมอ มองแล้วคล้ายหมอกควันล่องลอย และในผลงานชื่อ “Damp 13” (ภาพที่ 248) สร้างสรรค์โดยเทคนิคภาพพิมพ์แกะไม้ และเย็บปกเช่นเดียวกัน โทนสี วัตถุต่าง ๆ รวมถึงบรรยากาศ ไม่ปรากฏว่าเป็นสิ่งที่มีอยู่ในความเป็นจริง ไม่ว่าจะปั้นวัตถุรูปทรงคล้ายเน็ต หรือตาข่ายคั่นกลางสนามที่ใช้สำหรับเล่นกีฬา ตาข่ายมีลักษณะเป็นเส้นตัดกันสีดำ ช่องว่างระหว่างตาข่ายถูกเติมเต็มด้วยสีน้ำเงิน และมีการเย็บเดินเส้นรอบ ๆ ขอบตาข่ายด้วยด้ายสีแดง ลักษณะเป็นตารางขนาดใหญ่ มีขอบไม่แน่นชัด สีเทาหม่น

จะเห็นว่าผลงานทั้ง 5 ชิ้น ของนุรัตนา หะแวง ปรากฏรูปร่าง และรูปทรงอิสระ ที่ไม่เด่นชัดว่าเป็นสิ่งใด มีอยู่จริงหรือไม่ ศิลปินเน้นการแสดงออกและสื่อความหมายด้วยสี 3 สีเป็นหลัก ได้แก่ แดง น้ำเงิน และดำ ภาพรวมมีความแจ้งสว่าง ลึกลับ รูปทรงที่ปรากฏคล้ายเครื่องเล่นในสนามเด็กเล่นที่ดูบิดเบี้ยวไม่ได้สัดส่วน เป็นการตอกย้ำอารมณ์ความรู้สึกหวาดระแวงของเด็กที่หวั่นใจจะวิ่งเข้าหาความสนุกสนาน³⁰¹ มีการสกัด ตัดทอน ลดความสำคัญของรูปทรงจนเหลือเพียงร่องรอย รูปร่าง พื้นผิว และสีสัน ในลักษณะที่สะท้อนใจศิลปิน และไม่ได้ให้ความสำคัญกับการเล่าเรื่อง จึงสรุปได้ว่าผลงานของนุรัตนาถูกนำเสนอใน “รูปแบบนามธรรม”

เนื้อหา

จากแรงจูงใจและแนวคิดในการสร้างสรรค์ของศิลปิน สรุปได้ว่า เนื้อหาในผลงานของศิลปิน จัดเป็นประเภท เนื้อหาส่วนตัว อันมีที่มาจากมุมมองส่วนบุคคลของศิลปิน เป็นเนื้อหาที่เริ่มต้นจากชีวิตส่วนตัว เพราะเกี่ยวข้องกับแนวความคิด ความรู้สึก ประสบการณ์ที่ศิลปินได้สัมผัส อาทิ ความสะท้อนใจจากการตั้งคำถามของเด็ก ๆ และตนเองไม่สามารถให้คำตอบได้ ความวิตกกังวลในความปลอดภัย ทั้งของคนในครอบครัวและเด็ก ๆ คนอื่น ๆ อันเป็นสิ่งฝังแน่นในส่วนลึกของจิตใจ

³⁰¹ พิเชษฐ์ เปียร์กลิน, ปลายด้ามขวาน ปลายคาบสมุทรไทยมลายู, ใน The Ax Handle (ปลายด้ามขวาน), (กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2555) 2.

ตลอดช่วงเวลาของการใช้ชีวิต แม้ว่าสาเหตุการก่อเกิดความรู้สึกเหล่านั้นจะมาจากปัจจัยภายนอก อันได้แก่ เหตุการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และสภาพแวดล้อมของชุมชนที่อยู่อาศัย แต่ศิลปินได้เลือกหยิบยกในส่วนของความรู้สึกภายใน และความรู้สึกนึกคิดของตนเอง อันเป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นภายใน มากล้นกรองและถ่ายทอดเป็นผลงานสร้างสรรค์

เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยที่ปรากฏในผลงานของ นุรัตนา หะแว

ผลงานทั้ง 5 ชิ้นของนุรัตนา นำเสนอในรูปแบบนามธรรม ที่ไม่ปรากฏชัดว่าเป็นรูปร่าง หรือรูปทรงของสิ่งใด ๆ ที่มีอยู่ สีเส้นที่ปรากฏในผลงานล้วนมีดหม่น คลุมเครือ ไม่แจ่มชัด เป็นการสื่อความหมายถึงการมีชีวิตอยู่อย่างหวาดระแวงของผู้คนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยแนวคิดในการสร้างสรรค์ของศิลปินสื่อให้เห็นถึงวิถีของผู้บริสุทธิ์ที่ต้องวนเวียนอยู่ในพื้นที่เสี่ยงตาย กลิ่นไอความตาย คาวเลือด คราบน้ำตา ที่นับวันจะทวีความรุนแรงและขยายพื้นที่มากขึ้นไม่เว้นแม้แต่พื้นที่อภัยทาน โรงเรียน โรงพยาบาล ศาสนสถาน หรือสนามเด็กเล่น จึงแสดงให้เห็นว่า ความหวาดกลัวไม่ได้เพียงแต่เกาะกินใจผู้คนทั่วไป หากแต่ยังแผ่เร้น แล่นลึกเข้าไปในจิตใจของเด็กและเยาวชนผู้บริสุทธิ์ ตะกอนหมึก คราบน้ำตาที่ปรากฏในผลงานของนุรัตนาจึงเป็นสิ่งที่บอกเล่าความรู้สึกนึกคิดของคนในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี เป็นการบ่งชี้ให้เห็นถึงบรรยากาศในพื้นที่ที่เรียกว่าบ้านนั้นมีความไม่ปลอดภัยอย่างสิ้นเชิง³⁰² ดังเช่นที่รองศาสตราจารย์พิเชษฐ เป็ยร์กลิน ได้กล่าวถึงผลงานของศิลปินไว้ว่า

ความเป็นศิลปะส่องประกายในผลงานภาพพิมพ์ของเธอด้วยการใช้แม่พิมพ์แกะไม้ ธรรมชาติของผิวไม้ทั้งเรียบทั้งขรุขระ เธอขีด - ขีด ให้เกิดความตื้น-ลึก และทิ้งไว้ในบางส่วนให้เป็นร่องรอยชวนคิด ภายใต้ค่าน้ำหนักอ่อน-แก่ ดูเว้งว้างและลึกลับ รูปทรงคล้ายเครื่องเล่นในสนามเด็กเล่นดูบิดเบี้ยวไม่ได้ส่วน ยิ่งตอกย้ำอารมณ์ความรู้สึกหวาดและระแวง ประเด็นเด็กน้อยน้องสาวคนเล็กของเธอหวาดกลัวต่อเครื่องเล่นเด็ก หัวใจที่จะวิ่งเข้าหาความสนุกสนานเฉกเช่นเด็กน้อยในวัยเดียวกัน เป็นสิ่งที่เธอบอกเล่าและทิ้งรอยลึกไว้ในแม่พิมพ์ก่อนผ่านกระบวนการพิมพ์ออกมาเป็นผลงานศิลปะ การพิมพ์งานซ้ำขึ้นแล้วขึ้นเล่าของเธอเปรียบเสมือนการย้ำถึงความหวาดหวั่นไม่จางหายไปจากใจ เจาด้ายคงทอดยาวและแผ่ขยายอย่างไร้อาณาเขตในผลงานของเธอ เสมือนความมืดมนที่เหล่าบรรดาพี่น้องปลายด้ามขวานล้วนหวาดระแวงและโหยหาถึงความสุข³⁰³

³⁰² หัสภพ ตั้งมหาเมฆ, ณ ปลายด้ามขวาน, ใน The Ax Handle (ปลายด้ามขวาน), (กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2555) 4.

³⁰³ พิเชษฐ เป็ยร์กลิน, ปลายด้ามขวาน ปลายคาบสมุทรไทยมลายู, ใน The Ax Handle (ปลายด้ามขวาน), (กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2555) 2.

สอดคล้องกับสิ่งที่ศิลปินได้เคยกล่าวถึงเกี่ยวกับสภาวะการเมืองในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ที่ได้มีผลสืบเนื่องสู่การเปลี่ยนแปลงทั้งกายภาพและจิตใจของผู้คนในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะสภาวะจิตใจที่เกิดจกจิตใต้สำนึกของเด็ก เนื่องจากเหตุการณ์ความรุนแรงดังกล่าว ส่งผลให้เด็ก ๆ ในพื้นที่ โหยหา “ความสุข” และเรียกหา “สันติสุข”³⁰⁴

คำว่าหวาดระแวง ก็มาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในบ้าน ในสามจังหวัดอะละ มะันได้ออกอากาศ มีการกระจายข่าวทั่วโลก เสนอไปในทางที่ร้ายแรง มีความรุนแรง ทำให้คนไม่กล้ามาปัตตานี เราก็เอาแรงบันดาลใจที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ในสามจังหวัดมาถ่ายทอดเป็นงานศิลปะ³⁰⁵

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า นุรตนา หะแวน เป็นศิลปินมุสลิมที่สร้างสรรค์ผลงานศิลปะอยู่ในกลุ่มเนื้อหาเกี่ยวกับเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ผ่านกระบวนการและกรรมวิธีกลั่นกรองความรู้สึกระหว่างประสบการณ์การสร้างสรรค์ได้อย่างน่าสนใจ เป็นเอกลักษณ์และสะท้อนอารมณ์

3.6 ปรัชญา พیمانแมน

ปรัชญา พیمانแมน ศิลปินชาวนราธิวาส อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ผลงานจิตรกรรมของปรัชญา พیمانแมน สร้างสรรค์ขึ้นด้วยเทคนิคที่คิดค้นขึ้นเอง โดยผลงานประกอบขึ้นจากดินสอพองผสมสีอะครีลิคและกาว ในบางครั้งศิลปินได้ผสมสีเลื้อยและข้าวเปลือกลงไปด้วย³⁰⁶ และยังมีการใช้เครื่องมือภาพพิมพ์แกะไม้ และสี ในการชุบขีดให้เกิดร่องรอยในผลงาน ก่อเกิดเป็นผลงานศิลปะที่มีพื้นผิวน่าดึงดูดและโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ นอกจากนี้ปรัชญา ยังได้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะประเภทอื่นด้วย ได้แก่ ภาพพิมพ์สื่อผสม และประติมากรรม ผลงานศิลปะของศิลปินที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ครั้งนี้ มีจำนวน 5 ชิ้น ได้แก่ “Black House and Red House” (ภาพที่ 249) “พื้นที่ระหว่างความทรงจำ หมายเลข 1” (ภาพที่ 250 – 251) “แผ่นดิน” (ภาพที่ 252) “แผ่นน้ำ” (ภาพที่ 253) และผลงานชื่อ “พื้นที่ระหว่างความรู้สึก” (ภาพที่ 254)

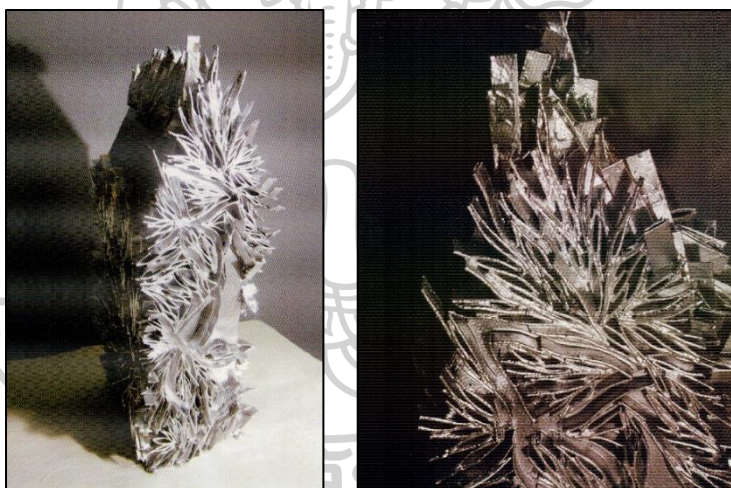
³⁰⁴ นุรตนา หะแวน, “ใต้ สภาวะใต้” (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2555), 3.

³⁰⁵ สัมภาษณ์ นุรตนา หะแวน, อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 31 พฤษภาคม 2559.

³⁰⁶ สัมภาษณ์ ปรัชญา พیمانแมน, อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 31 พฤษภาคม 2559.

ภาพที่ 249 Black House and Red House, 2556 เทคนิค ภาพพิมพ์พื้นราบและวาดเส้นปากกา
บนกระดาษ ขนาด 37 x 55 เซนติเมตร
ที่มา : ปรัชญ์ พิमानแมน, I said to you was true or deception ฉันทุดถึงเขา เป็นความจริงหรือ
การหลอกลวง, (เชียงใหม่ : ฟลุคกราฟฟิคแอนด์ดีไซน์, 2557)

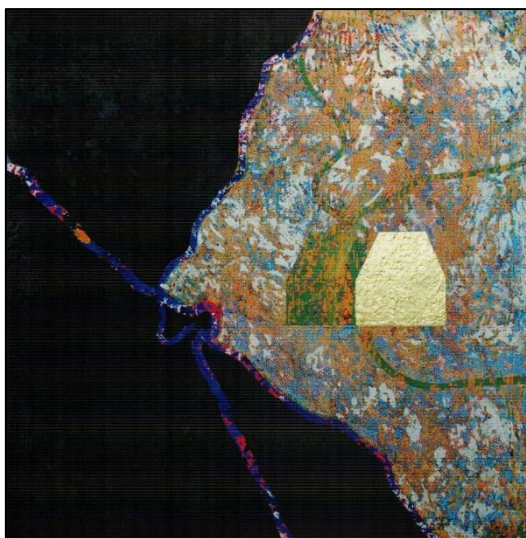

ภาพที่ 250 พื้นที่ระหว่างความทรงจำ หมายเลข 1, 2556 เทคนิค การเชื่อมต่อวัสดุบนรูปทรง, ขนาด
ผืนแปร

ภาพที่ 251 พื้นที่ระหว่างความทรงจำ หมายเลข 1 (ระยะใกล้), 2556 เทคนิค การเชื่อมต่อวัสดุบน
รูปทรง, ขนาด ผืนแปร

ที่มา : ปรัชญ์ พิमानแมน, I said to you was true or deception ฉันทุดถึงเขา เป็นความจริงหรือ
การหลอกลวง, (เชียงใหม่ : ฟลุคกราฟฟิคแอนด์ดีไซน์, 2557)

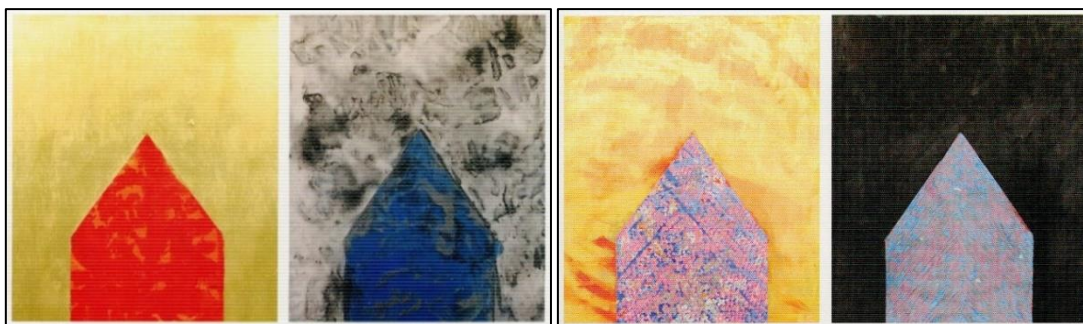

ภาพที่ 252 แผ่นดิน, 2556 เทคนิค ดินสอพองและสีอะครีลิค ขนาด 15 0x 150 เซนติเมตร
 ที่มา : ปรัชญ์ พิमानแมน, I said to you was true or deception ฉันทพูดถึงเขา เป็นความจริงหรือ
 การหลอกลวง, (เชียงใหม่ : ฟลุคกราฟฟิคแอนด์ดีไซน์,2557)

ภาพที่ 253 แผ่นน้ำ, 2556 เทคนิค ดินสอพองและสีอะครีลิค ขนาด 150 x 150 เซนติเมตร
 ที่มา : ปรัชญ์ พิमानแมน, I said to you was true or deception ฉันทพูดถึงเขา เป็นความจริงหรือ
 การหลอกลวง, (เชียงใหม่ : ฟลุคกราฟฟิคแอนด์ดีไซน์,2557)

ภาพที่ 254 พื้นที่ระหว่างความรู้สึก (ส่วนที่ 1), 2557 เทคนิค ดินสอพองและสีอะครีลิค ขนาด 100 x 400) เซนติเมตร

ภาพที่ 255 พื้นที่ระหว่างความรู้สึก (ส่วนที่ 2), 2557 เทคนิค ดินสอพองและสีอะครีลิค ขนาด 100 x 400 เซนติเมตร

ที่มา : ปรัชญ์ พิมาณแมน, I said to you was true or deception ฉันพูดถึงเขา เป็นความจริงหรือ การหลอกลวง, (เชียงใหม่ : ฟลุคกราฟฟิคแอนด์ดีไซน์, 2557)

ในผลงานชื่อ “Black House and Red House” (ภาพที่ 249) ผลงานมีขนาด 37 x 55 เซนติเมตร สร้างสรรค์โดยเทคนิคภาพพิมพ์พื้นราบ และวาดเส้นปากกบนกระดาษ ปากกากรูป 6 เหลี่ยมที่มีฐานกว้าง ลักษณะคล้ายบ้านขนาดเล็ก ณ ตำแหน่งกลางภาพ 2 รูป ลอยในระดับเดียวกัน โดยรูปทางซ้ายมีสีดำ และรูปทางขวามีสีแดง พื้นหลังปรากฏร่องรอยอันเกิดจากเทคนิคในการสร้างสรรค์ มองคล้าย รอยแตกของดิน และน้ำสนิมเปรอะเปื้อน มีโทนสีเข้าคล้ายทางด้านซ้าย จากนั้นค่อย ๆ สว่างขึ้นจนเห็นพื้นสีขาวมากขึ้น และยังมีสีเหลืองเข้มปรากฏในสันขอบล่างของภาพอีกด้วย

ในผลงานชื่อ “พื้นที่ระหว่างความทรงจำ หมายเลข 1” (ภาพที่ 250-251) ผลงานมีขนาดผืนแปร สร้างสรรค์โดยเทคนิคการเชื่อมต่อวัสดุ เป็นผลงานประเภทประติมากรรม ที่มีรูปลักษณะภายนอกมองคล้ายรูปทรงของบ้าน ที่ประกอบด้วยทรงสี่เหลี่ยมเป็นฐานล่าง และรูปทรงปริซึมที่มองคล้ายหลังคาบ้านมีหน้าจั่วสามเหลี่ยมเชื่อมต่ออยู่ด้านบน พื้นผิวภายนอกของผลงานมีลักษณะแปลกตา ใช้ทัศนธาตุ เส้น ในการสร้างลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ลักษณะเฉพาะ มองคล้ายกลีบดอกไม้ หรือมวลของริ้วกล่อมเนื้อมนุษย์ ระหว่างลวดลายเหล่านี้ บางส่วนมีการแบ่งเป็นช่องว่างชัดเจน เมื่อมองไกล ๆ จะมองคล้ายถนนตัดผ่านลวดลายเหล่านั้น แลเห็นเป็นลักษณะของแผ่นที่ดินแดนบางสิ่งกำลังงอกเงยอยู่บนตัวบ้าน โดยตัวผลงานมีการใช้สีเงินกึ่งด้านเคลือบไว้ทั้งหมด ทำให้ผลงานมีความแวววาวเล็กน้อย มีลักษณะสะท้อนแสง และดูแปลกตา

ในผลงานชื่อ “แผ่นดิน” (ภาพที่ 252) ผลงานมีขนาด 150 x 150 เซนติเมตร สร้างสรรค์โดยใช้สีอะครีลิคผสมดินสอพองทาทัບหลาย ๆ ชั้นและค่อย ๆ ขูดขีดจนเห็นชั้นดินสอพองที่มีสีต่างกัน ภาพถูกแบ่งออกเป็นสามส่วน คือ มุมซ้ายล่าง มุมซ้ายบน และภาพด้านขวา

ในภาพปรากฏเส้นแบ่งสีน้ำเงิน โดยขีดแบ่งภาพออกเป็น 3 ส่วน เริ่มจากขอบด้านซ้ายช่วงบน ลากยาวเฉียงลงมาจนแตะขอบภาพล่างด้านขวา และเริ่มอีกเส้นที่ขอบภาพบนด้านขวา ลากลงไปทางซ้ายจนจรดกับเส้นแรกใกล้กึ่งกลางเส้น จากนั้นก็ม้วนไปมคล้ายปมตรงจุดดังกล่าว ก่อนลากอีกเส้นออกมาจนแตะขอบภาพล่าง โดยถัดจากเส้นแรกไปทางเล็กน้อย มองดูคล้ายรูปตัว X ที่บิดเบี้ยวกลางภาพ โดยช่องด้านบน ด้านซ้าย และล่างของตัว X ถูกระบายด้วยสีดำสนิททั้งหมด

ช่องด้านขวาของตัว X ปรากฏพื้นผิวขรุขระที่เกิดจากการขีดขีด มีสีส้ม ฟ้า ขาว ปะปนกันไป กลางพื้นที่ ปรากฏรูป 6 เหลี่ยมฐานกว้างคล้ายรูปบ้านสีทองอร่าม และถัดไปด้านซ้ายยังปรากฏคล้ายเงาของบ้านหลังดังกล่าวด้วย มีพื้นผิวลักษณะเดียวกับพื้นหลัง แต่มีสีเขียวเติมเต็มเข้ามาจนปรากฏรูปร่างชัดเจน แตกต่าง นอกจากนี้ยังมีเส้นสายถูกลากยาวออกมาจากเงาดังกล่าวด้วยสีส้มเดียวกัน 3 เส้น โดยสองเส้นถูกลากออกจากจุดเดียวกันและยาวไปคนละด้าน ซ้ายและขวา เส้นซ้ายบรรจบที่เส้นสีน้ำเงินรูปตัว X ตรงช่วงบนเกือบขีดขอบภาพด้านบน และมีความคดโค้งมากกว่าเส้นขวา ที่บรรจบตรงขอบภาพด้านขวา และอีก 1 เส้นที่ถูกลากออกมาจากมุมซ้ายล่างของบ้านหลังสีทอง ก่อนเลี้ยวโค้งไปทางขวาจนบรรจบขอบภาพด้านขวา

ในผลงานชื่อ “แผ่นน้ำ” (ภาพที่ 253) ผลงานมีขนาด 150 x 150 เซนติเมตร สร้างสรรค์โดยใช้สีอะครีลิคผสมดินสอพองทาพับหลาย ๆ ชั้นและค่อย ๆ ขูดขีดจนเห็นชั้นดินสอพองที่มีสีต่างกัน ภาพถูกแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ด้านบน ด้านล่าง และกรอบสี่เหลี่ยมในพื้นที่ด้านล่าง

ในภาพปรากฏเส้นแบ่งสีแดงเหลืองขีดติดกัน สีแดงอยู่ข้างบนและสีเหลืองอยู่ด้านล่าง ลากจากขอบภาพด้านซ้าย มีจังหวะหยักและคดเคี้ยวใกล้จุดกึ่งกลางภาพ ก่อนจะสิ้นสุดที่ขอบภาพด้านขวา แบ่งพื้นที่ภาพเป็น 2 ส่วนโดยพื้นที่ด้านบนแคบกว่าพื้นที่ด้านล่าง พื้นที่ด้านบนทั้งหมด ถูกเติมเต็มด้วยสีฟ้าและน้ำเงิน มีการระบายจนปะปนกัน ไม่เนียนเรียบ ไม่สม่ำเสมอ พื้นที่ด้านล่างมีพื้นหลังโทนสีส้มอ่อน มีพื้นผิวขรุขระอันเกิดจากการขีดขีดจนปรากฏสีอื่น ๆ เพิ่มเติมตามรอยดังกล่าว ได้แก่ สีน้ำเงิน สีแดง สีส้ม สีเขียว และสีดำ ตรงขอบภาพด้านล่างมีสีส้ม และแดงสดไล่โดดเด่นขึ้นมาเล็กน้อย และในพื้นที่นี้ ยังปรากฏกรอบสี่เหลี่ยมรูปหนึ่ง มีขอบสีดำ ขอบบนหนาเข้มกว่าด้านอื่น ๆ ภายในกรอบปรากฏรูป 6 เหลี่ยมฐานกว้างคล้ายรูปบ้านสีน้ำเงินเข้ม และยังปรากฏเส้นสายของสีส้ม ขนาดต่างกันหลายเส้น ภายในกรอบนี้ และบางเส้นก็ยาวจนออกนอกกรอบไปสู่พื้นที่อื่น ๆ มีเส้นขนาดใหญ่สีทองปรากฏภายในกรอบสี่เหลี่ยม ขนาดใหญ่ 3 เส้น ปลายทั้งสองจรดขอบบนและล่างกรอบสี่เหลี่ยม และ 2 ใน 3 เส้น ยังตัดกันเป็นรูปตัว X อีกด้วย อีก 2 เส้นมีขนาดเล็กและสั้น ลากออกมาจากขอบล่างของกรอบสี่เหลี่ยมขึ้นไปเพียงเล็กน้อย และยังมีเส้นสีขาว เส้นสีแดง และเส้นสีน้ำเงิน ที่พันยุ่งเหยิงภายในกรอบสี่เหลี่ยม และถูกขีดออกนอกกรอบ กระจายออกไปอีกด้วย มี 1 เส้นที่ถูกลากออกมาจากหยักเส้นแบ่งภาพ โง่เข้าไปในกรอบสี่เหลี่ยมเล็กน้อยก่อนเลี้ยวออกมาจรดขอบภาพล่างด้านซ้าย

และในผลงานชื่อ “พื้นที่ระหว่างความรู้สึก” (ภาพที่ 254-255) ผลงานมีขนาด 100 x 200 เซนติเมตร จำนวน 2 ภาพ โดยในแต่ละผลงาน พื้นที่ในภาพจะถูกแบ่งครึ่งออกเป็น 2 ส่วน

ในภาพที่ 1 พื้นที่ด้านซ้ายมือ ปรากฏรูปร่างห้าเหลี่ยมปลายแหลมฐานตรง มงคล้ายรูปทรงของบ้าน มีสีแดงทั่วทั้งรูปร่าง ปรากฏเห็นเป็นพื้นที่เป็นรอยต่างแต่มีสีส้มเล็กน้อยทั่วบริเวณ พื้นหลังของภาพถูกเติมเต็มด้วยสีทองอร่ามทั้งหมด มีลักษณะเกลี่ยจนเรียบเนียนมองคล้ายพื้นผิวของทองคำเปลว และพื้นที่ด้านขวามือ ปรากฏเป็นภาพที่มีการจัดองค์ประกอบ และมีส่วนประกอบเช่นเดียวกับภาพทางด้านซ้าย แต่มีสีส้มและลักษณะพื้นผิวต่างกัน โดยรูปร่างคล้ายบ้านของภาพนี้มีสีน้ำเงิน แต่ปรากฏร่องรอยเประอะเปื้อน แทรกซึม จากเทคนิคเฉพาะของศิลปินทั่วทั้งบริเวณ ทำให้บ้านหลังนี้ดูสกปรกและทรุดโทรมกว่าบ้านหลังสีแดงทางด้านซ้าย ในส่วนของพื้นหลังเช่นเดียวกัน ปรากฏเป็นสีทึบหม่นที่เต็มไปด้วยร่องรอยเประอะเปื้อนสีดำทั่วทั้งบริเวณ โดยรอยเปื้อนที่ปรากฏบนตัวบ้านสีน้ำเงิน เมื่อพิจารณาแล้วอาจเกิดจากการสร้างสรรค์พื้นหลังที่ทาบทับลงไปบนตัวบ้านด้วย ทำให้บรรยากาศโดยรอบตัวบ้านของภาพทางด้านขวามือมีความอึมครึม มัวหมอง ไม่บริสุทธิ์ มองคล้ายถูกปกคลุมด้วยมวลฝุ่น หรือกลุ่มควันทั่วบริเวณ ให้ความรู้สึกอึดอัด ระคายเคือง

ในภาพที่ 2 เป็นภาพที่มีลักษณะ ส่วนประกอบ และการจัดองค์ประกอบเช่นเดียวกันกับภาพที่ 1 พื้นที่ด้านซ้ายมือ ปรากฏรูปร่างของบ้านเป็นรูปห้าเหลี่ยมปลายแหลมฐานตรง มีสีส้มที่เกิดจากเทคนิคเฉพาะของศิลปิน โดยมีสีส่วนใหญ่เป็นสีชมพู และมีสีน้ำเงิน สีแดง สีฟ้า สีขาว ปรากฏเห็นเป็นพื้นผิวขรุขระ เป็นร่องรอยที่เกิดจากการระบายสีซ้อนทับเป็นชั้น ๆ และขีดขีดด้วยเครื่องมือให้เห็นเป็นรอยทั่วทั้งรูปร่าง ลักษณะการขีดไร้ทิศทาง และรอยขีดมีลักษณะหยักตรงริมเล็กน้อย พื้นหลังของภาพถูกเติมเต็มด้วยเหลืองนวล และปรากฏรอบปาดป้ายสีแดงจาง ๆ จนบางส่วนมองคล้ายสีส้มที่เประอะเปื้อน ไม่ปรากฏพื้นผิวในลักษณะเด่นชัดนัก และพื้นที่ด้านขวามือ รูปร่างคล้ายบ้านในภาพนี้มีสีฟ้า สีเทาหม่น และสีชมพู มองเห็นพื้นผิวเป็นร่องรอยที่เกิดจากเทคนิคเดียวกันกับภาพด้านซ้ายมือ แต่ร่องรอยการขีดมีลักษณะเรียบยาว แแหลม ขูดเฉียงขึ้นตามองศาการเฉียงของจั่วบ้านในทั้งสองด้านแล้วมาบรรจบกันตรงกลาง และในส่วนของพื้นหลังได้ถูกเติมเต็มด้วยสีดำทั้งหมดทำให้บรรยากาศโดยรอบตัวบ้านมีความมืด แต่ไม่สนิท มองเห็นเป็นรอยปาดป้ายจาง ๆ เล็กน้อย มองแล้วลึกลับ น่าหวาดกลัว น่าสงสัย และไม่ปลอดภัย

แรงจูงใจ

ผลงานศิลปกรรมของปรัชญ์ พิมานแมน มีที่มาจากที่ตั้งคำถามกับความรู้สึกทางด้านกายภาพและสภาพแวดล้อมมาเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์รูปแบบของการจัดบันทึกจากเหตุการณ์ความไม่สงบ ความรุนแรงในบ้าน ซึ่งบ้านในที่นี้คือพื้นที่ 4 จังหวัดภาคใต้อันได้แก่ จังหวัดสงขลา จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส อันเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของศิลปิน ที่ทั้งเติบโต ฟ่านัก

อาศัย และทำงาน ปรัชญ์ต้องการสะท้อนเรื่องราวเกี่ยวกับ บ้าน ผ่านรูปทรง สัญลักษณ์และทัศนธาตุ ที่ผสมผสานความกลมกลืน ภายใต้ความขัดแย้งทางความรู้สึก ในกระบวนการทางเทคนิคที่เกิดจาก พื้นผิว ร่องรอยที่แสดงออกถึงความรุนแรง ดังความรู้สึกที่กระทบภายในที่ศิลปินได้รับจากถิ่นกำเนิด ของตนเอง ที่เคยอาศัยอยู่อย่างสงบและสันติสุข แต่ในปัจจุบันความรู้นั้นเหลือเพียงร่องรอยของความ ทรงจำที่ไม่อาจย้อนคืนกลับมาได้

เรารู้สึกกับบ้าน เลยนนำมาถ่ายทอดเป็นงานศิลปะ สังเคราะห์เหลือเพียงแครูปทรง สัญลักษณ์ หรือทัศนธาตุบางอย่าง ตอนนี้นำบรรยากาศรอบ ๆ นี้ชวนหดหู่มาก เพราะไม่ว่าจะไปไหนก็โดนคันตัว ไปไหน ก็โดนซักถาม ไปไหน กลับบ้านครับ แล้วมาจากไหน มาจากบ้านครับ อ้าว แล้วทำไมไม่มีบ้าน 2 หลัง ก็เป็น คนที่เน้นมาทำงานที่นี่ครับ พอไม่เข้าใจก็คุยกันยาว เราก็กลัวเขา เขาก็กลัวเรา³⁰⁷

ผลงานของปรัชญ์ พิมานแมน มักปรากฏเป็นรูปร่างหรือรูปห้าเหลี่ยมฐานตรงปลาย เป็น รูปลักษณะพื้นฐานที่เมื่อมองดูแล้วสามารถคาดเดาได้ทันทีว่าเป็น บ้าน ด้วยบ้านในความรู้สึกของคน ทั่วไปนั้น คือสถานที่ปลอดภัย ให้อยู่อาศัย ปกป้องชีวิตของผู้คนจากมลภาวะภายนอก ให้ความอบอุ่น ใช้สร้างชีวิต สร้างครอบครัว แต่สิ่งที่ศิลปินต้องเผชิญในบ้านตัวเองกลับไม่เป็นเช่นนั้น เป็นบ้านที่ให้ความรู้สึกไม่ปลอดภัย และเต็มไปด้วยความหวาดระแวง อันเนื่องมาจากสถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้น รวมถึงการรายงานสถานการณ์ที่เผยแพร่ออกไปให้คนภายนอกได้รับรู้ กลับทำให้ผู้คนเหล่านั้น เข้าใจพื้นที่และคำว่า “บ้าน” ของ ปรัชญ์ พิมานแมนในมุมมองที่คลาดเคลื่อน ไม่กระจ่างชัด ส่งผลให้เกิดภาพลักษณ์ทางลบต่อคนในพื้นที่เป็นอย่างมาก

สื่อเป็นเพียงตัวเผยแพร่ รายงานว่ามีระเบิดจุดนี้ ชาวบ้านกลุ่มนี้เป็นคนทำ ทหารได้รับบาดเจ็บ แต่สิ่งที่เป็นความจริงนั้นเราไม่เคยรู้เลยว่าเกิดอะไรขึ้น การมาสัมภาษณ์ก็หยาบแค่ที่จับใจความได้ไป เผยแพร่ อาจจะเกิดจากความไม่รู้จริงก็ได้ ผมเลยตีความไปว่า สิ่งที่ทุกคนพูดถึงกัน จะหาความจริงได้ก็ เปอร์เซ็นต์ คือการพูดปากต่อปาก คือการกล่าวหาเขาหรือเปล่า ผมอยากให้ทุกคนหาข้อมูลให้แน่นก่อนที่จะมาวิจารณ์ นักข่าวควรจะไปหาข้อมูลก่อนว่าศาสนาอิสลามมีข้อห้ามอะไรบ้าง บางคนเขามาคุยกับเราว่าที่น่ากลัว คนที่กลัวเป็นเพราะรู้จากข่าวสาร

เรื่องมุสลิมโเบียด้วย ถ้าไม่ได้มาเจอ มาสัมผัส ไม่ได้มาอยู่กับคนในชุมชนจริง ๆ ก็จะไม่รู้เลยว่า เขาไม่ได้ที่น่ากลัว สิ่งที่น่ากลัวคือรูปสัญลักษณ์หรือเปล่า การใส่ผ้าคลุมเหรอ พอมีรูปสัญลักษณ์ที่ชัดเจนคนก็กลัว เพราะศาสนาอื่นเขาไม่ได้เป็นกฎ แต่เรามีสัญลักษณ์ที่ชัดเจน เลยกลายเป็นเครื่องหมายของความน่ากลัว³⁰⁸

³⁰⁷ สัมภาษณ์ ปรัชญ์ พิมานแมน, อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 31 พฤษภาคม 2559.

³⁰⁸ เรื่องเดียวกัน.

จากสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ บ้าน ของศิลปินส่งผลโดยตรงต่อความรู้สึกและ ความปลอดภัยของชีวิต แม้จะมีคำถามว่า ทำไมถึงยังคงอยู่ในบ้านหลังนี้ ศิลปินก็ได้ให้ความเห็นว่า เพราะบ้านหลังนี้เปรียบเสมือนที่หล่อหลอมชีวิต สร้างภูมิคุ้มกันทางความคิด และดำรงซึ่งวัฒนธรรม อันเป็นเอกลักษณ์ ทั้งยังเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่ผสมผสานความหลากหลายรากเหง้า ศิลปินจึง สร้างสรรค์งานศิลปะเพื่อเชื่อมโยงเรื่องราวทางความรู้สึกเข้าด้วยกัน และในทุกเทคนิคนั้นมีเหตุผลใน การเชื่อมโยงความรู้สึกและเรื่องราวของตนเข้าไป โดยในผลงานชื่อ “Black House and Red House” (ภาพที่ 249) ศิลปินได้สร้างสรรค์ผลงานด้วยเทคนิคภาพพิมพ์จากวัสดุ เมื่อสังเกตบริเวณพื้น หลัง จะเห็นว่าปรากฏร่องรอยอันเกิดจากเทคนิคในการสร้างสรรค์ มองคล้าย รอยแตกของดิน และน้ำ สนิมเปรอะเปื้อน เป็นสิ่งที่เกิดจากการกดทับลงไประหว่างแม่พิมพ์และกระดาษ ทำให้เกิดร่องรอย ร่องลึก ยากจะลบเลือน เพื่อสื่อถึงความรู้สึกของการถูกกระทำครั้งแล้วครั้งเล่า การกดให้เป็นรอย มากมายนี้ เปรียบเสมือนร่องรอยของกระสุนปืน ระเบิด ที่เกิดขึ้นนับไม่ถ้วน แม้จะสิ้นเสียงไปในแต่ละ ครั้ง แต่ความเจ็บปวด ความรู้สึกที่เกิดจากสิ่งเหล่านั้น ไม่เคยลบเลือนไป ในผลงานชื่อ “พื้นที่ระหว่าง ความทรงจำ หมายเลข 1” (ภาพที่ 250-251) เป็นผลงานประติมากรรมความรู้สึกเชิงสัมพันธ์ของ ความคิด โดยรูปสัญลักษณ์นั้น เปรียบเสมือนการต่อเติมลมหายใจบนนัยยะพื้นฐานของรากเหง้าทาง วัฒนธรรมที่คงอยู่ ลวดลายถูกต่อเติมเพื่อสร้างรูปทรงใหม่จากรูปทรงเดิม ซึ่งก็เป็นรูปทรงของบ้าน อัน เป็นขอบเขตที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัย ในผลงานที่ชื่อว่า “แผ่นดิน” (ภาพที่ 252) และ “แผ่นน้ำ” (ภาพที่ 253) ที่ศิลปินได้สร้างสรรค์ในรูปแบบคล้ายกัน คือ ใช้สีอะครีลิคผสมดินสอพองทาที่บหลาย ๆ ชั้น และค่อย ๆ ขูดขีดจนเห็นชั้นดินสอพองที่มีสีต่างกันปรากฏขึ้น และยังแบ่งพื้นที่ในภาพ ออกเป็น 3 ส่วนเช่นเดียวกัน โดยการขูดขีดนี้มีจุดประสงค์เพื่อให้เกิดร่องรอยที่ชัดเจน และการแบ่งพื้นที่ก็เป็นการ ทำให้เห็นเส้นแบ่งระหว่างความสุขและความทุกข์อย่างเป็นรูปธรรม สีที่เกิดจากการผสมผสาน เปรียบเสมือนร่องรอยของความทรงจำที่ถูกเติมแต่ง การขูดขีดร่องรอยนั้น จึงเป็นเหมือนกันการแก้ไข นำสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ออกไปจากความทรงจำ และในผลงานที่ชื่อว่า “พื้นที่ระหว่างความรู้สึก” (ภาพที่ 254-255) ก็ปรากฏเห็นเด่นชัด เป็นบ้าน 4 หลัง ในลักษณะต่างสีส้ม และต่างบรรยากาศ แต่กลับมี ร่องรอยที่ทำให้เห็นถึงความไม่ปกติทั้งสิ้น เป็นการแสดงออกถึงบ้าน 4 หลัง หรือ 4 สถานที่ ใน 4 จังหวัด ที่ศิลปินได้กล่าวไว้ข้างต้น อันได้แก่ จังหวัดสงขลา จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส

นอกจากนี้ศิลปินยังได้กล่าวถึงการเชื่อมโยงระหว่างศาสนาและศิลปะไว้ว่า ศิลปะกับ ศาสนาเป็นสิ่งเดียวกัน ศิลปะรองศาสนาเพียงนิดเดียวเท่านั้น นั่นคือ การให้ศาสนานำทางและให้ ศิลปะ ซึ่งเป็นสิ่งที่ศิลปินกระทำรับใช้ส่วนนั้นไปด้วย สอดคล้องกับสิ่งที่ศิลปินได้ให้สัมภาษณ์กับผู้วิจัย ดังนี้

งานของเราจะเป็นรูปแบบไหนก็ได้ที่เป็นตัวเราที่สุด ทำโดยไม่ต้องยึดติดการค้าขาย ทำโดยไม่ต้องยึดติดกับการหากำไร ก็อย่างที่เขาสอนกันว่าศิลปะไม่ได้สร้างมูลค่า เรายังเป็นแค่คนที่เพิ่งเริ่มต้น มูลค่าที่เขาเข้ามาตีให้เราจะยังน้อยอยู่ อย่าไปให้ความสำคัญกับคนซื้อก่อน คุณมองที่ตัวคุณเองว่าคุณทำงานดีพอหรือยัง ถึงจุดหนึ่งเมื่อคุณมีโอกาส งานคุณมีมูลค่าของตัวเอง โดยไม่ต้องเร่ขาย เราทำงาน เพื่อให้เราได้ทำงานศิลปะ³⁰⁹

อาจกล่าวได้ว่าการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของศิลปินเกิดขึ้นได้โดยอาศัยแรงจูงใจภายใน เพราะศิลปินสร้างสรรค์ผลงานด้วยความต้องการส่วนตัว ไร้ความต้องการในเรื่องของชื่อเสียง เกียรติยศ หรือเงินทอง ทั้งความรู้สึกสงสัย สะเทือนใจ หดหู่ กังวล หวาดระแวง จากเหตุการณ์ความไม่สงบ รวมถึงข่าวสารที่บิดเบือนไปจากความเป็นจริงที่ศิลปินรับรู้ และเผชิญอยู่ทุกวัน ได้ส่งผลเป็นแรงผลักดันให้ศิลปินสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่สื่อสารคำถามต่าง ๆ ไปยังผู้คนภายนอก ด้วยเทคนิคและวิธีการอันเป็นเอกลักษณ์จากการคิดค้นด้วยตนเอง

รูปแบบการนำเสนอ

ในผลงานทั้ง 5 ชิ้นของปรัชญ์ พิมานแมน จะเห็นได้ชัดว่า ปรากฎรูปบ้าน ที่ถูกสกัดลดทอน สังเคราะห์เอาเพียงรูปทรงบริสุทธิ์ออกมา และมีการแต่งเติมร้อยรอย ลวดลายตามความรู้สึกลงไป เนื่องด้วยบ้านเกิดของศิลปิน คือ จังหวัดนครราชสีมา และที่อยู่อาศัยปัจจุบันและสถานที่ทำงานคือ จังหวัดปัตตานี ซึ่งทั้งสองที่นี้ล้วนอยู่ในขอบเขตของความรุนแรง โดยบ้านในผลงานทั้ง 5 ชิ้น มีรูปทรงสภาพแวดล้อม และพื้นผิวสีแตกต่างกัน โดยในผลงานชื่อ “Black House and Red House” (ภาพที่ 249) บ้านทั้ง 2 หลังมีรูปทรงหกเหลี่ยม ตั้งอยู่ในพื้นที่ว่างอันมีบรรยากาศสลับและคลุมเครือ ในผลงานชื่อ “พื้นที่ระหว่างความทรงจำ หมายเลข 1” (ภาพที่ 250-251) ปรากฎรูปทรงบ้านที่มีการสกัดให้เหลือเพียงโครงหลัก และแต่งเติมลวดลายลงไปตามความรู้สึกของศิลปิน ในผลงานชื่อ “แผ่นดิน” (ภาพที่ 252) บ้านทั้งบ้านทั้ง 2 หลังมีรูปทรงหกเหลี่ยมเช่นกันแต่มีระยะใกล้จนซ้อนทับกัน มองแล้วคล้ายตั้งอยู่ในพื้นที่บางแห่งที่มีเส้นกัน และมีเส้นสายความเชื่อมโยงบางสิ่ง ศิลปิน ในผลงานชื่อ “แผ่นดินน้ำ” (ภาพที่ 253) ปรากฎรูปร่างของบ้านที่ถูกสกัดลดทอนแล้ว ตั้งอยู่ในกรอบปริศนารูปสี่เหลี่ยมที่ภายในเต็มไปด้วย เส้นสาย ร้อยรอยพาดผ่านไปมา และในผลงานชื่อ “พื้นที่ระหว่างความรู้สึก” (ภาพที่ 254-255) ปรากฎเป็นภาพ 2 ภาพที่มีบ้านรวมทั้งหมด 4 หลัง เป็นห้าเหลี่ยมปลายแหลม ผลงานทั้งหมดจึงมีความหมายเชื่อมโยงกับบ้านที่เคยสงบสุขแต่ถูกสถานการณ์บีบคั้นทำลายจนแปรเปลี่ยนไป

³⁰⁹ เรื่องเดียวกัน

ของศิลปิน เป็นรูปทรงและรูปร่างที่เรียบง่าย ไม่มีรายละเอียดของบ้านตามความเป็นจริง จึงสรุปได้ว่า ผลงานทั้ง 5 ชิ้นของปรัชญ์ พิมานแมนถูกนำเสนอใน “รูปแบบกึ่งนามธรรม”

เนื้อหา

จากการวิเคราะห์ทั้งหมดจะเห็นได้ว่าศิลปินต้องการถ่ายทอดผลกระทบที่บ้านของตนต้องเผชิญจากสถานการณ์ภายนอก การแสดงออกมีสาระเน้นไปถึงความเกี่ยวพันกับสังคมโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นการเมืองที่มองไม่เห็นหลังม่านของความรุนแรง การบรรยายสังคมโดยการสะท้อนให้เห็นชีวิตในที่คลุมเครือ หวาดระแวง ระแวดระวัง ภาพบ้านที่ไม่ได้พานพบความสงบอย่างเช่นที่เคยเป็นมีผลในการปลุกเร้าความคิดให้กับผู้ชม ให้ได้เกิดการตระหนักและย้อนคิดถึงคุณธรรมที่ควรปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์ สร้างจิตสำนึกร่วมให้เห็นถึงปัญหาที่ไม่ใช่เพียงปัญหาส่วนตัว แต่เป็นปัญหาระดับชุมชน สังคม รวมถึงระดับชาติ นอกจากนี้ยังมีลักษณะการดำเนินสังคมในเสียวนึง ด้วยการนำเสนอข่าวทำให้ผู้ชมในสังคมภายนอกที่ขาดการไตร่ตรอง มองเห็นภาพบ้านของศิลปินผิดไปจากความเป็นจริง ผลงานศิลปะของศิลปินจึงเป็นการสื่อสารความหมายเพื่อเสนอความคิดให้ผู้ชมมีส่วนร่วมได้ตระหนักถึงความจริงผ่านการสังเกตและวิเคราะห์ผลงาน³¹⁰

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า เนื้อหาในผลงานสร้างสรรค์ของศิลปิน จัดเป็นประเภท เนื้อหาทางสังคม อันเป็นผลงานที่นำเสนอและสื่อถึงเรื่องราว เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม สังคม เช่น ความหลอกลวง การทำลายล้าง สงคราม การเมือง อันเป็นปัจจัยจากภายนอกทั้งสิ้น

เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยที่ปรากฏในผลงานของปรัชญ์ พิมานแมน

ในผลงานชื่อ “Black House and Red House” (ภาพที่ 249) ศิลปินสร้างสรรค์ด้วยเทคนิคภาพพิมพ์บนพื้นราบและวาดเส้นปากกาบนกระดาษ ปรากฏรูปบ้านในผลงาน คำน้ำหนักของสีและร่องรอยที่เกิดจากแม่พิมพ์ เปรียบดังร่องรอยความรู้สึกที่ถูกกดทับและยากจะลบเลือน ปรัชญ์ต้องการสื่อความหมายและบอกเล่าถึงร่องรอยของกระสุนปืน ระเบิด จากเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นครั้งแล้วครั้งเล่า แม้สิ่งเหล่านั้นจะเกิดขึ้นเพียงเสี้ยววินาทีในแต่ละครั้ง แต่ความรู้สึกหวาดกลัว ความสูญเสียยังคงประทับในใจของผู้ประสบตลอดไปเหมือนดังร่องรอยการพิมพ์ภาพ ในผลงานชื่อ “พื้นที่ระหว่างความทรงจำ หมายเลข 1” (ภาพที่ 250-251) ปรากฏเป็นรูปทรงบ้าน รูปทรง ลวดลายที่ถูกต่อเติมขึ้นภายนอกรูปทรงหลัก เกิดจากความต้องการถ่ายทอดจินตนาการในการต่อเติมสมมติใจให้กับบ้านที่ถูกทำร้ายมานานจากเหตุการณ์ความไม่สงบ ให้กับวัฒนธรรมที่อยู่คู่กับบ้านยังคงมีตัวตน งดงาม ในผลงานชื่อ “แผ่นดิน” (ภาพที่ 252) และ “แผ่นดินน้ำ” (ภาพที่ 253) เทคนิคที่ใช้ในการ

³¹⁰ เรื่องเดียวกัน 96.

สร้างสรรค์ได้ก่อให้เกิดร่องรอยที่ชัดเจน ปรัชญาต้องการที่จะแสดงเส้นแบ่งระหว่างพื้นที่ของความสุขและความทุกข์ให้ผู้ชมสามารถมองเห็นความรู้สึกของตนผ่านผลงาน ซึ่งปฏิเสธไม่ได้ว่า ก่อนหน้าที่จะมีเหตุการณ์ความไม่สงบนั้น พื้นที่นี้ก็มีได้ต่างจากพื้นที่อื่น ๆ ในประเทศไทย ที่ประชาชนได้อาศัยดำรงชีวิตอย่างสงบสุข เป็นพื้นที่ที่เต็มไปด้วยความสุข แต่สิ่งที่ศิลปินและคนในพื้นที่ต้องเผชิญในปัจจุบันกลับเป็นความทุกข์ ความหวาดกลัวจากเหตุการณ์ความรุนแรงที่ไม่คาดคิดและไม่เคยมีส่วนเกี่ยวข้อง ไต่ ๆ และในผลงานชื่อ “พื้นที่ระหว่างความรู้สึก” (ภาพที่ 254-255) ที่ศิลปินสร้างสรรค์ด้วยเทคนิคและวิธีการแบบเดียวกับ 2 ผลงานก่อนหน้า โดยนำรูปร่างของบ้าน 4 หลังมาจัดองค์ประกอบในผลงาน สีเส้น และบรรยากาศรอบ ๆ บ้านนั้นแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง สอดคล้องกับที่ปรัชญาได้กล่าวไว้ว่า การสร้างสรรค์ของตนเป็นการบันทึกความรู้สึกที่เกิดจากเหตุการณ์ความไม่สงบในบ้าน โดยบ้านในที่นี้คือพื้นที่ 4 จังหวัดภาคใต้ดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ได้หลอมรวมชีวิตของศิลปินมาตลอด 20 กว่าปีที่ผ่านมา ปัจจัยอันร้ายแรงภายนอกเหล่านั้นได้ส่งผลโดยตรงต่อความรู้สึกของศิลปิน โดยเฉพาะความปลอดภัยในชีวิต

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าปรัชญา พิมานแมน เป็นศิลปินมุสลิมที่สร้างสรรค์ผลงานศิลปะอยู่ในกลุ่มเนื้อหาเกี่ยวกับเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ผ่านกระบวนการและกรรมวิธีสร้างสรรค์ที่หลากหลาย อันเป็นทักษะและความชำนาญของศิลปิน

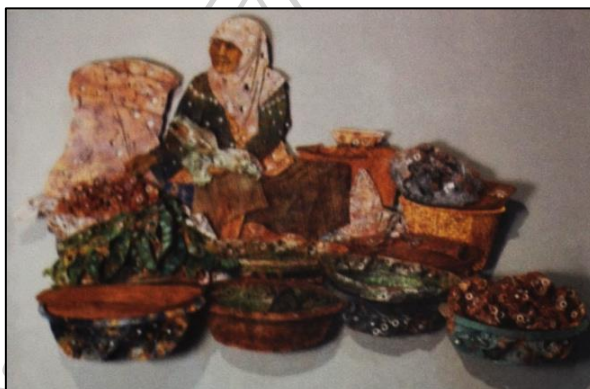
4. วิถีชีวิตของมุสลิม

วิถีวัฒนธรรม หรือวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันของชาวมุสลิม มีความเรียบง่าย ชัดเจน และถือเอาหลักศาสนาเป็นสำคัญในการดำรงตน อาทิ การแต่งกาย ศาสนาอิสลามห้ามไม่ให้มุสลิมแต่งกายที่ทำให้เกิดความเข้าใจผิดคิดว่าเป็นศาสนิกอื่น ห้ามไม่ให้สตรีเปิดเผยอวัยวะร่างกาย นอกเหนือจากมือและใบหน้าแก่ผู้ใด อาหาร อิสลามเน้นเรื่องการรักษาสุขภาพของร่างกาย ด้วยการเลือกรับประทานอาหารที่ถูกต้องตามหลักโภชนาการ ด้วยเหตุนี้จึงมีข้อห้ามเกี่ยวกับการบริโภคสัตว์ของมุสลิม และสุกรถือว่าเป็นสัตว์ปรกไม่เหมาะแก่การบริโภค ถือว่าไม่ถูกหลักโภชนาการ พิธีกรรม อิสลามเป็นศาสนาที่ไม่มีนิกบวชหรือนักพรตในการประกอบพิธีกรรม แต่มุสลิมทุกคนเป็นทั้งฆราวาสและนักบวชอยู่ในตัวคนเดียว และถือหลักการของศาสนาเป็นธรรมนูญสูงสุดในการดำรงพิธีกรรมที่สำคัญ พิธีกรรมสำคัญของอิสลาม อาทิ พิธีฮัจญ์ พิธีสุฮันต์วันประสูติพระศาสดา พิธีสุหนัต พิธีการเชือดกุรบาน เป็นต้น ชื่อ ชาวมุสลิมส่วนใหญ่จะใช้ชื่อที่มาจากภาษาอาหรับ โดยบิดามารดาจะเลือกชื่ออันงดงามเป็นมงคลให้แก่ลูก หรือชื่อของบรรดาศาสนทูต หรือบรรดาอิมาม และแม้ว่าชื่อนั้นจะไม่ใช้ภาษาอาหรับแต่ถ้ามีความหมายที่ดี ก็ถือว่าเป็นชื่อที่ดี และจะไม่ตั้งชื่อที่มีถ้อยคำหรือมีความหมายที่ขัดต่อความรู้สึกอันดีงาม ซึ่งอาจนำไปสู่การถูกล้อเลียน และสร้างความรู้สึกที่ไม่ดีให้แก่เจ้าของ และ ภาษา ภาษาประจำศาสนาอิสลาม คือภาษาอาหรับ ซึ่งจะถูกนำมาใช้ในพิธีกรรมต่าง

ตำราเรียน และคัมภีร์ต่าง ๆ และสำหรับชาวมุสลิมทางภาคใต้ของประเทศไทย ภาษาที่มุสลิมในพื้นที่ใช้สื่อสารคือ ภาษามลายู หรือที่รู้จักกันในนาม ภาษายาวี

ด้วยเอกลักษณ์ของการดำรงชีวิตของชาวมุสลิม ทำให้ศิลปินส่วนหนึ่งมองเห็นความงดงามของความเรียบง่ายในชีวิตประจำวัน จึงได้นำเสนอผลงานศิลปะที่ปรากฏให้เห็นถึงการดำเนินชีวิต รูปแบบความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียม ประเพณีปฏิบัติของชาวมุสลิม ซึ่งเป็นสิ่งที่คนทั่วไป ผู้ที่นับถือศาสนาอื่น หรือผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนอื่นอาจไม่เคยได้สัมผัสมาก่อน นับเป็นผลงานศิลปะที่ได้เปิดมุมมองใหม่ให้กับผู้ชม และยังเป็นผลงานที่ให้ความรู้กับผู้ชมได้อีกด้วย

ศิลปินตัวอย่าง

ภาพที่ 256 กูชอพียะ นีปือชา, อัตลักษณ์วิถี หมายเลข 2 , เทคนิค ประกอบกระดาษ, ขนาด 127 x 200 x 16 เซนติเมตร

ที่มา : สหุจิบัตรศิลปกรรมร่วมสมัยรุ่นเยาว์ ครั้งที่ 32

ภาพที่ 257 นอเตียนา ปีอิง, บ้านฉัน หมายเลข 3 , เทคนิค จิตรกรรมผสม เย็บปัก, ขนาด 180 x 130 เซนติเมตร

ที่มา : สูจิบัตรศิลปกรรมร่วมสมัยรุ่นเยาว์ ครั้งที่ 33

โดยจากศิลปินทั้ง 10 ท่าน ผู้วิจัยได้สำรวจศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของมุสลิม มีจำนวน 6 ท่าน ได้แก่

- 4.1 เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ
- 4.2 ศิริชัย พุ่มมาก
- 4.3 นูรัตนา ทะแฉ
- 4.4 ปรัชญ์ พิमानแมน
- 4.5 นิแอ นิแต
- 4.6 ธิดารัตน์ จันทเชื้อ

4.1 เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ

วิถีชีวิตของมุสลิมที่ปรากฏในผลงานของเจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ

เมื่อผู้วิจัยได้พิจารณาผลงานศิลปะ แนวความคิด รวมถึงแรงจูงใจของเจ๊ะอับดุลเลาะให้ถึถ้วนแล้ว พบว่า การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของเจ๊ะอับดุลเลาะ จัดอยู่ในกลุ่มศิลปินมุสลิมผู้สร้างสรรคงานศิลปะที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิตของมุสลิมเช่นเดียวกัน โดยจะเห็นได้จากผลงานชื่อ “ความงามในม่านมืดที่ปัตตานี” (ภาพที่ 235) ที่ปรากฏภาพของหญิงชาวมุสลิม 2 คน สวมผ้าคลุมฮิญาบพร้อมผ้าปกปิดใบหน้าตั้งแต่ช่วงจมูกที่มีลวดลายเป็นเอกลักษณ์ ประกอบด้วยภาพของสัตว์ทะเลหลากหลายชนิดรวมกัน เช่น กุ้ง ปลา ปลาหมึก และในผลงานที่ชื่อว่า “ดอกไม้งามที่ถูกซ่อนเร้นที่ปัตตานี” (ภาพที่ 234) เช่นเดียวกัน ได้ปรากฏภาพหญิงสาวสวมผ้าคลุมฮิญาบพร้อมผ้าปกปิดใบหน้าตั้งแต่ช่วงจมูก ผ้าคลุมที่เธอสวมอยู่ก็มีลวดลายเป็นภาพของสัตว์ทะเลหลากหลายชนิดรวมอยู่เช่นเดียวกัน

ผมมาย้อนดูตัวเอง เรื่องพวกนี้คือชีวิตของเราทั้งนั้น ออกมาโดยเราไม่รู้ตัว งานที่ออกมามีทั้งปลา ทั้งกุ้ง ปลาหมึก³¹¹

โดยศิลปินได้เคยให้ทรรศนะเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวมุสลิมในพื้นที่ท้องถิ่นของปัตตานีไว้ว่า ศิลปินมีความรักและความศรัทธาในวิถีแห่งท้องถิ่นที่คนในพื้นที่ได้ปฏิบัติกันมาตลอดระยะเวลาอันยาวนาน และได้สัมผัสถึงปรากฏการณ์สุนทรียภาพ เช่น วัฒนธรรมการดำเนินชีวิต การอยู่ การกิน อาหาร เครื่องแต่งกาย ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีและความเชื่อ ความศรัทธาตามหลักศาสนา

³¹¹ BBC Thai, ในพื้นที่ผู้รับมันต้องมีศิลปะเสียงเพรียกหาความเป็นมนุษย์จากพื้นที่ความขัดแย้ง, เข้าถึงเมื่อ 8 ตุลาคม 2559, เข้าถึงได้จาก <https://www.facebook.com/BBCThai/posts/1762497190637980>

อิสลาม ความหลากหลายของอัตลักษณ์ท้องถิ่นนี้ ส่งผลต่อความรู้สึกนึกคิดของศิลปินให้เกิดความรักและความหวงแหนในวัฒนธรรมของตน ไม่ว่าจะเป็ลนลวดลายเรือกอและที่งดงามพิศดาร ลวดลายของผ้าปาเต๊ะที่มีสีสันสดใส หรือความงดงามของอาวุธคู่กายชายชาวมลายูที่งดงามอย่าง กริช เป็นต้น ประกอบกับแนวความคิดในการสอดแทรกวิถีชีวิตลงในผลงานที่ศิลปินได้กล่าวไว้ว่า ต้องการทำให้ผู้คนได้เห็นความงามอันเป็นทรัพย์สินทางสุนทรีย์ จากผู้คนในท้องถิ่นที่ยึดถือวิถีแห่งความสุนทรีย์มาอย่างยาวนาน

ส่วนเราเพียงแต่ต้องการจะนำเสนอความงาม ในเมื่อเกิดเหตุการณ์ คนมองเราในแง่ลบ ผมก็จะรบด้วยดอกไม้ อยากให้คนได้เห็นข้างในของคนที่นี่ให้ได้ ให้เขาเห็นถึงศิลปะ วัฒนธรรมของเรา³¹²

จึงถือได้ว่า ผลงานของเจ๊ะอับดุลเลาะเป็นผลงานศิลปะร่วมสมัยของศิลปินมุสลิมที่นอกจากจะนำเสนอเนื้อหาถึงเรื่องราวของเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยแล้ว วิถีชีวิตของมุสลิมก็เป็นเนื้อหาที่สื่อสารกับผู้ชมได้อย่างชัดเจน กระจ่างแจ้ง จึงสรุปได้ว่า เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะเป็นศิลปินมุสลิมที่สร้างสรรค์งานศิลปะในกลุ่มเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิตของมุสลิมเช่นกัน

4.2 ศิริชัย พุ่มมาก

วิถีชีวิตของมุสลิมที่ปรากฏในผลงานของศิริชัย พุ่มมาก

ในผลงานของศิริชัย พุ่มมาก สิ่งทีปรากฏเด่นชัดและทำการสื่อสารกับผู้ชมทันทีทีได้รับการประจักษ์คือวิถีชีวิตของชาวบ้านในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทีมีการผสมผสานวัฒนธรรม มีการอยู่ร่วมกันโดยอาศัยหลักสันติและให้เกียรติกัน ด้วยความสงบสุข ทีแม้ว่าชีวิตของพวกเขาก็อยู่ท่ามกลางเหตุการณ์ความรุนแรงทีอาจเป็นอันตรายถึงชีวิต แต่ความหวาดกลัวต่อเหตุการณ์เหล่านั้นก็ไม่ได้ทำให้ความงามแห่งวิถีทีสืบทอดกันมาต้องลบเลือนหายไป ดังจะเห็นได้จากในผลงานชื่อ “3 จังหวัดชายแดนภาคใต้แผ่นดินไทย” (ภาพที 239) ทีปรากฏภาพชาวบ้านทีอยู่อาศัยกันอย่างสงบสุข มีทั้งการสนทนาพูดคุย การร่วมนั่งพักผ่อนในศาลา การช่วยกันดูแลสัตว์เลี้ยง การร่วมมือกันตักน้ำจากบ่อ การช่วยกันเก็บผลไม้ ให้อาหารไก่ ช่วยกันตักน้ำ มีภาพการแขวนกรงนกไว้รอบ ๆ ตัวบ้าน การประดับธง ภปร. และธงชาติไทยไว้บนหน้าจั่วบ้าน และบนถนนก็มีประชาชนสัญจรไปมา ในผลงานชื่อ “พื้นที่ร่วมที่บ้านตะโละมาเนาะ” (ภาพที 240) ในผลงานได้แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนบ้านตะโละมาเนาะตามอุดมคติของศิลปินในรูปแบบของวิถีชีวิตริมน้ำ โดยในผลงานได้ปรากฏภาพริมฝั่งแม่น้ำทีมีท่าเรือหาปลา มีภาพของครอบครัวทีกำลังกสิกรรมช่วยกันจัดแจงปลาทีได้มาจากการออก

³¹² เรื่องเดียวกัน

เรือ ด้านหน้าเรือนทั้งหลายปรากฏเป็นฝั่งแม่น้ำที่มีเรือมาเทียบท่ามากมาย บรรยากาศโดยรวมคึกคักไปด้วย ที่ล้วนอยู่ด้วยกันอย่างสงบสุข สันติ นอกจากนี้ในผลงานยังปรากฏภาพมุมกว้างของตลาดรอบมัสยิดตาละมานะ โดยมัสยิดปรากฏอยู่ตำแหน่งกลางภาพ บรรยากาศคึกคัก และหนาแน่นไปด้วยผู้คนที่มาจับจ่ายใช้สอย ในผลงานชื่อ “พี่น้องไทยในชายแดนใต้” (ภาพที่ 241) ผลงานดังกล่าวได้แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนในชายแดนใต้ตามอุดมคติของศิลปิน โดยด้านบนของภาพปรากฏชัดเจนว่าเป็นชุมชนชาวมุสลิม ด้วยภาพมัสยิดตามรูปแบบโบราณ มีประตুমัสยิดปรากฏอยู่พร้อมกับธงภปร. และธงชาติไทยประดับไว้ ริมแม่น้ำเต็มไปด้วยเรือของชาวบ้านที่ทิ้งมาจอดขึ้นของ จอดเพื่อเข้ามัสยิด และซื้อของในตลาด และในส่วนรายละเอียดของภาพด้านล่าง ปรากฏชัดเจนว่าเป็นชุมชนชาวมุสลิม ด้วยภาพวัดตามแบบโบราณพร้อมเจดีย์เด่นเป็นสง่า และยังปรากฏพระสงฆ์กำลังเดินออกมาเป็นแถวเรียงยาว พร้อมด้วยประชาชนจำนวนมากที่ทำการตักบาตรให้แก่พระสงฆ์เหล่านั้น บรรยากาศมีความคึกคักแต่แฝงไว้ด้วยความสงบและอบอุ่น ในผลงานชื่อ “สองฝั่งคลอง” (ภาพที่ 242) ในภาพได้แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตสองฝั่งคลองของคนชายแดนใต้ตามอุดมคติของศิลปิน ปรากฏเป็นภาพตลาดแบบกะดินที่บรรยากาศของตลาดคึกคักมาก เต็มไปด้วยชาวบ้าน และผู้คนที่มาจับจ่ายใช้สอย ให้ความรู้สึกรักชีวิตชีวา และยังมีเรือนอาศัยปรากฏอยู่ เจ้าของเรือนทั้งสองหลังและสมาชิกกำลังข้มก้มมันช่วยกันตากปลาไว้ตรงลานบ้าน มีผู้ค้าหาบเร่ เป็นบรรยากาศแห่งความเป็นพื้นถิ่นชาวดัตช์ที่สมบูรณ์ และในผลงานชื่อ “สุนทรียะในความมืด 6” (ภาพที่ 243) ในภาพได้แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตในความมืดของคนชายแดนใต้ตามอุดมคติของศิลปิน มีเรือนสำหรับให้คนหาปลา มีชาวบ้านกำลังช่วยทยอยนำปลาจากเรือขึ้นมา มีภาพชาวบ้านกำลังจับปลา กำลังยกยอปลา อันเป็นภาพของกิจวัตรประจำวันของชาวประมงน้ำจืดชายแดนใต้

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นว่าผลงานของศิริชัย พุ่มมาก โดดเด่นด้วยการนำเสนอวิถีชีวิตของชาวมุสลิมได้อย่างเป็นเอกภาพ ครอบคลุมด้วยองค์ประกอบของการดำเนินชีวิตตามหลักสันติ อันจะเห็นได้จากสังคมผสมผสานและความเป็นพหุวัฒนธรรมในผลงาน เป็นผลงานที่สามารถเผยแพร่ความรู้ สร้างเสริมความเข้าใจ ให้ผู้คนภายนอกได้เข้าใจวิถีชีวิตและหลักในการดำรงตนของคนในพื้นที่ได้อย่างแจ่มชัด จึงสรุปได้ว่าศิริชัย พุ่มมากเป็นศิลปินชาวพุทธที่สามารถสร้างสรรค์งานศิลปะนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิตของมุสลิมได้อย่างเด่นชัดและงดงาม เป็นเอกลักษณ์อย่างยิ่ง

4.3 นุรัตนา ทะแหว

วิถีชีวิตของมุสลิมที่ปรากฏในผลงานของนุรัตนา ทะแหว

เมื่อพิจารณาแรงจูงใจ แนวความคิด ลักษณะที่ปรากฏของผลงานทั้ง 5 ชิ้น และเรื่องราวสะท้อนใจที่ผลักดันให้นุรัตนาลงมือสร้างสรรค์งานศิลปะ จะพบว่าผลงานของศิลปินตั้งอยู่บนพื้นฐานของสถานที่หนึ่ง คือ สนามเด็กเล่น อันเป็นพื้นที่ที่เด็ก ๆ จะได้เล่นสนุกสนานท่ามกลางเพื่อน

ครอบครัว บรรยากาศโดยรอบเต็มไปด้วยความครึกครื้น ความอบอุ่น และความปลอดภัย เป็นพื้นที่ที่ศิลปินและครอบครัวคุ้นเคยเป็นอย่างดี

สนามเด็กเล่นดังกล่าว ตั้งอยู่ในโรงเรียนบ้านคาโต จังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ครอบครัวของนุรัตนา มีความผูกพันเป็นอย่างมากด้วยบรรพบุรุษของศิลปินก็ได้รับการอบรมสั่งสอนจากโรงเรียนนี้เช่นเดียวกัน รวมถึงตัวศิลปินและน้อง ๆ ซึ่งโรงเรียนแห่งนี้ เมื่อปี พ.ศ.2552 ได้ถูกลอบวางเพลิง 2 ครั้ง โดยครั้งแรกชาวบ้านสามารถดับไฟไว้ได้ แต่ในครั้งที่ 2 ได้สร้างความเสียหายให้กับอาคารเรียน สนามกีฬา และสนามเด็กเล่น

เมื่อสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป รอบข้างเต็มไปด้วยความหวาดกลัว และหวาดระแวง พฤติกรรมของเด็ก ๆ ก็เปลี่ยนไปด้วย³¹³ ศิลปินในฐานะพี่คนโตจึงต้องดำรงชีวิตท่ามกลางความความทุกข์และหม่นหมองนี้ พร้อมกับภาระหน้าที่ในการให้ความปลอดภัยแก่น้อง ๆ เมื่อ น้อง ๆ ของเธอเติบโตขึ้น ศิลปินได้มีครอบครัว ความหวาดกลัวห่วงใยต่อน้องที่มีไม่เคยจางหาย ได้ส่งต่อมายังครอบครัว และลูกน้อย ทำให้เห็นชัดว่าผลงานศิลปะของนุรัตนา นอกจากจะบอกเล่าถึงความหวาดกลัวและหวาดระแวงของเด็ก ๆ แล้ว ยังบอกเล่าถึงวิถีชีวิตของตัวศิลปินเอง และยังสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตท่ามกลางหมอกควันของผู้คนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้เป็นอย่างดี โดยผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ไม่เพียงแค่น้องสาวของนุรัตนาเท่านั้นที่มีคำถาม และเกิดความหวาดระแวงต่อสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตแม้แต่เครื่องเล่นที่ทำหน้าที่ให้ความสุขนี้ แต่ประชาชน ชาวบ้าน ผู้คนที่สามจังหวัดชายแดนนี้เป็น บ้าน ก็คงเกิดความรู้สึกที่ไม่ต่างกัน หากแต่ชีวิต รากฐาน และมรดกของบรรพบุรุษของพวกเขา ล้วนผูกติด ยึดเหนี่ยวและผูกพันกับพื้นที่นี้ ทำให้พวกเขาตัดสินใจที่จะเดินทางก้าวต่อไป เพื่อดำรงชีวิต วิถีวัฒนธรรม ปฏิบัติที่เคยทำมาตลอดอย่างเช่นปกติ จึงปฏิเสธไม่ได้ว่า ปัจจุบัน การอาศัยอยู่ท่ามกลางเหตุการณ์ความรุนแรงนี้ เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของผู้คนในพื้นที่ไปแล้ว

จึงสามารถสรุปได้ว่า นุรัตนา หะแวง เป็นศิลปินชาวมุสลิมที่สามารถสร้างสรรค์งานศิลปะ นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิตของมุสลิมในมุมมองที่แตกต่าง สื่อสารความรู้สึกและแง่มุมของความเป็นศิลปะการใช้ชีวิตท่ามกลางหมอกควันได้อย่างคมคาย ชัดเจน เป็นผลงานที่มีเอกลักษณ์และทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงสื่อสารให้ผู้ชมได้รับรู้ถึงความรู้สึกและความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่ได้อย่างดียิ่ง

³¹³ นุรัตนา หะแวง, “ใต้ สภาวะใต้” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาทัศนศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2555), 3.

4.4 ปรัชญา พิมานแมน

วิถีชีวิตของมุสลิมที่ปรากฏในผลงานของปรัชญา พิมานแมน

เมื่อพิจารณารูปลักษณ์ของผลงานทั้ง 5 ชิ้นของปรัชญา ที่ปรากฏภาพบ้าน แรงจูงใจ แนวความคิด และเรื่องราวความสงสัย หม่นหมองที่เกิดขึ้นจากการอาศัยอยู่ในบ้านหรือพื้นที่ถิ่นเกิดของตนเอง จะเห็นว่า ในผลงานนั้นได้เคลือบแฝงซึ่งการมีชีวิตและความเป็นอยู่อันเป็นวิถีของศิลปิน ดังที่ศิลปินได้กล่าวถึงความรู้สึกนึกคิดที่ผลักดันให้เกิดการสร้างสรรคณ์ิทรศการชุด “I said to you was true or deception ฉันพูดถึงเขาเป็นความจริงหรือการหลอกลวง” ไว้ว่า

การบันทึกของผมเกิดจากความรู้สึกที่มีต่อเหตุการณ์ความรุนแรง เสียงระเบิด ที่สร้างความสงสัย และตั้งคำถามว่าเกิดที่ไหน เสียงปืนที่ไม่สามารถรู้ได้ว่าใครเป็นคนทำ และทำเพื่ออะไรซึ่งก็มีหลายมุมมอง จากการได้ยินและสัมผัส จากบริบทของศิลปินที่อยู่ท่ามกลางความสงสัยว่า ใครคือใคร ระหว่าง ทหาร ตำรวจ และผู้ก่อการร้าย

ผมลองกลับคำสิ่งเหล่านี้ เพื่อมองดูความสวยงามในความเป็นวัฒนธรรม สังคม วิถีชีวิต ที่มีในพื้นที่ชายแดนใต้ ทำให้เกิดแรงบันดาลใจในการสร้างผลงาน

การบันทึกเรื่องราวระหว่างเหตุการณ์ที่เป็นอยู่ และเรื่องราวที่ผ่านเลยมาในชีวิต เกิดคำถามที่คงอยู่ในจิตใจไม่เคยจางหาย ความรุนแรง ความสะเทือนใจ แม้กระทั่งความหวาดกลัวในการดำรงอยู่ สร้างความคุ้นชิน ให้เกิดคำถามในเชิงสงบจิตสงบใจของผู้สร้างสรรค์

จะเห็นว่าสิ่งที่ศิลปินกล่าวถึงนั้น บ่งบอกถึงการใช้ชีวิตและความเป็นอยู่ท่ามกลางสิ่งที่รบกวนใจ ซึ่งได้สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นตัวแทนของคนในพื้นที่จากศิลปิน ภาพบ้านที่ปรากฏในผลงานของปรัชญานั้น ไม่ได้สื่อความหมายถึงบ้านที่มีลักษณะนามเป็นหลัง เพียง 1 หลังของศิลปิน แต่หมายถึงชุมชน สังคม และจังหวัดโดยรวม จึงแน่นอนว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชน สังคม และจังหวัดเดียวกับศิลปินนั้น ย่อมใช้ชีวิต และดำเนินวิถีท่ามกลางสิ่งเดียวกัน สอดคล้องกับที่ศิลปินได้เล่าถึงประสบการณ์ความเป็นอยู่และการสร้างสรรคณ์ิทรศการงานศิลปะท่ามกลางเหตุการณ์ความไม่สงบของศิลปิน ดังนี้

เหตุการณ์ทำให้เราเป็นตัวเองมากขึ้น และยังส่งเสริมการทำงาน คือพอมิเหตุการณ์เราก็กออกไปไหนไม่ค่อยได้ ออกไปก็อันตราย ยิ่งเมื่อก่อนคือรุนแรงกว่านี้มาก เราเป็นแค่นักศึกษาก็นั่งหน้าเข้าหาเฟรมอย่างเดียว อยู่ที่อื่น ยังมีร้านกาแฟ คาเฟ่ อาหาร ลานกิจกรรมไว้นั่งกับเพื่อน อยู่ที่นี้ 6 โมงเย็นก็ต้องเข้าบ้านแล้ว ไม่ก็ห้ามออกนอกคณะ วงจรชีวิตเรามีแค่นี้ ก็คือข้อดีของเหตุการณ์นะ ไม่มีสิ่งกวนใจเยอะ แต่พอเราโตขึ้นภารกิจมากขึ้น ก็เป็นธรรมดาที่ต้องใช้ชีวิต เราก็กัดต้องแบ่งให้ถูก³¹⁴

³¹⁴ สัมภาษณ์ ปรัชญา พิมานแมน, อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 31 พฤษภาคม 2559

ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า ท่ามกลางเหตุการณ์ความไม่สงบที่ศิลปินได้นำเสนอเป็นประเด็นเด่นในผลงานศิลปะนั้น ได้สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้เป็นอย่างดี ด้วยภาพลักษณ์จากการปลูกฝัง แลพเผยแพร่ของสื่อกระแสหลักทำให้ชาวมุสลิมเป็นภาพแทนของความไม่พึงประสงค์สำหรับคนทั่วไป ส่งผลให้ชาวมุสลิมที่บริสุทธิ์ต้องแบกรับภาระทางจิตใจด้วยความหวาดระแวงที่ผู้อื่นมอบให้ ด้วยความหวาดกลัวที่ผู้อื่นเข้าใจไป ทำให้วิถีชีวิตของชาวมุสลิมในปัจจุบันเปลี่ยนแปลง

ก็แล้วแต่คน ถ้าไม่ได้มาเจอ มาสัมผัสในพื้นที่ ไม่ได้มาอยู่กับคนในชุมชนจริง ๆ ก็จะไม่รู้เลยว่า เขาไม่ได้น่ากลัวนะ อย่างเช่นตอนเราไปตามหมู่บ้านต่าง ๆ เขาก็ต้อนรับเราดี ไม่มีการแบ่งแยก สิ่งที่น่ากลัว คือรูปลักษณ์หรือเปล่า หรือการใส่ผ้าคลุมหรือ บางคนเห็นผู้หญิงใส่ผ้าคลุมก็ น่ากลัวจัง พอมีรูปลักษณ์ที่ชัดเจนคนก็กลัว เพราะศาสนาอื่นเขาไม่ได้เป็นกฎ แต่เรามีสัญลักษณ์ที่ชัดเจน เลยกลายเป็นเครื่องหมายของความน่ากลัวไปแล้ว

อย่างตอนผมไปอยู่กรุงเทพฯ ไปทำงานอาทิตย์หนึ่ง ก็ดูข่าว ก็ยังรู้สึกว่ น่ากลัว ที่บ้านระเบิดอีกแล้ว ทั้ง ๆ ที่ตอนเราอยู่แทบไม่มีอะไรเลย เราก็ไม่ค่อยดูทีวีด้วย ผมคิดแค่ว่า ถ้าพระเจ้าจะให้เราไปก็ไป เราไม่ได้ยึดติดกับการอยู่อยู่แล้ว ถ้าพระเจ้าเห็นควรให้เราโดนระเบิดตายก็สมควรแล้วแหละ เราคงทำดีมาแค่นี้จริง ๆ แต่ถ้าเรายังอยู่ เราก็แค่ระวังตัว เพียงแต่ไม่รู้ว่าเกิดเมื่อไหร่ ยิ่งหลัง ๆ มานี้ไม่ค่อยมีวีแววนึกจะเกิดก็เกิด แต่เราก็พยายามเซฟตัวเอง อยู่ในบ้าน โนมหาลัย และกลับบ้านบ่อยมาก³¹⁵

และจากประโยคที่ท้าวความถึงความประสงค์ของพระเจ้าผู้เป็นเจ้านั้น ได้ทำให้ผู้วิจัยรู้สึกสะเทือนใจเป็นอย่างยิ่งว่า หากเป็นแต่ครั้งในอดีต เมื่อทุก ๆ ที่ในประเทศไทยยังคงสงบสุข ความเป็นอยู่และความรู้สึกนึกคิดของปรีชัญ และผู้คนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้คงจะเป็นดังเช่นเรา ๆ ที่มุ่งหน้ามีชีวิตต่อไป โดยในแต่ละวันจะคำหนึ่งถึงเพียงเรื่องไม่กี่เรื่องเท่านั้น เช่น อาหารการกิน สภาพอากาศ ความเจ็บป่วย ข่าวสารประจำวัน โดยที่แม้จะหวงระลึกถึงความตายบ้างแต่ชีวิตก็ยังคงมุ่งหน้าไปด้วยความมุ่งมั่น เบิกบาน มีความสดชื่นในการต่อสู้เรื่องราวต่าง ๆ แต่เมื่อเกิดความไม่แน่นอนจากความรุนแรงดังกล่าวขึ้น แนวคิดที่ว่า หากเป็นประสงค์ของพระเจ้าให้ตาย ก็คงตายได้อย่างไม่มีข้อสงสัย เพราะทำดีมาแค่นี้แล้วจริง ๆ นั้น ในทรรศนะของผู้วิจัย ช่างเป็นผลของความอยุติธรรมที่ทำร้ายผู้คนได้อย่างเลือดเย็นยิ่ง ทำให้วิถีชีวิตของผู้คนที่เคยสงบสุข อยู่อย่างมีสันไมตรี ต้องด้านชาต่อความรุนแรงอย่างที่ไม่ควรจะเป็น

ดังนั้น จะเห็นว่าจากการคาดการณ์เนื้อหาทั้ง 4 หัวข้อของผู้วิจัย รวมถึงแนวความคิดและแรงจูงใจของปรีชัญ พิมานแมน ได้เกิดผลสรุปที่สอดคล้องกับการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของนุรัตนา

³¹⁵ เรื่องเดียวกัน

หะแวง ที่ปฏิเสธไม่ได้ว่า ปัจจุบัน การอาศัยอยู่ท่ามกลางเหตุการณ์ความรุนแรงนี้ เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของผู้คนในพื้นที่ไปแล้ว จึงสามารถสรุปได้ว่า ปรัชญา พินามแมนเป็นศิลปินชาวมุสลิมที่สร้างสรรค์ผลงานศิลปะนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิตของมุสลิมด้วยเช่นเดียวกัน โดยเน้นการตั้งคำถาม สื่อสารความรู้สึกของการใช้ชีวิตท่ามกลางหมอกควันผ่านเทคนิคอันเป็นเอกลักษณ์ได้อย่างมีเอกภาพเพื่อสร้างประสบการณ์สุนทรีย์ระดับวิถีชีวิตที่แตกต่างจากมุมมองทั่วไป

4.5 นิแอ นิแด

วิถีชีวิตของมุสลิมที่ปรากฏในผลงานของนิแอ นิแด

ในผลงานทั้ง 5 ชิ้นของนิแอ ได้แก่ “มวลพลังแห่งศรัทธาในครอบครัวข้าพเจ้า” (ภาพที่ 200) และ “มวลพลังแห่งศรัทธาในครอบครัวข้าพเจ้า หมายเลข 2” (ภาพที่ 201) ได้ปรากฏคล้ายรูปทรงของคนที่อยู่ถึงบุคคลในครอบครัว ผู้ซึ่งศิลปินได้ใช้ชีวิตร่วมและเกิดประสบการณ์อันงดงามผ่านการประกอบกิจวัตรประจำวันตามวิถีชีวิตมุสลิม ส่วนในผลงานชื่อ “ประตุชัย” (ภาพที่ 202) ที่ผลงานรูปทรงคล้ายประตุชัยขนาดใหญ่ อันเกิดจากการประกอบขึ้นจาก กรงนกกรงหัวจุก สุ่มไก่ เครื่องจักสานพื้นบ้าน ลวดเหล็กรูปร่างโค้งมนที่มองคล้ายหูหิ้วถังน้ำ หรือจะเป็นในผลงานชื่อ “มิงบา” (ภาพที่ 203) ที่ปรากฏรูปทรงคล้ายหอคอยมีสียิตขนาดใหญ่ซึ่งถูกสร้างขึ้นจาก กรงนกกรงหัวจุก กรงนกเขา ขนาดเล็ก สุ่มไก่ เครื่องจักสานพื้นบ้าน ถังน้ำมัน ตะกร้าชนิดต่าง ๆ ถังน้ำรูปแบบต่าง ๆ กะละมัง แล้วยังมีส่วนประกอบที่มองคล้ายด้ามคานหาบ และในผลงานชิ้นที่ 5 “โดม” (ภาพที่ 204) โค้งประตุชัย สุ่มไก่ ถังน้ำมีหู กะละมัง ถังน้ำวงกลม ถังน้ำสี่เหลี่ยม ตะกร้ากมกลมขนาดเล็ก กรงนกเขา โดยในผลงาน 2 ชิ้นแรกนั้น สิ่งที่ปรากฏในผลงานได้สอดคล้องกับสิ่งที่ศิลปินได้กล่าวเกี่ยวกับแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ไว้ดังนี้

มาจากครอบครัวที่สอน อบรม เป็นครอบครัวที่อบอุ่น ใกล้ชิด เป็นครอบครัวที่นับถือศาสนาอิสลาม อยู่ในชุมชนมุสลิมที่อาจจะต่างกับศาสนาอื่น

มาจากครอบครัวเป็นหลักเลเย เป็นครอบครัวของตัวเองที่แสดงถึงความดีงาม ความรัก ความเมตตาที่พ่อแม่ได้สอนผมไว้ มีใจอันหนึ่งอันเดียวกันในครอบครัว มีความสามัคคีกัน ความรู้สึกต่าง ๆ เหล่านี้ รวมถึงพิธีกรรมต่างที่ได้ทำตั้งแต่เด็กจนโต ประเพณีที่ได้ยึดถือต่าง ๆ ครบ³¹⁶

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นว่าผลงานที่ชื่อ “มวลพลังแห่งศรัทธาในครอบครัวข้าพเจ้า” (ภาพที่ 200) และ “มวลพลังแห่งศรัทธาในครอบครัวข้าพเจ้า หมายเลข 2” (ภาพที่ 201) นั้นได้ปรากฏวิถีมุสลิมในเชิงของสถาบันครอบครัวที่อบอุ่น การยึดถือหลักปฏิบัติของมุสลิมและร่วมกันปฏิบัติอย่าง

³¹⁶ สัมภาษณ์, นิแอ นิแด อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 31 พฤษภาคม 2559.

เครื่องครัดส่งผลให้สมาชิกมีความสนิทสนม กลมเกลียว ใกล้ชิด และมีความรักที่บริสุทธิ์ให้แก่กัน อันเป็นวิถีที่ถูกต้องตามหลักศาสนา ส่งผลให้ชีวิตของศิลปินคิดและทำแต่สิ่งที่ดีงาม และในผลงานอีก 3 ชิ้น ได้แก่ “ประตูดุ๊ย” (ภาพที่ 202) “มิงบา” (ภาพที่ 203) และ “โดม” (ภาพที่ 204) ซึ่งเป็นผลงานในชุด “รูปลักษณ์ภายใต้วิถีแห่งมุสลิม” ที่ศิลปินได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า

เป็นการนำเสนอพลังความรักและความใกล้ชิดใน “ครอบครัว” อันเป็นรากฐานของความสุขในชีวิตข้าพเจ้า การกล่าวถึงลักษณะของครอบครัวโมย “มุสลิม” ในที่นี้ ข้าพเจ้าจึงเน้นให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่าง อาชีพ ครอบครัว วัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา ปรัชญาความเชื่อ ที่มีผลต่อวิถีชีวิตประจำวันของคนในพื้นที่ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่น โดยเฉพาะสังคมหมู่บ้านในชนบทของประเทศไทย ซึ่งครอบครัวและเครือญาติมีบทบาทอย่างมากในวิถีชุมชน สิ่งทีกล่าวมาตั้งแต่ต้นนั้น จึงเป็นแรงบันดาลใจให้ข้าพเจ้าคิดและปฏิบัติงานผลงานสร้างสรรค์ในรูปแบบประติมากรรม³¹⁷

ซึ่งจากสิ่งที่ปรากฏเป็นส่วนประกอบใน 3 ผลงานนี้จะเห็นว่าเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น หม้อ กะละมัง ถังน้ำ หรืออาจจะเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการประกอบอาชีพ เช่น คานหาบแร่ สุ่มไถ่ แล้วยังมีสิ่งทีให้ความเพลิดเพลินบันเทิงใจ ได้แก่ กรงนกกรงหัวจุก ซึ่งเป็นวิถีที่เป็นเอกลักษณ์ของวิถีชีวิตชาวภาคใต้มาเป็นระยะเวลาช้านาน นอกจากนี้เมื่อพิจารณาองค์รวมของผลงานจะพบว่าเป็นส่วนประกอบของศาสนาสถานตามชื่อผลงาน ซึ่งก็สิ่งสำคัญในการดำรงวิถีชีวิตของมุสลิมที่ดี ซึ่งสัมพันธ์กับสิ่งที่ศิลปินได้กล่าวว่า ในการทำงานมีการทดลองทำสิ่งใหม่ ๆ อย่างเช่นการทดลองเปลี่ยนแปลงวัสดุและวิธีการสร้างสรรค์บ้าง แต่ในด้านแนวเรื่อง นิอายังคงมีความตั้งใจสัมพันธ์ภาพแห่งความรักและผูกพันในครอบครัวของตน ของชาวมุสลิม กระทั่งยกระดับสู่ชุมชนมุสลิม

เราไปไหนเราก็รำลึกตลอด สิ่งที่ศาสนาสอนเรา อยู่ในใจเราเสมอ ทำให้เราไม่ลืมบ้านเกิด ไม่ลืมรากตัวเอง มีความรักและปรารถนาดีให้ญาติพี่น้องทุกคน เหมือนผมไปอยู่ที่ไหนไกล ๆ ก็จะระลึกเสมอระลึกถึงพ่อแม่ ด้วยความเชื่อสัมพันธ์ ด้วยจิตวิญญาณบางอย่างที่เรามีร่วมกัน มาจากศาสนาครับ³¹⁸

ดังนั้น จากการคาดการณ์เนื้อหาทั้ง 4 หัวข้อของผู้วิจัย รวมถึงแนวความคิดและแรงจูงใจของนิอ นิต แด จึงสามารถสรุปได้ว่า นิอ เป็นศิลปินชาวมุสลิมที่สร้างสรรค์ผลงานศิลปะนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิตของมุสลิมด้วยเช่นเดียวกัน โดยเน้นสื่อสารให้เห็นถึงความกลมเกลียว เหนียวแน่นของสถาบันครอบครัว อันมาจากการปลูกฝัง สั่งสอน การปฏิบัติดี การมีกิจวัตรที่ถูกต้องตามหลักศาสนา

³¹⁷ นิอ นิต แด, “รูปลักษณ์ภายใต้วิถีมุสลิม” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2555), 3.

³¹⁸ สัมภาษณ์, นิอ นิต แด อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 31 พฤษภาคม 2559.

จึงทำให้เกิดวิถีชีวิตมุสลิมที่มีความงดงาม สันติ และสงบสุข ผ่านผลงานประติมากรรมที่สะท้อนให้เห็นความมั่นคง แข็งแรง ได้อย่างมีเอกภาพที่พร้อมด้วยความงดงาม สมบูรณ์

4.6 ธีดาร์ตัน จันทเชื้อ

วิถีชีวิตของมุสลิมที่ปรากฏในผลงานของธีดาร์ตัน จันทเชื้อ

ในผลงานชิ้นที่ 1 “Prostrate oneself 4” (ภาพที่ 205) กลางภาพปรากฏสตรีชาวมุสลิม 2 กำลังอยู่ในขั้นตอนของการละหมาด คนหนึ่งกำลังก้มลงไป ในขณะที่อีกคนหนึ่งอยู่ในท่านั่งตัวตรง ผลงานชิ้นที่ 2 “Jamaah 2” (ภาพที่ 206) กลางภาพปรากฏสตรีชาวมุสลิม 3 คนกำลังอยู่ในขั้นตอนของการละหมาด คนหนึ่งกำลังก้มลงไป ในขณะที่อีกสองคนหนึ่งอยู่ในท่านั่งตัวตรง ผลงานชิ้นที่ 3 “Takbir” (ภาพที่ 207) กลางภาพปรากฏสตรีชาวมุสลิม 3 คน ยืนอยู่ ผลงานชิ้นที่ 4 “Pray 5” (ภาพที่ 208) กลางภาพปรากฏสตรีชาวมุสลิม 1 คน นั่งอยู่กลางห้อง หันไปทางขวาในท่าที่สงบนิ่ง และในผลงานชื่อ “Prostrate oneself 3” (ภาพที่ 209) กลางภาพปรากฏสตรีมุสลิม 4 คน หันหน้าไปทางหน้าต่าง กำลังอยู่ในกิริยาที่ต่างกัน คนแรกกำลังนั่งลง ศีรษะก้มมองต่ำ คนที่สองยืนตรง ศีรษะมองตรง คนที่สามกำลังก้มลงแนบพื้น และคนที่สี่กำลังนั่งหลังตรง ศีรษะมองตรงไปข้างหน้า โดยทั้ง 4 ท่าทางนี้เป็นขั้นตอนของการละหมาด จากทั้งหมดที่กล่าวมาจะเห็นว่าในผลงานของธีดาร์ตันได้ปรากฏรูปทรงในลักษณะของสตรีมุสลิมกำลังปฏิบัติศาสนกิจด้วยความสงบ ลุ่มลึก ซึ่งการปฏิบัติศาสนกิจนี้เป็นกิจกรรมที่สำคัญของชาวมุสลิมทุกคน นอกจากนี้ศิลปินยังได้กล่าวไว้ว่า

เรื่องการปฏิบัติตามศาสนกิจ ก็เข้าใจว่าสังคมกรุงเทพฯ ด้วย สังเกตว่าจะไม่ค่อยมีใครคลุมหมวกที่กรุงเทพฯ เราก็เหมือนกัน เรามีแวแต่มาเน้นว่าทำดีไม่ทำดี สุดท้ายเราไม่ทำ เราก็มาคิดว่า นี่เราเป็นอิสลามแค่ชื่อหรือ ถ้าเราศรัทธาเราก็ต้องปฏิบัติจริง ๆ จัง ๆ แล้วเราก็ภูมิใจที่เราไม่ได้เป็นคนทั่วไปในสังคมที่ไหลตามกัน สังคมส่วนใหญ่ทำอะไรก็ทำตามกัน เราภูมิใจในตัวเองที่ได้รู้จักวิเคราะห์เองว่าจะอะไรดีหรือไม่ดีสำหรับเรา และเราได้ลงมือทำ³¹⁹

จากบริบทดังกล่าวที่ศิลปินได้บอกเล่าออกมา ทำให้เห็นว่าวิถีชีวิตของธีดาร์ตันมีศาสนาในการนำทาง เป็นสมการในการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์สิ่งต่าง ๆ ที่เข้ามาในชีวิตของศิลปิน ซึ่งสอดคล้องกับที่ ซุฟอัม อุซมาน ได้กล่าวถึงระบอบแห่งการดำเนินชีวิตของผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามไว้ว่า

ถ้าหากศาสนาหมายถึงความเชื่อ พิธีกรรมหรือวิธีปฏิบัติจำเพาะบางประการแล้ว อิสลามย่อมเป็นมากกว่าศาสนา เพราะพระเจ้าเป็นเจ้าของประตัญญูต่าง ๆ มากมายที่ครอบคลุมวิถีแห่งการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในทุก ๆ ด้านทั้งหมด คำสอนของอิสลามเข้าถึงทุกระบวนการและกิจกรรมแห่งชีวิต อัน

³¹⁹ เรื่องเดียวกัน

หมายรวมถึงความเชื่อ จิตวิญญาณ ร่างกาย การปฏิบัติศาสนกิจ พิธีกรรม การอบรม ครอบครัวยุคใหม่ เรื่องส่วนตัว สังคม บ้านเมือง โลก สรรพสิ่งทั้งหมดทรัพย์สินทางวัฒนธรรมชาติ ความรู้ วิทยาการ ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ประวัติศาสตร์ อนาคต การเมือง การบริหารจัดการ การปกครอง การเชื่อมสัมพันธ์ และยิ่งไปกว่านั้น อิสลามเข้าไปมีบทบาทและหยั่งลึกในความรู้สึกรู้สึกนึกคิด ความตั้งใจ และเจตนารมณ์ของมนุษย์อีกด้วย

ความละเอียดอ่อนในเรื่องคำสอนและบทบัญญัติของอิสลามเป็นสิ่งที่น่าอัศจรรย์อย่างยิ่ง และเห็นประจักษ์ชัดในทุกอิริยาบถของผู้เป็นมุสลิม แม้แต่ในเรื่องการดื่มกิน การถ่าย การหลับนอน การชำระล้างร่างกาย การแต่งกาย การเชือดสัตว์ การทำอาหาร การซื้อขาย การแต่งงาน การหย่าร้าง การแสวงหาปัจจัยยังชีพ การคบค้าสมาคม และอื่น ๆ หรือแม้กระทั่งการตั้งเจตนาและการนึกคิด ล้วนแล้วต้องอยู่ในกรอบของคำสอนและบทบัญญัติอิสลามทั้งสิ้น³²⁰

จากข้อมูลดังกล่าว ทำให้สามารถทำความเข้าใจได้กระจ่างแจ้งว่า ปรัชญาศาสนาที่อิदारัตน์ยึดเหนี่ยวและมุ่งนำเสนอพร้อมแสดงออกอย่างชัดเจนในผลงาน ได้เคลือบแฝงวิถีชีวิตและระบอบการดำเนินไปของชีวิตโดยมีอิสลามเป็นธรรมนุญสูงสุด สอดคล้องจากคำบอกเล่าถึงผลงานที่ศิลปินได้บอกเล่ากับผู้วิจัยว่า

เป็นภาพที่เล่าเรื่องราวของการรวมตัวกันเพื่อทำความดี ในภาพเป็นรูปทรงของคนที่กำลังละหมาด ในศาสนาอิสลามเชื่อว่าการละหมาดรวมกันหลาย ๆ คนจะได้บุญมากกว่าการทำคนเดียว เช่นเดียวกับการทำความดีในรูปแบบอื่นที่เมื่อร่วมกันทำเป็นหมู่คณะจะก่อให้เกิดผลดีมากกว่า เมื่อพูดถึงองค์ประกอบภาพ ต้นแบบของภาพนี้ เป็นการที่คนในครอบครัวกำลังละหมาดอยู่ในบ้าน แต่ปรับเปลี่ยนจากภาพปกติด้วยการนำลวดลายที่ใช้ในสถาปัตยกรรมอิสลามมาทดแทนองค์ประกอบเดิม เพื่อสื่อความหมายว่า ไม่ว่าเราจะอยู่ที่ไหนเราก็สามารถทำความดีได้เหมือนกับอยู่ในสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ใช้เส้นด้ายเป็นวัสดุหลักในการสร้างสรรค์ผลงาน ด้ายที่มีหน่วยเล็ก ๆ แต่พอเมื่ออัดแน่นและรวมตัว ก็ก่อให้เกิดความงดงามและแข็งแกร่งได้ในคราวเดียวกัน และยังสื่อถึงความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันระหว่างศาสนากับชีวิตประจำวัน ความสัมพันธ์ที่ถูกร้อยร้อยต่อกันเป็นหนึ่งเดียว

และจากคำกล่าวที่ว่า “ความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันระหว่างศาสนากับชีวิตประจำวัน ความสัมพันธ์ที่ถูกร้อยร้อยต่อกันเป็นหนึ่งเดียว” จึงทำให้สรุปได้ว่า อิदारัตน์ จันทเชื้อ เป็นศิลปินชาวมุสลิมที่สร้างสรรค์ผลงานศิลปะนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิตของมุสลิมด้วยเช่นเดียวกัน ผ่านการนำเสนอเรื่องราวของความเชื่อและความศรัทธาในศาสนาที่มีบทบัญญัติครอบคลุมทุกกิจกรรมของชีวิตอย่างเข้มข้น ผสมผสานก่อให้เกิดเป็นวิถีชีวิตที่เต็มเปี่ยมด้วยเอกภาพที่งามพร้อมด้วยจิตอันสงบ ทำให้ผู้ชมสามารถสัพยสุนทรีย์ในผลงานของศิลปินได้ถึง 2 แนวทางด้วยกัน

³²⁰ ชูฟอัม อุซมาน, อิสลามคือระบอบแห่งการดำเนินชีวิต, เข้าถึงเมื่อ 8 ตุลาคม 2559, เข้าถึงได้จาก

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา

1. วิถีมุสลิมในงานศิลปะร่วมสมัยไทย ปรากฏเด่นชัดเมื่อมีการก่อตั้งคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ในปี พ.ศ. 2545 โดยการอำนวยความสะดวกสอนของคณบดีท่านแรก รองศาสตราจารย์ ดร.พิเชษฐ์ เปียร์กลีน โดยในพื้นที่มีนักศึกษาที่นับถือศาสนาอิสลามเป็นจำนวนมาก ประกอบกับการสอนที่เน้นให้หิบบิม หรือนำความประทับใจในสิ่งใกล้ตัวมาสร้างสรรค์ จึงมีการนำวิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณีของศาสนาและท้องถิ่นที่มาสร้างสรรค์งานศิลปะมากขึ้น และยังสะท้อนแนวโน้มในอนาคตได้เป็นอย่างดี โดยมีแนวโน้มเติบโตต่อเนื่อง เนื่องจากการศึกษา และความรู้ด้านศิลปะที่เข้าถึงในพื้นที่ มีการเข้ามาศึกษา ณ ศูนย์กลางในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ มหาวิทยาลัยชั้นนำด้านศิลปะต่าง ๆ ในระดับที่สูงขึ้น มีการได้รับทุนการศึกษา ไปแสดงงานที่ต่างประเทศ และเริ่มมีการเชื่อมโยงกับวิถีมุสลิมในศิลปะโลก ที่ชาวมุสลิมตกอยู่ในสภาวะของตัวแทนความรุนแรง ส่วนหนึ่งเป็นเพราะการปลุกฝังของสื่อ สะท้อนให้เห็นแนวคิด ความเข้าใจและทัศนคติของคนทั่วไปที่มีต่อชาวมุสลิม

2. การสร้างสรรค์งานศิลปะวิถีมุสลิม ปรากฏเด่นชัดเมื่อมีเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย อันเป็นเหตุการณ์ที่สร้างความสะเทือนใจ ความสูญเสียให้กับคนในพื้นที่ ประกอบกับข่าวสารที่คลาดเคลื่อนและความคลุมเครือของเบื้องหลังเหตุการณ์ทั้งหมด ทำให้ศิลปินในพื้นที่เลือกใช้การสร้างสรรค์งานศิลปะเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร สอบถาม และชี้แจงไปยังสังคมภายนอก เพื่อให้เกิดการตระหนักถึงความเป็นอิสลามที่แท้จริง ความมีมนุษยธรรมที่มนุษย์พึงมีกัน และการให้เกียรติกันในความแตกต่างทางศาสนา อันจะเป็นการนำความสงบสุขกลับคืนสู่พื้นที่ถิ่นบ้านเกิด

3. ผลงานศิลปะร่วมสมัยไทยที่ปรากฏวิถีมุสลิม ศิลปินสร้างสรรค์โดยมีที่มาจาก “แรงจูงใจภายใน” ของศิลปิน โดยกลั่นกรองมาจากความรู้สึกและประสบการณ์ที่ศิลปินได้พบเจอ อาทิ ความสะเทือนใจ ความเคঁราหมอง ความสูญเสีย ความหวาดกลัว ความโกรธเคือง ความวิตกกังวล ความเคลือบแคลงสงสัย ล้วนเป็นสิ่งที่ก่อเกิดภายในจิตใจของศิลปิน ผลักดันเป็นแรงจูงใจให้ศิลปินถ่ายทอดผ่านผลงานสร้างสรรค์ทางศิลปะ ซึ่งเป็นสิ่งที่ศิลปินมีทักษะความชำนาญ

4. ผลงานศิลปะร่วมสมัยไทยที่ปรากฏวิถีสลิม มีรูปแบบในการนำเสนอที่หลากหลาย ทั้งการนำเสนอผ่านรูปแบบเหมือนจริง กึ่งนามธรรม และรูปแบบนามธรรม ขึ้นอยู่กับวิจารณ์ญาณ ความรู้สึกนึกคิด จินตนาการสร้างสรรค์ และทักษะความชำนาญของศิลปิน

5. ผลงานศิลปะร่วมสมัยไทยที่ปรากฏวิถีสลิม ได้ถูกนำเสนอผ่านทั้งมุมมองส่วนบุคคลของศิลปิน และมุมมองจากสังคม โดยผลงานมีความเชื่อมโยงทั้งกับความรู้สึกภายใน อาทิ ความสะเทือนใจ ความเค้นร่ามอง ความสูญเสีย ความหวาดกลัว ความโกรธเคือง ความวิตกกังวล ความเคลือบแคลงสงสัย และความเป็นจริงที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ภายนอก ประสบการณ์ในเหตุการณ์ที่ศิลปินได้สัมผัส ผลกระทบ

ที่ศิลปินได้รับ เกิดความต้องการที่จะสื่อสารและส่งเสริมความเข้าใจให้ผู้คนภายนอกได้รับรู้ ล้วนนำมาสู่การถ่ายทอดเป็นผลงานสร้างสรรค์ผ่านเทคนิคที่โดดเด่นที่แต่ละท่านมีความเชี่ยวชาญและมีความเป็นเอกลักษณ์

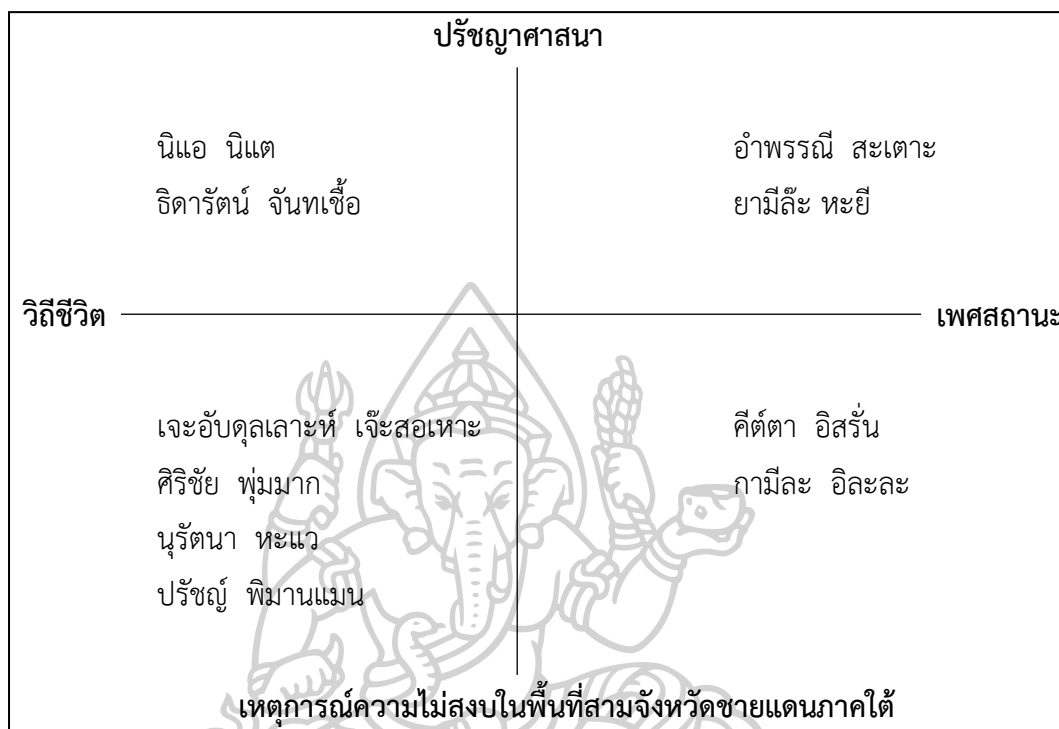
6. จากศิลปินทั้งหมด 10 ท่าน มีศิลปิน 8 ท่านได้นำเสนอผลงานในรูปแบบกึ่งนามธรรม มีศิลปิน 1 ท่าน นำเสนอผลงานในรูปแบบเหมือนจริง และมีศิลปิน 1 ท่าน นำเสนอในรูปแบบนามธรรม

7. จากศิลปินทั้งหมด 10 ท่าน มีศิลปิน 7 ท่านได้นำเสนอผลงานที่มีเนื้อหาประเภท เนื้อหาส่วนตัว อันมีที่มาจากมุมมองส่วนบุคคล และมีศิลปิน 3 ท่าน นำเสนอผลงานที่มีเนื้อหาประเภท เนื้อหาสังคม อันมีที่มาจากมุมมองทางสังคม โดยศิลปิน 3 ท่านที่นำเสนอผลงานด้วยเนื้อหาประเภท เนื้อหาสังคมนั้น ได้นำเสนอผลงานในรูปแบบ “กึ่งนามธรรม” ทั้งหมด จึงอาจกล่าวได้ว่า การนำเสนอผลงานศิลปะกรรมในรูปแบบกึ่งนามธรรมนั้น สอดคล้องกับการนำเสนอเนื้อหาอันมีที่มาจากมุมมองจากสังคม เนื่องจากการสกัด ลดทอน รูปทรงในรูปแบบกึ่งนามธรรมนี้ ยังคงหลงเหลือเค้าโครงรูปทรงอย่างง่าย ทำให้เหมาะสมกับการสื่อสารเรื่องราวที่กว้างขวางมากขึ้นในระดับสังคม ทำให้ผู้ชมสามารถตอบสนองต่อความหมายที่ศิลปินต้องการสื่อได้ในระดับหนึ่ง

8. จากการคาดการณ์เนื้อหาเรื่องราวที่ปรากฏผลงานศิลปะวิถีสลิมในศิลปะร่วมสมัยไทย ของผู้วิจัยออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1. **ปรัชญาศาสนา** 2. **เพศสถานะ** 3. เหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ 4. วิถีชีวิต จากการศึกษาพบว่าเนื้อหาแท้จริงที่ศิลปินต้องการนำเสนอ นั้นล้วนผสมผสาน ไม่สามารถแบ่งออกเป็นกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้ชัดเจน โดยมากมักเป็นการผสมผสานเนื้อหา 2 กลุ่ม ได้แก่ 1. การผสมผสานระหว่างปรัชญาศาสนา และเพศสถานะ 2. การผสมผสานระหว่างเพศสถานะ และเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ 3. การผสมผสานระหว่างเหตุการณ์ความ

ไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และวิถีชีวิต 4. การผสมผสานระหว่างวิถีชีวิต และปรัชญา ศาสนา ซึ่งสามารถแสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงการผสมผสานเนื้อหาเรื่องราวในงานศิลปะร่วมสมัยไทยที่ปรากฏวิถีมุสลิมของศิลปิน 10 ท่านจากการวิจัยครั้งนี้

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาศิลปินทั้งหมด 10 ท่าน ท่านละ 5 ผลงาน รวมศึกษาผลงานทั้งหมด 50 ชิ้น ซึ่งงานวิจัยจะสมบูรณ์มากขึ้นได้ หากผู้วิจัยสามารถทำได้มากกว่านี้ แต่มีข้อจำกัดด้านระยะเวลา
2. ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาช่วงปี พ.ศ. 2550 - 2559 ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวนี้ยังมีศิลปินทั้งที่เป็นมุสลิมและไม่ได้เป็นให้ความสนใจในบริบทดังกล่าวมากขึ้น และมีการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัยที่ปรากฏวิถีมุสลิมที่น่าสนใจอีกมากมาย

ถอดความบันทึกเสียงจากการสัมภาษณ์ นิแอ นิแต

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี (31 พฤษภาคม 2559)

ชุตินา : สวัสดีอาจารย์นิแอค่ะ ข้อแรกขออนุญาตถามคำถามพื้นฐานค่ะอาจารย์ ตอนที่สร้างสรรค์งานศิลปะ แรงบันดาลใจ หรือว่าแนวความคิดหลักของอาจารย์ มาจากอะไรคะ

นิแอ : มาจากครอบครัวที่สอน อบรม เป็นครอบครัวที่อบอุ่นนะครับ ใกล้ชิด และเป็นครอบครัวที่นับถือศาสนาอิสลาม อยู่ในชุมชนมุสลิมที่อาจจะต่างกับศาสนาอื่นนะครับ

ชุตินา : พื้นเพภูมิลำเนาของอาจารย์ มาจากจังหวัดอะไรคะ

นิแอ : จังหวัดปัตตานีนี่ละครับผม มาจากครอบครัวเป็นหลักเลย เป็นครอบครัวของตัวเองที่แสดงถึงความดีงาม ความรัก ความเมตตาที่พ่อแม่ได้สอนผมไว้ มีใจอันหนึ่งอันเดียวกันในครอบครัว มีความสามัคคีกัน ความรู้สึกต่าง ๆ เหล่านี้ รวมถึงพิธีกรรมต่างที่ได้ทำตั้งแต่เด็กจนโต ประเพณีที่ได้ยึดถือต่าง ๆ ครับ

ชุตินา : ส่วนใหญ่ก็จะเป็นพิธีกรรมทางศาสนาใช่ไหมคะ

นิแอ : ใช่ครับ เป็นพื้นฐานในการยึดทางจิตใจของผมครับ ในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมครับ ประมาณนี้

ชุตินา : ค่ะ และจากที่ได้เห็นผลงานของอาจารย์เบื้องต้น ก็จะเป็นเทคนิคประติมากรรมหมดเลย ทำไมอาจารย์ถึงเลือกเทคนิคนี้คะ

นิแอ : ที่แรกก็ไม่ได้คิดครับ พอได้เรียนสูงขึ้น เรียนช่างศิลป์ เรียนชั้น ปวช. ก็รู้สึกชอบ ตอนนั้นเขาก็ไม่ได้แบ่งแยกการเรียนสาขา แต่พอเราเรียนระดับปริญญาตรี ก็จะมีการแบ่งสาขาวิชา จริง ๆ ก็ได้เรียนมาหลายอย่าง แต่สุดท้ายมาเลือกประติมากรรมเพราะว่า ทำท่ายที่สุด ต้องใช้กำลัง และผมเองก็รู้สึกว่าอยากทำอะไรที่ยิ่งใหญ่ คือชอบใช้แรงแหละครับประมาณนั้น และเทคนิคน่าสนใจนะครับ วัสดุต่าง ๆ เหล็ก ไม้ มีความคงทน และอาจารย์ที่สอนมา เขาก็บอกว่าเสียดายกำลังผม ถ้าไปเรียนอย่าง

อันก็น่าเสียดายนะ ผมก็เลยเลือกเรียนไป ก็ได้สร้างผลงานมาหลายชิ้นนะ ทั้งป.ตรีป.โท ส่วนใหญ่งานก็จะเปลี่ยนแค่วัสดุ แต่แนวเรื่องก็ยังคงอยู่ เกี่ยวกับครอบครัว ชุมชนของชาวมุสลิม

ชุตินา : อาจารย์อาศัยอยู่ในพื้นที่นี้ ระหว่างการสร้างงานศิลปะเคยมีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นตามในข่าวบ้างไหมคะ

นิแอ : ผมไม่มีนะครับ เพิ่งมาอยู่ เมื่อจบป.โท ก็ 3 ปีเองครับ ก็มีที่เห็นตอนเหตุการณ์เกิดขึ้นแล้ว แล้วเราขับรถผ่านไปพอดี ไม่เคยประสบตอนจะ ๆ

ชุตินา : ถือว่าไม่มีผลกระทบใด ๆ ทั้งเรื่องของการทำงานและจิตใจ?

นิแอ : ใช่ครับ เพราะญาติพี่น้องก็ไม่เคยโดนด้วย เลยรู้สึกว่าชีวิตเรายังปกติ ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อมากมาย บางคนเขากระทบเพราะ ญาติพี่น้องเขาโดนมา ก็ที่รู้จักก็จะทำงานแนวนี้กันหลายคนเหมือนกัน

ชุตินา : จากที่สัมภาษณ์พูดคุยกับทั้งอาจารย์และศิลปินหลากหลายท่าน ส่วนใหญ่เหตุการณ์ตรงนี้มีักเข้าไปเป็นปัจจัยส่วนหนึ่งของการสร้างงานคะ ต่อมาก็ขออนุญาตสอบถามคะ อาจารย์เป็นชาวมุสลิม นับถือศาสนาอิสลาม การนับถือนี้ ศาสนาได้ให้อะไรเราบ้างส่งเสริม เกื้อหนุนเราในด้านไหนบ้าง หรือในทางกลับกัน เคยส่งผลกระทบต่อตารางชีวิตประจำวันในสังคมของเราไหมคะ

นิแอ : ก็ไม่มีนะครับ จะมีก็แต่เรื่องเล็กน้อย อย่างตอนผมไปเรียนกรุงเทพฯ ไปเรียนศิลปากร ช่วงแรกก็ลำบากนิดหน่อย เพราะอาหารฮาลาลหา কিনยาก แต่เมื่ออยู่มาเรื่อย ๆ ก็กินได้ เพียงแต่ไม่ทานเนื้อหมู อันไหนที่เป็นข้อห้ามผมก็ไม่ได้กิน อาหารทั่วไปก็ปลาก็กินได้ กินลงแล้วครับ เมื่อก่อนกินไม่ลง เหมือนกับว่า ผิดที่ด้วย แต่อยู่ที่นี้ไม่มีปัญหาอะไรเลยครับ

ชุตินา : ในแง่บวกล่ะคะ

นิแอ : แ่งบวกก็คือ ครอบครัว เราไปไหนเราก็รู้สึกตลอด สิ่งที่ศาสนาสอนเรา อยู่ในใจเราเสมอ ทำให้เราไม่ลืมบ้านเกิด ไม่ลืมรากตัวเอง มีความรักและปรารถนาดีให้ญาติพี่น้องทุกคน เหมือนผมไปอยู่ที่ไหนไกล ๆ ก็จะระลึกเสมอ ระลึกถึงพ่อแม่ ด้วยความเชื่อมสัมพันธ์ ด้วยจิตวิญญาณบางอย่างที่เรามีส่วนร่วม มาจากศาสนาครับ

ชุตินา : ความผูกพัน ไซ้ไหมคะ

นิแอ : ครับ

ชุตินา : และด้วยความที่ผลงานขออาจารย์ แสดงออกถึงวิถีความเป็นมุสลิมชัดเจนมากค่ะ อาจารย์คิดว่าศิลปะของชาวมุสลิมจะให้อะไรกับสังคมบ้าง หรือก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอะไรบ้างคะ

นิแอ : ผมว่าต้องมีความเปลี่ยนแปลง เป็นการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เมื่อก่อนที่นี้ 3 จังหวัด ศิลปะยังไม่มีอะไรที่เป็นขึ้นเป็นอันเลย พูดได้ว่าตามเขาไม่ทันเลย เพราะว่าคนเขาก็แอนตี้ด้วย ว่าเรียนศิลปะแล้วจะไปทำอะไร แล้วก็เกี่ยวข้องกับเรื่องหุกของศาสนาด้วย เลยแคบมาก ช่วงหลังมาก็เริ่มมี เพราะว่าเมื่ออาจารย์ที่เขาจบมาจากศิลปากร มาเปิด มาขยาย โดยการสอนไม่มีการนำศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้อง เป็นการช่วยเสริมความรู้ความเข้าใจ ทำให้กลับกัน จากที่เมื่อก่อนเขาแอนตี้กันเขาก็เริ่มเห็นว่า ศิลปะบ้านเราก็มีอะไร เป็นศิลปะที่แปลกกว่าที่อื่น มีการผสมผสาน 3 วัฒนธรรม บางคนเขามาเรียนอยู่ปัตตานี เพื่อนผมบางคนเพิ่งมาอยู่แล้วก็ดีใจ มีความประทับใจอะไรบางอย่างก็เอามาทำงานศิลปะด้วยวัฒนธรรมที่ต่างกันครับ

ชุตินา : ค่ะ ด้วยความที่บิวเลือกทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ มาจากการสังเกตเห็นว่า ในช่วง 9-10 ปีที่ผ่านมา ศิลปะของศิลปินมุสลิม หรือศิลปะที่แสดงออกถึงศาสนาอิสลามได้เข้าไปเคลื่อนไหวอยู่ในศิลปะร่วมสมัยกระแสหลักของไทยมาเรื่อย ๆ มีการรับรางวัล มีการเผยแพร่ผลงานที่กรุงเทพฯ และต่างประเทศมากขึ้น อาจารย์มีความเห็นอย่างไรกับปรากฏการณ์นี้ค่ะ และมองว่าในอนาคตจะดำเนินไปแนวทางไหน

นิแอ : ผมว่าต้องเอยะขึ้น อย่างที่บอกครับว่าเราเริ่มช้าแล้ว แต่ก็พยายามมาเรื่อย ๆ ต่อไปต้องเอยะขึ้นมาก เพราะการศึกษาและโอกาสเข้าถึง มองเมื่อก่อนก็ไม่มีคณะศิลปกรรม ที่นี้พอมีการได้รับรางวัลก็เหมือนใบเบิกทางให้เด็กคนอื่น ๆ ศิลปินท่านอื่น ๆ ได้มีโอกาสที่จะเข้าร่วม มีส่วนร่วมตรงนั้น เพราะว่า นั่นแหละครับ ตัววัฒนธรรมที่ต่างกัน เราเพิ่งได้มาออกสื่อตอนนี้ ก็เหมือนของแปลก ยังมีเรื่องของเหตุการณ์ต่าง ๆ เข้ามาด้วย ความไม่สงบ แรง ก็ทำให้เราได้เห็นมุมมองใน 3 จังหวัดมากขึ้น และการส่งงานเข้าประกวดช่วงนี้ บูมด้วยครับ รางวัลอย่างน้อยก็ต้องมีศิลปินได้เข้าร่วมแสดง ไม่เคยตกสักเวที ต้องมีศิลปิน 3 จังหวัดเข้าไปทุกที

ชุตินา : ค่ะ สู้ตายแล้วค่ะอาจารย์ บิวเลือกทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ จากการสังเกตและความสนใจส่วนตัว มีความประทับใจในแง่มุมของศาสนา แม้ว่าบิวเองจะไม่ได้เป็นมุสลิมหรือนับถือศาสนาอิสลามค่ะ อาจารย์มีคำแนะนำเพิ่มเติมไหมคะ สำหรับการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

นิแอ : อย่างแรกคือ ผมภูมิใจมากครับ ขอขอบคุณมากที่สนใจในศาสนาที่ผมนับถืออยู่ และมีเพื่อนที่นับถืออยู่ไหมครับ

ชุตินา : มีค่ะ มีมาตลอดตั้งแต่เด็ก ๆ เลย มีความใกล้ชิดกับมุสลิมพอสมควร แม้ว่าครอบครัวจะไม่เห็นด้วยบ้างกับการคบเพื่อนต่างศาสนา แต่โตมาก็มีเพื่อนต่างศาสนามาโดยตลอด แล้วอาจารย์มีโปรเจ็คในอนาคตไหมคะ

นิแอ : ตอนนี้ก็กำลังทำชุดใหม่อยู่ครับ 4-5 ชิ้น ยังไม่เสร็จดี

ชุตินา : เป็นประติมากรรมเหมือนเดิมรีเปลา่คะ

นิแอ : ใช่ครับ แต่เป็นปูนปลาสเตอร์

ชุตินา : เนื้อหา แนวเรื่องก็คือประมาณเดิม

นิแอ : ใช่ครับ ๆ เรื่องเดิม

ชุตินา : ค่ะ ก็คิดว่าเรียบร้อยแล้วค่ะ

นิแอ : เดียวยังไงผมจะให้แนวความคิดคร่าวไปนะครับ สามารถนำไปใช้วิจัยได้เลย

ชุตินา : จากที่ไปศึกษาข้อมูลเบื้องต้นมาก็พบว่า อาจารย์เป็นคนแรกเลยนะคะ ของมูฟแมนนี่ที่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในงานใหญ่ งานแห่งชาติค่ะ

นิแอ : ตอนเรียนก็เป็นมุสลิมคนเดียวเลยครับ ที่ศิลปากร

ชุตินา : อนุโมทนาขอขอบคุณอาจารย์มาก ๆ ค่ะ สำหรับวันนี้

ถอดความบันทึกเสียงจากการสัมภาษณ์ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ
Patani Art Space จังหวัดปัตตานี (29 พฤษภาคม 2559)

ชุดิมา : ความเป็นมุสลิมได้ให้หรือส่งเสริมชีวิตอาจารย์ในด้านใดบ้าง หรือในทางกลับกันเคยส่งผล
กระทบหรือไม่คะ

อ.เจ๊ะอับดุลเลาะ : ก็มีทั้ง 2 มุมครับ สำหรับผมแล้วการที่เป็นชาวมุสลิมที่ทำงานศิลปะ มีผลดี
เพราะว่าในมิติของผม ในความรู้สึกของผม การทำงานศิลปะนั้นได้ทำด้วยศรัทธา ไม่มีเรื่องของอาามิ
ตสินจ้าง ไม่มีเรื่องของผลประโยชน์ เหมือนกันกับการประกอบศาสนกิจ เราละหมาด เราทำคุณงาม
ความความดี เราก็ทำด้วยจิตศรัทธา ไม่มีใครมาจ้างเราให้เราไปทำความดี ศิลปะก็เหมือนกัน ไม่มีเรื่อง
ของการจ้าง เป็นเรื่องของความศรัทธา เรื่องของภายใน เป็นผลที่ดีมาก เมื่อสมัยผมไปเรียนต่อ
ปริญญาโทที่ศิลปากร อาจารย์ขลุ่ยได้บอกว่า คนที่นับถืออิสลามนี้เขาคดีดีมากเลย เพราะว่าเขามีระบบ
มีวินัย มีระเบียบมาก พอถึงเวลาเขาต้องละหมาด อยู่ในกรอบแต่กรอบนั้นไม่ได้กักขังเขา กลับทำให้
เขามีวินัย เป็นเรื่องที่ดี ตรงนี้คือมิติของเรา แต่มิติของสังคมนั้น โดยเฉพาะเทรนด์ กระแสทาง
ตะวันตก กลับทำให้เรารู้สึกไม่มั่นใจในตัวเองเพราะตะวันตกประมาณชาวมุสลิมว่า เป็นกลุ่มก่อการ
ร้าย อิสลามคือลัทธิแห่งความรุนแรง จริง ๆ แล้วถ้าเราศึกษาเรื่องของประวัติศาสตร์ ศึกษาเรื่องของ
ความเป็นไปของโลกด้วยความยุติธรรม เราจะเห็นว่าแท้จริงแล้ว ความรุนแรงเกิดจากไหน เกิดจาก
ใคร ไม่ใช่เรื่องของศาสนา เป็นเรื่องของคน ความเชื่อของคนที่เขาศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้อง เพราะฉะนั้น
สิ่งที่เกิดขึ้นตรงนี้นั้นมันทำให้คนที่นับถือศาสนาอิสลามค่อนข้างจะกังวลมาก อย่างเวลาผมจะไปอเมริกา
ผมจะกังวลมาก เวลาจะขอวีซ่าหรือทำอะไรก็จะค่อนข้างลำบาก ก็ส่งผลกระทบอย่างมากในหลักของ
สากล เพราะว่าเป็นซิมโบลิกที่ตะวันตกสร้างให้คนรู้สึกเกลียดชัง ให้คนกลัวอิสลาม อย่างล่าสุด
อิสลามโฝเบีย จากการเกิดระเบิดขึ้นที่ฝรั่งเศส ในมิติของอิสลามนั้นเรื่องของความรุนแรงไม่มีนะ
ในอัลกรุอ่าน ระบุไว้ชัดเจนว่า การช่วยคน 1 คนเท่ากับช่วยคนทั้งโลก การฆ่าคน 1 คนก็เท่ากับการ
ฆ่าคนทั้งโลก เพราะฉะนั้น คุณเลือกที่จะช่วยคน หรือฆ่าคน ต้องไตร่ตรองให้ดี อิสลามไม่ได้สอนว่าให้
ฆ่าใครก็ได้ เรามีมิติที่ชัดเจนอยู่ อิสลามเชื่อในพระเจ้า พระเจ้าทรงสร้างมวลมนุษยชาติ ไม่ว่าศาสนา
ใด ๆ เพราะฉะนั้น สมมติคนอิสลามไปฆ่าคนพุทธ ก็เท่ากับว่าไปฆ่าบ่าวของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของ เพราะ
พระเจ้าเป็นผู้สร้างขึ้นมา อิสลามเชื่อว่าพระเจ้าสร้างทุกสรรพสิ่งบนโลกใบนี้ ธรรมชาติ มนุษย์ สัตว์
สิ่งของทุก ๆ อย่างที่เกิดขึ้น เพราะพระเจ้าสร้าง ไม่ได้เกิดขึ้นเอง เราจะไปทำลายมันเพียงแคตัวเดียวก็
บาป เราไปตัดต้นไม้ทำลายป่าก็บาป เราไปทำลายธรรมชาติ เราไปทำลายแม่น้ำ เราไปทำลายภูเขา
นั่นคือความผิดต่อพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของ เพราะทรงเป็นผู้สร้าง เพราะฉะนั้นความเชื่อที่ว่า อิสลามคือหัว
รุนแรง ฆ่าคนได้นั้นไม่ใช่เลย ไม่ใช่หลักการในอิสลาม โดยจะมีมิติอยู่ว่า การจะสู้รบกับคน ต้องเป็น

อย่างไรก่อนถึงจะฆ่าเขาได้ ด้วยความที่สังคมปัจจุบันเสพข่าวเพียงเปลือก ไม่ได้รู้ลึกถึงข้างใน ก็เลยเกิดปัญหา ส่งผลกระทบต่อคนที่นับถือศาสนาอิสลาม จะไปไหนมาไหน โดยเฉพาะผู้หญิง ค่อนข้างที่จะกระทบมาก เพราะว่าซิมโบลิกเขาชัดเจน เพราะเขาคลุมฮิญาบ ซึ่งเป็นซิมโบลิกที่บอกเลยว่า เขาคืออิสลาม เพราะฉะนั้นมันเลยมีทั้งผลดีและผลเสีย แต่ในทางมิติของตัวเอง การสนทนากับตัวเองนั้น เป็นเรื่องที่ดีมาก ๆ ผมโชคดีที่ผมได้เกิดมาเป็นอิสลาม ผมได้มีมิติในการนำเสนอศิลปะในแนวทางของผมที่ไม่เหมือนใคร ผมจึงมองว่ามิติของทางบวกมากกว่าทางลบ เพราะเรื่องของทางลบมันเป็นเรื่องของคนที่อยู่ภายนอกเรา เขามากำหนดมาตัดสินเรา ไม่ใช่เรื่องของเรา ฉะนั้นตัวเราจึงสำคัญที่สุด สำคัญที่สุดในที่นี่ ไม่ใช่การให้ความสำคัญกับตัวเอง เป็นการวิเคราะห์ สังเคราะห์ แยกแยะครับ

ชุตินา : ด้วยความที่ตัวบิวไม่ได้เป็นมุสลิม แต่เราเลือกมาทำตรงนี้เพราะเราสนใจ เรามองเห็นมิติแ่งงาม ความสำคัญของทุกศาสนา แต่ว่าคนรอบข้างรวมถึงครอบครัว ต้องยอมรับว่าส่วนใหญ่เป็นมุสลิม โฟเบีย ซึ่งแม่บิวที่ได้เดินทางมาด้วยวันนี้ แก้กัมาเพราะเหตุผลเรื่องความปลอดภัย กังวลว่าจะเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้น แต่บิวก็มีเพื่อนที่เขายู่แถบนี้ เขาก็ช่วยยืนยันว่า ไม่มีอะไร แต่ก็ห้ามความกังวลแกไม่ได้ มันเลยเป็นจุดที่ช่วยเสริมตรงที่ หวังเล็กๆว่าจะให้วิจัยเล่มนี้ ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจให้คนนอกผ่านงานศิลปะของศิลปิน

อ.เจอะอับลูเลาะ : มันก็ไม่เล็กแล้วนะ ในภาษาอิสลามเขาเรียกว่า อะมานะฮ์ คือหน้าที่ที่มวลมนุษยชาติที่จะต้องส่องทางให้แกกัน ผมคิดว่าเป็นเรื่องที่ยิ่งใหญ่มากเลย ผมว่าเป็นวิจัยที่ดีมากที่เลือกมาทำตรงนี้

ชุตินา : วันนี้ก็โชคดีมากเลยนะคะที่ได้มาทันกำหนดการพิธีเปิดนิทรรศการ และแม่ก็เลยได้ฟังที่อาจารย์พูด โดยก่อนหน้านี้อาจต้องยอมรับว่า ท่านเป็นคนที่ปิดประมาณนึง ปิดทั้งเรื่องของศิลปะ และเรื่องของเพื่อนต่างศาสนา

อ.เจอะอับลูเลาะ : อ้อ ดีครับที่ท่านได้ฟังด้วย ดีเลย ได้ยินแล้วขอบคุณ

ชุตินา : ที่นี้ก็การทำวิจัยครั้งนี้ของบิว เริ่มมาจากการสังเกตเห็นชุดความสำเร็จของศิลปินมุสลิมในวงการศิลปะกระแสหลัก เริ่มจากมีคณึง จำนวนน้อย ได้รับรางวัลช่วงแรก ๆ แต่หลังจากนั้นก็ปรากฏว่ามีตามกันมา เริ่มเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ และก็ได้ทราบว่ามีกลุ่มผู้สำเร็จตรงนั้น มีรากมาจากที่นี่ เป็นส่วนใหญ่ ทีนี้อาจารย์มองศิลปินมุสลิมกับศิลปะกระแสหลัก จะมีแนวโน้มตรงนี้เป็นอย่างไรคะ

อ.จะอัปเดตเล่า : ผมมองว่าเป็นเรื่องที่ดีขึ้นไปเรื่อย ๆ สำหรับผมแล้ว ในอดีตจะเห็นว่า วงการศิลปะในประเทศไทยนะ รูปแบบของภาคเหนือชัด ภาคอีสานชัด ภาคกลางก็ชัด เหลือแต่ภาคใต้ ที่ไม่ชัดว่าเป็นอย่างไร อัตลักษณ์ของที่นี่คืออะไร เพราะคนที่เรียนศิลปะทางภาคใต้แล้วก็ไปเรียนกรุงเทพฯ แล้วไปอยู่ที่โน้นยาว หรือไม่ก็ไปเชียงใหม่แล้วไม่กลับมา อาจจะเป็นด้วยบริบททางสังคมที่ไม่เอื้อให้เขาทำงานศิลปะ ศิลปะในเมืองไทยเกิดขึ้นมาเป็นร้อยปีแล้ว แต่ทำไมยังไม่มีศิลปินแห่งชาติที่อยู่ภาคใต้เลย ผมงงมาก แสดงว่าบริบทสังคมมันก็เป็นส่วนหนึ่งที่ไม่เกิดขึ้น ไม่เอื้อกับคนในบ้านเรา และที่สำคัญความเป็นอิสลามิกอาร์ตในเมืองไทย คนมุสลิมในเมืองไทย จริง ๆ แล้วก็อยู่ทั่วไป แต่ที่นั่นมันจะบ่งชัดมากกว่าศิลปะอิสลามเป็นยังไง สำหรับในประเทศไทย ผมรู้จักเพื่อนที่สิงคโปร์ ซึ่งเขาทำงานที่ NGS National Gallery Singapore ที่เพิ่งเปิด แล้วก็เขาก็มาคุยกับผม ประเด็นเรื่อง Islamic Southeast Asia เขาก็ทำวิจัยเรื่องนี้อยู่ แล้วเขาก็ได้มาเห็นงาน เขาก็ตกใจมากกว่ามีอย่างนี้ด้วยที่นี่ เขาก็พยายามหาประเด็นว่าทำไมถึงเกิดขึ้นมาได้ เพราะพอพูดถึงศิลปะของไทยแลนด์ คนก็จะนึกถึงกรุงเทพฯ คนก็จะนึกถึง วสันต์ นาวิน แต่กลับลืมไปว่ามันมีส่วนหนึ่ง มีมุสลิมที่อยู่ทางภาคใต้ของประเทศไทยที่สามารถเชื่อมโยงได้กับ อินโดนีเซีย มาเลเซีย กลายเป็นว่ามันเป็นความรู้ใหม่สำหรับเขา แล้วเขาก็มองว่าที่นี้อาจจะเป็นตัวเชื่อมระหว่างอาเซียนด้วยกัน ที่เป็นตัวแทนของประเทศไทย เพราะฉะนั้นผมมองว่าในอนาคต ถ้าวงการศิลปะในประเทศไทยอยากจะเชื่อม จะต้องไม่ลืมคนที่นี่ ไม่ใช่เป็นเรื่องของคนกรุงเทพฯ ไม่ใช่เป็นเรื่องของคนภาคเหนือ ไม่ใช่เป็นเรื่องของภาคอีสาน และไม่ใช่เป็นเรื่องของพุทธศาสนา เราต้องมองไปที่บริบทของมนุษย์ เราอย่ามองไปที่บริบทศาสนา ถ้าเมื่อไหร่เอาศาสนามาเป็นที่ขวางกั้น การพัฒนามันจะไม่เกิดแน่นอน ที่นี้อาจจะเป็นพื้นที่ที่ค่อนข้างจะอ่อนไหวต่อความมั่นคงของประเทศไทย ในรายละเอียดเบื้องต้น ผมก็ไม่ว่าคนอื่น ๆ คิดกับคนที่นี่อย่างไรบ้าง ผมค่อนข้างที่จะกังวล เพราะว่าผมซึ่งค่อนข้างจะเป็นคนแรก ๆ ที่เป็นมุสลิมมลายูที่สามารถเข้าไปอยู่ในระดับวงการศิลปะของเมืองไทย ที่เริ่มแสดง Solo Exhibition ที่ผมได้รางวัลตอนแรก งานบัวหลวงเหรียญทองตอนนั้น ผมก็เริ่มเห็นมิตินี้เข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งผมตอนทำ ผมไม่ได้คิดเรื่องของความอ่อนไหว ไม่ได้คิดเรื่องของแตกแยกอะไรทั้งสิ้นเลย ผมก็เป็นคนไทย แต่รากของผมคือมลายู ผมก็อยากแสดงออกอัตลักษณ์ตรงนั้น ซึ่งผมรู้ว่าผมสัญชาติไทย แต่ความหวาดระแวงนี้แหละที่เรารู้สึกไม่ดี ศิลปะเป็นเรื่องของการไร้พรมแดน เป็นเรื่องความรู้สึก เป็นเรื่องสิ่งที่ดีงาม ผมก็เลยคิดว่าเป็นโจทย์ใหม่สำหรับผมที่จะต้องต่อสู้กับเรื่องเหล่านี้ ให้ผู้คนยอมรับกับวิถีของคนที่นี่ เพื่อไม่ให้เขามองว่าที่นี่คือความต่าง ให้เขาเห็นว่าในความต่างมีความเชื่อมโยงกันอยู่ เราก็เกิดมาในเมืองไทย เราเพียงแค่ศาสนาไม่เหมือนกัน และชาติพันธุ์ไม่เหมือนกันเท่านั้นเอง แต่เรื่องของงานศิลปะผมไม่เป็นห่วง เพราะว่าตัวที่การันตีได้ก็คืองานประกวด ในระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา เราสามารถที่จะไปยืน ไปอยู่ตรงนั้นได้ เคียงข้างศิลปินภาคใต้ เราสามารถคว้ารางวัลทุกเวทีในระดับประเทศได้ เพราะฉะนั้นตัววงการศิลปะเอง ทางคณะกรรมการจากเวทีต่าง ๆ ก็ให้การยอมรับในศักยภาพตรงนี้ และผมมองว่าโชคดีมากที่ประเทศ

ไทยมีความหลากหลาย เหมือนประตูดอกอาเซียนเลย ถ้าเรามองในเรื่องขอพัฒนาการของประเทศที่พัฒนาบนความหลากหลาย เราจะโดดเด่นมากเลย เพราะฉะนั้นในมิติของมลาญ เราสามารถที่จะเชื่อมโยงสิงคโปร์ มาเลเซีย อินโดนีเซียได้อย่างสบายเลย แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น ที่นี้มันเป็นเรื่องใหม่ อาจไม่ได้มีสิ่งที่การันตีว่า ความต่อเนื่องของการทำงานศิลปะของคนที่นี่มันจะยืนยาวไหม สมมติว่าถ้าคิวเรเตอร์ของกรุงเทพฯ จะมาสนับสนุนคนที่นี่ เขาจะมั่นใจได้แค่ไหนว่าคนที่นี่จะทำศิลปะ เพราะฉะนั้นจึงเป็นเรื่องของระยะเวลาที่ต้องพิสูจน์ แต่ไม่สำคัญเท่ากับการเปิดโอกาสและมาคว้าเขาไปอยู่ในหัวใจของคุณอย่างไม่อคติ ตรงนี้สำคัญที่สุด เราจึงต้องสร้างพื้นที่ สร้างเวทีของตัวเอง เพื่อให้คนได้รับรู้ อย่างที่ผมทำพื้นที่ตรงนี้เป็นเรื่องส่วนตัวทั้งนั้นเลย ผมพยายามเปิดพื้นที่ให้คนได้เห็นว่าคุณภาพของการทำงานศิลปะของคนที่นี่มีนะ อย่างน้อยที่สุดคือผมต้องการให้คนที่ทำงานศิลปะได้ทำงานศิลปะต่อ มีพื้นที่ในการแสดงออก ครั้นจะให้เขาจะไปกรุงเทพฯ นี่ค่อนข้างที่จะยาก งบประมาณต่าง ๆ ระยะเวลาค่อนข้างที่เขาไม่รู้จักใคร มันส่งผลกระทบมาก อย่างผมนี่ สมัยเรียนผมไม่มีโอกาสเลย กว่าผมจะได้แสดงเดี่ยว กว่าผมจะมีโอกาส ค่อนข้างที่จะยากลำบากสำหรับคนตรงนี้จะเติบโตขึ้นมา ผมก็เลยจะเอาที่ตรงนี้มาเป็นเซ็นเตอร์ในการที่จะทำให้คนข้างนอกรู้จักเขา ไม่อย่างนั้น หากรอให้เขาได้ไปเองก็ค่อนข้างที่จะยาก ซึ่งผมก็รู้ว่าเมื่อไหร่ที่ทางศูนย์กลางจะอ้าแขนรับ ส่วนงานประกวดนี่เราก็มอบรับว่าความยุติธรรมยังมีอยู่ ผมเชื่อว่าถ้าจะให้ที่นี่พัฒนา ก็จะต้องเปิดโอกาสให้เขา เคยมีนิทรรศการหนึ่งชื่อว่า “ลีลา ของลายใหม่” ที่โตเร็คเตอร์ตอนนั้นคือ อาจารย์ฉัตรวิชัย ผอ.แดง ท่านมาเห็นก็บอกว่านี่คือกรูซัด ๆ เลย ท่านก็เลยจัดโปรเจกต์ขึ้น ตอนนั้นปี 2554 ซึ่งเป็นครั้งแรกที่เราเปิดตัวอย่างเป็นทางการที่ศิลปะที่นี่ไปแสดงที่กรุงเทพฯ ผลตอบรับดีมาก มีบ้างที่ไม่ค่อยดี เพราะว่างานศิลปะที่เกิดขึ้นที่เขาเห็นส่วนใหญ่จะเป็นแ่งงาม ไม่มีการนำเสนอเรื่องของสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้น ตอนนั้นก็มือนักเขียนท่านหนึ่งเขียนบทความลงในสยามรัฐสุดสัปดาห์ ผมอ่านแล้วผมเสียใจมากเลย ที่เขาไม่เข้าใจบริบทเราว่า กว่าเราจะเงยขึ้นมาได้มันต้องใช้หยดน้ำตา หยดเลือด แค่ว่าได้มีพื้นที่ทำงานศิลปะ เราก็ดีใจแล้ว แต่สิ่งที่คุณอยากจะเห็น คือผลงานที่มีความรุนแรง มีเลือดสาด มีอาวุธยุทธโธปกรณ์ ถ้าเราทำมันอาจเกิดความสับสนเสี่ยงในบริบทของการอาศัยอยู่ที่นี่ เราต้องทำตัวเราให้เข้มแข็งก่อน เราต้องค่อย ๆ ทำให้คนรู้จักกรากเราก่อน คนเราเกิดมาไม่ใช่จู่ ๆ จะเดินได้เลย ต้องคลานก่อน ที่นี้เขาอยากเห็นเราเดินได้อย่างคนทั่วไปเลย มันไม่ใช่ ที่สำคัญอีกบริบทหนึ่งก็คือคนในพื้นที่ เราสอนมิติของคนเซ็บซวล์เลยไม่ได้ มันต้องเริ่มอคาคาเดมิกก่อน เพราะที่นี้ ศิลปะเป็นสิ่งที่ใหม่ เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับสถานการณ์นะ วงการศิลปะร่วมสมัยของปัตตานี เพราะว่าเท่าที่ผมจำความได้เลยสมัยผมเป็นนักเรียน แทบจะไม่มื่ออะไรเป็นขึ้นเป็นอันเลยนะวิชาศิลปะ ศิลปะที่บ่งบอกถึงความเป็นคอนเทมโพรารีของที่นี่ไม่มีเลย ครูบาอาจารย์สอนสะเปะสะปะ ไม่มีความชัดเจน ผมไม่ได้จะกล่าวหาผู้สอน เขาอาจจะสอนในมิติของเขา ไม่มีตัวชี้วัดเป็นที่ประจักษ์ ก่อนหน้านี้ 10 ปีที่แล้วไม่สามารถบอกได้เลยว่าศิลปะของที่นี่เป็นอย่างไร แต่ตอนนี้พูดได้แล้ว โดยท่านอาจารย์พิเชษฐ เปียร์กลิ่นนะครับ ที่ท่านได้มา

บุกเบิกตอนนั้น พ.ศ.2545 และเหตุการณ์ตอนนั้นมันเกิดปี 2546 เกิดพร้อม ๆ กันเลย ยุคนั้นพอดีเลย มันก็เลยทำให้เกิดการปฏิวัติศิลปะของที่นี่เลย จากที่เมื่อก่อน ศิลปะเพื่อคอมเมอเซียล ตอนนี้เป็น ศิลปะเพื่อศิลปะแล้ว ศิลปะเพื่อสังคม ศิลปะที่เชื่อมโยงกับศาสนาของคนที่นี่ ความเป็นศิลปะร่วมสมัย ศิลปะเพื่อศิลปะค่อนข้างชัดเจนแล้วในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา เพราะฉะนั้นสิ่งที่เขาวิพากษ์วิจารณ์ว่าคน ที่นี้ทำงานศิลปะได้โกหกมาก คุณมีความสุขจริงหรือ คุณทุกข์ไม่ใช่หรือ เขาหาว่าไม่ว่ากลยุทธ์ในการ ทำงานของคนที่นี่คือเราสอนเขาให้รู้จักรากล่อน สอนให้เขารู้จักหนีบอินสไปร์จากสิ่งใกล้ตัว ถ้าจู้ ๆ ถ้า เขาหนีบเรื่องปัจจุบันมานะ ตายเลย และคนที่มองมาในตอนนั้นต้องตามด้วยนะ อย่างมองแค่ตอนนั้น คุณต้องตามว่าตอนนั้นมันเป็นอย่างไรแล้ว เมื่อวานอาจารย์ถนอม ซากักตีมา เขาบอกว่าชัดมากเลย ตอนนี ศิลปะภาคใต้ นี่คือพัฒนาการจากช่วงแรกที่มีมันเป็นศิลปะแบบเทรตดิชันนอล ตอนนั้นมันคอน เทม มันเริ่มมีอินสตอลเลชันอะไรต่าง ๆ และในภายภาคหน้าก็ยิ่งต้องไปไกล อย่าลืมนะศิลปะใน เมืองไทยก็เกิดจาก ขรัวอินโข่งก่อน จู้ ๆ จะเกิดนาวินได้ไง จู้ ๆ จะเกิดมณฑิเตอร์ บุญมาได้ยังไง นี่ก็ เช่นเดียวกัน มันค่อยเป็นค่อยไป แต่คุณต้องตามนะ ไม่ใช่ดูแค่ครั้งเดียวแล้วก็ไปตัดสิน แบบนั้นแยเลย เหมือนประวัติศาสตร์ที่ต้องติดตามและประเมินผล ก็เป็นอะไรที่ผมอยากจะนำเสนอ ผมก็พูดนะบน เวทีตอนบรรยาย พยายามที่จะอธิบาย เราไม่สามารถที่จะมาพูดถึงในเรื่องของมิติความรุนแรงได้ แค่ผมใช้ชื่องานที่เกี่ยวข้องก็อาจไม่เหมาะสมแล้ว ถ้าเมื่อไหร่ผมใจแข็งก็คงไม่ตี วันก่อนทหารพราน เข้ามาที่นี่ก็เลยเกิดกระแสในช่วงนั้น เพราะในบริบทของศิลปะคือผมพยายามเชื่อมโยงให้สังคมได้คิดว่า ศิลปะมีประโยชน์ต่อสังคมด้านใดบ้าง เราช่วยป้อนด้วยความบริสุทธิ์ใจ เพราะเขามีปัญหาเพราะ ถูกกล่าวหาว่ามีผู้ก่อการร้ายอะไรต่าง ๆ นานา เราก็เลยไปช่วยทำงานศิลปะ หารายได้และสมทบทุน แต่ก็เกิดความใจผิดที่เราไปเกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้น ผมไม่ยอมให้มันเกิด ในมิติของศิลปะคือ มันเป็นเรื่องที่ดี ก็ต้องมองกันต่อไปว่าในอนาคต ตามที่น้องบอกว่าอาจารย์ได้แนะนำมา ผมนี่น้ำตา คลอเลย ผมรู้สึกว่าเขารับเราเป็นส่วนหนึ่งของวงการศิลปะแล้วนะ คือที่นี่ต้องยอมรับว่าเขาถูกทอดทิ้ง กตชี ะไรหลาย ๆ อย่าง ๆ เมื่อไหร่ที่มีการอำแขนจากส่วนกลางเขาจะดีใจมาก มันเป็นกำลังใจที่ ดงงามมาก เหมือนที่น้องมาสัมภาษณ์มันเป็นกำลังใจที่ยิ่งใหญ่มากสำหรับผม เพราะมันเป็น กระบอกเสียงและเป็นหูตาให้กับเรา คนที่นี่เอ่ยบอกมันก็จะแค่นั้น เพราะคนเสฟสื่อไปแล้วว่าคนที่นี่ เป็นอย่างไร ฉะนั้นในอนาคตเราก็ต้องมองต่อไปว่า ทิศทางมันไม่ได้ขึ้นอยู่กับที่นี้อย่างเดียว มันขึ้นอยู่กับ ส่วนกลางด้วยว่าจะนับเราเป็นส่วนหนึ่งหรือเปล่า พัฒนาไปพร้อม ๆ กัน เพราะฉะนั้นในมิติของ ศิลปะถ้าสามารถยกระดับให้กับวงการของไทยได้ โดยเฉพาะมิติของอิสลามมิกของมุสลิมในประเทศไทย ผมว่าวงการศิลปะประเทศไทยนี้มีมันโชคคินะ เพราะมีความหลากหลาย ข้อมูลในการเขียน ข้อมูล ในการทำตำราต่าง ๆ มีประเด็นเยอะแยะมากมาย เหมือนที่น้องเลือกมาทำนะ ผมว่าเพอร์เฟคมาก เพราะโลกไปไหนต่อไหนแล้ว ถ้าเรายังมาปิดกั้นตัวเอง ไม่ยอมรับคนอื่น ความคิดคับแคบก็ต้องเปิด ตอนนี้เป็นหนึ่งเดียวกันแล้ว ต่อให้เราอยู่คนละโลก คนละทิศละทาง ผมว่าเรารวมกันได้ นี่คือการ

ปรารถนาของผม ต้องการให้ศิลปะเป็นสะพานเชื่อมระหว่างมนุษย์ด้วยกัน ที่เขาเรียกว่า ศิลปะส่องทางให้แก่กัน

ชุตินา : เหตุผลส่วนหนึ่งของการที่บิวต้องเดินทางมาก็คือเช่นเดียวกับที่อาจารย์เล่าถึงการเสพสื่อ โดยเมื่อหลาย ๆ ท่านทราบว่าบิวทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ก็มีคำแนะนำต่าง ๆ มากมาย รวมถึงเมื่อทราบว่าบิวจะเดินทางลงมาในพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์และพบศิลปินก็มีเช่นกันที่แนะนำ สัมภาษณ์โดยการโทรก็ได้ ถ้าลงไปน่าเป็นห่วงเรื่องความปลอดภัย แต่ใจก็กลัวว่าเราจะรู้ไม่จริง การอ่านหนังสือหรือรับข้อมูลจากสื่อ อาจทำให้วิจัยเราไม่สมบูรณ์พอ และเราต้องการให้สิ่งที่อยู่เล่มเราคือความจริงค่ะ บิวเลยคิดว่า ไม่ว่าจะอย่างไรก็ควรเดินทางมา และเมื่อได้สัมผัสแล้วก็พบว่า สมควรและคุ้มค่า

อ.เจอะอับลูเลาะ : ใช่ครับ การลงมาทำให้ได้เนื้อ ๆ เลย คือถ้าเราหยิบข้อมูลจากหนังสือ แล้วคือจากที่สังเกตนักวิชาการจากกรุงเทพฯ มักจะหยิบข้อมูลจากหนังสือ ไม่ได้ลงมาในพื้นที่ ไม่ได้คลุกคลี ถ้าอยากมีความเข้าใจจริง ๆ มันควรคลุกคลี อย่างเพื่อนผมที่ NGS เขาเป็นอาจารย์ทางด้านมนุษยวิทยา เขาบอกว่าการวิจัยไม่ใช่คุณไปวันเดียวและคุณจะได้ข้อมูล มันต้องใช้เวลาเป็นเดือน ต้องใช้ชีวิต รวมถึงจะรู้แก่นของเขา ไม่อย่างนั้นมันจะไม่สมบูรณ์ จะเป็นวิจัยท่องจำในตำรา ตรงนี้จะเป็นข้อมูลดิบที่มันจะลึกซึ้ง ไม่เช่นนั้น จะอ่อนนะ สำหรับผม

ชุตินา : ค่ะ ที่นี้ก็การทำวิจัยของบิวครั้งนี้ ผลงานที่เลือกมาก็จะเป็นผลงานที่ศิลปินได้สร้างสรรค์โดยมีวิถีของมุสลิมเป็นหลักของแนวคิด อาจารย์คิดว่าผลงานศิลปะของมุสลิมจะให้อะไรกับสังคมบ้าง หรือหากมองให้ไกลออกไป จะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอะไรได้บ้างไหมคะ

อ.เจอะอับลูเลาะ : ผมว่าอย่างน้อยที่สุด คือการลดความเข้าใจว่าอิสลามคือก่อการร้าย อิสลามคือความรุนแรง เพราะว่าคนที่มีความรุนแรง คนที่มีความอามิตจะทำงานศิลปะไม่ได้หรอก ตรงนี้แหละที่สามารถเปลี่ยนแปลงคนได้ และที่สำคัญ ศิลปะในมิติของอิสลาม ถ้าในระหว่างอิสลามด้วยกัน คนมุสลิมด้วยกัน เขาสามารถที่จะจรรโลง สอนได้ ที่เขาเรียกว่า ตะวะห์ การให้องค์ความรู้แก่เขา เพื่อให้เขารับรู้ และสามารถเชื่อมโยงการใช้ชีวิตระหว่างมนุษย์กับพระเจ้าว่าเป็นอย่างไร เพราะว่าคนที่นับถือศาสนาอิสลาม การใช้ชีวิตของเขาจะอิงกับพระเจ้า สังคมจะต้องเข้าใจตรงนี้ก่อน สิ่งที่เขาทำอย่างนี้ เพราะพระเจ้าบัญญัติไว้ เขาก็ต้องทำ แต่บางคนไม่เข้าใจ ศิลปะจะเป็นตัวเชื่อมที่สามารถจะจรรโลงให้องค์ความรู้ บางงานสามารถสะท้อนให้สังคมได้เข้าใจอิสลามมากขึ้น บางงานสะท้อนนิยามของมุสลิม นิยามของอิสลามมากขึ้นในบริบทของความเป็นมนุษย์มันสามารถสอนคนได้ และเรื่องของการให้อะไรกับสังคมนอกเหนือไปจากนั้น ผมว่า มันก็เหมือนทุกศาสนา เพราะว่าศิลปะก็มีไม่มาก เป็น

สแตนด์ตาร์ดทั่วไป แต่ของอิสลามอาจจะเพิ่มที่ทำให้คนเข้าใจอิสลามมากขึ้น ความอบอุ่น ความงามของอิสลาม สุนทรียในมิติของอิสลามเป็นอย่างไร คนก็จะค่อย ๆ ลืมความรุนแรง เวลาของอิสลามแล้วแทนที่จะตื่นเต้น ตกใจ หัวใจเต้นแรง กลัว ก็จะรักมากขึ้น จะมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีมากขึ้น

ชุตินา : ตอนนี้อาจารย์มีโปรเจกต์ในอนาคตไหมคะ

อ.เจอะอับลูละ : มีครับ ก็คิดว่าในปี 2 ปีนี้ จะแสดงเดี่ยว เพราะผมแสดงเดี่ยวก็เมื่อ 2555 นี้ก็คิดว่า จะพยายามที่จะแสดงอีกครั้ง แต่ยังไม่ได้กำหนดอะไรชัดเจน

ชุตินา : ตัวเนื้อหาเรื่องราวหลักยังคงเหมือนเดิมไหมคะ

อ.เจอะอับลูละ : ตัวเนื้อหา ช่วงหลังจะเป็นเรื่องของบริบทของพื้นที่มากขึ้น โดยเฉพาะสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้น อย่างที่ผมบอกว่า เราสอน เราจะสอนให้รู้รากก่อน เหมือนผมเอง ผมก็นำเสนอเรื่องของวิถีชีวิตก่อน รากของเราเป็นอย่างไร จู่ ๆ จะมาคุยเรื่องสถานการณ์ตอนนี้เลย มันไม่ได้ เรื่องวิถีประมงเป็นอย่างไร ความเชื่อในอิสลามเป็นอย่างไร ที่นี้ถึงจะค่อยเอาบริบทของสถานการณ์ปัจจุบันเข้ามา เพราะในแง่ของคนทำงานศิลปะ มันไม่ได้นิ่งตายตัว ยุคสมัย เวลา มันเปลี่ยนแปลง มันส่งผลเป็นอินสไปเรชั่นให้เขาได้ทำงาน บริบทของสถานการณ์ บ้านเมือง มันก็ส่งผล อย่างชุดหลัง ๆ ก็จะเป็นเรื่องของสถานการณ์ มิติของความมั่นคง มิติของอุตสาหกรรมสงคราม ที่มันเกิดขึ้น ตรงนี้ที่ผมรู้สึกเกี่ยวกับมัน เพราะไม่รู้ว่าจะจบกันไปถึงไหน เพราะทุกคนก็ต้องตาย อย่างชุดล่าสุดที่ผมทำลูกกระเบิดและในลูกกระเบิดนั้นคือเด็ก ยังไม่ทันที่จะออกจากห้องเลยมันอยู่ในบริบทของสงครามซะแล้ว นี่คือสงครามที่ไม่ได้นึกถึงมวลมนุษยชาติเลย นี่คือสิ่งที่ผมอยากแสดงออก จริง ๆ เรื่องของสงครามนี้ผมทำมาตั้งแต่ ปี 2547 เคยทำชุดหนึ่ง เหตุการณ์ตากใบ ตอนนั้นยังเป็นนักศึกษา เป็นอินสโตลเลชั่น ผมทำปืน หล่อปืนขึ้นมาและเอาผ้าขาวห่อ และหล่อเสาโกโบร์เท่าจำนวนผู้ตายที่ตากใบ และเอามาวางใต้ต้นไม้ และเอาปืนที่ห่อสีขาว ซึ่งแทนผ้าศพ คือเอามาห่อปืนดีกว่า จะได้ไม่มีคนตาย ผมก็ทำชุดนั้นก็สร้างความฮือฮาในมหาลัย ตอนนั้นรองอธิการบดีสั่งให้รื้อ เพราะมันกระทบกระเทือนจิตใจ ทำให้คนหดหู่ จริง ๆ แล้วหน้าที่ของศิลปะก็คือตรงนั้น แต่รองอธิการไม่เข้าใจบริบทของว่า นี่ไง เพื่อเตือนสติไง แต่มาสั่งให้รื้อแสดงว่าเขาไม่ได้เข้าใจคุณค่าของศิลปะเลย ตอนนั้นผมได้ทุนไปอเมริกาพอดี กลับมาอาจารย์ก็บอกว่า งานเอ็งโดนรื้อ แล้วก็อำผมด้วยว่า เอ็งต้องโดนภาคทัณฑ์ ผมนี่หน้าซีดเลย แต่ตอนหลังก็บอกความจริง ผมก็เลย เอ๊ะ สงสัย รองอธิการต้องไปศึกษาด้านศิลปะให้เยอะๆนะ คือหน้าที่ของมัน การทำแบบนี้ ทำให้คนรู้สึก สะเทือนใจ หดหู่ นั่นคือความสำเร็จแล้ว แต่ผมก็ไม่ได้ทำในรายวิชาเรียนนะครับ คือเหตุการณ์มันเกิดขึ้นผมก็อยากทำ แต่ในเรื่องงานเรียนผมก็ทำไป ผมก็ชอบ

ทดลอง ใน 2-3 ปีหลังก็เลยทำเต็มทีไปเลย คิดว่าชุดที่ทำขึ้นใน 3-4 ปีนี้ก็คือจะเป็นบริบทของสถานการณ์ที่ไม่ยอมหยุด อุตสาหกรรมสงครามต่าง ๆ ผมพยายามจะนำเสนอเรื่องตรงนี้ครับ

ชุดิมา : ที่นี้ตัวบิว ตามที่แจ้งกับอาจารย์ตั้งแต่ต้นว่า บิวไม่ได้เป็นมุสลิม อาจารย์มีข้อเสนอแนะ หรือคำแนะนำใด ๆ ในการทำวิจัยในครั้งนี้บ้างไหมคะ

อ.เจอะอับลูเลาะ : ผมว่าแค่มาอย่างนี้ก็ดีมากแล้ว คือบิวได้เปิดแล้ว ผมเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนถ้าได้เปิดใจแล้วก็จะรับทุกสิ่งทุกอย่างได้ แต่ถ้าปิดก็จะเรียบบร้อยเลย ฉะนั้นความอคติจะสำคัญที่สุด ถ้าเรามีอคติแล้ว เราจะไม่สามารถรับรู้เรื่องใด ๆ บนโลกนี้ได้ สิ่งที่น่าจะทำจึงขอชื่นชม อย่างน้อยก็เป็นกระบอกเสียงให้ผมได้ ผมเป็นคนมุสลิม และอธิบายตัวเอง มันจะไม่ใช่ มันต้องให้คนอื่นอธิบาย ไม่อย่างนั้นมันจะเหมือนมายกทางตัวเอง เอาดีเข้าตัว เอาชั่วใส่คนอื่น เพราะฉะนั้นในมิติของเรามันมีปัญหาอะไร มุสลิมโฟเบีย มุสลิมทำจริงแต่มันไม่ใช่แนวทางของมุสลิมเลย คุณอย่าไปเหมารวม เราดูของดีก็วิเคราะห์สังเคราะห์มัน เราดูของไม่ดีก็วิเคราะห์สังเคราะห์มัน ดูว่าปัจจัยที่เกิดขึ้นเพราะอะไร ทำไมตะวันตกฆ่าคนแล้วไม่มีใครพูดว่าเป็นก่อการร้าย ทั้ง ๆ ที่หนักกว่าอีก ทุกคนไม่พูด เหมือนกันเลย ทำไมมาเรียกร้องไม่ให้มุสลิมสวมผ้าคลุมที่ฝรั่งเศส และทำไมแม่ชีของคริสเตียนใส่แล้วไม่ห้าม ตกลงมันคืออะไร ทำไมต้องอคติด้วย มันไม่ใช่เรื่องของหัวใจที่แท้จริง เป็นเรื่องผลประโยชน์บางอย่าง เรื่องของปัญหาของมนุษย์ เพราะฉะนั้นผมจึงตั้งใจที่น้องบิวมาทำเรื่องนี้ และที่สำคัญก็คือมาถึงที่นี่ มันมีเยอะนะที่ทำวิจัยลักษณะนี้ ทางจุฬาฯ ก็มา ผมก็พูดในลักษณะอย่างนี้แหละ บุคคลที่มาทำอย่างนี้คือบุคคลสำคัญของคนที่นี้ เพราะเราไม่สามารถที่จะพูดถึงตัวเองได้เพื่อให้คนอื่นเชื่อ ต้องให้คนอื่นพูด และต้องมาสัมผัสด้วยนะ และวันนี้คือเจตนาของผมที่อยากให้บิวมาเห็นบรรยากาศ ผมไม่อยากจะมาคุยกับผมแล้วได้แค่เนื้อของผมไป อยากให้ได้มวลทั้งหมด และโชคดีมากที่คุณแม่มาด้วย ผมมีลูกศิษย์เป็นพุทธ เพื่อนเป็นพุทธ อาจารย์ที่สร้างผมมาก็เป็นพุทธ ผมเลยไม่เข้าใจคนที่อคติ ที่สร้างความแตกแยก ว่าเขาต้องการอะไร 12 ปีที่มันเกิดขึ้นทำไมมันไม่สงบ งบประมาณตั้งเยอะเยอะ ไม่ได้เข้าข้างใคร หรือไม่เข้าข้างใครนะ ผมต้องการอย่างเดียว คือให้โลกสงบ ไม่มีหยดเลือดแม้แต่หยดเดียว ไม่ว่าจะคนศาสนาไหน ผมมองความเป็นมนุษย์ ทุกสรรพสิ่งพระเจ้าเป็นผู้สร้าง คนที่ฆ่าคนเมื่อตายไปพระเจ้าจะสอบถามเป็นคนแรก คนที่ฆ่าคนด้วยเจตนาจะถูกสอบสวนเป็นคนแรก ต้องเตรียมเผชิญกับมันนะ

ชุดิมา : ตอนนี้อคำถามที่เตรียมมาคือเท่านี้ ก็ขอบอกเล่าในมุมมองของบิวที่มีส่วนเกี่ยวข้องเล็กน้อย ๆ กับเหตุการณ์ที่นี้ก็คือ พ่อบิวเป็นตำรวจ แล้วคือมีช่วงหนึ่งที่เหมือนจะมีมาตรการข้อบังคับบางอย่างว่าด้วยการให้ตำรวจชั้นผู้น้อยเข้ามาทำงานที่นี้

อ.เจอะอับลูเลาะ : มาอยู่ที่นี้ไซ้มี๊ นีแหละ ที่ผมโกรธและเสียใจมาก ทำไม่ถึงเอาของไม่ตีมาส่งที่นี้
 ทำไมของที่มันไม่ใช่สิ่งสำคัญมักจะมาส่งที่นี้ แม้แต่ข้าราชการชั้นผู้น้อยก็ยังมีมาโดนด้วย แม้แต่เด็ก
 เทคนิค เด็กปทุมวัน ทุกคนก็ประณามว่า ให้ส่งมาที่นี้เลย ส่งมาเพื่ออะไร หรืออย่างเหตุการณ์สึนามิที่
 กระบี่ แลบนั้น คนก็ยังพูดว่าทำไมไม่เกิดขึ้นที่นี้ จะได้กวาดคนที่นี้ให้หายไปเลย โอ้โฮ ผมน้อยใจ เศร้า
 ใจ เจ็บปวดมาก คุณเห็นเราเป็นอะไรกัน ในขณะที่คนที่อยู่ที่นี่ เรารักกันดีมาก คนพุทธมุสลิม เรากอด
 กัน กินข้าวด้วยกัน แต่คุณมองเราแบบนี้ นีแหละคือความอคติ ความไม่เข้าใจ มีตบอด ตาบอดไม่
 เท่ากับใจบอด ในอัลกรุอ่านก็บอกว่า พระเจ้าบอกว่ามนุษย์นะ ตาบอดไม่เท่าใจบอด เมื่อหัวใจมีตบอด
 แล้วจะไม่สามารถเข้าใจอะไรได้ในโลกใบนี้ เหมือนที่น้องบอกว่า จะส่งพ่อมา ส่งมาทำไมละ มีเหตุผล
 อะไร จะส่งให้เขามาผจญกับสิ่งเหล่านี้หรือ ทั้ง ๆ ที่ชีวิตเขาสามารถไปที่อื่นได้ คุณมองชีวิตคนเป็น
 อะไร ระดับผู้บัญชาการสั่งงานสบายอยู่ในห้องแอร์ แล้วลูกน้องต้องมาเดิน มาอยู่ในสภาวะแบบนี้ คุณ
 เคยไหม มาดูแลเขา คุณเคยไหมมาเทศน์เขา ตำรวจทหารชั้นผู้น้อยที่ตายไป เพราะฉะนั้นคือ ผม
 ต้องการให้มันเกิดความยุติธรรมกับที่นี้ ตำรวจทหารที่เป็นชั้นผู้น้อยต้องมาตายฟรี ผมไม่รู้ว่าจะสวัสดิการ
 ของเขาเป็นอย่างไร น่าสงสาร เขาก็คือมนุษย์ เราก็คือมนุษย์ เมื่อไหร่ถ้าที่นี้ไม่มีความยุติธรรม ยากที่
 สันติภาพจะเกิดขึ้น เพราะมันสร้างอคติให้แก่กัน

ชุตินา : แต่สุดท้าย คือไม่ได้มานะคะ ทุกคนเสียสื้อและกังวลมาก อย่างขณะเดินทางเข้ามาที่นี้
 สังเกตได้ว่า ด้านเยอะมาก หนูก็ถามเพื่อนที่เคยอยู่ที่นี่มาก่อน เขาก็ยืนยันนะ ว่าไม่มีอะไร แต่แม่ก็
 ค่อนข้างเครียด และมองว่าถ้าไม่มีอะไร เขาจะตรวจเราทำไม

อ.เจอะอับลูเลาะ : แต่เหตุการณ์กลับไม่ลดลงเลย ยาเสพติดก็ยังมี ผมมีครอบครัว ผมก็อยากให้ความ
 จริงมันปรากฏ ให้แผ่นดินมีแต่ความดีความงาม ในหลวงท่านก็ตรัสไว้แล้วว่า เข้าถึง เข้าใจ พัฒนา แต่
 มาพัฒนา เข้าถึง แต่ไม่เคยเข้าใจ ถ้าคุณไม่เข้าใจจะไม่มีวันพัฒนาได้ คุณจะพัฒนาในทิศทางผิด และ
 ความอคติจะนำไปสู่หายนะ สิ่งเหล่านี้คือสิ่งที่เรากังวล แต่โลกปัจจุบันมันเร็ว โขเซี่ยลอะไรต่าง ๆ เมื่อ
 มีความเท็จ ไม่นานความจริงก็ปรากฏ ลองดูขนาดเหตุการณ์รุมฆ่าคนพิการ ฆ่าคนขนาดนั้น แต่ยัง
 บอกหลักฐานไม่เพียงพอ ตรงนี้ทำให้สังคมบ้านเรานั้นไม่ถึงไหน พูดเรื่องนี้แล้วมันท้อ ท้อจนไม่อยาก
 ทำอะไรเลย แต่ก็ต้องทำ ทำประโยชน์ให้แผ่นดินเพื่อรอวันตาย เพราะอยู่เฉย ๆ ก็ไม่มีความหมาย

ชุตินา : ขอบคุณอาจารย์มากค่ะ สำหรับข้อมูลที่ตอบคำถามและการได้ร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยนค่ะ
 ขอบพระคุณมากค่ะ

ถอดความบันทึกเสียงจากการสัมภาษณ์ ศิริชัย พุ่มมาก

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี (31 พฤษภาคม 2559)

ชุตินา : ตอนที่อาจารย์จะทำงานศิลปะค่ะ ไรคือแรงบันดาลใจหลักในการสร้างสรรค์ผลงานคะ

ศิริชัย : คือในงานแต่ละชิ้นของผมนี่ละ อาจจะไม่มีความคิดหลัก คือแต่ละชิ้นเกิดจากการที่ผมไปพบไปเจอวิถีชีวิตต่าง ๆ มากกว่า แต่ว่าแรงบันดาลใจหลัก ๆ ของผมเลย มาจาก สถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นตั้งแต่ ปีพ.ศ.2546-2547 ช่วงนั้นเองผมก็หยิบยกเรื่องของสถานการณ์มาเป็นแรงบันดาลใจในการทำงาน แต่ว่า แง่มุมที่ผมนำเสนอจะเป็นแง่มุมของวิถีชีวิตที่สงบสุขมากกว่า ผมคิดว่า ชาวคราว เรื่องราวของความรุนแรงต่าง ๆ หลายคนเขารู้แล้ว เขาหวาดกลัวกับสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่แล้ว แต่ว่า เราเป็นคนในพื้นที่ น่าจะนำแง่มุมของความสุข ไปเผยแพร่ให้เขาดูบ้าง ก็เลยเป็นแรงบันดาลใจในการทำงานตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ชุตินา : ก็คืออาจารย์เลือกที่จะนำเสนอในแง่ของความสุขมากกว่า

ศิริชัย : ใช่ครับ เรื่องทั่วไป ความสุขจากความเรียบง่าย เรื่องของวิถีชีวิต

ชุตินา : ขณะที่อยู่ที่นี้อาจารย์เคยใกล้ชิดกับเหตุการณ์ความรุนแรง หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไหมคะ

ศิริชัย : ถ้าถามว่าใกล้ชิดไหม ก็ไม่ได้ใกล้ชิดนะ ในแต่ละเหตุการณ์ แต่ถ้าใกล้ชิดที่สุดเลย ก็เป็นเหตุการณ์ที่กรือเซะ อันนั้นคือเราได้ยินเสียงเลย ได้ยินเสียงของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน แล้วก็หลัง ๆ มากี่จะได้ยินเฉพาะเสียงระเบิด ไฟฟ้าดับทั้งเมือง ประมาณนี้ครับ แต่ว่า ส่วนใหญ่ผมอยู่ในมหาวิทยาลัย เหตุการณ์ต่าง ๆ จะเกิดรอบนอกมหาวิทยาลัย ไม่มีในนี้ ก็เลยไม่ค่อยได้สัมผัสอะไรมากมาย แค่เพียงรับรู้และก็หวาดกลัว แค่นั้นครับ แต่ว่าอยู่ไป ๆ เราก็รู้สึกชิน ไม่หวาดกลัวอะไรมากมาย แต่ก็ระแวงระวังเหมือนกัน

ชุตินา : ก็คือ คนที่เขาอาศัยอยู่ที่นี้เขาก็ยังคงใช้ชีวิตปกติ

ศิริชัย : ปกติครับ

ชุตินา : เมื่อวานมีโอกาสดูสัมภาษณ์และพูดคุยกับอาจารย์เจ๊ะอับดุลเลาะ แล้วท่านก็เล่าให้ฟังเรื่อง การแสดงนิทรรศการ ลีลาของลายใหม่ แล้วคุณมานิตก็ได้มาชมและนำไปเขียนเกี่ยวกับนิทรรศการว่า ศิลปินสร้างงานที่ดูโกหก เพราะว่าอยู่ที่นี้ไม่มีทางที่จะมีความสุขได้นะ จากที่เราทราบกันจากข่าวก็ เหมือนว่า ที่นี้รุนแรงไม่ใช่เหรอ ในฐานะที่อาจารย์เป็นคนในพื้นที่ คือเหตุการณ์ต่าง ๆ ก็ไม่ได้ขนาด นั้นหรือเปล่าคะ

ศิริชัย : ใช่ คือเราอยู่ ณ จุดนี้ เรามองความรุนแรงว่า เป็นเพียงแค่จุด จุดเดียว แต่ยังมีแง่มุมของ ความสุขอื่นอีกมาก เยอะแยะไปหมดเลย ที่เราสามารถเข้าไปสัมผัสได้ ธรรมชาติเออย สภาพแวดล้อม เออย ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นเออย เยอะกว่าเรื่องของความรุนแรงนี้อีก แต่ก็เป็นเรื่องปกติครับ ที่ คนข้างนอกเขารับรู้เหตุการณ์ผ่านข่าวสารต่าง ๆ แล้วเกิดความกลัว ความเข้าใจแบบนั้นก็เป็นเรื่อง ปกติ เพราะเขาไม่ได้เข้ามาสัมผัสพื้นที่ตรงนี้

ชุตินา : คือบิวเองก็กลัวว่าถ้าแค่การขอภาพผลงานและนั่งวิจัยอยู่คนเดียวอาจไม่เข้าใจบริบทหลาย ๆ อย่าง ก็เลยตัดสินใจลงมาดู มาสัมผัสเอง ก็เพราะเหตุนี้เหมือนกัน ที่นี้ตัวเทคนิคของอาจารย์คือมีที่มา จากเทคนิคจิตรกรรมไทยถูกต้องไหมคะ

ศิริชัย : ใช่ครับ และก็เป็นเรื่องของความชอบส่วนตัวมาตั้งแต่วัยเด็กด้วยครับ ผมเห็นภาพจิตรกรรม ไทยตามฝาผนัง ผมก็รู้สึกชอบ รู้สึกว่ามีความเป็นเอกลักษณ์ มีเสน่ห์ เรียนไป ๆ ผมก็ได้เห็นงานของ ศิลปิน งานของพรชัย ใจมา ที่เขาเล่าวิถีชีวิตทางเหนือได้ชัดเจน ผมก็กลับมาคิดว่า เอ๊ะ รูปแบบ เอกลักษณ์ของจิตรกรรมฝาผนังของชาวใต้ ไม่มีเอกลักษณ์ ไม่มีความเป็นตัวเองเลยสักนิดเดียว ด้วย ความที่สมัยก่อนรบกวนกันพุงมาก ทางเหนือก็ยังมีลายค่านะ ทางอีสานก็มีแต้ม ฮูปแต้ม ส่วนภาคกลางนี่ ชัดเจนเลย ส่วนจิตรกรรมในภาคใต้ก็จะมีช่างหลวงลงมาเขียน ผสมช่างชาวบ้านนิดหน่อย ผมก็เลยมี ความคิดจากตรงนี้ อยากจะเอามาทำให้เกิดจิตรกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของทางภาคใต้ครับ

ชุตินา : แล้วตอนที่เริ่มเรียนวิชาศิลปะล่ะคะ ตอนนั้นคิดอะไรอยู่ อะไรทำให้ตัดสินใจเลือกเรียนทางนี้

ศิริชัย : ไม่ได้คิดอะไรเลยครับ มาจากความชอบอย่างเดียวเลย ตอนแรกช่วงที่เรียนมัธยมคือผมจบ สายวิทย์-คณิตมา แต่ว่าช่วงเวลาที่ยังเรียนอยู่ก็ได้ไปแข่งงานวันสัปดาห์ศิลปะ อะไรพวกนี้ตลอดเลย อาจารย์ทางศิลปะก็เลยบอกว่าให้มาเรียนสิ ศิลปะที่นี้น่าสนใจนะ ได้มาเป็นรุ่นแรก ก็เรียนมา แต่ผมมี ความคิดอย่างหนึ่งว่า จริง ๆ แล้ว ไม่ว่าจะเรียนศาสตร์ไหนก็แล้วแต่ ถ้าเรามีความตั้งใจที่จะมุ่งมั่นไปกับ

ผมว่าเราจะไปถึงจุดของได้ ไม่ว่าจะเรียนวิทย์ เรียนศิลปะ เรียนอะไรก็แล้วแต่ ผมก็เลยทุ่มเทงานทางสายศิลปะค่อนข้างที่จะเต็มที่หน่อย ก็ทำให้เรามีนงานนะที่จะทำในอนาคตได้ เป็นเรื่องของความชอบด้วยนะครับ ผมชอบศิลปะก็ทำเต็มที่

ชุตินา : แล้วด้วยความที่งานของอาจารย์คะ ปรากฏวิถีของมุสลิมชัดเจนมาก อาจารย์มีความเห็นยังไงเกี่ยวกับการที่อาจารย์เผยแพร่งานเหล่านี้ออกไป จะให้อะไรกับสังคมบ้าง หรือจะเปลี่ยนแปลงอะไรไรสังคมได้บ้างไหมคะ

ศิริชัย : ผมไม่ได้คิดถึงจุดนั้นนะ อย่างที่บอกว่าผมทำงานมา ภาพมุสลิมที่อยู่ในผลงานของผมเป็นเพียงแค่สัญลักษณ์ทางรูปทรงเท่านั้นเอง แรงบันดาลใจหลักของผมคือ ผมต้องการสร้างความงามและความกลมกลืนกันของวิถีชีวิต บริบทของพื้นที่ภาคใต้ตรงนี้ มีทั้งคนพุทธ คนมุสลิม ผมเองตั้งแต่สมัยเด็ก ตอนอยู่ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ก็มีเพื่อนที่เป็นมุสลิม ตาของผมก็มีเพื่อนเป็นมุสลิม อยู่ร่วมด้วยกันมา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ด้วยกันมา มาอยู่ที่นี่ผมก็มีเพื่อนฝูงที่เป็นมุสลิมอีก ความเป็นมิตรภาพที่เราเห็นตรงนี้ ที่เราได้รับได้สัมผัสมา เป็นแรงบันดาลใจในการทำงานของเรา เป็นแนวความคิดหลักในการทำงานของเราเลย สร้างความงามและความกลมกลืน การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ของชุมชนพุทธและชุมชนมุสลิม

ชุตินา : ตัววิจัยของบิว ที่ตัดสินใจเสนอหัวข้ออันนี้ก็มาจากการสังเกตเห็นชุดความสำเร็จของทั้งศิลปินมุสลิม และศิลปะที่เกี่ยวข้องกับอิสลาม อาจารย์เคยสังเกตเห็นตรงนี้ไหมคะ อาจารย์มีความเห็นอย่างไรกับปรากฏการณ์นี้ และคิดว่าในอนาคตจะดำเนินไปแนวทางไหน

ศิริชัย : เรื่องของงานที่เป็นมุสลิมได้รับรางวัล ผมคิดว่าเป็นเรื่องของความแปลก เป็นเรื่องของการหยิบบริบทในพื้นที่ของเขาไปทำงานศิลปะ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่แปลก เป็นเอกลักษณ์ ทีนี้ในวงการศิลปะ สิ่งที่เขาจับในการตัดสินงานก็คือความแปลกใหม่ ตรงนี้ทำให้เกิดความแตกต่าง และก็คนมุสลิม เท่าที่ผมเคยสอนเด็กมา เขาจะมีความพิเศษนอกเหนือ ก็คือ เขามีสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของเขาเองในการนำเสนอ แนวคิดบางอย่าง วิธีการบางอย่าง เด็กที่นี้ไม่เป็นศิลปะมาเลยตั้งแต่ ม.6 เข้ามาต้องเริ่มใหม่หมดทุกอย่าง เพราะฉะนั้นการที่เราต้องมาสอนเด็กที่ไม่มีพื้นฐานมาเลย ทำให้เขารู้จักคิดเป็น ไม่ติดอยู่กับทักษะฝีมือ เขาก็จะพยายามหาสิ่งที่เขาสามารถนำเสนอได้ และสิ่งที่แปลก เอามาทำงาน ก็เลยกลายเป็นจุดพิเศษ ก็เลยไม่แปลกนะครับที่งานของมุสลิมจะได้รับรางวัล

ชุตินา : แล้วในอนาคตอาจารย์มองว่าอย่างไรคะ จะเป็นอย่างไรนานไหม ยืนยาวไหม

ศิริชัย : คิดว่าคงจะเป็นเรื่องปกติที่จะไม่ยืนยาว คนทำงานศิลปะถ้าไม่รู้จักพัฒนางานของตัวเองก็จะอยู่หนึ่ง ที่นี้ก็อาจจะไม่ได้รับรางวัลแล้ว เพราะคนก็จะเฉย ๆ กับงานเขาแล้ว ไม่ตื่นเต้นแล้ว ผมคิดว่าอยู่ที่ที่คนแต่ละคนมากกว่า ไม่สามารถตัดสินได้ ว่าเออ งานมุสลิมจะได้รับรางวัลต่อไปเรื่อย ๆ เมื่อไหร่ ถ้าทำไปแล้วเป็นแพทเทิร์น แบบเดียวกันหมด ก็จะมีไม่มีความน่าสนใจ แต่ถ้าวันไหนที่คนที่เป็นศิลปิน คิดสร้างสรรค์หาสิ่งแปลกใหม่ มาทำงานของตัวเองตลอด ๆ ผมคิดว่าก็จะสามารถเดินต่อไปได้เรื่อย ๆ

ชุตินา : อาจารย์มีโปรเจกต์ในอนาคตใหม่คะ กำลังทำงานชุดใหม่อยู่ไหมคะ

ศิริชัย : ใช่ครับ ก็มีอยู่ กำลังทำงานชุดนั้น ที่เป็นสีดำ ส่วนใหญ่ก็หยิบยกเรื่องของวิถีชีวิต แต่ว่าชุดหลังนี้ผมจะทำเรื่องของความมืด ตรงนี้คือเอาความมืดมาเป็นสัญลักษณ์ในการแสดงออก ความมืดเป็นอะไรที่ใครหลาย ๆ คนรู้สึกวุ่นวายกลัว เป็นสื่อสัญลักษณ์บางอย่าง ก็เลยใช้ชื่อชุดนี้ว่า สุนทรียะในความมืด ในความมืดจะมีความงาม หลายคนมองมาที่ชายแดนใต้แล้วเห็นว่ามี ความรุนแรง ผมก็เลยเอาเรื่องราวเหล่านั้นมานำเสนอ แต่จริง ๆ แล้ว ภาพที่ปรากฏก็คือจะเป็นวิถีชีวิตประจำวันแค่นั้นเอง คือผมลงไปสัมผัสแล้วรู้สึกวุ่นวายมาก ก็เลยเอามาทำครับ

ชุตินา : ก็คือตอนนี้ก็อยู่ในขั้นตอนของการทำงานขั้นนี้อยู่คะ

ศิริชัย : ใช่ครับ

ชุตินา : อาจารย์มีคำแนะนำอะไรให้บิวไหมคะ ด้วยตัวบิวเองไม่ได้เป็นมุสลิมแล้วก็ทำไปเพราะความสนใจส่วนตัว

ศิริชัย : จริง ๆ ผมไม่มีข้อเสนอแนะนะครับ อยากจะขอบคุณด้วย เพราะศิลปะไม่ว่าจะเป็นศาสตร์ใดก็เอื้อกันหมด ยังมีทฤษฎีศิลปะเข้ามาแล้วช่วยเขียน มีการนำเสนอของเรานี้ผมว่า เป็นสิ่งที่พิเศษและน่าจะทำให้ คนที่ดูภาพศิลปะไม่ค่อยรู้เรื่อง ก็จะมีคนที่ทราบทฤษฎีนี้ที่ช่วยอธิบายสิ่งเหล่านั้นให้เขาเข้าใจได้ เป็นสิ่งที่ผมอยากจะให้คู่กันมากกว่าครับผม และในความคิดนี้ในการทำงานศิลปะของผมคือ ไม่ว่าจะทำเล็กทำน้อย พวกคุณ หรือว่าเป็นพวกที่เป็นอาร์ตดีส์สูง เราต้องมีการเคารพซึ่งกันและกัน เราต้องช่วยและเอื้อกันและกัน ถ้าเกิดเราเหยียบย่ำและทับถมซึ่งกันและกัน ก็จะไม่

มีอะไรเกิดขึ้น ก็คืออยากให้วงการศิลปะมีการช่วยเหลือกันมากกว่า วงการศิลปะในประเทศไทย สร้างความเข้าใจให้คนที่ยังไม่เข้าใจได้เรียนรู้ ได้รู้วาทรงนี่คือสิ่งที่ใช่ และมีคุณค่า ช่วยกันครับ

ชุตินา : ค่ะ ทีนี้คือบิวเองเติบโตมาในครอบครัวคนพุทธที่มีความหวาดระแวงในคนต่างศาสนา มีความเป็นอิสลามโฝเบีย จะมีการกีดกัน และห้ามเรื่องของการคบเพื่อนต่างศาสนามาตลอด ซึ่งบิวก็ไม่ทราบว่าเพราะอะไร ทีนี้อาจารย์มีประสบการณ์ประมาณนี้บ้างไหมคะ ผู้คนรอบข้างของอาจารย์มีแบบนี้บ้างไหมคะ

ศิริชัย : ก็มีอยู่บ้างนะครับ แต่เราก็ไปห้ามอะไรไม่ได้ เพราะเป็นความคิดส่วนตัวของเขา

ชุตินา : เคยตั้งคำถาม หรือพยายามคุยเรื่องนี้กันไหมคะ

ศิริชัย : ก็พยายามคุยแต่ว่า เรื่องบางเรื่องถ้าคุยกันแล้วไม่เข้าใจ ผมก็จะนั่งมากกว่า เคยได้ยินที่เขาบอกว่า ถ้ามีเรื่องของศาสนาและการเมืองนี้ ห้ามคุยกันเด็ดขาด ควรจะชวนคุยเรื่องอื่นมากกว่า เป็นเรื่องส่วนตัวด้วย ก็ปล่อยให้เขาคิดตามแนวทางของเขา แต่ถ้าหากมีโอกาสอธิบายได้ หรือให้เขาได้มาเห็นพื้นที่ตรงนี้ด้วยตัวเอง ก็จะดีกว่า ให้เขาได้ศึกษาด้วยตัวเอง น่าจะดีกว่าที่เราไปพยายามบอกเขา

ชุตินา : ที่มาตรงนี้ พ่อแม่หนูแกบอกจะมาด้วยนี้ หนูก็ตั้งใจมากเลยนะคะ ดีใจที่อย่างน้อยก็ไปเห็นด้วยตาตัวเองด้วยกัน

ศิริชัย : เหมือนผมอยู่ที่นี้ ผมก็ไม่เชื่อว่าอยู่แต่ในม. ผมก็พยายามวิ่งเข้าหาชาวบ้าน ผมก็มีเพื่อนเป็นชาวบ้านมุสลิมเยอะแยะมากมาย แล้วก็ได้คุยกับเขาเรื่องเหตุการณ์ สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น พวกคุณต้องการหรือเปล่า เขาไม่ได้แฮปปี้กับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเลย และยังทำให้รูปแบบวิถีชีวิตเขาตกต่ำลงด้วยซ้ำ การทำงานเอเย่ อะไรเอเย่ ไม่ได้เป็นปกติ ไม่ได้มีผลดีอะไรเลย

ชุตินา : คือต่อให้เขาเป็นมุสลิม เขาก็ได้รับผลกระทบ

ศิริชัย : ใช่ครับ ๆ เขาก็อยากให้บ้านเมืองเขาสงบสุขครับ ไม่อยากให้เกิดเหตุการณ์แบบนี้ขึ้น

ชุตินา : และงานชุดนี้ของอาจารย์ ไกล่เสร็จหรือยังคะ

ศิริชัย : คิดว่าคงอีกสัก 1-2 ปี ครับ ตอนนี้อยู่มีแค่ 20 กว่าชิ้น แต่ผมก็มีกลุ่มจัดแสดงงานอยู่เรื่อย ๆ นะครับ กลุ่มครุศิลป์ที่จะไปจัดแสดงที่อเมริกา และอาจจะมีการจัดแสดงที่เจ้าฟ้าช่วงปลายปีหน้าครับ และนี่เป็นสุจิตร์ที่จะมอบให้ไว้ครับ สามารถใช้ทำงานได้เลย แคปชั่นก็จะมีตรงนี้ของภาพ มีบทความ ๆ อยู่ด้านหลังด้วยครับ ตัวเล็กหน่อย แต่พออ่านได้

ชุติมา : ขอบพระคุณอาจารย์มาก ๆ ค่ะ

ถอดความบันทึกเสียงจากการสัมภาษณ์ อําพรณี สะเตาะ

คณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยรังสิต (27 ตุลาคม 2559)

ชุตินา : เมื่อครั้งที่อาจารย์เลือกที่จะเรียน และสร้างสรรค์ผลงานศิลปะด้วยเทคนิคภาพถ่าย อาจารย์มีแนวคิดหรือแรงจูงใจมาจากอะไรคะ

อ.อําพรณี : จริง ๆ เลยช่วงแรก คือเราก็ดูจากสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ไม่ได้มีทางเลือกให้เรามานัก คือตอนนั้นเราอาจคิดว่าอาจจะเป็นเรื่องที่แปลก คือก็มีให้เราเรียนทั้งสายวิทย์และสายศิลป์ แต่ตรงนี้เฉพาะทาง และด้วยเราเป็นพีคนโต ซึ่งก็เหมือนเป็นหน้าที่ที่บ้าน คือเราก็ถ่ายรูปตัวเอง และก็จะเป็นที่ถ่ายรูปให้ครอบครัว ซึ่งตอนนั้นอาจจะยังไม่ชัดว่าเราอยากจะมาเรียนศึกษาต่อด้านนี้ จนประสบการณ์ ผ่านระยะเวลามาสักพักนึง เราก็รู้สึกที่เราชอบดูรูปถ่ายในเล่มที่เก็บไว้ ก็รู้สึกว่าเราชอบ เราอยากถ่ายรูป ก็เลยมีความคิดว่าเป็นสิ่งที่เราน่าจะลองศึกษาดูค่ะ ก็เลยเรียนในด้านภาพถ่ายตั้งแต่นั้น และพอได้เรียนจริงก็รู้เลยว่า ใช้นะ เราชอบ เหมาะกับตัวเรานะ เรามีความสุขกับการที่เราได้ถ่ายรูป แล้วตอนนั้นที่เรียนยังมีการใช้ฟิล์มเรียนอยู่ แล้วเราเป็นคนใจร้อน ทำอะไรก็รีบ พอได้เริ่มเรียนฟิล์ม ต้องมีกระบวนการเยอะแยะมากมาย ซึ่งตรงนี้ฝึกเราด้วย ต้องอยู่ในห้องมืด ต้องคลุกคลี ประณีตกับ ทุกอย่างทำให้เราเริ่มละเอียด เรารู้สึกชอบมาก แล้วเราก็เริ่ม ใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในห้องมืด ออกไปถ่ายรูป กลับมาก็มาอัดรูปอยู่ในห้องมืด อยู่อย่างนี้ค่ะ แล้วเราก็ชอบชีวิตแบบนี้มาก หลังจากนั้นก็เลยรู้สึก นี่แหละ ใช้สำหรับชีวิตเรา เป็นสิ่งที่เราเลือกสำหรับตอนนั้น

ชุตินา : ตอนที่ตัดสินใจเลือกเรียนแล้ว ทางบ้านมีความเห็นอย่างไรกับเรื่องนี้คะ

อ.อําพรณี : เรื่องการเรียนโฟโต้ใช้ไหมคะ ก็ที่บ้านมีลูก 3 คน คนนึงเรียนทางด้านวิทยาศาสตร์ คนนึงเรียนภาษาฝรั่งเศส แล้วเราเป็นลูกที่พ่อแม่ ค่อนข้างปล่อย อยากทำอะไรก็ทำ เรียนอะไรก็เรียน แล้วเราเป็นคนที่ไม่ได้เรียนดีอะไรขนาดนั้น แต่เราไม่เคยเรียนพิเศษ จำได้ว่า น่าจะช่วงม.2 วิชาคณิตศาสตร์ เมื่อไปเรียนแล้วแค่ 1 ครั้ง เราก็รู้สึกว่า เราเรียนไปทำไม ไม่จำเป็นเลย เราก็ไม่เรียนพิเศษเลยตั้งแต่นั้นมา พ่อแม่ก็ปล่อยเราค่ะ ให้เราเลือกในสิ่งที่อยากเรียน ให้เสรีในการเลือกเรียนมาก ๆ ตามใจลูกเลย อยากทำอะไรก็เอา เพราะยังงั้นเธอก็เรียนไม่เก่งอยู่แล้ว ตามสบาย ประมาณนั้นค่ะ ซึ่งเขาก็สนับสนุน อยากเรียนก็เรียน สนับสนุนเท่าที่เขาทำได้

ชุตติมา : ทีนี้ตัวผลงานช่วงแรกของอาจารย์ที่บิวคันทามาก่อนหน้านั้นก็คือเป็นงานที่อาจารย์ได้รับรางวัล young thai artist ชื่อชุตติว่า ภายใต้อิญาบ

อ.อำพรพรณี : ใช่ค่ะ

ชุตติมา : มีชุตติมาก่อนหน้านี้ไหมคะ

อ.อำพรพรณี : เราเริ่มทำงานชุตติแรก คือ ชุตติปอเนาะค่ะ เป็นชุตติศิลปะปริญาตรี แต่คือชุตตินั้น (ภายใต้อิญาบ) เราทำโดยการลงพื้นที่ จุดนั้นทำให้เราได้จับในจุดเรื่องของเหตุการณ์ ในเรื่องของ content ที่น่าสนใจมากขึ้น เริ่มขยายขอบเขตมากกว่าโรงเรียนปอเนาะค่ะ ซึ่งเราก็ได้มีโอกาสในการเจอประสบการณ์หลายอย่าง ณ ตอนนั้นก็มีความประเต็นในเรื่องของผู้หญิงที่ออกมาประท้วง ก็เลยต่อยอดงานจากตรงนั้นขึ้นไป เราก็เริ่มศึกษาเพิ่มเติมมากขึ้น ก็เป็นงานชุตติต่อเนื่องจากชุตติปอเนาะค่ะ ทีนี้ก็ขยับสแต็ปขึ้นไปเป็นการทำงานเรื่องของผู้หญิงใน สามจังหวัดก็คือเป็นชุตติที่ได้รับรางวัลค่ะ ภายใต้อิญาบนั่นแหละ เป็นการพัฒนางานต่อ content ก็เกิดจากการขยายขอบเขต ได้ลงพื้นที่ไปสัมผัส และเฝ้าสังเกตค่ะ

ชุตติมา : อาจารย์มาศึกษาต่อที่กรุงเทพฯ แล้วตอนที่จะทำวิทยานิพนธ์ครั้งนั้น ทำไมถึงตัดสินใจกลับไปทำที่บ้านคะ

อ.อำพรพรณี : ตอนนั้นเราอยู่ ปี 3 ด้วยความที่ตอนนั้นใช้ฟิล์มถ่ายกัน เราารู้สึกว่าเราสนุกกับมาก และจะมีช่วงช็อตหนึ่งที่เรากลับบ้าน พอเรากลับไปเราก็เอาฟิล์มไปถ่ายเล่น คือปู้มีโรงเรียน เมื่อก่อนก็คือมีปอเนาะค่ะ แต่ว่าปอเนาะถูกปิดไป ก็เหลือแต่โรงเรียนตาติกา ซึ่งเป็นโรงเรียนเสาร์อาทิตย์ค่ะ บ้านเราอยู่ใกล้ แล้วเราก็รู้สึกว่ เออ น่าสนใจ คนถ่ายรูปยอมที่จะหมั้นเขี้ยวกับอะไรก็ตามที่เราอยู่ใกล้ หรือว่าอะไรก็ตามที่เราเห็น เราก็เลยซั๊กกล้องตัวนี้ ออกมาถ่ายรูป แล้วพอกับขึ้นมากกรุงเทพฯ วิชาเรียนของปี 3 ตอนนั้นก็มีความเกี่ยวกับ presentation เราก็มาคิดว่า ตัวเรามีอะไรบ้าง มีภาพอะไรบ้าง เราก็เลยเอางานชุตตินี้ขึ้นไป presentation ในวันนั้น ปรากฏว่า งานแบบนี้ อาจารย์เขาไม่เคยเห็นมาก่อน เพราะตอนนั้นก็คงไม่มีนักศึกษาคนไหนลงไปทำงานในพื้นที่ที่สื่อกำลังประค่อมว่าเป็นพื้นที่เสี่ยง แต่เราก็ได้ไปเพราะบ้านเราอยู่ตรงนั้น ก็เลยกลายเป็นงานที่น่าสนใจในช่วงเวลานั้น พอถึงตรงนั้น อาจารย์เขาก็จุดประกายเราว่า น่าสนใจนะ เราก็กับมาคิดว่า อืม น่าสนใจจริง ๆ ด้วย กับการใช้เวลากับภาพเหล่านั้นตอนที่เราเข้าห้องมืดแล้วเราก็เห็นว่า ทุกวันเราชิน พอเราชินเราก็ไม่เคยที่จะพินิจ ไม่เคยคิดที่จะหยุดไว้ พอเราได้หยุดไว้ด้วยภาพ ทำให้เราได้ครุ่นคิดกับมากขึ้นค่ะ เพราะฉะนั้นก็

เลยเป็นจุดที่คิดว่า เรากลับไปทำงานที่บ้าน ศึกษาเรื่องราวที่บ้านดีกว่า พอช่วงขึ้นปี 4 เราก็เลยมั่นใจ ตัดสินใจ เดินหน้าไปเลย เหมือนเราได้หัวข้อตั้งแต่ปี 3 แล้วจากการทำงานชุดปอเนาะ ซึ่งตอนนั้นก็ มีประเด็นเรื่องของเหตุการณ์พоди เราก็เลยโอเค เราสนใจที่จะลงพื้นที่เพื่อนที่จะเข้าไปในปอเนาะว่า สิ่ง ที่สื่อกระแสหลักกำลังพูดถึง กำลังนิยามนั้น จริงไหม ก็เป็นจุดเริ่มต้นของงานวีลีสชุดนั้น

ชุตินา : ตอนนั้นคืออาจารย์เป็นคนที่นั้น แต่ว่าพูดง่าย ๆ คือ ไม่ได้ให้ความสนใจกับสิ่งรอบตัวมาก นึก

อ.อำพรณี : ใช่ค่ะ ก็เหมือนทุกอย่างที่บ้านเรา เราโตมา เราเห็นมาตรงนั้น เราก็ชิน พอเราได้ ออกมาอยู่ตรงนี้ ได้เอาตัวเองออกไปอยู่ข้างนอกแล้วได้กลับไปอีกครั้ง เรา รู้สึกว่ามีบางอย่าง มีอะไร น่าสนใจ

ชุตินา : หลังจากชุดปอเนาะ ก็ตามมาด้วยชุดภายใต้อิฎยาบ ซึ่งเป็นเรื่องของผู้หญิงชัดเจน

อ.อำพรณี : ใช่ค่ะ คือเราเริ่มมั่นใจแล้วว่า เราอยากที่จะโฟกัสเรื่องของความเป็นผู้หญิง และก็มีมาถึง จุดหนึ่งที่เราเคยเล่าให้ฟังว่า ตอนนั้นเราก็ไม่ได้คลุมอิฎยาบ หลายอย่างค่ะ เป็นจุดหนึ่งในชีวิตเราที่มีความ หักเห สิ่งที่เราคุ้นชิน พอเราห่าง และเรากลับไปอีกครั้งหนึ่ง เรา รู้สึกว่าเราต้องตั้งคำถามถึงสิ่งที่เราเป็น เรามาจากไหน อย่างไร เป็นเรื่องของวิคิดที่เราได้นำมาจัดการตรงนี้ ก็นำไปสู่งานชุดอะนาดีเซีย และงานชุดมุสลิมะห์ หลังจากนั้นเราก็เล่นไปโฟกัสที่เรื่องผู้หญิง เรื่องศาสนา เรื่องอัตลักษณ์ต่าง ๆ พัฒนาไปเรื่อย ๆ

ชุตินา : บิวได้สังเกตว่า 3 ชุดผลงานของอาจารย์เป็นขาวดำหมดเลย

อ.อำพรณี : ใช่ค่ะ เราเริ่มต้นจากการเรียนฟิล์ม เด็กเรียนฟิล์มในยุคนั้นก็เริ่มต้นมาจากขาวดำ เรา เคยมองอะไรหลาย ๆ อย่างเป็นสีมาตลอด เด็ก ๆ เวลาเข้าไปปรีนทีไปถ่ายรูปก็จะมีแต่อะไรที่เป็น ภาพสีตลอด แต่ว่าพอเราได้มาเรียนแบบนี้ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมานานแล้ว แต่ว่าเราเพิ่งเจอในช่วงยุคนั้น เราก็รู้สึก ว่า แผลก เราถ่าย เราล้าง เราอัดขยาย ถ่ายเอง อัดเอง ล้างเองจนเรารู้สึกว่าเรากลุ่มหลงกับ ก็ เคยมีคนถามว่าทำไมถึงถ่ายแต่ขาวดำ ซึ่งตอนนั้นเรามองว่าอาจจะ เป็นเพราะ เป็นช่วงชีวิตของวัยรุ่นนุ พอชอบอะไรก็จะโฟกัส และจริงจังกับตรงนั้น ก็เลยกลายเป็นว่าเริ่มจากงานขาวดำ และทำมาเรื่อย ๆ ไปจนถึงชุดมุสลิมะห์ค่ะ

ชุตินา : หลังจากชุดมุสลิมะฮ์เป็นงานชุดไหนต่อคะ

อ.อำพรณี : ก็เป็นชุดบุงก้าต่อเลย ตอนนั้นเราก็ไปเรียนที่ฝรั่งเศส เลยทำงานชุดต่อเนื่องกัน

ชุตินา : ซึ่งชุดนี้ เป็นภาพถ่ายสีแล้ว

อ.อำพรณี : ใช่คะ คือจริงเราว่าถึงจุดนี้จะมีหรือว่าดำขึ้นอยู่กับคอนเซ็ปต์งานด้วย อย่างชุดบุงก้า เราพูดถึงเรื่องของสี เรื่องของสิทธิ เสรีภาพในการเลือกสี ในการแสดงออก เราก็เลยไม่ได้ฟิกในเรื่องของขอบเขตสีขาวหรือสีดำ เราโยงไปถึงเรื่องของสีอื่น ๆ ด้วย เราก็เลยเลือกใช้ภาพสีในการทำงานชุดบุงก้านี้

ชุตินา : จากชุดบุงก้า บิวเห็นว่าชุดมีหลายสี สีของชุดที่ปรากฏในงานอาจารย์มีกระบวนการในการเลือกมาอย่างไรคะ มีแต่ละสีมีการสื่อถึงอะไรไหมคะ

อ.อำพรณี : เราออกแบบแคในเรืองความหลากหลายของสี และความสอดคล้องกับสถานที่ ดูในเรื่องความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมคะ จุดสำคัญก็คือเราพยายามพูดถึงความหลากหลายคะ

ชุตินา : หลังจากชุดบุงก้าที่บิวทราบก็ต่อด้วยชุดวิทยานิพนธ์จากศิลปากรเลย

อ.อำพรณี : ใช่คะ แต่ก็มีชุดเล็ก ๆ เหมือนกัน แต่ก็ไม่ถึงกับว่าเป็นซีรีส์ใหญ่ ๆ ก็หลังจากบุงก้าก็เป็น The Light เลยที่เห็นกระจ่างว่า เป็นงานอีกชุดหนึ่ง

ชุตินา : ชุดนี้เหมือนกลับมาเป็นชุดดำอีกครั้ง

อ.อำพรณี : จริง ๆ ก็คือสินะ เพราะว่าเราใช้แสงไฟในการจัด แวด้วยความที่แบ็คกราวด์เราเป็นผ้าดำ เลยดูเหมือนเป็นชุดดำ

ชุตินา : ซึ่งชุดนี้ก็คือยังคงเป็นเรื่องเกี่ยวกับผู้หญิงอยู่

อ.อำพรณี : เกี่ยวกับผู้หญิงอยู่คะ

ชุตินา : ซึ่งบิวก็ได้อ่านวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้ของอาจารย์ตีกรอบเข้ามาที่เรื่องความเป็นผู้หญิง พฤติกรรมของผู้หญิงมากขึ้น

อ.อำพรณี : คืออย่างนี้ค่ะ เวลาเราทำงานเราจะสังเกตตัวเอง สังเกตบริบท สิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบข้าง ในขณะนั้น ปัจจุบันเวลานั้น ว่าเราจะสะท้อนอะไรบางอย่างที่เราเห็นในสังคมผ่านตัวเรา เพราะฉะนั้นสิ่งที่เราทำในทุก ๆ เรื่อง ก็อาจจะเกิดขึ้นจากแรงที่ผลักดันที่อยู่ข้างในตัวเองมาตลอด ซึ่งตอนนั้นอาจจะเป็นเรื่องของการแต่งกายของผู้หญิงที่เราเห็นตามท้องถนน อะไรแบบนี้ ก็นำไปสู่ concept ของชุดนี้

ชุตินา : และบิวก็เห็นอีกชุดหนึ่งค่ะ เป็นนิทรรศการที่อาจารย์เคยเป็นคนคัดเลือก อันนี้เป็นชุดเล็ก ๆ ก่อนหรือหลังชุดแสงสว่างค่ะ

อ.อำพรณี : ใช่ค่ะ อันนี้เป็นชุดหลังจากทำธีสิสค่ะ

ชุตินา : ชุดนี้เป็นชุดที่มีข้อมูลน้อยมากเลยคะ เลยขออนุญาตสอบถามความเป็นมา และลักษณะการทำงานชุดนี้นิดนึงคะ

อ.อำพรณี : ชุดนี้จะห่างจากความเป็นผู้หญิงไปนิดนึง และเป็นชุดที่นำเรากลับไปสู่บ้านอีกครั้ง คือเราพยายามที่จะพูดถึงเรื่องภาครัฐค่ะ คือมีบางสิ่งบางอย่างที่อยู่ในพื้นที่ ที่คนในพื้นที่ก็โดนอะไรบางอย่างบางอย่างนี้กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น คือเขาอาจจะบริสุทธิ์ เขาไม่มีกระบอกเสียงที่จะสามารถบอกกล่าวถึงความบริสุทธิ์ของเขาได้ผ่านภาครัฐที่

พยายามจะปรุงแต่งให้เขาไม่บริสุทธิ์ ตอนนั้นเรารู้สึกว่า เรากลับไป เราแค่กลับไปเป็นคนในพื้นที่อีกครั้งหนึ่ง เพื่อพูดถึง บริบทของภาครัฐที่มีต่อคนในพื้นที่ เพราะฉะนั้นงานชุดนี้ก็เลยด้วยแนวความคิดที่ว่า เราคือคนในพื้นที่จริง ๆ แล้วก็สิ่งที่แปลกเปื้อน ปนเปื้อนมาจากสิ่งที่อยู่ภายนอกที่ถูกการฉาบ อัดลักษณะของคนในพื้นที่ที่ถูกฉาบ ดูเหมือนการเช็ด ซึ่งเราตั้งใจให้เป็นอย่างนั้น ชีวิตของคนที่นี่เหมือนละคร เหมือนเป็นตัวละครอะไรสักอย่างตัวนึง แต่จริง ๆ คือ ชีวิตก็คือชีวิตค่ะ ไม่ใช่ของเล่นค่ะ ชีวิตคนไม่สามารถเอามาหาผลกำไร ภายใต้อาณาเขตความตายของคน เราก็เลย

อยากหยิบตรงนี้มาพูดถึงอีกครั้งนึง ก็เลยได้งานชุดนั้นออกมา ซึ่งชุดนี้ก็แสดงแค่ครั้งนั้นครั้งเดียว ไม่ค่อยได้แสดงที่ไหน

ชุตินา : ล่าสุดบิวมีโอกาสดำเนินทางไปที ใหม่เอี่ยมแกลเลอรี ก็ได้เจอผลงานของอาจารย์แสดงอยู่ค้ำ
ชื่องาน Lost Motherland เป็นชุดล่าสุดหรือเปล้าคะ

อ.อำพรพรณี : ไซ้คะ ด้วยปัจจุบันเราสนใจเรื่องราวในประเด็นของผู้อพยพ ไม่ว่าจะเป็รื่องของชาว
โรฮิงญาที่ดี หรือว่าชาวซีเรียที่ดี งานชุดนี้เลยเป็รื่องงานที่ได้รับแรงบันดาลใจมาจากผู้อพยพทั้งหลายที่
ต้องจากพื้นที่หนึ่งไปยังอีกพื้นที่หนึ่ง ซึ่งชุดนี้ก็เป็นการตั้งคำถามกับความเป็นมนุษย์ค้ำว่า ในการที่เขาสี
แผ่นดินเกิดแล้วต้องไปอยู่ในที่ที่... เขาเรียกว่าอะไรดีคะ คือพวกเราเป็รื่องมนุษย์ด้วยกัน เรามีการตอบ
รับหรือว่ามีการช่วยเหลือเขาในฐานะมนุษย์มากน้อยแค้ไหน หนูเข้าใจไหม คือภาพที่เราเห็น ภาพที่
เป็รื่องเด็กน้อยที่ชายหาด รูปนี้เรารู้สึกว่าพีค ใจเรา เราอยากไปอยู่ที่ฐานผู้อพยพด้วยซ้ำไป เราเป็นคนที
ชอบ อีมี ไม่ใช่ชอบสิ คือก่อนที่เราจะทำชุดบูร์ก้า ตอนเราไปเรียนที่ฝรั่งเศส เรามีเรื่องหนึ่งใจ เราว่า
เราจะไปอยู่ที่ฉนวนกาซ่า อาจารย์ก็แบบ อีมี ได้ น่าสนใจแหละ แต่ด้วยความที่เราไม่มีคอนเนคชั่น
จากในฐานะผู้อพยพตรงนั้น จึงยากทีจะมีโอกาส ยิ่งตอนนั้นเราอาศัยอยู่ที่โนนด้วย จึงลำบากทีจะได้
คอนเนคชั่น เรื่องนี้ก็เลยเพลาลงไป เราก็กักกักก่อน ซึ่งตอนนั้นเราสนใจมาก ได้ออกไปประท้วงเรื่อง
สิทธิมนุษยชนของกาซ่าด้วย ทีอิสราเอลเอเยอะไรเอเยพวกนี้ ช่วงนั้นเราก็กอยากทำ แต่ด้วยปัจจัยหาย
อย่างไม่อำนวย เราก็กเลยเบรคไป จนมาถึงตรงนี้ เราก็กคิดว่าได้โอกาส เราก็กเลยทำ แต่ชุดนี้จะเป็น พาร์
ทแรกนะคะ หมายถึงว่าชุดนี้ยังไม่เรียบบร้อย อาจจะมีการรันต่อ ยังไม่จบ ในมีเดี่ยอื่น ๆ ขึ้น

ชุตินา : เป็รื่องโปรเจ็คทียังเดินหน้าต่อไป

อ.อำพรพรณี : ไซ้คะ ๆ

ชุตินา : และจากการสังเกตค้ำอาจารย์ ถ้าวลองพิจารณาชุดตอนนี้จะเห็นว่า ผลงานศิลปะของศิลปิน
มุสลิม หรือผลงานศิลปะทีสะท้อนวิถีของชาวมุสลิมกำลังเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในวงการ
ศิลปะร่วมสมัยไทยมากขึ้น อาจารย์คิดว่าศิลปะของชาวมุสลิมจะให้อะไรแก่สังคมบ้าง หรือมีแนวโน้ม
ทีจะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอะไรในสังคมบ้างไหมคะ

อ.อำพรพรณี : อีมี ความเปลี่ยนแปลงหรือ ก็อาจจะเป็นส่วนหนึ่งนะคะ ทีในอดีต เมื่อก่อน บทบาท
ของผู้หญิง ทีเราคิดว่าไม่ใช่แค้มุสลิม บทบาทการกล่าวถึงของเรื่องผู้หญิงในเรื่องของชนชั้นค้ำ จะถูก
วางไว้ทีอันดับสองเสมอ ไม่ว่าจะเป็รื่องของการแสดงออกในด้านศิลปะก็ดี หรืออะไรก็ดี
เพราะฉะนั้น เรามองว่า ณ เวล่านี เป็รื่องโอกาสที่ดี ทีเราได้พูดถึง แสดงออกว่าผู้หญิงสามารถทีขึ้นมา
มีเสียง มีความคิดเห็น ไม่ว่าจะเป็รื่องการแสดงออกในด้านใดก็แล้วแต่รวมถึงงานศิลปะ เพราะฉะนั้นเรา

มองว่า เป็นอะไรที่ทำหายกับศิลปินผู้หญิงคะ กับที่ในวันนี้ทุกคนสามารถเข้ามามีบทบาทในศิลปะร่วมสมัยไทยตรงนี้ เพราะฉะนั้นก็เป็นการเปลี่ยนแปลงนะ เรามองว่าเป็นการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเราก็มองว่าเป็นเรื่องที่ดีด้วย หนูลองสังเกตดู แต่ก่อน ศิลปินหรืออะไรก็ตามแต่ก็จะเห็นว่ามีแต่ผู้ชายนะ ก็เป็นสิ่งที่ดีแล้ว เราารู้สึกว่าเริ่มจะมีความเท่าเทียม เพราะว่าเรามองทุกคนมีสิทธิที่จะแสดงออกในเรื่องของความคิด ไม่ใช่เรื่องที่เฉพาะเพียงแค่ของผู้หญิงหรือผู้ชาย เพราะฉะนั้น ณ เวลานี้ ยิ่งเราเป็นมุสลิมด้วย คือสังคมหลักจะมองว่ามุสลิมเป็นศาสนาที่กดขี่ผู้หญิงที่มีการให้คลุมผ้า แต่ว่าเรามองว่าความเข้าใจผิดนั้น อาจจะทำให้เกิดการตอบคำถามให้กับคนข้างนอก ว่าเราเป็นมุสลิมคนหนึ่งที่มีสิทธิเสรีภาพที่จะแสดงออกในเรื่องของความคิด ซึ่งสิ่งนี้เรามองว่าก็โอเคเลยนะคะ เป็นเรื่องของการพัฒนา เป็นเรื่องของ การเดินทาง ให้ความกระจ่างในกรอบความคิดของสังคมที่พยายามมองในด้านลบ มองเรื่องอดีต และปัจจุบันจึงเกิดการตั้งคำถามกับสิ่งเหล่านี้มากขึ้น นำไปสู่การที่ผู้หญิงมีพื้นที่ในการพูดมากขึ้น ประมาณนี้

ชุตินา : ตั้งแต่อาจารย์ทำงานภาพถ่ายมา มีเพื่อน ๆ ที่เป็นผู้หญิงแล้วทำงานภาพถ่ายเหมือนกันบ้างไหมคะ

อ.อำพรณี : ไม่เคยเห็นเลยคะ ในเรื่องของการถ่ายภาพเป็นงานศิลปะ ไม่มีคะ แต่ถ้าเป็นสไตส์ถ่ายภาพแต่งงาน รับงานถ่ายภาพทั่วไป มีคะ ถ้าทำงานศิลปะแบบเรานี้ ไม่มีจริง ๆ คะ หรือว่าหนูเห็นคะ พอดีเราไม่เห็นเลย

ชุตินา : บิวเองก็ไม่ทราบ ไม่เคยเห็นด้วยคะ แต่เข้าใจว่าเราไม่ทราบเพราะเราไม่ได้ทำงานด้านนี้รู้เปล่า อาจารย์ทำงานด้านนี้อาจจะรู้จัก มีคอนเนคชันกันนะ ประมาณนี้คะ

อ.อำพรณี : แต่เมื่อนอกมีนะคะ แต่ว่าคนไทยยังไม่เห็น

ชุตินา : ตอนที่บิวหาข้อมูลเรื่องนี้เบื้องต้นและได้ค้นเกี่ยวกับศิลปินของเมืองนอก ในต่างประเทศ แล้วได้พบว่า ศิลปินหญิงมุสลิมที่เป็นชาวต่างชาติ มีเยอะมาก เยอะจนเรารู้สึกว่าเขาเจริญ มีความเจริญในด้านศิลปะมาก ๆ โดยเฉพาะปากีสถาน และสังเกตได้ว่า ศิลปินมีความกล้าหาญกันพอสมควรในการแสดงออก เผยแพร่เรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมของเขาคะ

อ.อำพรณี : อย่างที่บอกคะ ว่าผู้หญิงมีบทบาทมากขึ้น ไม่ใช่แค่ในประเทศไทย อาจจะทั่วโลกเลย การที่ผู้หญิงกล้าที่จะลุกขึ้นมาพูดถึงเรื่องสิทธิเสรีภาพของตัวเองก็มีมากขึ้น ซึ่งเราก็มองว่าไม่แปลก

การที่เป็นคนที่มีความรู้สึก คนเรามีทั้งเพศชาย เพศหญิง ทุกคนมีความรู้สึกที่จะพูดถึงเรื่องของตัวเอง บ้างจากการที่ อาจจะถูกห้ามมาหรืออะไรบ้างประมาณนั้น ก็ไม่ได้เป็นเรื่องเสียหายเลย เพราะฉะนั้น ในสังคมโลกก็อาจจะเร็วกว่าเรานิดหนึ่ง ซึ่งเราก็คาดว่าในอนาคตข้างหน้าก็จะมีศิลปินรุ่นใหม่ที่ยพยายาม ทำงานศิลปะด้านนี้เกิดขึ้นอีก แล้วก็พยายาม push เนื้อหาที่เกี่ยวกับอะไรบางอย่างของตัวเอง เกี่ยวกับสังคมมากขึ้นเนอะ เออ เนอะ เรายังไม่มีเพื่อนทำงานด้านนี้ด้วยกันเลยในเมืองไทย

ชุตินา : ที่นี้ในตัววิจัยฉบับนี้ของบิว บิวได้จำกัดขอบเขตศึกษาศิลปินทั้งหมด 10 ท่าน แล้วใน 10 ที่นี้ เมื่อมาพิจารณาดู ปรากฏว่าเป็นศิลปินหญิงถึง 6 คน มากกว่าศิลปินชาย ซึ่งสวนทางกับปริมาณของ ศิลปินในความเป็นจริงที่เมื่อเราแบ่งตามเพศแล้ว ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ชายค่ะ

อ.อำพรณี : อ้อ เหมอคะ เออ แปลกดี แต่ก็ดีนะ ดี ๆ

ชุตินา : แล้วก็เมื่อครูที่อาจารย์กล่าวถึงผลงานชุด บุรกก้า ค่ะ อาจารย์ได้เล่าถึงการที่ได้มีประสบการณ์ ในการร่วมเดินขบวนประท้วง

อ.อำพรณี : อ้อ ใช่ ๆ ตอนนั้น เหตุการณ์นั้นพีคเหมือนกัน คือเรายังเรียนอยู่ แล้วทางเมืองที่เรา อยู่ อาวิญญ เขาก็มีประกาศ ซึ่งสถานการณ์ที่กาชาตอนั้นเยอะมาก โดนทุกสิ่งทุกอย่าง คนก็ตายเยอะ เด็ก ๆ อะไรแบบนี้ก็เยอะ แล้วด้วยความที่ตอนนั้นเราเองเริ่มอินกับเรื่องนี้ เริ่มฉุกคิดเรื่อง แล้วเขาก็มี ข่าวต่าง ๆ นำเสนอมากมาย เราก็เลยนัดกันกับผู้คนในเมืองที่ไม่ว่าจะเป็นมุสลิม คริสต์ หรืออะไรก็ตามแต่ ก็ออกกันมาเยอะมาก มาร่วมกันเดินประท้วงในประเด็นนี้ เราก็ได้มีโอกาสออกไปอยู่ตรงนั้น ด้วย และก็มีเหตุการณ์ที่เขาให้เราเขียนชื่อกัน ว่าแต่ละคนมาจากไหน เราก็เขียนว่าเรามาจากไทย ทุกคนก็ หา ยูมาจากไทยเพื่อมาประท้วงหรือ คือเราก็ไม่ได้บอกเขาว่าเราเป็นนักเรียน (หัวเราะ) คือ วันนั้นก็ดีค่ะ คนที่เขาอยู่ในเมืองนั้น คนที่เขาเดินทางมาจากเมืองอื่น ๆ ของฝรั่งเศส เขาก็ออกมา เรียกร้อง มาร่วมประท้วงในประเด็นนี้

ชุตินา : ซึ่งผู้คนที่ออกมาในวันนั้นก็ถือเป็นกลุ่มคนที่หลากหลาย ไม่ใช่เพียงแค่มุสลิมเท่านั้น

อ.อำพรณี : ถูกต้องค่ะ มีชาวฝรั่งเศสเยอะมาก ชาวคริสต์ก็เยอะ คือเขาไม่ได้แบ่งแยกกัน เขาไม่เห็น ด้วยกับการกระทำต่าง ๆ ในเหตุการณ์นี้เหมือนกัน

ชุตินา : เหมือนกับว่าทุกคนล้วนมีจุดหมายเดียวกันคือเรามองกันที่ความเป็นมนุษย์

อ.อำพรพรณี : ถูกต้องค่ะ ถูกต้องเลยคะ คือคนส่วนใหญ่ชอบแบ่ง แบ่งพื้นที่ แบ่งเขต แต่มนุษย์ก็คือมนุษย์คะ อย่างใน Lost Motherland เรารู้ว่าด้วยเรื่องของความเป็นมนุษย์ ซึ่งเราอาจจะเป็นคนเล็ก ๆ จุดเล็ก ๆ ที่จะไม่ได้สามารถที่จะช่วยเหลือโดยการซื้อเกาะให้พวกเขาอยู่ แต่อย่างน้อยการทำงานชุดนี้ เราว่าอย่างน้อยจะพอทำอะไรได้บ้าง ซึ่งเรารู้ว่าด้วยเรื่องของความเป็นมนุษย์เช่นเดียวกัน ก็นั่นแหละคะ สังเกตได้เลยว่างานเราจะเกี่ยวกับเรื่องคน เรื่องมนุษย์ เรื่องของผู้หญิง เรื่องของสิทธิเสรีภาพ งานเราไม่ได้เป็นเรื่องเฉพาะแค่ตัวเรา เพราะการที่เราคิดจะทำงานสักชิ้นหนึ่งจะต้องให้คนอื่นด้วย ตอเป็นกระบอก เป็นวิธีที่จะช่วยเหลือผู้อื่นได้ ไม่ใช่แค่เราถ่ายรูปแล้วก็จบ โอเคเราถ่ายแล้วเราก็มีรูปเก็บไว้ ไม่ใช่แค่นั้น ไหน ๆ เราก็กงานด้านนี้แล้ว ควรจะเป็นงานที่ให้หรือมีผลอะไรกับคนอื่นบ้าง ก็เลยเป็นจุดเริ่มต้นที่พอจะทำงานชุดใหม่ก็จะเป็นเรื่องของคนอื่นซะส่วนใหญ่ (หัวเราะ)

ชุดิมา : แล้วในการเดินประท้วงครั้งนั้นมีการแสดงออกในรูปแบบอื่น ๆ ไหมคะ มีการดึงศิลปะเข้าไปร่วมในการแสดงจุดยืนครั้งนี้หรือเปล่า มีการเพอร์ฟอรั่ม หรือทำกิจกรรมอะไรนอกเหนือไหมคะ

อ.อำพรพรณี : วันนั้นเพียวมากคะ เป็นการเดิน ไม่ได้มีการเตรียมการเหมือนเวลาที่เราเห็นศิลปินเขาเตรียมตัวกัน ไม่มี จะมีแค่คนที่เป็นคนเลย เป็นพลังที่สะอาดมาก คือคนที่เป็นคนทั่วไป เป็นชาวบ้านทั่วไป เรามีความรู้สึกเดียวกัน เราจึงมาแชร์กัน ในพื้นที่เดียวกัน ด้วยวิธีเดียวกัน

ชุดิมา : แล้วผลงานชุด บุรุษ้า ได้มีการจัดแสดงที่ฝรั่งเศสไหมคะ

อ.อำพรพรณี : เออ คือมีครั้งหนึ่งเป็นการแบบในวงแคบ แสดงแค่เพียงในที่ที่เราเรียนคะ แต่ยังไม่ได้ออกสู่สาธารณะชนจริงจัง เพราะเราก็เสียงเนอะ เราก็เข้าใจ คิวเรเตอร์เขาก็รู้สึกกระอักกระอ่วนในการที่เขาต้องคอลเล็กชันงานเราไปแสดงคะ แต่ว่ามีแสดงที่สิงคโปร์ และไทย

ชุดิมา : แล้วตอนไปเรียนที่ฝรั่งเศส อาจารย์มีเพื่อนร่วมห้องเป็นมุสลิมบ้างไหมคะ

อ.อำพรพรณี : มีคะ แต่ว่าเป็นผู้ชาย เขาเป็นคนตุนิเซียคะ รู้สึกว่าจะมีเราเพียงคนเดียวมั้งในโรงเรียนที่นั่นที่คลุมฮิญาบ ก็ถือว่าประเดิม ประเดิมกับการแอนตี้ ห้ามใส่ในโรงเรียน เราก็เลยลองซะ คือเหมือนเราจะดูก้าวร้าวแต่จริง ๆ แล้วไม่ใช่คะ คืองาน คือรีเสิร์ช อาจจะพูดได้ว่าเป็นการทำวิจัยด้วยตัวเองคะ ลองในสิ่งต่าง ๆ ด้วยตัวเองเพื่อที่จะรับผลพิดแบ็คนั้นด้วยตัวเอง บางทีก็อาจจะเรียกได้ว่าการคลุมฮิญาบที่ฝรั่งเศสของเราคือการเพอร์ฟอรั่มในระยะเวลา 1 ปี ในระยะเวลาที่เป็น การที่เราจะได้

ทดลองด้วยเองค่ะ ว่า เออ จะมีผลตอบรับยังไง กับคนที่ผ่านเข้ามาในช่วงเวลานี้ ผ่านตัวเรา และนำไปสู่การทำงานชุดบุง้าด้วย ประมาณนี้ค่ะ

ชุดิมา : แล้วในฝรั่งเศสนี่ อาจารย์ได้เจอพี่น้องมุสลิมท่านอื่นที่คลุมฮิญาบไหมคะ

อ.อำพรณี : เจอค่ะ เจอ โดยเฉพาะในปารีสนี่ คนมุสลิมเยอะมากเลยนะ แต่ว่าด้วยหน้าตาเรา เขาจะเข้าใจว่าเราเป็นมาเล จะมาแบบ เฮ้ย ยูคนมาเลเชียรีเปลา่ สะส่วนใหญ่ เขาก็คลุมกันค่ะ ไม่ใช่แค่ฮิญาบ บุง้าก็มีด้วย อย่างในเมืองมาร์กเซย เป็นเมืองทางตอนใต้ของฝรั่งเศสค่ะ ก็จะมีชุมชนมุสลิม มีมัสยิดที่ใหญ่ สวยงาม มีคนที่คลุมผ้า คลุมบุง้าอยู่ทั่วไป เยอะเลยคะ

ชุดิมา : บิวเองก็ได้อ่านข่าว และได้ทราบว่า มีหลาย ๆ คนแปลกใจกับการที่ฝรั่งเศสจะออกกฎหมายที่จำกัดแบบนี้ เพราะด้วยในประเทศฝรั่งเศสเองก็มีชาวมุสลิมในปริมาณที่เยอะเหมือนกัน

อ.อำพรณี : เยอะค่ะ เยอะมาก

ชุดิมา : เพราะอาจารย์ของบิวท่านนึงก็เล่าให้ฟังว่า เป็นกฎหมายที่ว่าด้วยการจำกัดการแสดงออกทางการแต่งกายที่เด่นชัดตามการนับถือศาสนา ที่นี้คนที่ได้รับผลกระทบส่วนใหญ่จึงเป็นมุสลิม

อ.อำพรณี : ใช่ค่ะ คืออย่างนี้ค่ะ อย่างชาวคริสต์ที่เขาจะมีการประดับกางเขน ห้อยกางเขนไว้ก็ไม่ให้แสดงค่ะ อย่างชาวยิวที่เขาจะมีหมวกเล็ก ๆ ของเขาค่ะ เขาก็ไม่ให้ค่ะ คือเขาห้ามแสดงออกถึงการมีศาสนาค่ะ ซึ่งฝรั่งเศสก็ลิเบอรัล เสรีนิยมอยู่แล้ว แต่ก็ต้องเคารพกันถูกไหม ให้ความเคารพในสิทธิ ความเชื่อของผู้อื่น ไม่ใช่ว่าประกาศว่าเรามีเสรีภาพ เป็นเสรีนิยม แต่ว่าเป็นจริง ผู้คนที่หลากหลายก็ไม่ได้คิดเช่นนั้น แล้วผู้คนอื่น ๆ มากมายหลายคนบนโลก ก็ย่อมต้องมีความเชื่อความศรัทธาที่แตกต่าง เราก็ควรที่จะเคารพความเชื่อของทุก ๆ คนด้วย ซึ่งอันนี้ก็มีผลกระทบกับมุสลิมจริง ๆ แหะอย่างที่คุณบอก เพราะว่ามีมุสลิมก็ซัดอยู่แล้วเรื่องการใส่ผ้าคลุม ถ้าสุดท้ายก็มีการห้ามไม่ให้ใส่ชุดว่ายน้ำเบอร์กินี่คะ ก็เลยทำให้งานของเราได้รับการพูดถึงอีกครั้งในพื้นที่สาธารณะค่ะ ซึ่งก็โอเคเนะคะ ก็ยังคงนำมาพูดถึงได้เรื่อย ๆ แหะ トラบไต่ที่ฝรั่งเศสยังมีการออกกฎหมายในลักษณะนี้อยู่ ซึ่งทั่วโลกก็มีการประท้วงในเรื่องนี้นะคะ

ชุดิมา : จากที่ฟังมาคือเป็นกฎหมายที่ดูไม่ค่อยมีความสมเหตุสมผลนะคะ แล้วตอนที่อาจารย์อยู่ที่นั่นพอจะทราบไหมคะว่า เพราะอะไรเขาจึงตัดสินใจออกกฎหมายแบบนี้ขึ้นมา

อ.อำพรพรณี : เราได้ยินมาว่านะคะ ว่าฝรั่งเศส เขามองว่าการที่ผู้หญิงมุสลิมต้องคลุมผม เป็นการบังคับของผู้เป็นสามี เป็นการกดขี่ คุณคาม บังคับ

ชุตติมา : เขาเข้าใจไปเองหรือคะ

อ.อำพรพรณี : เราคิดว่าไม่ใช่เรื่องของการเข้าใจไปเอง เป็นการหาเรื่อง หาเรื่องไม่ให้ทุกคนแสดงออกทางศาสนา เพราะว่าก็มีเรื่องของประวัติศาสตร์ที่เขาไม่ยอมให้มีเรื่องศาสนาขึ้นมาอยู่แล้ว อาจจะ เป็นต้นเรื่องที่ทำให้เขาคอยหาเหตุผลต่าง ๆ มาออกกฎหมาย ยังมีเรื่องของการก่อการร้ายเพิ่มขึ้น ก็มีคนคิดว่า คนที่คลุมผ้าก็ทำให้ไม่สามารถแสดงตัวตนได้ว่าคุณคือใคร แล้วจะมีผลต่อความมั่นคงของประเทศ อะไรประมาณนี้คะ เขาอาจจะมาในมาตอนนี้มาก่อการร้ายนะ ซึ่งเราเข้าใจได้ในเรื่องของบुरก้า แต่ก็ไม่เข้าใจในเรื่องของชุดว่ายน้ำเบอร์กินีอะไรแบบนี้คะ และถ้ามองอีกด้าน ในทางกลับกันคนที่สวมบुरก้าเอง ถ้าเกิดมีการขอกัน ของตรวจค้น ของทราบใบหน้า เปิดหน้าให้ดูอะไรอย่างนี้ คุณก็ควรที่จะเคารพกฎตรงนั้น ให้ความร่วมมือ ซึ่งถ้าหากเป็นเจ้าหน้าที่ผู้ชายแล้วไม่สบายใจ ก็อาจจะให้เจ้าหน้าที่ผู้หญิงก็ได้ เรามองว่ามีวิธีการที่จัดการได้ ควรจะให้ความแฟร์กับเขาด้วย ถ้าเขาต้องการตรวจสอบ ไม่ขัดขืน และทางเขาก็ต้องให้เกียรติเราด้วย จู้ ๆ จะมากระชากเลยก็ไม่ได้ ในโลกนี้มีพื้นที่หนึ่งที่ให้เราได้อยู่ได้แชร์กัน เราว่าตรงนี้จะเป้นทางออกที่ดีที่สุด

ชุตติมา : อาจารย์ได้เล่าให้ฟังว่ามีช่วงที่กลับไปทำงานที่ปัตตานี กลับไปครั้งนั้น มันมีอะไรเปลี่ยนแปลงบ้างไหมคะ

อ.อำพรพรณี : เปลี่ยนแปลง หนูหมายถึงยังไงคะ

ชุตติมา : ตอนที่บิวได้ไปพบปะพูดคุยกับอาจารย์ท่านอื่น ๆ ในพื้นที่ อย่างอ.เจอะ अबดุลเลาะ ท่านก็ได้เล่าพูดถึงประเด็นนี้ คือหลังจากเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบที่เราทราบกัน ยี่งนานวันไป มันก็มีผลกระทบกับคนในพื้นที่ทั้งไทยพุทธ ไทยมุสลิม และด้วยการจัดการที่ไม่กระจ่างชัดนักทั้งทางภาครัฐหรือคนที่เกี่ยวข้องก็ตาม และเหตุการณ์ต่าง ๆ มากมาย ทำให้สถิติผู้เสียชีวิตในเหตุการณ์เป็นผู้ชายเยอะมาก ทีนี้อาจารย์ก็สังเกตเห็นว่า ผ่านมาสักพักคือ ผู้หญิงหม้ายในพื้นที่เยอะมาก ความเป็นอยู่ของผู้หญิงเหล่านั้นก็ลำบากมากขึ้น อาจารย์พอจะสังเกตเห็นอะไรไหมคะ

อ.อำพรณี : ถามว่าเราเฝ้าดูเหตุการณ์ในพื้นที่ใหม่ เอาจริง ๆ คือเราเฝ้าดูนะ เพราะแน่นอนพ่อแม่เราอยู่ที่นั่น แต่ว่าถ้าถามแบบนี้ เรากับอ.เจเนนี่ คืออาจารย์อาจจะรับรู้ข้อมูลรายละเอียด ดีเทลกับพื้นที่เยอะกว่า เพราะเขาใช้ชีวิตอยู่ที่นั่น ส่วนตัวเรา เราเพิ่งออกมาอยู่ที่นี้ ในการสังเกตการณ์ลึก ๆ ของเรา เราอาจจะเจาะรายละเอียดแบบอาจารย์เขาไม่ได้ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นแหวในความเป็นจริง เราก็เห็นเยอะนะ เราก็ได้สังเกตจากคนที่อยู่ข้างบ้าน ข้าง ๆ ครอบครั้ว ญาติพี่น้อง ก็ไชนะคะ เขาก็โดนกันเยอะมาก ลูก ภรรยาเขาก็ต้องอยู่อย่างโดดเดี่ยว ก็มีผลกระทบเยอะเลยคะ อย่างที่บอกว่า ข้างบ้านเราก็มีสิ่งแบบนี้เกิดขึ้นเยอะมาก อาเราก็เคยโดนในเรื่องของการเรียกตัวไปสอบถามเรื่องอะไรอย่างนี้คะ ซึ่งเราก็ สงสาร ครอบครั้ว คนที่อยู่ที่บ้าน ญาติพี่น้อง ทั้งพุทธและมุสลิม ล้วนมีผลกระทบหมด มันไชนะ กับ การจัดการที่มันไม่ได้เคลียร์หรือกระจ่างชัดนัก มีการจับกุม มันก็เป็นเรื่องที่มีมีการจับไปเยอะ ๆ เข้า คนในพื้นที่ก็ไม่ต่างกับถ่านที่ทับถมไปเรื่อย ๆ มันก็ปะทุ คือมันเป็นเรื่องที่ไม่ช่วยไม่ได้ ความเป็นมนุษย์คะ มันย่อมมีความรู้สึกที่วูบไปบ้างกับการที่ต้องถูกกระทำ ทั้งนี้ทั้งนั้น ที่มุสลิมออกมาประท้วงแต่ว่า ศาสนาอิสลามเขาก็สอนว่า สุดท้ายคนเราก็ต้อง เออ พระเจ้า เราต้องเคารพและเชื่อในพระเจ้า มันก็อาจจะเป็นในเรื่องของจุดนี้ด้วยแหละที่บางที่มุสลิมก็มีความอดทนสูงมาก ถึงได้รั้งแค้นขนาดนี้ เราว่ามันมีหลายปัจจัยที่เกิดขึ้นในพื้นที่คะ

ชุตินา : อย่างเหตุการณ์ล่าสุดก็น่ากลัวมากเลยคะ ที่ตลาด ครอบครั้วบิวเองก็เพิ่งไปเยี่ยมคนรู้จัก กลับมาถึงบ้านก็ได้ข่าวก็ตกใจกันมาก รุนแรงมาก แล้วก่อนหน้านั้น อาจารย์ส่วนใหญ่มักบอกว่าถ้าใกล้สถานศึกษา ก็จะปลอดภัย ไม่มีอะไรแน่นอน แต่เป็นมันใกล้มาก ๆ

อ.อำพรณี : แล้วมันมีครั้งหนึ่งที่โดนเด็กอนุบาล ครั้งนั้นหนูจำได้ไหม คือมันพีคมาก มันเกินไป เราก็ไม่รู้ว่าจะใครเป็นคนทำ แล้วถ้าเป็นมุสลิม คือศาสนาเราไม่ได้สอนให้ทำความรุนแรงใด ๆ คะ มันไม่ใช่ทางออก คนที่ทำเราจึงคิดว่า อะ ก็พุดไปเลยว่าจะไม่ใช่มุสลิมทำ เพราะว่าถ้าเขามีความศรัทธาในสิ่งที่เรียกว่าศาสนาแล้ว การกระทำแบบนี้จะไม่มีแน่นอน ไม่เกิดขึ้น ท่านนบีก็ได้ทำตัวอย่างให้เราเห็นแล้วว่าเราต้องทำยังไงกับความเป็นมนุษย์ด้วยกัน มันไม่ใช่กับการที่เราต้องมานั่งคบคิดแค้นกับคนที่มิเลียดมีเนื้อแบบนี้ ซึ่งเราก็สรุปว่าคนที่ก่อความรุนแรงใด ๆ ที่เกิดกับเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ไม่ใช่มุสลิม ประมาณนี้คะหนู

ชุตินา : แล้วตอนนี้ นอกจากโปรเจ็คท์ Lost Motherland ที่อาจารย์บอกว่ายังกงทำไปเรื่อย ๆ แล้วมีแผนอย่างอื่นอีกไหมคะ

อ.อำพรพรณี : ตอนนี้อยู่ค่ะ ยังคงทำโปรเจกต์เดิมต่อเนื่องไปเรื่อย ๆ ยังไม่เกิดไอเดียอะไร (หัวเราะ)

ชุติมา : บิวขออนุญาตอาจารย์ในการที่จะศึกษาวิทยานิพนธ์ปริญญาโทของอาจารย์และนำมาใช้ในการทำวิจัยครั้งนี้ค่ะ และรายการที่อาจารย์เคยให้สัมภาษณ์ต่าง ๆ ด้วยเช่นกันค่ะ

อ.อำพรพรณี : ค่ะ ได้ค่ะได้

ชุติมา : ขอบพระคุณอาจารย์มาก ๆ ค่ะ

ถอดความบันทึกเสียงจากการสัมภาษณ์ นุรัตนา หะแว

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี (31 พฤษภาคม 2559)

ชุตินา : เมื่อครั้งที่อาจารย์จะสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ แต่ละชิ้นแต่ละโปรเจกต์ของอาจารย์ แรงบันดาลใจ หรือแนวคิดหลัก ๆ ของอาจารย์มาจากไหนคะ

นุรัตนา : เดิมทีจะทำเรื่องราวเกี่ยวกับเด็กเป็นส่วนใหญ่ค่ะ แรกเริ่มเดิมทีเรายังไม่มีลูก ยังไม่มีครอบครัว แรงบันดาลใจก็จะมาจากน้อง ๆ ค่ะ น้องสาว น้องชาย ส่วนใหญ่เลย เพราะเราสนิทกับน้อง ๆ มาก และแนวความคิดโดยรวมคือ เราทำเกี่ยวกับความหวาดระแวงของเด็กค่ะ คือเรามองภาพรวมของเด็ก ๆ แต่เริ่มจากการสังเกตพฤติกรรมของน้องสาวและน้องชายเป็นหลัก แล้วพอเราเริ่มมีครอบครัว เรามีลูก เราก็เริ่มสังเกตลูกเรา คือเรามีความสนิท มีความใกล้ชิดผูกพันต่าง ๆ นานา ก็คือความรู้สึกลึก ๆ ได้รับแรงบันดาลใจมาจากลูกนะ แล้วก็ก่อนหน้านี้ก็คือ น้อง ๆ

ชุตินา : ก็คือเป็นเด็ก ๆ ที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมด้วยนะคะ

นุรัตนา : ใช่ค่ะ

ชุตินา : ค่ะ และแรงบันดาลใจอันเกิดมาจากความหวาดระแวงของเด็ก ๆ นี่ก็จะเป็นความหวาดระแวงที่เกิดจากเหตุการณ์ความไม่สงบใช่ไหมคะ

นุรัตนา : ใช่ค่ะ คือเราเกิดความรู้สึกนี้ขึ้นมา เมื่อเด็ก ๆ มาตั้งคำถามกับเรา ขณะที่เขาไปเล่นกันที่สนามเด็กเล่น ว่า ตรงนี้ที่เขาไป เขาจะมีความปลอดภัยไหม คือในแต่ละที่ที่เขาไป เขาจะมีความรู้สึกว่าจะมีความปลอดภัยกับเขาไหม คือเขาถามเรา เราก็อึ้ง และให้คำตอบเขาไม่ได้ เพราะเราเองก็ไม่ว่าจะมีความรู้สึกตรงนั้นมาถ่ายทอดเป็นงาน แล้วก็พอเรามีลูก เราก็อยากพาลูกเราไปในทุก ๆ ที่ที่ต้องการพาเขาไปเล่น ไปซื้อของ ไปซื้อของ คืออยากพาเขาไปทุก ๆ ที่ในปัตตานี แต่ในส่วนลึก ๆ เราก็เป็นห่วงเขา ถ้าสมมติเกิดเหตุการณ์ เราเองก็ไม่ว่า ว่า ตัวเราเองจะปลอดภัยไหม ไหนจะลูกอีก คือความเป็นห่วงก็บวกเพิ่มขึ้นค่ะ

ชุตินา : แสดงว่าส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันเหมือนกัน

นุรตนา : ไข่คะ คือความสนุกเราก็อยากให้เด็กได้สนุก ให้เด็กได้สัมผัสให้เด็กได้สัมผัสความสุขของการเป็นเด็ก แต่ว่าความหวาดระแวงก็มีอยู่คะ เพราะว่าถ้าจะเกิดเหตุ ถ้าเขาจะก่อเหตุเขาก็ไม่ได้ประกาศ ถูกไหมคะ แบบเดียวจะทำแบบนี้ตรงนั้น ๆ คือไม่มีงั้น นั่นแหละผลกระทบที่เราได้รับคือ เราไม่รู้ว่า จะเกิด จะเกิดกับใคร ณ ตอนไหนบ้าง พอเราตั้งใจที่จะพาลูกเราไปที่นั่นที่นี้ แต่ไม่เคยร้อยเปอร์เซ็นต์ที่ว่าเราจะพาเขาไปแล้วจะปลอดภัย ไม่เคยได้ตีเป็นร้อยเปอร์เซ็นต์ อีกมุมหนึ่งเราก็คิดเผื่อไว้แล้วว่า ถ้ามีเหตุการณ์ล่ะ เราต้องเผื่อใจทำให้ไว้ และด้วยเหตุการณ์ด้วยภาพบรรยากาศ ถามว่าเราเคยชินไหม ความรู้สึกตามตรงก็คือเราเคยชิน แต่ก็เป็นการเคยชินที่ต้องเผื่อใจไว้บ้างในการใช้ชีวิตในแต่ละวัน

ชุตินา : คะ จากที่บิวได้ศึกษาผลงานของอาจารย์เบื้องต้นเป็นผลงานที่สร้างสรรค์โดยเทคนิคภาพพิมพ์ ทำไมถึงเลือกเทคนิคนี้ในการนำเสนอผลงานคะ

นุรตนา : ก็คือ จากคำว่า หวาดระแวง คะ เราไม่ได้รู้สึกวันนี้แล้วจะจบวันพรุ่งนี้ ความรู้สึกเราเริ่มจากน้อง พอเขาเติบโตเป็นหนุ่มเป็นสาว ความเป็นห่วง ความระแวงก็เริ่มจางลงแต่ไม่มีวันหมด ไม่เคยจางหาย และพอเรามีลูกเราก็มองว่า ลูกเรายังเล็กยังเป็นเด็กอยู่ ความกังวลที่เราเคยมีเพราะน้อง ก็เปลี่ยนมามีให้ลูกแทน แต่เราก็ยังไม่หายกังวลกับน้องนะคะ ความกังวลเพิ่มขึ้น กับลูกคือ ลูกเรายังเป็นเด็ก ยังเล็กมาก ความหวาดระแวงนี้จึงเข้มข้นและมีอยู่ทุกวัน จึงเหมือนกับการทับซ้อน ๆ ซ้อน ๆ กันไปเรื่อย ๆ และคำว่าเทคนิคภาพพิมพ์ ที่เราเลือกทำก็คือ ภาพพิมพ์สามารถพิมพ์ได้ เหมือนย่ำตัวเอง ย่ำ เหมือนย่ำความรู้สึกตัวเองคะ เพราะแบบนี้ก็เลยเลือกใช้เทคนิคภาพพิมพ์คะ

ชุตินา : ก็คือตัวเทคนิคนี้ ตอบโจทย์ความรู้สึกของเรา

นุรตนา : ไข่คะ

ชุตินา : และด้วยความที่ศิลปินที่บิวศึกษาคะ เป็นศิลปินมุสลิมเกือบทั้งหมด ยกเว้นอาจารย์ศิริชัยที่งานเป็นพุทธแต่งงานท่านก็แสดงออกถึงวิถีมุสลิมชัดเจน อาจารย์มีความเห็นอย่างไรเกี่ยวกับว่า ศิลปะของชาวมุสลิมได้ให้อะไรแก่สังคมบ้าง และมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอะไรในสังคมบ้างไหมคะ

นุรตนา : ณ ปัตตานีตอนนี้คือ เข้าสู่ทศวรรษที่ 2 บิวรู้จักรองศาสตราจารย์พิเศษฐิติชัยคะ พอท่านมาเปิดสอนเขาก็สร้างศิลปิน แต่โดยส่วนใหญ่ในปัตตานีก็คือนักศึกษาที่นับถือศาสนาอิสลามซะส่วนใหญ่

แต่ว่าก็มีไทยพุทธ และเชื้อสายจีนเหมือนกัน คริสต์ก็มีนะคะ ในแต่ละรุ่นแต่ละปี แต่โดยส่วนใหญ่ก็จะ เป็นมุสลิม ทีนี้รูปแบบการทำงานคิดว่าส่งผล คำว่าหวาดระแวง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในบ้าน ในสาม จังหวัดคะ ได้ออกอากาศ มีการกระจายข่าวทั่วโลก เสนอไปในทางที่ร้ายแรง มีความรุนแรง ทำให้คน ไม่กล้ามาปัตตานี ทำให้นักศึกษาบางคนไม่กล้าลงมาเรียน ไม่ใช่แค่คณะศิลปกรรมศาสตร์ของเรา นะคะ พ่อแม่หลาย ๆ ท่านรู้ว่าลูกสอบติด มอ.ปัตตานี ก็ไม่กล้าส่งลูกลงมาเรียน กลัวจะเกิดเหตุกับลูก ตัวเอง ต้องย้ายคณะ บางคนย้ายมหาวิทยาลัยไปก็มี ก็คือมาจากความหวาดระแวงคะ ทีนี้พอมีคณะ ศิลปกรรมขึ้นมา ศิลปะควบคู่กับความงามอยู่แล้ว เราก็เอาแรงบันดาลใจที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ใน สามจังหวัดมาถ่ายทอดเป็นงานศิลปะ คิดถ้าถามว่าให้อะไรกับสังคมบ้างก็ เยอะแยะมากมายคะ ความ งามคือเป็นหลักคะ เราไม่ได้อยากให้เขาได้เห็นแต่ภาพแง่ลบอย่างเดียว ให้เขาได้เห็นในแง่บวกบ้างโดย ที่เราถ่ายทอดเป็นความงามออกมา คือเราก็ไม่ได้ตั้งใจว่า เด็กทุกคนไม่ว่าจะนับถือศาสนาอะไรคุณ ต้องทำในรูปแบบของคุณ เช่น ถ้าคุณเป็นไทยพุทธ คุณก็ต้องทำแบบไทยพุทธนะ คือเราไม่ได้บังคับ แบบนั้น คืองานเขาก็เป็นอารมณ์ความรู้สึกของเขาที่ถ่ายทอดออกมา คือศิลปะจะส่งอิทธิพลซึ่งกัน และกันคะ เหมือนถ้าเราเห็นงานอ.ศิริชัยคะ คืออาจารย์เขาก็เป็นคนไทยพุทธแต่ในผลงานของอาจารย์ ก็จะมีบรรยากาศความเป็นมุสลิม เราคิดว่าบางครั้งเหมือนพอเราได้อยู่ด้วยกัน พอเราได้สืบทอด ประเพณีวัฒนธรรม การกิน การอยู่ซึ่งกันและกัน ความรู้สึกตรงนั้นจะออกมาเอง ก็คือเท่ากับเราได้ มอบ ความดี ความจริง และความงาม ให้กับสังคมคะ

ชุตินา : และด้วยความที่อาจารย์เป็นมุสลิม นับถือศาสนาอิสลามในการดำรงชีวิตคะ ศาสนาอิสลาม ได้ให้ หรือส่งเสริมอะไรแก่ชีวิตของอาจารย์ไหม หรือในทางกลับกัน เคยได้รับผลกระทบไหมเพียงแค่ เพราะเรานับถือศาสนาอิสลาม

นุรตนา : อาจารย์เชื่อว่าศาสนาทุกศาสนาสอนให้ทำความดีเนอะ ให้ปฏิบัติประพฤติดีปฏิบัติดีใน แนวทางที่ดี ทีนี้ก็มีผลกระทบในเรื่องของการทำงานศิลปะ อาจารย์ตีความหมายของคำว่าศิลปะนะ คือศิลปะเขาไม่ให้โทษใครเลย ถ้าถามการสร้างงานศิลปะผิดกฎหมาย ก็จะมีอยู่ข้อนี้ที่คนเขาต่าง ถกเถียงกันมายาวนาน ก็เรื่องของการที่มุสลิมจะวาดภาพเปลือยได้หรือไม่ ประมาณนี้ คือเราก็ไม่ได้ ถามผู้รู้ทางศาสนาอย่างชัดเจนนะ แต่ก็ตีความหมายตามความเข้าใจของอาจารย์เองก็คือ ถ้าเรา ทำงานที่เป็นภาพเปลือยของผู้หญิงหรือผู้ชาย ถ้าเราวาดเพื่อการศึกษา เป็นแค่การศึกษาสรีระร่างกาย อนาคตมี อาจารย์ก็คิดว่าไม่น่าจะผิด คือเราก็ไม่ต้องเอาภาพพวกนั้นไปปรากฏต่อสาธารณชน เหมือน สมมติเราวาดลูกสาวเราไม่มีเสื้อผ้า เราก็ถือว่าเราได้ศึกษาสรีระความงามของลูกสาว คือเราทำแล้วก็ ไม่ได้เอาไปให้ใครดู ทำแล้วเก็บ เป็นการศึกษาศรีระของเด็ก ประมาณนั้น

ชุตินา : แล้วในด้านอื่นละคะ เคยส่งผลกระทบไหม การเดินทางไปที่ต่างถิ่น หรือทำกิจกรรมในสังคมคะ

นุรัตนา : โดยส่วนตัวไม่มีนะคะ คือถ้าเกิดมีบางอย่างที่ขัดต่อหลักศาสนา เราจะเป็นคนที่พูดออกไปอย่างชัดเจนเลยคะ เหมือนอย่างให้เราไปปั้นพระพุทธรูป อย่างนี้ก็ไม่ได้คะ ชัดอยู่แล้ว แต่ถ้าปั้นทั่วไปก็ทำได้ คืออะไรที่ขัดเราก็จะอธิบายอย่างสมเหตุสมผล ก็ถือว่าไม่ได้ส่งผล ไม่ได้มีปัญหาอะไรมากกับตรงนี้คะ

ชุตินา : และด้วยความที่ศิลปินในพื้นที่ส่วนใหญ่ก็สร้างสรรค์งานที่มีแรงบันดาลใจมาจากเหตุการณ์ความไม่สงบ อาจารย์เคยมีประสบการณ์ในเหตุการณ์ดังกล่าว หรือเคยใกล้ชิดระหว่างเกิดเหตุไหมคะ

นุรัตนา : ก็มีบ้างคะ เคยเกิดเหตุระเบิดที่ห่างออกไปจากบ้านราว ๆ 2 กิโลเมตร และอีกครั้งหนึ่งก็ เรามีน้าเป็นตำรวจคะ ซึ่งเราก็ไม่รู้ว่าเป็นเบื้องหลังการทำงานน้าเราเป็นอย่างไร ก็มีคำสั่งคนให้มาเก็บน้าเราถึงบ้าน แต่เราก็ไม่ได้อยู่ในเหตุการณ์นะคะ แต่ความรู้สึกคือ เขาเป็นคนใกล้ชิดตัวเรามาก เหมือนทุก ๆ ทีเราจะได้ยินข่าวการเกิดเหตุที่อื่น ๆ สมมติห่างออกไป 10 กิโลเมตร ทีนี้พอมีอีกครั้งหนึ่งก็เริ่มใกล้เข้ามา ๆ แล้วตอนนั้นคือใกล้มาจนกลายเป็นคนในครอบครัวของเรา คือแกก็โบนะคะ ที่เขายังแต่ไม่เสียชีวิตแค่บาดเจ็บ และพ่อแม่ น้องชายน้องสาวเรา ทุกคนในครอบครัวอยู่ในเหตุการณ์หมด ยกเว้นตัวเรา

ชุตินา : ที่บิวได้เลือกทำวิจัยตัวนี้ เนื่องจากบิวสังเกตเห็นชุดความสำเร็จของศิลปินมุสลิม ศิลปะที่แสดงออกถึงอิสลาม ในแวดวงศิลปะร่วมสมัยไทยในช่วง 10 ปีมานี้คะ อาจารย์มีความเห็นกับปรากฏการณ์นี้อย่างไรคะ

นุรัตนา : คือก็มองเป็นแต่ละรุ่น ๆ ไป อาจารย์เป็นรุ่นที่ 3 อาจารย์เจ๊ะ³²¹รุ่นที่ 1 รุ่นแรก อาจารย์คีตตา อาจารย์ปรัชญ์รุ่นที่ 4 จาก 1 ทศวรรษที่เราเองมีส่วนร่วมในการเป็นทั้งนักศึกษาและได้มาเป็นอาจารย์ ตอนที่เราเป็นนักศึกษาคะ เราไม่ได้มองศิลปะไกลขนาดนั้น ไม่ได้มองว่าเราจะเป็นศิลปินที่มีชื่อเสียง เยอะแยะมากมาย คือ ณ ตอนนั้นแค่อยากวาดรูปเป็น แค่ชอบวาดรูป เพราะเราวาดรูปไม่เป็นเลยนะ ทีนี้พอเข้ามาเรียน ก็ไม่ได้ง่ายอย่างที่คิด คือเราคิดว่าแค่พยายามวาดให้เหมือน เราตีความว่าแบบนั้น เข้าใจว่าอย่างนั้น พอเรามาเรียน ทำไม่ยากขึ้น ต้องทำวิจัยด้วย ไหนจะงานสร้างสรรค์ ไซ้

³²¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ

เธอ ศิลปะที่เราอยากเรียนแบบนี้เธอ ประมาณนั้น พอเราเรียนไปสักพัก เราก็เริ่มเข้าใจว่าเราทำไป ไม่ใช่แค่ตอบโจทย์กับตัวเรา เราต้องรับผิดชอบในสิ่งที่เราทำด้วย เราต้องรับผิดชอบต่องานที่เราทำ ต่อการยอมรับ ผู้ชม ผู้ดู คำวิพากษ์วิจารณ์จากสังคม เราก็ต้องยอมรับตรงนั้นให้ได้ เราก็เริ่มมีความ รับผิดชอบ ทำงานเป็นแบบแผนมากขึ้น ในช่วงที่เราเป็นนักศึกษา พอจบจากที่นี่เราก็ไปเรียนต่อที่ ศิลปากร เริ่มเห็นวงการศิลปะกว้างขึ้น ว่ามีหลากหลายรูปแบบ ตอนแรกเข้าใจแค่ว่า วาดบนเฟรม มี คอนเซ็ปท์ จบแค่นั้น คือเราจะทำอะไรก็ได้ เป็นเหมือนบันทึกประจำวันของเรา ที่นี่พอได้เห็นตรงนั้น พอเรากลับมาเป็นอาจารย์ เราจะทำยังไงให้เด็กเราได้รับโอกาส เพราะนักศึกษาที่นี้ค่อนข้างด้อย โอกาสเรื่องการเดินทาง คือจะไปดูงานที่ดี ๆ ที่หอศิลป์กรุงเทพฯ หอศิลป์แห่งชาติ ปัญหาอยู่ตรงนั้น ระยะทางไกล และยังต้องใช้บเป็นจำนวนมาก ฉะนั้นตัวเราก็ต้องเอาเทคนิคต่าง ๆ มาให้เด็ก มาให้ได้ ทดลองทำกัน ที่นี้ในแต่ละรุ่นเทคนิคที่เราสอนเด็กเราเริ่มสังเกตว่ามีการพัฒนามากขึ้น ผลสัมฤทธิ์ก็คือ เด็กในแต่ละรุ่น แต่ละปี จะมีรางวัลมากกว่ากันที่อยู่ตลอด แต่เราก็ไม่ได้มองว่าประสิทธิภาพหรือคุณภาพ อยู่ที่รางวัลตรงนั้นนะคะ อยู่ที่ว่าเด็กจบมาแล้ว ทำงานศิลปะต่อกัน คือความหวังของเรา ของคณะ เรา คือเด็กที่จบไปในแต่ละรุ่นได้สานต่ออุตสาหกรรม ทำงานศิลปะต่อเนื่อง เพราะการทำงานศิลปะไม่ได้ สัมฤทธิ์ผลแค่ปีหรือสองปี หรือแค่ในช่วงที่เขาเป็นนักศึกษา และการที่ส่งผลงานเข้าประกวดแล้วได้ รางวัล ก็ไม่ได้เป็นตัวตัดสินว่าเด็กคนนี้จะประสบความสำเร็จในอนาคต หลังจากที่เขาจบไปแล้วเขาจะ ทำงานศิลปะต่อหรือไม่ นั่นแหละคือความหวังของเราคะ

ชุตินา : แล้วตอนนี้อาจารย์มีโปรเจกงานศิลปะของอาจารย์ในอนาคตไหมคะ

นุรัตน์ : มีค่ะ แต่ยังไม่มีความชัดเจน แต่เกี่ยวกับลูกสาว โดยส่วนตัวเราเป็นคนเย็บปักถักร้อยไม่เป็น แต่เวลาเสื้อผ้ามีปัญหา ขนาดตา ๆ นาน ๆ เราก็พยายามเย็บในแบบฉบับของเรา มีบิด ๆ เบี้ยว ๆ คือ เราอยากทำให้ลูกค่ะ เรามีคอนเซ็ปท์แล้วว่า เอาผ้ามาเย็บต่อกันให้มีรูปทรงคล้ายกระโปรง เป็นลายผ้า ของภาคใต้

ชุตินา : คือเปลี่ยนเทคนิคเป็นการตัดเย็บไปเลย หรือยังมีภาพพิมพ์ร่วมอยู่ด้วยคะ

นุรัตน์ : ก็ยังมีบ้าง แต่เป็นการเย็บส่วนใหญ่ โดยก่อนหน้าก็เคยทำงานภาพพิมพ์และงานเย็บ ด้วยกันมาแล้วคะ

ชุตินา : จะเป็น 3 มิติ หรือ 2 มิติคะ

นุรตนา : 3 มิติค่ะ

ชุตินา : สุดท้ายค่ะ อาจารย์ เนื่องจากบิวไม่ได้นับถือศาสนาอิสลาม เป็นชาวพุทธ ที่ทำวิจัยเรื่องนี้ เพราะใกล้ชิดสนใจ อาจารย์พอจะมีคำแนะนำอะไรเพิ่มเติมสำหรับการทำวิจัยในครั้งนี้ไหมคะ

นุรตนา : คือตอนนี้ถ้าในภาคใต้ ยังไม่มีการบันทึกหนังสือเป็นลายลักษณ์อักษร ไม่มีฐานข้อมูลทีพอจะให้ค้นคว้าได้ เพราะเพิ่งเติบโตกันมา แต่สุจิตร์ต่าง ๆ อาจช่วยบิวได้ค่ะ นิทรรศการของแต่ละรุ่นแต่ละเล่มมีข้อมูลหมดเลย น่าจะช่วยให้ และถ้าบิวต้องการอะไรเพิ่มเติมก็โทรหาได้นะคะ ถ้ายังไม่ชัดเจนอย่างไรก็สอบถามได้ตลอดค่ะ

ชุตินา : ขอบพระคุณมากค่ะอาจารย์ หากยังมีความสงสัยอะไรอาจขอรบกวนอีกครั้งค่ะ ขอขอบคุณมากค่ะ

ถอดความบันทึกเสียงจากการสัมภาษณ์ ปรัชญ์ พิมานแมน

บ้านพักอาจารย์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี (31 พฤษภาคม 2559)

ชุตินา : จุดเริ่มต้นของการสร้างสรรค์งานศิลปะของอาจารย์ มีที่มา แรงบันดาลใจ มาจากอะไรคะ

อ.ปรัชญ์ : ในการเริ่มต้นทำงาน ถ้าเป็นสมัยก่อนตอนที่เรียนก็ คือเอาความเป็นท้องถิ่นวัฒนธรรมขึ้นก่อน เพราะตอนเรียนจะมีหัวข้อที่ให้เรากลับบ้านไปคิด ไปมองรอบตัวเราว่ามีอะไรที่เป็นตัวเรา เรื่องราวอะไรที่บ่งบอกถึงความเป็นตัวเราบ้าง พอป.โทก็ยังเป็นอย่างนั้นอยู่ เรากลับมาที่บ้านเรา หาสิ่งที่เรารู้สึกกับบ้านเรามาถ่ายทอดเป็นงานศิลปะ อาจจะสังเคราะห์เหลือเพียงแค่รูปทรง สัญลักษณ์ หรือทัศนธาตุบางอย่างที่เรานำมาใช้ได้ อย่างป.ตรีก็จะเป็นรูปทรงนง ยังเห็นความเป็นรูปธรรมอยู่ ว่าเป็นรูปทรงนง และใช้พื้นผิวที่เราคิดค้นขึ้นมาเอง เริ่มจากตัวเราก่อน ท้องถิ่นเราก่อนครับ พอตอนนี้เราจบโทแล้วก็จะคิดเป็นโปรเจกต์มากกว่า อย่างล่าสุดก็ได้เสนอโปรเจกต์ให้เกอร์เซ่ คิดเป็นโปรเจกต์ว่าทำงานวีดีโออาร์ตโปรเจกต์ หรือโปรเจกต์สิ่งแวดล้อม เรามีโอกาสเราก็เขียนโปรเจกต์ขึ้นมา ก็จะมีลักษณะที่ว่า ผมเป็นคนเสนอไอเดีย อ.คีร์ตา³²²จะเรียบเรียง เราทำงานเป็นทีม ก็คือเสนอไปทำเกี่ยวกับหอศิลป์เคลื่อนที่ของที่นี่ ก็คือเราทำไปเพราะอยากให้คนที่นี้เข้าใจคำว่าศิลปะมากขึ้น พอถึงจุดหนึ่งเราก็โตพอที่จะอยากให้คนที่นี้ได้เข้าใจว่าสิ่งที่เราทำคือความงามนะ คือสุนทรียศาสตร์ ที่บ่งบอกถึงท้องถิ่น เรานะ ว่าความรุนแรงเป็นเพียงแค่การกระทำของคนบางกลุ่ม แต่วัฒนธรรมท้องถิ่นเราอย่างเช่นลายเรือกอและ หรือการแกะสลักขอโบราณที่มีมานานแล้ว คือสิ่งเดียวกัน คือความงามเหมือนกัน แต่เราเพียงแค่ว่าจะหยิบความงามในมุมที่เราทำให้เขาเข้าใจและรับรู้มากขึ้น ก็จะคิดอ่านเป็นโปรเจกต์มากกว่า มีทำงานเป็นชิ้นเก็บไว้เรื่อย ๆ ถ้ามีโอกาสก็ค่อยเสนอโปรเจกต์ไป

ชุตินา : ก็คือทำเก็บเป็นชุด ๆ ไป

อ.ปรัชญ์ : ครับผม

ชุตินา : แล้วตัวเทคนิคของอาจารย์ มีที่มาของเทคนิคอย่างไรคะ มีกรรมวิธีคิดค้นอย่างไร

อ.ปรัชญ์ : ตอนนั้นอยากได้เพียงแค่ผล วัตถุประสงค์ที่เราไม่ได้คาดหวังว่าจะท้องถิ่นหรือเปล่า เราชอบผลที่เกิดจากการกระทำของเราที่ลงไปจับงานมากกว่า ผลจากการ ชูด ตอก เผาไฟ เอาสีสาดลงไป แอ็คชั่น

³²² อาจารย์คีร์ตา อีสร์น ภรรยา

พื้นตั้ง แต่ยังมีความเป็นรูปธรรมอยู่ พอเทคนิคเกิดจาดแง่กั้น ผมก็แทนความหมายทางเทคนิคว่า เหมือนเราเติมให้เต็มแล้วชูดออก เราทำให้เต็มและค่อย ๆ สกัดออก

ชุตินา : ตัววัสดุที่กระทำชูดชนิดนี้ใช้หลากหลาย หรือว่าตัวเดียวคะ เป็นไม้ หรือดิน หรืออะไร

อ.ปรัชญ์ : ถ้าเป็นงานที่เห็นส่วนใหญ่จะเป็น ดินสอพองผสมสี ผสมขาว มีซี่เลื่อยบ้าง ข้าวเปลือกบ้าง ชูดเก่า ๆ มีข้าวเปลือกด้วย แต่หลัง ๆ จะผสมสีอย่างเดียว เครื่องมือที่ใช้ก็ เครื่องมือผู้ดักท ลิว เครื่องฟันไป

ชุตินา : อาจารย์คิดว่า ศิลปะของชาวมุสลิม อิสลามิคอาร์ต ได้ให้อะไรแก่สังคมบ้าง และมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอะไรในสังคมบ้างไหมคะ

อ.ปรัชญ์ : อาจจะไม่ได้ถึงขั้นเปลี่ยนแปลงโลกนะครับ แต่ถ้าเรามองศิลปะแบบเปอร์เซีย โมร็อกโก อิหร่าน ปาเลสไตน์ สเปน จะมีมัสยิดของชาวมุสลิมที่ไปอาศัยอยู่ก็จะมีควมวิจิตรตระการตา งดงาม มีลายพรรณพฤกษามากมาย ไม่มีรูปสัตว์หรือสิ่งมีชีวิต เป็นความงามที่มาจากจิตจริง ๆ จากตัวเราจริง ๆ พวกดอกไม้พืชอย่างอื่นก็จะถูกนำมาเป็นต้นแบบในการทำงาน อย่างในอิหร่านก็มีรูปเรขาคณิตที่ถูกบิดไปเรื่อย ๆ จนเกิดเป็นดอกไม้ดอกใหญ่ เป็นความงามที่เกิดจากสี รูปทรง ชัดเจน และการซ้อนง่าย ๆ ของรูปเรขาคณิต แต่เมื่อดูรวมแล้ว ซับซ้อนยุ่งยาก ตระการตามาก สิ่งที่เราทำก็คือความงดงามอย่างหนึ่ง บางครั้งบางคนเขาก็ไม่เข้าใจว่าเป็นอะไร และผมโชคดีที่มีได้ทำรูปคน แต่ก็มีอาจารย์บางท่านที่ทำ อย่าง อ.อาณิส อ.คีตดา งานจะมีรูปคนเป็นหลัก ความหมายที่เขาจะสื่อให้คนที่นี้เข้าใจก็ยิ่งยากสำหรับที่นี่ เพราะรูปคนก็ปิดกัน เพราะการทำรูปคนเป็นสิ่งที่ผิดนะ แต่เขาก็ต้องหาคำตอบของเขาเองว่าสิ่งที่เขาทำนะ ไม่ได้เป็นรูปคนที่ทำไว้เพื่อเคารพบูชา คือศิลปะ ศิลปะคือการแทนค่า ความหมายของเรื่องราวที่เขาต้องการที่จะสะท้อนขึ้นมา

ชุตินา : แล้วในฐานะที่อาจารย์เป็นมุสลิมคนหนึ่ง การนับถือศาสนาอิสลามของเราได้ให้ หรือส่งเสริมอะไรในชีวิตเราบ้าง หรือในทางกลับกัน เคยสร้างผลกระทบให้เราไหมคะ

อ.ปรัชญ์ : การนับถือศาสนาอิสลาม สำหรับผมไม่ส่งผลกระทบนะครับ มองได้ในทางของการส่งเสริมมากกว่า ตื่นเข้ามา ตีสี่ ก็เหมือนกับตั้งสติ คล้ายการนั่งสมาธิ มีการทำศาสนกิจก่อน เป็นศาสนกิจย่อย แล้วก็มาทำศาสนกิจหลัก เหมือนเราได้ทบทวนตัวเองว่าที่ผ่านมาระไรที่เราได้ทำอะไรมาบ้าง อย่างพุทธก็จะเป็นการนั่งสมาธิ เราได้มีโอกาสทบทวนว่า เราทำอะไรไปบ้าง ส่งผลอะไร มีผลเสียบ้างไหม มีผลดี

อย่างไร แต่ของอิสลามให้ทำ 5 เวลา เมื่อเทียบกัน ที่นี่คือ ศิลปะกับศาสนาเป็นสิ่งเดียวกัน ศิลปะรอง ศาสนาเพียงนิดเดียว เราให้ศาสนานำทางเราไป และศิลปะคือสิ่งที่เราทำเพื่อรับใช้ตัวเองด้วย และก็อาจจะมีบางส่วนที่มีเรื่องราวของศาสนาเข้ามา แต่หลัง ๆ ผมก็ไม่ได้เน้นนะว่างานของทุกคนต้องมีเกี่ยวกับศาสนา อ.ชุลุด³²³บอกว่า ศิลปะควรมีไฟส่องทางในตัวของตัวเอง แต่ผมคิดว่าเรานับถือศาสนาอิสลามอยู่ก่อน งานของเราจะเป็นรูปแบบไหนก็ได้ที่เป็นตัวเราที่สุด ทำโดยไม่ต้องยึดติดการค้าขาย ทำโดยไม่ต้องติดกับการหากำไร ก็อย่างที่เขาสอนกันว่าศิลปะไม่ได้สร้างมูลค่า เรายังเป็นแค่คนที่เพิ่งเริ่มต้น มูลค่าที่เขาเข้ามาตีให้เราจะยังน้อยอยู่ ยังเป็นแค่เพียง 10 เปอร์เซ็นต์จาก 100 ที่คนจะมาซื้องานเรา เลยเป็นข้อดีที่เราสอนนักศึกษาว่า อย่าไปให้ความสำคัญกับคนซื้อก่อน คุณมองที่ตัวคุณเองว่า คุณทำงานดีพอหรือยัง ถึงจุดหนึ่งเมื่อคุณมีโอกาส งานคุณมีมูลค่าของตัวเอง โดยไม่ต้องเร่ขาย ข้อดีคือเราไม่ทำงานตามกระแส เราทำงานเพื่อศึให้เราได้ทำงานศิลปะ

ชุตินา : และตอนนี้ อย่างที่ทราบกันดีว่า ได้มีเหตุการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นในจังหวัด ส่งผลต่อการสร้างงานศิลปะใหม่คะ

อ.ปรีชญ์ : ถ้าพูดถึงตอนนั้น เราก็เรียนปริญญาตรี คือพูดได้ว่า เหตุการณ์ทำให้เราเป็นตัวเองมากขึ้น และยังส่งเสริมการทำงาน คือพอมีเหตุการณ์เราก็ออกไปไหนไม่ค่อยได้ ออกไปก็อันตราย ยิ่งเมื่อก่อนคือรุนแรงกว่านี้มาก เราเป็นแค่นักศึกษาก็นั่งหน้าเข้าหาเฟรมอย่างเดียว อยู่ที่อื่นยังมีร้านกาแฟ คาเฟ่ อาหาร ลานกิจกรรมไว้นั่งกับเพื่อน อยู่ที่นี้ 6 โมงเย็นก็ต้องเข้าบ้านแล้ว ไม่ก็ห้ามออกนอกคณะ วงจรชีวิตเรามีแค่นี้ ก็คือข้อดีของเหตุการณ์นะ ไม่มีสิ่งกวนใจเยอะ แต่พอเราโตขึ้นภารกิจมากขึ้น ก็เป็นธรรมดา เราก็แค่ต้องแบ่งให้ถูก

ชุตินา : และตอนนี้อย่างที่แจ้งไว้เบื้องต้นว่า บิวทำวิจัยนี้เพราะสังเกตเห็นชุดความสำเร็จของศิลปินมุสลิม ในฐานะที่อาจารย์เป็นส่วนหนึ่ง อาจารย์มองแนวโน้มในอนาคตว่าจะเป็นอย่างไรคะ

อ.ปรีชญ์ : อาจารย์ผมสอนเสมอว่าให้มองในระยะยาว เราเดินอยู่ 1 ก้าวแต่เราเดินตลอดเวลา คือเราค่อย ๆ เดิน เราไม่มีพลังเครื่องจักรในการขับเคลื่อนใหญ่ ๆ มีการได้รางวัลบ้างสำหรับเด็กบางคน คือจุดหนึ่งที่เขาอาจจะได้รับพลังต่อ คือบางคนขาดพลังที่จะทำงานต่อในระยะยาว ผมก็เลยทำให้รู้ว่าเราไม่จำเป็นต้องขายได้ตลอดเวลา ผมแค่ค่อย ๆ เดิน ไม่หักโหมทีเดียวจนหมดพลัง พอผิดหวังเล็ก เราไม่ได้หวังว่าเราจะอยู่จุดไหน แค่หวังว่า เราจะได้ทำงานศิลปะไปได้เรื่อย ๆ แต่ตอนนี้ก็หันกลับไปมอง

³²³ อาจารย์ชุลุด นิมเสมอ

ว่า เราโชคดีที่เราใกล้สิงคโปร์ มาเลเซียเซีย ทางโน้นเขามีสิ่งที่เหนือกว่าเราอยู่ เราไปมาหาสู่เขาได้ง่ายขึ้น แต่ปัตตานีกับกรุงเทพฯ พันกว่ากิโล งบประมาณก็ต้องเพิ่มขึ้น อย่างที่ผมแสดงงานเดี่ยว การพาทีมงานขึ้นไปช่วย ขนงานขึ้นไป พาคนไปดู ตอนเรามีนงบประมาณเยอะ เราก็พาไปทั้งคณะนะ ไปให้เขาดูว่ามีคนสนใจงานเราไหม มีสิ่งที่เขาอยากจะเป็นได้ไหม อย่างสิ่งที่เขาคิดหวังว่าในอนาคตเขาจะทำอะไรตั้งแต่เรียนศิลปะมา เขาจะเป็นอะไร คุณจะเรียนศิลปะไม่ใช่ว่าคุณจะทำงานศิลปะอย่างเดียว คุณเรียนทฤษฎี วัฒนธรรม วิจัย หรือเรียนอย่างอื่นก็ได้ เพราะตอนนี้ที่คณะมีแต่คนไปเรียนต่อศิลปไทย ภาพพิมพ์ เราอยากเห็นคลื่นลูกใหม่ที่เรียนด้านทฤษฎี ด้านวิจัย เพื่อที่จะมาช่วยพวกเรา คือเราเรียนศิลปะหมด ความเป็นศิลปินเยอะ ทุกคนต่างกลับบ้านไปทำงาน ฉะนั้นเราอยากได้สักคนที่มาดึงเรารวมกัน ก็จะแน่นขึ้น ฉะนั้นก็คือพยายามปลุกฝังเขา

ชุตินา : ตอนนี้ก็คือมีโปรเจกต์ที่วางแผนไว้ในอนาคตใช้ไหมคะ

อ.ปรัชญ์ : มีครับ ก็คือเริ่มจากการทำงานที่บ้านก่อน ที่นครราชสีมา ได้เปิดแกลลอรี่ชื่อ เดอ ลา แป อาร์ตสเปซ ตั้งใจว่าจะให้เป็นสเปซเล็ก ๆ ที่ทำเพื่อให้นักศึกษาหน้าใหม่ ๆ คือเราไปเห็นอะไรมาเยอะ เราเลยรู้ว่าการที่จะทำพอร์ตเล่มหนึ่งเพื่อให้พิพิธภัณฑหรือหอศิลป์ต่าง ๆ เขาสนใจนะ เริ่มมาจากการแสดงงาน การเซ้งงานดี ๆ เราเลยเริ่มด้วยการทำสเปซให้ดี เพื่อที่เราจะปั้นเด็กขึ้นมา เมื่อเขาได้ทำ ก็จะมีประสบการณ์เพิ่มมาในพอร์ต

ชุตินา : นอกจากตัวหอศิลป์อันนี้จะมีงานศิลปะขออาจารย์ด้วยไหมคะ

อ.ปรัชญ์ : ใช่ครับ แล้วก็จะจะมีพิพิธภัณฑเคลื่อนที่ อาจไม่ใช่รถที่เคลื่อนที่ เราเอาบริบททางศิลปะไปอยู่ กับชุมชน ก็คือ เราทำบ้านหลังหนึ่งในโปรเจกต์ เดียวมีให้ดูครับ เราเอาบ้านหลังนี้มาเซ้งงาน มีวิดีโออาร์ต มีความเป็นคอนเทม ไปตั้งอยู่ในสถานที่ท่องเที่ยว เช่น หาดนราทัศน์ โรงเรียนสอนศาสนา ตลาด สถานที่ที่คนชอบไป และเราก็ให้เขามีปฏิสัมพันธ์อย่าง เช่นการมีกิจกรรมทางศิลปะร่วมกัน แล้วก็เอางานนั้นแหละเป็นวัตถุดิบของโปรเจกต์เก็บไว้

ชุตินา : ค่ะ และอย่างที่โต้แย้งไว้ เนื่องจากบิวไม่ได้นับถือศาสนาอิสลาม ที่ทำวิจัยเรื่องนี้เพราะสนใจ อาจารย์พอจะมีคำแนะนำเพิ่มเติมสำหรับการทำวิจัยในครั้งนี้ไหมคะ

อ.ปรัชญ์ : จริง ๆ ก็คือถ้าให้มุสลิมมาเขียนถึงงานของมุสลิมเอง มันจะกลายเป็นว่าเรายกย่องตัวเอง ก็ดีใจที่คนต่างศาสนา และอาจารย์ทางนั้นเขาให้ความสนใจและอนุมัติให้เราทำอะไรที่หยิบยกความเป็น

มุสลิมและท้องถิ่นอะไรนี่มานำเสนอ ดีกว่าที่เราไปเขียนเอง เราให้คนอื่นมาอธิบายเรา อาจจะไม่ได้อธิบายลึกซึ้ง หรือเป็นศาสนาเยอะ แต่ว่าการเผยแพร่ความรู้สึกต่าง ๆ ที่มีต่อศิลปินมุสลิมไปเขียน ก็ดีใจ ดีมากด้วย ตัวบิวก็ได้รู้ว่าเราเป็นอย่างไร ศิลปินมุสลิมทำงานกันอย่างไร แล้วเรื่องศาสนาและศิลปะเราแยกออกกันอย่างไร วิธีคิดของเราเป็นอย่างไร

ชุตินา : ค่ะ แล้วคือพื้นฐานของบิว เติบโตมาในครอบครัวพุทธที่สามารถพูดได้ว่า เป็นมุสลิมโฟเบีย โดยทั่วไปไม่ทราบสาเหตุแน่ชัด อย่างคุณแม่ที่เดินทางมาด้วย ก็คือท่านกลัวมาก แต่ก็ไม่อยากให้บิวเดินทางมาคนเดียว แล้วคืออย่างวันนี้ทานข้าวเช้าและจู้ ๆ ก็มีทานเดินเข้ามาอมบ้วนปากให้ 1 ใบ และบอกว่า ถ้าพบเห็นอะไร รบกวนแจ้งด้วยนะครับ เมื่อได้เปิดดูก็พบว่าข้างในเป็นรูปแบบระเบิดที่แฝงมาในแบบต่าง ๆ เช่น กล้องนม ขวดโค้ก และพวกรถต้องสงสัยต่าง ๆ ซึ่งนั่งกันอยู่หลายโต๊ะมาก แต่ไม่ให้ เดินพุ่งตรงมาที่โต๊ะบิวแล้วยื่นให้แม่ แม่ยิ่งตกใจเลยคะ

อ.ปรีชญ์ : เราอยู่กันมานานเราก็ไม่เคยได้นะ

ชุตินา : หรืออาจเพราะบิวและแม่เป็นคนแปลกหน้าคะ

อ.ปรีชญ์ : ถ้าอย่างผม ผมคิดแค่ที่ผมไม่ได้อยากอยู่ใกล้ทหาร กลัวว่าเขาจะทำร้าย คือไม่ใช่เขาไม่ได้นะ คือเราไม่รู้ว่าในหมื่นคนของเขาแต่ละคนเป็นยังไง เราก็หลีกเลี่ยง ผมไม่เคยได้เลยนะใบรูประเบิด ถ้าได้มา อาจจะเอามาทำงานศิลปะก็ได้นะ เหมือนช่วงหนึ่งที่เขาขับเฮลิคอปเตอร์แล้วก็ไปรยกระดาศขณะนี้ให้โปรดระมัดระวังเหตุการณ์ เหมือนในหนัง เหมือนสงครามกลางเมืองเลย ตอนนั้นอยู่ปี 3 ปี 4 งานเลยจะออกแนวรบ คอนเสิร์ตงานตอนป.ตรีผมจะทำ นก นกสื่อถึงความอิสระ แต่เราแทนตัวเราเหมือนกรงนก พื้นผิวที่ซูดซิดต่าง ๆ คือเหมือนบ้านเราเนี่ยะสวยมาก มีกรงนกสวย แต่บรรยากาศรอบ ๆ นี้ชวนหดหู่มาก ไม่ใช่เพราะระเบิด แต่เพราะไปไหนก็โดนคันตัว ไปไหนโดนชักถาม ถามผมไปไหน กลับบ้านครับ แล้วมาจากไหน อ้อ มาจากบ้านครับ อ้าวแล้วทำไมไม่มีบ้าน 2 หลัง ก็เป็นคนที่ไม่มาทำงานที่นี่ครับ ไม่เข้าใจก็ลงไปคุยยาวอีก บางครั้งก็เขามีสื่อที่จะขออะไรเราก็ได้ อย่างเช่นเอกสารรถ ซึ่งเป็นเอกสารสำคัญ เขาอาจจะเอาไปแอบแฝงก็ได้ เขาก็เอาไปถ่ายรูป จดเลขเครื่องเลขทะเบียนต่าง ๆ เราก็ไม่รู้ ซึ่งเราก็ก้าวเขา เขาก็ก้าวเรา อย่างเรื่องมุสลิมโฟเบียด้วยเนอะ ก็แล้วแต่คน ถ้าไม่ได้มาเจอ มาสัมผัสในพื้นที่ ไม่ได้มาอยู่กับคนในชุมชนจริง ๆ ก็จะไม่รู้เลยว่า เออ เขาไม่ได้น่ากลัวนะ อย่างเช่นตอนเราไปตามหมู่บ้านต่าง ๆ เขาก็ต้อนรับเราดี ไม่มีการแบ่งแยก สิ่งที่น่ากลัวคือรูปลักษณ์หรือเปล่า หรือการใส่ผ้าคลุมหรือ บางคนเห็นผู้หญิงใส่ผ้าคลุมก็ น่ากลัวจัง แบบนี้ พอมีรูปลักษณ์ที่

ชัดเจนคนก็กลัว เพราะศาสนาอื่นเขาไม่ได้เป็นกฎ แต่เรามีสัญลักษณ์ที่ชัดเจน เลยกกลายเป็น เครื่องหมายของความน่ากลัวไปเลย

ชุตินา : อย่างแม่บิว คือต้องยอมรับส่วนหนึ่งคือมาจากข่าว ทันทีที่เขาบอกว่า ไม่ให้ไปคนเดียวนะ จะไปด้วย บิวก็คิดว่าดีเลยนะ การลงมาสัมผัสด้วยตัวเองถึงจะแค่อาทิตย์หนึ่ง แต่ก็อาจจะช่วยอะไรได้บ้าง

อ.ปรีชญ์ : อย่างตอนผมไปอยู่กรุงเทพฯ ไปทำงานอาทิตย์หนึ่ง ก็ดูข่าว ก็ยังรู้สึกแบบ น่ากลัว ที่บ้าน ระเบิดอีกแล้ว ทั้ง ๆ ที่พอเราอยู่นี้ แทบไม่มีอะไรเลย เราก็ไม่ค่อยดูทีวีด้วย คือจะมีความรู้สึกบางอย่าง ที่ผู้ใหญ่เขาเตือน เช่น ช่วงนี้ระวังตัวนะ น่ากลัวหน่อยนะ เราก็โอเค ไม่ได้หวาดวิตกอะไร ไม่ค่อย ออกไปไหน ทำแต่งงานอยู่แล้ว ไม่ได้เจอผลกระทบเยอะ แต่คนทำธุรกิจอะไรก็คงกระทบเขา ผมคิดแค่ว่า ถ้าพระเจ้าจะให้เราไปก็ไป เราไม่ได้ยึดติดกับการอยู่อยู่แล้ว ถ้าพระเจ้าเห็นควรให้เราโดนระเบิด ตายก็ สมควรแล้วแหละ เราคงทำดีมาแค่นี้จริง ๆ แต่ถ้าเรายังอยู่ เราก็แค่ระวังตัว เพียงแต่ไม่รู้ว่า จะเกิดเมื่อไหร่ ยิ่งหลัง ๆ มาเนี่ยไม่ค่อยมีวีแวว นึกจะเกิดก็เกิด แต่เราก็พยายามเซฟตัวเอง อยู่ในบ้าน ใน มหาลัย และกลับบ้านบ่อยมาก เพราะห่วงแกลลอรี่ สัปดาห์หนึ่งไปกลับราว 3 ครั้ง ยิ่งตอนนี้พยายาม จะทำงานแรกอยู่ เอางานเด็ก ๆ มารวบรวมและจัดแสดง เด็ก ๆ ที่นี่ก็ไปเรียนต่อกันหลายคน เราก็ พยายามที่จะส่งเสริมให้ทำต่อไป ไม่รู้ว่าจะกลับมาเป็นอาจารย์บ้างหรือเปล่า อย่างที่เราทำอยู่ตอนนี้คือ เราไม่ได้คาดหวังอะไร ทำหน้าที่ไป และก็ทำได้นานแค่ไหน เพราะเราอยากเป็นศิลปินทำงาน ศิลปะมากกว่า แต่นี่คือ อ.พิเชษฐก็เคยคุยกันไว้ว่าอยากให้กลับมา ซึ่งเขาคนเห็นอะไรในตัวเรา เรา ทำงานมีแบบแผน มีระเบียบ ก็อยากจะให้เราช่วยน้อง ๆ เราก็สอบเข้ามาตามระเบียบทุกอย่าง

ชุตินา : ขอบพระคุณอาจารย์ที่เสียสละเวลามาในวันนี้ค่ะ

ถอดความบันทึกเสียงจากการสัมภาษณ์ คีร์ตา อีสรัน

ณ บ้านพักอาจารย์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี (31 พฤษภาคม 2559)

ชุตินา : เมื่อครั้งที่อาจารย์จะสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ แต่ละชิ้นแต่ละโปรเจกต์ของอาจารย์ แรงบันดาลใจ หรือแนวคิดหลักๆของอาจารย์มาจากไหนคะ

คีร์ตา : เอาตั้งแต่ชุดปริญญาโทนะคะ ในชุดปริญญาโท เป็นชื่อหัวข้อวิทยานิพนธ์ที่คุยปรึกษากับอาจารย์ชุตินาตั้งแต่เรียนปริญญาโทมาว่า เราทำเรื่องของชีวิต ความผูกพันเกี่ยวกับชีวิต พอเข้าสู่ปริญญาโท เนื้อหาของงานเข้มข้น ตัวงานชัดเจนขึ้น แต่งานเราเริ่มจากรูปธรรมก่อน ตอนที่เรียนปริญญาตรีฟอร์มคนจะชัดเจน เมื่อสังเกตงานเราจะเป็นฟอร์มคนชัดเจน แต่เมื่อเรียนปริญญาโททุกอย่างถูกคลี่คลาย จากฟอร์มคนที่เคยถูกต้องตามสัดส่วนกายวิภาค กลายเป็นเรื่องราวของอารมณ์ความรู้สึก เลยได้ผลงานในชุดปริญญาโท ที่เป็นเรื่องราวของความสูญเสียและความหวัง ซึ่งเป็นเรื่องของความรู้สึก ถ้าเกิดคำถามว่าเรื่องนี้ เป็นทางลบหรือไม่สำหรับจิตใจของเรา ไม่ลบ แต่ด้วยงานที่แสดงออกไปค่อนข้างรุนแรง ดูหดหู่ ดูเจ็บปวด ให้ความรู้สึกแบบเศร้าหมอง ระทมทุกข์ ความคิดนี้เริ่มต้นมาจาก เราเคยรู้สึกผูกพันกับคุณแม่ลูกที่เราเคยไปคลุกคลี ใช้ชีวิตอยู่ด้วยขณะลงพื้นที่หาข้อมูล ทำให้เรารู้สึกว่าคนในพื้นที่คือคนที่ยากลำบาก ความยากลำบากในที่นี้คือแม่กระทั่งเงินที่จะเลี้ยงดูชีวิตตัวเองแทบจะไม่มีเลย ในแต่ละวันเราไม่มีทางรู้เลยว่า เขาจะมีเงิน ซื้อข้าว ซื้อน้ำ ซื้ออาหารหรือเปล่า และยังมีเรื่องของร่างกาย ซึ่งคือครอบครัวนั้นแม่มีลูก แล้วลูกไม่สมประกอบ สติสัมปชัญญะไม่ได้ถูกต้องตามมนุษยปกติ จึงเกิดแรงกระตุ้น แรงบันดาลใจร่างกายของเขามาทำงานในขั้นตอนที่ทำวิทยานิพนธ์ และได้ทำต่อเนื่อง และระหว่างที่เรากำลังหาข้อมูลเกี่ยวกับคนในพื้นที่ที่ใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางเหตุการณ์ความรุนแรง เราไม่สามารถทราบได้เลยว่า ในวันหนึ่งจะเกิดเหตุการณ์อะไรกับเขา เพราะเขาต้องชีวิตประจำวันของเขาทุกวัน เช่น ออกไปหาปลา ออกไปขายของในตลาด ออกไปสอนหนังสือ ออกไปทำอะไรก็แล้วแต่ จึงทำให้เกิดแรงกระตุ้นว่า เราอยากสร้างคนที่อยู่ในพื้นที่ให้กลับมามีชีวิตอีกครั้ง สร้างคนให้กลับมามีชีวิตในงานศิลปะ โดยให้อารมณ์ความรู้สึกสื่อออกมาผ่านฟอร์มของคนกายวิภาค และเรื่องของผ้า งานเราใช้วัสดุผ้าเป็นหลัก ผ้าส่วนใหญ่ในงานชิ้นแรก ๆ เป็นผ้าที่ผ่านการใช้ในชีวิตประจำวันจริง ๆ เช่น ผ้าถุง ผ้าโสร่งที่ผู้คนใช้แต่งกายในชีวิตประจำวันจริง ๆ พอผ้า วัสดุที่มีชีวิต มีความหมายมาทำงาน ก็เกิดการประกอบเป็นฟอร์ม เป็นเรื่อง งานจึงยิ่งสื่อถึงอารมณ์และความรู้สึกมากขึ้น และงานของเรา ลักษณะการเย็บ เรียกว่า เย็บสัก คือการเอาวัสดุที่ความนุ่มมาซ้อนกันแล้วเย็บ ทั้งหมดของงานเราจะเย็บมือ งานเราทุกชิ้นจะไม่มีการเย็บจักร เราเย็บผลงานประกอบขึ้นเป็นฟอร์มของคน กรรมวิธีในการเย็บ หรือการด้นถอยหลังเปรียบเสมือน การประกอบรูป

ประกอบชีวิตของคน ๆ นั้นขึ้นมาด้วยกระบวนการเย็บจากมือเราและด้ายเพียงแค่เส้นเดียว ส่วนมันจะถูกดึง ถูกรั้ง ถูกบีบอย่างไร ขึ้นอยู่กับอารมณ์ความรู้สึกของเรา และอีกกระบวนการหนึ่ง คือการเผา เป็นการทับผ้าอีกชั้นหนึ่งที่ถูกเผา ก็จะมีคำถามเกิดขึ้นว่าทำไมจึงต้องเผา มาจากความรู้สึกที่ว่าชีวิตคนเรานั้นคลุมเครือ ชีวิตเราอยู่ท่ามกลางเขม่าควันของเหตุการณ์ในพื้นที่ พอเกิดเหตุการณ์คนก็มองว่าต้องเป็นเหตุการณ์ 3 จังหวัดชายแดนแน่นอน ต้องเป็นสิ่งเหล่านี้ไปหมด เราจึงใช้ผ้าสีดำ เปรียบเสมือนความเลือนลาง เหมือนเขม่าควันที่ปกคลุมชีวิตผู้คนในพื้นที่ โดยที่เราไม่มีทางรู้เลยว่าเมื่อไหร่ ความสงบ ความสันติสุขจะกลับคืนมาในพื้นที่ได้ งานส่วนใหญ่ก็จะทำในลักษณะนามธรรม แต่ดูออกกว่าเป็นรูปคน เรารู้สึกว่าอะไรที่มันเป็นศิลปะ เป็นอะไรที่ดูออกไม่จำเป็นต้องชัดเจน สามารถทิ้งคำถามให้ผู้ชมได้ว่าจะไปคิดต่อไปอย่างไร ศิลปะของเราจะเสริมสร้างปัญญาอย่างไรให้คนดู มันก็ขึ้นอยู่กับผู้ชมได้หาคำตอบด้วยตัวเอง อันนี้คือผลงานตอนที่เรียนปริญญาโท แต่ในผลงานชุดนิทรรศการเดี่ยวล่าสุด ความกลับกัน ได้ทำในเรื่องของความหวังอย่างเดียว ชุดก่อนนั้นเป็นความสูญเสีย ความหวัง เป็นเรื่องของคนที่ตายไปแล้วและเรื่องของคนที่ยังมีชีวิตอยู่ ยังต้องใช้ชีวิตอยู่ แต่ในผลงานช่วงปัจจุบันเป็นเรื่องของความหวัง เป็นเรื่องของคนยังมีชีวิตอยู่ ณ ปัจจุบันนี้ คืออยู่เพื่อความหวังของคนข้างหลัง เช่น เปรียบว่าถ้าเราเป็นแม่ คนข้างหลังเราก็คือลูก งานเราส่วนใหญ่จึงเป็นเรื่องของแม่กับลูก และคนที่ยังอยู่ก็คือ ความหวัง ก็เลยเป็นเรื่องของความหวังและสตรีเพศ ชุดปัจจุบัน ถ้าเห็นในสูจิบัตรก็จะชัดเจนว่า เป็นเรื่องสตรีเพศ สะท้อนแง่มุมของผู้หญิง การเป็นสตรีในศาสนาอิสลามก็มีบัญญัติระบุไว้ จึงมองในเรื่องของความงดงามของบทบาทหน้าที่ในการเป็นสตรี อะมานะฮ์ก็คือหน้าที่ การปฏิบัติตน ส่วนเราจะได้บุตรซึ่งเป็นซอลิฮะฮ์ใหม่ ขึ้นอยู่กับการกระทำ การปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักศาสนา ถ้าถามว่ามันเกี่ยวข้องกับความงามของความเป็นสตรีเพศอย่างไร ตอนนั้นพอจบปริญญาโท เราก็บอกกับตัวเอง และมีความตั้งใจว่าแต่งงานแล้วอยากจะมีน้อง อาจารย์ชุดก็พูดกับเราว่า ฉันไม่อยากจะให้มีครอบครัว กลัวเธอจะไม่ทำศิลปะ เราจึงบอกอาจารย์ไปว่า อาจารย์คะ หนูตั้งใจว่าถ้าหนูจะมีครอบครัว หนูจะมีลูกหรืออะไรก็ตาม หนูก็จะยังทำงานศิลปะ พอตั้งครมก็ได้ 5 วันก็เริ่มเขียนรูป สเก็ตซ์ ดรออิง พอเข้าสู่ 3 เดือนก็ยกเฟรมแล้ว เราไม่รู้สึกว่าการมีลูกบั่นทอนการทำงานศิลปะของเรา แต่กลับสร้างความบันดาลใจให้กับเรามากขึ้น เพราะเราทำเพื่อเขา มีเขาเป็นแรงบันดาลใจ พอเรียนจบปริญญาโท เราก็มองเรื่องชีวิตของตัวเอง มองร่างกาย ความงามของสตรี เราก็หยิบส่วนนั้นมาทำงาน ทั้งภาพพิมพ์ ทั้งประติมากรรม การเย็บผ้าก็ยังทำ เป็นเรื่องสื่อผสม การผสมวัสดุมากขึ้น ทางภาพพิมพ์ ก็เน้นนำเสนอสัญลักษณ์เป็นรูปชุดเด็ก ดรออิงด้วย ซึ่งทำมาเรื่อย ๆ ตั้งแต่ทราบว่า มีน้อง เป็นรูปร่างกายตัวเองตอนท้องอยู่ในชุดที่แสดงให้เห็นว่าเป็นตัวเองในระยะเวลาครม์เดือนต่าง ๆ เป็นเรื่องของสตรีเพศ อารมณ์แห่งความหวัง ก็จะมีข้อมูลในสูจิบัตรคะ ในผลงานแต่ละชุด แต่ละแนวความคิด เราหยิบเรื่องของสตรีเพศมาชี้แจงได้เลย และในชุดใหม่ จะมีความเป็นผู้หญิงมากขึ้น ถ้าสังเกตก็คือผลงานของเราจะไม่มีผู้ชาย ส่วนใหญ่จะเป็นผู้หญิง การคลุม

ธัญญา เพราะการคลุมธัญญาบั้นนั้นก็คือการที่บ่งบอกถึงความสะอาด อีหฺมาน อีมานะ สิ่งที่สะอาดสะอาดอันปกป้องกันเรือนร่างของผู้หญิง การคลุมธัญญาบั้นเป็นเหมือนสัญลักษณ์ ที่บอกว่าตัวตนเราคืออะไร เช่นกัน ศาสนาศิลปะก็บ่งบอกว่าสิ่งที่เราทำ ตัวตนของเรานั้นคืออะไร เราจึงรู้สึกว่ายิ่งเราศรัทธาในศาสนา เราปฏิบัติต่อศาสนา ศิลปะก็จะตอบแทนและให้กับเราแบบนั้นเหมือนกัน เพราะว่าเราศรัทธา และเราก็ปฏิบัติต่อมันเป็นชีวิตประจำวันเหมือนกัน เราคิดว่าศิลปะกับศาสนาเป็นของคู่กัน ที่ได้ให้อะไรกับเราในการทำงานเยอะเลยคะ

ชุตติมา : ค่ะอาจารย์ ขอกล่าวถึงผลงานของอาจารย์คะ ด้วยความที่ผลงานมีการแสดงออกชัดเจน มองปุ๊บก็ทราบทันทีว่าเป็นผลงานสร้างสรรค์ของชาวมุสลิม อาจารย์มีความเห็นอย่างไรเกี่ยวกับว่า ศิลปะของชาวมุสลิมได้ให้อะไรแก่สังคมบ้าง และมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอะไรในสังคมบ้างไหมคะ

คีตดา : ย้อนหลังไปประมาณ 6 - 7 ปีที่ผ่านมา พอเราเริ่มทำศิลปะเกี่ยวกับศาสนา เกี่ยวกับวิถีชีวิตเกี่ยวกับอัตลักษณ์ในพื้นที่ เรา รู้สึกว่าตอนนี้ระบบใหญ่ หรือศูนย์กลางของประเทศก็กำลังมองเห็นว่าจุดนี้กำลังเริ่มเติบโต ผู้คนเกิดความสนใจและตั้งคำถาม ศิลปะแบบนี้เป็นศิลปะแนวไหน เกิดขึ้นใหม่หรือมันมีมานานอยู่แล้ว เพียงแต่เราไม่ได้รวมกลุ่ม เราเพียงแค่จัดการเรียนการสอน เริ่มจากอาจารย์เราเรียนจบจากมหาวิทยาลัยศิลปากรกับอาจารย์ชุตติมาและอาจารย์ทุกท่านในสาขาวิชาคะ ซึ่งได้นำเรื่องของรากเหง้า ความเป็นอัตลักษณ์วิถีกลับคืนมาสู่บ้านเรา แสดงถึงการหยิบยกวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม คติ ความเชื่อ ศาสนา วัฒนธรรมต่าง ๆ ที่อยู่ในพื้นที่ มาทำงานสร้างสรรค์ พอเราหยิบยกวัฒนธรรม รากเหง้าของวิถีมาทำงาน ก็ได้ทำให้บริบทรอบข้างเริ่มเปลี่ยนไป นักเคลื่อนไหวทางศิลปะต่าง ๆ เมื่อได้พบเห็นผลงานก็เกิดคำถามว่าเรื่องแบบนี้เอามาสร้างสรรค์ศิลปะได้หรือ เรือ ก็เด่นชัดแล้วว่าเป็นเรือประมง เรือกอและ แล้วสามารถเอามาทำงานประติมากรรมอย่างนี้ได้หรือ เกิดการปลุกกระแสทางความคิดให้หันมาสนใจสิ่งที่เขามองข้ามมา 30 - 40 ปีแล้ว และ 6 - 7 ปีหลังมานี้ที่กลุ่มพวกเรา กลุ่มอาจารย์ เริ่มที่จะปลุกให้นักศึกษามองสิ่งใกล้ตัวของตัวเองเอามาทำศิลปะ ไม่ต้องไปไหนไกล มองจากวัฒนธรรม ถิ่นกำเนิดของเรา พอเขาไปหยิบยกตรงนั้นมา กลายเป็นว่าเขาหยิบยกความงามในรูปแบบของเขาออกมาให้คนอื่นรับรู้แล้วกระตุ้นความรู้สึกที่แตกต่างจากที่ผู้คนส่วนใหญ่รับรู้ เมื่อไปสู่ใจกลางกรุงเทพฯ ผู้คนก็จะรู้สึกในพื้นที่นั้น เป็นไปตามที่ได้รับทราบหรือเปล่า การได้เห็นว่ามีคนกลุ่มหนึ่งทำงานศิลปะที่สวยงาม อาจขัดแย้งกับสิ่งที่พวกเขาเห็น อาจทำให้เกิดความเข้าใจได้ว่า ผู้คนในพื้นที่นั้นก็ยังสามารถใช้ชีวิตอยู่อย่างสงบสุขได้ ยังสะท้อนเรื่องราวของความตึงตังได้ สะท้อนเรื่องของความศรัทธาในศาสนาได้ เราเชื่อว่าศิลปะมันจะทำให้ชีวิตและจิตใจของคนที่เราเห็นสูงขึ้น และปัญญาของคนที่ยังมองเห็นเขาจะวิเคราะห์ได้เองว่าความเป็นจริงเป็นอย่างไร ศิลปะเป็นสิ่งที่สื่อให้คนที่

มองเห็นได้ตั้งแต่คิดกับสิ่งที่เกิดขึ้น ยิ่งโดยเรานำเรื่องของศิลปะกับวิถีชีวิตอิสลาม หลักปฏิบัติของอิสลามเข้ามาอยู่ด้วยกันกับการทำงานศิลปะแล้ว ย่อมเป็นเรื่องของความงาม ไม่ว่าคุณจะทำอาชีพอะไร ศิลปะยังอยู่ในจิตใจของเรา เราสามารถที่จะทำได้ตลอดชีวิตเรา ไม่มีวันหยุดค่ะ

ชุตินา : และด้วยความที่อาจารย์เป็นมุสลิม นับถือศาสนาอิสลามในการดำรงชีวิตอะคะ ศาสนาอิสลามได้ให้ หรือส่งเสริมอะไรแก่ชีวิตของอาจารย์ไหม หรือในทางกลับกัน เคยส่งผลกระทบต่อไหมคะ

คีตตา : ตอนแรกที่เราเรียนศิลปะ ก็ยังไม่ทราบว่าแนวทางในการทำงานศิลปะของเราคืออะไร พอทำไปสักพัก ก็ได้มาจากสิ่งรอบข้าง มาจากสภาพแวดล้อม มันทำให้เรารู้สึกว่า เราพร้อมแล้วนะที่เข้าสู่โลกของการปฏิบัติหลักศาสนาและการทำงานศิลปะควบคู่กันไป ในจุดหนึ่งที่เรบอกตัวเองว่า เราพร้อม เพราะเรารู้สึกว่าทุกอย่างที่พระองค์ทรงสร้างมาบนโลกใบนี้ ทุกสรรพสิ่งของโลกใบนี้ พระองค์สร้างแต่สิ่งสวยงาม มันแสดงว่าถ้าเราทำงานศิลปะ เราก็ต้องทำแต่สิ่งสวยงาม เรื่องทุกอย่าง แนวความคิดทุกอย่าง อาจหาข้อพิสูจน์ได้หรือไม่ได้ แต่ทุกอย่างถูกบัญญัติไว้ในคัมภีร์อัลกุรอานแล้ว ซึ่งพระองค์ทรงสร้างทุกสิ่งให้เรา สร้างสรรค์ตา พระองค์ทรงสร้างให้เรามองเห็น จมูกสร้างให้เรารับรู้ทุกอย่าง ประสาทสัมผัสต่าง ๆ พอเราทำศิลปะ ตาที่เราเห็น เราก็มองสิ่งที่ดี พอเราทำศิลปะเราก็มองสิ่งที่ดี จมูกเราได้กลิ่น เราก็มองสิ่งที่ดี แม้ว่าความจริงงานเราเพียงแค่บ่งบอกว่าตัวตนเราเป็นใคร ไม่ได้ชัดเจน ด้วยเรื่องหรือคอนเซ็ปท์ ที่เป็นเรื่องของวิถีชีวิตอยู่ แต่หลักปฏิบัติ หลักความถูกต้อง เราไม่ได้บิดเบือน เพราะครั้งนั้นมันขึ้นอยู่กับเราว่าเจตนาของเรามันเดินไปทางไหน เจตนาของเราตั้งใจที่จะทำงานศิลปะจริง ๆ และเดี่ยวเราจะมีโปรเจ็ค นิทรรศการโดยศิลปินมุสลิมะห์ 8 คน จัดที่ BACC ช่วงเดือนพฤษภาคม - มิถุนายนนี้ ก่อนถีบวช แต่อ่าจะเปิดตัวที่นาริवासก่อน งานก็จะไม่ใช่แค่การแสดงผลงานศิลปะอย่างเดียว ตั้งใจที่จะสะท้อนมุมมองของศิลปิน จะทำเหมือนเป็นการถ่ายชีวิตของศิลปินหญิง ว่าเวลาเขาอยู่ในบ้านเขาทำอะไรบ้าง แล้วยังทำงานศิลปะด้วย ละหมาดด้วย เป็นทั้งแม่บ้านและหลาย ๆ หน้าที่พร้อมกัน พอมาตัดต่อเป็นเรื่องราว เราจะได้เห็นหลาย ๆ มุมมองของผู้หญิงที่นับถือศาสนาอิสลาม ไม่ใช่แค่เพียงที่เราเห็น ผู้หญิงมุสลิมจะเหมือนกับว่า สวรรค์อยู่ในบ้าน ผู้ชายสวรรค์อยู่นอกบ้าน สวรรค์ของผู้หญิงในบ้านก็คือ สอนลูก ปฏิบัติตนตามหลักศาสนาอิสลาม อ่านอัลกุรอาน เป็นแม่บ้าน ทุกอย่างนั่นคือบทบาทหน้าที่ของผู้หญิงในศาสนาอิสลาม อุมมะฮ์ในบ้าน คือ สวรรค์ แต่สำหรับตัวเรา มีอีกสิ่งหนึ่งที่อัลลอฮ์ประทานให้ ริสกี ก็คือ ทำงานศิลปะได้ เราเป็นผู้หญิงที่ทำงานศิลปะได้ ก็จะมีอีกหน้าที่หนึ่งของเราเข้ามา โดยเราก็จะพยายามให้มันอยู่ในอุมมะฮ์ หน้าที่ที่มันถูกต้องต่อมารการกิจเริ่มยากขึ้น เราต้องสอนลูก เป็นความท้าทายอีกอย่างของเพศหญิง และขอถามคะ ทำไม่ถึงอยากทำเรื่องนี้ละคะ

ชุตินา : คือเริ่มแรกเลย บิวมีเหตุให้ต้องเปลี่ยนหัวข้อวิทยานิพนธ์ค่ะ สอบอันนึงผ่านแล้วแต่เราไม่สามารถทำได้ตลอดดั่งใจได้ ก็เลยเปลี่ยน ทีนี้พอต้องเปลี่ยนก็มานั่งถามตัวเองว่าเราใกล้ซิดอะไร สิ่งที่เราทำตอนปริญญาตรี เราต่อยอดได้ไหม ได้คุยปรึกษากับหลายๆคนจนกระทั่ง พอเรามานึกถึงเรื่องศาสนา เพราะตอนป.ตรีเราก็อ่านเรื่องศาสนาพุทธ ทำเกี่ยวกับความเชื่อ นรกภูมิ แดนสวรรค์ แล้วก็เลยนึกต่อไปเป็นศาสนาของเพื่อนเรา ซึ่งอันนั้นมันมีประเด็นตรงที่ บ้านเราครอบครัวเราเป็นมุสลิมโฟเบีย ซึ่งเราไม่เคยทราบเหตุผลที่แท้จริงเลยคะ ว่าทำไม ทุกครั้งที่ถามก็จะมีคำตอบที่คลุมเครือ ไม่ชัดเจนเสมอ ซึ่งเราก็ไม่คิดจะคาดคั้นนะคะ เราไม่รู้ว่าในอดีตมีความบาดหมางอะไรเกิดขึ้นรีเปลา แต่คิดว่าเข้าขั้นหนักพอสมควร ไม่พอใจหากเรามีเพื่อน หรือทำการคบค้ากับมุสลิม หรือแม้แต่แค่มีปฏิสัมพันธ์อันดี ผลตอบรับจากครอบครัวจะเป็นด้านลบเสมอ แต่ก็นะคะ ยิงปิดเรา ทำให้เรายังอยากรู้ ที่ผ่านมามีเพื่อนสนิทที่เป็นมุสลิมมาตลอด จนเข้ามาวิทยาลัยก็มีเพื่อนสนิทเป็นมุสลิม ระหว่างเรียนทำงานศิลปะ คือเราได้เรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันตลอดเวลา จนกระทั่งเราก็ต่างเรียนจบกันด้วยดี ทำให้ตระหนักได้ว่า ที่ผ่านมา เราได้ความรู้จากเพื่อน เพื่อนได้ความรู้จากเรา เราต่างเห็นแง่มุมของศาสนาซึ่งกันและกัน ระหว่างที่คบเราก็ไม่ได้มีท่าทีที่เปลี่ยนแปลงนะคะ ไม่เคยคิดจะเปลี่ยนศาสนาหรืออะไร ไม่ได้เป็นไปในทางที่เลวลง มีแต่ใจที่เปิดกว้างและมีความสุขกับมิตรภาพ พอถูกคิดอันนี้ได้ ก็เลยลองเสนอหัวข้ออีกครั้งคะ เพราะว่าเราเองสังเกตได้ว่า ตั้งแต่เด็กจนโตที่เราเรียนศิลปะมาตลอด ไม่เคยมีเลยนะ ผลงานของศิลปินจากถิ่นใต้ ผลงานของศิลปินมุสลิม เพิ่งมาสังเกตได้ก็ต่อเมื่อสักเราเรียนม.ปลาย และขึ้นมหาลัยใหม่ๆ ได้ดูงานในหอศิลป์ ก็เริ่มได้ยินชื่อ ได้เห็นผลงานของศิลปินถิ่นใต้ ชามสุลิม มีงานที่ได้รับรางวัลด้วย ก็เลยลองเสนออาจารย์ไป ถามว่า เออพอไหวมั๊ยคะ เรื่องนี้ ตอนนั้นอาจารย์ก็เห็นด้วย ก็บอกว่า เออ จริงๆมันก็ยังไม่มีการทำอะ ยังไม่เคยมีใครรวบรวมข้อมูล ถ้าอย่างนั้นก็ให้การวิจัยของบิวเนี่ยะ เป็นการเซอร์เวย์ รวบรวมข้อมูลเบื้องต้น กำหนดมาอย่างไร มีแนวโน้มเป็นอย่างไร ก็เลยเลือกทำอันนี้คะ

คีตดา : ศิลปะอิสลามจริง ๆ ก็เริ่มต้นจากสถาปัตยกรรม เป็นสิ่งใกล้ตัว มนุษย์ทำเพื่อตอบสนองว่ามนุษย์ต้องใช้ ลวดลายต่าง ๆ ส่วนใหญ่เราจะเห็นว่าไม่มีคน มีแค่ลายพุกชา พรรณไม้ รูปเรขาคณิต กล่าวถึงศิลปะที่เกี่ยวข้องกับ 3 จังหวัดชายแดนใต้ เราก็ไม่ได้มองเจาะลึกว่าต้องเป็นอิสลามมิกอาร์ทแบบตะวันออกกลาง แต่เราเลือกหยิบยกขบมาเหมือนการเรียนศิลปะไทย ที่เด็ก ๆ ผู้นับถือศาสนาพุทธจะหยิบเรื่องของ คติความเชื่อของตัวเองมาทำงาน พอเป็นเด็กที่นับถือศาสนาอิสลาม เขาก็หยิบยกสิ่งเดียวกัน คติ ความเชื่อของเขามาทำงาน แต่ในบางเรื่องของศาสนาอิสลาม เราก็ไม่สามารถเจาะลึกเข้าไปได้มาก เพราะมีขอบเขตชัดเจน ต้องศึกษาให้ดี ศิลปะอิสลามของเราก็จะอยู่ในความพอเหมาะพอดี บิวต้องไปเจาะลึกขนาดนั้นไหนคะ

ชุตินา : ก็คือจะเจาะเข้าไปตรงส่วนที่ศิลปะมุสลิมเข้ามามีส่วนร่วมเป็นที่ประจักษ์ในศิลปะร่วมสมัย ไทยค่ะ เริ่มเมื่อไหร่ เข้ามาสู่กระแสหลักได้อย่างไร ประมาณนี้ค่ะ

คีตดา : เราใช้เรื่องของเทคนิค วัสดุใกล้ตัวมาทำงานศิลปะ ก็จะแสดงออกได้เร็วกว่าที่เราจะไปพยายามเขียนสื่อะครีลิก สีน้ำมัน แล้วผล เอฟเฟกที่ส่งถึงผู้ชมไม่เท่ากัน พื้นที่อาจจะเห็นว่าเหมือนจริง แต่พอใช้วัสดุ ก็เกิดความน่าทึ่ง ศิลปะกลายเป็นความน่าทึ่ง ก็ต่างกันมาก อันนี้คือทศวรรษแรก คือรุ่นของเรา เราก็นำเรื่องของตัวเอง ไปต่อยอดในปริญญาโท อาจารย์ชลุตก็ยังแซว ๆ ว่า ฉันคิดว่าฉันต้องหาอาจารย์อิสลามสักคนแล้วมาสอนที่นี้ ฉันรู้สึกว่าการบางเรื่องฉันยังไม่เข้าใจ อาจารย์ยังไม่รู้ว่าอะไรคือสิ่งที่จะช่วยให้เข้าไปได้มากกว่า อาจารย์ชลุตได้พูดกับเราว่า ละหมาดนะ ละหมาดให้ตรงเวลา หมั่นปฏิบัติธรรม อาจารย์ชอบทานอาหารอิสลาม ชอบอะไรที่เป็นเรื่องของเรามาก อาจารย์ก็พยายามที่จะเปิดใจรับว่าลูกศิษย์ของท่านเป็นอย่างไร พอเป็นรุ่นเราจบมา ก็กลับมาสอน และผลิตลูกศิษย์ไปเรียนต่อที่เดียวกัน ตอนนี้อยู่ที่ศตวรรษที่ 2 ในยุคที่เป็นการสอนของเรา นิทรรศการอีสิสเมสเสจ นั่นคือทศวรรษที่ 2 รุ่นแรกที่เพิ่งจบไป ก็จะเป็นไปอย่างนี้อีก 3 - 4 ปี อาจารย์ที่สาขาที่เริ่มมีแนวคิดที่จะปรับเรื่องการเรียนการสอนอิสลามมีแบบ ศิลปะร่วมสมัยผสมกับความเป็นมีเดีย การนำมีเดีย ฟังก์ชันต่าง ๆ มาเข้าสู่กระบวนการศิลปะของอิสลาม เริ่มมากขึ้น ในรุ่นแรกที่เรารับสอนงานเมสเสจ เราจะเห็นว่างาน จะเริ่มหลุดออกจากการเป็นเฟรมแล้ว จะเป็นเรื่องของอินสตอลเลชัน ประติมากรรม นอกเหนือจากเฟรม 2 มิติ เราตั้งใจว่าจะพยายามให้ได้สัมผัสกันเข้ามาก่อน แล้วหลังจากนั้นก็ค่อยเอาเรื่องชาวดนุ์ แสง สี มาปรับใช้ในทศวรรษที่ 2 นี้ ก็คงต้องพยายามพัฒนาไปตามยุคสมัย แต่เราก็ยังคงต้องเอาศิลปะอิสลามนี้แหละเป็นตัวนำ ในการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนของเรา เพราะตอนนั้นเด็ก ๆ เข้าสู่ช่วงยุคดิจิทัล มีโลกโซเชียล ศิลปะ ความรู้ต่าง ๆ ศึกษาง่าย การสื่อสารง่าย เมื่อก่อนต้องนั่งเปิดหนังสือ นั่งจำศิลปะทั้งเล่ม ถามเด็กเดี๋ยวนี้ ศิลปินคนนี้รู้จักไหม เด็กตอบเลย ไม่รู้จักค่ะอาจารย์ กลายเป็นว่าจะไปทำการบ้านอาจารย์ต้องบอก ต้องบอกให้ไปสืบค้น เราเองก็เลยมองว่าพวกคุณควรเอาความเป็นดิจิทัล มาสร้างสรรค์งานศิลปะ ข้อดีคือเด็กเราหน่อย ทำให้สอนได้เต็มที่ เราไม่ได้ต้องการเด็กเยอะ เอาแค่พอดี เอาแค่เราดูแลกันไหว ซึ่งตอนนี้ก็เหมือนจะไม่ไหวแล้ว

ชุตินา : ค่ะที่นี้เรามาว่ากันด้วยเรื่องโปรเจ็คอาร์ตของอาจารย์ค่ะ นอกจากการคิวเวทงานศิลปะมุสลิมะห์แล้ว อาจารย์ยังมีโครงการอื่นอีกไหมคะ

คีตดา : ก็น่าจะเป็นการแสดงงานเรื่อย ๆ ทั้งเดี่ยวและกลุ่ม หรือหากมีการเชิญก็ยินดี อย่างล่าสุดคือเราเข้าร่วมนิทรรศการไทยเนตร ซึ่งก็ดีใจมากแล้ว ไม่คิดว่าจะได้รับการตอบรับในเรื่องของการเห็น

คุณค่าของงานศิลปะมุสลิม มีคุณอิรอน ยูนู มิเรอ มีปวีณา กลุ่มนวก 3 คนค่ะ ก็รู้สึกว่าเป็นโปรเจกต์ที่ดี ถ้าโปรเจกต์ของเราเองก็ยังคงทำงานไปเรื่อย ๆ ค่ะ อาจมีส่งประกวด เตรียมแสดงงาน อาจจะมีโปรเจกต์คู่ แต่อาจารย์ปรัชญ์เขาจะมีเดี๋ยวก่อน ช่วงปีหน้า ก็คิดเรื่องโปรเจกต์คู่ไว้ อาจเป็นปลายปี 60

ชุตินา : ก็คือยังคงทำเรื่องเดิม ความหวัง ชีวิต สตรี อยู่ใช้ไหมคะ

คีตต้า : ใช่ค่ะ

ชุตินา : สุดท้ายแล้วค่ะอาจารย์ ด้วยความที่ตัวบิวไม่ได้เป็นมุสลิม ไม่ได้นับถือศาสนาอิสลาม อาจารย์มีคำแนะนำอะไรที่จะให้สำหรับการทำวิจัยในครั้งนี้ไหมคะ

คีตต้า : อันแรกเลยคือขอให้กำลังใจนะคะ คือการลงมามีข้อมูลถึงในพื้นที่แบบนี้คือมันเป็นอะไรที่ดี มีแต่ได้กับได้ ได้สัมภาษณ์ ได้ลงลึกถึงสภาพแวดล้อม ธรรมชาติต่าง ๆ และเรายินดีมากที่ลงมาทำงานหาข้อมูลเกี่ยวกับศิลปะร่วมสมัยของศิลปะมุสลิม และการมาสัมภาษณ์ในครั้งนี้ก็ขอให้ประโยชน์ที่บิวจะสามารถรวบรวมให้คนที่อยากรู้ได้รับทราบ ในอนาคตตนเองก็จะเข้าใจเรื่องความเป็นอยู่ของเพื่อนมนุษย์มาก ก็เหมือนการเอาใจเขามาใส่ใจเรานั่นแหละ การอยู่ร่วมกันเดินไปด้วยกัน อยู่ที่เราเปิดใจรับซึ่งไม่ใช่เรื่องยาก ซึ่งเราก็เชื่อว่าบิวทำวิจัยครั้งนี้ บิวมีความสุขอยู่แล้ว แค่ว่าเหนื่อยกับการหาข้อมูล ถ้าอาจารย์สามารถแนะนำอะไรได้ก็จะบอก ยังมีเพื่อนศิลปินอีกหลายคน ถ้าต้องการเพิ่มแรงใจได้ค่ะ ยินดีมาก

ชุตินา : ขอบพระคุณอาจารย์มากๆค่ะ สำหรับวันนี้ก็จะรบกวนอาจารย์เพียงเท่านี้ค่ะ ขอบพระคุณอีกครั้งค่ะ

ถอดความบันทึกเสียงจากการสัมภาษณ์ ยามี๊ะ ะยะยี ห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลปิ่นเกล้า (21 พฤษภาคม 2559)

ชุตินา : จากที่ได้ชมผลงานของของคุณยามิ๊ะ สังเกตเห็นว่าเทคนิคที่ใช้คือการเย็บปัก และจากการที่ได้อ่านบทสัมภาษณ์ตามสื่อต่าง ๆ ก็พบว่าผลงานส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวของผู้หญิงมุสลิม ขออนุญาตทราบถึงแนวคิดและแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน

ยามิ๊ะ : เล่าตั้งแต่ตอนเรียนปริญญาตรีมานะคะ คือตัวเองเรียนจบปริญญาตรี จากคณะศิลปกรรมศาสตร์ สาขาทัศนศิลป์ มอ.ปัตตานี ครั้นเมื่อช่วงตอนเรียนชั้นปีที่3 คือจุดเริ่มต้นของการหาความเป็นตัวตน จุด ๆ หนึ่งที่เรากำลังทำศิลปนิพนธ์ช่วง ป.ตรี เมื่อก่อนไม่เคยทำงานที่เป็นลักษณะเทคนิคเย็บผ้า ด้วยความรู้สมัยนั้นไม่เคยคิดว่า สามารถนำมาบูรณาการเป็นงานศิลปะได้ เราจะเรียนรู้เพียงแค่วาดรูป คือ การวาดรูป เดิมตอนนั้นก็ยังไม่ชอบพันท์อยู่ ชอบในเทคนิคต่าง ๆ ของการพันท์ สีน้ำมัน พอมาถึงจุดหนึ่ง ตอนเรียนรายวิชา Teminal Art Project อาจารย์เริ่มที่จะให้เรา พยายามค้นหาตัวเอง หาตัวตนที่แท้จริงว่าเราต้องการแสดงออกอะไร ให้ชัดเจนมากขึ้นเราก็เลยทบทวนตัวเองว่าเราจะเอาอย่างไร ส่วนตัวก็ยังชอบการพันท์อยู่ เมื่อตอนเรียนอยู่ชั้น ปี3 เทอม2 เมื่อช่วงปิดเทอมก็ได้กลับมา แรงบันดาลใจที่บ้าน แล้วก็ตั้งคำถามกับตัวเองว่า ตกลงเราจะเอาพันท์อยู่ไหม หรือจะลองหาสิ่งใหม่ ทำอะไรที่สนุกกว่านี้ ด้วยความที่เมื่อก่อนทางบ้านเคยทำอาชีพเกี่ยวกับเย็บปักถักร้อย (ฮิญาบ ผ้าคลุม ผสมสตรีมุสลิม) และมีจักรเย็บผ้าของแม่ เราก็เลยคิดว่า หรือว่าเราจะลองทดลองเทคนิคเย็บผ้าดูไหม? แล้วไว้ลองให้ปรึกษาอาจารย์ที่สาขาช่วยดู เดิมทีตอนเด็ก ๆ เราก็มีความชอบในการเย็บปักผ้า รับจ้างปักชื่อนักเรียนตั้งแต่เด็กเพื่อเป็นค่าขนมเล็ก ๆ น้อย ๆ บวกกับตัวเองมีความสามารถทางศิลปะ ผสมผสานระหว่างต้นทุนเดิมของอาชีพทางบ้านมาประยุกต์ระหว่างศาสตร์ศิลปะ เป็นคนที่ชอบทดลองทำอะไรแล้วต้องทำให้ถึงที่สุด ส่วนตัวคือมีความคิดว่า ไม่ว่าจะทำอะไรก็แล้วแต่ ต้องทำแล้วมีความสุขด้วย ด้วยความที่เด็ก ๆ เมื่อก่อน จะทดลองในการเย็บชุด เย็บเสื้อกระโปรงใส่เอง ก็เลยเป็นต้นทุนที่มีอยู่แล้ว ด้วยความชอบ ทำให้เรามีวันนี้ เป็นที่มาของเทคนิคดังกล่าว จังหวะตอนนั้นจึงให้พ่อช่วยซ่อมจักรให้กลับมาใช้งานได้อีกครั้ง เมื่อก่อนในพื้นที่ละแวกบ้านทางใต้จะมีการเย็บผ้าส่งออก ชาวบ้านในพื้นที่ก็จะมีมารับจ้างทำอาชีพนี้เยอะมาก เป็นเสื้อผ้าของชาวมุสลิม ฮิญาบ (สิ่งปกปิดเรื่องราวของสตรีมุสลิม)

แต่เมื่อมาถึงปัจจุบันที่เทคโนโลยีต่าง ๆ มีความทันสมัยมากขึ้น ทั้งเสื้อผ้า และผ้าคลุมของสตรีมุสลิมก็มีแบบสำเร็จรูปจำหน่ายมากขึ้น ส่งผลทำให้อาชีพดังกล่าว หายไปจากบ้าน จากพื้นที่ จึงปรึกษาพ่อให้ช่วยซ่อมจักร เพื่อที่จะทดลองทำงานศิลปะเป็นงานอิสระ พ่อก็ยอมให้เรียบร้อย เราก็เลยทดลองเย็บ เมื่อทดลองเย็บแล้วก็ปรึกษากับอาจารย์ที่สาขา ว่าสมมติเราจะทำงานชุดนี้เป็นอิสระจะได้

ใหม่ อาจารย์ก็บอกว่า ได้ แต่ว่าเราจะเอาเรื่องราวเนื้อหาอะไรบ้างเพื่อให้งานเรามีความน่าสนใจ เลยแบบคิดว่า เออ เรื่องราว เราเอาเรื่องราวใกล้ตัวดีกว่าไหม คือเราจะได้อรรถรสกับมัน พยายามไม่เอาเรื่องไกลตัว ถ้าเกิดเราเอาเรื่องไกลตัวจะเป็นเรื่องที่เราไม่รู้จริง ทั้งไม่ได้ซาบซึ้งกับสิ่งนั้นมากนัก เราก็เลย ทำเรื่องราวเกี่ยวกับหลักศรัทธาและหลักปฏิบัติศาสนกิจ การละหมาด ศาสนกิจต่าง ๆ ของมุสลิม แต่เราแสดงออกผ่านรูปร่าง รูปทรง กิริยาท่าทางต่างของการละหมาด เพราะว่าเราเป็นสตรี เราจึงต้องการนำเสนอเรื่องของสตรีเพศไว้ก่อน ก็เลยเป็นที่มาและเราทำเรื่องนี้ก็เพื่อควบคุมตัวเอง คือต้องการให้ได้มีโอกาสในสะท้อนถึงสภาวะความรู้สึกของตัวเอง เพราะเราใช้ศิลปะในการกล่อมเกลา ชัดเกล้าตัวเอง ให้อยู่ในครรลองของศาสนา ด้วยความที่สังคมในยุคปัจจุบันนี้ มีความเจริญก้าวหน้า จะดึงเราไปสู่สิ่งที่ไม่ดี เราต้องพยายามควบคุมใจเรา ทุก ๆ อย่าง ขึ้นอยู่กับใจเราแล้ว เราจะไปโทษอย่างอื่นไม่ได้ เราก็มีแนวความคิดตรงนี้เป็นแรงบันดาลใจ ในการสร้างสรรค์

ชุตินา : ตอนที่บิวได้ทำการสอบหัวข้อวิทยานิพนธ์ ได้พูดคุยกับอาจารย์ระหว่างการสอบ โดยบิวได้ตั้งสมมติฐานคร่าว ๆ ถึงเนื้อหาหลัก ๆ ที่ศิลปินมุสลิมแสดงออกในผลงานสร้างสรรค์ เป็น 4 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ 1.ปรัชญาศาสนา 2.วิถีชีวิตชาวมุสลิม 3.เพศสถานะ 4.ประสบการณ์จากเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิด และบิวเมื่อบิวสังเกตงานคุณยามิละ เบื้องต้นบิวก็ได้แยกไปไว้ที่กลุ่ม เพศสถานะโดยทันที แต่อาจารย์ปรมพรก็ได้แย้งว่า งานของคุณยามิละ น่าจะไปในทางปรัชญาศาสนามากกว่านะ จึงอยากทราบว่า หากให้ลองจำแนกผลงานของตัวเอง คุณยามิละคิดว่าควรจำแนกไว้ที่กลุ่มไหนคะ

ยามิละ : ถ้าหากต้องการให้สองอันนี้เชื่อมกันได้ไหม

ชุตินา : ได้แน่คะ แต่เมื่อแบ่งเป็น 4 กลุ่มแล้วคิดว่างานเราควรอยู่ในกลุ่มไหนมากกว่ากันคะ

ยามิละ : ในความคิดเห็นส่วนตัว เรื่องปรัชญาก็มีส่วนนะคะ ในการแสดงออกทางสตรีเพศก็มีส่วน ให้เป็นอันเดียวกันได้ไหมคะ

ชุตินา : คำถามนี้คิดว่าควรถามศิลปินโดยตรงไว้ก่อน ดีกว่าไปคิดเองแล้วอาจคลาดเคลื่อนคะ

ยามิละ : ค่ะ เพราะว่าในเรื่องของปรัชญา เราเอาในส่วนปรัชญาและหลักศาสนา นี่แหละมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของเรา คือถ้าปรัชญาศาสนาอย่างเดียวกันก็ไม่เชิง เพราะในงานของเราเรามีแรงบันดาลใจ ส่วนใหญ่มาจากสตรีมุสลิมด้วย หรืออาจจะเรียกว่า หลักศาสนาเป็นแรงบันดาลใจ

ในการดำเนินชีวิตของสตรีมุสลิม

ซุติมา : ขออนุญาตสอบถามค่ะ คือคุณยามีละและครอบครัวนี้เป็นมุสลิมทั้งหมดใช่ไหมคะ เป็นชาวมุสลิมมาตั้งแต่บรรพบุรุษเลยใช่ไหมคะ

ยามีละ : ใช่ค่ะ

ซุติมา : อยากทราบว่าเราที่เป็นมุสลิมอะค่ะ ความเป็นมุสลิมได้ส่งเสริมอะไรให้กับชีวิตเราบ้าง หรือในทางกลับกันเคยส่งผลกระทบต่อชีวิตบ้างไหมคะ เพราะอย่างบิวเองต้องยอมรับว่าเติบโตมาในบ้านที่เป็นมุสลิมโฟเบียโดยไม่ทราบเหตุผลแน่ชัด จึงเกิดคำถามนี้ขึ้นมา

ยามีละ : ถ้าตั้งแต่เด็กมาก็ไม่มีผลกระทบต่อมากนัก เพราะในหมู่บ้านที่อาศัยก็เป็นชุมชนมุสลิม พอเราเข้าไปในตัวเมืองก็จะเป็นชุมชนพหุวัฒนธรรม ชุมชนที่ผู้คนอยู่ร่วมกันได้หลากหลายศาสนา มีทั้งพุทธ มุสลิมและจีน

ซุติมา : เป็นชุมชนที่มีความผสมกลมกลืนกัน และไม่ได้ก่อให้เกิดปัญหาอะไร

ยามีละ : ใช่ค่ะ หากเราทำความเข้าใจ เรียนรู้ศาสนาอย่างลึกซึ้งพอ อิสลามส่งเสริมให้เพื่อนมนุษย์ มีความเมตตา เอื้อเฟื้อต่อกันไม่ว่าจะศาสนาใดก็ตาม โดยตามหลักศาสนามีความเชื่อในเรื่องของการกำเนิดมนุษย์คนแรก คืออาดัมพวกเราก็คือ ลูกหลานอาดัม เราล้วนคือพี่น้องที่ต้องอาศัยอยู่ร่วมกัน และให้เกิดชีวิตซึ่งกันและกันค่ะ

ซุติมา : ก็ถือว่าไม่มีปัญหาอะไรเลยนะคะ เพราะบิวได้เคยพูดคุยกับอาจารย์อำพรณี สะเตาะ ท่านได้กล่าวว่า ศาสนาเกือบทุกศาสนาและส่งเสริมชีวิตของเราทุกคนอยู่แล้ว แต่เมื่อท่านได้ไปศึกษาต่อที่ประเทศฝรั่งเศสในขณะที่ได้มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับศาสนาออกมา เช่น ห้ามสตรีมุสลิมคลุมฮิญาบ แบบนี้ก็คือเป็นตัวอย่างของผลกระทบ แต่ในกรณีของคุณยามีละ กรณีแบบนี้คือไม่มีใช่ไหมคะ

ยามีละ : ใช่ค่ะ ไม่มีเลย อาจจะเป็นเพราะเราเป็นคนมองโลก ในแง่บวกมากมั้งคะ เราจะพยายามเรียนรู้ หาหลักศาสนาที่แท้จริง พอเราศึกษาแล้ว คือเราต้องนำไปปฏิบัติ แต่อาจจะมีรายละเอียดย่อยที่ค่อนข้างละเอียดอ่อนเรื่องศาสนาบางนิตหน่อย ซึ่งตัวเองก็กำลังศึกษา พร้อม ๆ กับการสร้างสรรค์ผลงานของตน

ชุตินา : บิวเองเมื่อตอนปริญญาตรีก็จบสายปฏิบัติมาเช่นกัน เมื่อครั้งทำงานศิลปนิพนธ์ก็ทำเกี่ยวกับศาสนาของตัวเองคือศาสนาพุทธ ผลงานมีการจำลองสมุดข่อยอะไรประมาณนั้น คือเราชอบที่จะศึกษาเกี่ยวกับศาสนา ความเชื่อ เมื่อผ่านการศึกษาศาสนาความเชื่อของตัวเองแล้ว เมื่อศึกษาในรับที่สูงขึ้นก็เลยคิดว่า ควรที่จะลองศึกษาศาสนาของเพื่อนเราบ้าง จากที่แจ้งว่าบ้านเราเป็นมุสลิมโฝเบียแบบนี้ ยิ่งทำให้เราอยากรู้อยากศึกษาเพราะไม่เห็นด้วยกับการที่ไม่เข้าแล้วไปต่อต้าน ควรจะศึกษาให้เข้าใจมากกว่า เพราะไม่ว่าจะสอบถามคนในครอบครัวก็ครั้งก็ไม่เคยได้รับคำตอบที่แน่ชัด หรือสมเหตุสมผล ทำให้นับวันยิ่งเรายังมีแต่คำถาม และกระหายที่จะเข้าใจอย่างยิ่ง

ยามील๊ะ : ธีสิสลักษณะแบบนี้ดีนะ ถือเป็นการระบายความรู้สึกที่มีในใจอย่างหนึ่ง เราทำเพื่อตอบสนองความอยากรู้ของเราเองแล้ว ยังได้เป็นการช่วยเผยแพร่ให้คนอื่นเข้าใจ ถึงเจตนารมณ์ของตัวเองด้วย

ชุตินา : คือเราชอบศึกษาความต่าง ๆ จริง ๆ นะคะ จุดหนึ่งคือเราเคยลองมาแล้ว ไม่ว่าจะเป็ศาสนาอิสลาม หรือการเข้าโบสถ์คริสต์ แล้วยังวัดของศาสนาซิกข์ ก็เคยเข้าร่วมมาแล้ว ทำให้เรามองเห็นความต่างและยังได้มองเห็นจุดร่วมอันเป็นหนึ่งเดียวที่ว่า ศาสนาไม่ใช่สิ่งไม่ดี ทุกศาสนามีแง่มุมในตัวเอง โดยในกรณีของศาสนาอิสลามอาจจะเป็เพราะการเสพยาทำให้เกิดความหวาดกลัวดังกล่าว

ยามील๊ะ : ใช่ค่ะ ทุกศาสนาล้วนยอมสอนให้เราเป็นคนดี ประพฤติดี เราจะเหมารวมและตัดสินความไม่ดีจากคน ๆ หนึ่งไม่ได้ แม้แต่กระทั่งการเสพยาจากผู้ไม่หวังดีบางครั้ง ที่ก่อให้เกิดความเสียหาย ที่พยายามสร้างภาพลักษณ์ให้ดูแย่ลง ซึ่งเป็นเรื่องที่เราควรตระหนักอย่างมากในการคัดกรองข่าวสารต่าง ๆ รวมถึงเราควรเสพยาจากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือด้วยเช่นกันคะ

ชุตินา : ถ้าเช่นนั้น ขออนุญาตถามคะ การบิดเบือนคำสอนศาสนา มีอยู่จริงหรือไม่คะ

ยามील๊ะ : มีค่ะ เราเชื่อว่ามีนะ

ชุตินา : จริงหรอคะ คือเป็นอย่างไรคะ จากกลุ่มบุคคล หรืออะไรอย่างไรรคะ

ยามील๊ะ : ทราบมาว่า มีอยู่แล้ว เหมือนเป็นการพยายามใช้ศาสนาเป็นข้ออ้างที่จะเอื้อผลประโยชน์ให้กับตัวเอง

ชุตติมา : ดั่งเช่นในข่าวที่เคยเผยแพร่ว่ามีการแทรกซึมในโรงเรียนศาสนาเพื่อบิดเบือนคำสอนให้เข้าใจไปในทางที่ผิดนี้ ไชรีเปลาฯ

ยามีละ : หากมองสิ่งแวดล้อมรอบตัว แม้แต่ในชุมชนที่เราอยู่เราแน่ใจว่าไม่มีนะคะ แต่ในต่างประเทศเราเชื่อว่ามีแน่นอน และเมื่อเห็นอย่างนี้ เป็นเรื่องของเรแล้วละว่า เราต้องศึกษาข้อเท็จจริงว่าหลักศาสนาที่แท้จริง บอกอะไรไว้กับเรา เราจะศึกษาจากคน ๆ หนึ่งที่ไม่ว่าจริง ไม่ได้

ชุตติมา : แล้วคะ และจากที่บิวแจ้งไว้ข้างต้นว่า บิวสังเกตเห็นความสำเร็จของศิลปะของศิลปินมุสลิม เริ่มเข้ามามีความเคลื่อนไหวในกระแสหลักของศิลปะในเมืองไทย คุณยามีละมองแนวโน้มในอนาคตอย่างไรคะ

ยามีละ : เรามองว่าในอนาคตอาจจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ด้วยความที่บ้านเรา นับว่าเป็นสิ่งใหม่ของวงการศิลปะ เป็นสิ่งที่เราต้องช่วยกันสร้าง และพัฒนาสานต่อให้รุ่นน้อง เมื่อรุ่นน้องเห็นรุ่นพี่ ประสบความสำเร็จแล้ว ก็จะเป็นแรงกระตุ้น แรงผลักดัน เป็นกำลังใจที่จะต่อสู้ ในการที่จะอยู่บนเส้นทางของศิลปะ เพื่อให้สังคมยอมรับ โดยเฉพาะสังคมที่บ้านเราทางภาคใต้ ชุมชนชาวบ้าน ซึ่งเขาอาจจะมองว่าศิลปะเป็นเรื่องไกลตัว ยิ่งทำให้เราต้องลงมือทำงานแบบจริงจัง อันนี้เป็นประสบการณ์ของเราเองด้วย เพราะครั้งสมัยวัยเด็ก เราก็ถูกต่อต้านเมื่อตอนตัดสินใจ ที่จะเรียนศิลปะ เพราะพ่อแม่เขาก็จะมองว่าเรียนศิลปะแล้ว จบมาจะทำมาหากินอะไร แต่พอมาจุด ๆ หนึ่งเราพิสูจน์แล้วว่าไม่จริงอย่างที่เขาคิด เราต้องพิสูจน์และตัวเราเองต้องจริงจัง จะเห็นว่าศิลปะทำให้เรามีตัวตน มีจุดยืนที่มั่นคงได้ เหมือนกับช่วงเวลาที่ผ่านมา เราได้รับโอกาส คือตอนป.ตรี เราได้รับทุนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาชายแดนภาคใต้ของ ส.ก.อ คือตอนนั้นเราก็ไม่ได้คาดคิด ว่าอนาคตของเรา จะได้รับโอกาส ถึงขนาดว่าไม่รู้ด้วยซ้ำว่าจะมีโอกาสได้ร่ำเรียนปริญญาตรีไหม (แต่ทั้งหมดทั้งมวล เราพยายามมุ่งมั่น สุดท้ายมอบหมายต่อพระเจ้า) ณ ตอนนั้น มีความรู้สึก ว่า แค่นี้ได้โอกาสเรียนปริญญาตรี ก็สุด ๆ แล้วสำหรับเรา ด้วยฐานะที่บ้านเราก็มีความลำบาก ไม่มีเงินที่จะส่งให้เราเรียนต่อ และด้วยความที่ตัวเราเชื่อเสมอว่า เรามีพระเจ้า พระเจ้าคอยช่วยเหลือเรา ทำให้เรามีกำลังใจ และระหว่างที่เรียนปริญญาตรีเราก็ได้ทดลองทำงานสร้างสรรค์ และส่งงานประกวดเวทีแรกคือเวทีศิลปกรรมรุ่นเยาว์ ครั้งที่ 28 ปี พ.ศ 2554 ค่ะ ตอนนั้นคือไม่คาดคิดว่าเราจะเป็นหนึ่งในนั้น จะได้รับรางวัลสนับสนุน เป็นทุกการศึกษา 40,000 เป็นเวทีแรกเลยทำให้เรามีกำลังใจมาก ยิ่งทำให้เราอยากจะทำต่อไป และพิสูจน์ตัวเองไปเรื่อย ๆ เพื่อที่จะได้ประสบความสำเร็จในลำดับที่สูงขึ้นไป และด้วยความที่พอเรามีทุนพอที่จะสนับสนุนในการเรียนของเรา เลยกลับมาคิดว่า เออ เราน่าจะเรียนต่อ แล้วก็วิธีการนี้ละคะ ในการที่จะเก็บเกี่ยว

ทุนการศึกษา ทำให้เราได้มาเรียนในระดับสูงได้ เวทีการประกวดทำให้เรามีเงินที่จะสนับสนุนการเรียน เพราะมาเรียนป.โท ก็ไม่ได้รับทุนใด ๆ ระหว่างเรียน ไม่ได้ให้ที่บ้านส่งเสีย (กลับกันเราได้ทุนจากงานประกวดส่งเสียให้ทางบ้านพอที่จะช่วยหนุนให้) พยายามส่งเสียตัวเอง ด้วยน้ำพักน้ำแรงตน ด้วยผลงานที่เราสร้างสรรค์นี้แหละจะเป็นมูลค่า และต่อยอดให้เรามีวันนี้ได้อย่างภาคภูมิใจ (Alhamdulillah การสรรเสริญเป็นสิทธิของอัลลอฮ์)

ซุติมา : และศาสนาทำให้การเรียนศิลปะประสบปัญหาบ้างหรือไม่คะ? อันเนื่องมาจากประสบการณ์ที่ได้พบกับเพื่อนของน้องสาวที่เป็นมุสลิม เมื่อการวาดภาพคน หรือเรียนคลาสการวาดพอร์เทรท พิกเกอร์ ปรากฏว่าคุณยายของเธอจะไม่พอใจ มีการเผาผลงานเกิดขึ้น ซึ่งบิวก็ตกใจมาก ไม่คิดว่าจะมีเหตุการณ์แบบนี้เกิดขึ้นด้วย ในส่วนของคุณยามีละ มีบ้างไหมคะ

ยามีละ : ย่อมต้องมีบ้างค่ะ ตามหลักศาสนาแล้วมีบอกไว้เหมือนกันว่า ให้พยายามหลีกเลี่ยงการวาดสิ่งมีชีวิต ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบสัตว์หรือคน แต่ในการมีข้อห้ามนี้ก็มีเงื่อนไขระบุไว้เช่นกัน ก็คือ ขึ้นอยู่กับเจตนาด้วยเช่นกัน ต้องถามตัวเราเองว่า เราวาดไปทำไม เราวาดเพื่ออะไร ตัวเราเองก็พยายามศึกษา ถามผู้รู้ ถามอาจารย์ ถามผู้เชี่ยวชาญที่สอนศาสนาโดยตรง ทำไปเพราะก็มีความอยากรู้เช่นกันว่า สิ่งที่เราทำไปผิดบาปมากน้อยแค่ไหน เพื่อความสบายใจของเราด้วย ตอนช่วงที่เราเรียนปริญญาตรีซึ่งจะมีวิชาจิตกรรมที่ต้องวาดพอร์เทรทเหมือนกัน ซึ่งผู้รู้ก็ตอบว่า ในกรณีที่เรากำลังเรียน กำลังศึกษา ต้องฝึกฝน ในเหตุของการศึกษาเรายอมที่จะวาดได้ ข้อสำคัญคือเราต้องตั้งเจตนาไว้ให้มั่นว่าเราทำเพื่อการศึกษา นะ ไม่ได้ทำเพื่อลอกเลียนแบบให้เหมือนจริงเพื่อเทียบเคียงความสามารถของพระเจ้า ไม่ใช่แบบนั้นนะ คือสมมติเราทำภาพเหมือนแล้วเกิดการเคารพบูชาเกิดขึ้น อันนั้นคือสิ่งที่เขาเป็นห่วงค่ะ เป็นเหมือนการตั้งภาคีระหว่างเรากับพระเจ้า และอาจารย์ก็ได้บอกเพิ่มเติมว่า สมมติในกรณีที่เร ไม่ได้เป็นนักศึกษาแล้ว เป็นวัยที่ประกอบอาชีพแล้ว เราอาจทำงานรับจ้างหรืออะไรแบบนี้ อันนี้จะถือเป็นเรื่องของบุคคลไป เพราะศาสนาที่ระบุชัดแล้วว่าควรหลีกเลี่ยง ทีนี้บางครั้งเวลาเราทำเราก็พยายามสลาย Form ของรูปทรง พยายามตัดทอนไม่ให้เหมือนจริงเป๊ะ ทำให้เน้นให้มีบรรยากาศ อารมณ์ความรู้สึกจะโอเคกว่า ตามที่เราศึกษาศิลปะมา ยิ่งเราทำเพื่อเน้นความรู้สึกมากเท่าไร ศิลปะก็ยิ่งมีคุณค่า ยิ่งงดงามมากขึ้นเช่นกันคะ

ซุติมา : เหมือนที่เพื่อนเราคนหนึ่งเรียนประติมากรรมอะคะ ระหว่างทำงานเขาก็บอกวานึกเอาไว้ว่าทำทำไม เพื่ออะไร และเมื่อส่งงานแล้วก็จัดการทุบทิ้ง

ยามีละ : ใช่ค่ะ ทุบทิ้งเลย เหมือนตอนเราเรียนปริญญาตรี ก็มีวิชาประติมากรรม ชั้นปี 2 อาจารย์ก็จะ

ให้เราทำทุกสัปดาห์ เมื่อส่งเสร็จก็จะนัดเพื่อน ๆ มา นำดินที่ปั้นนั้นไปแช่น้ำต่อ โดยถ่ายรูปผลงานไว้ เป็นหลักฐานส่งให้อาจารย์คะ

ชุตินา : ขออนุญาตย้อนกลับมาสู่จุดเริ่มต้นค่ะ ตอนครั้งที่คุณยามมีละ ดัดสินใจที่จะเรียนด้านศิลปะ อะไรเป็นแรงบันดาลใจ อะไรเป็นแรงผลักดันให้เลือกทางนี้คะ

ยามมีละ : คือเราคิดว่า ศิลปะ เป็นของขวัญจากพระเจ้าชิ้นหนึ่งที่มอบให้เรา โดยส่วนตัวเราคิดว่าตัว มนุษย์นะ ไม่มีความสามารถ และพระเจ้าได้ประทานความสามารถนี้ให้กับเรา และด้วยความที่เรา ชอบศิลปะตั้งแต่เด็ก ๆ แล้ว ชอบวาดชอบเขียน เพียงแต่ตอนนั้นยังไม่จริงจัง แต่วาดและบันทึกเป็น ชีวิตประจำวันเลย จนมาถึงจุด ๆ หนึ่งตอนเรียนอยู่ชั้นม.6 ก็มีความรู้สึกอยากสานต่อ และด้วยความที่ ตนเองเรียนโรงเรียนดารุสสาลามซึ่งเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา ตนจึงไม่ได้มีพื้นฐานมากนัก หาก เทียบกับเพื่อนที่เพาะช่าง ไม่ได้เรียนอาชีวะที่มีการสอนพื้นฐานโดยตรง คือต้องฝึกฝนด้วยตัวเองหลาย เท่า ความรู้ทางศิลปะก็ไม่ค่อยมี ต้องค้นคว้าและพยายาม ตอนนั้นก็เลยพยายามศึกษาหาหนังสือศิลปะ เล่มดี ๆ ซึ่งบ้านเราสมัยนั้นหาค่อนข้างยากระหว่างซื้อหาหนังสือมาอ่าน พยายามศึกษาเอง แสวงหา เอง และเมื่อได้บททวนความรู้สึกตัวเองว่า เราชอบศิลปะ เมื่อรู้ว่าเราชอบศิลปะจริง ๆ แล้วก็ควรที่จะ จริงจังมากขึ้น และจะมีจุดหนึ่งที่ตอนนั้นทางบ้านก็ลำบากเช่นกัน ที่จะให้เราได้เรียนต่อ ก็เลยเป็นจุด หนึ่งที่ทำให้เราค้นคว้าพยายามที่จะให้ตนได้เรียนให้ได้ ก็เลยพยายามหาทางออกโดยปรึกษา ญาติพี่น้องของแม่ ในการเรียงความวาดรูปถวายเป็นกุศล ของพระราชทานทุนการศึกษา จากในหลวงรัชกาลที่9 แล้วก็ลองปรึกษาพี่ชายของแม่ที่ทำงานเกี่ยวกับการต้อนรับเสด็จ ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง จังหวัดนราธิวาส โดยแม่ได้ปรึกษาพี่ชาย หากว่าลูกสาวจะวาดรูปขอถวายเป็นกุศลอะไรประมาณนี้พอจะ ได้ไหม? ทางพี่ชายของแม่เลยให้คำปรึกษาแนะนำ ถึงจุดนั้นเราก็เลยไปปรึกษาที่ท่านปลัดอำเภอ ว่า พอจะมีหนทางไหนบ้างให้เราได้มีโอกาสในการศึกษาต่อ ทางปลัดอำเภอแกก็ใจดีเอ็นดูเด็กน้อย ท่าน เลยให้คำปรึกษาให้เราลองส่งผลงานศิลปะของเรา เพื่อส่งเป็นถวายเป็นกุศลพร้อมเรียงความ ส่งทางสำนัก ราชเลขาธิการ เพื่อให้สำนักราชเลขาธิการทำเรื่องไว้ให้เรา จนทำให้เราได้รับทุนในระดับอุดมศึกษา เพื่อพัฒนาชายแดนภาคใต้ ก็เป็นเรื่องราวที่ผ่านไปค่ะ

ชุตินา : ค่ะ และด้วยความที่บิวเป็นคนที่ไม่ได้นับถือศาสนาอิสลาม ไม่ได้เป็นมุสลิม ในการที่จะ ทำการศึกษามีจุดไหนที่บิวควรระวังบ้างไหมคะ ด้วยเกรงว่าอาจจะไปแตะโดนจุดที่ละเอียดอ่อนเพราะ ขาดความเข้าใจนะคะ

ยามมีละ : คือบิวใช้คำว่า ข้อควรระวังฟังดูหนักแน่น รุนแรงมาก คือไม่ถึงขนาดนั้นหรอก ไม่อยากให้ใช้

คำนี้ ไม่ต้องระวังอะไร คือถ้าบิวอยากรู้อะไรเราอยากให้บิวศึกษาจากข้อเท็จจริง จากหลักศาสนา มากกว่า คือสามารถศึกษาจากหนังสือศาสนาได้เลยค่ะ แต่อาจต้องเลือกดี ๆ หน่อย เพราะหลาย ๆ เล่มที่ผ่านตามาก็ มีการบิดเบือนบ้างละ

ชุตินา : ตอนนั้นนอกจากหนังสือแล้วบิวก็ได้ศึกษาทางเว็บไซต์ หลัก ๆ ก็จะดูจากเว็บไซต์ของ จุฬาราชมนตรีอะค่ะ

ยามิล๊ะ : ขออนุญาตแนะนำอะ มี 2 เว็บไซต์ที่อาจช่วยได้ คือ อิสลามเฮาส์ (Islamouse.com) และ อิสลามมอร์ (Islammore.com) โดย 2 เว็บไซต์มีความน่าเชื่อถืออะ แต่ที่ซัวร์ ๆ ก็อิสลามเฮาส์อะ และถ้าเรามีอะไรเพิ่มเติมเราจะแชร์ให้บิวนะ

ชุตินา : รับทราบค่ะ ขอบพระคุณมากค่ะ

ยามิล๊ะ : เราอยากเห็นวิถีชีวิตของบิวมากอะ ถ้าเสร็จแล้วยังไง บอกเราด้วยนะ อยากศึกษาด้วยเช่นกัน ค่ะ

ชุตินา : ยินดีค่ะ ก็ลุ้นให้งานออกมาดีที่สุดอะ นอกจากนี้แล้วมีเพิ่มเติมเล็กน้อยอะ ในฐานะที่คุณยามิล๊ะเป็นหนึ่งในศิลปินมุสลิมที่สร้างสรรค์ผลงานต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ มีแผนหรือโครงการในอนาคต ไหมคะ

ยามิล๊ะ : อืม ก็เหมือนตอนนี้คะ ยิ่งเรามีอายุที่เพิ่มขึ้น ยิ่งทำให้มีความคิดมากขึ้น คือความคิดเรามี ความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และยังมีเรื่องใกล้ตัวที่มากกระทบจิตใจเรา เราก็จะเอาส่วนนั้นแหละคะ มาสร้างสรรค์ผลงานต่อไป เหมือนตอนเราเรียนโป.โทอะคะ จากป.ตรีที่เราจะทำงานในลักษณะศาสนกิจ การปฏิบัติ การละหมาดอะไอย่างนี้ พอมาถึงระดับปริญญาโทก็ต้องมีการพัฒนา สานต่อ ระหว่างนั้น ท่านอาจารย์ชลุต นิมเสมอ ก็เลยให้คำแนะนำ ตอนนั้นอาจารย์ก็บอกว่า ให้ลืมของปริญญาตรีไปก่อน นะ เพราะว่าถ้าเราไม่ลืม เราจะยึดติดรูปแบบเดิม ๆ จะไม่ก้าวหน้า จะอยู่ที่เดิม อาจารย์ก็เลยแนะนำ ถ้าอย่างนั้นลองทำเรื่องฮิญาบไหม? เรื่องของสตรีมุสลิมไปเลย วิถีชีวิตทำเรื่องของ “โลกของสตรีมุสลิม” ซึ่งเป็นชื่อวิทยานิพนธ์ที่อาจารย์ชลุตได้ตั้งไว้ให้เรา รู้สึกภูมิใจมาก ก็ทำงานสร้างสรรค์ไปได้ ศึกษาเรื่องหลักปฏิบัติของสตรีมุสลิม บทบาทต่าง ๆ ของสตรีมุสลิมที่มีต่อสังคมโดยรวม ที่มีทั้งต่อ สถาบันครอบครัว ทำให้เราได้ศึกษาเพื่อที่ในอนาคต เราก็ต้องมีครอบครัว เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ ชีวิตประจำวัน เรื่องใกล้ตัว แล้วยังความรู้สึกของเราคือ เราไม่เคยแยกว่า คือศาสนา คือศิลปะ เพราะ

ชีวิตประจำวันของเรา เราว่าเหมือนสิ่งเดียวกัน ความรู้สึกส่วนตัวเรานะ จึงทำให้เรามีเรื่องราวที่
 อยากจะนำมาสร้างสรรค์งานอยู่ตลอดเวลา มีความกระหาย เหมือนมีแรงผลักดันขึ้นมา สมมติถ้าเรียน
 จบ มีงานทำ ตัวเราทำอะไรได้นะ แต่ใจกระหายที่ยากทำงาน ศิลปะอยู่ตลอดอยู่แล้ว คือเราก็อเค
 นะ หากมีงานสอนอะไรให้เราทำ ในวันข้างหน้าอาจจะต้องจัดระเบียบและแบ่งเวลาให้ดี คือเรา
 ต้องการที่จะนำองค์ความรู้ที่เรามี ที่ได้เรียนที่ศิลปากร ไปถ่ายทอดให้กับรุ่นน้องที่ติดตามต่อไป คือเรา
 ไม่ได้ทำเพื่อตัวเราคนเดียว เจตนาของเราคือเราอยากทำเพื่อคนอื่นบ้าง และตอนนี้ด้วยวัยที่เราจบไป
 แล้ว เราก็ต้องคิดว่าเราจะวางแผนยังไงกับชีวิตเรา สมมติในอนาคตเราต้องมีครอบครัว อันนี้ลอง
 คิดดูอะนะคะ อาจจะทำเป็นเรื่องของเจ้าสาวก็ได้เนอะ หรือทำอะไรในลักษณะประมาณนี้

ชุตินา : ก็คือแรงบันดาลใจหลัก ๆ ของเรา คือ ชีวิตของตัวเอง

ยามิลี๊ะ : ใช่ค่ะ หลัก ๆ เลย คือชีวิตของตัวเองเลยคะ แต่คิดว่าอาจจะทำเรื่องเจ้าสาวก็ได้ เพราะใน
 อนาคตเราก็ต้องไปอยู่จุด ๆ นั้น ต้องเป็นเจ้าสาว อะไรอย่างนี้

ชุตินา : แล้วคุณยามิลี๊ะคิดว่าศิลปะของศิลปินมุสลิม ได้ให้อะไรกับสังคมบ้าง หรือเคยคิดไหมคะ ว่า
 ผลงานของเราอาจก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอะไรได้บ้าง

ยามิลี๊ะ : อันนี้เรามองในมุมที่ว่า สมมติถ้าเราเอาหลักของศาสนามาเป็นแรงบันดาลใจ เป็นแรงกระตุ้น
 ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็ศาสนาใด ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนาพุทธ คือเป็นสิ่งดีงามอยู่แล้ว ก็
 ย่อมต้องทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอยู่แล้วอะคะ ถ้าเราสร้างงานจากการศึกษาหลักศาสนาอย่างถ่อง
 แท้

ชุตินา : โอเคค่ะ สำหรับวันนี้บิวขออนุญาตรบกวนเพียงเท่านี้ ขอบพระคุณคุณยามิลี๊ะมาก ๆ ค่ะ
 หลังจากนี้อาจยังคงต้องรบกวนคุณยามิลี๊ะบ้างนะคะ ขอความกรุณาด้วยนะคะ

ยามิลี๊ะ : ด้วยความยินดีค่ะ หากเรามีสิ่งใดที่น่าสนใจ หรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ยินดีเสมอนะคะ

ชุตินา : ยินดีมากค่ะ ขอบพระคุณอีกครั้งค่ะ

ถอดความบันทึกเสียงจากการสัมภาษณ์ ธีรรัตน์ จันทเชื้อ

คณะจิตรกรรมฯ มหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ (1 กันยายน 2559)

ชุตินา : ขอดถามเรื่องพื้นฐานก่อนเลย เริ่มแรกเมื่อคิดที่จะทำงานศิลปะ เลือกที่จะเรียนศิลปะ จุดนี้มีที่มาอย่างไรคะ

ธีรรัตน์ : เริ่มแรกเมื่อครั้งเป็นเด็กเลย เราชอบทำงานศิลปะ ชอบการ์ตูนญี่ปุ่น เราไม่ค่อยไปเล่นกับเพื่อน เราเป็นคนรักความยุติธรรมแล้วการเล่นกับเพื่อนบางทีเพื่อนแบ่งพรรคแบ่งพวก เราก็จะไม่ชอบชอบมาอยู่คนเดียวแล้วก็วาดรูป การ์ตูนญี่ปุ่นจะมีเรื่องเกี่ยวกับฮีโร่ เราก็รู้สึกที่เราเหมือนตัวนั้นตัวนี้ เราก็วาดรูปตามหนังสือการ์ตูน อันนั้นคือเริ่ม พอเรียนอยู่ในชั้นเรียนทั่วไป เข้าชั้นม.ต้น เรารู้สึกว่าเราไม่ชอบสังคมที่ต้องเรียน ต้องทำในสิ่งที่คนอื่นเขาทำกัน อย่างการต้องเรียนในสายวิทย์คณิตเท่านั้น ถึงจะดี อะไรแบบนี้

ชุตินา : น้องมาเรียนเรียนจบมาจากที่ไหนคะ

ธีรรัตน์ : จากเทพศิรินทร์ รั่มเกล้าค่ะ แล้วก็อยู่ห้องเด็กเรียน แต่จะเข้ากับคนอื่นไม่ค่อยได้ ก็ไม่เชิงเข้าไม่ได้ แต่ไม่ค่อยแฮปปี้กับชีวิต ก็เลยไม่เรียนต่อ ม.ปลาย ไปเรียนต่อช่างศิลป์ แล้วก็ก่อนหน้านี้เราแค่ชอบวาดรูป แต่เราไม่รู้ว่าศิลปะคืออะไร พอมาเรียนเราก็เพิ่งรู้ว่า โอ้โฮ เยอะมาก มีคอมโพสท์ พื้นที่ตั้ง ปั้น การเขียนรูปต่าง ๆ เราก็ชอบ หนักไปทางพื้นที่แต่ก็พื้นที่ไม่ค่อยเก่ง แล้วเพื่อน ๆ ร่วมห้องก็จะมีที่เขาเป็นลูกศิลปินอะไรแบบนี้ เขาจะเก่งกันมาก ๆ ก็แบบตามไม่ค่อยทัน แล้วช่วงแรกเรากียังหาตัวเองไม่ค่อยเจอ ก็เคยคิดว่า ชอบเรียนไทยนะ ชอบวาดลายไทย แต่เราก็แค่ชอบเขียนลายไทย แต่เราไม่มีพื้นฐานแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นไทย เราก็เลยเพิ่งมาเปลี่ยนงานเป็นแนวของตัวเองมาเอาตอนปี 4 ปี 5 เรามีพื้นฐานการเย็บปักและช่วงนั้นก็มีปัญหาชีวิต เราก็เลยเข้าหาศาสนามากขึ้น เมื่อก่อนเราจะไม่ค่อยทำงานแนวศาสนา เพราะเรากลัวจะเซย แต่แล้วสุดท้ายก็เหมือนเราหนีตัวเองไม่พ้น แล้วตอนแรกก็ไปตีความว่างานจะต้องออกมาเป็นพื้นที่ งานจะต้องสวย งานจะต้องคนดูแล้วชอบ เราก็ทิ้งทุกอย่างเลย เอาอารมณ์เราล้วน ๆ เลยตอนนั้น มีหลายเรื่องประกอบกัน ทั้งชีวิตครอบครัว เรื่องศาสนา เรื่องความเป็นอยู่ แล้วก็ต้องมาคิดงานให้ไม่เหมือนใคร แล้วสุดท้ายเราก็ทิ้งทุกอย่างทำงานของตัวเองแค่นั้น ก็คือเลือกการเย็บปัก บวกรวมกับทักษะที่เรามี คือการใช้โปรแกรมโฟโต้ช้อป และอิลลัสเตรเตอร์

ชุตินา : จากที่เล่าว่า พอชีวิตต้องเผชิญหลาย ๆ เรื่อง หลาย ๆ อย่างเราเลยเข้าหาศาสนามากขึ้น ก่อนหน้านี้เราเป็นคนที่ไม่เคร่ง หรือยึดถือในศาสนามากแค่ไหนคะ

ธิดารัตน์ : ปานกลางค่ะ ไม่มาก คือเราเพิ่งมาพอ มีผ้าคลุมหัวตอนอยู่ช่างศิลป์ อายุสัก 15-16 คือ ตอนนั้นเราเจอเรื่องที่ทำร้ายจิตใจ บางอย่างเราก็บอกครอบครัว บอกใครไม่ได้ เหมือนเรากลัวบาป กลัววันสิ้นโลกนะ ตอนนั้น เราก็เลยเลือกที่จะเปลี่ยน แต่ก็ยังไม่ 100% นะ ตอนนั้น ก็ตั้งใจเปลี่ยนมา เรื่อยจนหลัง ๆ ก็มีความเข้มข้นมากขึ้น ละหมาดครบ 5 เวลา ปฏิบัติตามหลักศาสนาครบถ้วนทุกอย่างก็ไปด้วยกัน พอเราทำอย่างนี้งานก็ออกมาเป็นตัวเรา

ชุตินา : และจากที่บอกว่า ก่อนที่จะทำงานเย็บปักเราถนัดพื้นที่มาก่อน อยากทราบว่าตอนที่เปลี่ยนมาเป็นเทคนิคเย็บปัก มีที่มาจากอะไรคะ

ธิดารัตน์ : มีอยู่ว่า งานพื้นที่ต้องส่งงาน 2 ชิ้นต่อ 1 ชับเจ็ค แล้วเราก็พื้นที่อย่างเดียว แล้วก็เย็บลงไป ด้วย เหมือนเอาลายทางมุสลิมมาเย็บเฉย ๆ แค่นี้เป็นเทคนิคเสริมแล้วเอามาจัดวาง และอาจารย์ก็ถามว่าทำไมไม่เอาเทคนิคอันนี้นำแนวความคิดไปเลย แรก ๆ ก็ยังงง ๆ แต่ก็มาทบทวนว่า เออ เรามีความสามารถในการใช้ไฟได้ซ็อบและโปรแกรมคอมพิวเตอร์นะ ก็เลยเอาลายมาใช้แทนความเป็นรูปเหมือน ความเป็นจริง แล้วก็ช่วยในแง่ที่ว่ามุสลิมทำรูปเหมือนไม่ได้ ก็ช่วยให้ไม่อึดอัดใจ เราก็สบายใจไปอีกขั้น

ชุตินา : ตอนที่พี่พาแม่ไปชมงานศิลปะ ก็มีงานของน้องมาเรียนด้วย และแม่เป็นคนชอบการเย็บปัก ก็บอกว่าชอบงานของหนูมาก อยากได้ผ้าชิ้นนี้มาก เขาก็ชมว่าความคิดสร้างสรรค์ดีมาก งานระเบียบ สวยมากค่ะ

ธิดารัตน์ : ขอขอบคุณค่ะ ก่อนหน้านั้นก็จะมึงงานของพี่ยามิล๊ะคะ เขาจะใช้การปักจักร หนูก็ชอบงานเขา มากแต่บางอย่างก็ยังไม่ตรงกับตัวหนู ด้วยความสังคมเราก็ยังแตกต่างกันอยู่แม้ว่าสังคมมุสลิม เหมือนกัน

ชุตินา : คุณยามีจากที่เห็นคืองานขยันมาก ทราบว่าปักจักรแต่ว่าจังหวะการวนด้าย พอเราไปมองใกล้ ๆ ก็รู้สึกว่าเขาทำยังไงนะ รู้สึกหนักหนา ต้องยากแน่ ๆ เลย เราทำไม่ได้เนอะ ทีนี้ก็แจ่งก่อนเนอะ ว่าเราทำเรื่องนี้ เพราะว่าเราจำได้ว่าช่วงม.ปลาย เวลาเราไปชมงานศิลปะในนิทรรศการต่าง ๆ

โดยเฉพาะนิทรรศการระดับชาติ เราสังเกตได้ว่า ช่วงนั้นมีผลงานศิลปกรรมและรายชื่อศิลปินได้มุสลิม เยอะมาก จนพอเราโตขึ้นก็เห็นความต่อเนื่องมาโดยตลอดในเวทีระดับชาติ น่าสนใจนะ และตอนนี้ตัวหนูก็เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการเคลื่อนไหวนี้ หนูคิดว่าผลงานศิลปะของชาวมุสลิมจะให้อะไรกับสังคมบ้าง หรือก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง

ฉัตรรัตน์ : ถ้าพูดก็พูดในสองด้าน อย่างถ้างานของศิลปินได้ งานของเขาก็จะสะท้อนสังคมเขา เรื่องความสูญเสีย เรื่องปัญหาที่เกิดขึ้น หรือไม่ก็เห็นความเป็นพื้นถิ่น ความเป็นมลายู ลวดลายพื้นถิ่น ทางมลายูประมาณนี้ ก็ดีในมุมที่ว่าเป็นการนำเสนออัตลักษณ์ในมุมของเขา และเพิ่มในเรื่องของการศึกษา คืองานศิลปะสามารถทำเพื่อตั้งคำถามกับคนดูได้ เมื่อก่อนคนมุสลิมก็จะไม่ค่อยมาแนวทางศิลปะมาก ส่งเสริมในเรื่องของการศึกษามาก ไม่ใช่แค่ศิลปะอย่างเดียว แต่ไปถึงเรื่องของปรัชญา ประวัติศาสตร์ แต่ถ้ากล่าวในมุมของหนูแล้ว งานจะไม่มีความสัมพันธ์กับพื้นที่ เพราะหนูเป็นคนกรุงเทพฯโดยกำเนิด งานก็จะเป็นเรื่องของการทำงานหลักศาสนามาใช้โดยชัดเจน ส่วนลายก็จะกลายเป็นลายที่ค่อนข้างสากลที่มุสลิมทั่วโลกเขาใช้ในสถาปัตยกรรมอยู่แล้วคะ ซึ่งตรงนี้ก็มีความมุ่งหมายคืออยากเปลี่ยนสังคมที่มีอคติต่อมุสลิม ที่มองว่ารุนแรง เสวร้าย งานเราจะนำเสนอให้เห็นแง่ดี ก็จะมีคำหนึ่งที่ช่วยบ่งชี้ในงานก็คือคำว่า ญะมาอะฮ์ ก็คือ การรวมตัวกันของคนในศาสนาเพื่อที่จะประกอบกิจกรรมดี เพราะว่าพอมุสลิมรวมตัวกันแล้วคนจะมองว่า มุสลิมมารวมตัวกัน มาก่อการร้ายใช้ไหม ซึ่งไม่ใช่ ในงานเราเราก็ทำแบบเขมึนแอ็บสแตร็กนะคะ คนมองตอนแรกอาจจะไม่เข้าใจ แต่รู้สึกได้ว่า มีความมุสลิมชนิดหนึ่ง ถ้าเขาไม่เข้าใจเขาก็อาจจะเข้ามาถาม ینگานนี้คืออะไร เป็นอย่างไร เราก็จะได้มีโอกาสอธิบาย

ชุตินา : เหมือนกับว่า เมื่องานได้ตั้งคำถามกับสังคมส่งผลให้เราได้ตอบด้วยตัวเอง

ฉัตรรัตน์ : ใช่ค่ะ

ชุตินา : พี่เองมีความใกล้ชิดกับมุสลิมพอสมควรแม้ว่าจะไม่ได้นับถือ โรงเรียนที่เคยเรียนสมัยประถมก็ตั้งอยู่ในชุมชนชาวมุสลิม แต่ที่บ้าน คนในครอบครัวก็มีความโฝเบีย เป็นมุสลิมโฝเบีย ซึ่งพี่ไม่ทราบสาเหตุที่แท้จริงว่าทำไมถึงเป็นแบบนั้น เมื่อถามตรง ๆ เขาก็จะเลี่ยง ๆ ในการตอบ ก็เหมือนกับเป็นปมเราอย่างหนึ่ง ถ้าแม่เราทราบก็จะมีอาการบางอย่าง ตั้งแต่ประถมเรื่อยมา จนมัธยมก็มี จนเข้ามาหาแล้ว มาเรียน กทม. เพื่อนสนิทก็ยังเป็นมุสลิมอีก ในขณะที่แม่เพื่อนรักเราเหมือนลูกเขา ให้การต้อนรับ แต่แม่เราก็จะดูยังมีความหวั่นบางอย่าง ยังไม่เปิดขนาดนั้น ก็สั๊กพักกว่าเขาจะเปิดเพิ่มทีละนิด จนเราตัดสินใจทำวิทยานิพนธ์อันนี้ จุดหนึ่งก็คืออยากทำให้แม่เราได้อ่าน เพื่อเขาอาจจะเข้าใจมากขึ้น ซึ่งตอนที่เราไปปัตตานีคะ ดีใจมาก แม่ขอไปด้วย เราก็ดีจัง แม่ยอมไปด้วย แต่ก็มาทราบ

หลังจากนั้นว่า เขาไม่ได้ไปเพราะเหตุผลในการเรียนรู้เหมือนเรา แต่ไปเพราะเดี๋ยวจะมีเหตุอันตรายเกิดขึ้นกับลูก เขาเข้าใจตามที่สื่อนำเสนอ แต่พอไปสัมผัสจริง ๆ เขาก็มีคำถามกับมานะว่า ไม่เห็นมีอะไรเลย ทุกคนที่พีได้เข้าไปเจอก็อหยาศัยดีมาก สงบจนเขาเริ่มเข้าใจว่า ไม่ได้เป็นอย่างที่คิดหรือเข้าใจ และก็ไปชมงานของหนูด้วยค่ะ งานศิลปกรรมรุ่นเยาว์ แม่ก็ชอบมากเลย จำได้ว่างานน้องคนนี่

ธิดารัตน์ : จริงหรือคะ ชอบคุณมากค่ะ

ชุตินา : ใช่ค่ะ แล้วเขาก็ถามด้วยว่า ได้เอางานน้องคนนี่ใส่ในวิทยานิพนธ์ด้วยไหม ก็บอกไปว่า มีค่ะ แม่ เขาก็ดูชื่นใจนะ แล้วก็เปรย ๆ ว่า เออ สงบดีจังเลย

ธิดารัตน์ : จริง ๆ หนูว่า หนูเข้าใจเขาอะคะ เหมือนเขาเอาแผลของประวัติศาสตร์มาเป็นปัจจัย มาคิด ไม่ใช่แค่คนพุทธอย่างเดียวที่คิดแบบนี้ มีคนมุสลิมกลุ่มหนึ่งเหมือนกันที่ไม่เอาคนพุทธเลย ซึ่งหนูคิดว่าต้องให้เขาศึกษาความเป็นมนุษย์อีกที คือแยกกันระหว่างความเป็นเชื้อชาติและศาสนา

ชุตินา : โดยในชุมชนที่ค่ะ ชัดเจนเรื่องการแยกกันมาก ๆ อย่างในชุมชนจะมีตลาดที่ทุกคนมาจับจ่ายใช้สอยร่วมกัน ก็จะมีทั้งแม่ค้าที่เป็นพุทธและมุสลิม ไม่มีโซนขายแบ่งชัด ทุกคนขายปะปนกันไปแต่ลูกค้าจะชัด ลูกค้าพุทธจะซื้อกับแม่ค้าพุทธ ลูกค้ามุสลิมก็จะซื้อกับแม่ค้ามุสลิม ตัวเราก็อยากทราบเลยทำที่เข้าไปถาม เริ่มที่คนพุทธก่อน แม่ค้าเขาก็ตอบว่า คนพุทธเราไม่แบ่งแยกนะ เราซื้อได้หมด แต่คนมุสลิมนะ ไม่ซื้อของเราเลยนะ ก็ไม่ชอบ ก็เลยไม่ซื้อ ไม่อุดหนุน ได้คำตอบแบบนี้มาก ๆ ไปถามแม่ค้ามุสลิมต่อ เขาก็ตอบมาว่า ไม่ได้เป็นเรื่องของขัดแย้งอะไร แต่ด้วยหลักศาสนามีการกำหนดเรื่องอาหารการกินอยู่ ถ้าอย่างไหนเขาไม่มั่นใจว่าถูกหลัก เขาก็จะไม่ซื้อ

ธิดารัตน์ : ใช่พี คือเขาไม่ได้ตั้งใจจะแบ่งแยก

ชุตินา : ฟังดูแล้วเหมือนเรื่องเล็กน้อยมากเลยคะ แต่พอเราไม่ได้ศึกษาซึ่งกันและกัน ไม่ได้สื่อสารกัน ทำให้ไม่เข้าใจและเพิ่มช่องว่างระหว่างกัน ยิ่งนานไปยิ่งเพิ่มขึ้น อย่างที่ชุมชนของพีก็จะมีคนพุทธที่ไม่พอใจชาวมุสลิมส่วนหนึ่งที่ประกอบอาชีพค้าขายอาหารตามกำแพงวัด จะโรตีสี ข้าวหมกแล้วแต่ แต่ส่วนใหญ่จะเปิดร้านบนพุทธปารหน้ากำแพงวัดกัน

ธิดารัตน์ : และด้วยความที่เรามีอัตลักษณ์ที่ชัดเจนด้วยค่ะ แบบการแต่งกายของเราบอกเลยว่า ถ้าแต่งตัวแบบนี้คือมุสลิมนะ ก็จะเป็นภาพจำไปด้วย และในชุมชนที่หนูอยู่ค่ะ หนูก็เรียนโรงเรียนวัดนะ คือในกรุงเทพฯ ชุมชนมุสลิมจะอยู่ติดคลองยาวไปเรื่อย ๆ และอยู่ติดวัด คือจะให้ทำยังไง ประชากรรอบ ๆ ก็เป็นมุสลิมหมด

ชุตินิมา : ซึ่งเราเป็นเด็กเราก็เคยถามย้อนไปนะว่าจะไม่ชอบ จะไล่เขาทำไม เขาไม่ได้ทำสกปรกนะ เขาทำความสะอาด ไม่ได้เข้าไปข้างในด้วย อยู่แค่ด้านนอก ผู้ใหญ่ก็ตอบกลับมาว่า ลองให้คนพุทธไปขายริมนุสรูห์บ้างสิ คงจะโดนเอาพรวดไล่ฟันแน่ ๆ คำตอบรุนแรงมาก เราเลยเข้าใจได้ว่าความรู้สึกเหล่านั้นลึกเหมือนกันนะ พอทำธีสิสอันนี้ก็เลยบอกผู้ใหญ่ไป ไว้มาอ่านกันนะ จะเอาไปให้อ่านนะ อาจจะมีเข้าใจมากขึ้น

ธิดารัตน์ : แต่ละที่ก็ต้องศึกษาประวัติศาสตร์ด้วยนะค่ะ อย่างทางใต้เข้าใจว่าเซ็นซิทีฟ เพราะเขาเพิ่งรวมกับเราได้ไม่นาน เพราะเมื่อก่อนก็เป็นแคว้นหนึ่ง รัฐหนึ่ง รัฐปัตตานีค่ะ

ชุตินิมา : จากที่ทำมาก็ไปเจอข้อมูลส่วนหนึ่งว่า ชาวมุสลิมจะมีผู้นำของเขา และเมื่อเรารวมกัน เราก็ไปปลดผู้นำเขาออก

ธิดารัตน์ : คือช่วงเวลานั้น สยามค่อนข้างยิ่งใหญ่ในแถบนี้ สยามกับพม่า และตอนนั้นพวกที่เขาเล่าอาณานิคมเขาเอาไปไม่หมด เอาโซนที่เป็นมลายูไปไม่หมด เอาแค่ที่เป็นมาเลเซียไป แล้วก็เหลือตั้งหนึ่ง โซนปัตตานีตรงนั้นที่มาเป็นประเทศไทย เลยเข้าใจได้ว่า ส่วนหนึ่งคือเขารู้สึกว่าเขาไม่ใช่คนไทย ประกอบกับถูกปฏิบัติอย่างนั้นด้วย และด้วยความที่ไทยพยายามสร้างความเป็นชาตินิยม แบบไม่ได้ศึกษาค่ะ ว่าเราจะไปชาตินิยมกับพื้นที่ที่เขาเพิ่งจะเข้ามาเป็นประเทศไทยขนาดนั้นก็ยาก เขาก็เลยรู้สึกว่แบบ เขาเหมือนเป็นคนอีกโซนหนึ่งประมาณนี้

ชุตินิมา : จุดหนึ่ง คือความหวาดระแวงเนอะ เหมือนเราไปประวางคนที่เข้ามาใหม่เลยปฏิบัติกับเขาแบบนั้น

ธิดารัตน์ : แต่เราก็ดันไปเอาเขามา

ชุตินา : นั่นสิคะ ค่ะ ต่อมาก็อยากทราบความเห็นในมุมมองของน้องมาเรียนค่ะว่า คิดว่าการนับถือศาสนาของเราส่งเสริมชีวิตเรา เกื้อหนุนชีวิตเราอย่างไรบ้าง และในอีกมุมมองหนึ่งเคยสร้างผลกระทบให้เราไหมคะ

ธิดารัตน์ : ถ้าในมุมมองของหนูหนูโอเคเนาะ เพราะว่าไม่ได้มีการบังคับว่าต้องเคร่งครัดขนาดนี้ ต้องทำแบบนี้ ๆ ตอนเด็ก ๆ มีบังคับบ้าง แต่ว่า พอเราโตค่ะ เราศึกษา เราารู้สึกด้วยตัวเอง และเราก็เปลี่ยนตัวเอง และเราก็รู้สึกว่าถ้าไม่ทำเราจะรู้สึกแย่ เมื่อก่อนเราก็มีชาติ ๆ เกิน ๆ บ้าง เรื่องการปฏิบัติตามศาสนาก็เข้าใจว่าสังคมกรุงเทพด้วย สังเกตว่าจะไม่ค่อยมีใครคลุมผมนะ ที่กรุงเทพฯ เราก็เหมือนกัน แต่เราก็มานั่งว่าทำดีไม่ทำดี สุดท้ายเราไม่ทำ เราก็มาคิดว่า นี่เราเป็นอิสลามแค่ชื่อหรือ? ถ้าเราศรัทธาเราก็ต้องปฏิบัติจริง ๆ จัง ๆ แล้วเราก็ภูมิใจที่เราไม่ได้เป็นคนทั่วไปในสังคมที่ไหลตามกัน สังคมส่วนใหญ่ทำอะไรก็ตามกัน เราภูมิใจในตัวเองที่ได้รู้จักวิเคราะห์ตัวเองว่าอะไรดีหรือไม่ดีสำหรับเรา และเราได้ลงมือทำ

ชุตินา : แล้วเคยมีผลกระทบไหมคะ

ธิดารัตน์ : ก็มีบ้าง เคยมีเพื่อนมาทักนะ คือเมื่อก่อนเราก็ไม่ได้ใส่ผ้าคลุมผม ตอนนี้เพื่อนก็จะถามใส่ทำไม ถอดออกเถอะ ประมาณนี้ เหมือนกับทำให้เรามีสังคมที่แคบลง ในช่วงแรก ๆ ที่เพื่อนไม่เข้าใจว่าเราทำแบบนี้ทำไม ทำไมต้องไปเคร่งอะไรขนาดนี้ด้วย ด้วยสังคมของเด็กไทยด้วยรีเพล่า ที่ถ้าใครสักคนทำอะไรแปลกไปนิดหนึ่งก็จะถูกตราหน้าหรือทำบางอย่างใส่ เราก็เลยต้องพิสูจน์ตัวเองว่าอย่างไรเราก็จะเป็นแบบนี้ต่อไป พอเราทำไปก็ชิน สุดท้ายก็ไม่มีอะไร ก็แค่เราเปลี่ยนตัวเองและแค่มั่นใจลละลวงกันแค่นั้น

ชุตินา : ให้เกียรติซึ่งกันและกันเนอะ

ธิดารัตน์ : ใช่ค่ะ และจริง ๆ หนูคิดว่า ในสังคมวัยรุ่นสมควรมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคลมาก ๆ เด็กไทยจะติด จะเข้าใจว่า คนดี คนที่ถูกต้องคือคนที่ทำตามสังคมทั่วไป แล้วจะเป็นอย่างนี้กันเยอะ แล้วก็ก็เป็นกันเยอะมากด้วยตอนนี้ คือหนูเองก็ไม่ได้ทำงานศิลปะเพื่อเด่น เพื่อเก่งกว่าคนอื่น แต่ทำเพื่อได้เผยแพร่อะไรบางอย่าง ไม่ใช่แค่เรื่องศาสนาแต่รวมถึงเรื่องทั่ว ๆ ไป ที่ผู้คนควรจะปฏิบัติต่อกัน

ชุตินา : ก็คือเราไม่ได้จำกัดว่างานเราทำเพื่อคนมุสลิม

ธิดารัตน์ : จริง ๆ ก็คือ ยิ่งเป็นคนนอกค่ะ เรายังอยากให้มารับรู้เลย เพราะถ้าเขาได้รู้ หรือได้ศึกษา บ้าง อาจจะช่วยผ่อนคลายจุดที่มีความขัดแย้งลง หรือถ้าพูดเอียง ๆ เอื้อต่อมุสลิมก็คือ เราอาจจะได้ ประชากรมุสลิมเพิ่ม ได้เผยแพร่ศาสนาผ่านงานศิลปะ

ชุตินา : แม่พี่มีแอบถามนะคะ ว่าซาบซึ่งขนาดไหนแล้ว

ธิดารัตน์ : เหมือนหนูก็เรียนโรงเรียนวัด ก็จะมีวิชาที่มีพระมาสอน หนูก็ได้รู้อะไรหลาย ๆ อย่าง คือเราก็ได้เข้าใจศาสนาอีกศาสนา และเราก็ลองเทียบว่าตรงไหนที่เหมือน ตรงไหนที่ต่าง

ชุตินา : ช่วงที่เรียนปริญญาตรีค่ะ พี่ก็เรียนวิชาปฐมวัย อาจารย์ก็พาไปศึกษาดูงานโรงเรียน ๆ หนึ่ง ซึ่งในใบงานที่แจกก่อนเราจะไป เขามีคำถามว่า ทำไมโรงเรียนนี้มีกิจกรรมหน้าเสาธงแค่ร้องเพลงชาติ ทำไมถึงไม่มีการสวดมนตร์ไหว้พระ ปรากฏว่าเมื่อไปถึงก็พบว่า โรงเรียนตั้งอยู่ในชุมชนพหุ 50% ของเด็ก ๆ ที่โรงเรียนคือไทยพุทธ และอีก 50% คือไทยมุสลิม และวิชาเรียนก็จะมีวิชาพระพุทธศาสนา แต่จะเรียนวิชาศาสนาที่ให้เด็ก ๆ มาร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านศาสนากัน ซึ่งโรงเรียนนั้นคือระดับชั้นอนุบาลเลยนะคะ เด็กยังเล็ก และเขาจัดการเรียนการสอนดีมาก

ธิดารัตน์ : เดียวนี้โรงเรียนเอกชนที่มีระบบอย่างนี้ คือดีมากเลยคะ ระบบแบบนี้ดีต่อเด็กมากเลยนะ แต่ว่าค่าเทอมแพงมาก

ชุตินา : ซึ่งพอพี่ได้ไปเห็นตรงนั้นเลยรู้สึกเหมือนเราเป็นเด็กยุคเก่าไปแล้ว ทั้งที่โรงเรียนตั้งอยู่ในชุมชนมุสลิมนะ แต่ก็ยังไม่ได้มีแบบนี้ มีวิชาเรียนพระพุทธศาสนา แล้วเพื่อนที่เป็นมุสลิมก็ต้องเข้าเรียนด้วยกันก็เรียนกันได้ แต่นึกอีกมุมหนึ่งก็ไม่แฟร์

ธิดารัตน์ : ไม่รู้สิคะพี่ แล้วแต่ ถ้าเป็นโรงเรียนเอกชนกรุงเทพฯ จะมีโรงเรียนสุเหร่าก็จะสอนอิสลามศึกษา แต่ถ้าเป็นโรงเรียนวัดก็จะสอนพระพุทธศาสนา หนูก็เรียนด้วย แต่ก็จะมีพิเศษให้ วันศุกร์ที่พาเด็กไปวัด เด็กมุสลิมก็แยกมามัสยิดได้

ชุตินา : อันนี้เป็นนโยบายเลยหรือเปล่านั้น พี่เคยได้ยินแค่ใส่ชุดไทย แต่ก็ไม่ทันนะคะ

ธิดารัตน์ : ไซ้คะ ใส่ชุดไทยด้วย ไปวัดไปมัสยิด ไปสวดปฏิบัติกันจริงจังเลย แต่ก็น่าเสียดายนิดหนึ่ง ค่ะ อันนี้หนูไม่ได้จะว่านะคะ

ชุตินา : ไม่เป็นไรคะ เชิญเลย

ธิดารัตน์ : ประเทศไทยก็มีคนพุทธเป็นส่วนใหญ่ใช่ไหม ก็มีหลายคนที่ละเลย เรายังต้องสอนศาสนา พุทธให้เพื่อนที่นับถือศาสนาพุทธอีกที จริง ๆ คือน่าเสียดาย เขาน่าจะได้ศึกษาแก่นแท้ของพุทธ คือน่าสนใจนะ พอเราไปมาหลายประเทศ บางประเทศที่คนนับถือพุทธเยอะที่ไม่ใช่ประเทศไทยคะ หนูก็ได้เห็นมุมมองหลาย ๆ อย่างที่น่าสนใจ ตอนไปญี่ปุ่นมาก็ไปเจอศาสนาเทนริเกียว ไม่ใช่พุทธคะ แต่ดูเหมือนพุทธมากเลยนะ เรียกว่าโบสถ์ เป็นศาสนาอะไรไม่แน่ชัด มีการเข้าไปไหว้ที่วัดทุกวัน แต่ในวัดก็จะไม่มีรูปเคารพอะไรเลย เห็นแล้วก็น่าสนใจ ทำให้เราได้เห็นว่ามีความศรัทธามากมายบนโลกนี้

ชุตินา : ประเทศไทยไม่ค่อยเปิดเรื่องความเชื่อด้วยคะ ตามความคิดส่วนตัว อย่างตอนนี้ก็รู้สึกปวดหัวกับเรื่องของการพยายามผลักดันให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติมากเกินไป คือเท่าที่เห็นตอนนี้สำนักพุทธก็ไม่ได้ทำอะไรในสายตาพี่น้องคะ เวลาмиข่าวเสื่อมเสีย ก็ไม่มีการออกมาเคลื่อนไหว ก็ไม่ว่านะ ถ้าจะตั้ง แต่เราแค่มีความรู้สึกว่าเป็นองค์กรที่ยังไม่มีความมั่นคงแข็งแรงพอที่จะยืนหยัดเพื่อพระพุทธศาสนาที่แท้จริง ซึ่งก็เคยถกเรื่องนี้กับผู้ใหญ่เขาก็ให้ความเห็นว่า ถ้าตั้งขึ้นมาได้ไม่ได้น่าห่วงเลย แต่จะน่าห่วงตรงคนที่เข้ามาบริหาร เราไม่รู้ว่าเขาสุจริตไหม ทศนคติของเขาต่อศาสนาอื่นเป็นอย่างไร เราไม่อาจทราบขอบเขตการทำงานนั้นได้เลย เดียวเกิดตั้งขึ้นมาแล้วอยากจะเปลี่ยนแปลงอะไรในระดับใหญ่ ๆ ก็ยากแล้ว

ธิดารัตน์ : เหมือนสมัยจอมพลป.นะคะ ที่ไม่เอาชาวมุสลิมก็แบนไปเลย

ชุตินา : ไซ้คะ ที่ใต้ก็มีการห้ามพุดยาวี บังคับการเรียนการสอนเป็นภาษาไทยนะ แล้ววัดทุกวัดตอนนี้ก็แปะป้ายสนับสนุนหมดเลย ในขณะที่พอพี่เดินเข้าวัดไปกับแม่ก็เจอพระสูบบุหรี่ พระที่ไม่ได้ปฏิบัติตามศีลตามข้อกำหนด

ธิดารัตน์ : จริง ๆ คือเขาควรจะต้องปลง และห่างของพวกนี้เนอะ

ชุตินา : เลยทำให้ถึงเหตุการณ์เกี่ยวกับผลงานของพี่น้องพงษ์ จันทร์ ที่เขาวาดภิกษุสันดานกา ค่ะ พี่ก็เคยคุยกับพระที่บ้านนอกแถวบ้าน ว่าที่กรุงเทพฯ พระหลาย ๆ ท่านไม่พอใจภาพนี้มากเลย ท่านคิด

ยังไง ท่านก็ตอบว่า ท่านเฉย ๆ นะ ไม่ได้อะไร ด้านดี ๆ พระดี ๆ เขาก็ไม่ได้มาว่าอะไรนี่ พระอย่างใน ภาพนี้ก็มี ใคร ๆ ก็ทราบ แล้วจะเดือดร้อนทำไม ก็เห็นด้วยกับท่านนะ แล้วก็อีกอันหนึ่งที่อยากทราบ ค่ะ ตอนนี้จะเห็นว่าความสำเร็จของศิลปินมุสลิมกำลังมาเป็นชุด ๆ มาพร้อม ๆ กันหลายคน หนูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปรากฏการณ์นี้อย่างไรคะ คิดว่าแนวโน้มจะเป็นไปในทิศทางไหน

ธิดารัตน์ : เพิ่มขึ้นก็ดีนะคะ แต่หนูอยากให้มาในแนวทางเรื่องของการส่งเสริมศาสนา อันนี้ไม่ได้บอก ว่าแนวทางการงานของตัวเองดีนะคะ คือหนูไม่อยากจะมาพูดเรื่องเชื้อชาติเพื่อให้เกิดปัญหาอีก คือไม่ว่า จะเป็นเจตนาที่ดีหรือไม่ดี แต่เรื่องเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน บอบบาง คือมีอยู่ในสถานการณ์ทั่วโลกคะ ไม่ใช่แค่ประเทศไทยกับความเป็นมาลยู แต่ทั่วโลกก็เหมือนกัน เป็นมุสลิมเหมือนกันด้วยซ้ำ แต่มีปัญหาเหมือนกันเพราะ เชื้อชาติ อย่างเช่นตรงอิสราเอล ปาเลสไตน์ หรืออย่างยิว คริสต์ มุสลิม อะไรแบบนี้ ทั้งที่เรามีรากเดียวกัน คือเป็นเรื่องของเชื้อชาติ ชนชาติเลย แล้วหลาย ๆ อย่างก็เกี่ยวข้องกับ ประวัติศาสตร์ คือเราควรเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อแก้ไขปัจจุบัน ไม่ใช่เอามาเป็นแผลในใจเพื่อสร้าง แผลใหม่อีก จะไม่มีอะไรไปมากกว่าการสูญเสียเรื่อย ๆ สูญเสียไปมากกว่าเดิม

ชุตินา : พี่นึกถึงหนังเรื่อง where to invade next ค่ะ หนูได้ชมไหม พี่รู้สึกทึ่งกับประเทศตูนีเซีย มาก ๆ ซึ่งเป็นประเทศมุสลิมที่มีความเจริญสูงมาก

ธิดารัตน์ : จริง ๆ ประเทศมุสลิมก็เจริญทุกประเทศนะคะ ในส่วนเมียนมาก็กำลังพัฒนาอยู่ บรูไน มาเลเซีย เจริญหมดเลย

ชุตินา : ใช่ค่ะ ที่ตูนีเซียก็คือเหตุการณ์ที่ได้ดูคือรัฐบาลมีการออกร่างนโยบายบางอย่างที่มีการจำกัด กรอบสตรีมากขึ้น แล้วผู้หญิงทั้งประเทศก็ไม่ยอม เราเป็นศาสนิกที่ดีเช่นเดียวกันอย่าเอาศาสนามา เป็นข้ออ้างในการลิดรอนเรา ซึ่งสุดท้ายก็ยกวางไป ไม่ทำ ซึ่งก็โอเคไม่มีอะไรแล้ว แต่ปรากฏว่ารัฐบาล ลาออกเพื่อรับผิดชอบเรื่องที่เกิดขึ้น ทั้ง ๆ ที่ไม่ต้องทำก็ได้ ก็สุดท้ายเขาก็ไม่ได้บังคับใช้นโยบายนั้นนี้ นาน แต่คำตอบเขาคือ ไม่ได้หรอก เขาสร้างบาดแผลให้กับจิตใจผู้หญิงในประเทศไปแล้ว ซึ่งที่คิดว่าสุด ยอดมาก

ธิดารัตน์ : จริง ๆ ทุกประเทศเขาก็เป็นแบบนี้แหละคะ ยกเว้นประเทศไทย

ชุตินา : ที่เยอรมันก็เจ๋งมากค่ะ มีการเอาข้อมูลจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับเหตุการณ์ในสงคราม การฆ่าล้าง เผ่าพันธุ์มาตีได้ตามที่ต่าง ๆ เช่น มีชื่อนายทหารคนหนึ่ง พร้อมสกุล และต่อว่าด้วยข้อมูล คนนี้ เคย

ฆ่าคนตายไปกี่คน เคยฆ่าชาวฮิวไปกี่คน คนนี้เคยทรمانคนนั้น คือทุกอย่างคือเรื่องจริงหมด เขาทำเพื่อเตือนใจ ให้สิ่งที่บรรพบุรุษเคยทำผิดพลาดมากอยเตือนใจลูกหลานไม่ให้ทำผิดพลาดอีก ซึ่งตอนท้ายของหนังก็มีการล้อเลียนว่า ลองนึกว่าเป็นประเทศคุณสิ เราก็นึกตาม นายกคนที่เท่านั้น ๆ ของประเทศไทย ชื่อ นายจุด ๆ ๆ เคยทำการปราบปรามเหตุการณ์การชุมนุมประชาชนด้วยความรุนแรงทำให้คนตายไปจุด ๆ ๆ คนนะ คือ ไม่ได้ค่ะ ประเทศเราทำไม่ได้ กลายเป็นว่าเรื่องแบบนี้เราจับไม่ได้กัน เราไม่กล้าเผชิญหน้าความจริง

ธิดารัตน์ : พี่เคยฟังเพลงญี่ปุ่นเพลงหนึ่งใหม่คะ ที่เกี่ยวกับผักชี จริง ๆ เขาก็พูดถึงประเทศไทยในแง่ของ ผักชีโรยหน้านะ แต่เขาก็แสดงออกมาแบบขำ ๆ เหมือนไม่จริงจังนะ แต่แฝงอยู่

ชุตินา : ใช่ค่ะ ๆ เพื่อนส่งมาให้ดู ก็ขำและจุกตามกันไปเนอะคะ ค่ะ ที่นี้ตอนนี้หนูมีโปรเจกต์ในอนาคตใหม่คะ

ธิดารัตน์ : ก็มีค่ะ ยังคงทำเรื่องเดิม และคือหนูพยายามจะไปชุมชนมุสลิมของประเทศต่าง ๆ เพื่อดูความแตกต่างค่ะ คือหนูอยากย้อนไปหาราก เหมือนบางประเทศที่เขาไม่มีปัญหาเรื่องศาสนาค่ะ เขามีการสอนหรือการปลูกฝังอย่างไร บ่มเพาะทัศนคติอย่างไรต่อคนรุ่นหลัง ซึ่งสำคัญมากต่อการพัฒนาในอนาคต ก็คือจะมองรวม ๆ กว้าง ๆ ค่ะ ศึกษาลักษณะสังคมแต่ละที่ ในหลาย ๆ ประเทศมาทำงาน ก็คิดว่าจะเป็น อินสตอลเลชัน 3 มิติ อยากทำอะไรที่แบบสะกดใจคนดูก่อนอย่างแรก อารมณ์เหมือนกับจากที่เคยทำงานเป็นชิ้นงานก็นำมาสู่งานที่เป็นดอคคิวเมนต์ อาจจะมาเสวนา อภิปรายงานแบบนี้กัน

ชุตินา : ฟังแล้วดูเป็นสเกลงานที่ยิ่งใหญ่ ดูกว้างขวางและครอบคลุมมาก

ธิดารัตน์ : ใช่ค่ะ ๆ หนูก็ไม่ว่าจะรอดหรือเปล่านั้น คือหนูจะทำขึ้นเดี่ยวเลยทั้งหมด เป็นอินสตอลอันเดี่ยวเลย

ชุตินา : อันนี้คือโปรเจกต์ปริญญาโทเนอะ

ธิดารัตน์ : ใช่ค่ะ

ชุตินา : ค่ะ และคือตัวพี่คะ ไม่ใช่มุสลิม ไม่ได้นับถือศาสนาอิสลาม หนูมีอะไรแนะนำพี่ใหม่คะ?

ธิดารัตน์ : พี่อยากรู้อะไรคะ

ชุตินา : หลักปรัชญาของศาสนาประมาณนี้ค่ะ เพราะพื้นฐานเรามีไม่มาก บางเรื่องพออ่านแล้วก็ยากที่จะเข้าใจ พอจะมีหนังสือที่อ่านช่วยส่งเสริมความเข้าใจไหมคะ

ธิดารัตน์ : มีค่ะมี ๆ เดี่ยวหนูส่งให้ได้ค่ะ มีออนไลน์ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และจะส่งให้พี่ทางออนไลน์ก็ได้ค่ะ หนูเองก็ศึกษาอะไรร่วมหลายอย่างมาก ทั้งประวัติศาสตร์ ทั้งคนค่ะ ศึกษาความเป็นคน เราไปบังคับไม่ได้ ก็จะมีแบบ คนพุทธที่เป็นพุทธเฉพาะในบัตรประชาชน มุสลิมก็มีเหมือนกันค่ะ ไหนจะเรื่องเชื้อชาติอีก ความเป็นปัจเจกที่แยกย่อยต่าง ๆ อย่างเหตุการณ์การกราดยิงดับบาร์ชาวเกย์ที่อเมริกาค่ะ คือเขาเป็นมุสลิมก็จริง แต่เขาก็เป็นเกย์เหมือนกับทุกคนที่ได้รับผลกระทบ คือเขาทะเลาะกันในบริบทของความเป็นเกย์กัน แต่พอแค่เขาเป็นมุสลิมบู้บ สื่อกลับยกเรื่องความเป็นมุสลิมของเขาขึ้นมา คือเป็นเรื่องของกระแสสังคม การปลุกฝังทางสังคม แล้วมีข้อเสีย คือข้อเสียต่อตัวเองนะค่ะ คือมุสลิมจะไม่ค่อยเปลี่ยนตัวเองเพื่อให้เป็นไปกับกระแสหลัก กระแสสังคมส่วนใหญ่ เหมือนเขากลับมุสลิมแพร่ขยาย ก็มีทั้งข้อดี ข้อเสียพี่

ชุตินา : วันนี้รบกวนเท่านี้ก่อน แล้วเดี๋ยวอย่างไร พี่อาจต้องรบกวนหนูอีกนะค่ะ ขออนุญาตไว้เลยค่ะ

ธิดารัตน์ : ได้ค่ะพี่ ยินดีมากค่ะ

ชุตินา : ขอบคุณมากค่ะ

ถอดความบันทึกเสียงจากการสัมภาษณ์ กามีละ อิลละ

คณะจิตรกรรมฯ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม

(26 กรกฎาคม 2559)

ชุตินา : จากที่ได้ชมงานของน้องกามีละ จะเห็นเป็นภาพเจ้าสาวมุสลิม ตอนที่สร้างสรรค์งานศิลปะแต่ครั้งแรงบันดาลใจ หรือว่าแนวความคิดหลัก มาจากไหนคะ

กามีละ : เป็นเรื่องของผู้หญิงค่ะ ผู้หญิงกับการแต่งงานที่เป็นของคู่กัน ผู้หญิงพอถึงจุด ๆ หนึ่งก็ต้องคิดเรื่องแต่งงาน การมีชีวิตคู่ แล้วผู้หญิงจะละเอียดอ่อนกับเรื่องนี้มาก ผู้หญิงจึงคิด คิดมาก คิดแล้วคิดอีก เหมือนหนูอยู่ในเหตุการณ์ในสามจังหวัด ก็มีส่วนเป็นปัจจัยในการตัดสินใจเหมือนกัน ยิ่งมีเหตุการณ์ที่เจ้าบ่าวเสียชีวิตในงาน

ชุตินา : คือกำลังจะแต่งงานหรือคะ

กามีละ : ในงานเลยคะ กำลังแต่งงาน ก็คือเจ้าบ่าวถูกยิงจากเหตุการณ์ที่กำลังเกิดอยู่ พูดถึงในส่วนของคนที่เป็นเจ้าสาวในวันนั้น ในวันที่ควรจะมีความสุข เจ้าสาวควรจะมีความสุข กลายเป็นว่า เป็นวันที่มีความทุกข์ ความผิดหวัง ทรมาน เรื่องราวตรงนี้เลยเป็นแนวเรื่อง ทำให้เกิดเนื้อหาในงานเรา เมื่อมีแนวเรื่อง เราก็เลยสร้างเนื้อหาของเราขึ้นมา พูดถึงในเรื่องผู้หญิง จิตใจ เรื่องของภายในมากกว่า เพราะว่า พอเรามามองถึงตัวเองว่า ชีวิตของเราจะเป็นยังไง ทำให้เราเกิดความรู้สึกกลัวในตรงนั้น ความรู้สึกตรงนั้นเลยเพราะบางสำหรับผู้หญิงมาก

ชุตินา : อันนี้คือเหตุการณ์ของคนใกล้ตัวรีเปลาคะ

กามีละ : เจ้าบ่าวเป็นคนแถวบ้านค่ะ ไม่ใช่แค่เรื่องเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพียงอย่างเดียววะคะ พวกปัญหาในครอบครัวด้วยเหมือนกัน คนข้างบ้าน คนในหมู่บ้าน ปัญหาเยอะมาก เป็นปัญหาส่วนตัวที่ไม่ใช่แค่เหตุการณ์ความรุนแรง ปัญหาการชีวิตคู่ค่ะ จะเยอะมาก ความสำเร็จในการใช้ชีวิตคู่น้อย อยู่ในอัตราต่ำ มีการหย่าร้าง ทะเลาะเบาะแว้ง ไม่มีความสุข คนที่เรารู้สึกว่าได้รับผลกระทบมากที่สุดคือ ผู้หญิง ค่ะ ผู้หญิงพอแต่งงานแล้วเราย่อมตั้งความหวังที่คู่ชีวิตเรา ที่ผู้ชายซึ่งเหมือนเป็นเสาหลักของเรา แต่พอผู้ชายไม่มีความรับผิดชอบตรงนั้น ก็ทำให้ผู้หญิงได้รับผลกระทบ ซึ่งจะมีให้เห็นเยอะมากในหมู่บ้าน

ชุตติมา : เป็นปรากฏการณ์ที่เพิ่งเกิดขึ้น หรือคุณงามิเองเห็นมาตลอดช่วงชีวิตคะ

กามิละ : ก็ตั้งแต่เด็ก ๆ เลยคะ สังเกตตั้งแต่จำความได้ จนถึงตอนนี้เรารู้สึกกับลึกซึ้งมากขึ้น เพราะเราก็อโตแล้ว

ชุตติมา : ค่ะ จากการที่บิวได้ชมงานของคุณงามิ เทคนิคที่ใช้สร้างสรรค์งานเป็นเอกลักษณ์มากเลย ตอนที่ได้เลือกใช้เทคนิคนี้ มีที่มาเป็นอย่างไรคะ

กามิละ : คือเทคนิค ได้มาจากความบังเอิญมาก บังเอิญสุด ๆ เลยคะ เพราะว่าตอนนั้นในปีตตานี จะมีการคัดเลือกนักศึกษา 2 คน ให้ไปแข่งดาวเด่นบัวหลวง อาจารย์ก็คัดเลือกหนูไปเป็น 1 ในนั้น และด้วยเทคนิคเราที่ยังไม่ลงตัว เราเลยต้องรีบคิดให้ได้ ต้องทำให้ได้ ตอนนั้นก็ยังทำบนเฟรมธรรมดาจะทำบนผ้าใบธรรมดา ดรอั้งลงไปเลย แล้วที่นี้ผลยังไม่ถึงคะ อาจารย์จึงแนะนำให้หาอะไรที่อยู่ข้าง ๆ เรา เราหันไปเห็นเพื่อนข้าง ๆ ใช้เทคนิคดินสอพอง เราก็อยากทำบ้าง เพราะว่าด้วยความพื้นของมัน เราสามารถขีดให้ละเอียดได้ ก็เลยมาคิดว่าถ้าเราลองดรอั้งบนพื้นแบบนี้ น่าจะสวยนะ เราก็ลองคะ แต่ที่นี้เกิดปัญหาคือ ดินสอพองมีพื้นความเหลือง เราจะทำยังไงในส่วนไฮไลท์ให้ขาว จนตอนนั้นงานเกือบจะพังคะ เราก็แบบไหน ๆ ก็พังแล้ว ก็ให้พังไปเลยละกัน หนูก็เอาเครื่องมือวัดคัทคะ มาแกะ ๆ แล้วอาจารย์ก็มาเห็น และบอกว่า เอ้อ อย่างนี้ดี อย่างนี้สวยเลย ก็เลยเป็นที่มาของเทคนิคที่มีความบังเอิญมาก และได้้นำออกไปใช้ในการประกวดบัวหลวงเป็นครั้งแรก

ชุตติมา : ตอนนั้นอาจารย์ที่แนะนำคืออาจารย์ท่านไหนคะ

กามิละ : อาจารย์เจ้³²⁴คะ

ชุตติมา : ต่อมาคำถามนี้ก็คือ มีที่มาจากที่สัมภาษณ์อาจารย์เจ้ अबดุลเลาะคะ ท่านบอกว่าพ่อแม่ผู้ปกครองในพื้นที่บางครอบครัวก็จะไม่ค่อยเข้าใจเรื่องที่ถูกหลานเลือกเรียนศิลปะคะ จึงอยากทราบในมุมมองของคุณงามิว่าทำไมถึงเลือกเรียน ทำไมถึงเลือกที่จะทำงานศิลปะคะ

³²⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์เจ้ अबดุลเลาะ เจ้สอหะ

กามีละ : คือรุ่นหนู โชคดีกว่าหน่อยที่เรามี อ.จะ ให้เห็นเป็นตัวอย่าง เป็นแบบอย่างให้เราได้ รุ่นที่หลาย ๆ คน อ.คิตตา อ.ปรัชญ์ อ.นุ³²⁵ เลยกลายเป็นว่าเราไม่ค่อยมีปัญหา เพราะว่า เราสามารถบอกได้ว่า เรียนแล้วไปทำอะไร ทำงานศิลปะได้ เป็นอาจารย์ได้ สามารถสอนได้ ไม่ได้แพ้สาขาวิชาอื่นเลย อ.จะก็รุ่นบุกเบิกเลยคะ รุ่นหนูเป็นรุ่นที่ 9 แล้ว และเบาใจ แม้ว่าแนวทางของเราตอนนั้นจะยังไม่ชัดเจนมาก และที่บ้านเราเองก็ไม่ได้บังคับมาก จบไปต้องทำงาน จบไปต้องทำรุ่นนี้ ปัญหาก็คือ คนข้างบ้าน พวกคนรอบ ๆ บ้าน เราไม่รู้จะตอบคำถามเขาอย่างไร

ชุตินา : ต่อมาด้วยความที่ศิลปินที่บิวศึกษา เป็นศิลปินมุสลิม มีบางท่านที่ไม่ใช่แต่งงานก็แสดงออกถึงวิถีมุสลิมชัดเจน คุณกามีคิดว่า ศิลปะของชาวมุสลิมได้ให้อะไรแก่สังคมบ้าง และมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอะไรในสังคมบ้างไหมคะ

กามีละ : หนูว่าศิลปินเป็นตัวที่ทำให้คนเข้าใจ ถ้าคนในพื้นที่อยู่กันอย่างนี้ ไม่มีคนสร้างงานศิลปะเลยก็ จะไม่มีคนเข้าใจว่าในพื้นที่นี้เป็นยังไง วิถีชีวิตของคนในพื้นที่ เหตุการณ์เป็นยังไง แล้วหนูมองว่าการที่คนมาสร้างสรรค์อย่างคนมุสลิมแบบโดยที่เอาวิถีชีวิตของตัวเองมาถ่ายทอด จะเหมือนเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมของตัวเองไปด้วย อย่างหนู หนูก็ทำก้ำกึ่ง จะมีเรื่องของศาสนานิต ๆ เรื่องของการใช้ชีวิตคู่ตามหลักศาสนาอิสลามเป็นยังไง เราสามารถอธิบายได้ให้กับคนที่ไม่ใช่มุสลิม แต่ก็สามารถปฏิบัติได้นะ รู้สึกเหมือนเป็นการเผยแพร่ศาสนาไปด้วย

ชุตินา : จากตอนนี้ที่ทั่วโลกมีกระแสของการเป็นมุสลิมโฝเบีย จากข่าว จากอะไรหลาย ๆ อย่าง อย่างเช่นคนในครอบครัวของบิวเองที่เป็นพุทธ แต่ถ้าไม่จำเป็นก็就不用การคบค้ากับชาวมุสลิม ซึ่งตัวเราโตมาแบบนั้น และเห็นจริง ๆ ว่าบางส่วนมีคนมุสลิมได้รับผลกระทบ แล้วในส่วนของคุณกามีคะ มีไหมคะที่การนับถือศาสนาของเราเคยสร้างผลกระทบให้เรา และในอีกทางหนึ่งคือมีส่วนไหนที่ส่งเสริมชีวิตเรา

กามีละ : จริง ๆ ในศาสนา ทุกคนที่เป็นมุสลิมจะเข้าใจว่าห้ามทำงานศิลปะ ห้าม ห้ามเลย ห้ามวาดภาพเป็นคน แต่พอเราไปศึกษาจริง ๆ แล้ว เขาแค่บอกว่าทำอะไรก็ได้แต่อย่าไปเคารพนับถือเหมือนที่เขาบอกว่าไม่ให้ปั้น เขากลัวแค่คนนะจะไปเคารพบูชานับถือ คือทุกคนเข้าใจคำว่าศิลปะแค่ตรงนั้น ทีนี้พอเราอธิบายว่าไม่ใช่แค่นั้น ศิลปะมีอะไรอีกเยอะมาก เป็นการสร้างสรรค์นะ ช่วยยกระดับจิตใจคนนะ

³²⁵ อาจารย์นุรดา หะแวน

ชุตินา : ก่อนที่จะทำวิจัยก็เคยไปอ่านเจอมาว่า พระอัลลอฮ์ทรงสร้างมนุษย์ขึ้นมา ที่นี้การที่จะวาดหรือปั้นมนุษย์ก็ทำอะไรไม่ได้เพราะว่าเป็นการลอกเลียนความสามารถของพระอัลลอฮ์

กามีละ : จริง ๆ อันนี้หนูมองโดยส่วนตัวค่ะ ว่าทุกอย่างอยู่ที่เจตนา เราทำเพื่ออะไร ถ้าเราทำเพื่อสร้างสรรค์เพื่อทำนุบำรุงจิตใจตัวเอง ก็แล้วแต่ค่ะ ทุกอย่างอยู่ที่เจตนา ส่วนอีกด้านหนึ่งก็คือศาสนา กับศิลปะค่ะ เป็นของควบคู่กันไป อาจารย์จะเคยบอกว่า ในชีวิตของเรา อันดับแรกคือศาสนาของเรา ให้เอาไว้อันดับแรกเลย ที่สองก็คือ พ่อกับแม่ ที่สามอาจารย์ขอได้ไหม ให้เป็นศิลปะค่ะ ซึ่งเราถูกสอนมาแบบนี้ และเราก็เชื่ออย่างนี้จริง ๆ นอกจากพระเจ้าของเราแล้ว พ่อแม่เราแล้ว ก็มีศิลปะนี้ อาจารย์ก็สอนว่า ถ้าเราเชื่อในสิ่งใด สิ่งนั้นก็ทำให้สิ่งดีดีกับเรา และหนูก็เชื่ออย่างนี้จริง ๆ

ชุตินา : ในฐานะที่คุณกามีเป็นส่วนหนึ่งของการเคลื่อนไหวของศิลปินมุสลิมในแวดวงศิลปะร่วมสมัยไทย มองแนวโน้มในอนาคตว่าจะเป็นอย่างไรคะ

กามีละ : อนาคตก็ต้องดีกว่าเดิมค่ะ แน่نون ก็จะมีคนที่ประสบความสำเร็จเยอะกว่านี้ น่าจะมีศิลปะใหม่ ๆ สากลมากขึ้น แสดงออกทางความคิดมากขึ้น ประมาณนี้ค่ะ และหลัง ๆ ศิลปะที่ปัตตานีที่มีการนำเหตุการณ์ความไม่สงบมาทำงานศิลปะ ก็เริ่มโดนอาจารย์ กรรมการต่าง ๆ สอนทางว่าทำไมต้องเอาเรื่องนี้มาทำอีกแล้ว ทำไมต้องเอาความเศร้าแบบนี้มาทำ ไม่สร้างสรรค์ทางความรู้สึก ซึ่งเราก็เสียความรู้สึกนะคะ เพราะเป็นเรื่องที่กระทบใจเรา สะเทือนใจเรามาก เขาก็แค่แซว ๆ นะคะ ไม่มีอะไรมาก

ชุตินา : แล้วตอนนี้นอกจากโปรเจกต์จบของปริญญาโท ยังมีโปรเจกต์งานศิลปะอะไรเพิ่มเติมในอนาคตไหมคะ

กามีละ : ตอนนี้ก็จากที่ตรองอั้งค่ะ อาจารย์ที่นี้เขาก็อยากให้เราเปลี่ยนไปเป็นอย่างอื่นบ้าง ให้ลองใช้วัสดุอย่างอื่นบ้าง เราก็ไม่มีอย่างอื่นนอกจากผ้าที่เราชอบอยู่ ก็เลยเอาผ้าที่เราใช้อยู่มาทำ โดยที่เอารูปทรงเจ้าสาวมา แต่ไม่มีคนแล้ว แค่อุดเจ้าสาวมาทำงาน

ชุตินา : ยังมีตรองอั้งเข้ามาร่วมด้วยไหมคะ หรือเปลี่ยนแปลงวิธีการไปเลย

กามีละ : เปลี่ยนไปเลยคะ แต่ก็ยังทำเรื่องผู้หญิงอยู่ และเราก็รู้สึกเสียดายเทคนิคเก่า ไม่อยากทิ้งไปเลย อย่างน้อยคือจุดเริ่มต้นของเรา

ชุตินา : ต่อมาคือ คำถามนี้จะถามทุกคนเลย เนื่องจากบิวไม่ได้นับถือศาสนาอิสลาม เป็นชาวพุทธ ที่ทำวิจัยเรื่องนี้เพราะใกล้ชิดสนใจ พอจะมีคำแนะนำอะไรเพิ่มเติมสำหรับการทำวิจัยในครั้งนี้ไหมคะ

กามีละ : หนูเคยอ่านเจอหนังสือคะ เป็นหนังสือของอิสลามที่เอาไว้ให้คนที่ไม่ใช่อิสลามได้อ่าน อ่านแล้วจะเข้าใจง่ายมาก เดี่ยวหนูจะส่งไปให้คะ

ชุตินา : และตอนนี้คือวิจัยบิวกำลังไปได้ประมาณหนึ่งแล้ว และได้มองเห็นกลุ่มของศิลปินจากการแบ่งเนื้อหาที่ศิลปินนำเสนอในผลงานคร่าว ๆ เป็น 4 กลุ่ม ก็คือ 1.ปรัชญาศาสนา 2.ผู้หญิง เพศสถานะ 3.วิถีชีวิตชาวมุสลิม 4.เหตุการณ์ความไม่สงบ และจากที่น้องกามีแจ้งเมื่อครูนี้อีกคือ ทำเรื่องผู้หญิง แต่มีที่มา ความสะเทือนใจมาจากเหตุการณ์ความไม่สงบ

กามีละ : ใช่คะ

ชุตินา : ตัวเราเองคะถ้าหากไม่ได้มีเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้น เราก็มีความประทับใจในเพศหญิงอยู่แล้วรีเปลาคะ

กามีละ : ใช่คะ ๆ คือเรามีโครงอยู่แล้ว เราทำเรื่องผู้หญิงอยู่แล้วตั้งแต่แรก ทำเป็นเรื่องชุดของสตรี ที่เราประทับใจ หนูก็พยายามหาชุดที่เป็นวัฒนธรรม ชุดรายที่เราใส่ในวันปีใหม่ของอิสลาม ชุดที่สำคัญกับผู้หญิง ก็ทำไปเรื่อย ๆ แต่เรายังไม่ลงตัว ยังไม่ลงตัว พอมีเรื่องเข้ามาเลย เออ ชุดเจ้าสาว แล้วเราก็ชอบอยู่แล้ว ตอนนั้นเราก็เก็ตเลย คือสะเทือนจริง ๆ นะ เรารับรู้ถึงความเศร้า รับรู้ถึงความสูญเสีย

ชุตินา : แล้วตอนนี้ในชุมชนนั้นยังมีเหตุการณ์แบบนั้นอยู่ไหมคะ

กามีละ : ในหมู่บ้านเลยคือไม่มีคะ มีรอบนอกที่นาน ๆ ทีถึงจะเกิดขึ้น

ชุตินา : โอเคคะ สำหรับวันนี้ก็ขอขอบคุณเพียงเท่านี้ ขอขอบคุณมากเลยคะ

- มธุรส สว่างบำรุง. จิตวิทยากับพฤติกรรมมนุษย์. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 2552.
- ยามี่ลี๊ะ ะยะยี. "ถอดความบันทึกเสียงจากการสัมภาษณ์." By ชูติมา พรหมเดชะ (21 พฤษภาคม 2559 2559). ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน, 2556.
- . พจนานุกรมศัพท์ศิลปะอังกฤษ-ไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ: ศรุสภาลาดพร้าว, 2541.
- วรพจน์ พันธุ์พงษ์. ที่เกิดเหตุ. ศาสตร์และศิลป์ ในจินตนาการของหนุ่มปัดตานี. กรุงเทพฯ: โอเพ่นบุคส์, 2550.
- วาที ทรัพย์สิน. "งานศิลปะที่สะท้อนเรื่องราวทางวัฒนธรรม." วารสารรัฐสมิแล 3 (2553): 59.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. สาระนั้นรู้ในศิลปะ. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้งเฮ้าส์, 2531.
- ศิริชัย พุ่มมาก. "ต่าง-สุข...ต่าง-สงบ." 51. ปัดตานี: มิตรภาพ, 2558.
- . "ถอดความบันทึกเสียงจากการสัมภาษณ์." By ชูติมา พรหมเดชะ (30 พฤษภาคม 2559).
- . "วิถีชีวิตพื้นถิ่นปักษ์ใต้." มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2552.
- สิริอร วิชชาวุธ และคณะ. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556.
- หอศิลปมหาวิทยาลัยศิลปากร. "การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 53 ประจำปี 2550." 2550.
- หัตถภาพ ตั้งมหาเมฆ. "ณ ปลายด้ามขวาน." In *The Ax Handle* (ปลายด้ามขวาน), 4. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พริ้นท์ติ้ง แอนด์พับบลิชชิ่ง, 2555.
- อารี สุทธิพันธ์. หัตถศิลป์และความงาม. กรุงเทพฯ: บริษัทต้นอ่อนแกรมมี จำกัด, 2540.
- . ประสบการณ์สุนทรีย์. กรุงเทพฯ: บริษัทต้นอ่อนแกรมมี, 2540.
- . สุนทรีย์ศาสตร์และความงาม. กรุงเทพฯ: แสงศิลป์การพิมพ์, 2533.
- อำพรณี สะเตาะ. "“24:31 (แสงสว่าง)”." มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2556.
- . "ถอดความบันทึกเสียงจากการสัมภาษณ์." By ชูติมา พรหมเดชะ (27 ตุลาคม 2559 2559).
- คีตดา อีสร์น. "จากความหวัง." 11. เชียงใหม่: ศุภฤกษ์การพิมพ์, 2558.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	ชุตินา พรหมเดชะ
วัน เดือน ปี เกิด	19 เมษายน 2534
สถานที่เกิด	นครศรีธรรมราช
วุฒิการศึกษา	2538 โรงเรียนอนุบาลจังหวัดนครศรีธรรมราช "ณ นครอุทิศ" 2546 โรงเรียนกัลยาณีศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช 2552 สาขาวิชาศิลปจินตทัศน์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 2556 ภาควิชาทฤษฎีศิลป์ คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ที่อยู่ปัจจุบัน	เลขที่ 4 ซอยพัฒนา 3 ถนนราชดำเนิน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000
ผลงานตีพิมพ์	2557 - หนังสือ “สี่ สรรค์ ชุมชน : ณ บ้านศิริวง” โครงการศิลปะสู่ ชุมชนครั้งที่ 9 ปี 2557 โดย หอศิลป์มหาวิทยาลัยศิลปากร 2558 - บทความ “ศิลปะเครื่องปั้นดินเผา ในสมเด็จพระเทพรัตนราช สุดาฯ สยามบรมราชกุมารี” ในหนังสือ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยาม บรมราชกุมารี กับมหาวิทยาลัยศิลปากร เนื่องในโอกาสสมหามงคลเฉลิม พระชนมายุ ๕ รอบ ๒ เมษายน ๒๕๕๘ - บทความประกอบนิทรรศการ “CORONET สี แสงเทียน” ณ พิพิธภัณฑ์ธนาคารไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ สำนักงานใหญ่ รัชโยธิน กรุงเทพฯ - บทความประกอบนิทรรศการศิลปกรรมอาจารย์ประจำคณะ จิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร “๖๐ พรรษา องค์เจ้าฟ้าหญิงสิรินธร” 2559 - บทความ “จากธรรมชาติ” ประกอบนิทรรศการ “จาก ธรรมชาติ” ณ พิพิธภัณฑ์ธนาคารไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ สำนักงานใหญ่ รัชโยธิน กรุงเทพฯ

รางวัลที่ได้รับ	2541	รางวัลชมเชย The 18th International children Art exhibition 1998
	2542	รางวัลชมเชย การประกวดวาดภาพระบายสี “หोजดหมายเหตุพลเอกเปรม ตินสุลานนท์”
	2554	รางวัลชมเชย การประกวดภาพถ่าย หัวข้อ “ครู”
	2556	ร่วมแสดง นิทรรศการ “ศิลปินพณิชย์ยอดเยี่ยม ปี 2556”

